

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 1 Novembre 1952 Շաբաթ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6906—Նոր շրջան թիւ 2317

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱԶԱՐ ԱՓՍՈ՜Ս...

1869 Սեպտեմբեր 26ին Փոքր Ասիոյ Կուտինա (Քէօթահիա) քաղաքին մէջ, աչքերը աշխարհի լոյսին կը բանար Սողոմոն Սողոմոնեան՝ Թրքախօս, համեստ ընտանիքի մը զաւակը:

Մէկ տարեկան էր՝ երբ կորսնցուց մայրը: Տասնըմէկ տարեկանին ալ՝ հայրը (1880ին):

Տարի մը վերջ, Պրուսայի առաջնորդ Գէորգ վրդ. Դերձակեան որբացած Սողոմոնը կը տանէր Էջմիածին՝ Գէորգեան Ճեմարանը:

Ահա՛ այս փոքրիկ որբն է, որ քաներորդ դարու սկիզբը պիտի դառնար հայկական Նոր Զարթօնքի գլխաւոր ռահվիրաներէն մէկը: Պիտի փոթորկէր հայրենաբաղձ Հայերու հոգիները Կովկասէն մինչեւ Պոլիս ու Եգիպտոս, եւ մինչեւ հեռաւոր Ամերիկաները, անմահ անուն մը ձգելով Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ:

« Եթէ բախտն ինձ չժպտար եւ ես Ս. Էջմիածին եւ ապա իմ անգին բարերար Աղեքսանդր Մանթաշեանի միջոցաւ Գերմանիա չգնայի, կը լինէի իմ հայրենիքում՝ Կուտինայում, շատ շատ մի կօշկակար, որովհետեւ որբիս խնամող Յարութիւն հօրեղբայրս էլ կօշկակար էր եւ ակնյայտնի բան է որ ես էլ, ամենայն հաւանականութեամբ, նրան պիտի աշակերտէի»: (*Ժամանակ*, 8 Հոկտեմբեր **1910**):

Այսպէս ուրեմն, ընտանեկան դժբախտութիւնը բախտ բերաւ Սողոմոնին, որ փոխանակ դառնալու հասարակ մէկ կօշկակար, ինչպէս ինք իսկ կը գրէր, եղաւ ամենուրեք Հայ ժողովուրդի պաշտամունքին ու երախտագիտութեան առարկայ Կոմիտաս վարդապետը:

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը խանդավառութեան ընդհանուր ալիք մը բարձրացուցած էր Թրքահայութեան մէջ, մայրաքաղաքէն մինչեւ զաւառի յետին գիւղը:

Նոր Վերածնունդի շրջանի մը սկզբնաւորութիւնը կ'ապրէինք:

Հայաբնակ քաղաքները նոր դպրոցներով կ'օժտուէին: Պոլսէն դուրս հայաշատ ոստաններու մէջ տպարաններ կը հիմնուէին, թերթեր ու գրքեր լոյս կը տեսնէին:

Գիւերու գիւտի 1500ամեակ ու հայկ. տպագրութեան 500ամեակ կը տօնուէր ամէն կողմ:

Գաւառէն ուսումնածարաւ երիտասարդներ հարիւրներով կ'ողողէին Պոլսոյ միջնակարգ ու բարձրագոյն վարժարանները:

Ու Զարթօնքի այս աննախընթաց շարժումին մէջ տիրական դէմք մը կը յայտնուէր յանկարծ 1910ին՝ արեւմտահայ մշակոյթի վառարանին մէջ:

Շատ քիչ ժամանակի մէջ համաժողովրդական դէմք դարձաւ այս երիտասարդ կղերականը, որուն համար հայ դեղջուկ երաժշտութիւնը կրօնք էր դարձած:

Դեռ Գէորգեան Ճեմարանի դրասեղաններուն վրայ աշակերտ էր, երբ արձակուրդի ամիսները կ'անցընէր գիւղացիներու մէջ, անոնց բերնէն խլելու համար հայ շինականի ինքնաբուխ ստեղծագործութիւնները՝ թէ՛ իբրեւ բանաստեղծութիւն եւ թէ իբրեւ երաժշտութիւն:

Իրմէ առաջ ո՛չ մէկ հայ երաժիշտ այնքան կարեւորութիւն ընծայած էր հայ դեղջուկ երգին: Իրմէ վերջ ալ ո՛չ ոք յաջողեցաւ հետեւողականօրէն շարունակել իր սկսած գործը եւ հաւասարիլ իրեն:

Կոմիտաս վարդապետ եզակի կը մնայ մեր երաժշտական պատմութեան մէջ:

Իր հեղինակած ու դաշնաւորած երգերը հայկական բոլոր հանդէսներու գլխաւոր զարդը կը կազմեն հայրենիքի եւ սփիւռքի ամէն կողմը, գրեթէ կէս դարէ ի վեր:

Զկայ Հայ մը՝ որուն սիրտը հայրենասիրութեամբ չթրթռայ ամէն անգամ, որ լսէ պատառիկ մը Կոմիտասի երգերէն:

Եւրոպայի մէջ կատարելագործելէ ետք իր ուսումը, անիկա հայկական ինքնուրոյն երաժշտութիւնը ծանօթացուց Պերլինի, Փարիզի եւ Ժընեւի երաժշտասէր հասարակութեան եւ մասնագէտներուն՝ բազմաթիւ դասախօսութիւններով:

Երգչախումբեր կազմեց եւ համերգներ տուաւ Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Գահիրէի մէջ, ժողովրդական լայն խաւերու սեփականութիւնը դարձնելով հայկական հարազատ երգերը, զորս մշակեց եւրոպական արուեստի կատարելութեամբ:

Իր անունին եւ գործին հետ սերտօրէն կապուած կը մնայ մեր մեծ երգիչը Արմենակ Շահմուրատեան, որ Կոմիտասեան երգերու մեծագոյն տարածիչն եղաւ Պոլիսէն մինչեւ Փարիզ ու Ամերիկա:

Վերջին անգամ, երբ կ'երգէր Փարիզի եկեղեցին մէջ, Կոմիտաս վարդապետի յուղարկաւորութեան առեն, խաղերը կը խեղդուէին կոկորդին մէջ եւ բառերը կը խուսափէին յիշողութենէն:

Կոմիտասի նման Շահմուրատեանի բանականութիւնն ալ սկսած էր խաւարիլ:

Հազար ափսո՜ս...

Ի՛նչ եղերական վախճան գործակից երկու մեծ արուեստագէտներու, որոնց յիշատակը յաւիտեան պիտի պահէ երախտագէտ Հայ ժողովուրդը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՍԻՐՏՍ ՆՄԱՆ Է, ԷՆ ՓԼԱԾ ՏՆԵՐ »

... Վարդապետին բոլոր արժանիքներուն մէջ — տաղանդ, արուեստ, գիտութիւն, կամք եւ խանդավառութիւն — տիրական պիտի մնայ ոգին, այնքան վճիտ, խորունկ եւ ծաւալուն:

Ի՞նչ պիտի ըլլար արմատախիլ բազմութեանց հոգեկան պատկերը այսօր, եթէ վարդապետը դուրս ելած չըլլար Էջմիածինէն կամ Կովկասէն: Եթէ հանդիպած չըլլար Պոլիս, Բիւթանիա, Փոքր Ասիա, Եգիպտոս եւ այլուր:

Վարդապետին առաքելութեան չէ՞ք պարտիր ինչ որ կը թրթռայ ձեր ականջին, կը սարսռայ ձեր շրթներուն վրայ մինչեւ այսօր: Ծովերէ ծով եւ ցամաքէ ցամաք:

Ի՞նչ ունէինք երբեմնի սուլթանախնամ ոստանին մէջ, Կոմիտասի գալուստէն առաջ:

Եւ, բոլոր երգերուն ինչպէս երգիչներուն կամ երգչախումբերուն մէջ, ո՞րն էր այն բացառիկը, որ ամէնէն աւելի ոգի, խռովք, ուժ, արեւ եւ արցունք ցանեց սիրտերու մէջ, ծաւալեցաւ ու տեւեց — կը տեւէ՜ մինչեւ այսօր:

Երգեր շատ էինք լսեր, մինչեւ Կոմիտասի գալուստը: Ու կը լսենք մինչեւ այսօր:

Եւ սակայն, ո՞ր կանչը, նոյնիսկ մրմունջը այնքան ուժգնօրէն ճեղքեց խաւարը, անզգալաբար լեցնելով անջրպետը, փարթամ այլ անամէջ քաղաքները խոնարհեցնելով գիւղին առջեւ:

Վարդապետը յաղթեց, Վարդապետը դերադանցեց, որովհետեւ իրեն հետ ունէր լեռն ու դաշտը, հովն ու արօրը, սէրն ու աշխատանքը, ժպիտն ու արեւը, վտակն ու «Կռունկ»ը խոյանք եւ սարսուռ — ամբողջ ժողովուրդ մը իր հարազատ յոյզերով, փոթորիկներով, ուրախութեամբ եւ տրտմութեամբ:

Սիրտս նման է էն փլած տներ,
Կոտրեր գերաններ, խախտեր է սներ...

Նոր Կոմիտասի մը կարօտն ունինք մենք այսօր, սնուցանելու համար մեր սիրտը, որ ահա կը փլի, շատերու համար փլա՞ծ է արդէն «Նման էն տներ» — հեռո՛ւ գիւղէն ու դաշտէն, աղօտ յիշատակի մը վերածելով հայրենի լեռն ու գետն ու գերանդին:

Կարօ՛տն ունինք խանդակաթ սրտի մը եւ հզօր արուեստի մը, որ կրկին ու կրկին պեղելով անըսպառ ակունքը ժողովրդական երգին, քիչ մը շող, պուտ մը աւիշ հեղուր մեր հոգիներուն մէջ:

Ո՛չ մէկ ժողովուրդ այնքան խմորուած, նոյնացած է իր երգերուն հետ, որքան այս հալածական բազմութիւնը: Եւ ոչ մէկ ժողովրդական երգ այնքան հրաշագործ ազդակ մը եղած է ինքնապաշտպանութեան համար, որքան հայկականը:

Կոմիտաս խորապէս ըմբռնեց այդ խորհուրդը, — եւ ատով իսկ յեղափոխութիւն մը կատարած եղաւ, տիրական եւ ինքնուրոյն:

Մենք այդ յեղափոխութեան շարունակութիւնն է որ կը սպասենք տարագիր երիտասարդներէն, — իր սաներէն, բոլոր երգչախումբերէն ու երգիչներէն:

Եթէ Անդրանիկի գործը կէս մնաց բռնօրէն, նոյն չքմեղանքը չունինք Վարդապետի՛ն համար:

Որ եւ է գանգատութիւն՝ պիտի նշանակէր երկրորդ անգամ թաղել Վարդապետը:

27 Հոկտ. 1935 ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱԿԱՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Հնդկաչինի Ֆրանսական ուժերը օդի ճամբով նոր զօրք եւ զինամթերք կը ստանան ամէն օր: Թշնամիին յառաջխաղացումը կասեցնելու համար, ինչպէս կը սպասուէր, Ֆրանսացիները հակայարձակում մը սկսան: Բազմաթիւ զումարտակներ պաշտպանութեան գիծը թողլով անցան Սեւ գետը եւ առաջացան Հանոյի հիւսիս. արեւմտեան կողմը, Թշնամիին կռնակը: Ֆրանսացիները հասան Հունկուա գիւղը որ 1951ին կործանած էր եւ որ հաղորդակցութեանց կարեւոր կեդրոն մըն է, ջուրի երեք ճամբաներու մօտ, Սեւ գետ, Կարմիր գետ, եւ Յստակ գետ:

Առաջապահներու ընդհարման պահուն հակառակորդ փոքր ուժերը քշուած են: Զինադադարի սահմանին մօտակայ բախումի մը պահուն թշնամին ետ քշուած է:

Դեռ յայտնի չէ թէ Ֆրանսական հրամանատարութեան այս հակայարձակումը հետազօտական փո՞րձ մըն է թշնամիին թիկունքը տկարացնելու թէ իրական ճակատամարտ մը:

Սար եւ Գերմանիա դէմ դիմի

ԳԱՂՏՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԽՆԴԻՐԸ

Սարի խորհրդարանը որոշեց որ ընտրութիւնները կատարուին Նոյեմբեր 30ին, հակառակ անոր որ Ֆրանսայի հետ բանակցութիւնները խզուած էին: Սարի կառավարութիւնը կ'ուզէ վերսկսիլ բանակցութիւնները տնտեսական դաշինքի մը համար, առաջարկելով կարգ մը պայմաններ:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Հոկտ. 26 թուակիր նամակով մը Սարի վարչապետին կը յայտնէ թէ համամիտ է որ վերսկսին բանակցութիւնները բարւոք արդիւնքի մը հասցնելու համար զանոնք: Ֆրանսա կը փափաքի որ ածուխ-պողպատի եւրոպական համաձայնութեան կեդրոնն ըլլայ Սարբրուքը եւ թէ Սարի շրջանը եւրոպական ինքնապահ սահմանադրութիւն մը ունենայ, շահակից պետութեանց երաշխաւորութեամբ: Այսպէս Սարը կրնայ ըլլալ նոյնիսկ ապագային կեդրոնը եւրոպական ուրիշ կազմակերպութեանց:

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը Սարի խորհրդարանին տուած որոշումէն խռոված է եւ կը յայտարարէ թէ կը մերժէ ճանչնալ Նոյեմբեր 30ին ընտրութեանց օրինականութիւնը, ինչպէս որ չի ճանչնար արդի խորհրդարանն ալ իբր օրինական:

Այս մերժումին պատճառն է որ Սարի խորհրդարանը չէ ճանչցած իր վրայ ինկած պատասխանատուութիւնը Ֆրանքօ-գերման բանակցութեանց մէջ, եւ յետոյ այն պատճառով որ Սարի ընտրութիւնները պիտի կատարուին առանց գերմանասէր կուսակցութեանց մասնակցութեան: Պոնի կառավարութիւնը քանիցս ազդարարած է Սարի թէ կարելի չէ բանակցութեանց ձեռնարկել մինչեւ որ գերմանասէր կուսակցութիւններ չմասնակցին ընտրութեանց:

× Գերմանիոյ սովետական բաժնին հեռագրա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«Ամուր կեցէք»

(ԽՐԱՏ ՄԸ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ)

ՊՈՍԹԸՆ, 26 Հոկտ. (Յառաջ) — Կիրակի օր, Դեմոկրատներուն նախագահական թեկնածուն, Պ. Էտլէյ Սթիվընսըն, Պոսթընի Սթեթլըր պանդոկին մէջ, նախաճաշեց վեթերաններու եւ մամուլի ներկայացուցիչներուն հետ:

« Հայրենիք »ի կողմէ ներկայ էր ընկեր Ժիրայր Միսաքեան:

Պ. Սթիվընսըն, կարճ ուղերձէ մը վերջ իր յարկաբաժնին մէջ, հանդիպում ունեցաւ բոլոր օտար լրագրողներուն հետ:

Երբ ընկեր Միսաքեան, մեր թերթին կողմէ զինքը ողջունելէ ետք, կը հարցնէ թէ «Ի՞նչ ունէք ըսելիք հայ ժողովուրդին», կառավարիչը կը պատասխանէ.

— « Կիրակի օրերը, քաղաքական յայտարարութիւններ ընելու սովորութիւն չունիմ, բայց ահաւասիկ ինչ կրնամ յանձնարարել ձեզի — Ամուր կեցէք, ինչպէս ամուր կեցած էք, հարիւրաւոր, հազարաւոր տարիներ»:

Ընկեր Միսաքեան իր շնորհակալութիւնները յայտնելէ ետք ըսած է թէ «Յոյս ունինք որ երբ նախագահութեան աթոռը գրաւէք, պիտի յիշէք մեր ժողովուրդին այդ առաքինութիւնը »:

Պ. Սթիվընսըն ըսաւ թէ ինք համոզուած է որ Ամերիկայի օտար մամուլը շատ մեծ դեր մը կը կատարէ ցոլացնելով այս երկրին հետաքնդած խնդիրները:

ԱՄԵՆԱՍԻՐԲԻՑ տօնին առթիւ Յառաջ լոյս չի տեսներ վաղը:

ՎԵՋԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Դ.

Լիւք – Անտրէ Մարսէլ մեզի ձգած էր որոշել դասախօսութեան թուականը, բայց եւ այնպէս չէր կրնար սպասել անորոշութեան մէջ :

Ի վերջոյ, շնորհիւ Հայկանուշ Թորոսեանի, յաջողեցանք տրամադրելի սրահ մը ունենալ Սորպոնի մէջ, 1951 Յունուար 28ին համար :

Վերջ տալու նպատակով հին ու տղեղ սովորութեան մը, փոխանակ սեղան մը դնելու համդիսասրահին դրան առջեւ ու դրամ հաւաքելու «աղքատաց պնակի» ձեւով, մանաւանդ Սորպոնի մէջ, ուզեցի որ հրապարակ հանենք 200 տոմսակ, իբրեւ «պատւոյ տոմս» եւ մուտքը յայտարարել ազատ : «Արեւմուտք»ի խմբագիրը խոստացաւ այդ տոմսերը սպառել լսարանին մէջ : Տէր – Յակոբեանէն խնդրեցի տոմսերը տպել ձրի, «յանուն ազգութեան»:

Այսպիսի կարգադրութիւններու համար, սակայն, հարկ եղաւ քանի մը խորհրդակցութիւն, սրճարաններու մէջ, երեկոները : Եւ խորհիլ որ կը խուսափէի սրճարաններէն, դասախօսութիւններէն, խորհրդակցութիւններէն,— օ՜, կորսուած ժամեր : Եւ խորհիլ, վերջապէս, որ յաճախ չյարգուեցան ժամադրութիւններն ալ : Հիւանդ եմ արկածի մը հետեւանքով որ պատահեցաւ Լիոնի մէջ : Հոգեպէս պակսած, խանդավառութիւններուս յետին կաթիլը ցամքած, «աչքդ ի՞նչպէս է» հարցնող սրտցաւ բարեկամներուս պատասխանելէն յոգնած, (հաճելի՞ բան է յիշել ցաւ մը կամ դժբախտութիւն մը՝ զոր դուն կ'ուզես մոռնալ), երբ վերջապէս ամէն ժամանակէ աւելի կարօտը կը զգայի մենութեան կամ ճգնարանի մը, վազէ՛ ժամադրութիւններուդ, ձգէ՛ գործդ եւ զբաղէ ուրիշին գործով՝ յաճախ ապարդիւն սպասումներով...: Եւ ես որ՝ մանկութենէս ի վեր սովորութիւն ըրած եմ, մօրս խրատով, օրս վերլուծել անկողին մտնելէ, վերմակը գլխուս քաշելէ ետքը եւ իբրեւ երկրորդ անձ՝ հարցնել ինծի թէ «ի՞նչ ըրիր այսօր», (յետոյ աղօթել՝ բայց այդ գործը մօրս ձգած եմ չատո՛նց), կը զգայի թէ կը պառկնայի անկողինիս մէջ, հարցումիս դիմաց ոչնչանալով, շնչին բան մը դառնալով, «հայտէ՛, քնացի՛ր հիմա, ապո՛ւշ» ըսող ձայնէ մը ամօթահար :

Ուժան սրճարանին վերնայարկը, ուշ երեկոյին, նման տխուր սպասումի մը պահուն, նշմարեցի որ քիչ անդին, անկիւն մը, խորհրդակցութիւն կը կատարեն բարեկամներս,— Նուպար Յովհաննէսեան, Սարգիս Տէօքմէճեան, Վաղարշ Մելիքեան, կարծեմ Հայոց եկեղեցիին վերաբերեալ պատմութեան մը առթիւ : Հետաքրքրուեցան թէ ինչո՛ւ կը սպասեմ, ելեկտրական լոյսերու տակ՝ որոնցմէ շատ կը խորշէի :

— Պատանեկութեանս տիրացու, հիմակ ալ հողաբարձո՞ւ, չէ՛, չէ՛, ո՛չ աւոր համար :

Տխրութեանս մէջն իսկ կատակելու այս ցանկութիւնը ուրկէ՞ց ուր : Եւ սակայն, չըսի : Կատակս կերայ ու լրջութեամբ, տրտմութեամբ եւ դառնութեամբ պատմեցի ամէն բան :

Երեքը միաբերան, նոյն անկեղծութեամբ, ըսին.

— Ո՛ր եւ է ձեռնարկի մէջ, որեւէ գործի համար, զոր դուն կը ստանձնես, երբ նիւթական խնդիր կայ՝ նիւթականի հոգը ձգէ մեզի : Ատիկա մեր գործն է :

Ս. Տէօքմէճեան ուրիշ առթիւ մըն ալ ըրած էր ինծ նոյն առաջարկը :

— Լա՛ւ, ըսի, Լիւք - Անտրէ Մարսէլի դասախօսութենէն ետքը՝ պէտք է կազմակերպել հացկերոյթ մը : Ատիկա դուք կազմակերպեցէք : Յետոյ, դասախօսութեան օրը՝ պիտի կազմուի յանձնախումբ մը, որ նիւթական միջոցներ պիտի ստեղծէ հայ մշակոյթին նուիրուած հատորին համար՝ նախաձեռնութեամբ Cahiers du Sudի : Եւ այդ օրը պիտի յայտարարեմ թէ դուք կըր ստանձնէք այդ հոգը, համաձա՞յն էք :

Համաձայնութիւն յայտնեցին : Նուպար Յովհաննէսեան ըսաւ միայն թէ կարճ ճամբորդութիւն մը ունի կատարելիք դէպի արտասահման, ու կը վերադառնայ ճիշդ Յունուար 28ին, երբ տեղի պիտի ունենար դասախօսութիւնը :

Խնդրեցի որ անպայման ներկայ գտնուի, հոգ չէ թէ նոր վերադարձած, ճամբորդութենէն յոգնած :

— Երեքդ կ'ուզեմ տեսնել սրահին մէջ ներկայ՝ այդ օրը, անկէ ետքը ձեր ուսերուն վրայ պիտի ձգեմ ամբողջ բեռը :

Խանդավառ մեկնեցանք :

Հասաւ դասախօսութեան օրը : Ոչ մէկ տոմսակ ծախուած էր նախապէս : Սրահին դրան առջեւ՝ ջորի - սեղան մը, վրան քանի մը հարիւր հոգ : Ա՛խ, «Արեւմուտք», ուրո՞ւ վայել է սսանկ մուտք :

Փայլուն չէ առաջին տպաւորութիւնս : Յանկարծ երեւցաւ Ժան Պալար, որ նոր կը հասնէր Մարսէյլէն : Ժողովուրդը կուգայ կաթիլ - կաթիլ, տնտնալէն : Պար չկայ, ճիարշաւ չկայ, ոչ ալ «Արշին – մալ - ալան» կը խաղան, այստեղ, Սորպոնի հպարտ սրահներուն մէջ : Այսուհանդերձ կը լեցուի սրահը : Մ. Գույումճեան կը կատարէ բացումը հայերէն : Երիտասարդ Վռամ Գույումճեան կը կարդայ գրաւոր ճառ մը : Եւ խօսքը կը տրուի Ժան Պալարի, որ իր մեծարանքը կը յայտնէ : Յետոյ դաշնակահարութիւն՝ Օր. Տիրուհի Զառափեանի կողմէ : Եւ ահա Լիւք – Անտրէ Մարսէլ : Գունատ ու բարակ այս երիտասարդը կրնա՞ր միթէ դառնալ բոցավառ մորենի, — ի՛նչ յուզում, ի՛նչ կենդանութիւն : Սրահը փրփրեցաւ, տեղէն չարժեցաւ : Դասախօսութի՞ւն, — այսպէս կ'ըլլայ : Աննախընթաց խանդավառութիւն մը ստեղծուեցաւ : Թաւ ձայնով մը, արեղայի ձայն, Լիւք-Անտրէ Մարսէլ, սեւ հագած, դարձած է երիտասարդ Գրիգոր Նարեկացի մը, որ կ'աղօթէ, կը փրփրի, կը տագնապի : Թէ կը վերլուծէ, թէ վկայութիւն կուտայ : Ժողովուրդին խանդավառութիւնը հասած է իր գագաթնակէտին : Կը յաջորդէ Իվ Թէսիէ, ֆրանսացի երիտասարդ երգիչ մը, որ կ'երգէ... հայերէն : Բառերուն հնչումը, ձայնին ազգայնութիւնը, եղանակին հարազատութիւնը՝ անակնկալ մը մեզի համար, այնքան որ ոչ ոք կը հաւատայ թէ ֆրանսացի է երգողը,— քա՛ղցր, քա՛ղցր, քաղցրաքա՛ղցր ձայն մը, որ կը թրթռացնէ հայրենակարօտ ունկնդիրներուն սիրտը : Հրաշք թուեցաւ շատերուն : Ոչ ոք կրնար երեւակայել թէ պիտի գինովնար սրտազեղութեամբ, այդ օրը, Հայ Բանաստեղծութեան Օրը Սորպոնի մէջ, ինչպէս յայտարարուած էր : Ոչ ոք կրնար երեւակայել թէ պիտի երջանկանար այդքան յափշտակութեամբ, հպարտութեամբ եւ հայութեամբ : Վերջապէս ոչ ոք կը սպասէր այդքան քաղցր անակնկալներու : Եւ ահա բեմին վրայ՝ Հայկանուշ Թորոսեան, այն որ Փարիզի սրահները փլցնել կուտար ծափահարութիւններով ու դղրդագին bisերով,— ժողովուրդը կարծես կարօտցած էր հայ երաժշտութեան այս պարիկը :

Այն օրը, Սորպոն դարձաւ հայկական տաճար, միւռոնուեցաւ հայ արուեստին շունչով : Կատարեալ աստուածացում մըն էր որ կը կատարուէր Հայ Հանճարին : Ներկաներէն S. Moreux, ֆրանսացի երաժիշտը, որ կոյր է, յայտարարեց թէ «ինծի այնպէս կը թուէր թէ կը գտնուէի ծովի մը դէմ յանդիման, եւ ալիքները մոլեգնութեամբ կը նետուէին դէպի ինծ, ձեր ծափահարութիւններուն մէջ կարծես կը տեսնէի ներկայութիւն մը բազմահազար Հայերու, ցեղին հոգին էր որ կը սաւառնէր, հայ բանաստեղծութեան ոգին էր, որ կ'իջնէր հանդչելու համար ձեր ծափահարութեանց ալիքներուն վրայ »:

Բեմէն կը նշմարեմ Նուպար Յովհաննէսեանը : Ուրախացայ որ եկած է իր ժամադրութեան, — յետագային հաստատեցի որ երբեք յուսախաբ չըրաւ զիս անձնուիրութեան տեսակէտով : Աչքով կը փնտռեմ ու կը գտնեմ նաեւ Սարգիս Տէօքմէճեանը եւ Վաղարշ Մելիքեանը : Ուրախացայ, քաջալերուեցայ : Կրնամ աշխատիլ ասոնց հետ, ըսի, կրնամ վստահիլ որեւէ հանրային գործ :

Ուստի հրապարակաւ յայտարարեցի թէ կազմուած է առժամեայ յանձնախումբ մը, այդ երեք անձերով : Մօտ օրէն պիտի կազմակերպուի հացկերոյթ մը, ի պատիւ Ժան Պալարի եւ Լիւք-Անտրէ Մարսէլի : Այդ հացկերոյթին մէջ, պիտի ընդարձակենք յանձնախումբին կազմը, զբաղելու համար փառաւոր հատորի մը հրատարակութեամբ :

Հանդէսէն ետքը, դուրսը կը շարունակուէր խանդավառութիւնը : Բոլորը կը կրկնեն նոյն խօսքը.— Լաւ գործ է ասիկա, շարունակեցէք :

Ոմանք կ'ըսէին.— Կրկնեցէք այս դասախօսութիւնը, (կը խորհէինք կազմակերպել նաեւ դասախօսութիւն մը հայ երաժշտութեան մասին, — Լիւք - Անտրէ Մարսէլ երաժիշտ է միաժամանակ) :

Խանդավառ խօսակցութիւնները գացինք շարունակել մօտակայ սրճարաններուն մէջ, մինչեւ գիշեր :

Ինծի կը մօտենայ անծանօթ մը եւ կարծես մարգարէութիւն մը ընէր՝ ըսաւ.— «Այսքան խանդավառութիւն ստեղծելէ ետք, շատ գէշ գործ մը կատարած կ'ըլլաք՝ եթէ հմայաթափ ընէք ֆրանսացի այս բարեկամները, չկարենալով արժեցնել տրուած յոյսերն ու խոստումները »:

Տէ՛ր Աստուած, արդեօք հմայաթա՞փ ընելու համար գանոնք, նոյնիսկ վշտացնելով մեզմէ հեռացնելո՞ւ համար էր, որ այս աննախընթաց խանդավառութենէն ետքը՝ խաչակրութիւն մը բացուեցաւ մեր ձեռնարկին դէմ :

Վէճը, սկսաւ, այս անգամ բացէ ի բաց :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Այց մը վարդապետին

(ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

26 Մարտ 1933.— Այսօր, ժամը 3ին, Պիւլպիւլեան երկու քոյրերուն եւ Աստղիկին հետ վարդապետին այցելութեան գացինք : Վերջին պահուն Պ. Շահմուրատեանն ալ մեզի միացաւ տիկնոջը հետ :

Հիւանդներու այցելութեան ժամը արդէն անցած էր երբ հասանք Վիլժիւիֆ եւ երկար բանակցութիւններէ վերջ միայն կարելի եղաւ վարդապետը տեսնելու արտօնութիւն ստանալ :

Հիւանդանոցի տնօրէնը համոզելու համար, հարկ եղաւ Շահմուրատեանը ներկայացնել իբրեւ վարդապետին մտերիմներէն մին, որ նոյն օրն իսկ հասած էր Ամերիկայէն եւ քանի մը ժամ վերջ պիտի մեկնէր կրկին արտասահման :

Վերջապէս մեզ առաջնորդեցին վարդապետին գտնուած շէնքը : Մտանք հիւրանոց, եւ հիւանդապահ մը գնաց վարդապետին իմացնելու որ հիւրեր եկած էին իրեն :

Շահմուրատեան, որ տարիներէ ի վեր չէր տեսած զինքը, սկսաւ մտահոգութեան նշաններ ցոյց տալ :

— Ալէմշահ, ըսաւ, իմացայ որ վերջերս վարդապետը իր հին բարեկամները լաւ չընդունիր, աւելի լաւ է չերեւամ եւ դուրսը սպասեմ : Եթէ տրամադրութիւնը լաւ ըլլայ, կանչէ, ես կուգամ :

Խօսքը դեռ չէր աւարտած, երբ վարդապետը վրայ հասաւ եւ էն առաջ Շահմուրատեանը տեսնելով, ուրախութեամբ մօտեցաւ իրեն եւ «Արմէն, այս դո՞ւ ես, ո՞ւր էիր այսքան ատեն» ըսելով գրկեց զինքը եւ զարմանալի յիշողութեամբ մը լուրեր ուզեց, անուններ տուաւ : Յետոյ, կարգաւ բոլորս աջը համբուրեցինք եւ սեղանի մը շուրջ նստանք միասին : Վարդապետը՝ իրեն ուղղած մեր հարցերուն կը պատասխանէր երբեմն խիստ բանաւոր կերպով, բայց յաճախ մեզի համար բոլորովին անհասկնալի լեզուով մը, զոր մենք կատարելապէս հասկնալ կը ձեւացնէինք :

Առանց ընդմիջելու՝ երկար մտիկ ըրինք եւ ի վերջոյ խօսակցութեան նիւթը փոխելու համար հարցուցինք կատակով, «վարդապե՛տ, Շահմուրատեանը քանի՞ տարեկան կ'ըլլայ. ինք կը պնդէ որ դեռ 45 չկայ» : Խնդալով՝ «Քիչ էլ կենայ, կ'ասի թէ դեռ չէ ծնուել» ըսաւ ու շարունակեց կատակել : Յետոյ սկսաւ մեզի հայրական խրատներ տալ.«դուք բարի պէպէքներ, երեսնիդ որ այսպէս բարի ըլլայ, ձեր տուներուն մէջ միութիւն կ'ըլլայ, ապա թէ ոչ ընտանիքը կը քայքայուի »:

— Վարդապետ, հարցուցի, ի՞նչպէս կ'անցընէք ձեր ժամանակը, կը կարդա՞ք, կը գրէ՞ք, կը շարունակէ՞ք ձեր թանկագին աշխատանքը :

— Ոչ որքան ատեն որ հոս մնամ, կինս, զաւակներս չառնեմ ու նորէն տուն տեղ չըլլամ, չեմ կրնար աշխատիլ : Հոս դեռ շատ գործ ունիմ, շատ զինուորներ կան, բոթոլոզներ են, ես բոլորին վրայ պէտք է հսկեմ : Աշխատանքը ծանր է, շատ դժուար է, շատ : Դուք որ եկաք, նոր էի աւարտեր, բայց դուք քիչ ուշ եկաք, ես կանուխ վերջացուցի եւ այդպէս լաւ եղաւ, կրցանք տեսնուիլ :

— Ուրեմն արդէլք չըլլանք ձեր գործերուն, վարդապետ, հիմա երթանք եւ նորէն կուգանք : Եթէ զբաղած չըլլաք, դարձեալ այսպէս կը տեսնուինք »:

Վարդապետը մեզի ընկերացաւ մինչեւ պարտէզ : Շահմուրատեանն ու ես կրկին ու կրկին համբուրեցանք հետը եւ օրիորդները նորէն աջը համբուրեցին : Վարդապետը յանձնարարեց որ իր կողմէ բարեւ տանին «քերթէնքէլէներուն» :

Երբ հեռացանք մեր ուխտավայրէն, բոլորիս աչքերը խոնաւ էին :

Քսան տարիէ ի վեր չէի տեսած վարդապետը :

(Յառաջ, 27-10-935) Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

Քանսէրի դէմ պայքար

Հանրային Թիւ 1 թշնամին՝ խլիրդը (քանսէր) ութն անգամ աւելի մարդ կը սպաննէ քան թոքախտը: Վերջերս վիճակագրութիւն մը ցոյց տուաւ որ 1952 Օգոստոսին, միայն Սէնի նահանգին մէջ մեռած են 103 հոգի թոքախտէ, 406 սրտի հիւանդութենէ, 797 խլիրդէ:

Վիլժիւիֆի Կիւսթավ Ռուսի դարմանատան տնօրէն փրոֆ. Հիւկընէն առջի օր կուտար այս թիւերը մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ կ'ըսէր թէ այս հիւանդութիւնը կը յարձակի յաճախ երիտասարդներուն, հետեւաբար ազգին կենսունակ ուժերուն:

Ինչո՞ւ արդեօք կը տարածուի, հիւանդութիւնը: Ախտաճանաչումի միջոցներու պակասին եւ ժամանակին չդարմանելուն հետեւանքով: Վիլժիւիֆի հաստատութիւնը տարեկան 20 հազար հիւանդ կ'ընդունի: Պէտք էր որ աւելի կարենար ընդունիլ: Մէկ անկողինի ծախքը (խնամք եւ գործիքներ մէջը) կը հասնի 1.500.000ի: Հետեւաբար ահագին դրամագլուխի կը կարօտի:

Ասկէ զատ գործածուած գործիքները արդի մեթոտներուն յարմար չեն: Անոնցմով կարելի չէ արագ դարմանում: Օրինակ, ներկայ շողառումին տակ, որուն շողարձակումները չեն կրնար թափանցել 8էն 10 միլիմեթրէ աւելի մարմնին մէջ, հիւանդը պէտք է ամբողջ ժամ մը մնայ: Հետեւաբար գործիքը վեց ամիս դրեթէ անգործութեան կը դատապարտուի, դարմանելով միայն տասնեակ մը հիւանդներ, իսկ այդ միջոցին, անոնք որ դարմանումի կը սպասեն, իրենց հիւանդութիւնը յառաջ կ'երթայ:

Ասիկա ըսել չէ թէ խլիրդը կարելի չէ դարմանել: Այս ճիւղին մէջ եղած յառաջդիմութիւնները շատ մեծ են: Այս առթիւ փրոֆ. Հիւկնէն կ'ըսէր թէ ինք յաջողած է 93 տարեկան կնոջ մը կուրծքին խլիրդը դարմանել: Նմանապէս մանուկներու մօտ հիւանդութեան հետքը գտնելը եւ դարմանը հրաշալի արդիւնքներ տուած են: 78 օրուան փոքրիկ աղջիկ մը դարմանուեցաւ եւ իր տասնվեց տարեկանին ժիւտօ եղաւ եւ լատիներէնի մէջ առաջին է:

Վտանգը այն առեն է որ երբ հիւանդը ինքզինք քննել չի տար ցաւի մը, կամ կասկածելի բորբոքումի մը պարագային: Թոքախտի նուաճումը կը վերագրուի որքան դարմանումի մեթոտներուն, նոյնքան ալ քարոզչութեան այս հիւանդութեան դէմ, դիմելով բժիշկին եւ դպրոցներու մէջ բժշկական այցելութիւնները ընդհանրացնելով:

Խլիրդի պարագան նոյնը չէ, պէտք է որ բժշկական ուսանողները իրենց ուշադրութիւնը ատոր վրայ կեդրոնացնեն:

Մինչ այդ, Վիլժիւիֆի կեդրոնը շուտով Մ. Նահանգներէն պիտի ստանայ «Բետատրօն» մը որ պիտի կրնայ գործել 24 միլիոն վոլթի մը համար, եւ որով կարելի պիտի ըլլայ մարմնին ամէնէն խոր տեղերը հասնիլ եւ մանաւանդ խնամել ստամոքսի խլիրդը, որ ներկայիս անկարելի է:

Այս «Բետատրօն»ին հետ պիտի հաստատուի նոր «bombe à radio - cobalt» մը, որ փոխանակ տասը կրամ ռատիոմի ինչպէս սովորական ռումբը, պիտի պարունակէ մէկ քիլօ ռատիօ—քօպալթ, որով կարելի պիտի ըլլայ ոչ միայն խնամել հիւանդը մէկ ժամէն, այլ քանի մը վայրկեանէն:

«Եթէ մեզի միջոցներ տրուին, կարծեմ թէ քանի մը տարիէն խլիրդի դարմանումին մէջ մեծ յեղափոխութիւն մը պիտի կատարուի, ինչպէս թոքախտին» յայտարարեց փրոֆ. Հիւկընէն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան մրցումները այս տարի համեմատաբար քիչ մը ուշ սկսան:

Եղանակի առաջին մրցումը Մէթրոյի դէմ կորսնցուց 2—0: Բ. մրցումը Պանեէօյի դէմ 2—2, իսկ երրորդը դարձեալ հաւասար C. A. 14րդի դէմ 0 — 0:

Դժբախտաբար մեր խաղացողներէն շատեր յառաջդիմութիւն մը չեն ներկայացներ: Հակառակ նոր եւ լաւ խաղացողներու մուտքին, իրենց խաղերը աններդաշնակ եւ հաւասարակշռուած հարուածներէ զուրկ են: Դեռ մեր մարզիկները չհասկցան թէ, իւրաքանչիւր խաղացող կը խաղայ 11 ընկերներով եւ marquageը կենսական դեր մը կը կատարէ ոտնագնդակին մէջ: Ամէն մէկ խաղացող ինքն իրեն խաղ կ'ուզէ ընել, հրաշք մըն էր որ կիրակի 26 Հոկտեմբերին չկորսնցուցին՝ խումբի մը դէմ որ շատ բարձր խաղարկութիւն մը ունէր:

Հ. Մ. Մ.ի պաշտպանողական գիծը անխոցելի էր, միջին գծի խաղացողները անթերի փոխանցումներով հակառակորդը անգործութեան կը դատապարտէին, իսկ յառաջապահ խաղացողները այնքան տկար խաղարկութիւն մը ըրին, որ աններելի էր իրենց, թէ իրենց համբաւին եւ թէ թափուած զոհողութեան համար: Խաղացին անձնական իրենց գերակշռութիւնը ցոյց տալու եւ կազմալուծեցին ամբողջ խաղը:

Կիրակի բերդապահը ինքզինք գերազանցեց ինչպէս նաեւ պաշտպանողական գծի խաղացողները:

Յուսանք որ եղանակի սկիզբն ենք, դեռ մեր տղաքը իրարու խաղին վարժուած չեն, ապագային իրենց լաւագոյնը պիտի ընեն փրկելու համար իրենց վրայ դրուած յոյսերը եւ բարձացնեն ազգային արժանապատուութիւնը:

Մեր հայորդիները պէտք է նկատի ունենան որ անուն մը շինած են, ատոր հետեւանքով մարզասէր նկատելի հասարակութիւն մը կը հետեւի իրենց, կուգան զիրենք քաջալերելու, պէտք է չյուսահատեցնել այն բազմութիւնը որ իրենց ուժ եւ կորով կը ներշնչէ:

Յ. ԴԻՏՈՂ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ արտադրութիւնը իր գագաթնակէտին հասած է Սեպտեմբեր ամսուն, որու ընթացքին 46282 կառք շինուած է որուն 35.562 անհատական կառքեր: 1951 տարիին ամսական միջին արտադրութիւնը եղած էր 37.203 կառք: Ծարտաբարուեստական կառքերու արտադրութիւնը նուազած է վերջերս:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ RENÉ GROUSSETԻ

Հոկտեմբեր 19ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն մը ի յիշատակ մեծ արեւելագէտ Ռընէ Կրուսէի, ի ներկայութեան ընտանիքին եւ օտար եւ հայ անձնաւորութիւններու: Եկեղեցիի վարչութեան կողմէ յարգանքի քանի մը խօսք ըրաւ Պ. Մ. Քարեան:

Հոկտեմբեր 26ի կիրակին ալ Հայ կաթողիկէ Առաքելութիւնը Թրինիթէի եկեղեցիին մէջ կազմակերպած էր հոգեհանգիստ մը ծանօթ ակադեմականին յիշատակին: Ներկայ էին բացի ընտանիքէն վեց ակադեմականներ եւ բազմաթիւ օտար, ֆրանսացի եւ հայ անձնաւորութիւններ, դեսպաններ եւ կառավարական ներկայացուցիչներ: Կրուսէի մասին խօսեցաւ Հ. Ամատունի:

ՄԱՌԻ - ՄԱՌԻՆԵՐԸ

Ինչպէս գրեցինք, Արեւելեան Ափրիկէի անգլիական Քէնիա գաղթավայրին մէջ ծագած է ըմբոստութիւն մը, զոր կը ղեկավարեն Քիքիյու ցեղախումբի անդամները:

Այս ցեղախումբը ունի մէկ միլիոն բնիկներ (ժողովուրդի ընդհ. թիւն է հինգ միլիոն): «Մաու - Մաու» աղանդը (որ կը նշանակէ անոնք որ պահուած են) կը կազմէ կորիզը այս շարժման: Այս պահուս անգլիական ոստիկանութիւնը շուներ արձակելով կ'աշխատի սեղմ գօտիի մէջ առնել զանոնք անտառներուն մէջ, ուր հաստատած են իրենց բնակութիւնը:

«Մաու - Մաու»ի շարժումը ամբողջովին վրհուկային բնոյթ կը կրէ, վախ ազդելու համար սեւամորթներուն վրայ: Այսպէս է որ ահաբեկիչները բարբարոս եւ խորհրդաւոր ծէսով մը կը շրջապատեն անոնք որ իրենց աղանդին կը հետեւին: Իրենց աչքին առջեւ զոհուած խոյի մը արիւնէն եւ հողէ խառնուրդ ցեխով մը կը ծեփուին, պէտք է որ կլլեն կենդանիին աչքերը եւ համտեսեն աղիքներուն բովանդակութիւնը: Այս ամէնը տեղի կ'ունենան մթութեան մէջ, մինչ վհուկները տխուր երգեր կ'երգեն իրենց թմբուկին ընկերակցութեամբ: Ասկէ վերջ ոչ մէկ բնիկ կը համարձակի մատնել Մաու - Մաուները իշխանութեանց, եւ այսպէս անոնք կ'ապահովեն իրենց անձերը:

ԾԻԾԱՂ

ՊՕՂՈՍ եւ Պետրոս փորձանքէ մը ազատուած ըլլալով, ուխտած էին իրենց կօշիկներուն մէջ սիսեռ լեցուցած՝ քալել մինչեւ Ս. Կարապետ: Ճամբան Պօղոս անտանելի ցաւեր կը զգայ, իսկ Պետրոսին հոգը չէ:

ՊՕՂՈՍ.— Կարծր սիսեռները ոտքս կը տանջեն, քու ոտքդ չի՞ ցաւիր:

ՊԵՏՐՈՍ.— Դուն հո՞ւմ սիսեռ լեցուցիր կօշիկիդ մէջ: Ես խաշել տուի...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Զ.— ՅԻՄԱՐ, ՅԻՄԱՐ ԶՈՅԳ ՄԸ

Այս անգամ հազիւ քանի մը երկվայրկեանի հանդիպում մը ունեցան: Շատ մութ էր եւ կարելի չեղաւ տեսնել, թէ արդեօք որեւէ թուղթ փոխանակուեցա՞ւ: Այնուհետեւ իրարմէ բաժնուեցան,— Կուպիչեւ «Թաքսի» մը առաւ դէպի վարի քաղաքամասը, իսկ Ճուտի վերադարձաւ Փենսիլվանիա կայարանը:

Հետախոյզները վստահ էին, որ թուղթեր յանձնուեցան, բայց չունէին որեւէ ապացոյց, որովհետեւ Կուպիչեւ, անգամ մըն ալ, յանկարծակի փախուստով մը կորսնցնել տուած էր իր հետքը զինքը հետապնդողներուն:

Այնուհետեւ, 28 Փետրուար 1949ին, Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը Նիւ Եորքէն ստացաւ հեռագիր մը, ուր կ'ըսուէր, թէ Ճուտի հեռաձայնած էր Նիւ Եորք գտնուող իր մօրը, յայտնելով որ շաբաթավերջը պիտի անցնէ իր ընտանիքին մօտ:

Մարտ 3ին, Ճուտի նորէն կէս օրուան արձակուրդ ուզեց: Արտօնութիւնը տրուեցաւ: Այդ շաբթու, Ճուտի անգամ մըն ալ խնդրեց իր պետէն աչքէ անցընել մեծապէս գաղտնիթղթածրարները: Պետը հարցուց, թէ կը յիշէ՞ր հետապնդման ենթակայ այն երեք մարդիկը, որոնք կ'աշխատէին խորհրդային Ամթորկ առեւտրական բաժանմունքին հաշւոյն: Այժմ, անոնց մասին քանի մը նոր թուղթեր ալ ունէր:

Անոնցմէ մէկը կարեւոր նամակ մըն էր: Եւ որովհետեւ այս նամակը այնքան կարեւորութիւն ստացաւ դատավարութեան ընթացքին, կ'արտագրեմ զայն ստորեւ.

Թուական՝ Մարտ 3, 1949

Պ. Փէյթըն Ֆորտին
Ընդհ. դատախազի օգնական.
Հետախուզական Դաշնակցային Գրասենեակի պետէն.—

ԽՍՏՕՐԷՆ ԳԱՂՏՆԻ

Նիւթ. — Ամթորկ առեւտրական ընկերակցութիւն
Ներքին ապահովութիւն — R.

Իբրեւ յաւելուած իմ 27 Յունուար 1949 թուակիր յուշագրիս Ամթորկ Առեւտրական Ընկերակցութեան մասին, ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ այս հետախուզութեան մէջ առաջ եկած զարգացումի մը, որ հիմնական նշանակութիւն կրնայ ունենալ ծրագրուած հետապնդման քայլերուն համար:

Ակնարկուած յուշագրիս մէջ յիշած էի, թէ ներկայիս, շատ գաղտնի կերպով, իբրեւ տեղեկատուներ օգտագործելու վրայ ենք Ամթորկ Առեւտրական ընկերակցութեան երկու բարձրաստիճան պաշտօնատարները: Ասոնցմէ մէկն է Իզիտոր Կիպպի Նիտըլմէն, Ամթորկի իրաւագիտական ներկայացուցիչը, որուն հետ անուղղակի յարաբերութիւն մը միայն կը պահենք միջնորդի մը միջոցով: Մենք գոհ չենք բոլորովին այս կարգադրութենէն կամ ծաւալէն այն տեղեկութեանց, զորս մեզի կը հայթայթէ Նիտըլմէն, այդ պատճառով ալ, անոր անկեղծութիւնը ստուգելու համար, կը փափաքինք իրմէ ստանալ աւելի կատարեալ տեղեկութիւններ զանազան հարցերու շուրջ, որոնց մէջն է նաեւ իր ծանօթութիւնը Ամթորկ Առեւտրական Ընկերակցութեան այն գործունէութեանց մասին, որոնք կրնան բռնաբարել Օտար Գործակալներու Արձանագրութեան Օրէնքը:

Գնահատելի պիտի ըլլայ ուրեմն մեզի համար, եթէ մեզի հասցնէք յուշագիր մը պարզելով ձեր տեսակէտը, թէ ձեր կարծիքով ինչ բան կրնայ այս Ընկերակցութեան կողմէ գործուած բռնաբարում մը նկատուիլ եւ թէ ինչ հարցումներ կրնան կատարուիլ այս մարդու մասին: Պիտի ուզէինք նմանապէս գիտնալ, թէ Նիտըլմէն արձանագրուա՞ծ է իբրեւ գործակալ օտար իշխանութեան մը:

Նախապէս տեղեկացուցած էի ձեզի այն ճիգերը, զորս Ամթորկ Առեւտրական Ընկերակցութիւնը ի գործ կը դնէ՝ հիւլէական հետազօտութեանց զարգացման յատուկ գործիքներ ստանալու համար: Այս կապակցութեամբ, մեր Գրասենեակը, վերջերս, տեղեկատուի մը միջոցով իմացած է, որ Ամթորկ Առեւտրական Ընկերակցութիւնը յարաբերութեան մէջ է Հողարնագիտական Հետազօտութեանց Ընկերակցութեան հետ՝ պայթումի ճնշումները չափող հողաձայնարձակ գործիքներու մասին, զորս այս ընկերութիւնը պատրաստած է փոքր քանակութիւններով, Ալամակորտոյի սկզբնական ռումբի փորձին համար:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԸՐ

կան գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ վարչապետ Ատլիի, կուսակցութեանց հետ խորհրդակցութեան մը մէջ, գաղտնաբար յայտնեց է թէ ամերիկեան կառավարութեան հետ յաւելուածական համաձայնութիւն մը կնքուած է որու համաձայն Արեւմտեան Գերմանիա Ատլանտեանի դաշինքին մէջ պիտի առնուի: Նաեւ Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպանն ալ յորդորեր է որ շուտով վաւերացնեն Ֆրանսայի հետ համաձայնագիրը, մթնոլորտը խաղաղելու համար :

Աւելորդ է ըսել որ թէ գերման եւ թէ ամերիկեան աղբիւրէ կը հերքեն այս լուրը :

«ԱՊԱԳԱՆ ԱՍԻՈՅ ԵՒ ԱՓՐԻԿԷԻՆՆ Է»

Միացեալ ազգերու մէկ յանձնաժողովին մէջ Իրաքի պատուիրակ Ավնի Խալիտի յայտարարեց որ աշխարհը ներկայ կը գտնուի ոչ թէ ազգի մը, այլ հողամասի մը զարթնումին: Պատմական շարժում մըն է այս, անկախութիւն պահանջող ազգերու զարթնում մը: Անցեալին մէջ նման շարժում մը կարելի չէր խափանել: Ասիական ժողովուրդներ ազգեր կ'ըլլան եւ վստահ եմ որ անոնք օր մը մեծ պետութիւններ պիտի ըլլան: Ապագան կը պատկանի Ասիոյ եւ Ափրիկէի, մարդկային մեծ մթերանոցներ, եւ ոչինչ կրնայ արգիլել իրականացնելու իրենց ճակատագիրը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ կողմէ Միութիւալիթէի սրահին մէջ սարքուած հաւաքոյթին մէջ, Պ. Օ-կիւստ Լըքէօր Մոսկուայի համաժողովին մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց: Անդրադառնալով երեսփոխան Մարթիի եւ Թիյյօնի «ձախ ամբոխավար» շեղումներուն յայտարարեց թէ «Մարթի եւ Թիյյօն մերժելով իրենց սխալներուն անդրադառնալ ինքնաքննադատութիւնով, կ'ապացուցանեն թէ համայնավար ուղղութեան մէջ օտար մարմիններ են, եւ ժամանակ է որ կուսակցութեան հետ կարգապահ ըլլան, եթէ կ'ուզեն հասարակաց բան մը պահել անոր հետ» :

ԱՏԱՆԱՅԻ մէջ Հոկտեմբեր 22ին տեղի ունեցած երկրաշարժի մասին քանի մը տողով գրած էինք: Ահաւասիկ կարգ մը մանրամասնութիւններ: Երկրաշարժը տեղի ունեցած է ճիշդ Զուգուրովայի, Ճէյհանի, Գօզանի կողմերը և Անաւարզաբերդին շուրջ: 1945ին ալ երկրաշարժը այս շրջանն էր: Մեռեալներուն թիւը աւելի քան 26 է եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան: Ցարժը ցնցած է նաեւ Օսմանիէ, Մարաշ, Իսլահիէ, Մերսին եւ Ատանա: 98 տնուոր Սիրքէլիքէօյ գիւղը քանդուած է, ինչպէս եւ 60 տնուոր Քիւրտքէօյը :

ԴԱՆՈՒԲ ԳԵՏԸ ջրանցքով մը Սեւ Ծովի միացնելու աշխատանքները կ'առաջանան Ռումանիոյ մէջ, օրական 15—20 մեթր, ցարդ 1000 քիլոմեթր շինուած է: Ռուսիայէն բերուած են հսկայ փորիչ մեքենաներ որոնք գործածուած էին Վօլկա - Տօն ջրանցքին համար :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ խնդրին առթիւ Պէյը շնորհակալութեան նամակ մը ուղղած էր արաբական լիկային, խնդիրը Ազգաժողովին առջեւ հանելնուն համար: Այս գիրը ըժգոհութիւն պատճառած է ֆրանսական իշխանութեանց քանի որ Պէյը իր իրաւասութենէն դուրս կուգայ եւ կը մտնէ ուղղակի պայքարի մէջ, փոխանակ հանդարտութեան հրաւիրելու իր ժողովուրդը որ ամէն օր ահաբեկումներ կը կատարէ :

Միջերկրականի կոմիտէն յայտարարութիւն հրատարակելով կը հրաւիրէ Ֆրանսական կառավարութիւնը քաշուիլ Ազգաժողովէն եթէ հիւսիս. Ափրիկէի խնդիրը գայ, քանի որ այդ կազմակերպութիւնը իրաւասու չէ այդ մասին, իր Օրէնքին Բ. յօդուածին 7րդ հատուածին համաձայն :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետ զօր. Նեկիպ յայտարարեց որ հանրապետութիւն հաստատելու խնդիր չկայ :

Նուագահանդէս Հայ Երաժշտութեան

Salle Gaveau, 45 rue la Boëtie, Շաբաթ 8 Նոյեմբեր, ժամը 21ին :

Ղեկավարութեամբ՝

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Հովանաւորութեամբ ՋԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Կը մասնակցին Lydia Karine, Nathalie Wetchor, Joseph Mengé (երգեհոն) եւ Pasdeloupի նուագախումբը (65 հոգի) եւ ռատիոյի երգչախումբը :

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ՆԱՐԵԿԻ

Գիները 150էն 600 փր., J. M. 100 փր. :

Suite française, «Հերոսի մը կեանքը» :

Տոմսերու համար դիմել եկեղեցին Tél. Ely. 67.03: Պարամեան, Բալուեան դրատուները, Օր. Լոլա Իչկալացեանի 75 rue du Fbg. Poissonnière, Tél. Pro. 64.23, Durand Place de la Madeleine, եւ SalleGaveau:

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Հայ. Ս. Յովհ. Մկր. եկեղեցւոյ օծման 48րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն և մեծ բարերարողբացեալ Ալեքսանդր ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներուն համար :

Պատարագի ընթացքին պիտի կատարուի նաեւ մասնաւոր հոգեհանգիստ ԿՈՄԻՏԱՍի մահուան տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի համայն հայութիւնը որ սիրով փութայ խուռներամ եկեղեցի եւ իր մեծարանքի տուրքը ընծայաբերէ Ազգ. բարերար Ա. ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ մեծ եկեղեցական ԿՈՄԻՏԱՍ վրդ.ի յիշատակին :

Դիւան Հոգաբարձութեան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Ա. ՀԱՅԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀԱՅԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ .— Այրի Տիկին Լեւոն Մօզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon) իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Կը փնտռեմ Տէնիզլիցի մօրեղբայրներս Խաչիկ, Մանուկ, մօրաքոյս Մարիամ եւ մեծ մայրս Կիւլիզար :

Նոյնպէս ընիկ Իզմիրցի հօրեղբայրներս Աճէմեան եղբայրք: Իսկ իմ հօրս անունը Սմբատ Աճէմեան, կայարանապետ, 1915էն ի վեր կորսնցուցած եմ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իրենց զաւկին Տիկին Սիրանուշ Պաղտասարեանի (ծնեալ Աճէմեան), 6 Traverse La Graniere, St. Marcel, Marseille :

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցիին վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ենովք եւ Քնար Պօրզակեանէ, 2500 Ֆր. նուէր եկեղեցւոյս կրթական Մարմնոյն, իրենց մօր Այրի Տիկին Մեհրուպէ Քէմալեանի (Քալիֆորնիա) մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի Փարիզի եկեղեցւոյն մէջ: (ԿՆԻՔ)

ՍՐԲՈՒՀԻ ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ՋԱՏԻԿԵԱՆ

Նշանուած

Առնուվիլ լէ Կոնէս Իսի

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ .— Հ. Յ. Դ. Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ժողովը ընկեր Ս. Պօյաճեանի բնակարանը այս շաբաթ ժամը 8.30ին :

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի հանդէս խնջոյքը Իսիի Խրիմեան սրահը, Նոյ. 9ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Café au Claire de Luneի վերնայարկը, մեթրօ Place d'Italie: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բ. անգամ ըլլալով ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ

MUSÉE GALLIERAի «արեւելեան արուեստի ցուցահանդէսը» կը փակուի կիրակի իրիկուն, 2 Նոյեմբեր: Ցուցահանդէսը բաց է կիրակի ամբողջ օրը :

SALLE GAVEAU

45, Rue La Boétie Métro Miromesnil

Երեքշաբթի 4 Նոյեմբեր, ժամը 21ին

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Միակ նուագահանդէսը, իր մեկնումէն առաջ Ցայտագրին մէջ.— Mendelsohn, Scarlatti, Chopin, Ravel, Belliard et Liszt

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Սանուհի Օր. Լուսին Խուկոյեանի ընդ Պ. Սիմոն Փլթոյեանի ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Փլթոյեան, Տէր եւ Տիկին Խուկոյեան, Պ. Արտաշ Փլթոյեան 2000ական Ֆր.:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Մարզական Միութիւնը հայ ծնողներու ուշադրութեան կը յանձնէ թէ, ժամանակէ մը ի վեր կամքէ անկախ պատճառներով, յապաղման ենթարկուած կիրակնօրեայ պաշտօնական մարզախաղերը վերսկսած են, հայ արժանաւոր եւ փորձուած մարզիչի մը հսկողութեան տակ իր մարզադաշտին StadeOlierի վրայ, 11 rue Arcueil La Vache Noire :

Այս առթիւ կը խնդրէ միայնգամայն Փարիզի եւ շրջակայքի հայ ծնողներէն օգտուիլ այս պատեհութենէն :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

1 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Փարիզի Ազգ. Տան մէջ (32 rue de Trévise) կը ներկայացուի մասնակցութեամբ փարիզահայ դերասաններու Ս. Սուրէնեանի, Հ. Պշտիկեանի, Լ. Սապոնճեանի, Ա. Պետրոնեանի, նաեւ Օր. Ն. Մատոյեանի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ քարոյալից տրամ 4գործ. եւ ԱՐՋԱՆԸ ԿԸ ՔԱԼԷ կատակախաղ 1 գործ.

Մուտք 150 Ֆրանք :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԶՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Երեկոյեան դասեր, չափահասներու համար ամէն ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ժամը 7—8, առաջին տարի, իսկ 8—9 երկրորդ տարի: Կը տրուին Lycée Condorcetի սրահներէն մէկուն մէջ, 8 Rue du Havre, métro St. Lazare կամ Havre - Caumartin: Դիմել՝ դասերուն օրը տեղւոյն վրայ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վճարմ. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 4 Novembre 1952 Երեքշաբթի 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6907-Նոր շրջան թիւ 2318 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐԸ

Չորս տարին անգամ մը նոր աշխարհը ամիսներով կը փոթորկի մէկ ծայրէն միւսը, Ատլանտեանի եզերքներէն մինչեւ Խաղաղական Ովկիանոս, ընտրական պայքար մղելու համար :

Ո՛չ մէկ երկրի մէջ ժողովրդավար սկզբունքները ա՛յնքան զարգացած են որքան Միացեալ Նահանգներուն մէջ, ուր Հանրապետութեան նախագահներ, ծերակուտականներ ու երեսփոխաններ փողոց կ՚իջնեն, բուն ժողովուրդին հետ շփման մէջ կը մտնեն, տեսակէտ կը պարզեն եւ քաղաքացիներու քուէները կ՚ուզեն իրենց համար :

Աւելի քան վեց ամիսէ ի վեր տենդոտ պայքար կը մղուի մասնաւորաբար երկու գլխաւոր հոսանքներու՝ Դեմոկրատներու եւ Հանրապետականներու թեկնածուներուն միջեւ :

Միւս երկրորդական կուսակցութիւններն ալ առիթէն կ՚օգտուին՝ իրենց գաղափարները քարոզելու համար, առանց յաւակնութիւնն ունենալու թէ պիտի շահի իրենց թեկնածուն :

Այսօր՝ Նոյեմբեր 4, վճռական օրն է : Ամերիկացիներ եւ Ամերիկուհիներ պիտի կատարեն իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնը :

Ընտրելու իրաւունք ունեցողներու թիւն է 96 միլիոն : Սակայն անցեալի փորձերը ցոյց տուած են թէ ընտրողներու հարիւրին յիսունը միայն կը մասնակցին քուէարկութեան, միւսները անտարբեր են եւ չեն զբաղիր քաղաքականութեամբ :

Այսօրուան քուէարկութեամբ պիտի նշանակուին միայն երկրորդ կարգի ընտրողները, որոնք Դեկտեմբեր 15ին պաշտօնապէս պիտի ընտրեն Միացեալ Նահանգներու 34րդ Նախագահը եւ փոխանորդը : Նոր Նախագահը Կապիտոլի մէջ երդում պիտի կատարէ 1953 Յունուար 20ին :

Միայն Նախագահի ընտրութիւն չէ կատարուածը : Միաժամանակ պիտի ընտրուին երեսփ. ժողովի անդամները ամբողջութեամբ, Ծերակոյտին մէկ երրորդը, 48 Նահանգներէն 30ին կառավարիչները եւ զանազան պետական եւ քաղաքապետական ամէն կարգիրագմաթիւ պաշտօնատարներ : Ասոնց ընտրութիւնն ալ պիտի կատարուի «մեծ ընտրողներ»ու կողմէ :

Այս տարուան ընտրական պայքարը շատ բուռն եղաւ՝ քաղաքական կացութեան պատճառաւ : Այս առթիւ օգտագործուեցան հեռատեսիլն ու օդանաւը, առաւելագոյն չափով :

Այն օրէն ի վեր, որ Ամերիկացիները հրաժարեցան Մոնրոյի վարդապետութենէն եւ սկսան խառնուիլ ուրիշ ցամաքամասերու գործերուն, արտաքին քաղաքականութիւնը մեծ կարեւորութիւն ստացաւ Միացեալ Նահանգներուն մէջ :

Այսօր Ամերիկա ամէն տեղ է, Եւրոպայէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք, անցնելով Գերմանիայէն, Պալքաններէն ու Թուրքիայէն մինչեւ Ճափոն :

Ընտրութեանց արդիւնքը ցոյց պիտի տայ թէ՝ Միացեալ Նահանգները ի՛նչ քաղաքականութիւն պիտի վարեն արտաքին ճակատին վրայ :

Դեմոկրատներու նոր յաղթանակը ոեւէ փոփոխութիւն պիտի չմտցնէ կացութեան մէջ : Սակայն Հանրապետականներու յաղթանակով կը վախցուի թէ Ամերիկա նուազ հետաքրքրութիւն ցոյց տայ այսուհետեւ Եւրոպայի եւ Ասիոյ գործերուն մասին :

Ո՛չ ոք կրնայ գուշակել թէ երկու թեկնածուներէն ո՞ր պիտի շահի, Սթիվընսը՞ն թէ Այզընհաուըր :

Զօրավարը կը վայելէ լայն ժողովրդականութիւն Ամերիկայի մէկ ծայրէն միւսը՝ իբրեւ յաղթականը համաշխարհային երկրորդ պատերազմին : Քաղաքական կեանքի մէջ դեռ նորավարժ է, ուստի եւ ընտրական պայքարին սկիզբը խօսեցաւ յանդուգն ճառեր, որոնք լաւ տպաւորութիւն չձգեցին :

Սթիվընսընի անձը այնքան ծանօթ չէ, սակայն իր պատկանած կուսակցութիւնը երկար տարիներու անցեալ մը ունի եւ Միացեալ Նահանգները հասցուցած է իր ներկայ բարգաւաճ վիճակին, զայն դարձնելով աշխարհի ամէնէն հզօր պետութիւնը :

Երկու թեկնածուներն ալ հաւասար չափով համակիրներ ունին իրենց կողմը :

Փորձը ցոյց տուած է թէ Նախագահի ընտրութեան մէջ երկու կուսակցութեանց գաղափարախօսութեան հաւասար վճռական դեր կատարած է նաեւ թեկնածուներու անձը :

Այս անգամ ալ չի կրնար տարբեր ըլլալ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

ԵԹԷ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ԶԲԱՂԻ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԽՆԴՐՈՎ

Ուրբաթ օր, Ուոշինկթընի ֆրանսական դեսպան Հանրի Պոնէ իր կառավարութեան հրահանգին համաձայն, գնաց Ամերիկայի արտաքին նախարարին փոխանորդ Տավիտ Պրիւսի մօտ, եւ անոր հասկցուց Ֆրանսայի տեսակէտը Թունուզի խնդրին մէջ, Միացեալ Նահանգներու բռնելիք ընթացքին հանդէպ :

Թէեւ Ֆրանսական դեսպանը ասկէ առաջ քանիցս խօսած էր Պրիւսի եւ ուրիշ պետական անձերու, Թունուզի խնդրին մէջ Ֆրանսայի տեսակէտներուն մասին, բայց դիտելով որ Նախարար Էչիսըն չէր նկատեր Ֆրանսական պահանջներուն լրջութիւնը, որպէսզի ոեւէ կասկած չթողուի այդ մասին, Ֆրանսա ազդարարութիւն մը ուղղեց Ամերիկայի՝ Պ. Շումանի հոն հասնելէն առաջ :

Էչիսըն մտադիր է եղեր Ազգաժողովին մէջ ուժ տալ առաջարկի մը որ Ֆրանսան եւ Թունուզը ուղղակի կարգադրեն Թունուզի ապագայ վարչաձեւը : Ֆրանսական դեսպանը բացէ ի բաց հասկցուցած է ամերիկեան փոխ - Նախարարին թէ, այդպիսի բանաձեւի մը ընդունելութեամբ Ազգաժողովը, որով եւ Ամերիկա միջամտած կ՚ըլլան Թունուզի խնդրին մէջ, ինչ որ չընդունիր Ֆրանսա : Ֆրանսական կառավարութիւնը պիտի չճանչնայ ոչ ուղղակի եւ ոչ ալ անուղղակի կերպով Ազգաժողովին իրաւասութիւնը, այս գետնին վրայ Ֆրանսա անդրդուելի է եւ ոեւէ զիջողութիւն չընդունիր : :

Պ. Պօնէ յայտնած է թէ Ֆրանսայի բոլոր խաւերը համաձայն ըլլալով այս մասին, եթէ Միացեալ Նահանգները ուժ տան Թունուզի մասին որոշման մը, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի յարաբերութիւններուն մէջ տագնապ մը կրնայ ծագիլ :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Ֆրանսա այս ձեւով լռութեամբ կը սպառնայ Եւրոպայի պաշտպանութեան ծրագիրը մերժել եւ Հնդկաչինի մէջ իր քաղաքականութիւնը փոխել : Նոյն շրջանակներուն համաձայն Էչիսըն մեծ կարեւորութիւն կուտայ Շումանի հետ իր բարեկամութեան, երբ այս վերջինը Նիւ Եորք հասնի, բայց անօգուտ պիտի ըլլայ իր աշխատանքը այդ մասին, քանի որ եթէ Շուման ոեւէ զիջումի զիջի, չի կրնար նախարար մնալ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

Ամերիկեան « Նիւսուիքթըրն Փրէս » կարեւոր գործակալութեան դիւանագիտական խմբագիր Պ. Ռոպէրթս խօսելով Ամերիկայի ուղղուած Ֆրանսական ազդարարութեան մասին, կը գրէ . —

Ֆրանսացիները երբ կը գանգատին միջազգային անհասկացողութենէն, պէտք է խորհին անցեալ կարգ մը դէպքեր : Իրենց «Աշխարհի առաջին բանակը » արդէն փտած էր իրենց Թնդանօթէն առաջ կարագ» բանաձեւին պատճառով, եւ պատճառ դարձաւ Հիթլէրի մեծ արկածախնդրութեան : Ֆրանսայի իրական տկարութեան յայտնուիլը 1940ին մեծ անակնկալ մը եղաւ Ամերիկայի համար : Այն ատեն Ամերիկա ստիպուեցաւ միջամտել փրկելու համար Ֆրանսան ինչ որ շատ սուղի նստաւ մեզի : Այսօր կը խորհինք թէ խելացի՞ բան է անգամ մըն ալ հաշուել անոր վրայ : Այս հակազդեցութիւնը թերեւս անարդարանալի է, բայց մարդկային է :

Իրականին մէջ իրերու այս կացութեան հետեւանքով Ֆրանսայի զգացած բարոյական վիրաւորանքը որչափ ալ խոր ըլլայ նուազ ազդեցիկ է քան միջազգային քաղաքականութեան գետնին վրայ իր ընթացքը : Ֆրանսա կ՚ուզէ որ Ամերիկա իրեն օգնէ Գերմանիոյ դէմ Սարի խնդրին մէջ ուր կ՚ուզէ իրեն վերապահել ճարտարարուեստական շահերը՝ հակակշռելու համար վերածնած Ռուրի կշիռքը : Կ՚ուզէ որ ուղղակի միջամտենք Հնդկաչինի մէջ, կ՚ուզէ վերագինուիլ առանց իր ապրուստի մակարդակը իջեցնելու, այս մասին համայնավար վտանգը առաջ քշելով : Ամերիկա չէ որ հինգ միլիոն համայնավար արտադրեց, մինչ անգլիական նկարագիրը մերժեց քայքայումը :

Զեմ գիտեր թէ այսպիսի բաղդատութիւններ կ՚օգնե՞ն այսօրուան կացութեան : Ամերիկան եւ Ֆրանսան իրար միացնող կապերը շատ հին են եւ խորարմատ : Նման շփումներ չեն կրնար խանգարել զայն : Բայց Ֆրանսա պէտք է նախ ճանչնայ թիւրիմացութեան արմատները :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

Ֆրանսերէն «Քօմպա» թերթը այս յօդուածին կը պատասխանէ խմբագրականով մը ուր կ՚ըսէ . —

Այս գրութեամբ կը խոստովանին թէ 1940ին Ֆրանսայի տկարութեան պատճառով է որ Ամերիկացիները կը տարուին ուժ տալու Գերմանիոյ, զայն վերազինելու այնպէս որ Եւրոպայի մէջ ունենան ամուր եւ փորձուած հետեւակազօրք մը :

Խնդիրը նոր չէ : Արդէն, 1919էն վերջը, Մ. Նահանգները ուժ տուին Գերմանիոյ, տոլարի շնորհիւ բարձրացուցին անոր ճարտարարուեստը, միանգամայն մեզ արգիլելով ստանալ 1914ի յարձակողին վճարելիք հատուցումները, արգիլեցին մեզ Վերսայլի դաշնագրին զինուորական տրամադրութիւնները գործադրելէ երբ ի վիճակի էինք զանոնք պարտադրելու : Ամերիկ. բարեացակամութենէն, Ֆրանսայի տկարութենէն, Լոնտոնի եւ Ուոշինկթընի հրամայականներէն ծնաւ Հիթլէր : Ինչո՞ւ չխոստովանիլ որ յարձակողին տրուած նոր օժանդակութիւնները եւ էնթրիկները կը շարունակուին Ֆրանսայի դերը տկարացնելու աշխարհի, մասնաւորաբար Հիւսիս - Ափրիկէի մէջ :

1940ին, Միացեալ Նահանգներէն ի զուր խնդրուած օգնութիւնը հազիւ 1941ին հասաւ, ոչ թէ Ֆրանսան ազատագրելու նպատակով, այլ ուրիշ պատճառներով : Ինչո՞ւ չընդունիլ թէ այն ատեն Ամերիկա կը վստահէր Հիթլէրի, ինչպէս այժմ Պօնի Գերմանիոյ մէջ ծածկուած նախկին Նացիներուն :

«Նիւսուիքթըրն Փրէս»ի խմբագիրը աւելի հեռու կ՚երթայ : Կը մեղադրէ մեզի որ մեր ապրուստի սակաւին չենք նուազեցներ զինուելու համար եւ հինգ միլիոն համայնավարներ ունինք : Եթէ համայնավար քարոզութիւնը այդքան Ֆրանսացիներ շահած է, պատճառը այն է որ մեր երկրին մէջ աշխատաւորներու վիճակը խեղճ է, ապրուստի սակաւինը շատ է ցած, այս մասին չի մտեններ նոյնիսկ Ամերիկայի նշանաւոր այս խօսնակը : Մեզ կը մեղադրէ որ չկրցանք վերջացնել Հնդկաչինի պատերազմը առանց նկատի առնելու որ ամերիկեան հզօր բանակ մը ձախողութեան մատնուած է Քորէայի մէջ :

Շնորհակալ ենք Պ. Ռոպէրթսի ճշմարտութիւնը բրտօրէն մեզի ըսելուն համար : Կը յուսանք որ Ֆրանսան պիտի գիտնայ լաւագոյնս հսկել իր անկախութեան եւ վարկին վրայ, իր շահերուն հրամայած միջոցներով, շահեր որ հետզհետէ անհամապատասխան կ՚ըլլան մեզ աքցանեալի դիրքին վերածել ուզող ամերիկեան իշխանութիւններուն եւ անոր ծառայողներուն :

X Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Ազգաժողովին մէջ Ամերիկա պիտի աշխատի որ Թունուզի խնդրին միճարանութիւններ այնպէս մը կատարուին որ Ֆրանսայի ներքին գործերուն միջամտելու համզամանք չունենան եւ գոհ պիտի ըլլայ եթէ Ֆրանսա յայտարարէ թէ պիտի սկսի բանակցութիւններ ուղղակի Թունուզի հետ :

Ամերիկա այսօր կը քուէարկէ

Այսօր 4 Նոյեմբեր, ամբողջ Ամերիկա շուրջ 55 միլիոն ձայնով կը քուէարկէ ընտրելու համար իր նախագահը, ինչպէս նաեւ փոխ - Նախագահ մը, 34 ծերակուտականներ (պայմանաժամը լրացած մէկ երրորդին տեղ), երեսփ. ժողովի 432 անդամ եւ 29 կառավարիչ :

Հանրապետականներուն եւ ռամկավարներուն ընտրական աննախընթաց պայքարը վերջ գտաւ : Երկու կողմերը անսովոր կիրքով եւ ծանրակշիռ բառերով իրարու դէմ ճակատեցան : Սթիվընսըն եւ Այզընհաուըր իրենց վերջին ճառերը խօսեցան : Ձայները այնքան իրարու հաւասար կը թուին, որ ոչ ոք կրնայ ըսել թէ բացորոշ յաղթականը ո՞րն է, թէեւ երկու կողմն ալ յաղթանակ կը յայտարարեն :

Սթիվընսըն կ՚ըսէ . — «Օդին մէջ ելեկտրական հոսանք կայ յայտնող ռամկավարներու յաղթանակը » :

Թրումըն կ՚ըսէ . — «Այս անգամ ալ պիտի շահինք :

Այզընհաուըր յայտարարեց թէ պէտք չէ մոռնալ որ սովետական յարձակման վտանգն կայ Եւրոպայի մէջ :

Ընտրութեան արդիւնքը պիտի հաղորդէ «Ամերիկայի ձայնը» 46 լեզուներով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵԼԵՒԷՋԸ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԺԶ. համագումարի զեկուցման առթիւ, Երեւանի պետական համալսարանի վերատեսչութեան կողմէ խօսեցաւ Գ. Պետրոսեան. (ամփոփուած «Սով. Հայաստան»էն).—

— Հայերէնի ամբիոնը, լեզուաբանական միւս ամբիոններու օժանդակութեամբ կը պատրաստէ «Հայերէնի Համեմատական Քերականութիւնը» մենագրութիւնը: Կը պատրաստեն մենագրութիւններ հայերէնի տեսութեան, պատմութեան բառագիտութեան, ընդհանուր լեզուաբանութեան մասին: Սթալինեան լեզուաբանութեան լոյսի տակ կազմուած են նոր ծրագիրներ, կը քննուին պատրաստ մենագրութիւնները:

Մեր աճող պահանջներէն կը շարունակեն ետ մնալ Ռուսաց, օտար եւ արեւելեան լեզուներու ամբիոնները:

Համալսարանի կուսակցական կոմիտէն եւ վերատեսչութիւնը ռուսերէնի դասաւանդութիւնը Համալսարանի մէջ բարելաւելու մասին միջոցներ են ձեռք առած:

Որոշ յառաջդիմութիւն են ձեռք բերած պատմութեան, գրականութեան եւ բնական գիտութիւններու ամբիոնները: Սակայն պէտք է ըսել որ գիտական աշխատանքը Համալսարանին մէջ, տակաւին կը գտնուի ցած մակարդակի վրայ: Այդ պատճառով ալ Խ. Բաղալեանի եւ Թ. Կարապետեանի քաղաքական սխալներով լեցուն գրքոյկներու հրատարակութիւնը իրաւացի կերպով քննադատուեցաւ մեր մամուլի մէջ:

... Մեր Ռեսպուբլիկայի ժողովրդական տնտեսութեան համար բարձրորակ մասնագէտներու պատրաստութիւնը կապուած է այն հարցին թէ ինչ բաժին կը ստանանք միջնակարգ դպրոցներէն: Ֆիզիկօ — մաթեմատիկայի եւ լեզուներու համար միջնակարգ դպրոցներու տուած գիտելիքները դեռ բաւարար չեն համալսարաններու պահանջին: Այս պատճառով ալ Համալսարանի հնգամեայ շրջանը յաճախ բաւական չըլլար լիարժէք մասնագէտներ պատրաստելու համար: Պէտք է լուրջ աշխատանք կատարել միջնակարգ դպրոցներու որակը բարձրացնելու համար, որպէսզի շրջանաւարտները իրենց գիտութեամբ հաւասար ըլլան ռուսական միջնակարգ դպրոցներու շրջանաւարտներուն: Այս պարագան ցոյց կու տայ թէ արդէն հասունցած է միջնակարգ դպրոցներու շրջանը 11 տարիի բարձրացնելու խնդիրը:

Ընկերներ, շատ է աճած եւ ընդարձակուած Երեւանի պետական Համալսարանը: Յառաջիկայ Համալսարանէն շրջանաւարտ մասնագէտներու թիւը 30—35 առ հարիւր պիտի աւելնայ: Հնգամեակի վերջին տարին, 1955ին ուսանողներու թիւը պիտի հասնի 3000ի: Այժմ 2600 է արդէն:

Առաջին առթիւ պէտք է ուժ տալ ֆիզիկօ-մաթեմատիկի, քիմիականութեան եւ երկրաբանութեան հետեւող աշակերտներու ընդունելութեան: Այդ մասնագէտներու պահանջը օրէ օր զգալի է: Պէտք է զարկ տալ տնտեսագիտութեան յատուկ կադրերու պատրաստութեան որուն պահանջը նոյնպէս մեծ է: Բնութեան վերափոխման մասին սթալինեան հանճարեղ ծրագիրներուն հետ կապուած խնդիրները անհրաժեշտ կը դարձնեն ընդարձակելու նաեւ համալսարանին կենսաբանական բաժինները: Հնգամեակի նախագիծը կը պարտադրէ աւելցնել համալսարանի ընդունելութեան ծրագիրը: Թեկնածուներու թիւը պէտք է հասնի 140ի, փոխանակ 72ի: Եւ այդ համեմատութեամբ ալ պէտք է մեծնայ համալսարանի ուսումնական եւ մասնագիտական հիմքը, բայց ներկայ շէնքը բաւական չէ օրէ օր աճող պահանջներու: Ուստի իրաւասու մարմիններ, պէտք է լուծեն համալսարանի նոր շէնքին կառուցման խնդիրը:

ԳՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Քննադատներէն բանաստեղծ Գ. Բորեան մասնաւորապէս ծանրացաւ գրական ճակատի թերութեանց վրայ..

— «Մենք պէտք է շատ ջանքեր թափենք, որպէսզի գեղարուեստական արձակը դուրս բերենք զարգացման լայն ճանապարհ, ստեղծենք ժամանակակից թեմայով, գաղափարապէս յագեցուած, բարձր գեղարուեստական վէպեր ու վիպակներ: Վերջին մէկուկէս տարուան ընթացքին չէ հրատարակուած բանաստեղծական որեւէ խոշոր երկ, «պոէմ»: Թերթերու մէջ կը շարունակեն լոյս տեսնել անգոյն միջակ բանաստեղծութիւններ, որոնք ընթերցողի սրտին ու մտքին ոչինչ չեն տար:

«Անսկզբունքայնութեան» պատճառով թոյլ տրուին Լ. Թարգուլի գաղափարապէս աղաւաղ, գեղարուեստական տեսակէտով անմշակ «Կոմիտաս» վէպը, Գ. Պետրոսեանի «Թեկուզիքում», Վ. Անանեանի «Փերմայի մարդիկ» ցածորակ վէպերը եւայլն:

Գրողներու Միութիւնը պէտք է բարձրացնէ պահանջկոտութիւնը, երկերը գնահատելու տեսակէտէն, սկզբունքային ըլլայ: Ասիկա կը վերաբերի նաեւ Հայպետհրատին: Մանաւանդ որ Հայպետհրատի աշխատանքի որոշ բարելաւման, գեղարուեստական գրականութեան բաժինը եւ հրատարակչութեան գրախօսներու եւ խմբագիրներու ինստիտուտը տակաւին իրենց աշխատանքը լրջօրէն չեն վերակառուցած:

Կ'ուզէի կանգ առնել կարեւոր հարցի մը վրայ: Ատիկա գրաքննադատութեան հարցն է: Ցաւ ի սիրտ պէտք է արձանագրենք, որ գրաքննադատութիւնը կը շարունակէ սովետահայ գրականութեան ընդհանուր զարգացումէն ետ մնալ: Քիչ կը հանդիպինք այնպիսի յօդուածներու եւ գրախօսականներու, որոնք խոր կերպով բացայայտեն մեր գրողներու ստեղծագործութիւնները: Շատ անգամ գրաքննադատական յօդուածներ դատախազական քիչ նշանակութիւն ունին: Գրաքննադատութեան ետ մնալուն մէջ, բացի քննադատներէն, շատ անգամ մեղաւոր են նաեւ գրողներու միութեան ղեկավարութիւնը, գրական մամուլը:

Զարմանալի է Գիտութիւններու ակադեմիայի, գրականութեան ինստիտուտի անտարբեր վերաբերումը կարեւոր հարցերու մասին:

Չէ որ Ինստիտուտի մէջ կեդրոնացած գրականագէտներու հիմնական ուժերը, որոնք պարտաւոր են լրջօրէն ու հիմնապէս զբաղիլ սովետահայ գրականութեան պատմութեան եւ «թէորիա»յի հարցերով, սոցիալիստական ռէալիզմի պրոբլէմներով: Ժամանակն է որ ակադեմիայի գրականութեան Ինստիտուտի ընկերները լրջօրէն մտածեն իրենց աշխատանքին արմատական վերակառուցման մասին, որպէսզի Գրողներու Միութեան հետ գրաքննադատութիւնը դնեն զարգացման լայն ճանապարհի վրայ:

Հրեաները Ռուսիոյ մէջ

«Լ'Օրոր» թերթին քաղաքական քրոնիկագիրը Հանրի Պէնազէ (ծագումով Հրեայ) հետեւեալը կը գրէ.—

Հեռու է այլեւս այն թուականը երբ Աբրահամի յաջորդները չէին ենթարկուեր խտրութեան Խ. Միութեան մէջ, եւ մինչեւ իսկ Սթալին օգնելու համար Ուքրանիոյ կէթօներուն ամէնէն թշուառ անդամներուն, Ասիոյ մէջ անոնց կը վերապահէր Բիրօ — Բիճանի գաւառը, որ օժտուած էր դպրոցներով, թերթերով ռատիօֆօնի կայաններով, միմիայն անոնց գործածութեան համար: Անոնք կը մտածէին թէ պիտի կրնային սովետական ինքնավար հանրապետութիւն մը հաստատել: Յոյսերը ի դերեւ ելան:

Այսօր Սթալին կը զբաղի Մովսէսի շառաւիղներով, զանոնք նեղելու նպատակով:

Հեռու քաղաքական եւ վարչական շրջաններէ, վտարուած դիւանագիտական շրջանակէն, դուրս ձգուած սպայակոյտէն, դուրս ձգուած ուսուցումէն, մամուլէն, թատրոնէն, Հրեաները պարտաւոր են կրել մասնաւոր անձնագիր մը, որ կը յիշեցնէ դեղին աստղը:

Երբեք, նոյնիսկ ցարական շրջանի ջարդերու ատեն, անոնք չեն զգացած ահազդեցիկ սպառնալիքը: Նման է նացի դժոխքին վերարտադրութեան մը, այս սլաւական երկրին մէջ:

Անտարակոյս Սթալին չի գործածեր տակաւին Հիթլէրի մահացու կազերու եւ հրակէզ փուռերու դրութիւնը: Բայց բիւրաւոր անհատներու համար բանտերը եւ դէպի Սիպերիա տարագրութիւնը արդէն ցոյց կու տան աղէտը:

Անցեալ Մարտին 2 միլիոն երկու հարիւր հազար կը հաշուէին Ռուսիոյ մէջ տառապող Հրեաներու թիւը, այսօր զրկանքի եւ հալածանքի հետեւանքով անոնց թիւը իջած է 1.850.000ի զորս պէտք է փրկել: Հակառակ գթութեան աղերսագին կոչերուն, Սթալին քարացած կը մնայ:

Իսրայէլի վարչապետը՝ Պէն Կուրեոն երկար ատենէ ի վեր կ'առաջարկէ ընդունիլ զանոնք իր երիտասարդ Հանրապետութեան մէջ: Ոչ մէկ պատասխան:

Այսպէս Կրէմլի բռնապետը կը մերժէ ելքի վիզան տալ այս խեղճերուն համար, միեւնոյն ատեն արգիլելով անոնց որեւէ գործունէութիւն Խ. Միութեան մէջ: Հիթլէրի ոճով զանգուածային բնաջնջումին չի նմանիր, այս վիճակը:

ՄԱԿը որ աւելի նուազ երկրորդական հարցերով կը զբաղի, բացառիկ պարագայ մըն է իրենց միջամտելու համար:

Գործի անցէք Ուաշինկթըն, Լոնտոն եւ Փարիզ: Արդարոց չէ՞ որ «ընկերակից» Պետութիւն մը այդպէս ոտնակոխ կ'ընէ քաղաքակրթութեան եւ մարդկութեան ամէնէն տարրական սկզբունքները:

×

400.000 ՀՐԵԱՆԵՐ Կ'ՈՒԶԵՆ ՄԵԿՆԻԼ

Ամերիկայի հրէական կոմիտէին նախագահ Ժաքօպ Պլաուշթայն յայտարարեց թէ համայնավար երկիրներու մէջ մնացած 400.000 Հրեաներ շատ խեղճ վիճակի մատնուած ըլլալով կ'ուզեն գաղթել երկաթեայ վարագոյրէն դուրս: Պատերազմին վերջանալէն ի վեր 300.000 Հրեայ փախած են սովետական տիրապետութեան տակ եղող երկիրներէ: Յայտնեց որ Իտալիոյ եւ Պելճիքայի մէջ հազիւ 40.000 Հրեայ կան, 20.000 Հոլանտայի մէջ, նոյնչափ ալ Զուիցերիոյ: Հրեայ կարեւոր գաղութներ կը գտնուին արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, 400.000 Անգլիա եւ 300.000 Ֆրանսա:

Ողբացեալ Անճակի մահուան պարագաները

Հալէպէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն ողբացեալ Համբարձում Զորթեանի մահուան պարագաներու մասին.—

Պ. Զօրթեան Սեպտեմբեր 30ին Հալէպ հասնելով, ներկայացաւ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի եւ ուզեց առաջին այցելութիւնը տալ Քարէն Եփփէ Ճեմարանին: Հոկտ. 1ի առտուն եկաւ Ճեմարան, առաջնորդին հետ, եւ ժամերով մնաց, մանրամասնօրէն քննելով ամէն բան: Աչքէ անցուց մատենադարանը, խոստանալով պակաս գիրքերը լրացնել Վենետիկէն եւ Վիէննայէն: Քննեց Տիկին Ճ. Մարտիկեանի նուիրած գիտական աշխատանոցը: Տեսաւ իր սանուհին, որուն համալսարանական ծախքն ալ պիտի հոգար:

Յաջորդ օրը, Հինգշաբթի առաւօտ, նախապէս տրուած ժամադրութեան մը վրայ, ժամը 10-ին իրեն կ'այցելեն իր սանուհին եւ բարեկամներ: Լուր կու տան պանդոկի սպասեակին: Սպասեակը կը մատնահարէ դուռը: Լռութիւն: Երեք, չորս, հինգ վայրկեաններ կ'անցնին: Դրան տրուած հարուածները կը զօրանան: Եւ երբ պատասխանը կը յամառի ուշանալ, սպասեակը կը փորձէ սենեակի դրան վրայ գտնուող լուսամուտէն ներս նայիլ...

Տարաբախտ Զօրթեան, անշունչ ու անշարժ երկարած էր իր անկողնին վրայ գլուխը հակած մէկ կողմ:

Պանդոկի պատասխանատուները, անմիջապէս լուր կու տան ոստիկանութեան, եւ ամերիկեան դեսպանատան ներկայացուցիչ Պ. Քարլթընի: Պանդոկ կը հասնի նաեւ Ազգ. Քաղաք. Ժողովի ատենադպիր եւ Քարէն Եփփէ Ճեմարանի խնամակալութեան անդամ Պ. Օննիկ Մելիքսէթեան, Զարեհ եպիսկ.ի կարգադրութեամբ:

Նկատելով որ Պ. Զօրթեան ամերիկեան քաղաքացի է, ոստիկանութիւնը կը խուզարկէ իր գոյքերն ու զգեստները: Զանազան դեղօրայք, անձնական առարկաներ եւ 1400 տոլարի գումար մը կը գտնուին իր վրայ: Նաեւ, Ֆրանսական եւ անգլիական դրամանիշեր:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ազգ. իշխանութեան կարգադրութեամբ, Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցին, նախագահութեամբ Զարեհ եպիսկ.ի: Դասին մէջ սգակիր կեցած էին Ճեմարանի եւ Սահակեան վարժարանի աշակերտները: Յուղարկաւորութենէն երկու օր ետք Պէյրութէն Հալէպ եկաւ իր մէկ ազգականը, Բժ. Մարգարեան որ առաջնորդին հաղորդեց հանգուցեալին զաւակներուն փափաքը,— Ամերիկա փոխադրել մարմինը. բայց թաղումը կատարուած էր արդէն:

ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԱԲԻՈՅ ՄԷՋ

Ֆրանսացի եկեղեցական մը Կանոնիկոս Ռիքմանս տարի մը առաջ խումբով մը մեկնեցաւ Սէուտի Արաբիա հնագիտական եւ արձանագրական խուզարկութիւններ կատարելու համար այդ երկրին մէջ ուր ցարդ ոեւէ արեւմուտքցի մուտք գործած չէր:

Շնորհիւ Սէուտի կառավարութեան հասկացողութեան Կանոնիկոսը երեք ամսուան մէջ շրջագայեցաւ 5400 քիլոմեթր տեղ ու վերադառնալով Փարիզ, իր տեղեկագիրը տուաւ Արձանագրութեանց եւ գրականութեանց կաճառին:

Այս եկեղեցականը յաջողած է շուրջ 12.000 արձանագրութիւն հաւաքել, որոնք կը պատկանին Քրիստոսէ առաջ երկրորդ դարէն մինչեւ 6րդ դարերուն: Ոմանք կը պատկանին Սապայի թագաւորներուն եւ կարեւոր տեղեկութիւններ կու տան նախիսլամական Արաբիոյ պատմութեան մասին: Ժայռաբոյսերու պատկերներ եւ նախապատմական հաստատութեանց հետքերը լուսանկարուած են եւ հաւաքուած միջատաբանական 1500 կտոր:

ՔԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարթեկոն Մարսէյլի ամէնէն անտեսուած արուարձաններէն մին է։ Կը գտնուի Լա Ռոզի եւ Թրուա Լիւքի միջեւ։ Քալելով կէս ժամ է Պօմոնը։ Նոյնքան հեռաւորութիւն ունի նաեւ Սէն Ժէրոմ, հակառակ ուղղութեամբ։

Մարթեկոյի եւ Պօմոնի միջեւ կը գտնուի ուրիշ հայկական թաղամաս մը, Ֆօնտակլը, տասը վայրկեան հեռաւորութեամբ։

Կրօնական տեսակէտով, Ֆօնտակլըն Սէն Ժիւլիէնի հետ միասին կապուած է Պօմոնի, իսկ Մարթեկոն Ս. Ժէրոմի։ Մեր հայրենակիցները տարին երկու անգամ քահանայի երես կը տեսնեն, Զատիկին եւ Ծնունդին, երբ գան տուները օրհնելու։

Մարթեկոյի հին գիւղը կը գտնուի հանրակառքի գծին վերեւ բլրակի մը վրայ։ Կը բաղկանայ 25 — 30 ընտանիքէ ամբողջութեամբ ֆրանսացի։ Ունին մէկ նպարավաճառ միայն։ Հայ սեփականատէրեր տարածուած են հանրակառքի գծին, երկայնքը, մինչեւ Ֆօնտակլը, իսկ հակառակ կողմէն մինչեւ Մարթեկոյի բարձրաւանդակը, Colline des Martegaux։ Այս պզտիկ գիւղը ունի երկու հացագործ, երկու մսավաճառ, հինգ նպարավաճառ, մէկ դերձակ, մէկ սափրիչ, բոլորն ալ Հայ։ Իսկ Ֆօնտակլը բլուրին ստորոտը Շաքարեան եղբայրներու ընդարձակ կօշիկի գործատեղին ցոյց կու տայ հայ ժողովուրդի ձեռներէցութեան ոգին։

Մարթեկոյի մասին հազիւ մէկ կամ 2 թղթակցութիւններ երեւցած են «Յառաջ»ի «Քայներ Գաւառէն»ի սիւնակներուն մէջ։ Կ'արժէ երբեմն գրել անոր ազգային եւ կրթական գործունէութեան մասին։

Հայերէնի առաջին դասընթացքը հաստատուած էր ծանօթ Ազգ. Միութիւնը։ Առաջին տարին շատ մեծ էր խանդավառութիւնը։ Մեր հայրենակիցները ջանք չէին խնայեր նոր սերունդի փրկութեան համար, սակայն երկրորդ տարին նկատուեցաւ որ «Ճակատ»ը կրթական գործին զուգընթաց սկսած էր քաղաքական քարոզութիւն մը, դպրոցին սրահը վերածելով Ակումբի։ Ահա այն ատեն է որ Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբը կազմեց Նոր Սերունդի «Հ. Օհանջանեան» խումբը եւ բացաւ հայերէնի նոր դասընթացք մը։

Ազգ. Միութեան կազմալուծումէն վերջ, թաղային դպրոցը յանձնուեցաւ Բարեգործականի։ Այսպէս ուրեմն վեց տարիէ ի վեր այս պզտիկ արուարձանը ունէր երկու դպրոց, ամէն մէկը 12—15 աշակերտով։

Այս տարի Հ. Յ. Դ. Իշխան խումբը, մասնաւոր յայտարարութեամբ մը թաղեցիները կը հրաւիրէր ընդհ. ժողովի երկու դպրոցները միացնելու առաջադրութեամբ։ Քանի մը ընդհ. ժողովներէ վերջ միաձայնութեամբ որոշուեցաւ ունենալ թաղային մէկ դպրոց, թաղեցիներէն ընտրուած խնամակալ մարմնի մը հովանաւորութեան տակ։ Ընտրուեցան հետեւեալ թաղեցիները.— Ատենապետ՝ Մկրտիչ Մկրտիչեան, ատենադպիր՝ Կարպիս Յովհաննէսեան, գանձապահ՝ Յակոբ Գրտըրեան, խորհրդականներ՝ Ս. Միլտոնեան, Գրիգոր Էլոյեան եւ Ն. Հացագործեան։

Համագործակցութեան այս գեղեցիկ ձեռնարկին առթիւ խնամակալութեան առաջին գործը եղաւ ճաշկերոյթ մը տալ ի պատիւ թաղեցիներուն, Մարթեկոյի դպրոցի սրահին մէջ։ Հայկական պարերով եւ հայրենաշունչ երգերով ստեղծուեցաւ տաքուկ մթնոլորտ մը եւ տասը վայրկեանի մէջ, ի նպաստ դպրոցին գոյացաւ 34.700 ֆրանք։ Դուրսը եւս հանգանակութիւնը շարունակուելով ընդհ. գումարը բարձրացաւ 73.100 ֆրանքի։ Նուիրատուներու ցանկը ղրկուած է «Յառաջ»ի։

ՊԱՐԹԵՒ

ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ ՓՈԽՈՒԱԾ

Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը հարկադրուեցաւ փոխել իր անունը։ Պիտի կոչուի U. J. A.։

Գիտէք այն ուժեղ մարզական միութիւնը որ հիմնուեցաւ 1938ին, առաւելապէս նախկին սկաուտներէ ու գայլիկներէ։ Իր գործունէութիւնն ալ յարատեւ եղած է այդ թուականէն մինչեւ այսօր։

Ինչո՞ւ այս անուանափոխութիւնը։ — Կ'ըսեն թէ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը չէ հնազանդած Ֆրանսայի Կեդր. Վարչութեան ...

Բայց գիտէի՞ք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունէր Ֆրանսայի մէջ իր Կեդր. վարչութիւնը։

Պատմութիւնը կը սկսի 1946ի պատմական պատգ. ժողովէն, բայց լաւ է կարճ կապել։

Հարցնենք միայն թէ ինչպէս քայքայեցին ու քանդեցին երբեմնի սկաուտական չէն խումբերը։

Ալֆորվիլ չուզեց համակերպիլ ոմն Մալումեանի անավարի կարգադրութեան։ Թօթափելով լուծը, նոր կեանք մը շնչեց։ Դարձաւ ոչ թէ մասնաճիւղ, այլ տեղական Հ. Մ. Ը. Մ. մը, ինչպէս են Լիոնի, Վիէնի, Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ները։

Այս վճռական դիրքին առջեւ, ինքնակոչ «վերին մարմին»ը ըստ իր սովորութեան կը յաջողի պառակտում սերմանել Ալֆորվիլի երիտասարդութեան սրտերուն մէջ։ Վերջին ծայր թշնամութեամբ կը լարէ մէկը միւսին դէմ։ Մինչեւ իսկ կը դիմէ ... դատարան։ Որպէսզի վերնայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը։

Մինչ այս, մինչ այն՝ նորաբոյս այլ անկենդան խումբեր կը ստեղծէին։

Իսկ Ալֆորվիլի խումբը յաղթութենէ յաղթութիւն կը հասնէր Promotion d'Honneurի նախանձելի բարձրութեան։ Այս մարդիկը կ'աշխատին այս դափնին ալ խլել։

Խեղճերը կը կարծեն թէ ամէն բան շահեցան դատավճիռ մը ձեռք բերելով։

Ալֆորվիլի Հայ Երիտ. Մարզականը (U. J. A.) նոր շունչով, նոր դափնիներ պիտի շահի քեզի համար, Հ.Մ.Ը.Մ.։

Մենք չենք փոխուած։ Մենք Հայ ժողովուրդին դատաստանը կ'ուզենք, իսկ դո՞ւք։ Չէք կրնար ջնջել Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը մեր սրտերէն։

Մեր կանանչ արեւներու ճաճանչն ու հուրը կայ այդ չորս գիրերուն մէջ։ Մենք այնքան շունչ ենք սպառած «Յառաջ Նահատակ» երգելով, այնքան կօշիկ մաշեցուցած փառքիդ համար, Հ. Մ. Ը. Մ.։

Ողջոյն Յունաստանի, Սուրիոյ, Լիբանանի ու բոլոր երկիրներու իրաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն։

Ողջոյն Ալֆորվիլի հայ մարզիկներուն։

ԶՈՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

Հաճոյքն ունեցայ ներկայ ըլլալու Նոյեմբեր 8ի նուագահանդէսին փորձերէն մէկուն եւ տեսնելու թէ հեղինակը եւ երաժիշտները ինչ մանրակրկիտ աշխատանքով կը պատրաստուէին մեզի տալու Օ. Պէրպէրեանի երկերը։

Հայկական երաժշտութիւն դարձեալ՝ բայց ոչ այնպէս ինչպէս հայկական են Ա. Խաչատուրեանի «քօնչէրթօ»ները։ Այս վերջինները կը ջանան թանձրացնել հոգեկանը, սրտագինը կամ ընկերայինը, մինչդեռ միւսը կ'առաջադրէ տալ ինչ որ էական է, իսկապէս ներքին եւ ոգեկան։

«Հողի» եւ «Ոգի»...։ Մեր լեզուն սքանչելապէս կը պատկերացնէ անոնց յատկանշական տարբերութիւնը։ Առաջինը հոէն կը ստանայ կենդանի, տաք շունչ մը, երկրորդը իր խտութեան եւ մաքրութեան մէջ ունի աննիւթական դտութիւն մը։

Երաժշտական երկու ուղղութիւններ, տարբեր տեսակէտներէ, նոյնքան կարեւոր, այլապէս գրաւիչ, որոնք թէ կը հակադրուին իրարու, թէ կ'ամբողջացնեն իրար։

Խանդավառուիլ գործերովը անոնց որոնք կը հետեւին Խաչատուրեանի դպրոցին՝ բնական է եւ բացատրելի։ Պէտք է սակայն թափանցել նաեւ Պէրպէրեանի մը անվհատ աշխատանքներուն, որոնք վայելքի եւ հպարտութեան տարբեր հորիզոններ կը բանան մեզի։

Գիտենք որ նշանաւոր են Հայաստանի պտուղները՝ հիւթեղ եւ համեղ։ Երջանկութիւն մըն է ճաշակել զանոնք իրենց բնական վիճակին մէջ կամ վերածուած զանազան քաղցրեղէններու։ Նոյնքան համբաւաւոր չե՞ն սակայն անոնցմէ կաթիլ կաթիլ թորուած, անոնց բուն էութենէն խլուած ոգելից ըմպելիները՝ իրենց նրբին բոյրերով եւ զօրաւոր պարունակութեամբ ...։

Փարիզի եւ արուարձաններու հայ ժողովուրդը անշուշտ պիտի փութայ լեցնել Սալ Կավօն Նոյեմբեր 8ի գիշերը։ Այդպէս ան, իրական վայելք մը ապահովելով, միեւնոյն ատեն ցոյց պիտի տայ օտար ներկաներուն թէ գիտէ գնահատել ոչ միայն իր այն արուեստագէտները որոնք իր հոգիին դիւրին թրթռացող լարերը կը գտնեն, այլ եւ անոնք՝ որ տարբեր պրպտումներով կը ջանան տալ աւելի անսովոր եւ էական խոռվքներ։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Րաֆֆին իր երաժշտական ամբողջ ճամբան կտրեց մեր աչքերուն առջեւ եւ արդէն հասած է հանգրուանի մը, որ այլեւս յայտնի դարձած է միջազգային երաժշտական շրջանակներու մէջ։ Օտար թերթերը միշտ գովեստով խօսած են ձիրքերու, մասնաւորաբար թեքնիքի վրայ։ Րաֆֆին արդէն քանի մը տարի առաջ թուրնէ մը կատարեց Լոնտոն եւ Հարաւ. Ափրիկէ, մեծ յաջողութիւն ձեռք բերելով։ Յետոյ ձեռնարկեց մեծ ճամբորդութեան դէպի Արեւելք՝ Իրան եւ Լիբանան, որ խանդավառ ընդունելութիւն գտաւ թէ օտարներու եւ թէ հայկական գաղութներու մօտ։

Այսօր Րաֆֆին, լրացնելով իր զինուորական ծառայութեան շրջանը, կը ծրագրէ աւելի մեծ թուրնէ՝ Պոլիս, Սուրիա, Լիբանան, Պարսկաստան, Իտալիա եւ Հարաւային Ամերիկա։ Մեկնելէ առաջ է որ կու տայ իր նուագահանդէսը Փարիզի մէջ, այսօր, Salle Gaveau, երեկոյեան ժամը 9ին։ Այս անգամ եւս մեր հայրենակիցները սիրով պիտի երթան քաջալերելու երիտասարդ արուեստագէտը։ Կը մաղթենք իրեն նորանոր յաջողութիւններ իր դժուարին ձեռնարկին եւ նոր յառաջադիմութիւններ իր սիրած արուեստին մէջ։

Թ. Ս.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք թէ փոքրիկ դաշնակահար Յարութիւն Քէնտէրեան, 13 տարեկան, Փորտոյի քօնսէրվաթուարին բարձրագոյն դասարանը մտնելու համար ընդունուած 10 աշակերտի վրայ առաջին ելած է, արժանանալով քննիչ յանձնախումբի շնորհաւորութիւններուն։

Քննութեան կտորներն էին Finale de la sonate op. 58 de Chopin եւ Première étude de Moszkowski.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ջ.— ՑԻՄԱՐ, ՑԻՄԱՐ ԶՈՅԳ ՄԸ

Թէեւ Ալամակորտոյի եւ ուրիշ փորձավայրերու մէջ պայթումները չափող այս հողաձայնարձակ գործիքներու համրանքը շատ սահմանափակ է, բայց յայտնօրէն, Ամթօրկ Առեւտրական Ընկերակցութիւնը պէտք է ծանօթութիւն ունեցած ըլլայ անոնց գործածութեան մասին։

Այս մէկն ալ ուրիշ օրինակ մըն է ապահովութեան վտանգին, զոր կը ներկայացնէ այս ընկերակցութեան գործունէութիւնը։ Մենք շարունակելու վրայ ենք մեր հետախուզութիւնը այս ընկերակցութեան մասին, ջանալով ճշդել, թէ արդեօք Ամթօրկ, Միացեալ Նահանգներէն դուրս կը ղրկէ՞ այնպիսի տեղեկութիւններ եւ գործիքներ, որոնք կապ ունենան մեր հիւլէական հետազօտութեանց հետ։

Թակարդը լարուած էր Ծուտիի համար։ Պիտի իյնա՞ր արդեօք անոր մէջ։

Ամիկա, Կուպիչեւը տեսնելու համար Ծուտիի Նիւ Եորք բրած երրորդ եւ վերջին ճամբորդութիւնն էր։ Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակը նորէն զօրաշարժի ենթարկուած էր։ Հետախոյզները ականատես եղան միեւնոյն ներկայացման, ինչ որ կը նշանակէր, թէ ոչ Ծուտի, ոչ ալ Կուպիչեւ որեւէ բանէ կասկածած էին։ Նորէն Փէնսիլվանիա կայարանը, նորէն 191րդ փողոցը տանող ստորերկրեայ երկաթուղին. նորէն քալելը փողոցներու մէջ. նորէն փոքր փողոցներու մթութիւնը, նորէն ճաշարան մը, շաքարեղէնի խանութ մը։ Միշտ նայելով դէպի ետ, ուսին վրայէն, տեսնելու համար թէ արդեօք կը հետապնդուէի՞ն, անոնք խուսափեցան ուղղակի շփումէ մը։ Նորէն գետնուղին եւ օթօպիւսները, վազելն ու կանգ առնելը եւ վերջապէս խօսիլը։

Բայց հիմա անոնք հասկցան, թէ կը հետապնդուէին։ Հետախոյզները մէջտեղ ելան։ Կուպիչեւ նորէն փորձեց իր խաղերը։ Ծուտի եւս փորձեց փախչիլ, թաքսիներն ու գետնուղին օգտագործելով։ Բայց Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի մարդիկը կը հետապնդէին շատ մօտէն։ Խելագար մարդորսութիւն մըն էր։ Երեք անգամ անոնք գրեթէ ճողոպրեցան հետախոյզներու ձեռքէն։ Բայց, իրիկուան ժամը 9.35ին, անոնք բռնուեցան 16րդ փողոցի եւ Երրորդ Էվընիւի անկիւնը եւ ձերբակալուեցան։ Կուպիչեւ ըսաւ.— «Ծիծաղելի է ասիկա»։ Ծուտի ճչաց։

Անոնք տարուեցան Ֆոլի Սքուէր, կեդրոնատեղին։ Խուզարկուեցան։ Ծուտի գանգատեցաւ, որ հաստատութեան հսկիչ տիկինը մերկացուցած է զինքը։ Բայց իշխանութիւնները կարեւորութիւն չտուին։

Ապացոյցի ոչ մէկ կտոր գտնուեցաւ Ծուտիի անձին վրայ։ Այնուհետեւ բացին անոր ձեռքի պայուսակը, որ կը պարունակէր ամէն ինչ, որ պէտք է կնոջ մը, գեղեցիկ ըլլալու համար. կար նոյնիսկ ղուլպաներ ծանուցանող շրջաբերական մը։ Կիսով ծածկուած էր եւ կզպուած՝ երիզանման շղթայով մը։ Երիզը վերցուեցաւ։ Պայուսակի ներքնամասին մէջ կային մեծապէս գաղտնի պետական փաստաթուղթերու երեսուներչորս պատճէններ կամ պատճէններու խտացումները։ Անոնց մէջն էր նաեւ Հուվրրի կեղծ նամակը, զոր իր պետը տուած էր եւ Ամթօրկի վերաբերեալ այն մէկը, զոր նախապէս ընդօրինակած էր։

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՉԻՆԿԸՐ

ԽԶՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ԱՐԱԲՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Յայտնի է որ Արաբական Լիկային կողմէ պատուիրակութիւն մը գացած էր Պօն, բողոքելու համար Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Իսրայէլի միջեւ կնքուած համաձայնութեան դէմ որով Գերմանները հատուցում մը պիտի տային բնաջնջուած Հրեաներուն համար :

Պօնի կառավարութիւնը յայտնեց Արաբ պատուիրակութեան թէ չընդունիր իրեն առաջարկը եւ հրաւիրեց զայն մեկնիլ Գերմանիայէն :

Արաբ պատուիրակութեան այս վտարման վրայ, զօր. Նեկիպ ժողովի հրաւիրեց Լիկը, եւ բողոքագիր մը յանձնեց Գահիրէի գերման հիւպատոսին: Արաբները հակայարձակումի սկսան : Ազգաժողովի արաբ պատուիրակները պիտի հաւաքուին որոշում տալու համար: Մինչ այդ Արաբիա գացող գերման ճարտարագէտներուն եւ վաճառականներուն հաղորդուեցաւ որ առայժմ կը մերժեն իրենց ներկայութիւնը Արաբիոյ մէջ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ Փրանսական բանակը որ Կարմիր գետը անցած էր, 95 քիլոմեթր առաջանալով գրաւած է Ֆիւթօ քաղաքը որ աւերուած էր: Թշնամին ետ կը քաշուի ամբողջ ճակատին վրայ եւ կը խուսափի ընդհարումէ :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

Նազըմ Հիքմէթի «Պատմութիւն Թուրքիոյ մասին» թատերգութիւնը վերջերս սկսան ներկայացնել Երեւանի թատրոնները: Այս առթիւ բանաստեղծ եւ գրագէտ Աշոտ Գրաշի «Սովետական Հայաստան»ի մէջ գրախօսականի մը մէջ կը գրէ թէ Նազըմ Հիքմէթի «Պատմութիւն Թուրքիոյ մասին» թատերգութիւնը ցոյց կուտայ մարշալացած Թուրք կառավարութեան փտութիւնը, որ վաճառքի հանած է երկրին հարստութիւնները : Եւ նոյնպէս ցոյց կուտայ թէ ինչպէս Թուրք աշխատաւոր զանգուածները ատելութեամբ կը խօսին Թուրք յետադէմ կառավարիչներու դէմ եւ առիթ չեն կորսնցներ պայքարելու յանուն դեմոկրատական սկզբունքներու, ընդդէմ մարշալացած կառավարութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ միջեւ համաձայնութիւն գոյանալու վրայ է Սուտանի խնդրի մասին: Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մաս կազմող պետութիւնները պիտի դիմեն Արաբ պետութեանց որ մաս կազմեն Միջերկրականի պաշտպանութեան գործին: Յաջողութեան մը պարագային Եգիպտոս պիտի ըլլայ հրամանատարութեան կեդրոնը :

× Սուէզի ջրանցքին եւ Գահիրէի միջեւ երկաթուղիի հաղորդակցութիւնները վերսկսած են:

× Զօր. Նեկիպի հրաւէրին վրայ Սուրիոյ բանակին պետ զնդապետ Ապիտ Շիշաքլի Եգիպտոս պիտի երթայ մօտերս:

ՄԻՇՏ ՀԱՇԻՇԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ.— Ոստիկանութիւնը խստութեամբ կը շարունակէ իր հետապնդումները հաշիշի խնդրին մէջ: Ալֆորվիլէն քաղուած տեղեկութիւններու վրայ սկսան հետապնդել Ռոպէր Սէֆէրեան անուն 30 տարեկան Հայ մը որ արդէն դատապարտուած էր ինքնաշարժի գողութեան եւ անբարոյութեան պատճառով եւ հաշիշի վաճառումով կը զբաղէր: Յաճախ Փարիզ կուգար մօթօսիքլէթով, երկու փոքրիկ պայուսակները լեցուն ապրանքով եւ Սէն Փոլի թաղին մէջ կը ծախէր զանոնք կրամը 35էն 40 ֆրանքի : Ոստիկանները անոր հետքին վրայ գացին Մօն Թարժէի մօտակայ Միւրի լէ Պուա գիւղը «Լա Սէրնէր» կոչուած ագարակը որ բնակութենէ հեռու էր: Այս ագարակը հինգ տարի առաջ գնած էր Ռոպէրի հայրը Յովհաննէս Սէֆէրեան, որ նախապէս ածխավաճառ էր Ալֆորվիլի մէջ: Ոստիկանները տեսան որ բերքը եգիպտացորենով շրջապատուած դաշտի մը մէջէն հաւաքուած էր, բայց առաստաղին մէջ գտան 800 քիլօ տերեւ, եւ 20 քիլօ պատրաստուած հաշիշ, զորս հաւաքելով կրակ տուին եւ մուխի վերածեցին 30 միլիոն արժող այդ բերքը: Սէֆէրեան ձերբակալուելով Փարիզ բերուեցաւ, խոստովանեցաւ որ երեք տարի է կը շարունակէր այդ գործը, միլիոններ շահած է, բայց ոստիկանները հետք չգտան դրամի: Հայրը՝ Յովհաննէս ծերութեան պատճառով առժամաբար ազատ թողուեցաւ: (Ֆրանս Սուար):

Ensemble Orchestral de Parisի հրաւէրով

Նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

8 եւ 22 Նոյեմբեր, 6 Դեկտ., 27 Դեկտ. 1952, 31 Յունուար եւ 21 փետրուար :

Կազմակերպիչ մարմինը հրապարակ հանած է 6 նուագահանդէսներու համար մուտքի զեղչեալ գին — բաժնեգին 1000 ֆրանքի :

Դիմել՝ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն եւ Պ. Գ. ԱՃԷՄԵԱՆի, 12 rue Cadet :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, այս կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր :

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DÉPREUXի (նախկին նախարար), ներկայութեամբ տեղւոյն S. F. I. O.ի ընկերներուն :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Օր. Մ. Կառվարենց, Շաքէ Պէնկեան, Իսկուհի Ատամեալեան, ընկերներ Մինասեան եւ Մ. Գարակէօզեան (երգ), Օր. Շահինեան, ընկեր Էզօ Ներսէսեան (արտասանութիւն), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի, հայկական պարեր, Օր. Գառէգեանի պարախումբով, նուագ Բենօ, Սէյրան եւ Ունանեան :

Եւրոպական պարեր Garow's Typique նուագախումբով : Մուտք **150** եւ **200** ֆր.

×

Պորտոյի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15.30ին, Chambre Syndicale de Commerceի սրահը, 8 rue des Trois Conils:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ՝ Նոր Սերունդի խումբէն, ղեկավարութեամբ Օր. Ճ. Քէնտէրեանի: Պատկեր մը «Անդրանիկ» թատերգութենէն : Հանդէսէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ :

Մուտք՝ 50 ֆրանք :

×

Վիէնի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր : Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ, Մարսէյլէն

×

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կ'երգէ՝ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

Սէն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի :

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:

Մանրամասնութիւններր յաջորդիւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Պիտի շարունակուի շահեկան վիճաբանութիւնը «Մեր ազգային թերութիւնները» նիւթին շուրջ: Մուտքը ազատ է :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍԸ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ

SALLE GAVEAU

45, Rue La Boétie — **Métro Miromesnil**

Երեքշաբթի 4 Նոյեմբեր, ժամը 21ին

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Միակ նուագահանդէսը, իր մեկնումէն առաջ

Յայտագրին մէջ.— Mendelsohn, Scarlatti, Chopin, Ravel, Belliard et Liszt

---

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ցերեկ ժամը 3—11, Rue Jules Ferry, Ivry: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պարահանդէսը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Պ. ՊԷՐԹՕի: Տոմսակներու համար դիմել՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն : Կանխաւ ապահովել սեղանները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ Տէնիզլիցի մօրեղբայրներս Խաչիկ, Մանուկ, մօրաքոյրս Մարիամ եւ մեծ մայրս Կիւլիզար:

Նոյնպէս բնիկ Իզմիրցի հօրեղբայրներս Աճէմեան եղբայրք: Իսկ իմ հօրս անունը Սմբատ Աճէմեան, կայարանապետ, 1915էն ի վեր կորսնցուցած եմ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իրենց զաւկին Տիկին Սիրանուշ Պաղտասարեանի (ծնեալ Աճէմեան), 6 Traverse La Graniere, St. Marcel, Marseille :

ՀԱՄԱԽԱՐԴԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհամահամակրական խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին Կարտանի հայկ. դպրոցասրահին մէջ : Այս առթիւ բոլոր մեր հայրենակիցներէն կը խնդրուի մոռացութեան չտալ վերոյիշեալ թուականը, եւ օգտուիլ այս հաճոյալի ցերեկոյթէն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Աստուր Գույումճեան իր մօրեղբօր՝ Յովսէփ Առաքելեանի մահուան առթիւ հազար ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Հայ. Ուս. Միութեան ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Միհրան Սանդրեան, Տէր եւ Տիկին Փիլիպպոս Անդրանիկեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Տէրտէրեան եւ ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նուէրներով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, աներհօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝ ՅՈՎՍԷՓ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 5 Novembre 1952 Չորեքշաբթի 5 ՆՈՅԵՄ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6908-Նոր շրջան թիւ 2319

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, քանի մը ամիսով յետաձգուած է Կիլիկիոյ նոր կաթողիկոսին ընտրութիւնը :

Երկար ատեն թափուր պիտի չմնայ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ աթոռը:

Կար ժամանակ, երբ տարիներով անգլխաւոր միայն կը կառավարուէր Սիսի կաթողիկոսութիւնը: Այսպէս էր, օրինակ, Մարաշցի Մկրտիչ կաթողիկոս, Քէյֆսիզեանի մահէն (1894) մինչեւ Սահակ կաթ. Խապայեանի ընտրութիւնը (1902):

Վերջին անգամ՝ Պետրոս կաթողիկոս Սարաճեանի մահէն մինչեւ իր յաջորդին Գարեգին Ա. Յովսէփեանի գահակալութիւնը նոյնպէս տարիներ անցան: Գարեգին կաթողիկոս նոյնիսկ ընտրութենէն երկու տարի ետք միայն գնաց Անթիլիաս եւ օծուեցաւ հոն:

Ուրախ ենք՝ տեղեկանալով, որ Կիլիկիոյ թեմերու կաւառական եւ քաղաքական ժողովները, ինչպէս նաեւ տեղապահ Խադ արքեպ. Աճապահեան խորհրդակցութեան մէջ են կեանքի կոչելու համար ազգային կեդրոնական վարչութիւնը, որ պիտի կատարէ ընտրութիւնը :

Առ այժմ ոչ մէկ խօսք թեկնածուներուն մասին:

Ով ալ ըլլայ նորընտիր կաթողիկոսը, շատ կարեւոր ու պատասխանատու պարտականութիւններ կը ծանրանան իր ուսերուն վրայ :

Անցեալին մէջ, երբ հայ ժողովուրդը կորսնցնելով իր անկախութիւնը, չունէր թագաւոր կամ իշխան, համախմբուած էր իր եկեղեցին եւ անոր հոգեւոր գերագոյն պետին շուրջ :

Մեր կաթողիկոսները ընդհանրապէս իրենց աթոռը կ'ունենային թագաւորանիստ քաղաքներու մէջ :

Աշխարհակալները բառնալով թագաւորութիւնը, ձեռք չէին տաներ եկեղեցին եւ անոր պետին: Այսպէս, հայ քրիստոնեայ ժողովուրդը ամուր կը փարէր իր կաթողիկոսներուն եւ եպիսկոպոսներուն, անոնցմէ յուսալով ամէն փրկութիւն:

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ ալ անոնք էին, որ Հայկական Դատը կը հետապնդէին տեղական եւ օտար պետութեանց մօտ :

Մեր նիւթէն դուրս է քննել թէ ինչու՛ երկու կաթողիկոսութիւն ունինք, Էջմիածինն ու Կիլիկիայինը :

Փաստն այն է, որ քաղաքական պայմաններու բերումով, Ամենայն Հայոց Հայրապետը ի վիճակի չէ բնականոն ձեւով կատարելու իր պարտականութիւնները հանդէպ իր հօտին՝ ի սփիւռս աշխարհի, ինչպէս ժամանակին:

Էջմիածնի հետ հաղորդակցութեան անկանոնութիւնը, Հայաստանի եւ Սփիւռքի վարչաձեւերու տարբերութիւնը յաճախ բազմաթիւ թիւրիմացութեանց տեղի կուտան :

Երբեմն նոյնիսկ ցաւալի երկպառակութիւններու պատճառ կը դառնան :

Մինչ Երեւանի վարիչները ամէն առթիւ կը յայտարարեն թէ իրենք «Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւն»չեն, Էջմիածինը առաջ կը քշէ իր «Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւն»:

«Էջմիածին» պաշտօնաթերթը կը հրատարակէն արտասահմանի հայութեան համար, քրոզչական նպատակներով:

Մինչ «երկաթէ վարագոյր» մը հայրենիքը կը բաժնէ Սփիւռքի հայութենէն, որ հնարաւորութիւն չունի ոչ իսկ իբրեւ զբօսաշրջիկ այցելելու հոն, Գէորգ Զ. կաթողիկոսը կը փորձէ նոյն այդ հայութիւնը հովուել իր վեհարանէն ղրկուած կոնդակներով :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը բոլորովին անկախ է Էջմիածնէն: Ժամանակին իր իշխանութիւնը կը տարածուէր ո՛չ միայն Հալէպի ու Ատանայի նահանգներուն վրայ, այլ Կիլիկիայէն դուրս բազմաթիւ ուրիշ քաղաքներ, մինչեւ Մալաթիա եւ [illegible]կիւրին, Սեբաստիոյ նահանգէն մէկ մասը ենթակայ էին իրեն :

Այսօր Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի առնուազն 200.000ի հասնող հայութիւնը իրեն ենթակայ է: Ա՛յսքան կարեւոր է ներկայիս Անթիլիասի դերը :

Կիլիկիոյ աթոռին անկախութիւնը առաջին գործն է, որ պէտք է պահէ նորընտիր կաթողիկոսը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԱՆԲԱՒԱԿԱՆ ԿԸ ԳՏՆԷ ԵՂԱԾ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Թրակիոյ պաշտպանութեան հարցը առաջին տեղը կը գրաւէ Եւրոպայի հարաւ-արեւելեան հրամանատարութեան համար: Այս խնդիրը տեղւոյն վրայ քննելու նպատակով Ատլանտեանի սպարապետ զօր. Րիճուէյ Թուրքիայէն Յունաստան հասած է ներկայ գտնուելու հելլէն բանակին մեծ ռազմափորձերուն որ այսօր կը սկսին Պուլկարիոյ սահմանին վրայ :

Զօր. Րիճուէյ կ'ուզէ իրազեկ ըլլալ թէ յարձակման մը պարագային ի՛նչ դեր պիտի կատարեն հելլէն բանակն ու օդատորմիղը: Եուկոսլաւիոյ զինուորական աշխատակցութիւնը ի՛նչ դեր եւ կարեւորութիւն պիտի ունենայ: Թուրքիա որչափ պիտի կրնայ օգնել ճակատին խզման դէմ որպէսզի թշնամին չհասնի մինչեւ Եգէական ծով :

× Միջերկրականի մէջ սկսած է օդային ու նաւային մեծ ռազմափորձ մը որ պիտի տեւէ վեց օր եւ որուն կը մասնակցին առաջին անգամ ըլլալով Յունաստան եւ Թուրքիա, բացի Ֆրանսայէ, Իտալիայէն եւ Անգլիայէ: 170 մարտանաւեր, 500 օդանաւ եւ մօտ 100.000 զինուոր կը մասնակցին այս փորձերուն որոնք կը հրամայէ հարաւային Եւրոպայի վերին հրամանատար ծովակալ Քէրնէյ:

Այս ռազմափորձերը Պառիէն (Իտալիա) պիտի երկարին մինչեւ Թուրքիոյ հարաւակողմը եւ պիտի վերջանան Նոյեմբեր 12ին, Իզմիրի շրջակայքը ցամաքահանման փորձով մը եւ յետոյ ամբողջ տորմիղը պիտի այցելէ Իզմիր :

Զօր. Րիճուէյ այցելելէ ետքը Եւրոպայի հարաւ-արեւելեան մասին ընդհ. բանակատեղին որ Իզմիր կը գտնուի, պիտի քննէ Նեղուցներու եւ Թրակիոյ պաշտպանութեան կէտերը: Պիտի տեսնէ մանաւանդ Զանաք-Քալէի ամրութիւնները եւ Վոսփորի դիրքը :

Դիտուած է որ ամերիկեան օգնութեամբ ցարդ ցամաքային բանակները զօրացուած են, եւ օդային ուժերը տկար են: Հարաւային Եւրոպայի օդային հրամանատար զօր. Շլէթըր այցելելով Թուրքիա յայտնեց թէ օդային ուժերը անբաւական են: Հոկտ. 29ին, Թուրք ազգ. տօնին օրը Անգարայի մէջ կատարուած զօրահանդէսին պահուն 48 օդանաւ միայն թռան, ինչ որ զարմանք պատճառեց: Այժմ, ամերիկեան օգնութիւնը պիտի յատկացուի օդանաւերու եւ օդակայաններու, իսկ անկէ վերջն ալ նաւատորմին :

× Վարչապետ Ադնան Մէնտէրէս օտար թղթակիցները ընդունելով յայտարարեց թէ շնորհակալ ըլլալով հանդերձ Ամերիկայի տնտեսական օգնութեան համար, զայն կը գտնէ անբաւական: Մարշըլի ծրագրով ստացուած օգնութիւնը յատկացուած է երկրին տնտեսական բարելաւման: Թուրքիոյ եղածը համեմատաբար նուազ է քան ուրիշ երկիրներու տրուածը :

× Անգարայի թերթերը կը ծանուցանեն թէ Թուրքիոյ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար Խուլուսի Քոյմէն հրաժարած է: Պատճառը յայտնի չէ:

× Ատլանտեանի վերին հրամանատար զօր. Ուէյլէն որ Թուրքիոյ արեւելեան նահանգները գացած էր, վերադարձին իր գոհունակութիւնը յայտնած է Թուրք բանակի վիճակին մասին :

× Ամերիկա եւ Անգլիա հեռաթիռ օդանաւեր կը ղրկեն Թուրքիա: Ամերիկա օտար երկիրներու օգնութեան վարկէն Թուրքիոյ բաժինը աւելցուցած է: Նոր ծրագրին համաձայն մինչեւ 1953 Յունիսի վերջը Թուրքիա պիտի ստանայ 718 միլիոն թրքական ոսկի :

× Թուրքեւպուլկար սահմանագլուխին վրայ պատահած փոքր միջադէպերու առթիւ արտաքին նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիւ յայտնած է թէ մասնաւոր կարեւորութիւն մը չունին այդ դէպքերը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը յառաջիկայ տարի Փարիզ եւ Հռոմ պիտի այցելեն եղած հրաւէրներու վրայ: Արտաքին նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիւ մօտերս Նիւ Եորք կը մեկնի Ազգաժողովի նիստերուն մասնակցելու համար :

«Պատերազմի վտանգը միշտ կայ»

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՄԱՐԷՇԱԼ ԹԻԹՕ, ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Զագրէպի մէջ բացուեցաւ Եուկոսլաւ համայնավարներու վեցերորդ համաժողովը 2300 պատուիրակներու ներկայութեամբ եւ նախագահութեամբ մարէշալ Թիթոյի որ ներկայացուց իր տեղեկագիրը 1948—52 շրջանին մասին: Իր ճառը խոհական լաւատեսութեան շեշտ մը ունենալով հանդերձ Թիթօ յայտարարեց որ միջազգային մեծ հարցերը լուծումը հեռահեռէ նուազ փայլուն է եւ թէ «պատերազմի վտանգը այսօր նուազ անմիջական, բայց գոյութիւն ունի հանդարտ վիճակով մը: Ռուսիա կը զինուի ու կը զինէ իր արբանեակները, բռնի ուժով հասնելու համար իր նպատակին, իր թաթին տակ պահելու սարկացուած ազգերը, գրաւելու նոր հողեր եւ տիրապետելու նոր ազգերու: Աշխարհ պէտք է զգուշանայ ընդհանուր զօրաշարժէ մը՝ հաւասարակշռութիւնը պահելու համար: Վախ կայ որ ոմանք Խ. Միութեան ճակատելու համար խաղաղութեան պաշտպանութեան վերաբերեալ իրենց զէնքերը կը փոխեն նոր պատերազմի մը յատուկ զէնքերու »:

Համաժողովը արտայայտութիւնն էր ուղղափառ համայնավարութեան մը, եւ Թիթօ այդ ոգիով դատեց արտաքին կարգ մը խնդիրները: Քորէայի ժողովուրդները պէտք է իրենք առանձին որոշեն իրենց ճակատագիրը եւ Միացեալ ազգերը պէտք է արգիլեն ամէն օտար միջամտութիւն: Գերմանիա խռովութեանց վտանգաւոր վառարան մըն է: Պէտք է վերջ տալ ազդեցութեան երկու շրջանակի քաղաքականութեան: Աւստրիոյ գրաւումը պատրուակ մըն է Խորհրդ. Միութեան, այդ երկիրը կողոպտելու եւ իր զօրքը պահելու Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ: Դրամատիրական եւ համայնավար երկիրներու համաձայն գոյութիւնը կարելի է եւ օգտակար, որուն օրինակները կան, ինչպէս մենք :

Թիթօ ամբաստանելով հանդերձ Ռուսիան որ կը հետեւի ցարերու աշխարհակալութեան, կը մեղադրէ արեւմտեան պետութիւնները որոնք Եալթայի ու Փոցտամի մէջ աւարի բաժանման քաղաքականութեան հետեւեցան: Յարձակեցաւ եկեղեցին եւ Պապութեան դէմ որոնք Կոմինֆորմին հետ նոյն դիրքը բռնեցին Եուկոսլաւիոյ դէմ :

Թիթօ շնորհակալութիւն յայտնեց Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի բերած օժանդակութեանց համար որուն շնորհիւ Եուկոսլաւիա ինքզինքը յարգել տուաւ դրացի արբանեակ պետութեանց :

Ակնարկութիւն բրաւ նաեւ Ֆրանսական համայնավարներու պետերուն Թորէզի եւ Տիւքլոյի, զանոնք կոչեց «օտարի ծառաներ» (լաքէ) քանի որ աշխատաւոր աշխարհին հետ ամէն շփում կորսնցուցած, կը ծառայեն միայն Ռուսիոյ :

Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹԻ ԵԼՈՅԹԸ

Լիբանանի խորհրդարանին անդամ Պ. Տիգրան Թոսպաթ հետեւեալը կը գրէ Պէյրութի Լը Սուար թերթին մէջ, հիւսիս. Ափրիկէի գործերուն Լիբանանի պատուիրակութեան միջամտութեան առթիւ. —

Արդեօք Ազգաժողովին մէջ նստած ենք կարգ մը կուսակցութեանց հայելիէն դատելու համար երեւութական բարգաւաճումը Մարոքի: Թունուզի երկու պատուիրակներուն վէճի՞ն մասնակցելու երբ անոնք իրարու մէջ համաձայն չեն իրենց պահանջներուն մասին: Արաբական լիկային եւ անոնց գաղտնի տէրերուն լարած ծուղա՞կը իյնալու համար: Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին ծախքերուն չափ ծախք ունեցող Շէրիֆի պիւտճէն պատրուակ բռնելով աւելի թոշա՞կ պահանջելու Մարոքի Սուլթանին եւ Թունուզի պէյին վէզիրներուն, պալատականներուն, երաժիշտներուն, պարտիզպաններուն եւ ախոռապաններուն համար: Լիբանանի պատուիրակը որ խոշոր ապուշութիւններ գործեց ներկայացո՞ւց իր կառավարութեան պաշտօնական տեսակէտը: Պաշտօնապէս պաշտօն տրուա՞ծ էր իրեն Լիբանանի հաշւոյն յարձակողական դիրք բռնելու Ֆրանսայի դէմ :

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ ԿԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻՆ

Ամերիկեան օդային սպայակոյտի պետ զօր. Վանտընպէրկ վերջերս Սպանիա գնաց համաձայնութիւն մ'կնքելու Սպանիոյ հետ, որպէսզի նաւային եւ օդային խարիսխներ տրամադրուին ամերիկեան ուժերուն համար: Տարիէ մը ի վեր քշշուող բանակցութիւնները ելքի մը հասած կը թուին հետեւեալ պայմաններով.— 125 միլիոն տոլարի ամերիկեան վարկ մը պիտի տրամադրուի երկու խոշոր ճամբաներու նորոգութեան, ղրկելով նախանիւթ եւ գործիք: Արդիական ձեւով հակօդային պաշտպանութիւն մը պիտի սարքուի եւ սպանիական բանակին մասնակի մեքենայացումը գըլուխ հանուի :

Ասոր փոխարէն Սպանիա յանձն կ'առնէ Ամեր'-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՆԻՇԵՐ

ՓԱՐԻԶԷՆ-ՀԱԼԷՊ

Ա.

17 Յուլիս.— Փարիզ կը կայծկլտայ լոյսերու մէջ, բոլոր յուշարձանները կը փայլին, իրենց ծիծղուն դէմքերը կը շողարձակեն հեռաւոր հորիզոններ եւ բոլոր զգայուն հոգիներու խորը մխրճուելով կը տիրապետեն իրենց վեհութեամբ: Լոյսերու խուժող հոսանքին մէջ կը սահին ինքնաշարժերը: Երեկոյեան այս ժամերուն հեղձուցիչ տաքին տեղի տուած, ժողովուրդը կը դեգերի դանդաղ ու անտարբեր, յոգնաբեկ օրուան աշխատանքէն ու նեղացուցիչ տապէն:

Արձակուրդի եւ պտոյտի մեկնողներ իրար կը հրմշտկեն ընդարձակ կայարաններու մէջ: Ուղեւորներ եւ անոնց ընկերացողներ խռնուած կառաշարներու կողքին, կուլան կամ զուարթ կը շաղակրատեն: Իմ հոգիս այս բազմութեան մէջէն կը սլանայ դէպի Արեւելք քանի՛ տարուան կարօտիս եւ սուգերու շարանին հասնելու, ուրախանալու կամ տխրելու համար: Այս աղաւոր ժխորին մէջ, անուշ գեղգեղանք մը կը լսեմ հեռաւոր հորիզոններէ...

Լոյս Քաղաքէն եւ սիրելիներէ բաժանման սիրագեղ ողջագուրումներն ու մաղթանքները լացն ու ժպիտ իրար խառնուած են: Կառաշարը կը ցնցուի եւ կը սկսի կամաց կամաց յառաջանալ: Ձեռքեր եւ թաշկինակներ կը բարձրանան, մինչեւ որ վերջապէս Փչոցով կը մխրճուի մութին մէջ սեւ ուղտերու նմանող կարաւանը: Արագութիւնը կը բազմապատկուի, վագքը կը դառնայ խելագար արշաւ մը:

Սար, դաշտ, գիւղ եւ տուն սարսափահար կը փախչին: Ասուպի մը նման կ'անհետանանք օրօրուելով մեր երազներուն ոսկի ոստայնին մէջ: Այգը կ'աւետէ արշալոյսի ծնունդը ու անոր հետ կապտաւուն Միջերկրականի հմայիչ տեսքը, անոր պորտին վրայ ծփուն մակոյկներն ու նաւերը:

Ահա Մարսէյլ քաղաքը: Հին յիշատակներ, Վարանդեան, Թուխ-Արամազդը իր տառապանքի մահճին, (Ահարոնեան), Արմենիայի խորհրդաւորութեան հաւատացող քուրմը, ցեղին աչաւոր գողգոթային անխոնջ երգիչը, ու քանի՜ քանի՜: Յուզիչ եւ վրդովիչ յուշեր կ'արթննան մէջս, — հայ յեղափոխութիւնը դարբնող արի արանց գործերը, զէնք ու դրահի պատրաստութիւնը եւ փոխադրութիւնը, կրակը նետուած հայդուկներու պողպատեայ բազուկները զինելու համար:

Սէն Լու, Վարդավառ է: Երկսեռ հայորդիներ ամէն տան առջեւ, տաշտերն ու դոյլերը լեցուցած վառվռուն աչքերով անցորդներ: Ընկերներ, բարեկամներ կ'որսան, աւանդական սովորութիւնը վերակենդանացնելու համար: Ջուր կը նետուի բոլորին վրայ, օտարական թէ ազգակից իրենց բաժինը կ'առնեն, կը թրջուին աքաղաղի մը նման: Լուռ ու մունջ կը հեռանան: Ծննդավայրիս խաղավառութիւնը կը կարծկլտայ մէջս: Ազգային սրբութեանց մասունքի պէս պահպանումը հոգիս կը լեցնէ սրբազան սարսուռով մը: Այս օտար ափերուն հայ գիւղն է միայն պահած ցեղին սրբացած աւանդութիւնները: Հոս ամէն բան հայացած է, սար, ձոր, փողոց, տուն հայկական սրբութեամբ օժտուած: Հայ մամիկը իր գոգնոցին մէջ լեցուցած իր խոհանոցի պիտոյքները, փողոցն ի վար կը շաղակրատէ՝ Սահակ-Մեսրոպի մեծաւանջ բարբառով: Նպարավաճառ, փերեզակ, դարբին, հիւսն, մսավաճառ ամէնը, ամէնը Հայ: Սէն Լուն Մարսէյլի կողքին թառած, մեկուսացած, կարծես աշխարհէն կտրուած, Ֆրանսայի մէջ չայրիր, կ'ապրի իր հօրենական կայքին մէջ:

Մարսէյլցին զուարթ է ու անտարբեր, կ'ապրի անհոգ, Արեւելքէն կուգայ այս անխառդախ բնաւորութիւնը, Միջերկրականը իր վէտվէտուն ալիքներուն վրայ բեռցած չիթ մը միայն կը հասցնէ օրէ օր վերանորոգելով Արեւմուտքի յոգնած ու տառապած հոգին:

21 Յուլիս.— Եւրոպան կը ձգեմ իր հոգերով ու ցաւերով ինքզինքս յանձնած ծովուն խօլ խաղերուն:

Անհման է Միջերկրականը իր գեղեցկութեամբ ու վեհութեամբ, իր ափերը կը զարդարեն բարձր ու հմայիչ լեռներ, կարծես կ'ուզեն զսպել իր ամեհի ոգին: Սարեր կոնակ կոնակի ելլելով անխորտակելի թումբ մը կազմած, կը սպառնան անոր խուժող ալիքներուն: Անոնց կրանիթեայ ապառաժները տեղ տեղ մաշած, սակայն մաքրուած ու յղկուած, միշտ յաղթական կը կենան աւելի վրձռական, աւելի հպարտ: Ծովէն անոնց տեսքը թէ գեղեցիկ է եւ թէ վայրենի ու տիրապետող, ճամբորդներու յուսադրիչ կայանը, փրկութեան յոյսը:

Միջերկրականի ծիծղուն ու վէտվէտուն տարածութիւնը՝ խոր կապոյտ գծերով, տեղ տեղ մութ կապոյտ մելանի փոխուած, կը հմայէ ըմբոստ հոգին; կը տիրապետէ ամենազօրաւոր ուժին: Բընութեան այս հրաշալիքին, անոր զմայլելի խաղերուն մարդկային հոգին կ'ենթարկուի ակամայ:

Վիթխարի նաւը կը սահի ճեղքելով ծովուն կուրծքը: Ջուրերը իրենց փափուկ շոյանքով կը գգուեն անոր կողերը, ծովուն հարսն է ան, ձիւնափայլ շղարշներով զարդարուած, միշտ սիգաճեմ եւ նազելի, կարծես չուզեր վիրաւորել այն հսկային սիրտը, իսկ ծովը խաղի ելած մերթ կը պարտադրէ պարել, մերթ կը ցնցէ, սարսափեցնելու աստիճան: Ծովուն հոգին բարդ է, իսկ իր քմահաճոյքները զարհուրելի:

22 Յուլիս.— Ճենովա: Իտալացի ժողովուրդը բարեկիրթ է եւ հաճոյակատար, խանդավառ, երգի չերտ մը միշտ շրթունքին: Ո՞վ որ չէ տեսած Ճենովայի աշխարհահռչակ գերեզմանոցը, չէ տեսած ոչ քաղաքը եւ ոչ Իտալիան, չափելու համար անոր ստեղծագործ ոգին:

«Camposanto di Genova» Պանթէոն մը գեղարուեստի, ուր կաթնաբոյր ու խնկաբոյր մարմարեայ արձանները իրարու հետ մրցումի են ելած իրենց նրբութեամբ ու ճաշակի, ոճի եւ ստեղծագործութեան յօրինուածքով: Երկայն կամարակապ անցքերուն երկու կողմերը զարդարուած են մէկը միւսէն գեղեցիկ կոթողներով:

Հոն մարդկային հոգին կը խոնարհի, անոնց յղացումը ցոյց կուտայ այդ ժողովուրդին վսեմ ըմբռնումը Աստուծոյ, կրօնքին, արդարութեան, հաւասարութեան եւ խղճի հանդէպ: Այցելուին ուշադրութիւնը կը գրաւէ այդ ընդարձակ գերեզմանատան մէջ երեւոյթ մը: Ամէն մէկ դամբանի վրայ կը տեսնուի լապտեր մը կամ երկու, ուանց մէջ կը պլպլայ մոմ մը: Ահա աւանդութիւն մը որ կը յիշեցնէ հայ ժողովուրդի պաշտամունքը իր մեռելներուն հանդէպ: Ամէն այցելու իր սէրն ու յարգանքը բնորոշելու համար, լապտերին մէջ մոմ մը կը դնէ կը վառէ եւ աղօթելով կը հեռանայ, ինչպէս Հայերը սովորութիւն ունին ննջեցեալին վրայ մոմ վառելու: Արեւելքի մէջ աւանդութիւն է՛, Եւրոպայի մէջ այս սրբութիւն դարձած սովորութիւնն ալ մոռցուած է: Հալէպի մէջ այցելեցի գերեզմանատունը եւ տեսայ գերեզմաններու վրայ, մոմերը վառուած, խունկն ալ կը ծխար:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Կեցուածք մամուլի հանդէպ

... Պզտիկ մարդոց մեծ փառասիրութիւնները գգուելու համար ստեղծուած ձեռնարկ մը չէ մամուլը:

Եթէ այդ պիտի ըլլայ իր նպատակը, նոյնհետայն ան կը դադրի իր կոչումէն ու կը դառնայ անգոյն ու վրիպած ճիգ մը:

Եթէ ազդու է խօսքը կամ կարծիքը գաղափարական մամուլին, որմէ կը պատկառին անգամ կառավարութիւններ, փոխադարձ ազդեցութենէ եւ արժէքէ զուրկ է կարծիքը կամ խօսքը այն թերթերուն, որոնք չիլ նպատակներու ծառայելու համար լոյս կը տեսնեն:

Ժողովուրդի մը կեանքին մէջ ակօս բանալ, շարժում ստեղծել ու տեսակէտ առաջացնել, տրուած չէ ամէն մարդու եւ թերթի:

Եւ որովհետեւ մեր մէջ սխալ հասկցուած է մամուլին դերը, գոյութիւն չունի ուրեմն, բոլորին կողմէ, համապատասխան յարգանք անոր հանդէպ:

Այդ յարգանքը հանրային շահերու անշեղ ջատագով ու պաշտպան մամուլին հանդէպ խախտուած է առանձնապէս վերջին քառորդ դարու ընթացքին, երբ յատուկ ծրագրով կարմիր դաւանաբանութեան մունետիկներ աշխարհի ամէն կողմը սեւցնել ու չարախօսել սկսան ընդդիմադիր մամուլը:

Ըրին այդպէս, որովհետեւ անոնց համար լռեցնել հակառակորդը, պայման էր, կարենալ ազատօրէն իրենց սուտերը հասարակութեան ներկայացնելու համար:

Խորհրդային Ռուսաստան եղաւ գաղափարախօս մամուլին առաջին թշնամի պետութիւնը: Գրաւուեցան բոլոր հակառակորդ կուսակցութեան տպարանները: Վերջ տրուեցաւ հրատարակութեան այն թերթերուն, որոնք նոյնիսկ ցարերու օրով լոյս կը տեսնէին:

Այդքանը աշխարհի մէկ վեցերորդէն ներս: Մնացեալ երկիրներու մէջ համայնավար գործակալներու պարտականութիւնն էր ունենալ հակառակորդին դէմ պայքարող իրենց մամուլը:

Այդպէս ալ կը շարունակուի քառասուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր ահա:

Ասիկա ոչ միայն օտարներու այլ եւ մեր կեանքին մէջ:

Կը բաւէ միայն նշել, որ Հայաստանի գովքը հիւսելու պատրուակով, կարմիր իրաւակարգին սպասարկող թերթերու թիւ մը կայ Սփիւռքի կարգ մը շրջաններուն մէջ:

Արդ, այս մամուլը իրեն համար բան գործ ըրած է յարձակելու համայնավարներու տեսակէտները մերժող ընդդիմախօս թերթերու վրայ:

Գրաւոր սեւցրէքի այս պայքարին զուգընթաց նոյն ատեն բանաւոր լուտանքն ու թշնամանքը շարունակուեցան ու կը մնան մինչեւ այսօր հակառակորդին զէնքերը:

Այս բոլորը մեզ չեն զարմացներ: Մենք լաւ կը ճանչնանք համայնավարը, որ զուրկ է տարրական պարկեշտութենէ:

Հակառակորդը սեւցնելու մէջ ամէն մրցանիշ կոտրող այս մարդիկը ներկայիս գտած են կերպը սպրդելու ներս ազգային ամէն կարգի հաստատութիւններէ ու մարմիններէ: Տեղ մը անոնք անդամ են երիտասարդական միութեան մը, այլուր՝ մշակութային ընկերակցութեան մը, ուրիշ տեղ՝ մաս կը կազմեն երգչախումբի մը, հոս՝ ծուարած են բարեսիրական հաստատութեան մը փէշերուն տակ, հոն՝ հայաստանասէրներու անունին ներքեւ, բայց միշտ ուրոյն ծրագրով խլրդային աշխատանքներու լծուած տարրեր են անոնք:

Զարախօսութիւնը իրենց առաջին եւ վերջին զէնքն է: Այդ նպատակին մէջ յաջողելու համար ոչ մէկ խտրութիւն կը դնեն միջոցներու մէջ:

Եթէ չեն խնայեր անձերու, առաւել չեն խնայեր նաեւ ընդդիմադիր մամուլին, զոր մրոտելն ու ցեխոտելը կը նկատեն նպատակ:

ԱՐՄԵՆԻԱ

11.672.000 ՀՐԵԱՅ

Հրէական Համաշխարհային Համագումարը հրատարակեց առաջին կազմակերպուած մարդահամարը, որուն համաձայն 11.672.000 Հրեաներ կը գտնուին 97 երկիրներու մէջ: Ուրեմն մօտ 6.400-000 պակաս բաղդատելով երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ եղած թիւին հետ:

Նախապատերազմեան շրջանին 17 միլիոն Հրեաներ կը հաշուէին հիմնուելով ցիր ու ցան տեղեկութեանց վրայ: Այս անգամ մարդահամարը կազմուած է զանազան երկիրներու հրէական կազմակերպութեանց տեղեկութիւններուն վրայ: Այն երկիրներուն մէջ ուր կազմակերպութիւն չկայ քաղաքական պատճառներով տեղեկութիւններ ճարած են հարեւան երկիրներու հրէական օրկաններու միջոցաւ:

Ամէնէն շատ Հրեաներ կը գտնուին հետեւեալ 17 երկիրներու մէջ.— Մ. Նահանգներ 5 միլիոն, Խ. Միութիւն 2 միլիոն, Իսրայէլ 1.450.000, Անգլիա եւ Հիւս. Իրլանտան 480 հազար, Արժանթին 420 հազար, Ֆրանսա 300 հազար, Ֆրանսական Մարոք 260.000, Քանատա 204.836: Ռումանիա 190 հազար, Հունգարիա 135 հազար, Ալժերիա 130 հազար, Պրազիլիա 110.000, Հարաւային Ափրիկէ 105 հազար, Թունուզ 100 հազար, Պարսկաստան 100.000:

Աշխարհագրական տեսակէտով կ'ունենանք հետեւեալ պատկերը.— Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկա 5.865.500, Եւրոպա 3.379.647, Ասիա 707025, Աւստրալիա 55845:

Վերոյիշեալ քսանըհինգ երկիրներէն դուրս կը մնան Գերմանիա, որ նախապէս ունէր 600.000, իսկ այժմ միայն 20.000, եւ Լեհաստան որ երբեմն ունէր 3 միլիոն, իսկ այժմ 45.000:

Նոյն ձեւով Հրեաներու թիւը պակսած է Ռումանիոյ մէջ, որ նախապէս ունէր մէկ միլիոն հրեայ բնակչութիւն, իսկ այժմ 195 հազար եւ Հունգարիա, որ երբեմն ունէր 700 հազար, իսկ այժմ 135 հազար: Համագումարին տեղեկագրին համաձայն այս նուազումը հետեւանք է հակահրէական ջարդերու:

Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ կան 33 հրէական համայնքներ, 1000էն մինչեւ 10000 անդամներով, քսանըհինգ համայնքներ հազար Հրեաներով, 20 համայնքներ 10 հազարէն մինչեւ 100.000 եւ 15 համայնքներ աւելի քան հարիւր հազար Հրեաներով:

Եթովպիոյ մէջ կան 20.100 Հրեաներ որոնց 20 հազարը Ֆալաշաներ կամ Սեւ Հրեաներ են եւ կ'ըսեն թէ սերած են Սաբա թագուհիէն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կրթական ծրագիրը լայն փոփոխութիւններ կրած է վերջերս: Կրթական գործավարութիւնը հրահանգած է բոլոր կրթ. տնօրէնութեանց ոչ-իսլամ փոքրամասնութեանց պատկանողներն ալ կարենան ուսանիլ ուսուցչանոցներու մէջ: Այս կերպով Թուրքիոյ մէջ փոքրամասնութեան պատկանող հայրենակիցներն ալ իրաւունք պիտի ունենան թրքական վարժարաններու մէջ ուսուցիչ ըլլալու:

✕ Ցիսուն հայ երիտասարդներ ստացան այս տարի պաշտօնատի սպայութեան աստիճան Պոլսոյ եւ Անգարայի վարժարաններէն, իբրեւ հետեւակազօրք, հաղորդակցութեան փոխադրութեանց, զինուորական շինութեանց, թնդանօթաձիգ, ամրութեան, հակաթանք, բժշկական հակօդային եւ հեծելազօրք:

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Ճան Մարտիկեան մեռած է Նիւ Եորքի մէջ Սեպտ. 13ին: Դամբանական խօսած է ընկեր Յակոբ Խաչմանեան որ ներկայացուցած է ողբացեալ Միրիճանեանը իբրեւ պարտաճանաչ եւ հաւատաւոր Դաշնակցական: Ծնած էր Արաբկիր 1894ին:

ՀԱԼԷՊԻ «Քարէն Եփփէ» Ճեմարանի Զ. շրջանի պաշտօնական բացման առթիւ Նոր գիւղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ եւ պատարագ տեղի ունեցած է ի յիշատակ հայասէր և բարերարուհի Օր. Քարէն Եփփէի: Պատարագած եւ քարոզած է առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոս: Հոն հաւաքուած բազմութիւնը գացած է ճեմարանը ուր առաջնորդ սրբազանը պատմականն ըրած է ճեմարանին:

× Այս առթիւ կատարուած է նաեւ Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեանի կողմէ նուիրուած բնագիտութեան եւ քիմիական աշխատանոցին պաշտօնական բացումը, Զարեհ սրբազան հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնած է: Աշխատանոցը կոչուած է «Տիկ. Ճ. Մարտիկեան լաբորաթուար» որ տեղաւորած են մասնաւոր տաղաւարի մը մէջ և կը լրացնէ կենսական պահանջ մը:

Ապա ճեմարանի ուսանողութիւնը, ուսուցչական կազմը, խնամակալ մարմինը Սրբազան հօր առաջնորդութեամբ գացած են գերեզմանատուն եւ ծաղկեպսակ դրած Քարէն Եփփէի շիրիմին վրայ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն-Տէսինի մասնաճիւղը Հոկտեմբեր 26ի կիրակի առտուն ցնծութեան մէջ էր: Վարչութեան տքնաջան անդամներէն Փափազեան, Պօղոս Սողոմոնեան գործի վրայ են, վերջինը մանաւանդ իր ինքնաշարժով աջ ու ձախ, որ տղաքը հաւաքելու գործին լծուած է:

Առտուն կանուխ ժամանակէն առաջ մարզասէր հասարակութիւնը դաշտ խռնուած է:

Ժամը ճիշդ 9ին սկսաւ մեր պատանիներու եւ St. Fonsի պատանիներու (մերիններէն գերադաս) մրցումը: Հազիւ երկու վայրկեան անցած Ա. Ղազէրեան շահեցաւ Ա. կէտը: Յաջորդաբար կէտեր շահեցան Մատեան 3, Շ. Օհանեան 2, Գորանեան 2, փոքրիկն Տէր Պօղոսեան 2, Ա. Ղազէրեան 2, ու խաղը վերջացաւ մերիններուն յաղթութեամբ 11 — 0:

Ժամը 10.30ին սկսաւ կրտսերներու խաղը դատաւորութեամբ եղբ. Սողոմոնեանի: Մեր սկսնակ խումբին Ա. տարին էր Villefrancheի զօրաւոր խումբին դէմ եւ կորսնցուց 4—1: Կը մաղթենք որ յետագային աւելի փորձառութեամբ դաշտ իջնեն: Իսկ մեր պահեստին վստահ էինք որ աւելի զօրաւոր պիտի դուրս գայ նախորդ տարիներէն: Ան խաղաց իր ախոյեանական մրցումը, Լիոնի Հիւս. Ափրիկեցիներու խումբին դէմ, որուն պատուական նախագահութիւնը ստանձնած է Ռոնի նահանգապետի տիկինը:

Խաղը սկսաւ ժամը 3ին դատաւորութեամբ եղբ. Տապաղեանի: Մերինները շահեցան Ա. կէտը, խաղալով միշտ գրոյշ: Ա. կիսախաղը վերջացաւ 1—0, մեր յաղթանակով: Երկրորդ կիսախաղը եղաւ աւելի ոգեւոր, սակայն մերինները միշտ գրոյշ էին: Վերջին վայրկեանին Մաքինաճեան շահեցաւ երկրորդ կէտը եւ խաղը վերջացաւ 2 — 0, մեր յաղթանակով:

× Ա. խումբը մասնաւոր օթօքարով մեկնեցաւ Սէն Սիմֆորիան կատարելու համար չորրորդ ախոյենական մրցումը: Ցաւալի է ըսել այս եղանակին շահած է միայն մէկ մրցում: Այս անգամ ալ կորսնցուց 4րդ մրցումը 2—0:

Մինչեւ ե՞րբ պիտի շարունակուի այս անխառունակ վիճակը:

× Կ'իմանամ թէ Նոյեմբեր 9ին Հ. Մ. Ը. Մ.ը կուտայ ընտանեկան պարահանդէսը, որմէ կը սպասուի լաւ հասոյթ մը, իր տարեկան ծախքերը հոգալու համար: Յաջողութիւն կը մաղթենք, յուսալով որ մեր երիտասարդները հոն պիտի վայելեն զուտ հայկական մթնոլորտ մը:

Մ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հոկտեմբեր 26ին Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր ախոյեանական 5րդ մրցումը կատարեց Kuhlmannի դէմ: Հազիւ խաղը սկսած է մեր աջ ծայրը Գօգօ կը նշանակէ առաջին կէտը, ինչ որ պատճառ եղաւ երկու կողմերու կատաղի յարձակողականին:

Կը կարծէինք թէ նախորդ երկու մրցումները դաս մը եղած են, աւելի արդիւնաւոր խաղ մը ունենալու համար, սակայն բոլորս յուսախաբ եղանք: 20րդ վայրկեանէն մերոնք թուլութեան նշաններ ցոյց կուտան, մինչեւ անգամ հասունցած կէտ մը չեն կրնար յաջողիլ իր նպատակին հասցնել:

30րդ վայրկեանին առանց ոեւէ անկանոնութեան իրաւարարը կը սուլէ ի վնաս մեզի, մեր բերդին առջեւ: Հակառակորդը կը յաջողի նշանակել իր առաջին կէտը «փէնալթի»ով, Հ. Մ. Ը. Մ. 1 Kuhlmann 1:

Խաղը իր օրինական ձեւէն դուրս ելած է, երկուստեք կատաղի ու բուռն են յարձակողականները: Մերոնք աւելի վճռական են եւ հանդիսականներու բարոյական աջակցութեամբ 43րդ վայրկեանին կը նշանակեն 2րդ կէտ մը Հ. Մ. Ը. Մ. 2, հակառակորդը 1:

Երկրորդ կիսախաղին, թէեւ են յարձակողականները, մերոնք կը նեղեն հակառակորդը, սակայն ապարդիւն: Հակառակորդը կ'անցնի յարձակողականի, պահելով մեր դիրքը վտանգի տակ, ու քանի քանի անգամներ մեր բերդապահը Արապկեան վտանգէ կ'ազատէ իր բերդը արժանանալով ժողովուրդին բուռն ծափերուն:

Խաղին 75րդ վայրկեանին դարձեալ իրաւարարին ապօրինի մէկ սուլիչով, հակառակորդը կը նշանակէ իր երկրորդ կէտը ու խաղը կը վերջանայ հաւասար, 2 — 2: Սարգիս Գույումճեան

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Ցաճախած գինետունէդ գո՞հ ես:
Բ.— Գինեպան մը ունիմ՝ որ բնաւ գինիին մէջ ջուր չի խառներ...
Ա.— Լաւ է եղեր, այսուհետեւ...
Բ.— Այլ միշտ՝ գինին կը խառնէ ջուրին մէջ:

×

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Ինչո՞ւ տասը տող պատիժ գրած ես, ես 100 տող տուած էի:
ՕՆՆԻԿ.— Հայրս ըսաւ որ մեր օրերուն՝ մէկուն ըսածին հազիւ տասէն մէկին հաւատալու է:

ՁԵԿՈՅՑ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

1.— Վասպուրականի հերոսամարտին 38րդ տարեդարձը պիտի տօնուի կիրակի, 10 Մայիս 1953ին, Cercle Militaireի երկու սրահներուն մէջ, կէսօրէն մինչեւ կէս գիշեր:

Յատկապէս կը խնդրենք նկատի ունենալ այս թուականը:

2.— Հայոց Հայրիկին տարեդարձը կաթողիկոսացման 60րդ եւ մահուան 45 տարեդարձը Փարիզի մէջ պիտի տօնուի մեծ հանդիսաւորութեամբ: Բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութիւններ իրենց անձ. յիշատակները պիտի պատմեն եւ Հայրիկին գործերէն կտորներ պիտի կարդացուին եւ արտասանուին:

Միաժամանակ, Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով ամբողջութեամբ պիտի ցուցադրուի հերոսամարտներուն շարժանկարը: Հոն կան Վասպուրականի, Տարօնի, Ուրֆայի, Հաճընի, Զէյթունի, Ֆրնտրճաքի, Մարաշի, Այնթապի եւ Տէօրթ Եօլի հերոսամարտներէն նշխարներ, յիշատակներ, պատկերներ եւ տեսարաններ: Այս բոլոր հերոսամարտներուն մէջէն կ'անցնի Հայոց Հայրիկին շունչը:

3.— Վասպուրականցիներու համագումարը կազմակերպելու համար լուրջ աշխատանքներ կը տարուին (Մարսէյլ-Տէսին, Վիէն-Փարիզ): Ժողովը պիտի քննէ Վասպուրականի պատմութեան հրատարակութեան, շարժանկարին կատարելագործման, «Արծուի Վասպուրականի» վերահրատարակութեան, հայրենակիցներու իրերօգնութեան, Հայ ժողովուրդին եւ Նոր Հայրենիքին ծառայելու միջոցներուն վերաբերեալ հարցերը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՕՏԱՐ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ Օ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Երգահանը կը ձուլէ երկու տարբեր աշխարհներ, Արեւելքն ու Արեւմուտքը: (Information Musicale):

«Պատարագ»ին եւ «Հերոսի մը կեանք»ին մէջ մեծութեան շատ յուզիչ պահեր կան: (Le Monde):

Մեծութիւնը, ժուժկալութիւնը եւ կարգը կը տիրապետեն Օննիկ Պէրպէրեանի երաժշտութեան մէջ: (Guide du Concert):

Մեծ սէնֆօնիստ մըն է ան, ազգային զգացումով լեցուն: (Information Musicale):

Վարպետին «Հայկական Համանուագ»ը սքանչելի է: Օննիկ Պէրպէրեան պետն է հայ երաժշտական դպրոցին: (Quatre et Trois):

L. V. Landowski իր «Histoire Universelle de la Musique» անունով գրքին մէջ կը գրէ. «Օննիկ Պէրպէրեան կը ներկայացնէ գործեր որոնք ունին ըսքանչելի ճարտարապետութիւն մը»:

Ա.— Պարոնը տո՞ւնն է:
ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Ոչ, ճամբորդութեան գնաց:
Ա.— Ժամանցի համար անշուշտ:
ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Չեմ կարծեր, Տիկինը միասին է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Զ.— ՑԻՄԱՐ, ՑԻՄԱՐ ՁՈՅԳ ՄԸ

Գրութիւններէն մէկը մեքենագրուած էր Ուաշինկթընէն մեկնելէ առաջ: Գրուած էր հետեւեալը.

3—3—49

Չկրցայ (եւ չեմ կարծեր որ պիտի կրնամ) ձեռք ձգել Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակի այն մեծապէս գաղտնի տեղեկագիրը, զոր բացատրեցի Մայքըլին, Միացեալ Նահանգներու մէջ խորհրդային եւ համայնավար լրտեսական սպասարկութեան գործունէութեան մասին: Երբ պահը նպաստաւոր էր, հարցուցի Ֆօլիին, թէ ուր է այդ տեղեկագիրը (նախապէս ըսած էր, որ ունէր այդպիսի տեղեկագիր մը). ըսաւ որ հաստատութեան մէկ պաշտօնատարին մօտն էր եւ յոյս չունէր որ ետ ստանար զայն: Ֆօլի գիտել տուաւ, որ «նոր» ոչինչ կար անոր մէջ: Երբ տեսայ տեղեկագիրը, մէկ րոպէի համար, արագօրէն աչքէ անցուցի եւ շատ քիչ բան կը յիշեմ:

Կը բաղկանար մօտաւորապէս 115 էջերէ: Նախ ամփոփուած էին խորհրդային «լրտեսական» գործունէութիւնները, Մարթընզի, Լորէի, Փոյնցի, Ալթշուլըրի, Սիլվըրմասթըրի, եւն. յիշատակութեամբ: Գլուխ մը կար ՄԱԿի խորհրդային պատուիրակութեան մասին, բայց այս է ամէնը, զոր կրնամ յիշել: Տեղեկագրին մնացեալը կարծեմ կը վերաբերէր լեհական, եուկոսլաւեան, եւն. գործունէութեան եւ հաւանաբար կարգ մը տեղեկութիւններ ալ՝ համայնավար կուսակցութեան մասին Միացեալ Նահանգներու մէջ:

1946ի գարնան կիսամեայէն սկսելով, յաճախեցի Ուաշինկթընի ամերիկեան համալսարանը եւ մինչեւ հիմա աւարտեցի դասընթացքս, Միջազգային Կազմակերպութիւններ եւ Միջազգային Յարաբերութիւններ նիւթին շուրջ Արուեստից Վարպետի աստիճանին պատրաստուելով: Այս աստիճանին համար ինծի պէտք եղածը «թէզ»ի մը լրացումն է միայն: Թէեւ առիկա չի խանգարուեր գիս, բայց կարծեմ այդ «թէզ»ը պէտք է պատրաստեմ այս ամառ: Նիւթս պիտի շօշափէ միջազգային փրոփականտի եւ անոր հակակշռին կարգ մը երեսները:

Ծուտիին մօտ գտնուած բոլոր վաւերաթուղթերը կարելի չէ արտադրել հոս; բայց, լրտեսական վարիչ մասնագէտներէն դեր-գնդապետ Ռիչըրտ Հիրշի համաձայն, անոնց մէջ կային հետեւեալները.—

1) 279 — որ տեղեակ էր ռուսական դեսպանատան պաշտօնէութեան գործերուն — կ'ըսէր թէ ոչ մէկ տեղեկութիւն ստացած է հաստատելու համար, որ զուիցերիական դեսպանատունէն ոեւէ մէկը կրնայ կապ ունեցած ըլլալ խորհրդային լրտեսական գործունէութեանց հետ:

2) Գրասենեակի 3/26/48 նամակով կ'արտօնուէր հետապնդել Շիքակոյի եուկոսլաւեան հիւպատոսարանի Սթոյան Քոսթիչը, ստուգելու եւ տեղեկութիւն ստանալու համար, թէ ենթական կը մասնակցի՞ լրտեսական աշխատանքներու:

3) Պետական Աղբիւրներու բաժանմունքը այն կարծիքէն էր, որ անցագիր ստանալու համար դիմում կատարած Չարլզ Ֆրէնզիս Չէյզ անունով անձը խորհրդային գործակալ մըն է եւ կը գործածէ նաեւ Ճոն Շէրմըն անունը:

4) Կը կարծուի թէ ՄԱԿի մէջ պաշտօն ստանձնած է այն մարդը, որուն համար տեղեկատու մը կասկած կը յայտնէր, թէ կը գործէ պուլկարական կամ ռուսական լրտեսական սպասարկութեանց հաշւոյն, այնպէս որ կրնայ շարժելու ազատութիւն ունենալ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Ենթական այժմ կ'աշխատի ՄԱԿի Ընկերային Գործերու Բաժանմունքի Ներգաղթի Ճիւղին մէջ:

5) T-5ի համաձայն, պուլկարական դեսպանատան առաջին քարտուղարը կուսակցութեան խմբաղանն է դեսպանատան մէջ եւ ապահովութեան նկատումներով միայն վարչական պաշտօն ստանձնած է:

6) Սթիւըրթ Լէկ — հաւանաբար ռուսական լրտես մըն է:

Կուպիչեւ արտաքսուեցաւ: Ծուտի ջախջախուած էր: Պոռաց, նուաղեցաւ, ճչաց: Ըսաւ որ անմեղ է: Երկու դատերն ալ կորսնցուց նախագահ ատեաններու առջեւ: Իրեն ամէնէն շատ վնաս պատճառեց Շափիրոյի մասին իր պատմութիւնը:

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՋԻՆԿԸՐ

կայի տրամադրել իր օդային ու նաւային խարիսխները, որոնց սակայն, հրամանատարութիւնները Սպանիացիներուն ձեռքը պիտի գտնուին, ամերիկեան դրօշ պիտի չպարզուի անոնց վրայ, ոչ փոխանցում մըն է այս, ոչ ալ փոխատուութիւն, այլ միասին գործածութեան իրաւունք մը: Այս մասին ըլլալիք ծախքերը առանձին պիտի վճարուին, բացի 125 միլիոնի վարկէն:

Այս համաձայնութիւնը յայտնի չէ թէ պիտի անցնի՞ Աւլանտեանի զինուորական հրամանատարութենէն:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Ամերիկեան տնտեսական առաքելութիւն մը Լոնտոն ժամանեց: Անկէ պիտի անցնի Փարիզ, Պօն, Տիւսէլտորֆ, Միլան, Հռոմ եւ Աթէնք: Նախագահ Թրումըն այս մարմինը կազմած էր ուսումնասիրելու համար Եւրոպայի ու Ամերիկայի միջեւ տնտեսական, առեւտրական ու դանձային յարաբերութեանց ամբողջութիւնը: Մասնաւորաբար պատասխան մը պիտի պատրաստէ հետեւեալ երեք հարցերուն:

1.— Ինչ դրութիւն պէտք է տրուի արտասահմանի ձրի օգնութեան գործին:

2.— Ի՞նչպէս հաւասարակշռել արտաքին ապահովութեան պահանջները արեւմտեան պետութեանց քաղաքական ու տնտեսական իրական կարողութեան հետ:

3.— Համաշխարհային տագնապի վախ կա՞յ:

Այս առաքելութեան տեղեկագիրը պիտի յանձնուի Ամերիկայի նոր նախագահին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ «Ալ Մասրի» թերթը կը գրէ թէ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է երեք օտարականներ, մէկը Ռուս, մէկը Լեհ, երրորդը Հայ, որոնք Խ. Հայաստանէն գաղտնօրէն Եգիպտոս մտած էին Սուէզի ճամբով:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանին նախագահը նամակ մը ուղղած է Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանի նախագահին առաջարկելով որ Նոյեմբեր 13ին հաւաքուին, դրաղելու համար երկու Գերմանիաներու միութեան հարցով:

ՄԻՍԹԸՐ Բ. օդանաւին արդիւնքը տեսնելով (այն որ «Զայնի պատ»ը անցած էր) Ամերիկացիները Ֆրանսայի յանձնարարեցին 250 «Միսթէր Դ.» օդանաւէն որ աւելի կատարելագործուած է քան փորձուածը:

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ յայտնի է թէ Ամերիկայէն հեռացուած էր իբր «հակամերիկեան» այսինքն համայնավար հակումներ ունեցող, եւ գացած ծննդավայրը Անգլիա՝ արժանանալով սիրալիր ընդունելութեան: Փարիզի մէջ մեծ պատիւներ կ'ընծայուին իրեն, նոյնիսկ պատուոյ լեգէոն տրուեցաւ: Ուաշինկթընի մէջ, Ամերիկեան Լեգէոնի կառավարիչ — զօրավարը յայտարարեց որ Չէփլին կրնայ Ամերիկա վերադառնալ եթէ ապացուցնէ իր իրաւունքները:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ մասին հրատարակուած պաշտօնական վիճակագրութիւն մը ուսումնասիրելով, թերթերը ցոյց կուտան որ միջին ֆրանսացին տարեկան կը վճարէ ամիսը հետեւեալ համեմատութեամբ.— 50.000 ֆր. վաճառական կամ ճարտարագործ, 50.000 փաստաբան, բժիշկ կամ ճարտարապետ, 36.500 աշխատաւոր, 24.000 երկրագործ, իսկ 7000 ֆր. միայն «դրամատէրները», այսինքն անոնք որ իրենց դրամագլուխը կը շահագործեն:

ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԱԿԱՆ ընկեր Վ. Քէնտէրեանի եւ Պ. Ց. Մարկոյեանի նշանախօսութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղան: Տիկին Ս. Մարկոյեան 500 ֆրանք Նոր Սերունդի տեղւոյն կազմին եւ 500 ֆր. ալ Կապ. Խաչին, Ց. Մարկոյեան 500 Ն. Սերունդին, 500 Կ. Խաչին, ընկեր Ա. Քէնտէրեան 4000 ֆր. Կ. Խաչին, Պ. Կ. Վարդանեան հազար Կ Խաչի, ընկեր Հ. Թաշճեան 500 ֆր. Կ. Խաչի: Ն. Սերունդի եւ Կապ. Խաչի վարչութիւնները հրապարակաւ իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Խորապէս ազդուած՝ հիւանդութեանս միջոցին ինծ հանդէպ ցոյց տրուած՝ եղբայրական վերաբերմունքէն, սրտագին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ՝ բոլոր այն հայրենակիցներուս (Զաթցի) եւ բարեկամներուս, որոնք հեռուէն թէ մօտէն հետաքրքրուեցան իմ առողջական վիճակովս, ինչ որ մեծապէս նպաստեց իմ շուտափոյթ ապաքինման:

Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ «ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ» Գալուստ Անդրէասեանի — յառաջաբան Կարօ Սասունի: Տպ. Օլիմփիք, Պէյրութ 951: Հրատարակութիւն Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան: Գին մէկուկէս տոլար: Ֆրանսայի մէջ դիմել Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, այս կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր:

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DÉPREUXի (Նախկին նախարար), ներկայութեամբ տեղւոյն S. F. I. O.ի ընկերներուն:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Օր. Մ. Կառվարենց, Շաքէ Պէճկեան, Իսկուհի Ատանալեան, ընկերներ Մինասեան եւ Մ. Գարակէօզեան (երգ), Օր. Շահինեան, ընկեր Էզօ Ներսէսեան (արտասանութիւն), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի, հայկական պարեր, Օր. Գառէգինեանի պարախումբով, նուագ Բենօ, Սէյրան եւ Ուսանեան:

Եւրոպական պարեր Garow's Typique նուագախումբով: Մուտք 150 եւ 200 ֆր.

×

Պոռտոյի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15.30ին, Chambre Syndicale de Commerceի սրահը, 8 rue des Trois Conils:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ՝ Նոր Սերունդի խումբէն, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի: Պատկեր մը «Անդրանիկ» Թատերգութենէն: Հանդէսէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտք՝ 50 ֆրանք:

×

Վիենի մէջ

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր: Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ, Մարսէյլէն

Նուագահանդէս Հայ երաժշտութեան

Salle Gaveau, 45 rue la Boëtie, Շաբաթ 8 Նոյեմբեր, ժամը 21ին:

Ղեկավարութեամբ՝

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Հովանաւորութեամբ ՋԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Կը մասնակցին Lydia Karine, Nathalie Wetchor, Joseph Mengé (երգեհոն) եւ Pasdeloupի նուագախումբը (65 հոգի) եւ ռատիոյի երգչախումբը:

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ՆԱՐԵԿԻ

Գիները 150էն 600 ֆր., J. M. 100 ֆր.:

Suite française, «Հերոսի մը կեանքը»:

Տոմսերու համար դիմել եկեղեցին Tél. Ely. 67.03: Պարսամեան, Բալըւեան գրատուները, Օր. Լոլա Իշկալացեանի 75 rue du Fbg. Poissonnière, Tél. Pro. 64.23, Durand Place de la Madeleine, եւ SalleGaveau:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ընկեր Ստեփանեանին բնակարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան Ահարոնեան ակումբը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Պիտի շարունակուի շահեկան վիճաբանութիւնը «Մեր ազգային թերութիւնները» նիւթին շուրջ: Մուտքը ազատ է:

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱԶԴ

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք փութով կը պատասխանեն իրենց ղրկուած մանտաներուն:

Փարիզի մէջ դիւրութեան համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ ընկ. Արամ Աւետիսեանի:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ՝ ընկեր Մ. Ալթունեանի:

ԻՍԻ՝ ընկեր Ատանալեանի կամ Պ. Զատիկեանի:

ՍԱՐՍԷԼ — ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ ընկեր Ա. Մարտիրոսեանի:

ՇԱՎԻԼ՝ ընկեր Կիւլեանի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մրցումը տեղի կ'ունենայ 16 Նոյեմբերին, իր դաշտին վրայ (St. Julien) U. S. Lazaretի դէմ ժամը 15ին:

Պահեստին ժամը 10ին ընդդէմ Ֆէնիքսի St. Julien: Պատանիները ժամը 10ին ընդդէմ Rouetի Ռուէի դաշտին վրայ: Կրտսերները ժամը 10ին ընդդէմ Victor Hugoի, Հակառակորդին դաշտին վրայ:

ԶԷՅԹՈՒՆՑԻ Նազ. Պշտիկեան նամակ մը ուղղելով խմբագրութեան, կը հրաւիրէ հասարակութիւնը զգուշանալ մէկէ մը որ զանազան դիմումներ կ'ընէ ատարէ եղեր իբրեւ Զէյթունցի, դրամ հաւաքելու համար:

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կապոյտ խաչի օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ցերեկ ժամը 3—11, Rue Jules Ferry, Ivry: Շաւիլի Նոր Սերունդի Թատերախումբը կը ներկայացնէ «ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ»:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պարահանդէսը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Պ. Պէր — Թօի: Տոմսակներու համար դիմել՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն: Կանխաւ ապահովել սեղանները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ Տէնիզլիցի մօրեղբայրներս Խաչիկ, Մանուկ, մօրաքոյս Մարիամ եւ մեծ մայրս Կիւլիզար:

Նոյնպէս բնիկ Իզմիրցի հօրեղբայրներս Աճէմեան եղբայրք: Իսկ իմ հօրս անունը Սմբատ Աճէմեան, կայարանապետ, 1915էն ի վեր կորսնցուցած եմ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իրենց զաւկին Տիկին Սիրանուշ Պաղտասարեանի (ծնեալ Աճէմեան), 6 Traverse La Graniere, St. Marcel, Marseille:

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՄԱԽԱՐԴԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի անդամահամակրական խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին Կարտանի հայկ. դպրոցասրահին մէջ:

Գործ կը փնտռէ

Հայ Տիկին մը տնական գործեր կը փնտռէ ՓԱՐԻԶԻ մէջ ամբողջ օրուան համար:

Դիմել՝ Թերթիս վարչութեան:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 6 Novembre 1952 Հինգշաբթի 6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6909-Նոր շրջան թիւ 2320

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ

Խօսած էինք առաջին մոլութեան՝ թրքախօսութեան մասին: Դժբախտաբար թափուած բոլոր ջանքերը անզօր մնացին արմատախիլ ընելու զայն:

Երկրորդը օտարամոլութիւնն է, որ ընդհանրապէս տարածուած է մեր նոր սերունդին մէջ: Ոչ մէկ շրջանին հայ երիտասարդութիւնը դարձած էր այսքան օտարասէր: Օտարին սովորութիւններն ու բարքերը շատ աւելի հաճելի սկսած են երեւնալ, քան մեր վաղեմի սովորութիւններն ու բարքերը: Ազգային դիմագիծն ու նկարագիրը զոհ գացած են քանի մը թեթեւսոլիկ նորութիւններու եւ օտար բառերու, որոնք որդեգրուած են օտար դաստիարակներէն:

Բոլորովին նոր չէ այս ախտը մեր մէջ: Նոյն իսկ նախապատերազմեան շրջանին, մեր հայրենիքին մէջ, դասակարգ մը հասակ կը նետէր՝ չարունակ նախապատուութիւն տալով օտարի սովորութիւններուն եւ ապրելակերպին: Անոնց համար պզտիկութիւն կը նկատուէր մեր հարազատ գոյնը, մեր պատմութիւնն ու լեզուն: Անուններու փոփոխութիւնը կը նկատուէր ազնուացում: Հայկական անուններ կը փոխարինուէին օտար անուններով: Գէորգը կ'ըլլար Ճօրճ, Յովհաննէսը՝ Ժան, Յակոբը Ճակօպ, Գրիգորը՝ Կրէկուար, Մարիամը՝ Մէյրի եւայլն:

Եւ այդ ուծացողներու դասակարգը, աւելի ճիշդը սորկամիտները, մեր ազգային վերածնութեան ընթացքին մնացին անտարբեր եւ անփոյթ, անգիտանալով մեր ազգային արժէքներն ու չափերը: Անոնք ոչ միայն չհետաքրքրուեցան հայ գրագէտներով ու բանաստեղծներով, հայ մարտիկներով ու քաջերով, այլ հէքեաթի պէս գոց սորվեցան օտար պատմութիւնները ու Նափոլէոններու եւ Թակոններու քաջագործութիւններով հըպարտացան:

Եօթն աշխարհի մէջ ցրուած մեր ժողովուրդին մէջ, հիմա, սկսած է աւելի զարգանալ օտարամոլութեան համաճարակը: Մշակոյթով ու գիտութեամբ հարուստ մեծ քաղաքներու մէջ, ուր միջավայրի հրապոյրներուն ազդեցութեան տակ, կերպով մը ստիպողական կը դառնայ այդ մոլութիւնը, կարելի է անխուսափելի նկատել ուծացումը, որովհետեւ տեղական կատարելագործուած ուսումնարաններու եւ բարձր մշակոյթի յորձանքին դէմ պայքարելու հնարաւորութենէն զրկուած ենք: Բայց անհանդուրժելի է նոյն պարագան մեր գաղութին համար, ուր մեր ժողովուրդը կ'ապրի համախումբ եւ լայն միջոցներ ունի իր դիմագիծը պահելու: Հայաշատ բոլոր կեդրոններու մէջ գոյութիւն ունին ազգային վարժարաններ: Հայ ծնողներ եթէ իրենց զաւակները պարտադրաբար ղրկեն հայկական դպրոց, գոնէ առաջքը առնուած կ'ըլլայ աղէտին: Որովհետեւ, համաճարակը իր սնունդը կը ստանայ օտար վարժարաններէն եւ օտար դաստիարակութենէն:

Պէտք չէ սխալ հասկնալ:

Չենք ըսեր թէ օտար վարժարաններ գէշ կրթութիւն կուտան, կամ հայ ծնողներ պէտք չէ իրենց զաւակները ղրկեն օտար վարժարան: Մեր խօսքը ազգային նախնական կրթութեան մասին է: Հայ ծնողներ, իրենց զաւակներուն ազգային դաստիարակութիւն տալու համար, պարտաւոր են ազգային վարժարան ղրկել զանոնք, մինչեւ որ տիրանան իրենց մայրենի լեզուին եւ պատմութեան:

Անարդար առարկութիւններ են մեր վարժարաններու շուրջ տարածայնուած բամբասանքները: Եղած պակասութեանց համար մենք պատասխանատու ենք: Օտար վարժարաններու համար ափերով ոսկի կուտանք, սակայն մեր վարժարաններուն հետ երկար սակարկութիւններ կ'ընենք: Բոլորովին սխալ է նաեւ այն կարծիքը թէ օտար վարժարաններու մէջ տրուած կրթութիւնը եւ ուսումը աւելի բարձր է: Գեղեցիկ շէնքերը եւ կահաւորուած դասարանները եթէ առողջապահական տեսակէտով անհրաժեշտ առաւելութիւններ են, լաւ եւ առողջ դաստիարակութեան երաշխիքներ չեն:

Հայ ծնողներ, եթէ չէք ուզեր ուծացած եւ ազգ. ողիէ զուրկ սերունդ մը տալ հայութեան, եթէ չէք ուզեր ապազգային ձեր զաւակներուն անէծքին արժանանալ, ղրկեցէք զանոնք ազգ. վարժարան, որպէսզի իրենց նախնական կրթութիւնը ստանան հայերէն լեզուով եւ սորվին իրենց նախահայրերուն պատմութիւնը: (Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ՍԹԻՎԸՆՍԸՆ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ԵՒ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՕԺԱՆԴԱԿԵԼ ԱՆՈՐ

Երէկ առտու արդէն ամէն ինչ վերջացած էր: Ամերիկեան քուէներու սաստիկ մեծամասնութեամբ Զօր. Այզընհաուըր հռչակուեցաւ նախագահ Միացեալ Նահանգներու:

Ռամկավար թեկնածուն Սթիվընսըն ճանչցաւ իր պարտութիւնը, այս արդիւնքին վրայ, շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց Այզընհաուըրի, եւ հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակեց.—

Ժողովուրդը կատարեց ընտրութիւնը: Կը խոնարհիմ իր վճիռին առջեւ:

Կը թելադրեմ իմ կուսակիցներուս թէեւ թիկունք ըլլալ Այզընհաուըրի, քանի որ ինչ որ մեզ կը միացնէ իբր ամերիկեան քաղաքացի, աւելի կարեւոր է, քան ինչ որ մեզ կը բաժնէ իբր կուսակցական:

Այզընհաուըրով Ամերիկայի հանրապետականները 20 տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով գործի գլուխ կուգան:

Այս ընտրութեամբ եւ անոր հետեւող խորհրդարանի վերընտրութեամբ զգալի փոփոխութիւններ կը սպասուին ամերիկեան քաղաքականութեան մէջ:

Ահաւասիկ այն տարբերութիւնը որ կայ Այզընհաուըրի կուսակցութեան եւ Թրումըն - Սթիվընսընի կուսակցութեան տեսակէտներուն միջեւ.

Այզընհաուըրի ուղղութիւնը.— Որոշ պահպանողականութիւն քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային հարցերու մէջ: Չէզոքացման մասնակի վտանգ: Ասիական խնդիրներու հանդէպ աւելի ուշադրութիւն: Մեծ զգուշութիւն Մոսկուայի հանդէպ: Իրերու արդի վիճակին մէջ ոեւէ բանակցութիւն չկատարել անոր հետ: Ֆրանսայի մասին ամերիկեան օգնութիւնը դեղչել: Քորէա պիտի երթամ եւ ամերիկեան զօրքերը աստիճանաբար փոխանակեմ հարաւային Քորէայի բանակներով: Կանխարգել պատերազմի հակառակ եւ կողմնակից հաւաքական ապահովութեան:

Սթիվընսընի ուղղութիւնը.— Շարունակել Րուզվէլթի եւ Թրումընի արտաքին քաղաքականութիւնը: Ընկերային նոր նախաձեռնութիւններ ցեղական փոքրամասնութեանց ի նպաստ: Չէզոքացում չկայ: Խորհրդային Միութեան հետ ամէն գնով շարունակել շփումները: Ֆրանսայի հանդէպ պահել Թրումըն - Մարշալ քաղաքականութիւնը: Ծայրագոյն Արեւելքի պատերազմը չտարածել եւ մեծ համբերութեամբ փորձել հաշտութիւնը: Միացեալ Ազգերու միջոցով պահպանել աշխարհի խաղաղութիւնը:

Նոր նախագահը թէեւ ընտրուած 4 Նոյեմբերին, պաշտօնապէս գործի կը սկսի 1953 Յունուար 20ին:

Նախագահի ընտրութեան հետ կը կատարուի նաեւ ամբողջական ընտրութիւնը Երեսփ. Ժողովին եւ Ծերակոյտի մէկ երրորդին: Ամերիկայի մէջ ամէնէն ազդեցիկ մարմինը Ծերակոյտն է որ կը բաղկանայ 96 անդամէ: Նախագահը կրնայ իր «վէթօ»յով մերժել Երեսփ. Ժողովի մէկ որոշումը, բայց եթէ Ծերակոյտը ընդունի զայն, օրէնք կը դառնայ: Վերջին խօսքը միշտ Ծերակոյտինն է եւ որովհետեւ այդ մարմնին երկու երրորդը հիներ են, նոր նախագահը կրնայ դժուարութիւններ ունենալ անոր հետ:

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿՏԱԿԸ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ հանգուցեալ Գարեգին կաթողիկոս 1944ին Ամերիկայէն Անթիլիաս իր աթոռը մեկնելու ատեն, գոց եւ կնքուած պահարանով մը կտակ մը թողած է Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնը, իր մահուընէ վերջ բացուելու պայմանով: Այս կտակը բացուելով պատճէնները ղրկուեցան Էջմիածինի հայրապետին, Անթիլիասի կաթողիկոսարանին եւ Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդին:

Գարեգին կաթողիկոս իր կտակով նախատեսութիւններ ըրած է իր գիրքերուն, ձեռագիրներուն, եկեղեցական զգեստներուն եւն., ըսելով թէ անոնցմէ որ մէկը Էջմիածին պիտի ղրկուի, որը պիտի մնայ Անթիլիասի աթոռին:

Կաթ. տեղապահ Խադ արք. պիտի ջանայ շուտով գործադրել Հայրապետին կամքը:

Թագուհիին գահաճառը

ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՋՆՋԵԼՈՒ ԾՐԱԳԻՐ

Անգլիոյ խորհրդարանին հանդիսաւոր վերաբացումը կատարուեցաւ երեքշաբթի օր, Ելիզաբէթ Թագուհիին գահաճառովը: 66 տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով թագուհի մը Լոնտոնի փողոցներէն կ'անցնէր «իր Խորհրդարանը» բանալու համար: Ժամը 10.35ին սկովտական ոսկեզօծ կառքի մը մէջ, իր քովը ունենալով ամուսինը՝ Էտինպուրկի դուքսը, մեկնեցաւ Պըքինկըմի պալատէն, շրջապատուած շքեղ թափօրով մը եւ ճամբուն վրայ խանդավառ ծափերու մէջ, հասաւ խորհրդարան: Հեծելազօրքի ջոկատ մը թափօրին առջեւէն կը տանէր կայսերական մեծ թագը որուն զարդարանքին վրայ կային «սեւ իշխանին կարկեհանը» եւ «Ափրիկեան աստղ» ադամանդը:

Խորհրդարան հասնելուն, Թագուհին հագաւ «Խորհրդարանի շրջազգեստը» մեծ փէլըրին մը, գոց կարմիր թաւիշէ եւ ճերմակ եղերքով, զորս կրած էին Վիքթորիա եւ Ելիզաբէթ մայր թագուհիները: Թագադրութիւնը դեռ տեղի ունեցած չըլլալով, Թագուհին գլուխը դրած էր ադամանդեայ խոյր մը:

Ելիզաբէթ ձեռքը բռնած իր ամուսինին, յառաջացաւ յամրաքայլ եւ բարձրացաւ գահին վրայ, մինչ քովը պարզ աթոռի մը վրայ նստաւ իր ամուսինը: Եւ նստած տեղը յստակ ձայնով կարդաց գահաճառը:

Գահաճառը կը պարզէ օրուան կառավարութեան գործունէութեան ծրագիրը: Ահա իր գլխաւոր գիծերը.—

Կառավարութիւնը մտադիր է ուղեւորական փոխադրութեանց եւ պողպատի ճարտարարուեստին մասին վերակազմութեան օրինագիծեր բերել: (Այս կազմերը նախապէս ազգայնացուած ըլլալով, պիտի ջնջուին ազգայնացումները):

Քորէայի մէջ զինադադարի մը սպասելով հանդերձ, շարունակել Միացեալ Ազգերու գործողութեանց մէջ բրիտանական զօրքերու մասնակցութիւնը:

Ամբողջական մասնակցութիւն Ատլանտեանի դաշինքին զարգացման, «էական գործիքը Արեւմուտքի պաշտպանութեան եւ ատլանտեան հաւաքականութեան հասարակաց ցանկութեանց»:

Այս հաւաքականութեան ծոցին մէջ, եւ բոլոր այլ միջոցներով, պահպանել ամենասերտ եւ ամենասիրալիր յարաբերութիւնները Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան եւ ժողովուրդին հետ:

Եւրոպական միութիւնը զօրացնել «արեւմտեան Եւրոպայի մեր դրացիներուն հետ սերտ ընկերակցութեամբ մը եւ անոնց տալ կարելի բոլոր օժանդակութիւնը զորս անոնք կ'ընեն իրարու մէջ ամենասերտ կապեր հաստատելու համար»:

Շարունակել ճիգերը Աւստրիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրին կնքման եւ գերմանական միութեան հարցին «արդար լուծում» մը տալու համար:

Լատինական Ամերիկայի երկիրներուն հետ բարեկամական եւ առեւտրական կապերը զօրացնել:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ 12 ԶՕՐԱԲԱԺԻՆ ՄԻԱՅՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ատլանտեան դաշինքին կազմակերպութեան ըրած հարցումին պատասխանելով Ֆրանսական կառավարութիւնը յայտնեց թէ եւրոպական բանակին մասնակցելու համար Լիզպոնի ժողովին մէջ իր խոստացած 12 զօրաբաժինները լրացած պիտի ըլլան այս տարեվերջին:

Գալով 1953ի ծրագրին, Ֆրանսա նոր ուժեր պիտի չտրամադրէ, քանի որ յառաջիկայ տար -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Շինանիւթերու Նախարարութեան գիտահետազօտական խումբերը Կարմրաշէն գիւղին ինչպէս եւ Բերիայի շրջաններուն մէջ երեւան հանեցին նոր տեսակի շինանիւթեր, որոնք լայնօրէն պիտի օգտագործուին Երեւանի նորակառոյցներուն մէջ:

Մոսկուայի Հայկ. Մշակոյթի Տան համերգային դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ՝ «Կոմիտաս» քառեակի չորրորդ համերգը ղեկավարութեամբ Ասլամազեանի: Սրահը լեցուած է հարիւրաւոր երաժշտասէր Մոսկովցիներով, որոնք եկած էին լսելու հայ.իւսուս արեւմտաեւրոպացի երգահաններու ստեղծագործութիւնները:

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷ եղած հարցումներուն պատասխանելու համար, կը յայտնենք թէ Թերթիս խմբագիրը երկու շաբաթէ ի վեր հիւանդացած է եւ թէ մօտ օրէն կը վերսկսի իր աշխատանքը:

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ

14 Հոկտեմբերի 1794ին, Մատրասի մէջ կը հիմնուի առաջին հայ թերթը: Ուրեմն, ճիշդ 158 տարիէ ի վեր, հայ մամուլը կը թուալի, — թեւ տալու համար հայ մտքին, հոգիին, եւ իմացական թէ հոգեկան բոլոր արտայայտութիւններուն :

Մէկուկէս դարէ ի վեր, շատ բան փոխուեցաւ աշխարհի մէջ: Հիմնովին բարեշրջուեցան մամլոյ «թեքնիք»ը, արտաքին թէ ներքին պայմանները, սակայն, բաղդատմամբ ընդհանուր այդ բարեշրջումին, հայ մամուլը մնաց իր անձուկ սահմաններուն ու կարելիութեանց մէջ, իբր հետեւանք մեր ճակատագրին ու, մանաւանդ, մամուլի դերին ու կարեւորութեան մասին մեր մակերեսային, անբաւական ծանօթութեան:

Չենք համարձակիր ըսել, թէ հայ մամուլը նուաճումներ չարձանագրեց: Դեր մը չկատարեց: Ուրացում պիտի ըլլար ժխտել ազգային թէ մշակութային այն անփոխարինելի նպաստը, զոր բերին մեր օրաթերթերն ու պարբերականները՝ մեր հաւաքական կենցաղին, մեր ընկերային ու բարոյական կեանքին, մանաւանդ մեր դրականութեան եւ յեղափոխութեան: Սակայն, անվարան կրնանք արձանագրել, որ 1850 — 1920ական թուականներուն, հայ մամուլը շատ աւելի պատուաւոր դիրքերու վրայ մնաց, քան կը ձգտի մնալ այսօր: Ինչպէս մեր բարոյական եւ ազգային ըմբռնումները, նաեւ մամուլի մեր հասկացողութիւնը՝ վիրաւոր է այսօր, իբր հետեւանք վաճառասիրական եւ առեւտրական հետամտութիւններու եւ մասնակի հետաքրքրութեանց:

1860 — 1890ական թուականներուն, ու մինչեւ ժամանակակից շրջան, հայ խմբագիրը, հրապարակագիրն ու յետին աշխատաւորը, սուրբ աշխատանք մը կը նկատէին մամլոյ ծառայութիւնը, ու համապատասխան պատկառանքով, գուրգուրանքով և պատասխանատուութեան զգացումով կը մօտենային գրիչին, կաղամարին, կապարէ տառերուն ու տպագրական մեքենային: Մենք, մեր մեծերէն թելադրուեցանք այդ պաշտամունքին, որովհետեւ անոնք մեզի սորվեցուցին սիրել մեր ժողովուրդը, ու հակիլ անոր նուիրական ժառանգութեանց վրայ, իբրեւ անկորնչելի արժէքներ, արժանիքներ, մեզ ազգայնօրէն ապրեցնող անջնջելի հարստութիւններ: Մամուլը պիտի ծառայէր, առանց արհամարհելու իր ընթերցողներու ողջմտութիւնը առանց ստորադասելու՝ անոնց պայծառատեսութիւնը, առանց անտեսելու՝ անոնց հետաքրքրութիւնները: Պիտի ճանչնա՛ր նախ, առաջնորդելէ առաջ: Բայց մանաւանդ, իբրեւ անշեղ ուղեցոյց նկատի պիտի ունենար հաւաքական շահն ու ընդհանրական խտէալները, առանց միջամուխ դառնալու մեր պատմութենէն ու նախնեաց արեան ճամբաներէն մեզի պատգամուած ազատութեան կարգախօսերուն, ինքնիշխան ու անկախ ապրելու հրաւէրներուն, ազգ ըլլալու եւ մնալու հանգամանքներուն :

Դարերը ու քաղաքական հոլովոյթը ժամանակին, կրնան յեղաշրջել միջոցներն ու ձգտումի եղանակները · ոճերը: Սակայն, չեն կրնար դաւաճանութեան ու նահանջի մղել մեզ, երբ մեր կեանքը, եր ազգային հասկացողութեամբ, մեզի կը ներկայանայ իբրեւ շարունակութիւն մը, նոյն ակունքէն դէպի ներկայ ու ապագայ երկարող ճիգերու եւ աշխատանքի յաջորդականութիւն մը : Առանց ժամանակավրէպ խոտորումներու կամ պահպանողականութեան, պէտք է կարենանք մեր սրբազան աւանդութեանց ու պարտականութիւններուն ներդաշնակել մեր առօրեան, հետեւաբար, նաեւ, այդ առօրեան ներկայացնող մեր մամուլը, — մեր թերթերը :

Այս տեսակէտով, մեր մամուլը կ'արդարացնէ՞ իր կոչումը, թէ կը ձգտի հետեւիլ միջազգային ընթացիկ տիպարներու, պարզապէս ժամանց դառնալով, փոխանակ առաջնորդ ըլլալու:

Անմիջապէս ճշդենք, որ չենք արհամարհեր ու չենք անգիտանար նաեւ մերօրեայ ընդհանուր հետաքրքրութիւններուն գոհացում տալու անհրաժեշտութիւնը: Սակայն, անհրաժեշտ կը նկատենք անգամ մը եւս ընդգծել, թէ հայ թերթը չի կրնար ու պէտք չէ նմանի օտար թերթին: Հայատառ «լըվանթէն» օրագիր մը ըլլալու փոխան, պիտի ըլլայ դէպի նե՛րս սեւեռող աչք մը, մեր ազգային համակեցութեան, ու բոլոր ճակատներու վրայ անոր ներքին պահանջներուն ու ձգտումներուն ծառայող օրգան մը:

Հայ թերթին ու հայ լրագրողին ճակատագիրն է բոլորովին մասնայատուկ պայմաններու մէջ վաստակիլ, ու, իրենց անչափ յոգնութեան փոխարէն, գերագոյն վարձատրութիւնն ու գոհունակութիւնը սպասել իրենց խղճէն կամ հանրային գիտակցութենէն:—Եթէ հայ լրագրողը կրցաւ ըսել, առանց ինքնախաբութեան, թէ բաժին բերաւ համազգային ճիգերուն, ու կրցաւ տոկալ կեանքէն իրեն բաժին ինկած զրկանքին, ատիկա իր ամենաբաւական երջանկութիւնն է:

Որքան ալ գաղափարական մեկնակէտ ունենայ լրագրողի կեանքը՝ օտարին քով, այդ ուրիշը երբեք պիտի չկարենայ ըմբռնել, թէ հայ լրագրողը ինչո՞վ մեծ ու բարձր է, իր կոչումին մէջ: Սակայն ինք, հայ լրագրողը, պարտաւոր է խորաչափել իր առաքելութեան վսեմութիւնն ու սրբութիւնը:— Առանց այս խոր գիտակցութեան եւ ճանաչումին, մեր թերթերը պիտի չկարենան հանդիսանալ այն սրբազան աւազանը, ուր մեր ժողովուրդը ամէն օր պիտի կարենար լուալ իր աչքերը, միտքն ու հոգին, ապրումով եւ հաւատքով սեւեռելու համար իր ներկային թէ ապագային:

(Խմբագրական ԱՌԵՒԵԼՔԻ)

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՆԻՇԵՐ

ՓԱՐԻԶԷՆ ՀԱԼԷՊ

Բ.

23 Յուլիս.— Նափոլի չհասած ծովը կը սկսի կատակել, Միջերկրականը խռոված է: Իբրեւ խաղալիկ, իր քմահաճոյքին կ'ենթարկէ նաւը բռնի, խենդուկ պարէ մը մղուած կը ճօճայ, կը խլրտի: Ճամբորդները թունդ ելած են, ոմանք ծովախտէ վարակուած : Սակայն Վեզուվը իր հպարտ խոյանքով, կը ցցուի հեռուն: Մշուշապատ գագաթ մը, սեւ ծուխի սիւներ մը կարծես կը նշմարուի ու կ'անհետանայ անհունին մէջ: Նաւը իր նազանքով կը խոնարհի Վեզուվի առջեւ, կարծես խաղաղ, անխռով ճամբորդութիւն մը խնդրելով :

Ծովը հանդարտ է հոս: Ալիքները փոքրիկ ծըփանքներով ծափ կուտան ու գրկախառնուելով նաւը կ'առաջնորդեն դէպի նաւահանգիստ : Ահա եւ հեռուն Փանթէլէրիան վիթխարի ձուկի մը նըման, կռնակն առած գեղատեսիլ գիւղերու շարք մը կը սպառնայ ծովուն, լայն կուրծքը խրած Միջերկրականի սիրտը :

Մեր նաւը յոգնաբեկ հեւ ի հեւ կը մտնէ Նաւամատոյց: Նափոլին բարձունքի մը վրայ իր գեղեցիկ շէնքերու վարդագոյն տանիքներով կը բարեւէ մեզ: Քաղաքը զարդարուած ծառերով, կանանչներով կը ժպտի դեռատի աղջկան մը նման :

Քաղաքին մէջ եռուզեռը կը տիրապետէ: Շատ քաղաքավար են: Հանրակառքին մէջ ոչ մէկ ծերունի կամ պառաւ ոտքի է: Կը յարգեն տարեցները :

Սակայն այս բազմութենէն պէտք է զգուշանալ առեւտուրի մէջ: Ինչպէս ամէն ծովեզերեայ ժողովուրդ, որ օտարներու հետ յարատեւ շփման մէջ է, տասը Ֆրանքնոց ապրանքի մը համար շատ դիւրութեամբ հարիւր կը պահանջէ, յիսունի ծախելու համար: Առեւտրականներն ալ կ'օգտուին առիթէն:

24 Յուլիս.— Արեւածագին հետ կը բացուի հրաշալի համայնապատկեր մը: Ծով ու ցամաք իրարու հետ մրցումի են ելած, իրենց զմայլելի տեսարանները ցուցադրելու: Արեւելքէն արշալոյսը կը պայթի, կուգայ ոսկեզօծել ամէն բան: Մեսինայի ջրանցքին մէջ այս համապատկերը իր գեղեցկութեան գագաթնակէտին հասած է: Իտալիոյ երկու ափերուն վրայ կեանքը կը խայտայ: Հրաշագեղ բնութիւնը իր ստեղծագործութեան մէջ լիուլի յաջողած, կը ցուցադրէ իր եւ մարդկային հնարամտութեան ներդաշնակութիւնը, վայրենի բարձունքներու խոնարհումը, զարդարումը մարդուն կամքին առջեւ, սարերու կուրծքին բարձրացած տուներ, գեղատեսիլ քաղաքներ պարտէզներով, ծառերով շրջանակուած, նկարչական նուրբ ճաշակով ծաղկազարդուած հրապարակներ : Միւս կողմէ ծովը իր ծիծղուն տեսքով երկու ափերը իրար կը միացնէ: Ջրանցքին մէջ նաւ ու նաւակ խայտալով կը կամրջեն երկու ափերը, Սիկիլիան միացնելով մայր երկրին:

Եւրոպական եզերքներու բարձրաբերձ լեռները, պահ մը գիս կը տանին հայկական բարձրաւանդակի հմայիչ բարձունքները: Հայրենի լեռներու քաղցրութիւնն է, որ կ'ապրիմ ի տես անոնց: Հոն, հայրենիքիս սարերու անուշահամ ջուրերը, կենսատու օդը, առաւօտեան արեւին հրաշալի շամանդաղին մէջէն ձիւնազարդ գագաթներու զմայլելի պատկերը հոգիս կը պարուրեն ոսկի երազներով: Օհ, ինչ յանկուցիչ է դէպի հայրենիք մեկնումը, հոն ապրելու հոգեպարար կեանքը…

Ու այս երեւակայութեամբ համակուած կը նետուինք բացերը ծովուն, ծովերու յաւերժահարս Միջերկրականի կատակներուն ու խաղերուն յանձնուելով:

Ամբողջ երկու օր երեք գիշեր կտրուած բոլոր ցամաքներէն, ցերեկները արեւին եւ ծովուն սիրաբանութեանց ականատես, գիշերները լուսափայլ աստղերու ցոլքը կը տեսնենք, կապոյտ թափանցիկ ջուրերուն մէջ: Ծովը հայելի դարձած աստղերուն, յաւերժահարսերը կը լողան ու կը սանտրուին վէտվէտուն ծփանքներուն մէջ :

Այս եղանակին Միջերկրականը հանդարտ է : Կարծես յախճապակիի կապոյտ խորքով, փոքրիկ քառակուսիներով կազմուած միապաղաղ սալայատակ մըն է անծայրածիր: Զեփիւռի մը թեթեւ հպումը կը խռովէ զայն: Հսկայ նաւը անոր սիրտը կը բզկտէ, կուրծքը ակօսելով կ'անցնի ինչպէս սահնակ մը առանց ցնցումի ու իր վազքը աւելի կ'արագացնէ՝ մօտալուտ վտանգի մը սարսափէն բռնուած: Հեռուն կը տեսնուի իր հետքը, խոր ակօսի մը նման վէրք մը բացուած ծովուն կուրծքին: Ու այսպէս հանդարտ կը սահի ծովերու թագուհին, խաղաղ, անուշ նազանքով մը, նոր հարսի փրփրադէզ շղարշներուն մէջ փաթթուած :

Հեռուն, ծովուն բացերը, թեթեւ մէգին մէջ իր յատակին գունաւորումով անտառի մը երեւոյթըն է առած: Կարծես ցամաքին հետ մրցակցութեան ելած՝ տեղ տեղ լեռներու, ձորերու, ծմակներու համապատկեր մը կը ներկայացնէ :

Գեղեցիկ է ծովը, տիրապետող իր խաղաղ ու միապաղաղ տեսքով, սարսափազդու՝ իր փոթորկոտ պահերուն: Մեծ է անոր ազդեցութիւնը: Կը խռովէ հոգիները, կը խաղաղեցնէ ու կը զգլխէ ամէնէն ըմբոստ, կրքոտ սրտերը, Ծովը երբ խաղաղ է աշխարհի մը հեզութիւնն ունի, երբ կը փոթորկի անզուսպ ցուլ մը կը դառնայ, պատրաստ կլանելու, խորտակելու ամէն բան :

Ցամաքի կարօտը կար բոլորին մէջ: Ահա Եգիպտական ցամաքամասը: Երկար կը սպասենք հասնելու համար :

26 Յուլիս է, Ֆարուք Թագաւորի անփառունակ փախուստին օրը: Արգիլուած է նաւահանգիստին մուտքը: Բաց ծովուն մէջ կը սպասենք հրամանի: Նաւուն անթելը կը բանի, զանազան մեկնութիւններ տալով: Արաբական ծովը կը սկսի խռովիլ: Երկրին խռովութիւնները կարծես ազդած են ծովուն վրայ: Ժամերը կ'անցնին, ու ահա ծովեզերքէն պահականաւ մը, պայքարելով ալիքներուն դէմ կուգայ դէպի մեզի: Արգելքը վերցուած է, կը մօտենանք նաւահանգիստին: Նաւ մը կը մեկնէր քարափէն:— «Էլ Մահրուսա»ն էր, Ֆարուքի նաւը :

Առաջին կամրջակին վրայ կեցած էր միջահասակ ակնոցաւոր մարդ մը: «Ֆարուքն է, Ֆարուքն է» սկսան պոռալ: Նաւը դրեթէ քսուելով անցաւ մեր մօտէն: Հեռուէն լսուեցան թնդանօթի քանի մը հարուածներ, աւելի մելամաղձոտ քան խրոխտ: Գահընկէց արքայի մը անփառունակ մեկնումն էր որ կը ծանուցանէին, գահի մը կործանումը …

Կ'իջնենք քաղաք: Հանդարտ է ամէն բան : Կարծես ժողովուրդը մեծ բեռ մը թեթեւցած է, սակայն մտահոգ ու կասկածոտ :

Աղեքսանդրիան. հին քաղաքամասը աղտոտ է, ժողովուրդը մեծ մասով թշուառ, անցորդներու մէջ իրար կը հրմշտկեն մուրացկանները : Քաղաքին վերին մասը, հիւսիսային եւ հարաւային ծայրերը մաքուր են, եւրոպականացած ոստան մը:

Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութը այս եղանակին գրեթէ անհետացած է: Դպրոցներն ու եկեղեցին փակ են: Հայ եկեղեցւոյ գաւիթը կը գտնուի դըպրոցը: Ուրիշ անկիւն մը պատմական յիշատակարաններ, գեղեցիկ ծառերով եւ ծաղիկներով շըրջապատուած:

Հայկական ստեղծագործութեան շունչն ու ոգին կենդանի է հոս եւս: Կարծես օտարական հայը ինքզինք իր տան մէջ կը զգայ:

27 Յուլիսին նաւը կը խճողուի ճամբորդներով: Ամէն կողմ յունարէնը կ'արձագանգէ: Իբրեւ ծովային ժողովուրդ, Յոյները մեծ գաղութ մը ունին Եգիպտոսի մէջ, կ'երթան հայրենիք վերանորոգուելու: Ինչ մեծ բախտ,— հայրենիք ունենալ, աշխատիլ օտարութեան մէջ, նիւթապէս սատարել անոր ու բարոյապէս ոգեւորուիլ անով: Սիրտս կը ճմլուի, ինչո՞ւ ես ալ պիտի չկրնամ հայրենիքս այցելել, ոգեւորուիլ անոր վերելքով, հպարտանալ անոր ազատութեամբ ու անկախութեամբ :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ԳՈՆԷ ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

Հայրենակիցներ, Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարանը Միջին Արեւելքի մեր լաւագոյն կրթարաններէն մէկն է: Իբրեւ ազգային նոր հաստատութիւն, դեռ չունի ամբողջական Մատենադարան մը: Ապագայ սերունդը, որ հոն կը պատրաստուի, պէտք է իր սովորական դասերէն դուրս կարդայ եւ զարգանայ, արժեցնէ իր վրայ դրուած յոյսերը :

Այս նպատակին իրականացման համար անհրաժեշտ է համապատասխան մատենադարան մը: Հաստատութիւնը չունի նիւթական միջոցներ : Արդ, կոչ կ'ուղղենք Ֆրանսահայութեան, որ սատարէ նոր սերունդին կրթութեան, տրամադրէ գիրքեր, հայերէն, ֆրանսերէն, դասական, գրական պատմական եւ մասնագիտական: Անհրաժեշտ է նաեւ նիւթական օժանդակութիւն, որպէսզի կարելի ըլլայ գնել զանազան գիրքեր :

Գիրքերը եւ նուէրները ղրկել H. Issayan, 38 rue du Ménil, Asnieres, (Seine), որ յանձն առած է առաքման ծախքերը:

Հրաժեշտի խօսքեր

ՄԱՐՍԷՅԼ, — Սիրելի «Յառաջ», հակառակ յարատեւ ձեր ազդարարութեան. — չքանդել լաւ թէ գէշ հաստատութիւն մը — այսօր ես ալ հեռանամ այս ափերէն: Մեզի ալ վիճակուած է կատարել աշխարհի «Անդաստանը» :

Մանկութիւնէս կը յիշեմ որ մեր լեռներուն վրայ ունէինք կանկառ անունով բոյս մը : Աշնան ցուրտերուն չորցած արմատախիլ, խաղալիկն էր փչող հովերուն: Զօրաւոր հոսանքը կը քշէր իր ուզած կողմը: Մենք եւս արմատախիլ, զօրաւորներու քմահաճոյքին ենթակայ, Արեւելքէն ինկանք Արեւմուտք: Արեւելքը մնաց երազ: Արեւմուտքը անգութ հրէշ : Աչքերս հիւսիս, կ'երթամ հարաւ: Դժբախտ էի, երբ քեզ գտայ, քու չունչովդ զօրացայ: — Ինչպէս Զարենց — ուր որ երթամ չեմ մոռնար քոյ բոցավառ գրերը մեր, չեմ մոռանար պատգամ դարձած «մեր խօսքը» ձեր: Անհայր, անմայր որբ մըն էի, որպէս ծնողք գտայ ձեզ: Իմ տառապած եւ յոգնատանջ միտքս ձեզմով կը սփոփուէր: Ես ծնունդով Դաշնակցական պիտի մնամ յաւէտ ձեզ հետ: Տառապանքի բովէն անցած, մնացի անտէր անտուն: Եւ ի վերջոյ չատ գոհ էի եւ երջանիկ որ ունէի Դաշնակցութեան պէս մեծ տուն: Զեմ ափսոսար եւ չեմ զղջար որ՝ մնացի, ինչպէս էի, այն մեծ յոյսով որ պիտի տեսնեմ հրաշափառ գալիքը մեր :

Ինչ որ ըլլայ ինծ վիճակուած գալիքն անյայտ, ձեզմով միայն պիտի գտնեմ, անդորրութիւնն իմ խանգարուած: Եւ դուն, — Սիրելի Յառաջ, ներողամիտ եղիր ինծի, նախակրթարան դեռ չաւարտած, ինծ թոյլ տուր մեծ, մեծ, խօսքեր: Յանցանքն իմ չէ: Անէծք Թուրքին որ ինծ ձգեց այս վիճակին: Ես մէկն էի որ կ'ուզէի, ըլլալ արժան մեր հայրերուն, վերահաս ազէտն իմ մեծ ազգին, չձգեց համնիլ այդ փափաքին : Կրակ — կարօտն հայրենիքին, չատ սպասեցի տեսնել կըրկին: Յուսահատած կ'երթամ հեռու, անիծելով բոլշեւիզմը: Ճէնկիզխաններ, Լէնկթիմուրներ եկան անցան մեր երկրէն, մեր երկիրը մնաց անմահ եւ պիտի մնայ առ յաւէտ: Ինչ ցուրտ հով ալ փչէ հիմա, գարնան գեփիւռն է յաղթական, գարունն է ինք Դաշնակցութիւնը, թէեւ չալկած վաթսուն տարի :

Հրաժեշտի այս խօսքերուս, կը միացնեմ մաղթանքս վսեմ, որ միշտ մնանք սիրակարօտ մոռնալով ճղճիմ եսերը մեր: Քրիստափորներով հըպարտ, ուժեղ կերտենք Հայոց մեծ ապագան : Մեծ մղձաւանջէն դեռ չսթափած, մէկ օր տեսանք մի մեծ երազ, երազը դարձաւ իրականութիւն եւ մենք դարձանք իրապէս ազգ: Ձերը չէ, կ'ըսեն, Հայաստանն այսօր: Թշուառներ, տակաւին չեն ըմբռնած թէ Հայուն հաւատքը լեռներ կը շարժէ:

Սիրակարօտ բարեւներս, իմ թանկագին ընկերներուս, որ միշտ մնան հաւատարիմ մեր պապերուն երազներուն :

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

Մոլեռանդական շարժում

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Paris Presseի Անգարայի թղթակիցը Ռոպէռ Կիւյօն հետեւեալը կը գրէ Թուրքիոյ ներքին գաւառներուն կրօնական վերադարձման առթիւ .—

«Բացարձակապէս սխալ է թէ Աթաթիւրքին կը պատկանի Թուրքիոյ մեծ յեղափոխութիւնը: Զկայ առկէ աւելի անարդար եւ առկէ աւելի պարապ հաստատում: Այն ատեն ազգային պայքարին գըլուխը կը գտնուէին մտաւորականները եւ զինուորական պետերը, որոնց նպատակն էր Իսլամին պաշտպանութիւնը: Այդ թուականներուն բանակին հրամանատարը մզկիթ կ'երթար եւ իր ուխտը կը կատարէր: Ոչ ոք կը մտածէր այն ատեն ինչ որ հիմա կը կոչեն Աթաթիւրքի յեղափոխութիւն ...»

Գաւառացի ռեւէ մոլեռանդ «հօճայ»ի մը արտայայտութիւնը չէ ասիկա, այլ Սամսոնի երեսփոխանին, որ անդամ է դեմոկրատ կուսակցութեան եւ պաշտօնի վրայ է 1950էն ի վեր :

Այս հաստատումը, ոչ մէկ կերպով կը համապատասխանէ քաղաքականութեան, ոչ ալ Անգարայի վարիչներու զգացումներուն: Արդէն կառավարական մամուլը խստօրէն յարձակեցաւ անոր վրայ եւ դեմոկրատ կուսակցութեան օրկանը մինչեւ իսկ պահանջեց որ վտարուի այս երեսփոխանը: Իսկ Թուրք «մտաւորականութիւնը» կը բարկանայ եւ կը մտահոգուի կրօնական մոլեռանդութեան վերազրթնումին առթիւ, եւ խորապէս կապուած կը մնայ Աթաթիւրքի բարենորոգման:

Պէտք է ընդունիլ սակայն որ այս կրօնական «յեղաշրջումը» կը ծաւալի եւ հանրային իշխանութիւնները խստութիւններ ի գործ դրին որոշ աղանդներու Թիճանիներու եւ Պէքթաշիներու դէմ: Իսկ վերոյիշեալ յօդուածը մեկուսի արտայայտութիւն մը չէ, այլ որոշ ձգտում մը ցոյց կուտայ, որ հետզհետէ աւելի եւս մէջտեղ կ'ելլէ, մանաւանդ գիւղացիական շրջանակներու մէջ եւ քաղաքական շրջանակներու մէջ ալ հող կը գտնէ: Նկատելի է օրինակ, որ դեմոկրատ կուսակցութեան շրջանային բազմաթիւ ժողովներուն մէջ, գաւառի երեսփոխաններ կան, որոնք կը պահանջեն Քուրանի աւանդութեան յարգանքը, կրօնական ուսուցումը, նախկին տառերու վերադարձը, կիներուն համար քօղը, եւ արգելք որ կիները չաչխատին դրասենեակներու մէջ, պահել բազմակնութիւնը եւն.: Եւ այս առաջարկը կը ծափահարեն ժողովականները: Այն ատենն որ հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայար քանի մը շաբաթ առաջ, Քուրանի կուսակիցներուն կը յայտարարէր թէ «վերադարձը դէպի աստուածապետութիւն միանգամընդմիշտ հեռացուած է Թուրքիայէն»:

Լաւ է այս խնդրին մէջ խուսափիլ եղերական գոյն տալէ, ինչպէս եւ ստորագնահատել իրերը : 1950ի ընտրութեանց ատեն, դեմոկրատ կուսակցութիւնը որ այն ատեն ընդդիմադիր էր, կարծեց որ իշխանութիւնը ձեռք ձգելու համար, լաւ բան մը ըրած կ'ըլլայ ընդունելով իր ցանկին մէջ իբրեւ թեկնածու այնպիսի մարդիկ որոնք կատաղի հակառակորդներ էին Հալքի: Անոնց մէջ կային որ «դեմոկրատ»ի անունին տակ կ'ուզէին տապալել Աթաթիւրքի եւ Ինէօնիւի կուսակցութիւնը· որոնք կը մերժէին կրօնքը եւ կը հաստատէին աշխարհականութիւնը: Ասոնք ալ ընտրուեցան եւ դեմոկրատ կուսակցութեան գլխուն աղէտ դարձան : Բայց երբ կուսակցութիւնը ստանձնեց իշխանութիւնը, չկրցաւ ուրանալ իր յետաշրջական ընկերները: Երկուքուկէս տարիէ ի վեր կ'աշխատի խաղաղեցնել անոնց բարենորոգչական եռանդը : Ամէն բան ցոյց կուտայ որ մասամբ միայն եւ առժամապէս յաջողած է: Սամսոնի երեսփոխանին հակաԱթաթիւրք արշաւը պէտք էր որ «վիրաբուժական գործողութեան» ենթարկուէր, ազատելու համար երկիրը, իր իսլամական վարկածէն :

Բայց ողբերգութիւնը հոն է որ դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը յենու գիւղերուն վրայ եւ հոն է որ գլխաւորաբար կրօնական յետաշրջական շարժումը կը ծաւալի: Իսկ դեմոկրատ կուսակցութիւնը 1950ի իր յաջողութիւնը կը պարտի «հաւատացեալներուն» որոնց համար միակ ուժն էր որ պիտի տապալէր՝ անհաւատը»:

Ինչ որ կը կազմէ այսօր Թուրքիոյ վարկը եւ ուժը, այդ Աթաթիւրքի յեղափոխութեան իրականացումն է: Որովհետեւ Թուրքիան հանրապետական եւ աշխարհական է, եւ կը հակի դէպի դեմոկրատ արեւմուտք, այս է պատճառը որ արեւմուտք կը հիանայ, կը յարգէ եւ կ'օգնէ անոր :

Թուրք ղեկավարներ չատ լաւ գիտեն այս բանը : Թուրք լրագրող մը Սամսոնի երեսփոխանը խստօրէն քննադատելով կ'ըսէր· «Նման Թուրքիա մը չի կրնար մեր Թուրքիան ըլլալ : Այդպէս Թուրքիա մը գոյութիւն ունեցաւ ժամանակին, սակայն երեսուն տարիէ ի վեր անհետացած է եւ մենք չենք կրնար վերակենդանացնել զայն, հիմա որ կը վայելենք աշխարհի յարգանքը եւ հիացումը : Կառավարական վարիչներու լռութիւնը այս հարցի մասին կը վերագրենք այն բանին որ անոնք կ'ուզեն պազարինով գտնել եւ ազդու միջոցներ ձեռք առնել անոնց դէմ, որ յաւակնութիւն ունին Թուրքիան վերածելու Քաչանիի Իրանին :

× Սամսոնի երեսփոխան Ուսթաօղլու որ հեղինակն էր Աթաթիւրքի գործին դէմ գրուած յօդուածին կը մերժէ հրաժարիլ դեմոկրատ կուսակցութենէն եւ կ'աւելցնէ թէ գրած է խղճի ձայնին անսալով :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Նոյեմբեր 2 կիրակի օր Լիլ մէջ, տեղի ունեցաւ Փութպոլի Ֆրանսայի ախոյենական կարեւոր մրցումը: Լիլի O. S. C եւ Նիսի O. G. C. խումբերու միջեւ :

Երկու խումբերն ալ հաւասար ուժ ներկայացուցին: Ու առաջին խաղամասը վերջացաւ 0—0:

Բ ·կիսախաղին երկու խումբերը մէկով մէկ հաւասար մնացին :

Նիսի խումբին կը մասնակցէր Հայ երիտասարդ փութպոլիստ Հայրապետեան թիւ 1 (բերդապահ):

Երիտասարդ հայ մարզիկը որ իր զինուորական ծառայութիւնը Նիսի շրջանին մէջ կը կատարէ, ներկայ տարւոյ փութպոլի եղանակին, կարգ մը փորձեր կատարելով, ընդունելի նկատուեցաւ 1951 — 1952 շրջանի Ֆրանսայի «Բաժակ»ի ախոյեան խումբին որ է Նիսի խումբը :

Հայրապետեան տէր տիրական դառնալով իր բերդին սահմանագծի շրջակայքը, խանդավառ մթնոլորտի մէջ, բուռն ծափերու արժանացաւ :

Փարիզի մէջ, մօտերս Նիսի եւ Մոնփէլիէի խումբերու միջեւ մրցում մը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի բաժակի ախոյենութեան համար:

× Յառաջիկայ երեքշաբթի 11 Նոյեմբեր տեղի պիտի ունենայ միջազգային փութպոլի մրցում մը: Ֆրանսական ազգային խումբը Իրլանտայի ազգային խումբին դէմ: Ժամը 14.30ին Stade Colombesի մէջ:

Ֆրանսայի ազգային խումբին մինչապահներէն Jonquet մարզիչ Սարգիս Կարապետեանի աշակերտն է: Սարգիս Զ·

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Զ.— ՅԻՄԱՐ, ՅԻՄԱՐ ԶՈՅԳ ՄԸ

Երդուեալները չհաւատացին, որ սիրած էր թէ Կուպիչեւը եւ թէ Շափիրօն: Ըսաւ, որ բնաւ չէր հանուած երկու պանդոկներու սենեակներուն մէջ ալ, բայց ոչ ոք հաւատաց ըսածին, — չհաւատացին մանաւանդ Հետախուզութեան Դաշնակցային Գրասենեակին մարդիկը, որոնք հարեւան սենեակն էին իրենց X ճառագայթներու գործիքով եւ մանրախօսներով :

Ոչ մէկ բան խոստովանեցաւ, ամէն ինչ ուրացաւ; Կուպիչեւին հանդիպած էր Արդիական Արուեստի Թանգարանը: Հաճոյք կ'առնէին դիտելով արդիականացուած արուեստը: Հանդիպած էր անոր Կեդրոնական Փարքին մէջ, ուր ան խոստովանած է : Ծուտի տակաւին կը յուսար, որ ամուսնալուծում պիտի առնէ :

Դատավարութեան ընթացքին, երկուքը զիրար հրաժարեցին: Կուպիչեւ լուռ էր: Ծուտի ջղաձգօրէն կը խնդար եւ հաճոյք կը զգար դատավարութենէն: Երդուեալները սակայն հարցը աւելի լըրջօրէն կ'առնէին: Զէին հաւատար, որ միայն Կուպիչեւին սիրահարած է: Անոնք տեսան միայն գողցուած երեսունըչորս պետական վաւերաթուղթերը :

Ծուտի, որ բնաւ գիրք մը գրած չէր, ըսաւ որ այդ բոլորը նօթագրութիւններ են վէպի մը համար: Կուպիչեւ, ձերբակալուած պահուն, վրան ունէր 125 տոլար, պահարանի մը մէջ: Ըսաւ որ իր ատենին ծախքերու դրամն է, բայց երդուեալները չհաւատացին ըսածին:

Արչիպըլտ Փալմըր, Ծուտիին առաջին փաստաբանը, ներկայացուց անոր պարագան զաւեշտական ձեւով մը: Մինչ Ծուտի կը խնդար ջղաձգօրէն, ան ըսաւ երդուեալներուն.— «Երբ սիրահարուած էք մէկու մը հետ, ալ չէք հարցներ, թէ կարմի՞ր է ան, թէ կանանչ: Սէրը սահմաններ չի ճանչնար »:

Ծուտի հաւնեցաւ բեմադրութեան, բայց երդուեալները միշտ հարց կուտային.— «Իսկ ի՞նչ է Շափիրոյի խնդիրը եւ Ծուտիին սէրը անոր հանդէպ »:

— Գիշերը անցուցի անոր հետ եւ բնաւ չքնացայ, քնանալու փորձն անգամ չըրի :

— Երկո՞ւ գիշերներն ալ, հարցուց ընդհ. դատախազը :

— Երկու գիշերներն ալ :

— Երդուեալները համոզուած էին, որ այս նիհար, մանրակազմ կինը չէր կրնար արթուն մնացած ըլլալ երկու գիշեր շարունակ առանց քնանալու եւ հետեւաբար չէր ըսեր ճշմարտութիւնը :

Զկրցաւ համոզել նաեւ, երբ պրուքլինցիի իր չեչտով յայտնեց, թէ կը տառապի «միքթորեան հիւանդութենէ»,— անբախտ սէր: Երեսունըչորս վաւերաթուղթեր, 125 տոլար կանխիկ, բոլոր գաղտնի հանդիպումները եւ ամէնուն վրան՝ Շափիրօն — ոչ մէկ փաստաբան պիտի կրնար շահիլ այս դատը: Փաստաբանը ի վերջոյ ձգեց զայն : Վարձեց ան նոր մը, որուն հետ վերջը ամուսնացաւ:

Ծուտիի քնքոյշ «սիրային պատմութիւնը » վերջացաւ Դատաճանութեան Օրէնքին բռնութեամբ: Պատերազմի շրջանին երկուքն ալ կը գնդակահարուէին: Բայց պաղ պատերազմի ժամանակ, մարդ տրամադիր է հաւատալու, թէ Փոմէրանց, համայնավարին փաստաբանը, հաւանաբար իրաւունք ունէր, երբ զանոնք կոչեց «յիմար, յիմար մարդ մը եւ յիմար կին մը»:

Թարգմ. Կ. Գ. Բ. ԶԻՆԿԸՐ

ուան ելմտացոյցին մէջ զինուորական ծախքերը 44 միլիառի գեղչուած են, ամերիկեան վարկերը իրենց կարգին 525 միլիոնի իջած ըլլալով:

Արդէն, 1953 համար ոեւէ պետութիւն յանձնառութիւն չունի եւ թէ Ֆրանսա իր 12 զօրաբաժիններով ամենամեծ ուժը տրամադրած է Ատլանտեան երկիրներու հաւաքական պաշտպանութեան համար:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՓԱՓԱՔԻ...

Մոսկուայի մէջ անգլերէն լեզուով հրատարակուող «Նիուզ» հանդէսը կը հրատարակէ իր խմբագրապետ ակադեմական Քօմինսքիի մէկ յօդուածը Խորհրդային Միութեան եւ Մեծն Բրիտանիոյ յարաբերութեանց մասին, ուր կ'ըսէ.—

«Մենք, համայնավարներս, անկեղծօրէն կը ցաւինք որ այդ յարաբերութիւնները բարւոք չեն եւ կը փափաքինք աւելի սերտ հաղորդակցութիւն մը ունենալ արեւմտեան Եւրոպայի պետութեանց հետ: Խորհրդային Միութիւնը արդէն քանիցս յայտնած է թէ կը փափաքի գործակցիլ Անգլիոյ ու արեւմտեան Եւրոպայի միւս պետութիւններուն հետ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ խնդիրներով զբաղող Միջերկրականեան Կոմիտէին Տնօրէն Ժողովը նիստ գումարելով բանաձեւ մը քուէարկեց հրաւիրելով կառավարութիւնը որ, եթէ Ազգաժողովը յամառելով իւ իսկ Դաշինքին բռնաբարման մէջ, անձեռնհաս չհամարէ ինքզինքը ազգային գերիշխանութեանց վերաբերեալ հարցերու մէջ, մասնաւորապէս Թունուզի եւ Մարոքի մասին, Ֆրանսա հարկադրուած պիտի ըլլայ դժբախտաբար քաշուիլ Ազգաժողովէն, հակառակ անոր որ անոր սկզբնական ոգիին այնքան կապուած կը մնայ:

× Ազգաժողովին քաղաքական յանձնաժողովին մէջ երբ արաբական և ասիական պատուիրակներ կը խորհրդակցէին Ափրիկէի խնդիրներուն մասին, Հարաւ. Ափրիկէի պատուիրակը մերժեց ոեւէ վիճաբանութիւն օրակարգի անցընելու համար այդ խնդիրները եւ թէ չպիտի ընդունի ազգաժողովին որոշումը:

× Թունուզի մէջ ահաբեկումները կը շարունակուին: Ֆրանսացի քանի մը ընտանիքներ իրենց հողերն ու գոյքերը ծախելով մեկնած են արդէն:

Պետրոս Զպուքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Զպուքճեան եւ Յակոբ Զպուքճեան (Թրիփոլի - Լիբանան), Այրի Տիկին Թէրզեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Ոսկանեան եւ Տէր եւ Տիկին Շէյթանեան (Ռումանիա), Օր. Անժէլ Եմէնիճեան (Պոլիս), Պ. Հայկ Շիրինեան, ինչպէս նաեւ Մարաշլեան, Սարգիսեան, Կրին ընտանիքները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, հարսին եւ ազգականին

ԱՂԱՒՆԻ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

(54 Տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ 4 Նոյեմբերին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս ուրբաթ ժամը 15.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, այս կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր:

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DÉPREUXի (նախկին նախարար), ներկայութեամբ տեղւոյն S. F. I. O.ի ընկերներուն:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Օր. Մ. Կառվարենց, Շաքէ Պէնկեան, Իսկուհի Ատանալեան, ընկերներ Մինասեան եւ Մ. Գարակէօզեան (երգ), Օր. Շահինեան, ընկեր Էզօ Ներսէսեան (արտասանութիւն), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի, հայկական պարեր, Օր. Գալէգեանի պարախումբով, նուագ Բենօ, Սէյրան եւ Ունանեան:

Եւրոպական պարեր Garow's Typique նուագախումբով: Մուտք 150 եւ 200 ֆր.

×

Պորտոյի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15.30ին, Chambre Syndicale de Commerceի սրահը, 8 rue des Trois Conils:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ՝ Նոր Սերունդի խումբէն, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի: Պատկեր մը «Անդրանիկ» թատերգութենէն: Հանդէսէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտք՝ 50 ֆրանք:

×

Վիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Սանուհիներու:

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ, Մարսէյլէն

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգեն՝ Տիկին Թադէոսեան, ընկեր Զարեհ Գասեան (Վալանսէն): Պար, Սանուհիներու կողմէ: Խմբերգ Ֆ.Կ. Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբի կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 10ին, հանգուցեալ ԳԷՈՐԳ ՔՀՆՅ. ՆԻԶԱՄԵԱՆԻ քառասունքին եւ ողբ. ԱՌԱՄԵԱՆՑ ԱՐԱՄԻ մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն:

Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ իրենց պարագաները եւ հայ հասարակութիւնը որ ներկայ ըլլան այս պաշտամունքին յարգելու համար անոնց յիշատակը:

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 4էն 11 Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet: Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր խնդակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Զապունեանի եւ պարագաներուն իրենց երկրորդ զաւկի ծնունդեան առթիւ: Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. Տիկին Զապունեանէ:

—Նաեւ՝ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Շաքէ Սանդրեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն իրենց հօր Պ. Յովսէփ Առաքելեանի մահուան առթիւ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ընկեր Ստեփանեանին բնակարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան, Ահարոնեան ակումբը:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերուհի Վարդուհի Գարաօղլանեանի բնակարանը, 22 rue Lavoisier, Քաշան:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին ընկեր Մանուկի բնակարանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 7ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԺՈՂՈՎ – ԴԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Սասունիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie.

Կը խօսի ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ:

Նիւթ՝ Ամերիկայի Օգն. Խաչի կազմակերպական կեանքը: Մուտքը ազատ է:

ՎԱՐԺԱԿԱՆ ԱԶԴ

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք փութով կը պատասխանեն իրենց ղրկուած մանտաներուն:

Փարիզի մէջ դիւրութեան համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ ընկ. Արամ Աւետիսեանի:
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ՝ ընկեր Մ. Ալթունեանի:
ԻՍԻ՝ ընկեր Ատանալեանի կամ Պ. Զատիկեանի:
ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ ընկեր Ա. Մարտիրոսեանի:
ՇԱՎԻԼ՝ ընկեր Կիւլեանի: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ցերեկ ժամը 3—11, Rue Jules Ferry, Ivry:

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կ'երգէ Աւետիս Քիւփէլեան, կ'արտասանէ Օր. Ժ. Գրիգորեան:

Շաւիլի Նոր Սերունդի թատերախումբը կը ներկայացնէ ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ թատերգութիւնը:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պարահանդէսը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Պ. ՊԷՐԹՕի: Տոմսակներու համար դիմել՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն: Կանխաւ ապահովել սեղանները:

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՄԱԽԱՐԴԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի անդամահամակրական խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին Կարտանի հայկ. դպրոցասրահին մէջ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնէն Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը եւ բոլոր ընկերուհիները Մարսէյլէն տարաբախտ Խորէն Գասպարեանի (Լիզի գործարանի պայթումին զոհ) մահուան առթիւ, ընկեր եւ ընկերուհի Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան ընտանիքին, իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 7 Novembre 1952 Ուրբաթ 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6910-Նոր շրջան թիւ 2321

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԷՆ ՎԵՐՋ

Զօրավար Տուայթ Այզընհաուըրի ջախջախիչ յաղթանակը նոր էջ մը կը բանայ Միացեալ Նահանգներու պատմութեան մէջ:

Հանրապետական կուսակցութիւնը քսան տարուան մեկուսացումէ ետք, կրկին ձեռք կ'առնէ գործադիրին հետ միաժամանակ նաեւ օրէնսդիր իշխանութիւնը :

Ամերիկեան քաղաքացիները իրենց քուէներով ըսել ուզեցին, որ բան մը պէտք է փոխուի վեր — ջապէս իրենց երկրի ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Թեկնածուին անձնաւորութիւնը մեծ դեր կատարեց անշուշտ յաղթանակին մէջ:

Զօրավարը տասը տարիէ ի վեր ամէնէն ժողովրդական դէմքն է Ամերիկայի մէջ (ծանօթ «Այք» փաղաքշական անունով)՝ իբրեւ յաղթական երկրորդ համաշխարհային պատերազմին : Նոյնքան սիրուած է նաեւ Եւրոպայի, մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ՝ իբրեւ ազատարար :

Ինքն էր, որ վարեց Հիւսիսային Ափրիկէի, Սիկիլիոյ, Իտալիոյ, ու Նորմանտիոյ (6 Յունիս 1944) ցամաքահանման գործողութիւնները, մեծ յաջողութեամբ, ապահովելով Դաշնակիցներու յաղթանակը :

Պահ մը (1949 — 1950) Նախագահն եղաւ Նիւ Եորքի Քոլոմպիա համալսարանին, սակայն 1951ին ընդհանուր հրամանատար նշանակուեցաւ Եւրոպայի դաշնակից ուժերուն եւ այդ պաշտօնին վրայ մնաց մինչեւ վերջերս, երբ ընտրական պայքարին մէջ նետուելու համար հրաժարեցաւ զինուորական ասպարէզէն :

Անսովոր բան մը չէ, որ զօրավար մը Նախագահի պաշտօնին կոչուի: Միացեալ Նահանգներու առաջին նախագահը Ճորճ Ուաշինկթըն (1789 — 1797)՝ զօրավար էր: Այզընհաուըր տասներորդ զօրավարն է՝ որ նախագահ կ'ընտրուի :

Իր ընտրութիւնը զանազան երկիրներու եւ շրջանակներու մէջ տարբեր տպաւորութիւն առաջ բերած է եւ հակասական մեկնաբանութեանց տեղի կուտայ :

Բոլորի շրթունքին վրայ մէկ հարցում միայն կայ.— ի՞նչ պիտի ըլլայ արտաքին քաղաքականութիւնը նորընտիր Նախագահին, որ պաշտօնի պիտի ձեռնարկէ յառաջիկայ յունուար 20ին :

Զօրավարը մինչեւ վերջին ատեններ սերտ աշխատակից մը եղած է Նախագահ Թրումընի, որ մեծ կարեւորութիւն կուտայ Ատլանտեան Ուխտին, Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ հին ու նոր աշխարհներու գործակցութեան՝ ընդդէմ Մոսկուայի աշխարհակալական ծրագիրներուն:

Մէկը քաղաքական, միւսը զինուորական մարզի վրայ հետապնդած են նոյն նպատակներու իրագործումը :

«Նախագահ» Այզընհաուըր պիտի շարունակէ՞ քալել «զօրավար» Այզընհաուըրի ճամբէն: Պիտի չենթարկուի՞ հանրապետական կուսակցութեան, մանաւանդ ծերակուտական Թաֆթի «կղզիացման» քաղաքականութեան :

Ինչ ալ ըլլայ, տարակոյս չկայ թէ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին որոշ փոփոխութիւններ պիտի մտնեն ամերիկեան քաղաքականութեան մէջ :

Քորէայի պատերազմը շատ ծանր կը ճնշէ ամերիկեան քաղաքացիներուն վրայ, որոնք այլեւս չեն ծածկեր իրենց դժգոհութիւնը :

Զօրավարը իր ընտրական պայքարի ամէնէն տաք շրջանին յայտարարած էր, որ յաղթանակի պարագային առաջին առթիւ Քորէայի ճակատը պիտի մեկնի :

Նախագահ Թրումըն շնորհաւորական հեռագրին մէջ կ'առաջարկէ իր անձնական օդանաւը դնել Այզընհաուըրի տրամադրութեան տակ, եթէ կը փափաքի Քորէա երթալ :

Նոր մեծ յաղթանակ մը պիտի ըլլայ Եւրոպայի ազատարարին համար, եթէ անիկա յաջողի վերջ տալ այն մաշեցնող պատերազմին, որ 1950 Յունիս 25էն ի վեր, սուգի կը մատնէ հազարաւոր ամերիկեան ընտանիքներ — ընդորս նաեւ Հայեր:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

ԻՐ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԳԱՄԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Ինչպէս հաղորդեցինք երէկ, Միացեալ Նահանգները երեքշաբթի օր ընտրեցին իրենց հանրապետութեան 34րդ նախագահը՝ զօր. Այզընհաուըր, 31 միլիոն 24.749 ձայնով, իսկ հակառակորդը՝ Սթիվընսըն ստացաւ 24 միլիոն 948.441 ձայն, վեց միլիոն ձայնի առաւելութեամբ, ինչ որ կը գերազանցէ նոյնիսկ Րուզվելթի ընտրութիւնը: Այզընհաուըր Ամերիկայի տասներորդ զինուորական նախագահն է, առաջինն ըլլալով Ճորճ Ուաշինկթըն 1789—98:

Նախագահը պատասխանելով Սթիվընսընի յայտարարութեան զոր տուինք երէկ, ըսաւ .— Շնորհակալ եմ ձեր վեհանձն պատգամին համար: Լուծելի շատ կարեւոր դժուարութիւններ գտնուելով, պէտք է որ բոլոր բարեացակամ մարդիկ երկու կուսակցութեանց մէջ մոռնան քաղաքական պայքար եւ նուիրուին լաւագոյն ապագայի մը նպատակին:

Այզընհաուըր հետեւեալ պատգամը ուղղեց ժողովուրդին .—

« Տկար կը զգամ ինքզինքս, խորհելով այն ծանրութեան վրայ, զոր ինծի վստահեցաք Ամերիկացի այրեր եւ կիներ, եւ այն վստահութեան վրայ, զոր ինծի ցոյց տուիք ձեր խաչակրութեան մէջ: Խորապէս երախտապարտ եմ եւ ձեր իւրաքանչիւրին շնորհակալ եմ ի բոլոր սրտէ: Գիտեմ պատասխանատուութիւնը զոր ուզեցիք որ ընդունիմ: Երբեք պիտի չխուսափիմ անկէ եւ ոչ ալ կիսովին ընդունիմ: Բոլոր Ամերիկացիներուն համար պահն է միանալու միակ նպատակով մը : Աշխատանքը որ կը սպասէ մեզի, երբեք մէկ մարդու գործ չէ: Միասին, Ամենազօր Նախախնամութեան օգնութեամբ, Ամերիկայի պիտի տանք լաւագոյն օրեր եւ խաղաղ աշխարհ մը »:

× Ընտրութենէն անմիջապէս ետքը Ֆրանսական Զայնասփիւռին դիմումին վրայ, զօրավարը հետեւեալ պատգամը ուղղեց Ֆրանսայի, սկիզբը քանի մը Ֆրանսերէն բառերով իր ողջոյնները հաղորդելով .—

« Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ բարեկամութիւնը նոր բան չէ: Ան կ'երթայ մինչեւ ծնունդը մեր երկրին — իբր ազգ, եւ շաղախուած է քանիցս արիւնով:

Ազգերու միջեւ բարեկամութիւնը յաճախ վաղանցուկ է, մէկ օրէն միւսը կը փոխուի կառավարութեան փոփոխութեան մը, անակնկալ դէպքի մը կամ պատմութեան պարզ մէկ արկածին հետեւանքով: Այս փոփոխութեանց մէջէն, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու բարեկամութիւնը կը մնայ անխախտ, եւ ես կրթուած եմ այս բարեկամութեան յարգանքին եւ փոխադարձ սիրոյն մէջ, ինչպէս այնքան միլիոնաւոր Ամերիկացիներ: Եւ աւելին քան շատ մը Ամերիկացիներ, ես առաւելութիւնը ունեցայ տեսնելու այս պատմական տեսութեան կենդանի իրողութիւն մը դառնալը :

Հիւսիսային Ափրիկէի ցամաքահանումէն շատ առաջ, 1942 աշնան եւ մինչեւ վերջնական յաղթանակը 1945ի ամրան, մտերմաբար ընկերակից էի հերոսութեան, իմացականութեան եւ մշակոյթի բացառիկ այս միութեան, որ ինծի համար կը խորհրդանշէ Ֆրանսայի ոգին:

Աւելի մօտերս, առիթն ունեցայ մասնակցելու Ֆրանսայի մարդոց եւ կիներուն հետ Եւրոպայի ճիգին, կանգնելու համար պատնէշ մը Սովետական Միութեան աշխարհակալական յայտնի փառասիրութեանց դէմ :

Անտարակոյս դժուարին օրեր կը սպասեն մեզի: Բայց դիմագրաւելով այդ դժուարութիւնները անհուն քաջալերանք մը կը զգամ որչափ իբր մարդ, նոյնքան իբր Ամերիկացի, այն մտածումով թէ մեր երկու երկիրները՝ Ֆրանսա եւ Ամերիկա, այնքան տարիներէ ի վեր իրարու միացած են բարեկամութեան եւ ազդու կապերով»:

× Նախագահ Թրումըն շնորհաւորելով Այզընհաուըրը հրաւիրեց զայն, ըստ սովորութեան, գալ եւ մասնակցիլ կառավարական նիստերուն մինչեւ 20 Յունուար, իր գործի անցնելուն թուականը :

× Արտասահմանի մէջ ընդհանուր կարծիքը այն է որ Այզընհաուըրի բռնելիք քաղաքականութիւնը թէեւ մեծ տարբերութիւն մը պիտի չունենայ Թրումընի ճամբէն, բայց ամէն պարագայի գործունէութեան ձեւին մէջ փոփոխութիւն մը պիտի մտնէ: Ամերիկայի հանրային կարծիքը 20 տարիէ ի վեր ձանձրացած ռամկավար քաղաքականութենէն, տուտում մը ըրաւ դէպի փոփոխութիւն: Զինուորական մը դրաւ իշխանութեան գլուխ, վճռական մարդ մը որմէ յոյս ունի խաղաղութիւնը շահելու, ինչպէս շահեցաւ պատերազմը: Բոլոր մայրաքաղաքներու մէջ անվերապահ ընդունելութիւն գտաւ այս ընտրութիւնը: Նիւ Եորքի սակարանին մէջ գիներու բարձրացման հետեւելով Փարիզի եւ Լոնտոնի սակարաններուն մէջ ալ գիները բարձրացան եւ օտար արժեթուղթերը, մանաւանդ ոսկեհանքերու թուղթերը շատ գնուեցան: Տնտեսական շրջանակներու նայելով գործերը պիտի բացուին:

× Քաղաքական խնդիրներու մասին եղած հարցումներուն Այզընհաուըր մերժեց ընել ոեւէ յայտարարութիւն, ինչպէս նաեւ այն հարցումին թէ ե՞րբ պիտի մեկնի Քորէա: Նախագահը յայտնեց թէ տասը օր արձակուրդի կ'երթայ հանգչելու «ժողնիկներուն հետ», եւ թէ վերադարձին պիտի զբաղի քաղաքական գործերով :

× Անգլիոյ արտաքին Նախարարը, Իտըն որ Նիւ Եորք կը մեկնի Ազգաժողովի նիստերուն մասնակցելու համար, պիտի տեսակցի նոր նախագահին հետ որպէսզի Չըրչիլի հետ հանդիպում մը ունենան :

× Ֆրանսայի վարչապետ Պ. Փինէ յուզուած Այզընհաուըրի կողմէ Ֆրանսայի ուղղուած պատգամէն սրտագին շնորհակալութեան հեռագրով մը պատասխանեց :

ՖՐԱՆՍԱ ՁԻԶՈՒՄ ՉԸՆԵՐ

Նախարարաց խորհուրդին վերջին նիստին մէջ իրաւունք տրուեցաւ վարչապետ Փինէի որ պէտաճէի վիճաբանութեանց պահուն վստահութեան խնդիր դնէ Ազգային Ժողովին մէջ:

Արտաքին նախարար Պ. Շուման որ Նիւ Եորք կը մեկնի, արտաքին քաղաքականութեան վիճակը պարզելով հաստատեց թէ Ազգաժողովին մէջ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը ոեւէ զիջում պիտի չկատարէ Հիւսիս. Ափրիկէի խնդրին մէջ եւ պիտի չընդունի Ժողովին միջամտութիւնը :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ Ֆրանսական ուժերը զգուշութեամբ կ'առաջանան եւ կը սպասեն թշնամիին մէկ նոր հակայարձակումին:

ՍՊԱՆԻՈՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը Մատրիտի կողմէ ստորագրուեցաւ: Այս համաձայնութեամբ Սպանիա ռազմակայաններ կը տրամադրէ Ամերիկայի որ անոր պիտի տայ 125 միլիոն տոլար :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԿՈՉ

1914էն 1918 դէպի Լիբանան գաղթող Հայերը որոնք այժմ Ֆրանսա կը գտնուին եւ դեռ կը պահեն իրենց Ֆրանսական ինքնութեան թուղթերուն վրայ լիբանանեան հպատակութիւնը, եւ որոնք իրենք զիրենք իսկապէս Լիբանանցի չեն նկատեր, կը հրաւիրուին դիմել անձամբ կամ գրաւոր հայկական բաժնի վարիչ Պ. Ժ. Արթինեանի, 7 rue Copernic (Office Français de Protection des réfugiés et apatrides) :

Այս կոչը ուղղուած է մանաւանդ անոնց որոնք 60 տարեկանը անցած են, նիւթական կարօտ վիճակի մէջ կը գտնուին եւ 1937—38ին կամ 952 Սեպտեմբերէն ի վեր դիմում չեն կատարած լիբանանեան հիւպատոսարանին մօտ իրենց հպատակութիւնը նորոգելու համար :

ԱՅՍ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ԸԼԼԱՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ԱՄԻՍ ԱՄԵՆԷՆ ՈՒՇԸ :

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ գաղթականաց գրասենեակը ի վիճակի է տալու ներկայիս ամէն տեսակ վկայական (Coutume - mariage etc.): Ներկայանալ առաւօտները: Գաւառ գտնուողները կրնան դիմել գրաւոր ուղղակի կամ տեղական միութիւններու միջոցաւ որոնք իրաւասու չեն այդ թուղթերը տալու: Պուշ տիւ Ռօնի նահանգը բնակողները կրնան ինչպէս առաջ դիմել Պ. Կըրիկեանի 6 rue d'Arcole, Marseille :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ընկեր Պետրոս Զպուքճեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր կողակիցը, Տիկին Աղաւնին :

Զոհ անողոք հիւանդութեան մը, ողբացեալ տիկինը ընտանիքի պատուական մայր մըն էր եւ միեւնոյն ատեն նուիրուած հանրային գործունէութեան, մասնաւորապէս Լիբանանի մէջ, իբրեւ անդամ Կ. Խաչի եւ ուրիշ ազգ. կազմակերպութեանց :

Մեր խորին ցաւակցութիւնները սգաւոր ընտանիքին եւ պարագաներուն :

Ինչպէս ծանուցուած էր երէկ, յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, ուրբաթ, ժամը 15.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

ՅԱՌԱՋԸՆԹԱՑ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Յուլիս 23ի Յեղափոխութիւնը, Եգիպտոսի մէջ, յաղթանակ մը չէր միայն, այլ ոստում մը: Անց մը՝ մէկ դարէն միւսը:

Տեղական թերթ մը իրաւամբ դիտել կուտար, թէ մէկ շաբթուան մէջ Եգիպտոս դուրս եկաւ Միջին դարէն եւ մտաւ քսաներորդ դարուն մէջ:

Այս բացատրութիւնը «գրականութիւն» չէ, այլ արդար ու ճիշդ գնահատումը բարձրօրէն գաղափարական այն շարժումին, որուն ձեռնարկեց Եգիպտոս եւ զոր յաջողութեամբ իրագործեց, առանց նոյնիսկ կաթիլ մը արիւն թափելու:

Այս պատճառով ալ՝ շարժումը կարելի է կոչել «սպիտակ» յեղափոխութիւն մը, շատ աւելի յառաջընթաց, շատ աւելի արդիւնաւէտ, քան «կարմիր» յեղափոխութիւնները:

Շարժումը կը խօսէր ժողովուրդի սրտին, իբրեւ հարազատ արտայայտութիւնը «ազգային բաղձանքներուն»:

«Ազգային բաղձանքները» անկախութեան ձգտում մը չէ միայն, ոչ ալ Նեղոսի Հովիտին միութիւնը: Այս տեսութեան սահմանները շատ աւելի լայն են, եւ շատ աւելի խոր է անոր տարողութիւնը:

Հարկ էր նախ ազգը ազատագրել իր գերութեան վիճակէն: Գերութիւն՝ տնտեսական, ընկերային եւ բարոյական:

Շարժումը իրագործեց, իրագործելու վրայ է արդէն ազատագրութեան այս գործը, որ անկախ ապրելու հարց մը չէ միայն, այլ ապրելու հարց մը ամէն բանէ առաջ:

Ծանօթ է բոլորին, թէ այս օրհնեալ Հովիտին բնակչութեան ինը տասներորդը, — քսան միլիոնի վրայ տասնըութ միլիոնը, — բանուորներ եւ գիւղացիներ են: Օրուան հացը կը շահին իրենց աշխատանքով, դառն քրտինքով:

Եւ սակայն այս տասնըութ միլիոն բանուորներն ու գիւղացիները կ՚ապրին դժնդակ պայմաններու մէջ, գրեթէ կիսամերկ, գրեթէ կիսաքաղց, առանց օգտուելու քաղաքակրթութեան բարիքներէն:

Հարկ էր որ ՄԷԿԸ զգար տիրող համատարած թշուառութիւնը, տեսնէր զայն հոգիի աչքերով, ապրէր իր ժողովուրդին ցաւն ու տառապանքը եւ մտածէր դարմանի մասին:

Հարկ էր, որ զօրաւոր ձեռք մը բարձրանար՝ յաղթահարելու համար երկիրը ներսէն կրծող, մաշեցնող ու սպառող երեք մեծագոյն չարիքները: — Հիւանդութիւն, տգիտութիւն եւ չքաւորութիւն:

Վերջապէս, հարկ էր, որ արթուն եւ զգաստ միտք մը ըմբռնէր ընկերային անհաւասարութիւնը, որ կը տիրէ, որ կը տիրէր այս երկրին ու ժողովուրդին մէջ: Ոչ միայն ըմբռնէր, այլեւ մտածէր այդ անհաւասարութիւնը ջնջելու եւ արդարութիւն ընելու մասին:

Մէկ խօսքով՝ հարկ էր բարձրացնել գիւղացիներու բանուորներու, այսինքն տասնըութ միլիոն Եգիպտացիներու կեանքի մակարդակը:

Այդ մէկը, այդ զօրաւոր ձեռքը, այդ արթուն ու զգաստ միտքը կը կոչուի Ազգային Յեղափոխութիւն, որ իր ձեւը եւ արտայայտութիւնը գտաւ անձի մը մէջ, — Զօր. Նեկիպ:

Շարժման ղեկավարները, գիտակից՝ իրենց պատմական առաքելութեան, իրենք իսկ կը յայտարարեն, թէ Ազգային Յեղափոխութիւնը հիմնուած չէ անձերու վրայ, հիմնուած է սկզբունքներու վրայ:

Անձերը եկած են սկզբունքները պաշտպանելու համար: Եկած են ղանոնք դուրս հանելու իրենց տեսական, տեսաբանական շրջագիծէն եւ վերածելու գործի:

Եթէ անձերը պիտի ղատենք սկզբունքներէն, կրնանք վկայել թէ Եգիպտոսի Ազգային Յեղափոխութեան ղեկավարները կեցած են ամուր հողի վրայ: Հետամուտ չեն ոչ փառքի, ոչ դիրքի, ոչ աստիճանի եւ ոչ ալ իշխանութեան: Իրենց դիտումն է ծառայել, ոչ թէ իշխել:

Եգիպտոսի Ազգային Յեղափոխութիւնը իր դերը կատարած պիտի համարի միայն այն ատեն, երբ իրագործուին, երբ լիովին նուաճուին հետապնդուած նպատակները:

Երկիրը կը գտնուի դեռ այս նպատակներու առաջին հանգրուանին մէջ: Առանց դժուարութեան չէր, որ Եգիպտոս հասաւ այս հանգրուանին: Եւ առանց դժուարութեան չէ, որ պիտի հասնի նաեւ յաջորդ հանգրուաններուն:

Առկա գիտէին հարկաւ անոնք, որ ճամբայ ելան յանուն երկրի եւ ժողովուրդի ազատագրութեան: Ազատագրութիւն՝ հոգեկան, բարոյական, ընկերային, տնտեսական, քաղաքական ու քաղաքակրթական:

Կէս ճամբան մնալ, կը նշանակէ պարտուիլ:

Ոչ ոք ինքզինք պարտուած կը զգայ սակայն: Ոչ ոք կը մտածէ կէս ճամբան մնալու մասին:

Շարժումը սկսած է եւ պիտի շարունակուի: Ան իր ուժը կը ստանայ ժողովուրդէն: Ժողովուրդէն առնել եւ ժողովուրդին վերադարձնել. — Այս հին նշանախօսքը գրուած է հիմա զինուորեալ յեղափոխականներու դրօշին վրայ:

Հաւատք ունենալ իր բազուկին ու բազկին վրայ, ապահով գրաւական մըն է յաջողութեան համար:

Այս հաւատքը ունին, եւ չեշտօրէն ունին Եգիպտոսի ազգային շարժման ղեկավարները: Եւ այդ հաւատքը անընկճելի ուժ մըն է, զոր ոչ ժամանակը կրնայ խորտակել, ոչ դժուարութիւնները, ոչ սպառնալիքը:

Եգիպտոսի Ազգային Յեղափոխութիւնը յառաջընթաց յեղափոխութիւն մըն է: Մէկ քանի ամսուան մէջ այնքան ճամբայ կտրեց ան, որքան չէր կտրած վերջին երեք — չորս հարիւր տարուան մէջ:

Եթէ այս թափով ընթանայ, քանի մը տարուան մէջ քանի մը դարու ոստում մը եւս պիտի ընէ Եգիպտոս: Միջին դարէն դուրս գալով՝ պիտի մտնէ քսանըմէկերորդ դարուն մէջ:

Տառապած ժողովուրդները միայն կը զգան, կ՚ապրին տառապած ժողովուրդներու ցաւն ու հոգերը:

Հայ ժողովուրդն ալ նոյնքան մեծ է իր տառապանքով, որքան մեծ է եգիպտացի ժողովուրդը:

Երկու ժողովուրդները, — Հայր եւ Արաբը, — շատ լաւ կը հասկնան զիրար:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Ամասիան երէկ եւ այսօր

ԽՄԲ. — Թուրք մամուլը կը շարունակէ ընդարձակ խօսիլ Անատոլուի պատմական քաղաքներէն մէկուն, Ամասիոյ մասին, ուր կը բնակէին նաեւ Հայեր: Թարգմանաբար կու տանք ստորեւ, ներկայ վիճակը:

Ահաւասիկ տեսութիւն մը Ամասիոյ մասին. —

Ամասիան Թուրքիոյ հիւսիսակողմն է եւ արեւելեան Սեւ Ծովու մէկ շրջանը կը նկատուի: Ան Սամսոն, Թօքատ եւ Չորում գաւառներով շրջապատուած պզտիկ կուսակալութիւն մըն է: Հիւսիսէն դէպի հարաւ հողին տարածութիւնը 90 քառ. քիլմ. է, իսկ արեւելքէն դէպի արեւմուտք 112 քառ. քիլմ. Հողը բոլորովին կրաքարէ կազմուած է, եւ կը յիշեցնէ 2րդ եւ 3րդ երկրաբանական շրջանը:

Ամասիոյ կլիման Սեւ Ծովու եւ Միջին Անատոլուի կլիմային յարեւմանն է: 4000 տարուան պատմութեան մը հետքերը կր նշմարուին:

Այս քաղաքը ունի զարմանահրաշ լեռներ, ատոնց վրայ կան հսկայ քարայրներ եւ դեռ շատ մը հնութիւններ:

Ատենօք այս քաղաքը կէս միլիոն խոզակ կ՚արտադրէր, մինչդեռ հիմա այդ արտադրութեան քանակութիւնը նուազած եւ իջած է 25.000 քիլոյի: Ասոր ալ գլխաւոր պատճառը արուեստական մետաքսի շինութիւնն է: Խեղճ ճարտարարուեստը այս կացութեան առջեւ սկսած է ընկրկիլ: Որպէսզի մետաքսի շինութիւնը բոլորովին անդամալուծութեան չմատնուի, ժողովուրդը մետաքսի բանուորներուն հետ ձեռք ձեռքի տուած դարման կր փնտռեն եւ ամէն տեղ գլուխ կը զարնեն եւ օգնութիւն կը հայցեն ասկէ անկէ:

Անատոլուի բոլոր քաղաքներուն նման Ամասիան ալ չունի հանգստաւէտ ոչ պանդոկ եւ ոչ ալ, օրինակ, մեր Ապտուլլահի, Թօլարոյի նման դեռ ուրիշ ճաշարաններ, որոնք մարդուս ախորժակը կը բանան: Նման հաստատութիւններ շինելու տրամադիր մարդիկ ալ գոյութիւն չունին:

Հազիւ քանի մը հատ ճաշարան եւ պանդոկ կան, ասոնք ալ հինաւուրց մնացած խարխուլ բաներ են, մէկը չելլեր եւ զամ մր զարնելու կամքը չի ցուցներ, այլ կը ձգեն ինչպէս որ են:

Աշխարհի մէջ չկայ քաղաք մը որ այնքան «պամիա» հասցնէ. որքան Ամասիան, գլխաւոր հասութաբեր գործերէն մէկն է: Զարմանալին սա է որ իրենք կը հասցնեն եւ կը ղրկեն ամէն կողմ, սակայն եկուր տես որ ոչ մէկ Ամասիացի գրեթէ «պամիա» չուտեր: Ամասիան կրնանք նմանցնել Կեսարիոյ: Երբ Կեսարիա երթաք եւ դուռ մը բացուի, առաջին անգամ կը տեսնէք շարան շարան ապուխտներ եւ երշիկներ, որոնք այս քաղաքին յատուկ գործեր են եւ գլխաւոր հարստութիւնը: Նոյնպէս Ամասիան: Հոն ալ միեւնոյն տեսարանը կը պարզուի ձեր աչքերուն առջեւ: Երբ դուռ մը զարնէք եւ ձեզի բանան, այս անգամ Կեսարիոյ նման երշիկ եւ ապուխտ պիտի չտեսնէք, այլ մէջտեղը պամիայի լեռ մը, որուն չուրջ ծեր եւ երիտասարդ, այր եւ կին, մեծ ու պզտիկ, մանչ թէ աղջիկ, առեղ դերձան ի ձեռին յարատեւօրէն պամիա կը շարեն: Ամասիա 350 ընտանիքնոց քաղաք մըն է, որուն 300ը պամիագործ է:

Այս քաղաքը 485.000 հեքթար տարածութիւն մր ունի, որուն 141.776 հեքթարը միայն մշակութեան յարմար է, մնացած մասը լեռնային, կրաքարային եւ մշակութեան անյարմար: Միջին հաշուով անձ գլուխ 9—10 «տէօնիւմ» հող կ՚իյնայ: Այս գաւառը ունի 19.447 հողագործ ընտանիք, սակայն դժբախտաբար ասոնց 1500ը հողազուրկ է:

Մշակելի հողին հարիւրին 90ը արմտիքի, հարիւրին 2ը ընդեղէնի, հարիւրին 5.28ը ճարտարարուեստի իսկ հարիւրին 2.72ը այգի պարտէզի յատկացուած է: Այս քաղաքը միեւնոյն ատեն ճակնդեղի քաղաք է, ունի 8400 տէքար պտուղի յատուկ հողամաս մը եւ 17.700 տէքար ալ այգիի յատուկ հողամաս մր: Եշիլ Ըրմագը այս քաղաքին բարեբեր ըլլալուն մեծապէս կ՚օգնէ: Շնորհիւ այս գետին, քաղաքը ունի շատ մեծ քանակութեամբ պտուղի տեսակներ:

Ամասիա նշանաւոր է նաեւ իր հռչակաւոր մարդոցմով, որոնց մէջ յիշատակութեան արժանի է մեծ բանաստեղծ հանդուցեալ Զիյա փաշան:

Այս փաշան վերականգնումի շրջանին իբրեւ կուսակալ հոն գտնուած է, իր բանաստեղծութիւններով, ազուոր քերթուածներով շատ աշխատեցաւ իր ժողովուրդին ցաւերը ամոքելու համար:

Հանդուցեալ փաշան իր անունը յաւերժացնելու համար, շինել տուած է ժամացոյցի հսկայ աշտարակ մը, Գըզըլ Ըրմագի վրայ շինել տուած է հսկայ կամուրջ մը:

— Փաշան տեղ մը գրած է. — Քրիստոնէից երկիրը պտտեցայ, նոր շէնքեր, սքանչելիքներ տեսայ, իսլամ երկիրներ պտտեցայ աւերակներ միայն տեսայ:

Փաշան ամէն օր ծպտեալ կր պտտէր ժողովուրդին մէջ, իրապէս փաշա էր, որովհետեւ խտիր չէր դներ իսլամին եւ քրիստոնեային միջեւ, հաւասարապէս կը մտնէր տունը թէ իսլամին եւ թէ քրիստոնեային, հարուստին թէ աղքատին:

ՄԱՐԶՈՒԱՆ

Անատոլուի գիւղաքաղաքներուն մէջ կատարեալ քաղաք կոչուելու անունին արժանի ուրիշ քաղաք մըն ալ Մարզուանն է, ընդարձակ ճակնդեղի դաշտերով, հիւսուածեղէնի գործարաններով: Մարզուանը ունի ուրիշ քաղաքներու պէս լայն եւ ասֆալթ պողոտաներ, ելեկտրականութիւն, ըմպելի ջուր: Ունի մեծ շէնքեր, նոր դպրոցներ եւն.: Մարզուան տիրացած է նորահնար ելեկտրամեքենաներու, որոնք 24 ժամ անընդհատ լոյս կ՚ապահովեն քաղաքին:

Համազգայինի Լսարանի վերաբացումը

Արձակուրդներէն վերջ անցեալ ուրբաթ իրիկուն տեղի ունեցաւ վերաբացումը «Համազգայինի Լսարանին» նուիրուած Աշուղ Ջիւանիին:

Նախագահը, Մկրտիչ Պարսամեան բացումը կատարելով թուեց «Համազգայինի» 1952 շրջանի առաջադրութիւնները. — Պիտի սկսին դասընթացքներու շարք մը, պատրաստելու համար ուսուցիչներ հայերէնի, Հայոց պատմութեան եւ աշխարհագրութեան, պիտի աւանդուի հայ մշակոյթի պատմութիւնը, մէջն ըլլալով գաղթաշխարհը:

Օրուա խօսքը տուաւ Տիկին Հ. Խանդկարեանի որ ամփոփ կերպով ներկայացուց աշուղ Ջիւանիի կեանքն ու գործը: Աշուղը, բուն անունով Սերոբ Լեւոնեան, պզտիկ հասակին կը կորսնցնէ հայրը, իսկ մայրը կը վերամուսնանայ եւ փոքրիկ Սերոբ կ՚որդեգրուի իր հօրեղբօր կողմէ: Ծնած է Ախալքալաքի Քարցախ գիւղը 1846ին եւ մեռած 1909ին: Շատ պզտիկ տարիքէն կը սկսի իր սէրը դէպի աշուղութիւն: Ջիու պոչէն մազեր փրցնելով իրեն համար սազ կը շինէր: Աշուղները երբ Քարցախ գիւղը կուգան եւ կը տեսնեն Սերոբի տաղանդը կը թելադրեն հօրեղբօր որ Սերոբ իրենց քով մնայ, եւ կը կոչեն զայն «Ջիւան» (երիտասարդ): Ամէնէն հայրենասէր աշուղն էր որ հայերէն կ՚երգէր և կը գրէր, և ինչ որ թուրքերէն գրուած էր կը թարգմանէր հայերէնի:

Երբ իր աշուղական խումբով կը շրջագայէր Կովկասի մէջ, կը տարածէր հայ խօսքն ու հայրենասիրական շունչը: 1882ին կը հրատարակուի իր առաջին գործը: Իր երգերուն գլխաւոր նկարագիրն է երգիծական, խրատական, բարոյագիտական, եւ բարքերու քննադատութիւն:

Տիկին բանախօսը այս առթիւ քանի մը խօսք րրաւ աշուղ Շերամի մասին եւս որ աշակերտած է Ջիւանիի:

Տիկին Ազնէս մէջ ընդ մէջ կ՚երգէր Ջիւանիէն: Հաճելի ձայն մը, որ կ՚երգէ աշուղական հարազատ շեշտերով: Աշուղ Յովսէփ եւ Սէյրան կ՚ընկերանային քէմանչէով եւ թառով: Իսկ մէջ ընդ մէջ Աշուղ Յովսէփ կ՚ընէր սրաբանութիւններ աշուղական ոճով, յանպատրաստից յօրինելով բառերը, Ջիւանիի եղանակին վրայ:

Փակման խօսքին մէջ նախագահը յայտարարեց թէ տարուան ընթացքին պիտի կրկնուին այս կարգի երեկոյթներ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեքշաբթի իրիկուն օտար եւ հայ բազմութիւն մը լեցուցած էր Կավոյի մեծ սրահը ունկնդրելու համար Րաֆֆիի վերջին նուագահանդէսը իր մեկնումէն առաջ: Յայտագիրը ներդաշնակ՝ կազմուած էր ցոյց տալու համար սիրուած դաշնակահարին տաղանդը երաժշտութեան զանազան տեսակներուն մէջ :

Նուագեց ֆրանսական հանճարի լաւագոյն ներկայացուցիչ՝ Րավէլէն, Նափոլեցի վարպետ յօրինող՝ Սքարլաթթիէն, դաշնակի համար անմրցելի Շոփէնէն, գերմանացի Մէնտելսօնէն, արդի երաժշտութեան ծանօթ դէմք՝ Պէլլառէն, վերջացնելու համար Լիսթով :

Բոլոր կտորներուն մէջ, Պետրոսեան անգամ մը եւս, ցոյց տուաւ իր հաստատ թէքնիքը, ճկուն նուագելու եղանակը եւ արուեստագէտի հոգին :

Առաջին ունկնդրութիւնն էր Պէլլառի էթիւտներուն՝ ձօնուած Րաֆֆի Պետրոսեանի, երկար ծափահարութիւններու արժանացան դաշնակահարը եւ հեղինակը որ ներկայ էր :

Րաֆֆին միշտ հարազատ թարգմանը եղած է Լիսթի: Funeraillesին, ան տուաւ հոգեկան յման պատկերը եւ մեծաշուք արտայայտութիւնը : Նոյն յաջողութեամբ նուագեց հաճելի էթիւտը, եւ ծանօթ ռափսօտին :

Ժողովուրդին խանդավառութեան տեղի տալով, Րաֆֆի Պետրոսեան en bis նուագեց 5 կտոր որոնց մէջ Boite à Musiqueը այնքան գրաւիչ կերպով, Փիէռնէէն եւ Շոփէնէն :

Կը մաղթենք որ նոյն եւ աւելի մեծ յաջողութիւններ գտնէ իր մեծ պտոյտին ընթացքին :

★

Կիրակի իրիկուն Ֆրանսական ձայնասփիւռը Շէն Փառիզիէնի վրայ գրոյց մը ներկայացուց Րաֆֆի Պետրոսեանի հետ: Մեր երիտասարդ դաշնակահարը յայտնեց այս առթիւ թէ կը պատրաստուի մեծ պտոյտի մը դէպի Պոլիս, Պէյրութ, Թէհրան, Սայկոն, Իտալիա եւն., որմէ վերջ Մարտին կը մեկնի Հարաւային Ամերիկա: Պատասխանելով ձայնասփիւռի խօսնակին, Րաֆֆին ըսաւ թէ չէ ուզած մասնագէտ դառնալ երաժշտութեան ձեւի մը մէջ եւ կը նուագէ դասականէն մինչեւ վիպականը եւ մասնաւորաբար արդի յօրինողներու գործեր: Տաղանդաւոր դաշնակահարը որկավոյի մէջ նուագահանդէս մը տուաւ երեքշաբթի, այդ իրիկուն նուագեց Շոփէնի քիչ ծանօթ մէկ գործը՝ 20րդ nocturneը մեծ վարպետութեամբ:

Ա. Մ.

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 30րդ տարի թիւ 10 (1952 Հոկտ.), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ,— Գրական, պատմական, քննական: Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար: Հասցէ.— Hairenik Monthly, 212 Stuart St. Boston, 16, Mass. (U.S.A.) :

ԱԶԴԱԿ ՄԱՐԶԱԿԱՆ (շաբաթաթերթ), Թիւ 1, 2, 3, 4, եւ 5: Օրաթերթի ծաւալով եւ պատկերազարդ: Մասնաւոր էջ մը՝ շարժանկարի համար: Ջերքէ հատը 25 լի., դահեկան: Հասցէ. — B. P. 587, Beyrouth (Liban):

Հ. Բ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Բարեգործականի «Միութիւն» պաշտօնաթերթէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Սուրիոյ Շրջ. Յանձնաժողովը կրցած է նախակրթարանի համար գնել ընդարձակ շէնք մը 33 հազար տոլարի, Հալէպի կեդրոնին մէջ :

Գնած են նաեւ Հալէպի հայաշատ կեդրոնին Աճուրլադի մէջ հող մը եւս 5000 ս. ոսկիի : շուտով պիտի ձեռնարկուի շէնքին շինութեան :

Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ նպաստընկալ վարժարաններու անհրաժեշտ նորոգութիւնները լրացնելու համար ղրկուած է 500 տոլ.Սուրիոյ յանձնաժողովին, 5000 ալ Լիբանանի:

✕ Մկրտիչեան հիմնադրամին տրամադրելի գումարը կրթաթոշակի համար 2000 տոլար է, եւ յատկացումներ պիտի ըլլան այն համալսարանական ուսանողներուն որոնք պիտի բոլորեն իրենց վերջի տարին եւ պէտք ունին աջակցութեան: Պիտի կրնան օգտուիլ հինը ուսանողներ :

✕ Եւրոպայի Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Յանձնաժողովի տարեկան վարկ նշանակուած է 13.720 տոլար, որ պիտի յատկացուի Մարկոսեան սաներուն, Ֆրանսայի մէջ հայերէնի դասընթացքներու եւ Նուպարեան Մատենադարանի ծախքերուն: Այս տարեկան վարկէն զատ Կեդր. Յանձնաժողովը կը նախատեսէ իր շրջանակին մէջ գոյացնել 2.970.000 ֆրանքի հասոյթ մը: Միութեան կողմէ Դպրոցասէրին ընծայուած աջակցութեան գումարը պիտի որոշուի յառաջիկային :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոյեմբեր 2ի կիրակին կրնար յաղթանակի օր մը ըլլալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար, որ Greasqueի հետ իր ունեցած մրցումին մէջ քանի մը անակնկալ ձախողանքներով մնաց հաւասար :

Greasque գիւղաքաղաք մըն է Մարսէյլէն 40 քիլոմեթր հեռու, ուր ինքնաշարժերով հասան մեր տղաքը եւ ժամը 15.15ին կազմ ու պատրաստ մտան դաշտ: Բերդապահը չէր հասած դժբախտաբար: Սէֆէրեան անցաւ անոր տեղը: Հովին ուղղութիւնը նպաստաւոր էր մեզի համար, բայց հինգ վայրկեան վերջ հակառակորդը կը նշանակէ Ա. կէտը: Տեղացիք ուրախութեան կանչելով կ'ողջունեն իրենց յաղթանակը : Բայց չուշանար եւ մերինը: Ծամբու արկած մը որ ուշացուցած էր մեր բերդապահին մասնակցութիւնը, արդէն դարմանուած է: Ան իր տեղն է: Մերոնք ոգեւորուած են եւ կը նեղեն դիմացի բերդը: Գօգօ Ելգովանեան կը վիրաւորուի սակայն եւ մերոնց ճիգերը կը մնան ապարդիւն մինչեւ առաջին կիսախաղէն վերջ : Արդիւնքը՝ Greasque մէկ, Հ. Մ. Ը. Մ. 0:

Բ. կիսախաղին հովը դէմ է մերիններուն, բայց հակառակորդին բոլոր յարձակումները կը փշրուին մեր բերդին առջեւ: Նոյնիսկ Պէրպէրեան կը նշանակէ կէտ մը: Իրաւարարը չընդունիր, ապօրէն հռչակելով զայն անիրաւաբար :

Գօգօ թէեւ վիրաւոր, կը մտնէ դաշտ: Վայրկեանները կը սահին ապարդիւն: Մրապետ Բէքէվեանի թելադրութեամբ տղաքը կ'ունենան շատ մաքուր խաղ մը, իրար գերազանցելով: Մարդար իր «փաս»երով կ'օգնէ Գօգոյին որ լարուած ուժերով ու յաղթելու կամքով զօրացած կը նշանակէ անվիճելի կէտը: Այսպէս կը հաւասարի մրցումը, 1—1: Թերեւս Հ. Մ. Ը. Մ.ը յաղթական կը վերադառնար Մարսէյլ, հպարտութեամբ ներկայանալով իր տարեկան պարահանդէսին առթիւ, եթէ իրաւարարը չմերժէր Պէրպէրեանի նշանակած կէտը :

Վստահ ենք սակայն որ Մարսէյլի մեր հայրենակիցները, որոնք կը սիրեն մեր մարզիկները, եւ ամէն առթիւ գիտեն քաջալերել զանոնք, շաբաթ գիշերուան առիթը պիտի օգտագործեն ցոյց տալու համար անհրաժեշտ քաջալերութիւնը թէ բարոյապէս եւ թէ նիւթապէս արդիւնաւոր դարձնելով տարեկան միակ հասութաբեր ձեռնարկը :

Ս. Գույումճեան

ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՐԺԻՆ ԳՈՐԾԱԾ ԱՒԵՐՆԵՐԸ

Թուրքիոյ ներքին նախարարութիւնը կը հրատարակէ Զուգուրօվայի վերջին երկրաշարժին լրացուցիչ մանրամասնութիւնները: Երկրաշարժը կարծուածէն աւելի աղիտալի եղած է եւ հարիւրաւոր շէնքեր քարուքանդ ըրած: Միխսի մէջ 260 տուներէն 200ը փլած են, կառավարչատունը, ոստիկան զօրաց պահականոցը, նամակատունը եւ վարժարանները մեծապէս վնասուած են, մէկ մեռեալ կայ եւ չորս վիրաւոր: Հավրանիյէ, Գըլըտէրէ եւ Սուլուճա գիւղերուն մէջ 208 տուն եւ երկու վարժարան քանդուած են, 13 բնակարան վնասուած, մէկ մեռեալ եւ վեց վիրաւոր: Ճէյհան, կեդրոնին մէջ, բազմաթիւ տուներու պատերը ճեղքուած են, բանտը քարուքանդ եղած է եւ հարկ եղած է ուրիշ տեղ փոխադրել բանտարկեալները, ոստիկան զօրաց շէնքը փլած, եւն.:

Ընդհ. հաշուեկշիռը հետեւեալն է.— 564 տուն, 11 վարժարան, չորս մզկիթ ամբողջովին, 318 տուն մասամբ քանդուած են, 10 հոգի մեռած, 867 ընտանիք անպատսպար մնացած են :

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ գտնուեցան Պարսկաստանի մէջ Իրանի եւ Իրաքի սահմանագլուխի լեռներուն վրայ, տասը հազար ոտք բարձրութեամբ լեռնացքի մը մէջ: Գիտնականները յոյս ունին որ շնորհիւ այս արձանագրութեանց կարելի պիտի ըլլայ ձեռք բերել ուրարտական հին Հայաստանի լեզուի բանալին, ինչպէս եւ որոշ տեղեկութիւններ այն ատենուան մարդոց եւ կենդանի մասին: Տոքթ. Քամըրոնի յայտարարութեան համաձայն այս արձանագրութիւնը գրուած է ասորական եւ հայկական հին լեզուներով, իսկ ինք կրցած է կարդալ միայն ասորականը :

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մանկավարժական կաճառները տարուէ տարի կ'օժտեն Հայաստանի ուսուցմն. հաստատութիւնները որոնց կողքին, կը գտնուի նաեւ Լենինականի Միքայէլ Նալբանդեան մանկավարժական կաճառը : Այս տարի ուսումնական տարեշրջանը աւարտեցին 126 ուսանողներ, որոնք աշխատանքի անցան Հանրապետութեան քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Է.— ՖՐՈՅԼԱՅՆՆԵՐ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Յունիս 29, 1940ին, երբ Ֆրանսա ջախջախուած փռուած էր գերմանական կրունկի տակ եւ գերմանական զօրաբաժինները, համախումբ ու պատրաստ կը սպասէին Բրիտանիոյ վրայ յարձակման մը համար, Գերմանուհի մը եւ երկու Բրիտանացիներ, որոնցմէ մին՝ Ֆաշիստներու Բրիտանական Միութեան գաւառական մէկ քարտուղարը, նստած էին Օլտ Պէյլիի ոճրադատ ատեանի ամբաստանեալի նստարանին վրայ, թշնամիին հետ գործակցութեան մեղադրանքով :

Կինն էր Մարի Լուիզ Աուկուսթա Ինկրամ, քառասուներկուքնոց լայն ու գէր տեւտոնուհի մը, որ Սաութսի կը բնակէր: Բրիտանիա եկած էր Գերմանիայէն 1922ին եւ ամուսնացած՝ արքայական օդանաւային ուժերէն յիսնապետի մը հետ, բայց կը թուի թէ ամուսնութիւնը ձեւական բան մըն էր եւ զոյգը բնաւ միասին չէր ապրեր: Իր ձերբակալուած միջոցին գէր Մարի Լուիզ իբրեւ սպասուհի կը ծառայէր երեւելի ծովային սպայի մը տունը: Անհամապատասխան գործ մըն էր կնոջ մը համար, որ ձերբակալուելէն վերջ ընդունեց, թէ իր հայրը գերմանական երկաթուղիներու տնօրէն մըն էր եւ իր քեռայրը՝ գերմանական ընդհանուր սպայակոյտի մէկ անդամը: Ինք ստացած էր լաւագոյն կրթութիւնը, զոր Գերմանիա կրնար տալ :

Իր անսովոր գրաւումը անակնկալ մը չեղաւ Սքոթլընտ Եարտի հակալրտեսական ճիւղին համար: Այս ճիւղին մարդիկը գիտէին, որ համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն առաջ, Բրիտանիոյ մէջ իբրեւ սպասուհի ծառայող հազարաւոր Ֆրոյլայններէն (օրիորդներէն) առ նուազն չորս հարիւրը, գերմանական Գաղտնի Սպասարկութեան գործօն գործակալներն էին: Ֆրոյլայնները կը ներկայացնէին դժուարին հարց մը՝ որովհետեւ անոնցմէ շատերը յիսուն կամ հարիւր սթերլին վճարած էին իրենց ժամանումէն քիչ վերջը, հարսանեկան հանդէսի մը մէջ բրիտանացի փեսայի մը ծառայութեանց համար եւ մեքենաբար դարձած էին բրիտանական քաղաքացիներ : «Ամուսնութեան» կեղծարարութիւնը մեծապէս կը շահագործուէր գերմանական կառավարութեան կողմէ, որ իր գործակալ կիներուն կը հրահանգէր յարաբերութեան մէջ մտնել՝ իրենց անուններն ու նկարագիրը գումարի մը փոխարէն ծախելու եւ ապա անյայտանալու յօժար անգործ մարդոց հետ : Երկրորդ գումարի մը փոխարէն, անոնք պիտի յօժարէին ամուսնալուծուիլ :

Բրիտանական կառավարութիւնը կատարելապէս տեղեակ էր այս կեղծարարութեան ճիւղաւորումներուն, բայց քիչ բան կարելի էր ընել անոր դէմ: Այդ ատենուան ներքին նախարարը, Սըր Սէմիւէլ Հոր, պատասխանելով հարցումի մը երեսփոխանական ժողովին մէջ, վստահեցուց երկիրը, թէ փորձելու վրայ էր գտնելու դարման մը: Բայց հազիւ պատերազմէն վերջ 1946ին ընդունուեցաւ օրէնք մը, որուն համաձայն կ'արգիլուէր օտարահպատակ կնոջ մը՝ բրիտանական հպատակի մը հետ ամուսնանալու պարագային մեքենաբար բրիտանական քաղաքացի դառնալ :

Տիկին Ինկրամ յաջողած էր իր ցանցին մէջ առնել երկու անգլիացի փեսաներ: Մէկը՝ տարիքոտ Ուիլեըմ Սուիֆթն էր, որ կ'աշխատէր Փորթսմութի նաւաշինարանին մէջ: Միւսը՝ Սըր Օսվալտ Մոզլիի ջերմ հիացող մըն էր: Տիկին Ինկրամի եւ Սուիֆթի պարագային մէջ, ընդհ. դատախազը նկարագրեց անոնց գործը իբրեւ մէկ մասը սարսափելի կազմակերպութեան մը, որ բաղկացած էր թշնամիին կողմէ՝ նաւահանգիստներու մէջ լրտեսութիւն ընելու եւ զինուորներն ու նաւաստիները իրենց պարտականութիւններէն հեռացնելով, դէպ ճամբաներու վրայ առաջնորդելու համար: Անոնց գործելու եղանակը մէջտեղ ելաւ պարզ քաղաքակացիի մը ուշիմութեան շնորհիւ:

Օր մը, 1940ի գարնան, ներկայացուցիչներ կ'աշխատէին այն յարկաբաժիններուն մէջ, ուր Տիկին Ինկրամ կը ծառայէր: Տիկինը, խօսակցութեան բռնուեցաւ անոնցմէ մէկուն հետ: Ըսաւ անոր, թէ պատերազմի հեղինակներն էին Հրեաները, համայնավարները եւ ազատ որմնադիրները, թէ Զըրչիլ «իրական, 100ին 100 աղէտ մըն էր բրիտանացի ժողովուրդին համար» եւ թէ Բրիտանիա շատ աւելի լաւ պիտի ապրէր Փաշական ձեւի վարչակարգի մը տակ:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ԿԸ ԿԱԶՄՈՒԻ

Պոնի կառավարական շրջանակին մօտ գերման անկախ թերթ մը կը հաղորդէ որ եւրոպական բանակին գերմանական զօրախումբերու կազմին ծրագիրը պատրաստ է։ Այդ ծրագրին համաձայն գերման բանակը պիտի ունենայ հրասայլի 4 զօրաբաժին, 6 զօրաբաժին հետեւակազօրք, հրասայլի երկու զօրաբաժին իբր օժանդակ։ Նաեւ 30.000 հոգի պիտի առնուի իբր օդաչու եւ 18.000 հոգի իբր նաւաստի։ Այս մասին կնքուած «գաղտնի համաձայնութեան» համաձայն, գերմանական այս 12 զօրաբաժիններուն պիտի հրամայեն գերման սպաներ։ Իսկ միացեալ ուժերու զօրաբանակներէն միայն երեք կամ չորսին հրամանատարութիւնը պիտի յանձնուի Գերմաններու ։

Արեւմտեան Գերմանիան պիտի ունենայ 1300 օդանաւ, իւրաքանչիւրը 75 օդանաւային խումբերով։ Իսկ գերման մարտանաւերը 1800 թօնէն աւելի տարողութիւն պիտի չունենան ։

Հրասայլի զօրաբաժինները պիտի ունենան 12 հազար հոգի, իւրաքանչիւրը 280 հրասայլէ բաղկացած խումբերով։ Արդէն իսկ 10.000 կամաւորներ ներկայացած են։

Այս կազմակերպութեան համար ելմտացոյցին վարկը չորս միլիոն մառքի բարձրացած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ համար նոր կուսակցութիւն մը կազմուած է Պոնի մէջ, որուն նպատակն է մերժել Գերմանիոյ մասնակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանութեան մէջ։ Վերջին պատերազմին մասնակցող երիտասարդներն են գլխաւորապէս այս միութեան մասնակցողները։ Այս կուսակցութեան նախագահն է Տիկին Հէլէն Վէսսլ, նախկին ձախակողմեան — կաթոլիկներու կուսակցութեան նախագահը։

× Գերման փրոֆէսէօր մը դիմեց Շուէտի թագաւորին որ միջնորդէ գլուխ հանելու համար երկու Գերմանիաներու միութիւնը ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ արտաքին նախարարութիւնը բողոքեց Իտալիոյ կառավարութեան մօտ թէ Իտալիա ապօրինաբար իրեն կը կցէ Թրիէսթէի ազատ շրջանը ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Սմոլէնք հրապարակին վրայ կառուցուած 27 յարկանի երկնաբերձ շէնքը յատկացուած է Խ. Միութեան արտաքին գործերու եւ արտաքին առեւտուրի նախարարութիւններուն ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր Ուաշինկթընի դեսպանին միջոցով բողոքագիր մը յանձնեց ամերիկեան կառավարութեան, Քորէայի շուրջը «ծովային պաշտպանութեան շրջանակ մը» հաստատած ըլլալուն համար։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ շատ զօրաւոր ցնցում մը տեղի ունեցաւ Քամչաթքայի շրջանին մէջ, կը հեռագրեն Թոքիոյէն։ Խաղաղական Ովկիանոսէն հսկայական ալիքներ երկուքուկէս մեթր բարձրութեամբ խուժած են ցամաք, ուրկէ ժողովուրդը ստիպուած է փախչիլ ։

ԻՒՆԷՍՔՈՅԻ կազմակերպութեան համար Փորթ Մայյոյի մէջ առանձին հսկայ շէնք մը պիտի շինուի եւ հոն պիտի փոխադրուին այժմ Շայյոյի պալատին առջեւ կառուցուած գրասենեակները ։

ՏԽՐՈՒՆԻ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԻՍԻ.— Նոյեմբեր 3ին հողին յանձնեցինք անմոռանալի Արամ աղա Վանեցեանը (Abraham Christoforidis), 75 տարեկան։ Բնիկ Էրզրումցի էր, բազմանդամ ընտանիքի մը վեց նահատակուած եղբայրներէն վերջինը, մօտիկ ազգական Արմէն Գարոյի (Գ. Փաստրմաճեան)։ Մահը տեղի ունեցած էր Հոկտ. 30ին։

Այս տխուր առթիւ իր փեսան՝ Քերովբէ Ֆարշիեան ամբողջ ընտանիքով եւ ազգականներով իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ներկայ եղան յուղարկաւորութեան եւ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի հինգերորդ թաղապետարանի գեղեցիկ սրահներուն մէջ (Պանթէոն)։
Կիրակի Նոյ. 16ին, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր

Նուիրուած կովկասեան ժողովուրդներու փոլքլորին, հայկական, վրացական, ատրպէյճանեան եւ հիւսիսային կովկասեան ճոխ եւ հետաքրքրական բաժիններով ։

ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ ՊԱՐ

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր ։

Տեղերու գիները՝ 300 եւ 200 ֆր.։ Ուսանողներու եւ զպրոցականներու համար ոտքի տեղեր 150 ֆրանք ։

Տոմսերը նախօրօք կարելի է ապահովել հայկական գրատուններէն ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, այս կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր ։

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DEPREUXի (նախկին նախարար), ներկայութեամբ տեղւոյն S. F. I. O.ի ընկերներուն ։

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Օր. Մ. Կառվարենց, Շաքէ Պէճկեան, Իսկուհի Ատանալեան, ընկերներ Մինասեան եւ Մ. Գարակէօզեան (երգ), Օր. Շահինեան, ընկեր Էգօ Սերոբեան (արտասանութիւն), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի, հայկական պարեր, Օր. Գաւէգեանի պարախումբով, նուագ Բենօ, Սէյրան եւ Ունանեան ։

Եւրոպական պարեր Garow's Typique նուագախումբով ։ Մուտք 150 եւ 200 ֆր.

×

Պորտոյի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15.30ին, Chambre Syndicale de Commerceի սրահը, 8 rue des Trois Conils:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ՝ Նոր Սերունդի խումբէն, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի։ Պատկեր մը «Անդրանիկ» թատերգութենէն ։ Հանդէսէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ ։

Մուտք՝ 50 ֆրանք ։

×

Վիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Սանուհիներու ։

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։ Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր ։

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ, Մարսէյլէն

Գեղարուեստական բաժին։ Կ'երգեն՝ Տիկին Թադէոսեան, ընկեր Զարեհ Գասեան (Վալանսէն)։ Պար, Սանուհիներու կողմէ։ Խմբերգ Ֆ.Կ. Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբի կողմէ ։

Մուտքը ազատ է ։

×

Սեն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի ։

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ կ'երգէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Փափազեանէ 2000 ֆր. իրենց աղջկան ամուսնութեան առթիւ ։

Հ. Մ. Մ.— Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը կը յայտնէ թէ անցեալ կիրակի պաշտօնական մարզիչը բացակայ էր հիւանդութեան պատճառով։ Ներկայ կ'ըլլայ այս կիրակի Stade Ollier, 11 rue d'Arcueil La Vache Noire։ Ծնողքները կը հրաւիրուին օգտուիլ այս առիթէն ղրկելով իրենց տղաքը ։

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 4էն 11 Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet։ Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ընկեր Ստեփանեանին բնակարանը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան, Ահարոնեան ակումբը ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերուհի Վարդուհի Գարաօղլանեանի բնակարանը, 22 rue Lavoisier, Քաշան ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին ընկեր Մանուկի բնակարանը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.45ին Paris - Nordի սրահը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեր. Մուրատ Ռուսի խնճոյքը, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ կիրակին ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Café Cohard, Bld. d'Algerie: Օրակարգ՝ ղեկոյց հաշուեքննիչ յանձնախումբի վարչական ընտրութիւն եւ ուրիշ ընթացիկ հարցեր ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 7ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Սասունիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie.

Կը խօսի ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ ։

Նիւթ՝ Ամերիկայի Օգն. Խաչի կազմակերպական կեանքը։ Մուտքը ազատ է ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ցերեկ ժամը 3—11, Rue Jules Ferry, Ivry:

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կ'երգէ Աւետիս Քիւփէլեան, կ'արտասանէ Օր. Ժ. Գրիգորեան ։

Շաւիլի Նոր Սերունդի թատերախումբը կը ներկայացնէ ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ թատերգութիւնը։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պարահանդէսը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Պ. Պէր–Թօի։ Տոմսակներու համար դիմել՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն ։ Կանխաւ ապահովել սեղանները։

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՄԱԽԱՐԴԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի անդամահամակրական խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին Կարտանի հայկ. դպրոցասրահին մէջ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՍՊԱՍՈՒՀԻ ՄԸ կ'ուզուի, 20էն 30 տարեկան, ընտանիքի մը մէջ մնայուն կերպով։ Լաւ վճարում։ Դիմել Տիկին Վարդանեանի, 131 Ave. Parmentier, métro Goncourt, tél. Bot. 29-06:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 8 Novembre 1952 Շաբաթ 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6911-Նոր շրջանի թիւ 2322

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԿԸ ՊԱՐԶՈՒԻ

Այզընհաուըրի յաղթանակը կը չարունակէ զբաղեցնել հանրային կարծիքը ո՛չ միայն Եւրոպայի, այլ նաեւ Միջին Արեւելքի եւ աշխարհի միւս մասերուն մէջ :

Բախտորոշ եւ ճակատագրական օրերու մէջ կ'ապրինք : Մարդկութիւնը հեւ ի հեւ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին, գուրգուրալով խաղաղութեան վրայ, որ կրնայ վտանգուիլ մէկ վայրկեանէն միւսը :

Ամիսներէ ի վեր ամբողջ աշխարհ անհամբեր կը սպասէր Նոր աշխարհի վճիռին :

Հիմա, որ ամերիկեան ժողովուրդը ընտրեց իր նոր վարիչները յառաջիկայ չորս տարիներուն համար, վերջ պիտի գտնէ քաղաքական այն անստոյգ վիճակը, որ կը տիրէր ընտրական պայքարի սկիզբէն ի վեր : Պիտի վերնայ վերապահութիւնը քաղաքական բազմաթիւ կենսական խնդիրներու չուրջ :

Մթնոլորտը պիտի պարզուի եւ դիրքերը պիտի ճշդուին վերջնապէս :

Մտահոգ է Եւրոպան : Մտահոգ է մանաւանդ Ֆրանսան :

Կարմիր վտանգը ցցուած է ազատ ու ժողովրդավար ազգերուն, ամէնէն առաջ քաղաքակիրթ Եւրոպայի դիմաց : Մոսկուայի վարիչները հետեւողական կերպով կը հետապնդեն «համաշխարհային յեղափոխութեան» իրենց ծրագիրը :

Ինչ որ կը փորձեն արեւմտեան ազգերը՝ պարզապէս ինքնապաշտպանութիւն է վերահաս վտանգին դէմ :

Եւրոպայի ժողովուրդները, որ ամբողջ հինգ տարի ապրեցան արհաւիրքի ու սարսափի մէջ, չեն ուզեր՝ որ համաշխարհային նոր պատերազմ մը արիւնի ու աւերի մատնէ իրենց երկիրը, քանդելով դարաւոր քաղաքակրթութեան մը հիմերը :

Ամերիկա, որ վճռական դեր մը խաղաց Եւրոպան ազատագրելու համար գերմանական բռնատիրութենէն, տարիներէ ի վեր լծուած է լուրջ աշխատանքի՝ արգիլելու համար կարմիր վտանգը, որ կը սպառնայ ստրկութեան դատապարտել ազատ ժողովուրդները :

Ատլանտեան Ուխտը, որ Ամերիկայէն, Ովկիանոսէն, Եւրոպայէն ու Միջերկրականէն անցնելով կը հասնի մինչեւ Կովկասի սահմանները, կը ծառայէ այդ նպատակին :

Դեմոկրատ Ամերիկան էր այդ Ուխտր յղացողը : Իսկ գործադրողը՝ հանրապետական Այզընհաուըր, երէկ զօրավար, այսօր Նախագահ :

Անոնք, որ մտահոգ էին թէ հանրապետականներու յաղթանակը աղէտ մը պիտի ըլլայ Եւրոպայի համար, հանդարտած են հիմա :

Այզընհաուըր՝ իբրեւ ազատարարը Եւրոպայի, իբրեւ գործադրիչը Ատլանտեան Ուխտին եւ հեղինակը եւրոպական բանակին, առաջին օրէն իսկ յայտարարեց թէ երբեք պիտի չլքէ Եւրոպան : Մանաւանդ իր համակրալիր խօսքերը Ֆրանսայի մասին, մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին :

Եւրոպական Բանակին չուրջ վերջերս յարուցուած աղմուկը՝ որոշ չափով վրդոված էր Ֆրանսայի հանրային կարծիքը :

Գերմանիոյ մասնակցութիւնը այդ բանակին՝ վախ կը ներշնչէր շատերու թէ գերման բանակի վերակազմութեամբ պիտի վերադարձնու փրուսիական զինուորապաշտութիւնը : Ֆրանքեւգերման յաւիտենական վէճն է, որ արծարծուեցաւ կրկին, մինչեւ որ պաշտօնական հաւաստիքներ հանդարտեցուցին ելեկտրականացած մթնոլորտը :

Ֆրանսայի մտահոգութիւնները չեն վերջացած դեռ : Այս երկիրը հազիւ սկսած էր դարմանել իր վէրքերը ներքին ճակատին վրայ, վերաշինելու համար պատերազմին ահաւոր աւերները, երբ արտաքին ճակատին վրայ ենթարկուեցաւ ծանր փորձերու եւ ցնցումներու :

Տարիներէ ի վեր Հնդկաչինը կը քամէ Ֆրանսայի երակները՝ անոր պարտադրելով մարդկային ու նիւթական անհուն զոհողութիւններ :

Ոչ նուազ տագտուկներ կը պատճառեն Մարոք եւ Թունուզ, որոնք Ալճերիոյ հետ միասին գլխաւոր խարիսխներէն մէկը կը կազմեն Եւրոպայի պաշտպանութեան, ըստ Ատլանտեան Ուխտին :

Թէ՛ Հնդկաչին եւ թէ՛ Հիւսիսային Ափրիկէի գործերուն կարգադրութեան համար Ֆրանսա մեծապէս կը կարօտի Միացեալ Նահանգներու աջակցութեան, զինուորական եւ դիւանագիտական կրկնակ ճակատներու վրայ :

Զօր. Այզընհաուըր աւելի լայնօրէն պիտի աջակցի՞ Ֆրանսայի :

Այդ է որ կը սպասեն այս երկրին վարիչները նորընտիր Նախագահէն :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

286 ՏԵՍԱԿ ՊԱՆԻՐ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ

Տեղական թերթ մը զօր. տը Կոլի կը վերագրէ հետեւեալ յայտարարութիւնը, որ իբրեւ թէ եղած է բարեկամական շրջանակի մէջ :

— «Ի՞նչպէս կրնամ միութիւն հաստատել Ֆրանսայի պէս երկրի մը մէջ որ 286 տեսակ պանիր ունի» :

Մեղքը պատմողին վիզը :

Ամէն պարագայի մէջ, կը զարմանամ զօրավարին յոռետեսութեան վրայ :

Ո՞վ պիտի կրնար ապացուցանել թէ պանիրի տեսակներուն բազմազանութիւնը չարիք է եւ ոչ թէ բարիք :

Թող փորձեն կիրակի օր մը Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ սարքել հարիւր կամ երկու հարիւր տեսակ պանիրներու ցուցահանդէս մը, ժողովուրդին վերապահելով թիկնաթոռները եւ վերնատունը :

Եւ թող մուտքը ազատ հռչակեն : Առանց դաւանանքի, դասակարգի, սեռի եւ տարիքի խտրութեան :

Որքան ալ հակամարտ եւ այլազան տարրերէ բաղկացած ըլլայ հանդիսատես բազմութիւնը, տասը վայրկեանէն պիտի վերածուի միացեալ ճակատի մը :

Պիտի տեսնէք որ երկու - երեք հազար ներկաները անմիջապէս պիտի կազմեն միատարր եւ միաձոյլ զանգուած մը, խելօքիկ եւ մեղրանոյշ նայուածքներ փոխանակելով :

Բազմազան պանիրներուն միայն հոտը բաւական է այս հրաշքը գործելու :

Ո՜ւր էր որ մենք ալ եթէ ոչ 286, գոնէ 86 տեսակ պանիր ունենայինք :

Այն ատեն ոչ միայն մեքենաբար միութիւն կը գոյանար, այլ եւ Արարատ բարձրացած կ'ըլլայինք, մեր ետեւէն քաշելով միջազգային բազմութիւն մը :

Թող անոնք Նոյի Տապանը փնտռէին, մենք ալ «Միացեալ»ի ճամբան հարթած կ'ըլլայինք :

Մինչդեռ այսօր քառասուն ճակատներու բաժնուած ենք, ի սփիւռս աշխարհի :

Պարզապէս անոր համար որ, ոչ թէ պանիրի բազմազան տեսակներ ունինք, այլ երեք անգամ 286 տեսակ... Ուսումնական » :

Եւ ի՜նչ տեսակներ կան որ հասարակ պանիրի մը համն ալ չունին :

ՎԱՀԷ

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

1952 Հոկտ. 10ի հրամանագրով մը, հայկական Գերագոյն Սովետի Նախագահութիւնը հայկ. մինիստրներու Սովետի Նախագահի առաջին տեղակալ կարգեց Սուրէն Համբարձումի ՄՈՎՍԻՍԵԱՆը, որ նախապէս մինիստրներու Սովետի պետական Պլանային յանձնաժողովի նախագահն էր : Նաեւ, հայկ. մինիստրներու Սովետի Նախագահի առաջին տեղակալի պարտականութենէն արձակեց Ա. Ս. Փիրուզեանը որ կը մնայ Անունդի Արդիւնաբերութեան մինիստր :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Կառավարութիւնը որոշ դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուի ելմտացոյցի քննութեան ատեն Ազգ. Ժողովին առջեւ :

Ելմտական յանձնախումբը մերժած էր կառավարութեան նոր ծրագիրը տուրքերու մասին, ինչպէս նաեւ Ընկերային Ապահովութեան բարենորոգումները :

Անդրծովեան Ֆրանսայի նախարար Ֆլիմլէն ժողովին կողմէ իր կեդրոնական վարչութեան ծախքերը 151 միլիոն զեղչուած ըլլալուն համար հրաժարեցաւ, բայց Փինէի պնդումներուն վրայ ետ առաւ :

Փինէի դիրքը ամուր չերեւիր ընկերվարականներու, համայնավարներու եւ կարգ մը անկախներու արտայայտած հակառակութեան պատճառով :

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Նախագահ Թրումըն, Չորեքշաբթի օր, Այզընհաուըրի ընտրութենէն վերջ, հետեւեալ պատգամը ուղղեց ժողովուրդին, աւելցնելով թէ իր վերջին խօսքն է այս.—

Միացեալ Նահանգներու ժողովուրդը իբր նախագահ ընտրեց զօր. Տվայթ Այզընհաուըրը : Մերժողովրդավարութեան մէջ մենք այսպէս կ'որոշենք զայն որ մեզ պիտի կառավարէ : Կ'ընդունիմ այս որոշումը իբր ժողովուրդին կամքը եւ իմ օժանդակութիւնս պիտի տամ իր ընտրած կառավարութեան : Հայրենակիցներէս կը խնդրեմ նոյնը ընել :

Նոր վարչութիւնն ու երեսփ. ժողովը պիտի դիմագրաւեն ծայրայեղօրէն դժուար հարցեր, մանաւանդ արտաքին գործերու մէջ : Այդ խնդիրներու բարւոք լուծումէն կախեալ է թէ համաշխարհային երրորդ պատերազմի մը պիտի ենթարկուի՞նք եւ թէ պիտի ապրի՞նք իբր ազատ եւ ժողովրդավար ազգ մը :

Այդ խնդիրներուն լուծումը դիւրին եւ արագ չէ : Դժնդակ եւ յամառ աշխատանք կը պահանջեն գալիք տարիներու ընթացքին : Պէտք է օգնենք մեր կառավարութեան երբ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնէ պաշտպանելու մեր ազատութիւնը եւ աշխարհի խաղաղութիւնը եթէ նոյնիսկ ճամբան երկար ու դժնդակ ըլլայ :

Ես պատրաստ եմ կարելիս ընելու դիւրացնելու համար իշխանութեան փոխանցումը եւ հաղորդեցի զօր. Այզընհաուըրի ելմտացոյցի բոլոր մանրամասնութիւնները, քանի որ ինծի կ'իյնայ զայն խորհրդարանին ներկայացնել Յունուար 18ին :

Կը հրաւիրեմ զօրավարը Սպիտակ Տան մէջ մօտ ատենէն ինծի հանդիպիլ քննելու բոլոր խնդիրները, որպէսզի ամբողջ աշխարհ տեսնէ թէ մեր ժողովուրդը մի է ազատութեան եւ խաղաղութեան պայքարին մէջ :

Պէտք է իմ հիացումս ու երախտագիտութիւնս յայտնեմ հոս կառավարիչ Սթիւվընսընի իր վարած ընտրական պայքարին համար : Անով մենք ունինք նոր եւ մեծ պետ մը :

Ապագային ուրիշ ընտրութիւններ պիտի ունենանք : Այն ատեն դարձեալ մեր տեսակէտներն ու տարակարծութիւնները կ'ենթարկենք ժողովուրդի որոշման :՝ Մինչ այդ, մեր բոլորին շահը կը պահանջէ սեղմել շարքերը եւ միասին աշխատիլ մեր հասարակաց բարիքին համար» :

× Այզընհաուըր իր ընտրութենէն առաջ պելժբանակին սպայակոյտի պետին ըսած է.— «Ընտրութեանց մէջ թեկնածութիւնս կը դնեմ մանաւանդ անոր համար որ պարտականութիւն ունիմ Եւրոպայի հանդէպ : Կը սիրեմ Եւրոպան, գիտեմ իր դժուարութիւններն ու խնդիրները եւ կը զգամ թէ կարող պիտի ըլլամ աջակցելու անոնց լուծումին » :

× Այզընհաուըր պատասխանելով Թրումընի հրաւէրին, հաղորդեց որ Նոյեմբեր 17ին պիտի երթայ Սպիտակ Տուն, տեսակցելու բոլոր խնդիրներու մասին, իր խորհրդականներով : Նոր նախագահը եղած հարցումներու պատասխանելով յայտնեց թէ Քորէա պիտի երթայ Յունուար 20էն առաջ, զինուորական օդանաւով մը եւ ոչ թէ Թրումընի օդանաւով, ինչպէս առաջարկած էր նախկին նախագահը :

× Անգլիոյ արտաքին նախարար Իտըն Ամերիկա մեկնելէ առաջ խորհրդարանին մէջ յայտարարեց թէ ազատ աշխարհը կրնայ վստահիլ նախագահ Այզընհաուըրի լուծելու այսօրուան հարցերը, ինչպէս ըրած է անցեալին մէջ :

ՆՈՊԷԼԻ գրական մրցանակը տրուեցաւ ֆրանսացի գրագէտ եւ լրագրող Ֆրանսուա Մորիաքի, իր ամբողջական գործին համար : Քիմիական մրցանակը ստացան երկու անգլիացի քիմիագէտներ, իսկ բժշկական մրցանակը՝ (11 միլիոն ֆր.) տրուեցաւ ամերիկացի երկու գիտուններու իրենց «հիւլէական» աշխատանքներուն համար :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ֆրանսացի հանրածանօթ քաղաքագէտը, Փերթինաքս, մասնաւոր յօդուածով մը կը վերլուծէ եւրոպական բանակի ծրագիրը, որ հրատապ հանգամանք ստացած է Փարիզի մէջ:

Եւրոպական բանակի դաշնագիրը կնքուեցաւ 1952 Մայիս 27ին, ֆրանսական, գերմանական, իտալական, պելժիական, հոլանտական, Լիւքսէմպուրկի կառավարութեանց միջեւ: Նիւ Եորքի մէջ Պ. Պ. Պեւէնի եւ Շումանի բանակցութեանց ընթացքին Պ. Աչէսըն յայտնեց թէ Ամերիկան կ'ուզէ վերազինել Գերմանիան, հակազդելու համար սովետական ուժին:

1950 Դեկտեմբերին երբ Ատլանտեան Խորհուրդը գումարուեցաւ Պրիւքսէլի մէջ, Ֆրանսա արժեցուց իր տեսակէտը—կազմել գերման բանակ մը թիւով խիստ սահմանափակ, ենթակայ՝ ամէն տեսակ սեղմումներու, միշտ ձեռքի տակ: Բայց շուտով յայտնի եղաւ որ Մ. Նահանգները լրջօրէն նկատի առած են գերման զօրավարներու քննադատութիւնները:

Կարճ կապելու համար գերմանական վերազինում մը որ կը խուսափէր Պրիւքսէլի որոշումներէն, ֆրանսական կառավարութիւնը դարձաւ դէպի եւրոպական բանակի մը կազմութեան բանաձեւը զոր 1950 Հոկտեմբերին Փլեւէն մէջտեղ նետած էր հրապարակային ճառի մը մէջ:

Առաջարկին իմաստն էր եւրոպական բանակ մը պատրաստելայնպիսի ձեւով մը որ Գերմանները զինուին, իսկ ինքը Գերմանիան չզինուի եւ գերմանական վաղուան քաղաքականութիւնը չկարենայ դարձնել կազմել նուաճման բիրտ ուժ մը:

Մայիս 27ին կնքուած դաշինքը, արդիւնքն է մասնագէտներու խումբ մը կոմիտէներու կատարած աշխատանքին: Դաշնագիր մը չափազանց բարդ, որ կը բաղկանայ ոչ միայն 132 յօդուածներէ, այլ եւ տասներհինգ յաւելուածներէ — տեղեկագրութիւններ, յայտարարութիւններ, փոխանակութիւն նամակներու: Այս բոլորին մէջ կայ զինուորական մասնաւոր համաձայնութիւն մը որ գաղտնի պիտի մնայ:

Յօդուածագիրը կը հարցնէ թէ Ֆրանսացիները հասա՞ն իրենց նպատակին: Գերմանները պիտի զինուի՞ն, առանց Գերմանիան զինելու: Ֆրանսացի բազմաթիւ քաղաքական դէմքեր կը կասկածին: Դեռ վերջերս արտայայտուեցաւ Պ. Էռիօ, իբրեւ անոնց թարգմանը:

Ծրագրին հակառակորդները հետեւեալ մասնագիտական առարկութիւնները կ'ընեն.—

1.— Ֆրանսական ծրագրին համաձայն, եւրոպական բանակին բջիջը, այն համատարր խմբաւորումը որ պիտի կազմուի միեւնոյն ազգի զինուորներէն, իբրեւ ռազմական ուժ, պիտի բաղկանար 4 — 5000 զինուորէ: Արդ, դաշնագիրը կը նախատեսէ միատարր զօրաբաժին մը, բաղկացած 12 — 13 հազար զինուորէ: Բացառիկ պարագաներու մէջ կրնան կազմուիլ միատարր զօրաբանակներ: Իսկ նուազ բացառիկ պարագաներու մէջ, կրնան մէջտեղ գալ միատարր զօրաբաժիններ 31 հազար զինուորներով:

2.— Ֆրանսական ծրագիրը կը նախատեսէր պատերազմական նախարար մը, որ դլուխը պիտի անցնէր այդ կազմակերպութեան: Արդ, ծրագրեալ եւրոպական բանակը դրուած է ինը հոգինոց վերատեսչութեան մը տակ, որ ենթակայ է ազգային պաշտպանութեան վեց նախարարներու խորհուրդին:

3.— Ազգային պաշտպանութեան վեց նախարարներու խորհուրդը կը ներկայանայ իբրեւ ուղեղը եւ վարիչը գործունէութեան, պայմանաւ որ չկաշկանդուի ներքին վէճերէ: Ան իր որոշումները կու տայ պարզ կամ երկու երրորդի մեծամասնութեամբ եւ կամ միաձայնութեամբ, համաձայն դաշնագրին տրամադրութեանց: Սակայն քուէներու կշիռ մը կայ, այսինքն, մեծամասնութիւնը ճշդելու համար, նկատի պիտի առնեն իւրաքանչիւրին մասնակցութիւնը, նիւթական աջակցութիւնը, իրապէս կատարուած վճարման եւ զօրքին համեմատութիւնը: Այս կերպով, Ֆրանսա իր կոնակն ունենալով գաղթային կայսրութեան բեռը, պիտի կորսնցնէ քուէներուն ուժը, բաղդատմամբ Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ: Գերմանիոյ վճարած գումարները, իր հողին վրայ պահելու համար բրիտանական եւ ամերիկեան զօրքը, պիտի նկատուէին իբրեւ իր մասնակցութեան բաժինը եւրոպական բանակին: Մինչդեռ Ֆրանսայի գաղթավայրերու զինուորական ծախքերը պիտի չհաշուեն: Արդ, միայն Հնդկաչինի պատերազմին ծախքերը կը ներկայացնեն Ֆրանսայի զինուորական եւեմտացոյցին մէկ երրորդը:

Զինուորագրութեան, մարզանքի, պահեստիներու վարչութեան, պարենաւորումի, եւն. սպասարկութիւնները կախում ունին բոլոր մասնակցող երկիրներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարութենէն: Ուրեմն Գերմանիան ալ պատերազմական նախարար մը պիտի ունենայ: Եւրոպական բանակին կեդրոնական սպայակոյտը ազգային պատուիրակ պիտի առնէ իւրաքանչիւր անդամակից պետութենէ որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ զինուոր հաւաքել: Այս սպաներուն վրայ պիտի հսկէ ինը հոգինոց վերատեսչութիւնը, բայց անոնք ենթակայ են նաեւ ազգային պաշտպանութեան նախարարութեան: Պատուիրակին պարտականութիւններէն մէկն է ստեղծել երկրապահ զինուորական դրութիւն մը, կամ եթէ արդէն կայ, ի հարկին փոփոխութեան ենթարկել: Այսպէս, վերստին մէջտեղ պիտի ելլեն Գերմանիոյ զինուորական շրջանները, եւայլն:

5.— Զօրաշարժի որոշումը, կու տան անդամ պետութիւնները:

6.— Անդամ պետութիւնները կրնան իրենց ուզածին չափ կազմել ոստիկանութեան եւ ոստիկան զօրքի ուժեր:

7.— Եթէ խռովութիւն ծագի անդամակից պետութեան մը հողին վրայ կամ խռովութեան վտանգ երեւայ, ազգային կառավարութիւնը կրնայ քաշել իր տրամադրած զօրագունդը, կը բաւէ որ լուր տայ խորհուրդին: Այսպէս, կրնայ կազմալուծուիլ եւրոպական բանակը:

Մինչդեռ, ուեւէ պետութիւն որ գաղթային պատասխանատուութիւններ ունի, եթէ ուզէ զօրամասեր ղրկել հոն, իր ազգային բանակէն, նոյն իսկ զինամթերք, պարտաւոր է արտօնութիւն առնել Ատլանտեանի գերագոյն հրամանատարութենէ՞:

8.— Եւրոպական բանակի մը ընդհ. հրամանատարութիւն գոյութիւն ունի՞ թէ ոչ, յստակ չէ: Պատերազմի պարագային եւրոպական բանակը հրահանգներ պիտի ստանայ Ատլանտեան հրամանատարութենէն: Իսկ խաղաղութեա՞ն ատեն: Բանակի հրամանատարութենէն վեր, ուրիշ որեւէ իշխանութիւն չէ յիշուած, բացի «կեդրոնական սպայակոյտէն»:

Ո՞վ պիտի տնօրինէ զինուորական հաւաքավայրը: Բոլորովին գերմանական զօրամասեր դի՞րք պիտի բռնեն, օրինակ, Օտէր—Նայսէ գծին վրայ, Խ. Միութեան սահմանին մօտ: Ո՞վ որոշում պիտի տայ պատերազմի եւ խաղաղութեան մասին, մէկդի դնելով զօրաշարժի հրամանները: Այստեղ աչքի կը զարնէ խոշոր բաց մը կազմակերպութեան մէջ: Չկայ եւրոպական քաղաքական հեղինակութիւն մը, որ կարենայ իր որոշումները գործադրել տալ առանց առարկութեան:

Այս եւ ուրիշ առարկութեանց առթիւ, դաշնագրին պաշտպանները կը հարցնեն.— Նախընտրելի՞ է գերմանական վերազինում մը Մ. Նահանգներու հսկողութեան տակ:

Շատ մը զինուորականներ եւ դիւանագէտներ կը պատասխանեն.— Նախընտրելի է գերմանական բանակ մը որ կազմուի անկախ միւս արեւմտեան Եւրոպայի բանակներէն, քան գերմանական բանակ մը որ կրնայ իրեն ենթարկել իր ընկերակիցները, որովհետեւ աւելի յանդուգն է, որովհետեւ ունի ուժականութիւնը ռազմիկ ժողովուրդի մը:

Այս միեւնոյն մարդիկը կը թելադրեն եւրոպական դաշնակցութիւն մը, որ բխի յստակապէս մըշակուած պայմանագիրներէ, առանց խախտելու ազգային անկախութիւնը:

Ինչպէս կը տեսնուի, չափազանց կնճռոտ հարցի մը առջեւ կը գտնուի Եւրոպան, ապահովելու համար իր ինքնապաշտպանութիւնը եւ խաղաղութիւնը:

Թ. Ա. Թ.

Ժընեւի հայ գաղութը երէկ եւ այսօր

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք ժամանակին, ողբացեալ Գարեգին Փաստրմաճեանի (Արմէն Գարօ) որդին, Հրանտ, դասախօս նշանակուած է Ժընեւի համալսարանին մէջ:

Այս առթիւ Ժընեւի հայ գաղութը Հոկտ. 24ին սրահ մը սարքած էր ի պատիւ տաղանդաւոր երիտասարդին, որ ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Երբ Կրոնիկ Փափազեան եկաւ լուր տալու թէ սրահ մը սարքուած է համալսարանին մէջ պաշտօնի կոչուելուս առթիւ, յիշեցի նմանօրինակ ձեռնարկ մը որ տեղի ունեցած էր քսան տարի առաջ Տօքթ. Շէրիտճեանի անուանման առթիւ: Այն ատեն ճառ մը խօսեցայ, բայց երբեք մտքէս չէր անցներ թէ օր մը նոյն պատիւը պիտի ըլլայ ինծի, միեւնոյն վայրին մէջ: Միակ մռայլ պարագան կը կազմէ բացակայութիւնը Տօքթ. Շէրիտճեանի, որ տարիներով գաղութին միացման գիծը եղած էր:

Ժընեւի հայ գաղութը իմ հայրենիքս եղած է: Թէեւ տարօրինակ կրնայ թուիլ, իրականին մէջ ես այս գաղութին երեք անդամներէն մէկն եմ, այն իմաստով որ շատ հազուագիւտ անդամներէն մէկն եմ իրերայաջորդ չորս տարբեր գաղութներու: Կ'ուզէի խօսիլ գաղութներու մասին, իմ յիշատակներս խառնելով ձերիններուն հետ:

Նախ առաջին հայ գաղութը 1914էն առաջ, որ կը բաղկանար մասնաւորապէս ուսանողներէ եւ հայկական կեդրոնի մը վերածեց Ժընեւը: Շատ պզտիկ էի այն ատեն, բայց պահած եմ այդ շրջանին մասնաւոր մթնոլորտին յիշատակը: Հայկական իտէալը, հայկական անկախ եւ գերիշխան պետութեան մը գաղափարը որ այժմ դարձած է գետ մը որուն ընթացքը պիտի չկարենան կասեցնել, վասնզի պատմութիւնը կէս ճամբան չի մնար,— այդ գաղափարը պզտիկ վտակ մըն էր այն ատեն որ կը հոսէր լերան մէջ, աղբիւրը անոր որ աւելի վերջը պիտի դառնար այդ գետը: Բայց միայն անոնք որ ապրած են այդ շրջանին՝ գիտեն թէ, որքան աւիշ, ուժ եւ ջերմութիւն կար այդ լեռնակատարներուն վրայ:

Հայկական երկրորդ գաղութը եղաւ առաջին Աշխարհամարտին եւ անոր անմիջապէս յաջորդող տարիներու գաղութը: Այն խանդավառութիւնը որով այդ գաղութը ողջունեց հայկական անկախ պետութեան մը յարութիւնը՝ խորապէս ազդեց իմ վրայ եւ իմ կեանքիս տուաւ ուղղութիւն մը որ այլապէս նոյնը չէր կրնար ըլլալ:

Այդ այն շրջանին էր երբ Լեւոն Նեւրուզ Հայկական Հանրապետութեան հիւպատոս կը նշանակուէր Ժընեւի մէջ եւ Տօքթ. Արապեան կը դառնար առաջին նախագահը հայկական գաղութի մը որ պաշտօնական հանգամանք ստացաւ ատեն մը: Այդ շրջանի նշանաւոր դրուագներէն մտքիս մէջ քանդակուած է, օրինակի համար, Ս. Ժէրմէն եկեղեցին մէջ կատարուած հայածէս արարողութիւն մը, որ իսկապէս դոհաբանական պաշտամունք մըն էր հայկական յաղթանակին համար: Կը յիշեմ նաեւ Նոր տարուան՝ 1919ի, երեկոյթը մօրաքրոջըս՝ Լիզա Զօրեանի տունը, ի ներկայութեան Համօ Օհանջանեանի: Ինչ յոյսեր, ինչ ծրագիրներ, ինչ առաջադրութիւններ: Կը թուէր թէ ամէն բան կը բացուէր մեր առջեւ: Կարելի է ըսել թէ երբեք հայ ժողովուրդը իր առջեւ չէ գտած այնքան ընդարձակ ապագայ մը, քան այդ օրերուն:

Ափսո՛ս, հազիւ երկու — երեք տարի տեւեց այդ երազը: Եւ տեսանք փլուզումը այդ տեսիլքներուն, կորուստը թրքական Հայաստանի եւ յետոյ նաեւ ռուսական Հայաստանի մէկ մասին: Այսպէս էր որ չունեցանք հայկական գերիշխան պետութիւնը երկու պատերազմներու միջեւ:

Այստեղ Ժընեւի մէջ, միջազգային խորհրդաժողովներու առթիւ կը տեսնէինք ներկայացուցիչները նորածին պետութեանց որոնք իրենց անկախութիւնը ստացած էին առաջին Մեծ Պատերազմին յաջորդ օրը, իբրեւ պարգեւ: Մինչդեռ այլեւս չէր երեւար այն Հայաստանը որուն ժողովուրդը գետերով արիւն թափած էր իր ազատագրութեան համար:

Մեծ յուսախաբութիւն մը եղաւ եւ անխուսափելի էր որ Ժընեւի հայ գաղութը, ինչպէս միւս գաղութները, կորսնցնէր իր կորովին եւ հմայքին մէկ մասը: Բարոյական տեսակէտով թերեւս ամէնէն տաժանելի այս տարիներուն էր որ յուսախաբութիւնը աւելի ծանր է քան պարտութիւնը, Տօքթ. Շէրիտճեան ստանձնեց նախագահութիւնը այս գաղութին, այս մեծ վիրաւորին այնպիսի անձնուրացութեամբ եւ հոգեկան մեծութեամբ, որուն մօտէն ծանօթ եմ, իբրեւ քարտուղարը մեր գաղութին, ընկերակցութեամբ Պ. Կէնչի որ ստանձնած էր գանձապահութիւնը: Թէ գանձապահը, եւ թէ քարտուղարը անճարակ էին հայերէնի մէջ եւ կը յիշեմ կարգ մը վիճաբանութիւններ եւ տեսարաններ, զորս մեր նախագահը կը պարտկէր իր հայկական լայն զգացումով:

Յետոյ Ժընեւէն հեռացայ մօտ 15 տարի, եւ երբ վերադարձայ, զարմացայ դիմացս գտնելով գաղութ մը որ տոգորուած էր նոր կրակով մը: Չեմ գիտեր ինչ են այս վերակենդանացման պատճառները: Հաւանաբար վերջին պատերազմին դասերը որոնք բոլոր ժողովուրդներուն սորվեցուցին ինքնաճանաչում, ուսանողներու նոր բազմութիւն մը Միջին Արեւելքէն, Հայկ. Տան երբեմնի սաներուն լուրջ աշխատանքը եւ մեր ներկայ նախագահին՝ Շարլ Փիլիպոսեանի կորովի եւ վարպետ ղեկավարութիւնը աջակցութեամբ ստացաւ կնիք մը»:

×

Բանախօսը յետոյ շնորհակալութիւն յայտնելով գաղութին, մասնաւորապէս յիշեց անոնք որ ամէնախոր ազդեցութիւն գործած են իր հոգեկան կազմութեան վրայ.— «Հայրս, յետոյ մօրեղբայրս Յովսէփ Մելիք Բեգլարեան, Աւետիս Ահարոնեան, Ալ. Խատիսեան, Ս. Վրացեան, Յովհաննէս — Լորիս Մելիքօֆ, Լ. Բաշալեան, Գնդ.

Բաղտասարեան եւ ուրիշներ զորս չեմ կրնար յիշել»։

— «Բիչ առաջ կ՚ըսէի թէ ես Ժընեւի գաղութին երէց անդամներէն մէկն եմ։ Բայց կայ ուրիշ մասնայատկութիւն մը։ Կրնանք ըսել թէ մեր գաղութը, ինչպէս բոլոր հայկական գաղութները կը բաղկանայ երկու որոշ խմբաւորումներէ։ Նախ կան անոնք որ տեսած են իրենց մայր Հայրենիքը, հոն ապրած են եւ յետոյ անոնք որ, ինչպէս Մովսէս եւ Աւետեաց Երկիրը, չեն տեսած զայն, վասն զի մեծցած են Եւրոպայի կամ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, Հայաստանէն դուրս։ Ես կը կարծեմ թէ գրեթէ միակն եմ որ կը պատկանիմ այդ խմբաւորումներէն թէ մէկուն, թէ միւսին եւ կրնամ ըսել Կէօթէին պէս.— «Երկու սիրտ կայ իմ կուրծքիս տակ»։

Արդարեւ ես այստեղ Արեւմուտքի մէջ կրթուած եմ, բայց պարագաներու բերումով ճանչցած եմ մեր երկիրը, վասն զի մինչեւ տասը տարեկանս, մինչեւ առաջին Աշխարհամարտը մայրս եւ ես կը բնակէինք Ժընեւ, բայց գրեթէ ամէն տարի Հայաստան կը վերադառնայինք։ Եւ յետոյ հաճոյքով կը յիշեմ թէ առաջին վարժարանը ուր գացած եմ հայկական մանկապարտէզ մըն էր։

Այսպէս ժամանակի ընթացքին զգացի թէ կը գտնուիմ երկու սերունդներու միացման կէտին վրայ եւ այդ պատճառով իսկ մասնաւոր պատասխանատուութիւն մը կ՚իյնար իմ վրայ։ Կարծես ինձմով հին սերունդը ձեռք պիտի երկարէր նորին։ Ասոր համար է որ ի պէտս նոր սերունդին գրեցի Հայաստանի պատմութիւնը։ Գրեցի այնպէս ինչպէս կ՚ուզէի, որ ուրիշ մը գրած ըլլար ժամանակին, ինծի պէս մանուկի մը համար։ Հայաստանի այս պատմութեան միջոցով է որ փորձեցի շարունակել հօրս գործը, գրիչով շարունակել ինչ որ ան սկսած էր սուրով»։

Եզրակացնելով բանախօսը, բացատրեց թէ Ժընեւը եղած է հայասիրական շարժման վառարաններէն մէկը, շատերուն համար տեսակ մը երկրորդ հայրենիք։ Այս առթիւ յիշեց Էտուար Նաւիլը, Վիլհէլմ Ֆաւրը, եւ Քրաֆթ Պոնարը։ «Լամարթինը չէ՞ր որ Հայերը կը կոչէր Արեւելքի Զուիցերիացիները»։

Իբրեւ վերջաբան, Փրոֆ. Փասդրմաճեան բացատրեց թէ տարագրութեան մէջ, «ամէնէն դժուարին հարցն է հաշտեցնել մեր ամենօրեայ կեանքը մեր հայկական ժառանգութեան հետ։ Մէկ կողմէ Արեւմուտքը իր ստեղծագործ ուժով, միւս կողմէ արեւելեան ժառանգութիւնը, Արեւելքը իր խորհրդաւոր գաղափարականութեամբ, իր պայծառութեամբ, իր բնական արժանաւորութեամբ։ Երկու հակամարտ քաղաքակրթութեանց հաշտեցման՝ ներդաշնակման այս հարցը այժմ դարձած է տիրական։

... Մեծ փիլիսոփայ մը, Նիցշէ, տեղ մը գրած է խօսքեր որոնք սքանչելապէս կը պատշաճին Հայաստանի եւ բոլոր Հայերու ճակատագրին։ Ան հիացումով կ՚ոգեկոչէ անոնք որ գիտեն ապրիլ շրջապատուած հակադրութիւններով, որոնք գտնուելով հակամարտ ուժերու միջեւ, գիտեն մէկով չէզոքացնել միւսը, հաւասարակշռել մէկը միւսով եւ նոյն այդ հաւասարակշռութենէն կը քաղեն իրենց կեանքին կանոնները եւ իրենց սեփական ազատութեան աղբիւրը»։

Բուլղարի դասընթացքի գործունէութիւնը

(Փրոֆ. Վ. Պընըրցեանի զեկոյցէն)

Ռումէն Ժողովրդական Հանրապետութեան Ակադեմիայի կից՝ Սլաւ եւ Արեւելեան լեզուներու կաճառի շրջանակին մէջ, չորս տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի գրաբար դասընթացք մը, զոր անընդհատ կորովով կը ղեկավարէ հայկաբան փրոֆ. Վլատ Պընըրցեանու։ Ուսանողներու մեծ մասը եղած են Հայեր, իսկ մնացեալը Ռումէններ։ Դասընթացքի ծրագիրը բաղկացած է գրաբարի քերականութեան, Հայոց պատմութեան եւ Հայ հին ու միջին դարու գրականութեան վերաբերեալ նիւթերէ։ Չորրորդ տարուոյն ընթացքին դասաւանդուած է նաեւ հնագիտութիւն եւ կատարուած է հին ձեռագիրներու ընթերցանութիւն։

Փրոֆ. Պընըրցեանու ըսած է թէ մեր ուսանողները բազմագրեցին կամ ընդօրինակեցին Մովսէս Խորենացիի, Ագաթանգեղոսի Փաւստոս Բիւզանդացիի, Եղնիկի եւ ուրիշներու երկերու այն հատուածները որոնց մէջ չկային մէկէ աւելի օրինակներ։ Ամէն տարի կը կրկնուէին քերականութեան դասերը։

«1950ի ամառը, պատմութեան կաճառի կողմէ պարտականութիւն տրուեցաւ ինծի կազմելու գրաբարի քերականութիւն մը, որ պիտի վիմագրուէր։

Իմ առաջարկով մեր դասընթացքի վրայ աւելցաւ տարի մը եւս, որու ընթացքին դասաւանդուեցաւ հնագիտութիւն ե հին գրուածքներու ընթերցանութիւն, այս նպատակին իրագործման նպաստելու համար 1951ի ամառը պատրաստեցի հնագիտութեան դասագիրք մը ու հնագիտական ալպոմ մը բաղկացած 80 տախտակներէ։

Շնորհիւ այս աշխատանքներուն, ուսանողները սկսեր են յաջողապէս կարդալ ու ընդօրինակել Ռումէն Ժող. Հանրապետութեան Ակադեմիայի մատենադարանին մէջ գտնուած հայ ձեռագրերը եւ առաջարկեր են Ակադեմիային որ իր Քլուժի մասնաճիւղին մօտ գտնուած 300 հայկական ձեռագրերը բերել տայ Պուքրէշ։ Առաջարկը ընդունած է եւ գործադրութիւնը սկսած։

Ծանր հիւանդութիւն մը ժամանակաւորապէս ընդհատեց աշխատանքներս.— Կ՚ըսէ փրոֆ. Պընըրցեանու, բայց յոյս ունիմ որ պիտի կարենամ վերսկսիլ գործունէութիւնս, պիտի աւարտեմ քերականութեան գրքի կազմութիւնը, պիտի աւարտեմ նոյնպէս Հին Հայաստանի ընկերային, մշակութային եւ քաղաքակրթական կացութեան մասին պատրաստած աշխատասիրութիւնս։ Սկսած եմ եւ պէտք է որ աւարտեմ աշխատասիրութիւն մը Երեւանի Ակադեմիայի պարբերաթերթին համար, ինչպէս նաեւ բառարան մը «Ամիսներու անուններ հին հայերէնի մէջ» բովանդակութեամբ։

Ուսումնական նոր տարեշրջան մը կը սկսինք, կը փափաքիմ շուրջս տեսնել եռանդուն երիտասարդներ, ինչպէս 1948—49 շրջանին։

KԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«Յ Ա Ռ Ա Ջ» Ը

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Մեծ ոգեւորութիւն մը կը տիրէր Ալֆորվիլի Թաղապետութեան սրահին մէջ։ Ուխտեալներ եւ համախոհներ եկած էին իրենց յարգանքի տուրքը ընծայել Հ. Յ. Դաշնակցութեան ռահվիրաներուն եւ վերապրիլ անոնց յիշատակներով։

Հանդէս - ճաշկերոյթը բացուած յայտարարուելով ներկաները երգեցին «Մշակ բանուոր»ը եւ նախագահ ընկեր Տօքթ. Կիլիկեցի խօսք առնելով ըսաւ թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր գոյութեան ամբողջ տեւողութեան ընթացքին հպարտութեամբ դիմագրաւեր է պայքարը, եւ այդ պայքարով կարողացեր է կերտել իր պատմութիւնը եւ աւանդ, որոնց համար կ՚ապրի ան իբրեւ Հայ, յիշելով իր անցեալը եւ ներկայիս ան կը ջանայ վառ պահել մեր ազգային մշակոյթն ու պատմութիւնը, պատրաստելու համար արժանաւոր յաջորդներ երէցներուն։ Ու ես կ՚ապրիմ այն հաւատքով որուն անունն է Հայաստան։

Օրուան բանախօսը, ընկեր Աշոտ Խսահակեան, անդրադարձաւ մեր ազգային կեանքին մէջ Հայ յեղափոխականներու գործունէութեան վրայ։

Հայ յեղափոխականներ շատ են պայքարած Հայոց անկախութեանը համար։ Վերջին 100ամեակը արդէն իսկ ծանօթ է մեզի, թէ ինչպէս հայ գիւղացին, հայ մտաւորականը, հայ հարուստը, վերջապէս ողջ հայութիւնը միահամուռ կը մաքառի Թշնամիին դէմ, տանելի կեանք մը ապահովելու համար։ Յեղափոխականներ զանազանութեներու տակ, Արմենականներ, Հնչակեաններ, պատմ՚ւ իրենց, սակայն ասոնցմէ յետոյ պիտի գար աւելի մեծ եւ զօրեղ ուժ մը, կերտելու մեր միտքերուն մէջ ազգային գաղափարաբանութիւնը եւ ստեղծել հայութեան մէջ անկախութեան ոգին, որ է Հայ Յեղ. Դաշնակցութիւնը։

Ինչպէս ուրիշ առիթով, այս անգամ եւս Ալֆորվիլի մեր համակրելի քաղաքապետը R. Bleuse եւ S. F. I. O.ի ներկայացուցիչը, ընկեր Millet մասնակից եղան մեր խանդավառութիւններուն, իրենց պատգամներով։

Սրահը կը ցնծար երգերով։ Իսկ Թաթոսի Գաբրիէլին աւելի կը համեմէր մթնոլորտը իր նուագարանով, ու գոյգեր կը պարեն։

Այս գեղեցիկ վայրկեաններու ազդեցութեան տակ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ համայեց ունկնդիրները ոգեկոչելով փառքը Դաշնակցութեան, ընաբան ունենալով — Ես երբ Դաշնակցական եղայ։

Ուշ գիշերին Ժողովուրդը հազիւ կը բաժնուէր սրահէն։ Իսկ ընկերներ եւ համակիրներ հաւաքուած սեղանի մը շուրջ կը շարունակէին ուրախութիւնը, վերապրեցնելով իրենց օրերուն Օրը։

Պ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

ԾԻԾԱՂ

ՍԿՈՎՏԻԱՑԻՆ.— Պօպ, շատ մի վազվզեր, կօշիկդ կը մաշի։ Նայէ։

ՏՂԱՆ կը նայի։

ՍԿՈՎՏԻԱՑԻՆ.— Պօպ հանդիստ նայէ՝ որ տաբատդ չմաշի...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Է.— ՖՐՈՅԼԱՅՆԵՐ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ներկարարը հետաքրքրութիւն ձեւացուց եւ իր համաձայնութիւնը թօթուեց։ Ասոր վրայ, Տիկ. Ինկրամ գովեց Ֆաշիստներու Բրիտանական Միութեան բարեմասնութիւնները եւ ներկարարը մեկնեցաւ՝ գրպանը ունենալով քարտուղարին հասցէն։

Քարտուղարին քովը երթալէ առաջ, այցելեց տեղական ոստիկանատունը։ Այդ վայրկեանէն սկսաւ ան գործել Սքոթլընտ Եարտի մասնաւոր ճիւղի հրամաններուն տակ։

Մայիսի ընթացքին Միութեան տեղական մասնաճիւղը ունեցաւ քանի մը ժողովներ եւ խանդավառներ անդամին թօյլատրուեցաւ աղօտ գաղափար մը կազմել այն ծրագիրներուն շուրջ, զորս դաւադիրները ունէին իրենց մտքին մէջ։

Նաւահանգստային լրտեսութիւնը կը ներկայացնէ միշտ միեւնոյն պահանջներ.

— «Տեղեկացուցէք մեզի, թէ ինչ չոգենաւեր ճամբայ կ՚ելլեն, ինչ բեռներ կը փոխադրեն, որքան զինուոր կայ փոխադրանաւերու մէջ»։ Տեղեկութիւնը կը հաղորդուի ուրիշ գործակալներու օդանաւային թղթատարով, ծածկագիր հեռագիրներով կամ առեւտրական հեռաձայնային տեսակցութեամբ։

Տիկին Ինկրամ հպարտօրէն յայտարարեց, թէ կրցած է ձեռք ձգել կարգ մը լաւ տեղեկութիւններ, զորս ղրկած է երկրէն դուրս։ Պատրաստ էր լաւ վճարելու աւելին համար։ Ան հրահանգած էր նաեւ իր նոր բարեկամին գտնել դժգոհ մարդիկ, որոնք պիտի հաւանէին մասնակցիլ տեղական քաղաքային պաշտպանութեան կազմակերպութեան, որովհետեւ կարեւոր էր ունենալ կարելի եղածին չափ մեծ թիւով զինեալ դաւադիրներ, օգնելու համար գերմանական ուժերուն, անմիջապէս որ արշաւանքը սկսէր։

Այս կէտին մէջ Սքոթլընտ Եարտը խառնուեցաւ գործին եւ վայելչակազմ, ներկով թխացած տասնապետի մը ժամանումը այդ կազմակերպութեան մէջ, խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ գերմանական գործակալներու կողմէ։ Սուիֆթ ըսաւ այդ տասնապետին, որ իրենց գլխաւոր գործը պիտի ըլլար օգնել գերմանացի անկարգելորդներուն, որոնց ժամանման կը սպասուէր Յուլիսին կամ Օգոստոսին։ Ծիշդ Թուականը պիտի հաղորդուէր ձայնասփիւռային ազդանշանով։ Թուխ ներկուած տասնապետը վերադարձաւ Հուայթհոլ (Լոնտոնի կառավարչատունը) եւ պատրաստեց պաշտօնական տեղեկագիր մը։

Դատավարութեան ընթացքին, Տիկին Ինկրամ չուրացաւ իր այս գործերէն եւ ոչ մէկը։ Ընդհակառակն, փորձեց դատարանը օգտագործել իբրեւ նացիական բեմ մը։ Փառաբանելով իր յաղթանակները, իր արհամարհանքը նետեց ընդհ. դատախազութեան վրայ եւ յայտնեց իր վստահութիւնը, թէ ինչ որ ալ ըլլայ վճիռը, ինք ազատ պիտի արձակուի մէկ ամիսէն, երբ «Սվաստիքա»ն (Կէռխաչը) պիտի թռչի «Լոնտոնի վերեւ»։ Սուիֆթ ջանաց դուրս սողոսկիլ, ըսելով որ նպատակ չունէր օգնելու Գերմանացիներուն, այլ կ՚ուզէր միայն յառաջդիմութիւնը Ֆաշական կուսակցութեան, որ իր ձերբակալութեան շրջանին, օրինաւոր կազմակերպութիւն մըն էր տակաւին։ Կը յիշեմ ուշագրաւ տեսարան մը, երբ Սուիֆթի պաշտպան փաստաբանը, խաչաձեւ հարցաքննութեան միջոցին բախում մը ունեցաւ ամբաստանիչ կողմի գլխաւոր վկային, «անհաւատարիմ տասնապետին» հետ։

— Սուիֆթ ըսա՞ւ, թէ միակ մարդը, որուն հետ Հիթլէր պիտի բանակցի, Սըր Օսվալտ Մոզլին էր, հարցուց պաշտպան փաստաբանը։

— Այո եւ ըսաւ, որ Սըր Օսվալտ պետութեան մեծը պիտի ըլլայ, երբ Գերմանացիները գրաւեն իշխանութիւնը Բրիտանիոյ մէջ։

Ամէնէն մեղադրական ապացոյցը այն իրողութիւնն էր, որ Գերմանուհին յաջողած էր ծառայութեան մտնել տոնը ծովային ապային, որ այդ ժամանակ, ծովային նախարարութեան պետերու յատակագիծներով գրաղող բաժանմունքներէն մէկուն պետն էր։

Տունը, ուր կ՚աշխատէր, կը գտնուէր պարտէզի մը վրայ, որ կ՚իշխէր Սոլէնթին եւ Փորթսմութի մուտքին։ Գերմանուհին, նաեւ, ֆաշիստներու զօրաշարժին եւեւը կեցած կազմակերպիչ ուղեղն էր։

Թարգմ. Կ. Գ.

Բ. ՋԻՆԿԸՐ

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԲՈՂՈՔ ՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԷՄ

Խ. Միութիւնը, ամերիկեան ընտրութեանց օրն իսկ, բողոքագիր մը ուղղած էր Ուաշինկթընի կառավարութեան, Քորէայի շուրջ նաւային պաշտպանողական գիծը ընդարձակած ըլլալուն համար: Մոսկուա ապօրէն կը գտնէր այս ծաւալումը եւ զայն նոր փաստ մը կը նկատէր ամերիկեան յարձակողականի ծրագրին եւ բռնաբարում առեւտրական նաւերու ազատութեան: Եւ պատասխանատու կը բռնէր Ամերիկան բոլոր հետեւանքներուն համար :

Ամերիկա մերժեց այդ բողոքը յայտնելով թէ այդ ձեռնարկին նպատակն էր արգիլել թշնամի գործակալները որ ձկնորսութեան պատրուակով կը մտնեն պատերազմական գերիներու կայաններուն մէջ: Յարձակման հեղինակները իրենց ժամանակ չեն կորսնցներ ապօրէն հռչակելու օրինաւոր միջոցներ որ ձեռք կ'առնուին խռովարարներու դէմ: Խ.Միութեան բողոքը մտքերու մէջ շփոթութիւն ստեղծելու համար է, յայտարարեց ամերիկեան խօսնակը :

X Ամերիկա կրկին պահանջեց Մոսկուայէն վերադարձնել պատերազմի պահուն իրեն փոխ տրուած նաւերը: Նախապէս եղած պահանջները անպատասխանի թողուած էին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին հետ շատ կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան փոխ նախարարը, Ուլ-Ֆոսթըր, ընկերակցութեամբ Գահիրէի ամերիկեան դեսպանին: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, փոխ-նախարարը Ամերիկայի համակրանքը յայտնած է Եգիպտոսի նոր իշխանութեան բարենորոգչական ձեռնարկներուն առթիւ եւ խոստացած է լայնօրէն գոհացում տալ Եգիպտացի ժողովուրդին պահանջներուն: Իրազեկներ կը կարծեն թէ հետզհետէ կը հարթուի ճամբան, Իսրայէլի հետ հաշտութիւն կնքելու եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը իրագործելու համար :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ծառայութեան շրջանը աւելցնել պէտք պիտի ըլլայ յայտարարեց Պաշտպանութեան Նախարար Պ. Փլեվէն, քանի որ 1934էն 40 ծնունդներու թիւը պակաս ըլլալով, շարքերը լրացնելու չափ զօրահաւաք կարելի չէ կատարել:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Մօրիս Թորէզ որուն վերադարձին կը սպասուէր, կ'երեւի յետաձգած է իր ճամբորդութիւնը, քանի որ իր կինը Տիկին Ժանէթ Վէրմէրշ առջի 'ր մինակը վերադարձաւ Մոսկուայէն: Միւս կողմէ «Իւմանիթէ» կը գրէ որ կառավարութիւնը դաւ մը կը պատրաստէ Մօրիս Թորէզի դէմ «համայնավար երեսփոխաններու հետապնդումի շրջանակին մէջ» :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը վաւերացուց մետաղագործական հաստատութեանց վրայէն 1949էն ի վեր շարունակուող ազգայնացումը: Պետականացուած երկաթի ու պողպատի գործարանները պիտի վերադարձուին իրենց նախկին սեփականատէրերուն : Մասնաւոր մարմին մը պիտի հաստատուի, հակակշռելու համար այդ ճարտարարուեստին վրայ :

ՏՈՒՆԸ ԱՇԽԱՏՈՂ գործաւորները պէտք է նուազագոյն աշխատավարձը շահին իրենց դասակարգին համաձայն, յայտարարեց աշխատանքի նախարարը: Ամէն անոնք որ նման գործաւորներ ունին, պէտք է արձանագրութեան տոմար մը պահեն, անունը տարիքը, հասցէն պարունակող: Տունը աշխատողները միայն մէկ օգնական ունենալու իրաւունք ունին: Անոնց վճարուելիք վարձքին վրայ 100ին 4 յաւելում պէտք է ըլլայ իբր արձակուրդի իրաւունք եւ այս պէտք է նշանակուի վճարման թուղթերուն մէջ :

Նուագահանդէս Հայերաժշտութեան

Salle Gaveau, 45 rue la Boëtie, Շաբաթ 8 Նոյեմբեր, ժամը 21ին :

Ղեկավարութեամբ՝

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Հովանաւորութեամբ ՋԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Կը մասնակցին Lydia Karine, Nathalie Wetchor, Joseph Mengé (երգեհոն) եւ Pasdeloupի նուագախումբը (65 հոգի) եւ ռատիոյի երգչախումբը :

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ՆԱՐԵԿԻ

Գիները **150էն 600 փր., J. M. 100 փր.** :

Suite française, «Հերոսի մը կեանքը» :

Տոմսերու համար դիմել եկեղեցին Tél. Ely. 67.03: Պարսամեան, Բալուեան գրատուները, Օր. Լոլա Իշկալացեանի 75 rue du Fbg. Poissonnière, Tél. Pro. 64.23, Durand Place de la Madeleine, եւ SalleGaveau:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, այս կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր :

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DÉPREUXի (Նախկին Նախարար), ներկայութեամբ տեղւոյն S. F. I. O.ի ընկերներուն :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Օր. Մ. Կառվարենց, Շաքէ Պէնկեան, Իսկուհի Ատանալեան, ընկերներ Մինասեան եւ Մ. Գաբակէօզեան (երգ), Օր. Շահինեան, ընկեր Էզօ Սերոբեան (արտասանութիւն), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի, Հայկական պարեր, Օր. Գասէզեանի պարախումբով, նուագ Բենօ, Սէյրան եւ Ունանեան :

Եւրոպական պարեր Garow's Typique նուագախումբով : Մուտք **150 եւ 200 փր.**

X

Պորտոյի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15.30ին, Chambre Syndicale de Commerceի սրահը, 8 rue des Trois Conils:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ՝ Նոր Սերունդի խումբէն, ղեկավարութեամբ Օր. Ծ. Քէնտէրեանի: Պատկեր մը «Անդրանիկ» թատերգութենէն : Հանդէսէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ծօխ պիւֆէ :

Մուտք՝ 50 ֆրանք :

X

Վիենի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Սանուհիներու :

9 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Պաշտօնական մասէն վերջ նուագախումբով պար մինչեւ կէս գիշեր :

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ, Մարսէյլէն

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգեն՝ Տիկին Թաշճօսեան, ընկեր Զարեհ Գասեան (Վալանսէն): Պար, Սանուհիներու կողմէ: Խմբերգ Ֆ.Կ. Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբի կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

X

Վալանսի մէջ

Կը տօնուի ուրբաթ, 14 Նոյեմբեր :

Կը խօսին Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ, ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

Կ'արտասանէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՆՈՒԷՐ.— Պ. Օ. Սիմիթեան նախկին սան Պէրպէրեան վարժարանի, 100.000 Փր. նուիրած է Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի, Salle Gaveauի մէջ, Նոյեմբեր 8ի նուագահանդէսին յաջողութեան համար :

Հ. Մ. Մ.— Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը կը յայտնէ թէ անցեալ կիրակի պաշտօնական մարզիչը բացակայ էր հիւանդութեան պատճառով: Ներկայ կ'ըլլայ այս կիրակի Stade Ollier, 11 rue d'Arcueil La Vache Noire: Ծնողքները կը հրաւիրուին օգտուիլ այս առիթէն ղրկելով իրենց տղաքը :

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 4էն 11 Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, métro Cadet: Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան, Ահարոնեան ակումբը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին ընկեր Մանուկի բնակարանը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեբ. Մուրատ Ուս.ի խնջոյքը, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ կիրակին :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Café Cohard, Bld. d'Algerie: Օրակարգ՝ ղեկոյց հաշուեքննիչ յանձնախումբի վարչական ընտրութիւն եւ ուրիշ ընթացիկ հարցեր :

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Սասունիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie.

Կը խօսի ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ :

Նիւթ՝ Ամերիկայի Օգն. Խաչի կազմակերպական կեանքը: Մուտքը ազատ է :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ցերեկ ժամը 3—11, Rue Jules Ferry, Ivry:

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կ'երգէ Աւետիս Քիւփէլեան, կ'արտասանէ Օր. Ժ. Գրիգորեան :

Շաւիլի Նոր Սերունդի թատերախումբը կը ներկայացնէ ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ թատերգութիւնը:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պարահանդէսը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Պ. Պէրթօի: Տոմսակներու համար դիմել՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն : Կանխաւ ապահովել սեղանները:

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՄԱԽԱՐԴԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի անդամահամակրական խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին Կարտանի հայկ. դպրոցասրահին մէջ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 9 Novembre 1952 Կիրակի 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6912-Նոր շրջան թիւ 2323

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ԿԱՊԸ»

Կապը Հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ թուլցած է երկար ատենէ ի վեր :

Ազատագրութեան վաղորդայնին, Երեւանի մէջ կազմուած էր «Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի հայկ. ընկերութիւն» մը:

Կար ժամանակ, երբ այս ընկերութիւնը արտասահմանի հայ մամուլը կ'ողողէր իր յօդուածներով, որոնք Երեւանէն կը ղրկուէին, ընդհանրապէս հնագրով, զանազան երկիրներու, մանաւանդ Ամերիկայի թերթերուն :

Միայն «յառաջդիմական» եւ «Հայաստանասէր» թերթերը չէ, որ կ'արժանանային այդ շնորհին :

Ներգաղթի եւ Հայկ. Դատի արծարծման երանելի օրեր էին: Երեւան շատ բարակ չէր մաներ: Ընթացիկ եւ գործնական քաղաքականութեան խնդիր անշուշտ:

Ղրկուած գրութիւններն ալ աւելի շատ գրական եւ մշակութային հանգամանք ունէին, քիչ անգամ քաղաքական եւ քարոզչական նպատակներ կը հետապնդէին:

Կ'ուզէին արդարացնել ընկերութեան անունը, մնալով «կուլտուրական» սահմաններուն մէջ:

Աւելի ետք, ընկերութիւնը Երեւանի մէջ կազմակերպեց գրողներու համագումար մը, որուն մասնակցեցան արտասահմանի «յառաջդիմական» գրողները միայն: Ոչ-յառաջդիմական եւ «հակահայաստանեան» գրագէտները հեռու պահուեցան: Անոնցմէ շատեր համագումարին մէջ դատափետուեցան եւ բուռն քննադատութեան ենթարկուեցան:

Տարիներու հոլովումով, «կուլտուրական կապի ընկերութիւնը» թուլցուց կապերը արտասահմանի հետ :

Այս թուլացման հետ միաժամանակ, յօդուածներու բովանդակութիւնն ալ խոր փոփոխութեան ենթարկուեցաւ: Հնագրով յօդուած ղրկելու եռանդը բոլորովին մարեցաւ, մինչ «արտասահման» բացատրութիւնն ալ հետզհետէ համեստ նշանակութիւն մը ստացաւ :

Ներկայիս էջմիածինի եւ Սովետ. Հայաստանի էջերէն է, որ «կուլտուրական կապ»ի ընկերութիւնը իր պատգամները կը ղրկէ արտասահմանի հայութեան, որուն համար կը հրատարակուին այդ ամսաթերթերը: Հայաստանի ժողովուրդը չի տեսներ զանոնք, մանաւանդ «էջմիածին»ը, պաշտօնաթերթ ամենայն Հայոց հայրապետութեան :

«Արտասահման»ն ալ ամփոփուած է գլխաւորաբար Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ, որոնք ենթարկուած են համայնավարական վարչաձեւին:

Պուքրէշի «Նոր Կյանք»ը եւ Սոֆիայի «Երեւան»ը պարբերաբար կը հրատարակեն «կուլտուրական կապի ընկերութեան» խմբագրած յօդուածները, որոնք այլեւս ոչ մէկ կապ ունին հայկական մշակոյթին հետ եւ զուտ քարոզչական նպատակ կը հետապնդեն :

Այս երկու թերթերն ալ որդեգրած են երեւանեան խորթ ուղղագրութիւնը, որ արեւմտահայ բարբառով բոլորովին բարբարոս ձեւ մը կը ստանայ:

Նմոյշ մը տալու համար թէ այսօրուան Երեւանը ի՛նչ կը հասկնայ «արտասահմանի հետ կուլտուրական կապ» ըսելով, յիշենք յօդուած մը, որ վերջերս լոյս տեսաւ «Երեւան»ի յաջորդական երկու թիւերուն մէջ եւ որուն խորագիրն է՝ «Դաշնակները Ամերիկա - անգլիական իմպերիալիստների լակեյներն են»:

Կրնանք երեւակայել այլեւս թէ ի՛նչ զզուելի սուտեր յերիւրած են՝ արդարացնելու համար այս խորագիրը, որ ինքնին պերճախօս է :

Ըսելէ վերջ թէ «Ամերիկայում բոյն դրած հայ ազգի դաւաճանները հիմնադրեցին այսպէս կոչուած ԱՆԶԱ կազմակերպութիւնը» եւ Ամերիկա փոխադրեցին Գերմանիա ապաստանած Հայերը, հիմա ալ «արեւմտեան Եւրոպայում, մնացած Հայերի մի մասին դաշնակները ձգտում են տեղափոխել Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները, հետագայում սովետական Հայաստանի սահմանների մօտ կազմակերպուելիք աւազակային բանդաներում օգտագործելու յետին մտադրութեամբ...»:

Այս դեռ ոչինչ :

Ահաւասիկ չնաշխարհիկ միտք մը, զոր տրւած են սեւով ճերմակի վրայ, ատանց կարմրելու.

— «Նրանք (Դաշնակները) սերտ դաշինքի մէջ են մտնում սովետական Հայաստանի սահմանակից ու նրա մոլի թշնամի, ռեակցիոն կառավարող շրջանների հետ, ցանկանալով իրենց պլանները իրագործել Թիւրքական եանչարների միջոցով ...» :

Ահա թէ մինչեւ ուր ստորնացած է «ընկերութիւնը», որուն նպատակն է իբրեւ թէ «կուլտուրական կապ» պահել արտասահմանի հայութեան հետ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

« ԱՄԱՆ ՃԱՆԸ՛Մ ... »

Ձեմ կարծեր որ աշխարհի վրայ կայ ժողովուրդ մը, որ մեզի չափ ու մեզի պէս հակասական ըլլայ իր շարժուձեւերուն մէջ:

Մենք՝ եւ սեւ ենք, եւ ճերմակ: Երբեմն կլոր ենք, երբեմն քառակուսի: Շատ անգամ ալ՝ եռանկիւն: Ուշիմ ենք եւ արթնամիտ, բայց խենթ հովեր ալ ունինք: Երբեմն շատ յամառ, երբեմն ալ՝ հեզահամբոյր ու խօսք մտիկ ընող :

Ընթերցասէր ու գրասէր ենք, բայց բան չենք կարդար, որովհետեւ ամէն բան գիտենք :

Եկեղեցասէր ենք եւ աստուածավախ, բայց եկեղեցի չենք երթար եւ Աստուածաշունչին երեսն ալ չենք նայիր:

Քաղաքակիրթ ու քաղաքավար ազգերուն շարքը մտած ենք — հրաշք —, բայց կրթութիւնը մեր գլխաւոր առաքինութիւնը չէ: Շատ զգայուն ենք, շատ դիւրազգած, բայց երբեմն ալ չափէն աւելի, անզգայ ու չորուցամաք :

Եւ Դաշնակցական ենք՝ եւ Ռամկավար: Թէ Հանրապետական եւ թէ միապետական: Ժողովրդապետութեան բարեկամ ենք, բայց բռնակալութեան ալ թշնամի չենք: Օր մը յառաջդիմական, օր մը յետադիմական: Երբեմն ջերմ հայրենասէր կամ հայրենամոլ, երբեմն ալ կատաղի օտարասէր եւ օտարամոլ :

Այս բոլոր առաքինութեանց եւ թերութեանց կուշտին՝ կայ մեր անհոգութիւնը, որ ազգային գիծ է, ոչ թէ հատուածական: Թուրքը պիտի ըսէր տույղուսըզ ...

Ահաւասիկ, դիմացդ նստած է մտաւորական մը, որուն հետ կը խօսիս, օրինակ, մեր Մեծասքանչին մասին ու դառնօրէն, կ'ըսես.

— Եղբայր, այս ինչ թափթփածութիւն է, ո՞ւր պիտի հասնի մեր լեզուն այս ընթացքով: Առ, կարդա, սա գիրքը, մէջը՝ հազար սխալ ...

Ու մտաւորական բարեկամդ կը պատասխանէ.

— Ամա՛ն ճանը՛մ ...

Ուրիշի մը, կսկիծով կը պատմես թէ մեր կուսակցական ամուլ վէճերը մեր տունը պիտի քանդեն, օր մը: Եւ կը լսես իր պատասխանը.

— Ամա՛ն ճանը՛մ ...

Կ'ուզես որ մեր հանդէսներն ու պարահանդէսները քիչ մը աւելի շնորհալի ըլլան եւ բարեմիտ թելադրութիւններ կ'ընես: Դիմացինիդ շրթունքին վրայ է նոյն երգը.

— Ամա՛ն ճանը՛մ ...

«Հայերէն երգեցէք, թուրքերէն մի երգէք» կ'ըսես ու դիմացէդ կը պոռան.

— Ամա՛ն ճանը՛մ ...

Ասանկ աննման ազգ տեսա՞ծ էիք...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Մ. ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐՈՒՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«Հայրենիք»էն կ'իմանանք թէ Տիթրոյթի «Ազատամարտ» ակումբին մէջ սեղան մը սարքուած է ի պատիւ ընկեր Միսաք Թորլաքեանի, անոր Քալիֆորնիա մեկնումին առթիւ, նախագահութեամբ ընկեր Բժ. Քէչիչեանի: Ընկեր Կ. Թանտրճեանի ուղերձէն ետք, նուէրներ եղած են Ջիւանշիրի ահաբեկիչին յուշերուն հրատարակութեան համար: Առաջին գումարը եղած է հազար տոլար: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի :

Հայաստանայնացման 35րդ տարեդարձը

Սթալին կը նախագահէ զօրահանդէսին

Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ սպարապետ Սթալին հինգշաբթի երեկոյ ներկայ եղաւ Մեծ Թատրոնին մէջ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 35րդ տարեդարձին առթիւ սարքուած հանդիսութեանց: Առողջ երեւոյթով եւ զուարթ թիկնոցակ մը հագած նստաւ բեմին վրայի երկրորդ կարգը :

Այս տարի ճառը խօսեցաւ փոխ - վարչապետ եւ նոր Նախագահութեան (նախկին քաղաքական Պիւրօն) անդամ Փէրվուքին, հիմ բռնելով վերջերս Սթալինի հրատարակած մէկ յօդուածը արտաքին քաղաքականութեան մասին, եւ ըսաւ. —

«Տարակարծութիւնները տակաւ կը շեշտուին Ամերիկայի եւ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Եւրոպայի ուրիշ երկիրներու միջեւ: Պայքարը կը ծանրանայ նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ: Կացութեան ծանրութեան առջեւ հանրային կարծիքին ուշադրութիւնը մոլորեցնելու համար ամերիկեան աշխարհակալութեան քարոզութեանց հսկայ մեքենայարուեստական կերպով կը հրահրէ ռազմական հոգեբանութիւնը :

Ակնէ յայտնի կ'ըլլայ որ Ամերիկացիները կորուսած են իրենց յստակատեսութիւնը եւ միշտ երկինքը կը դիտեն ուր կը կարծեն տեսնել ամէնէն արտառոց առարկաները, ինչպէս սաւառնող ափսէներ, դդալ կամ տապակ եւ հրեղէն գունդեր: Կը տարուին նոյնիսկ ենթադրելու թէ անոնք ռուսական թռող զէնքեր են եւ կամ ուրիշ մոլորակներէ ղրկուած գործիքներ տեսնելու համար թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ երկրի վրայ :

Ամերիկացի աշխարհակալները գերմանական վերազարթնումին առջեւ կը ջանան զայն բաժան բաժան ընել, Ասիոյ մէջ ստեղծել աշխարհակալ Ճափոն մը եւ ամերիկեան տիրապետութեան դէմ ոտքի են Անգլիա եւ Ֆրանսա եւ ուրիշ երկիրներ: Ազգաժողովին մէջ Խորհրդային Միութիւնը եւ համախոհները միշտ պայքարած են եւ պիտի պայքարին խաղաղութեան եւ հաւաքական ապահովութեան համար :

Միայն անբուժելի ապուշներն են որ մեր խաղաղասիրական այս կամքը տկարութեան նշան համարեն: Խորհրդային ժողովուրդը վախկոտ չէ : Ձի վախնար պատերազմէ եւ իր զօրութիւնը ապացուցած է մէկէ աւելի անգամներ: Պատմութիւնը ցոյց տուած է որ այդպիսի բանակ մը անխոցելիէ է. ամերիկացի ռազմասէրները կրնան վստահ ըլլալ որ սովետական ժողովուրդը չանթահարիչ հարուածներով պիտի դիմադրէ, եթէ փորձեն սովետական պետութեան սահմանները անցնիլ»:

Այս ճառը, աւելորդ է ըսել, քանիցս բուռն ծափերով ողջունուեցաւ :

× Ուրբաթ առտու Մոսկուայի Կարմիր Հրապարակին վրայ տեղի ունեցաւ աւանդական մեծ զօրահանդէսը: Սթալին, Լենինի յուշարձանին սանդուխներէն ելլելով, հոնկէ ողջունեց խանդավառ ժողովուրդը, իր ձեռքը բարձրացնելով: Առաջին անգամ ըլլալով այս եղանակին առաւօտը ձիւն տեղալ սկսաւ, բայց, կ'ըսէ Մոսկուայի անթենը, «արեւը սկսաւ փայլիլ երբ սկսաւ մեծ ցոյցը»: Զօրահանդէսին առաջ ճառ մը խօսեցաւ մարէշալ Թիմոշէնքօ :

× Մորիս Թորէզ ներկայ չէ եղած, հաւանաբար բժշկական արգելքով :

× Անգլիական նաւային կարեւոր տարեգիրք մը կ'ըսէ թէ Ամերիկա թէեւ աշխարհի բոլոր նաւատորմերուն ամբողջէն աւելի հզօր, հսկայական նաւային ուժ մը ունի, եւ սակայն Խ. Միութիւնն է որ տէրն է աշխարհի ամէնէն ուժեղ ընդծովեայ տորմիղին: Ռուսիա ունի այժմ 370 սուզանաւ, եւ շինուելու վրայ են նաեւ 130 հատ: Մինչ Ամերիկա միայն 200 սուզանաւ ունի:

Կացութիւնը Ազգաժողովին մէջ

ՌՈՒՍԻՈՅ «ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ» ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Ազգաժողովի շրջանակները որ վարանումով կ'աշխատէին մինչեւ նախագահին ընտրութիւնը, հիմա, հանրապետականներու յաղթանակին վրայ, աւելի շփոթութեան մատնուած են, քանի որ, կարգ մը կարեւոր հարցերու մասին քաղաքականութեան փոփոխութեան կը սպասուի:

Մինչ ժողովին օրակարգին վրայ է Քորէայի խնդիրը եւ կը քննուին առաջարկները, անդին նախագահ Այզընհաուըր հոն կ'երթայ ինքնագլուխ : Ի՞նչ ծրագրով յայտնի չէ :

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները այսօր վաղը կը հասնին Նիւ Եորք, անցնելու իրենց պատուիրակութեանց գլուխը երբ Ափրիկէի խնդիրները գան: Յայտնի է թէ այս երկու երկիրները միաձայն են մերժելու ազգաժողովին իրաւունքը ափրիկեան խնդիրներու միջամտելու մասին, երբ ասիական եւ արաբական երկիրները

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՋԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ե.

Մեր ձեռնարկը ունէր երկու ճիւղ .—

1.— Պատրաստել ֆրանսերէն կոթողական գործ մը, ի փառս հայ մշակոյթին,— այդ գործին նախագիծը ծանօթ է արդէն այն ձեւով որ ներկայացուցի: Ժան Պալար յանձն առած էր ապահովել աշխատակցութիւնը Տիմէզիլի, Կրուսէի, Փօլ Լըմէռլի:

Տիմէզիլ ծանօթ հեղինակութիւն մըն է եւ դասախօս հնդեւրոպական քաղաքակրթութեան, այժմ, ի Սորպոն: Նախապէս կը դասախօսէր Արեւելեան Լեզուներու վարժարանին մէջ, իբրեւ վարիչ հայագիտական բաժնին: Կը յիշեմ իր մէկ դասախօսութիւնը Հրաչեայ Աճառեանի Արմատական Բառարանին մասին,— քննադատել այդ յոգնաջան աշխատութիւնը՝ կը վկայէ թէ ի՛նչ պատրաստութիւն ունի լեզուագիտական ու բանասիրական նիւթերու մասին: Տիմէզիլի հետ մեր առաջին հանդիպումը տեղի ունեցաւ Հայկ Պէրպէրեանի բնակարանին մէջ, ուր ներկայ էին նաեւ Ժան Պալար, Լիւք Անտրէ Մարսէլ, Կ. Փօլատեան:

Ռընէ Կրուսէ, այժմ վախճանած, ծանօթ է արդէն:

Փօլ Լըմէռլ ծանօթ է իբրեւ բիւզանդագէտ եւ դասախօս Սորպոնի:

Ժան Պալար կ'ուզէր, որ ապահովենք նաեւ Օր. Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի աշխատակցութիւնը: Այս առթիւ, կը թելադրէր չտարուիլ անուններու հմայքէն եւ գործի լծել միայն վաւերական արժէքներ: Այդ հոգը յանձնեցինք Հայկ Պէրպէրեանի, խնդրելով որ աշխատի Լիւք - Անտրէ Մարսէլի, հետ իբրեւ մեր լիազօր խմբագրութեան մէջ::

2.— Այս աշխատանքը ծանօթացնելու, նիւթական միջոցներու հայթայթումը դիւրացնելու համար, Լիւք - Անտրէ Մարսէլ դասախօսութիւններ պիտի տար հայ մշակոյթին մասին, ինչպէս տուաւ Փարիզ եւ Մարսէյլ, նոյնպէս Լիոն, Վալանս, Ժընեւ, Միլան, Պրիւսէլ: Միւս կողմէ, Cahiers du Sud պիտի պատրաստէր թիւ մը եւս, հայ մշակոյթին նուիրուած:

Արդ, մեր յանձնախումբը, իբրեւ երախտագիտութիւն, իբրեւ շնորհակալութիւն, իբրեւ վարձատրութիւն, երբ կը ձեռնարկէր հացկերոյթ մը՝ պատուելու համար Ժան Պալարը ու Լիւք-Անտրէ Մարսէլը, ունէինք թաքուն միտք մըն ալ, — Հացկերոյթին հրաւիրել մեր առեւտրական դասը, ապահովելու համար անոնց նիւթական օժանդակութիւնը :

Սորպոնի մէջ տրուած դասախօսութենէն ետք, շատեր ինծ ըսին թէ ճի՛շդ ժամանակն էր հանգանակութիւն բանալու՝ խանդավառութեան ընթացքին,— կարելի էր մինչեւ 100.000 ֆրանք ապահովել այդ օր: Մենք ուզեցինք, սակայն, հանգանակութիւնը բանալ հացկերոյթին ընթացքին՝ նշանակելով նաեւ յարմար նախագահ մը, որ արժեցնէր ինքզինք ամիրայական նուիրատուութեամբ մը :

Արդար ըլլալու համար, խոստովանի՛նք որ Ժան Պալար, այստեղ, չդիւրացուց մեր գործը: Հացկերոյթին պատրաստութեան համար՝ մեզի ժամանակ տուաւ հազիւ մէկ շաբաթ,— պիտի մեկնիմ, կ'ըսէր ու կ'աճապարէր: Բայց մեր նպատակը չէր տալ հացկերոյթ մը, որ հացկերոյթ ըլլար միայն,— սաքալ օյնաթան օյունու, ինչպէս կ'ըսեն Թուրքերը (մրցում մօրուք կամ կզակ շարժելու):

Հացկերոյթը անհրաժեշտութիւն էր մեր ձեռնարկին համար, բայց կազմակերպել պէտք էր, ժամանակ պէտք էր: Չեմ սիրեր դանդաղութիւնը որեւէ գործունէութեան մէջ, բայց սխալ կը գտնեմ արագ շարժիլ ամէն բանի մէջ: Մեր խելացի ժողովուրդը տեսէք թէ ի՛նչպէս կը հեգնէ արագութիւնը՝ հոն ուր սպասել կամ համբերել պէտք է. «Կնիկ կ'ուզեմ, հիմա կ'ուզեմ»:

Թէ ի՛նչ վախճան ունեցաւ հացկերոյթը, ատիկա կը պատմեմ ետքը: Այժմ պատմեմ թէ ինչպէս, դասախօսութենէն ետքը, կատղեր էին կարծես անոնք որ դէմ էին մեր այս ձեռնարկին, չես գիտեր՝ ինչո՛ւ, թերեւս հաճոյք պատճառելու համար Զօպանեանի :

Հացկերոյթին պատրաստութեան համար՝ խորհրդակցութիւն մը կը կատարէինք սրճարանի մը վերնայարկը, ուր նոյն ժամուն՝ ժողով կը գումարէր, անկիւն մը, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, եւ ահա անտեղի provocation մը, կատղեցնելու համար յատկապէս զիս,— Լիւք - Անտրէն անծանօթ մըն է, հայերէն չի գիտեր, Նարեկացին անթարգմանելի է: Զղայնացայ,— ծանր խօսքեր ու չանթեր փոխանակեցինք: Տիկ. Արշալոյս Սարգիսեան միջամտեց: Յաջորդ առաւօտ,— ի՞նչ է, ծեծկուե՞ր էք, կը վայլէ՞ մտաւորականներուդ: Եւ ապուշ զրոյցներ, անհամ հարցումներ:

Զղայնացայ, որովհետեւ երբ կ'աշխատիմ՝ ցաւը մէջքիս վրայ եւ մշուշը աչքիս մէջ, չեմ ուզեր որ խանգարեն գործս: Զղայնացայ, որովհետեւ երբ Նարեկացիով կը զբաղիմ՝ քրտինքը կռնակիս վրայ եւ տառապանք մը հոգւոյս մէջ, չեմ ուզեր որ դաս տան ինծի :

Միջադէպը մեծ բան մը չէր: Սրճարանի կռիւ: Միջադէպին հեղինակը, արդէն, ետքը հասկցաւ իր սխալը, հացկերոյթին եկաւ ու ճառ ալ խօսեցաւ, եւ մեր յարաբերութիւնները վերսկսան: Բայց միջադէպին արձագանգն էր մեծ : Ատիկա ցոյց կուտար մթնոլորտը, որ ստեղծուած էր մեր ձեռնարկին շուրջ: Միւս կողմէ, ինծի ջղայնութիւն կը պատճառէր ոմանց Նարեկացիագիտութիւնը, այնքան որ վէճ կը ստեղծուէր տեղի անտեղի, գրեթէ ամէն օր:

Նարեկացիի անունով խօսողներէն՝ 70 առ հարիւրը չի գիտեր գրաբար, ու չէ կարդացած Նարեկ: 20 առ հարիւրը կը կարդայ, բայց այդ կարդալը կարդալ չէ,— «Նարեկ քաղելը» Նարեկ կարդալ չէ: Գալով Նարեկացիի մասին կատարուած ուսումնասիրութիւններուն, Արշակ Չօպանեանէն մինչեւ Մանուկ Աբեղեան եւ Մանուկ Աբեղեանէն մինչեւ Արշակ Չօպանեան, բոլոր ատոնք կը կոչեմ դպրոցական շարադրութիւն, — ահա կարծիքս, ու փոյթս անգամ չէ թէ ամբաստանուան պիտի կոչեն զիս, այս կարծիքիս համար:

Ըսի միջադէպին ընթացքին ու կը կրկնեմ այսօր ալ, թէ ոչ ոք կրնայ հաստատել թէ ո՛ւր ծնած է Գրիգոր Նարեկացի, ե՛րբ ծնած է, ե՛րբ մեռած է եւ ո՛ւր կը գտնուի իր գերեզմանը: Մասալներո՞վ պիտի վիճին ինծ հետ, կամ թէ մարթ-ավալներո՞վ հմտութիւն պիտի ծախեն ինծի: Գալով Նարեկացիի գործին վերլուծման, գիտեմ թէ դայթակղութիւն պիտի պատճառէ՝ երբ ըսեմ թէ Նարեկացի եւ Պօղէր եղբայր են իրենց ստեղծագործութեամբ, եւ ինծի ծանօթ չեն ուրիշ մեծ բանաստեղծներ՝ որ, իրենց գործով, եղբայրանան այս աստիճան: Այս մասին դասախօսութիւն մըն ալ տուած եմ Փարիզի Հայ Ուս. Միութեան,— կը նշանակէ թէ ուսումնասիրուած, այլ խօսքով՝ խմոր բռնած կամ ոսկոր կապած տեսակէտ է ատիկա: Բայց որպէսզի դայթակղութիւնը չմնայ դայթակղութիւն, յիշեցնեմ որ գրական քննադատութեան կամ խորաքնին ուսումնասիրութեան նման փորձեր պակաս չեն օտարներու մօտ,— օրինակ՝ Շափըլանի գործը, «Պօղէր եւ Փասքալ»: Յետոյ Նարեկացին երէկ չէր որ կարդացի, ու տեսակէտս բանաձեւելու համար առջի օր չէր որ ճամբայ ելայ,— որեւէ նիւթ սպառելու նպատակով՝ գիտցողն ալ գիտէ թէ կորսուած ասեղ մը գտնելու համար հորն անգամ կը մտնեմ ու կը փնտռեմ անպայման:

Եւ վերջապէս Նարեկացիի մասին իրենց հմտութիւնը ծախողներուն, Զօպանեանի եւ այլոց ըսեմ միանգամ ընդ միշտ թէ բա՛ն մըն ալ չեն հասկնար Նարեկացիէն՝ եթէ ուսումնասիրած չեն théologie mariale կամ mariologie, ոչ ալ démonologie, կամ՝ քննած չեն Նարեկացիի տեսակէտները չարչարանքի կամ երրորդութեան մասին, (լուր ունի՞ն թէ ի՛նչ կը նշանակէ «երրորդութենաչարչար»), մեղքի կամ mortificationի մասին, առանց մոռնալու Ժ. եւ ԺԱ. դարերու ծանրածանր կրօնա - փիլիսոփայական վէճերը: Անցա՛ւ այն շրջանը՝ երբ ամէն վարժապետ կը կոչուէր գրագէտ, ինչպէս ամէն հէքիմ՝ բժշկապետ:

Արդ, Լիւք - Անտրէ Մարսէլ ստացած է այդ ուսումը:

Այնպէս որ, գրական քննադատ մը, որ չունի Լիւք - Անտրէ Մարսէլի պատրաստութիւնը, երբ՝ առանց որոնելու ousieի եւ kénoseի վերաբերեալ մեղանչումներուն կամ հաստատումներուն գեղարուեստական վկայութիւնը, որ Նարեկի մէջ կը կազմէ փիլիսոփայական համեղ միջուկ մը, հըրճուագին կը գոհանայ արաբական ռոնռոնով կամ բիւզանդական baroquerieով, որ Նարեկի մէջ ծեփ մըն է միայն, կը նմանի անոր որ չամիչը կը նետէ, իսկ կոթը կ'ուտէ :

Բայց ի՞նչ հարկ կար Նարեկացիի խնդիր հանելու, Լիւք - Անտրէ Մարսէլ ձեռնարկած չէ՛ր ամբողջ Նարեկը թարգմանելու: Cahiers du Sudի մէջ, միայն ի՛նը էջ թարգմանած էր Նարեկէն, իբրեւ ճաշակ, երբ փրթաւ աղմուկը: Այս վէճին պատմութենէն՝ ընթերցողը հասկցաւ անշուշտ թէ մեր ձեռնարկը կապ չունէ՛ր Նարեկի ամբողջական թարգմանութեան հետ: Շա՛տ աւելի մեծ էր մեր ձեռնարկը, աւելի մեծ քան Կրուսէի Histoire de l'Arménie գիրքին հրատարակութիւնը, որուն պատիւը վերագրելու համար իր անձին՝ հազար կտոր կ'ըլլայ Զօպանեան, Փարիզէն մինչեւ Պոսթըն, (անցողակի՝ արձանագրենք որ հայերէն չէր գիտեր նաեւ Կրուսէ) :

Եւ սակայն, ի հեճուկս մեզի, ի հեճուկս մեր յանձնախումբին աշխատանքներուն, բանաւոր հակառակութիւնը զօրացնելու համար՝ դասախօսութի՛ւն մըն ալ կազմակերպուեցաւ Համազգայինի յարկին մէջ ... Զօպանեանի կողմէ, Լիւք - Անտրէ Մարսէլի «շողոքորթարանութեանց» դէմ : Յետոյ, բանաւորէն անցնելով գրաւորի, այդ «զմայլելէ», այդ «հոյակա՛պ» դասախօսութիւնը Զօպանեան հրատարակեց «Պայքար»ի մէջ, իսկ Պարսամեան, սխա՛լ, շա՛տ սխալ քայլ մը առաւ, վէճը տարածեց հասցնելով մինչեւ մեր օտար բարեկամներուն ականջը :

Ամէն մեղք չվերագրենք, սակայն, Զօպանեանի եւ Պարսամեանի: Ձեռնարկին ձախողութեան մէջ կան բազմաթի՛ւ մեղաւորներ: Ես իմ մեղքս խոստովանելու չափ արդար՝ յաջորդով, իբրեւ վերջաբան, մեղքին բաշխումը պիտի կատարեմ ու պիտի փակեմ վէճը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Հասկցողին շատ բաւէ

Ի՜նչ անակնկալ ...

Պ. Միհրդատ Թիրեաքեան, հանգուցեալ Տոքթ. Թիրեաքեանի որդին, որ նոյնպէս նուիրուած է բանասիրական պրպտումներու, ինչպէս եւ իրանեան բանաստեղծներու գործերուն թարգմանութեան, ճիշդ ժամանակին ասպարէզ կը նետուի, իր հեղինակաւոր կարծիքը յայտնելու համար Նարեկի թարգմանութեան մասին:

Հմուտ բանասէրը յօդուած մը ունի «Հայաստանեայց Եկեղեցի» ամսագրի 1952 հոկտեմբերի թիւին մէջ,— «Նարեկացին Ֆրանսերէնով»: Այս առթիւ դէմ դիմաց դրած է նաեւ հատուածներ՝ Նարեկի գրաբար բնագրէն եւ Լիւք - Անտրէ Մարսէլի ֆրանսերէն թարգմանութենէն :

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, եզրակացութիւնը ձգելով ընթերցողին.—

★

Նարեկեան աղօթամատեանին անզուգական հեղինակը գտած է այս օրերս իր Ֆրանսացի զգայուն թարգմանիչը: Երիտասարդ բանաստեղծ Լիւք - Անտրէ Մարսէլն է ան :

Մարսէյլ լոյս տեսնող Cahiers du Sud գրական հանդէսին 1950 եւ 1951 տարիներու երկու թիւերուն մէջ երեւցած են անոր թարգմանութիւնները. զմայլելի են անոնք իրենց գեղեցկութեամբ, ուժգնութեամբ եւ հմայիչ կառուցուածքով: Ողբերգութիւններէն եւ տաղերէն մէկ քանիին թարգմանութիւններն են տրուածները այնպիսի արուեստով մը՝ որ կարելի չէ չխանդավառուիլ եւ չծափահարել Ֆրանսացի թարգմանիչը :

Զարմանալին այն է որ Մարսէլ հայերէն բնաւ չի գիտեր եւ սակայն իր թարգմանութիւններուն մէջ անիկա գիտցած է տալ Նարեկացիի ոգին, Նարեկացիին շունչը հարազատօրէն եւ ամենաբարձր աստիճանով : Անոր Նարեկեան թարգմանութիւնները, չեմ վարանիր ըսելու, թէ կը գերազանցեն մեր աշխարհաբար թարգմանութիւնները, որոնք այնքան թոյլ են եւ տափակ՝ համեմատելով բնագրին հետ :

Չեմ գիտեր ի՞նչպէս եղած է որ Ֆրանսացի բանաստեղծը հետաքրքրուեր է հայ քերթողական գրականութեամբ եւ սիրեր է մեր միջնադարեան տաղասացները, որոնց ստեղծագործութիւններէն եւս ճարտարութեամբ թարգմանած է: Ամէն պարագայի՝ Հայոցս համար իսկապէս բախտաւորութիւն է որ մեր գրականութեան գեղեցիկ էջերէն դէթ մէկ քանին սքանչելի Ֆրանսերէնով մը կը ծանօթացուին Ֆրանսական գրական շրջանակներուն առաջին անգամ ըլլալով, եթէ չեմ սխալիր, բուն իսկ Ֆրանսացիի մը կողմէ: Հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանամ թէ Cahiers du Sudի մէջ հրատարակուած Լիւք - Անտրէ Մարսէլի հայերէնէ կատարած թարգմանութիւնները գրաւած են գրական ընտրանիին ուշադրութիւնը: Նոյն ատեն գրական թերթեր մեծ գովեստով խօսած են թէ Նարեկացիին եւ թէ Ֆրանսացի թարգմանիչին մասին :

Հայկական մշակոյթն է որ այսպէս կը պանծացուի մեզի համար այնքան պատուաբեր կերպով եւ անկեղծ յարգանք ու համակրանք կը ստեղծուի մեզի հանդէպ քաղաքակիրթ աշխարհին մէջ Ֆրանսացիի մը ձեռքով: Այս իրողութիւնը անուրանալի է :

... Կրնայ ոմանց անհաւատալի թուիլ եւ թերեւս մեղադրելի ալ չեն, որ այս պայմաններու տակ կատարուած թարգմանչական աշխատանք մը լուրջ արդիւնքներ տայ: Լիւք - Անտրէ Մարսէլ սակայն կը յայտնուի իբրեւ բացառիկ կարողութեամբ օժտուած, խորաթափանց, տաղանդաւոր բանաստեղծ մը, իրական բանաստեղծ մը որ գիտէ զգալ, ներշնչուիլ եւ իւրացնել Նարեկացիի մը բովանդակ էութիւնը. եւ հետեւաբար թարգմանական ձեռնարկին արդիւնքը եղած է ամէն մասամբ յաջող: Այս ակներեւ յաջողութեան առջեւ ապաքէն կը զգուինք Մարսէլի կիրարկած թարգմանչական եղանակը «արտառոց» կոչելու իրաւունքէն կամ սին հաճոյքէն, ինչպէս ան որակուեցաւ, ցաւալի է ըսել, բազմավաստակ հայ գրագէտի մը կողմէ (ԽՄԲ.— Զօպանեան) :

... Անշուշտ բառացի թարգմանութիւն չէ կատարուածը եւ հարկ ալ չկար ատոր, կը բաւէր որ

Ամերիկեան ընտրութիւններ

ԶԱՆԱԶԱՆ ՈՒ ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ ԲԱՆԵՐ

Օրը օրին հաղորդեցինք արդէն այն ջախջախիչ յաղթութիւնը զոր տարած էր Հանրապետականներու թեկնածուն՝ զօր. Այզընհաուըր, ռամկավար թեկնածու Սթիվընսընի վրայ, 6 միլիոն ձայնի առաւելութեամբ :

Ամերիկեան ընտրութիւնները ուղղակի եւ ընդհանուր չեն, այլ երկրորդ աստիճանով եւ կուսակցական խմբակցութիւններով է որ տեղի կ'ունենան :

Ժողովուրդը իր քուէները ուղղակի նախագահին անուան չէ որ կու տայ, այլ կը քուէարկէ պատուիրակներու կամ «մեծ - ընտրողներու» համար : Այսպէս կ'ընտրուին 531 մեծ - ընտրողներ որ կը հաւաքուին Դեկտ. 15ին, յայտարարելու համար նախագահը, քանի որ պարտադրուած են յարգել ժողովուրդին ձայնը :

Ամէն նահանգի մէջ քուէարկութեան պահուն, նոյնիսկ մէկ քուէի առաւելութիւն ունեցող կուսակցութիւնն է որ կ'ունենայ նահանգին բոլոր մեծ ընտրողները : Ամէնէն աւելի ձայն ունեցող նահանգներն են Նիւ Եորք՝ 47, Փէնսիլվանիա 36.7, Իլլինոյզ 28, Քալիֆորնիա եւ Օհիօ 25, Թէքսաս 23:

Հետաքրքրականը այն է որ մեծ ընտրողներու մեծամասնութեամբ կը յայտարարուի նախագահին ընտրութիւնը, եթէ նոյնիսկ այդ մեծ ընտրողներուն ստացած ձայնը աւելի ըլլայ : Այսպէս օրինակ, 1888ին հանրապետական Հարրիսըն նախագահ եղաւ 223 մեծ ընտրողներով որ կը ներկայացնէին 5 միլիոն 444.000 ձայն, մինչ հակառակորդը ունէր 168 ընտրող 5 միլիոն 540.000 ձայնով : Նման բան մըն ալ պատահած էր նաեւ 1876ին :

Այս մեծ ընտրողներն են որ այժմ պիտի ընտրեն 432 երեսփոխան, 34 ծերակուտական եւ 28 կառավարիչ :

Նոր նախագահը՝ Այզընհաուըր Ճերմակ Տուն պիտի մտնէ 1953 Յունուար 20ին եւ ստանձնէ հրամանատարութեան իր պաշտօնը, ուրկէ կախում ունի ամերիկեան 155 միլիոն քաղաքացիներու գործունէութիւնը :

Հարիւրյիսուն տարի առաջ դաշնակցական կառավարութիւնը 128 հոգի կը գործածէր, նախարարները մէջը ըլլալով : Նոր նախագահը պիտի ունենայ երկուքուկէս միլիոն պաշտօնատարներ :

Սահմանադրութեան համաձայն իբրեւ պետ պիտի հրամայէ ամերիկեան ցամաքային, ծովային եւ օդային բանակներուն :

Իր «ելեւմտացոյցի գրասենեակը» որ ուղղակի իրմէ կախում ունի, Երեսփ. Ժողովին կրճատումներէն ետք, պիտի ունենայ 79 միլիառ տոլարի գումար մը:

Ֆրանքլին Րոզվէլթէն ի վեր նախագահութեան գործունէութիւնը կը տարածուի ամերիկեան ամէն գործունէութեան վրայ, ուղղակի «հրամանագիրներով» կամ բազմաթիւ կազմակերպութեանց միջոցով.— Ապահովութեան Ազգային Խորհուրդ, ապահովութեան աղբիւրներու Ազգ. Խորհուրդ, պաշտպանութեան զօրաշարժի գրասենեակ, տնտեսական խորհրդատուներու գրասենեակ, փոխադարձ ապահովութեան Վարչութիւն, «ռազմական հոգեբանական» գրասենեակ :

Նախագահը իրաւունք ունի կարգադրելու աշխատանքի վէճերը : Կրնայ ներում շնորհել մահուան դատապարտեալներուն : Սահմանադրութեան համաձայն, կրնայ Մ. Նահանգներ կանչել զօրքը որ կը ծառայէ Անդր-ծովեան երկիրներու մէջ, Եւրոպայի կամ Քորէայի մէջ, կրնայ արտօնել հիւլէական զէնքի գործածութիւնը, հրամայել ընդհ. զօրաշարժ, գրաւել ճարտարարուեստը, Ազգային Պաշտպանութեան համար, աւելցնել կամ պակսեցնել մաքսատուրքի դիները, փոփոխել Գանձատոմսի տոկոսին գինը: Զի կրնար պատերազմ յայտարարել առանց Երեսփ. Ժողովին հաւանութեան :

Ֆրէնքլին Րոզվէլթի մահէն ի վեր, 1945ին, ամերիկեան հանրային կարծիքը մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւի երկրին պետին առողջական վիճակով :

Ընտրական արշաւի ընթացքին երկու թեկնածուներն ալ արտօնուեցան, առաջին անգամ ըլլալով Մ. Նահանգներու պատմութեան մէջ, որ իրենց բժշկական ամբողջական տուեալները հրատարակուին: Եզրակացութիւնը այն եղաւ որ Մ. Նահանգները այսօր Ճերմակ Տան մէջ պիտի ունենան բոլորովին առողջ վարձակալ մը: Ահա հրատարակուած առողջական տեղեկագիրները . —

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ.— որ 1732ին Ամերիկա գաղթած գերման ընտանիքէ մը կը սերի, 61 տարեկան է, հասակը մէկ մեթր 77, ծանրութիւն 79 քիլօ 700, սիրտը, թոքերը արեան ճնշումը բնականոն: Իբրեւ նախկին հիւանդութիւն ունեցած է ջերմախտ, թանչք, ենթարկուած է նշիկներու գործողութեան, գիրնալու տրամադիր, շատ ախորժակ ունի, վիրաւորուած է ձախ ծունկէն 1912ին ֆութպօլ խաղացած ատեն :

ՍԹԻՎԸՆՍԸՆ.— 52 տարեկան է, հասակը մէկ մեթր 77, կշիռք 83 քիլօ 800 կրամ, սիրտ, թոք, արեան ճնշում բնականոն: Նախկին հիւանդութիւններ՝ ցնցղատապ, ենթարկուած է նշիկներու եւ երիկամի գործողութեան : Լաւ ախորժակ ունի, բայց պէտք է զգուշանայ կշիռքը չաւելցնելու համար: Մարզասէր է, թենիս եւ կոլֆ կը խաղայ :

Մ. Նահանգներու ընտրական պատմութեան մէջ, առաջին անգամ ըլլալով քուէարկութեան նոր մեքենայ մը դրուած էր քաղաքացիներու տրամադրութեան տակ: Ընտրողը կը կոխէ կարգ մը փոքրիկ լծակներու վրայ, փոխանակ դասական քուէթուղթի ծրարը ձգելու քուէատուփին մէջ : Այս մեքենան շատ կը նմանի հաշուապահ մեքենայի մը :

× Այս ընտրութիւնը իր ծայրայեղութիւններով գերազանցեց նախընթաց ընտրական պայքարները : Ոչ միայն երկու կողմերը զիրար վարկաբեկելու համար ամէն նախատինքի ու չափազանցութիւններու դիմեցին, այլ պարզուեցան անհամար ծիծաղելի տեսարաններ: Ամերիկեան արտառոցութիւնները իրարու հետ կը մրցէին: Օրինակ, կին մը, Միամիի մէջ կը մտնէ քուէարկութեան սրահը՝ իր հրջազգեստին վրայ ասեղնագործուած էր «Կը նախընտրեմ Այքը» (Այզընհաուըր) : Քուէքննիչ պաշտօնեան կը յայտնէ թէ «հոս արգիլուած է պրոպականտը»: Կինը առանց վարանելու կը հանէ իր հրջազգեստը եւ սլիփով պոչ կը կապէ մինչեւ իր քուէն տալը: Բռնուած դրամներուն եւ ստոած ըմպելիներուն հաշիւը չկայ: Ամիսներէ ի վեր թերթեր նոյնիսկ ոչ - ամերիկեան թերթեր էջեր կը նուիրէին այս ընտրական պայքարին, որ համազգային կարեւորութիւն ունի :

× «Ելեկտրոնական ուղեղով» եւ հեռատեսիլով ընտրութեանց արդիւնքը վայրկեանը վայրկեանին հաղորդուեցաւ հարիւր միլիոն Ամերիկացիներու :

× Երկու կուսակցութիւնները աշխատեցան իրենց կողմը շահիլ օտարածին Ամերիկացիները : Թերթերու տեղեկութեանց համաձայն հինգ միլիոն Իտալացի կան Միացեալ Նահանգներու մէջ, 4.771.000 Գերման, 4.157.000 Լեհ, 796 հազար Հունգար, 746 հազար Յոյն, 642 հազար Լիթուանացի, 653.000 Ուքրայնացի, 615.000 Չեխ: 440.000 Ռւսթէն, 335.000 Խրուաթ, 182 հազար Սլովէն, 100 հազար Ռումանացի: Հայերը այս հաշուէն մէջ չեն նշանակուած :

Սթիվընսըն - Թրումընի կուսակցութիւնը խոստումներ տուած էր Սեւերուն եւ կ'ակնկալէր անոնց աջակցութիւնը: Իլլինոյզի նահանգին մէջ կան 628.000 Սեւ, Քալիֆորնիա՝ 639.000, Փէնսիլվանիա՝ 654 հազար, Նիւ Եորք՝ 928 հազար, Միչիկըն 452.000 եւ Օհիօ՝ 470 հազար: Բայց այս բոլոր նահանգները Այզընհաուըրի քուէարկած են, բացի Փէնսիլվանիայէն:

× Ընտրական պայքարը երկրին արժած է 75 միլիոն տոլար: Քուէարկութեան մեքենաները միայն 350.000 տոլար արժած են, հատը 1000 տոլարէն :

× Ամբողջ Մ. Նահանգներու մէջ քուէարկելու իրաւունքէ չեզրկուած են Ուաշինկթընի եւ անոր արուարձան Քոլըմպիայի 812.179 բնակիչները, որովհետեւ կառավարութեան կեդրոնը հոն ըլլալով, չեն ուզած որ դայն ուէէ նահանգի կապելով այդ նահանգին ձայնին գերակշռութիւն տալ:

բնագրին չարահիւսութեան կարելի եղածին չափ հաւատարիմ մնալով հանդերձ՝ թարգմանութիւնը առաւելապէս արտայայտէր Նարեկացիի ոգին, խօսքերուն իմաստը, բանաստեղծական ջերմութիւնն ու զօրութիւնը, եւ ճիշդ այդ է ըրած Լիւք-Անտրէ Մարսէլ հիանալի լեզուով մը: Նարեկացին ինչպէս Հաֆըզը, եւ մինչեւ մէկ աստիճան Խայեամն ու Ռումին եւ այլ միստիք կամ քնարերգակ քերթողներ չափազանց կը տժգունին եւ կ'աղօտանան երբ զանոնք ուրիշ լեզուներու վերածենք տառական հաւատարմութեամբ: Մարսէլի Նարեկեան թարգմանութեանց գտած անմախընթաց յաջողութիւնը պէտք է բացատրել, ըստ իս, անոր թարգմանական արուեստով, արուեստ որ շքեղօրէն կը ցոլացնէ, հայ մեծ աղօթողին ներքին ապրումները, յոյզերը, խորհուրդներն ու վերացումները:

Լիւք - Անտրէ Մարսէլի թարգմանութիւնները կարդալէ ետք կարելի՞ է տարակուսիլ թէ անիկա Հայէ մը պակաս կրցած է հաղորդուիլ Նարեկացիով: Եւ ո՞վ ըսաւ որ ամէն Հայ ընդունակ է այդպէս հաղորդուելու: Արդար ըլլանք եւ ըստ արժանւոյն գնահատենք Ֆրանսացի բանաստեղծին կատարած աշխատութիւնը որ մեծապէս պատուաբեր է մեր Նարեկացին «Միջին դարու մեծագոյն քրիստոնեայ բանաստեղծը » հռչակել տալուն: Փոխանակ փոքրոգի մտածումներէ մղուած նսեմացնել փորձելու այս պատուական երիտասարդին թափած ճիգերը հայ գրականութեան ազնուագոյն էջերէն ոմանք ճանչցնելու իր ազգին մտաւորականութեան, վայել է որ երախտագէտ զգացումով քաջալերենք այդ ճիգերը եւ դիւրութիւն ընծայենք որ աւելի լայնօրէն յառաջ տանի իր թարգմանութիւնները, որոնք յուսալի է թէ մօտ ապագային գիրքի ձեւով լոյս կը տեսնեն: Հարկ կա՞յ ըսելու թէ որքան խոր եւ տարածուն ըլլայ մեր ցեղին նկատմամբ քաղաքակիրթ ժողովուրդներուն համակրանքն ու համարումը շնորհիւ մեր մշակութային արժէքներուն՝ այնքան նըպաստաւոր դիրքի մէջ կ'ըլլանք ամէն տեսակէտով:

Հաղուադէպ են Լիւք - Անտրէ Մարսէլները. շնորհակալ ենք մեզի մատուցած իր թանկագին ծառայութեան համար ի սպաս դնելով նրբաճաշակ բանաստեղծի իր տաղանդը: Ի սրտէ կը յայտնենք իրեն այս հեռաւոր ափերէն մեր ամենաջերմ խնդակցութիւնը, նորանոր յաջողութեան անկեղծ մաղթանքներով :

ՄԻՀՐԴԱՏ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

ԶՕՐ. ՔԷՕՆԻԿ որ Թունուզ գացած էր զինուորական շքանշանի հարիւրամեակի հանդէսներուն մասնակցելու, տեսակցած է Թունուզի պէյին եւ վարչապետին հետ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Է.— ՖՐՈՅԼԱՅՆՆԵՐ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Տիկին Ինկրամ դատապարտուեցաւ տասը տարուան բանտարկութեան, Ուիլեըմ Սուիֆթ՝ տասնըչորս տարուան: Ֆաշիստ քարտուղարը անպարտ արձակուեցաւ, ապացոյցի չգոյութեան պատճառով: Երբ Օլտ Պէյլիի դատարանէն դուրս կ'ելլէր, ձերբակալուեցաւ եւ աւելի վերջը աքսորուեցաւ արդելարան մը :

Այս անհաճոյ պատահարին վերջին տեսարանը պարզուեցաւ, երբ Ինկրամ դուրս կը հանուէր դատարանէն :

— Տասը տարի… Աղատ պիտի ըլլամ քանի մը շաբաթէն, երբ Ֆիւրէրը հոս գայ …

Անհետացաւ՝ բարձրաձայն պոռալով .

— Հայլ Հիթլէր …

ՍՈՒԻԹ ՌՈԶԻ Օ'ԿՐԷՅՏԻ (*)

Հասկնալի պատճառներով յայտնուեցաւ Տիկին Ինկրամի ասպարէզը: Նաւահանգստային լրտեսութեան մէջ անկշան մէկն էր ան: Զափազանցութիւն չէ ըսել, որ նաւահանգստային լրտեսութիւնը, լրտեսութեան ամէնէն ճակատագրական բաժանմունքն էր համաշխարհային Բ. պատերազմին եւ արժեց աւելի շատ կեանքեր, քան ինչ որ պիտի ըսուի երբ եւ իցէ :

Խորհրդաւորութիւնով շրջապատուած են տակաւին ծովեզերեայ լրտեսութեան հաշիւները : Ուտակաւին խորհրդաւորութիւնը կը պատէ անցեալը ուրիշ լրտեսուհիի մը: Բացի այն իրողութենէն, որ ան Ուայթ կղզին եկաւ պատերազմէն քանի մը տարիներ առաջ եւ ամուսնացաւ հանգստեան կոչուած հնդկացանի մը հետ, շատ քիչ բան կը գիտցուի Տորոթի Փամէլա Օ'Կրէյտիի մասին, որ Գաղտնի Սպասարկութեան տարեգրութեանց մէջ ծանօթ է իբրեւ «Սուիթ Ռոզի Օ'Կրէյտի» անունով, — թէեւ որակումը հեգնական մակդիր մըն էր, որովհետեւ Տորոթին ոչ վարդագոյն էր, ոչ ալ քաղցր:

Ամոլը կ'ապրէր Սէնտաունի, փոքր ու նեղլիկ տուն մը: Պատերազմի նախընթաց հինգ տարիներու ընթացքին, դրացիները կը ճանչնային զանոնք իբրեւ հաճելի, հանդարտ զոյգ մը, իսկ կինը՝ ճիշդ տեսակ մը ընկերուհին մարդու մը, որ մեծ յաւակնութիւններ չունէր եւ կը բաւարարուէր համեստ հանգստեան թոշակով մը, վայելելու համար գործէ քաշուած մարդու իր կեանքը :

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՋԻՆԿԸՐ

(*) Շատ տարածուած անգլիերէն ժողովրդական երգ մը, որ կը սկսի այս բառերով .. «Քաղցր Ռոզի Օ'Կրէյտի» :

միասնաբար որոշած են պաշտպանել զայն :

Ամերիկա ճայնակցած էր անոնց՝ խնդիրը օրակարգ անցընելու: Հիմա որ արտաքին նախարարը պիտի փոխուի, նոր ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ :

Եունայթըտ Փրէսի տուած մէկ լուրին համաձայն, Ֆրանսայի տեսակէտին ի նպաստ փոփոխութիւն մը յուսալի է, քանի որ էչիսըն վերջերս յայտարարեր է թէ «բնական չէ ըսելը թէ պատմականօրէն մենք անկախութեան, ազատագրումին եւ ինքնավարութեան ի նպաստ ենք այն ժողովուրդներուն որ անոր կը ցանկան: Պէտք է գիտնալ թէ այդ ժողովուրդները կարո՞ղ են վարել իրենց գործերը: Անոնք պէտք է պաշտպանուին աշխարհի ապահովութեան համապատասխան դրութեամբ մը : Այսպիսի պարագաներու, շատ չափաւորութեամբ պէտք է ընթանալ, անոնք որ ետ մնացած են, պէտք է աճապարեն, անոնք որ կ'ուզեն աճապարել, պէտք է չափաւորեն իրենց քայլերը: Մենք պիտի ջանանք գոհացնել այդ ազգերուն ցանկութիւնները աշխարհի մը մէջ ուր ծանր վտանգներ կան ամենուրեք: Եթէ յաջողինք, ասիկա պիտի ըլլայ մեծ ծառայութիւն մը Ազգաժողովին համար որ չի կրնար տալ եւ պարտադրել ափրիկեան խնդիրներուն համար լուծում մը, եւ այս պատճառով խոկ կը փնտռենք համաձայնութեան եզր մը, հոգ չէ թէ ժամանակաւոր » :

× Ազգաժողովի Տնտեսական Յանձնաժողովին նիստին ներկայացաւ անակնկալ կերպով խորհրդային պատուիրակ Կրոմիքօ, որ ուժգին ելոյթ մը ունեցաւ Ամերիկեան այն ծրագրին դէմ որ կը կոչուի «օգնութիւն անբաւական զարգացումովազգերուն»: Նախ ամբաստանեց Ամերիկան որ նման շրջաններու մէջ վտարեց Ֆրանսական ու անգլիական մրցակիցները, իւրացնելու համար ռազմական նախանիւթի աղբիւրները: Յետոյ յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է նման երկիրներու օգնել՝ անոնց տալով երկրագործական գործիքներ, ճարտարարուեստական եւ փոխադրական նիւթեր, որպէսզի անոնք, առեւտրական փոխանակութեան ձեւով աճեցնեն իրենց արտադրութիւնը, առանց անոնց հարստութեան աղբիւրները շահագործելու ռազմական նպատակներով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ խումբ մը դրամատուները զուիցերիական 100 միլիոն Ֆր.ի (մօտաւորապէս 8 միլիառ Ֆր. ֆրանսական) փոխառութիւն մը, պիտի ընեն Ֆրանսայի, փոխարէն ստանալով պետական գանձատոմսեր, որոնք պիտի վճարուին մէկ երրորդի համեմատութեամբ երկու, երեք եւ չորս տարիէն:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ համայնավարներու համագումարը փակուեցաւ մարեշալ Թիթոյի ճառովը: Ընդունուեցաւ բանաձեւ մը որ դատապարտելով Խ. Միութեան ծաւալողական քաղաքականութիւնը եւ Եուկոսլաւիոյ դէմ բռնած թշնամական դիրքը կ'որոշէ Միացեալ Ազգերու կազմին ուժ տալ : Այս առթիւ փոխեց նաեւ կուսակցութեան անունը որ պիտի ըլլայ «Եուկոսլաւ Համայնավարներու Միութիւն »:

× Եուկոսլաւիոյ կուսակցական համագումարին մէջ, 38 տարեկան նախկին զօրավար մը, Քուրիչ հրապարակաւ ամբաստանեց սերպիական հանրապետութեան վարչապետ Սթամպոլիչը թէ «գողցած է իր կինը»: Քուրիչ, որ ընդհ. քարտուղարն է դաշնակցային կառավարութեան, ճառ մը կը խօսէր ի ներկայութեան Թիթոյի, շեշտելով թէ կուսակցութեան վարիչները պէտք է օրինակ հանդիսանան իրենց բարոյականով: Եւ յանկարծ պոռթկաց, մատնանշելով Սթամպոլիչը, որ մաս կը կազմէր դիւանին.— «Ահա կենդանի օրինակ մը ձեր առջեւ: Այս սատանան գողցաւ իմ կինս »: Ահռելի ժխոր մը պայթեցաւ եւ ժողովականները խաբուած ամուսինը դուրս հանեցին հայհոյչներ արձակելով :

ՏԻԿԻՆ Ա. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Պ. Զպուքճեանի իր կնոջ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 10.000 Ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան Ֆոնտին :

× Գարաճեան ընտանիքը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալ Տիկին Աղաւնի Զպուքճեանի մահուան առթիւ, իր ամուսնոյն եւ զաւակներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցին եւ հազար Ֆր. Տէսինի հայ բողոքական եկեղեցւոյ :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

× Տէր եւ Տիկին Ս. Նալպանտեան 1000 Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, ողբացեալ Տիկին Աղաւնի Զպուքճեանի մահուան առթիւ :

× Նոյն տխուր առթիւ Պ. Մ. Չէվէեան 500 Ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ 500 Ֆր. Փարիզի Աղքատախնամին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, այս կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր :

Պատուոյ նախագահութեամբ EDOUARD DEPREUXի (նախկին նախարար), ներկայութեամբ տեղւոյն S. F. I. O.ի ընկերներուն :

Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ:

Եւրոպական պարեր Garow's Typique նուագախումբով : Մուտք 150 եւ 200 ֆր.

×

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին:

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Պատուոյ նախագահութեամբ երեսփոխան (նախկին նախարար) GASTON DEFERREի:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ F. LEENHARDT եւ J. MASSÉ եւ ընկերներ Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Կ'երգէ՝ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ա. Տէր Վարդանեան, Օր. Օր. Ա. Ակինեան, Արիստաքէսեան, Պ. Պ. Լ. Ղեւոնդեան, Ս. Սարգիսեան եւ Ժ. Մակարեան :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

×

Վալանսի մէջ

Կը տօնուի ուրբաթ, 14 Նոյեմբեր :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը խօսին Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ, ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

Կ'արտասանէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:

Ժամը 3էն 11, Salle Gallemand :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Paul Mazurierի (Առնուվիլի քաղաքապետ եւ անդամ նահանգային խորհուրդի) :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՀՐԱՉ ԿՈԹՈՂԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ :

Երգ, արտասանութիւն, խնջոյք եւ պար, նըւագ: Ծոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Հաղորդակցութիւն.—

Gare du Nordէն 2.15ին, կամ Porte de la Chapelleէն 268 եւ իջնել Terminus :

×

Սեն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան » կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի :

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ կ'երգէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

×

Սեն Էթիենի մէջ

16 Նոյեմբեր, կիրակի :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Կ'արտասանէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 10ին, հանգուցեալ ԳԷՈՐԳ ՔՀՆՅ. ՆԻԶԱՄԵԱՆԻ քառասունքին եւ ողբ. ԱՐԱՄԵԱՆՑ ԱՐԱՄԻ մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն :

Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ իրենց պարագաները եւ հայ հասարակութիւնը որ ներկայ ըլլան այս պաշտամունքին յարգելու համար անոնց յիշատակը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեբ. Մուրատ Ուս.ի խնջոյքը, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ կիրակին :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հերոսամարտին 38րդ տարեդարձը Փարիզի մէջ, Կիրակի 10 Մայիս, 1953 :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Գ. Նանէեան, Ժընեւ.— Շարունակեցէք: Առաջինը շատ ուշացած էր:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը «Համազգային » Լսարանի, այս ուրբաթ ժամը 21ին Sociétés Savantesի (28 rue Serpente) թիւ 2 սրահը: Կը խօսի ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Նիւթ՝ բանաստեղծ Նիկողոս Սարաֆեանի գրականութիւնը եւ արուեստը :

Բանաստեղծէն քերթուածներ կ'արտասանէ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ ԱՐՔ.Ի

Սիւրմէեան արք.ի մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ, Էսկիշէհիրցիներու Հայր. Միութեան եւ իր նախկին աշակերտներուն կողմէ ի յարգանս իր յիշատակին Փէր Լաշէզ իր գերեզմանին այցելութիւն մը պիտի տրուի կիրակի 16 Նոյեմբերին : Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն եւ փափաքողներէն հաւաքուիլ «Place Gambetta»ի հրապարակը ժամը 15ին, ուրկէ խմբովին պիտի ուղղուինք դէպի Փէր Լաշէզ :

Էսկիշէհիրցիներու Հայր. Միութիւն

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿ (յապաղած)

Հ. Մ. Մ.ը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Պ. Պ. Մանուկեան 2000 ֆրանք, Edelweiss (Bonneterie) 2000, Խրիմեան, Հայթաեան, Խաչատուրեան, Շատարեան եւ Պայընտրեան 1000ական ֆր. (Սէնթ Էթիէնէն) :

Smejkal Albert 2000 ֆր. Dakar, Տէր Պօղոսեան 1000 ֆր. Նիս, Պէրպէրեան (ճաշարան) 1000 ֆր. Նիս, Խ. Պօղոսեան 1000 St. Auban, Քոչունեան հազար ֆր. Digne: Գումար 15.000 ֆր.:

Պ. Պ. Պոլսեցի հայրենակից մը 5000 ֆրանք, Տակաւեան (Bagneux) 2000, Գազանճեան եղբայրք (Փարիզ), Փափազեան (Պանեէօ), Հէքիմեան (Պանեէօ) 1000ական ֆր., Ջատէեան (Պանեէօ) 12 զոյգ գուլպայ եւ 1000 ֆր., Վարդանեան (Պանեէօ), Տակաւեան Վ. (Փարիզ), Գարաօղլանեան (Քաշան), Տէր Կարապետեան 1000ական ֆրանք, Դաւիթեան 500, Արզուեան (Փարիզ) 500 ֆր. : Գումար 16.000 ֆրանք :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ունենալ դերձակի վերաբերեալ ապրանքներ, աժան մաքուր եւ դիւրամատչելի գիներով, դիմեցէք՝ «ՄԱԿԱԶԷՆ - ԷՔՍՓՐԷՍ » վաճառատունը, 20 rue Consolat, Marseille :

Վստահ ենք որ գոհ մնալով պիտի ըլլաք մեր տեւական յաճախորդը :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 11 Novembre 1952 Երեքշաբթի 11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6913-Նոր շրջան թիւ 2324

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ՄԻՒՍԸ

Ժամանակակից պատմութեան մէջ թուականներ կան որոնք ե՛ւ սփոփանք են ե՛ւ տառապանք:

Ահաւասիկ 1918 Նոյ. 11ը, որուն տարեդարձը կը տօնուի այսօր, այս երկրին մէջ եւ այլուր:

Զինադադար եւ հաշուեյարդար, ահագնադղորդ փլուզումներէ վերջ:

Աշխարհակալ կայսրութիւններ վառօդ կ'ամբարէին տարիներէ ի վեր, սպասելով առաջին պատեհութեան, հարեւանին գլխուն պայթեցնելու համար:

Զուչացաւ թանկագին պատրուակը, — դահաժառանգի մը սպանութիւնը Սերայեվոյի մէջ:

Ամբողջ բանակներ իրար յօշոտեցին լման չորս տարի, քսան միլիոն երիտասարդներու դերեզմանը փորելով:

Արիւնածարաւ Թուրքիան ալ դարձաւ անծայրածիր սպանդանոց մը՝ հայ ժողովուրդին համար: 40 միլիոննոց ազգեր կան որոնք մէկուկէս միլիոն սպանեալ ունեցան ռազմադաշտերուն վրայ: Մենք մինչեւ այսօր ալ կը փնտռենք մեր համրանքին մէկ երրորդը: Անոնց ջարդուփշուր ոսկորներուն հետքերը...

Յաղթականները նոր աշխարհ մը պիտի կառուցանէին համաձայն իրենց հռչակած մարտակոչին, — Ազատութի՛ւն: Ազատութի՛ւն: Ինքնորոշման իրաւունք:

Պարտեալները գլխիկոր ստորագրեցին ինչ որ նախապէս մշակուած եւ մագաղաթի վրայ արձանագրուած էր:

Աշխարհի մեծագոյն անիրաւեալը, հայ ժողովուրդը նոյնպէս արժանացաւ դաշնագիր մը ստորագրելու, իբրեւ զինակից: Ամենայն իրաւամբ եւ հաւասարէ հաւասար:

Ստեղծուած էր նաեւ միջազգային խորհրդարան մը, Ազգերու Դաշնակցութիւնը: Ոչ միայն տրուած որոշումները արժեցնելու, այլ եւ պատերազմը խափանելու, վիճելի հարցերը խաղաղութեամբ լուծելու համար:

Կարճատեւ մեղրալուսինէ մը ետք, վերսկսան փոխադարձ դաւերը:

Պարգեւատոր մրցում բացուած էր, ի վարձ անպատիւ դաւաճանութեանց:

Երկու պարտեալներ, Մոսկուա եւ Անգարա, դարձած էին ճակատագրի եղբայրներ, ապարէզ կարդալով յաղթականներուն, որոնք յուլօրէն կը յօրանջէին կանանչ սեղաններու առջեւ:

Միւս պարտեալը, շղթայակապ Գերմանիա, կամաց կամաց կը քակէր օղակները, օգտագործելով Դաշնակիցներուն ապիկարութիւնը՝ Թուրքեւ-բոլշեւիկ ճակատին հանդէպ:

Արդէն իսկ ձեւ ու մարմին կ'առնէր նոր մարտակոչը, — «կենսական տարածութիւն»:

Եւ փոթորիկը նորէն պայթեցաւ 1939 Սեպտեմբերին:

Տառական իմաստով Աշխարհամարտ էր այս անգամ: Դժո՛խք:

Աւելի քան տասը տարի վերջն ալ, անոր ալիքներուն շառաչումն է որ կը լսենք ի սփիւռս աշխարհի:

«Երրորդ»ին մղձաւանջն է որ կը ցնցէ ջիղերը: Առանց յաղթականի եւ պարտեալի խտրութեան:

Նորէն մթնոլորտին մէջ կը թնդան սրտառուչ նշանախօսքեր, — Ազատութի՛ւն: Անկախութի՛ւն: Եւ մանաւանդ՝ խաղաղութիւն:

Իրականին մէջ, մեծ թէ փոքր հասած են այն կէտին որ կը կոչուի գոյամարտ:

Ե՞րբ այսքան սաստկօրէն լարուած էին քաղքենի - դրամատիրական թէ «յառաջդիմական» պետութեանց քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական ուժերը, ի խնդիր ապահովութեան եւ ինքնապաշտպանութեան:

Եւ ե՞րբ այսքան զինամթերք, պայթուցիկ հրանիւթ եւ գաղտնի զէնքեր ամբարուած էին, կարգի հրաւիրելու համար հակառակորդը:

Ո՛րքան թանձրացաւ, թունաւորուեցաւ մթնոլորտը՝ 1918ի զինադադարէն մինչեւ 1945ի զինադադարը...

Երկու աշխարհամարտ, երկու ջախջախիչ յաղթանակ, — եւ նորէն ահուդող:

Չարժե՞ր տիեզերական լեզուի մը թարգմանել հայերէն «Տէր Ողորմեա»ն... Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՆԹԵՂ ՄԸ ՃԱՐԵՑԷՔ

— Ո՞ւր էիր երեք շաբաթէ ի վեր:

— Անկողնոյ կը ծառայէի:

— Դո՞ւն ալ այդ հնոտի բացատրութիւնը կը գործածես:

— Դիտմամբ: Որպէսզի վիճաբանութիւն մը բացուի:

Իսկապէս, ո՞վ հնարած է այս այլանդակ ոճը, որ մինչեւ այսօր ալ կը գործածուի թութակաբար:

Ֆրանսերէնէ՞ թարգմանուած է (garder le lit):

Որքան գիտեմ, Թուրքերն ալ չունին այդպիսի բացատրութիւն:

Ուրիշ առիթով՝ ծաղկեփունջ մը:

Անիմաստ կամ անճաշակ բառերու եւ բացատրութիւններու, որոնք մեքենաբար կը կրկնուին սերունդէ սերունդ:

Մինչ այդ, ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ ամբողջ հատուած մը՝ գրական տեսութենէ մը:

— «Թոհուբոհ» որակումով յատկորոշուած շարժումին ծաւալուն բնոյթը՝ խտացած պատկերով ցոլացնել միայն կրնայ ըլլալ մեր հակիրճ վերլուծումին ուղեգիծը, առանց տարածուն մանրամասնութիւններու եւ ցնցումներու (աշխատանք՝ որ գիրքի տարազին կը կարօտի), բայց անաչառօրէն առարկայական, իրատեսութեան պարտադիր ջանքով, հոծ խիտի մէջ սեղմուած, չվարանելով ըսել թերն ալ, դէմն ալ, ձգտելով իրերու վրայ պտըտցնել ճշմարտութեան կանթեղը, անոր լոյսով միայն առաջնորդուելու նշանաբանով, առանց խրտչելու ծուռը խոցելէ՝ ցուցնելը աչք առած, կանխահոգ ճիգով իրականութեան հարազատ նկարը գծել»: (Ե. Արմ. Լուսաղբիւր Թիւ 2):

Ո՛վ որ կարենայ կանթեղ մը ճարել այս հատընտիր հատուածը եւ յօդուածագրին միւս հին ու նոր թնճուկները լուսաբանելու եւ քակելու համար, բարիք մը գործած պիտի ըլլայ:

Գոնէ տողաշարն ու ընթերցողը պիտի փըրկուին «անկողնոյ ծառայելու» տաղտուկէն: ՎԱՀԷ

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կազմակերպութիւնը նոր տագնապի մը մատնուած է: Անցեալ շաբթու գործադիր մարմինը վտարեց երեք կարեւոր անդամներ, — Պ. Քուառ, Նախագահ Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդի (քաղաքապետ) եւ ուրիշ երկու ներկայացուցիչներ որոնց մէկը միեւնոյն ատեն երեսփոխան է: Այս որոշման վրայ ուրիշ վեց անդամներ ալ հրաժարեցան: Փարիզի Քաղաքապետական Խորհուրդը տը Կոլի գլխաւոր ամրոցներէն մէկն է հինգ տարիէ ի վեր: 1947ին անոր 89 անդամներէն 52ը զօրավարին կուսակիցներ էին եւ նախագահ ընտրուեցաւ իր եղբայրը, Փիէռ տը Կոլ: Այս վերջինը միշտ կըվերընտրուէր եւ անցեալ տարի էր որ թեկնածութիւնը ետ առաւ, երեսփոխան ընտրուած ըլլալով: Նոր վտարումներով եւ հրաժարումներով այժմ միայն 28 կոլեան անդամներ մնացած են Քաղաքապետական Խորհուրդին մէջ: Կը յիշուի թէ մօտ 50 անդամներ ալ հրաժարեցան Ազգ. Ժողովէն եւ Հանրապետութեան Խորհուրդէն:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ յայտարարութիւն մը ուղղեց բանուորներուն, թելադրելով ցոյցեր եւ գործադուլներ սարքել, ազատ արձակել տալու համար ընդհ. քարտուղարը եւ ուրիշ չորս անդամներ որոնք բանտարկուած են Հոկտ. 8էն ի վեր: Զինուորական ատեանը մերժած է առժամապէս ազատ արձակել ամբաստանեալները:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կիները իրաւունք ստացան ընտրելու եւ ընտրուելու: Այս առթիւ ջնջուեցաւ ընտրական ցուցակի դրութիւնը: Նոր օրէնքով 33 ընտրական շրջանակներ պիտի հաստատուին: Որոշուած է ծերակոյտ մը եւս կազմել, իսկ երեսփ. ժողովի անդամներուն թիւը 77էն իջեցնել 44ի: — Ուրբաթ օր թշնամական ցոյց մը կատարուեցաւ Պէյրութի մէջ, Այզընհաուըրի դէմ: Հինգ հոգի ձերբակալուեցան եւ քանի մը ոստիկաններ վիրաւորուեցան:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ կը գրեն թէ համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», որ ազատագրութենէն վերջ կը սպառէր 601.000 օրինակ, իջած է 188.000ի, ուղեկից «Լիպերասիոն»ը 250 հազարէն 120 հազարի, «Ըր Սուար»ը 602 հազարէն 116 հազարի: Ուրիշ կարգ մը թերթերու սպառումըն ալ մեծապէս նուազած է:

ԹՈՒՆՈՒԶ-ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ՄԵԿՆԻ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԷՆ

Արտաքին նախարար Պ. Ռ. Շուման որ Նիւ Եորք ժամանած է, երէկ պիտի խօսէր Ազգաժողովին մէջ, յայտնելով թէ ոեւէ միջամտութիւն հիւսիս. ափրիկեան խնդրին առթիւ անընդունելի է Ֆրանսայի համար:

Շաբաթ օր Պ. Շուման տեսակցեցաւ Ամերիկայի արտաքին նախարար Էչիսընի հետ եւ այս առթիւ հրատարակուեցաւ հետեւեալ զեկոյցը. —

«Երկու նախարարները իրարու հանդիպեցան երկար եւ սերտ բանակցութեան մը նպատակին վրայ: Ամերիկեան նախարարը պարզեց իր տեսակցութեանց արդիւնքը միւս պատուիրակութեանց հետ: Պ. Շուման յայտնեց Ֆրանսական ժողովուրդին ու կառավարութեան ընդունած՝ շատ հաստատ դիրքը Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրներուն մէջ: Վիճաբանութիւնը ծառայեց երկու տեսակէտներու միջեւ հասկցողութիւնը ընդարձակելու»:

Այս տեսակցութիւնը որոշ արդիւնքի մը չէ հասած: Էչիսըն թէեւ յայտնած է թէ իր դերը վերջացած է նոր Նախագահին ընտրութեամբ, բայց մինչեւ նոր նախարարին գալուստը, պէտք եղած աջակցութիւնը պիտի ընծայէ որպէսզի վիճաբանութիւնները վէճի չվերածուին: Պիտի ջանայ որ յետաձգուին վիճաբանութիւնները եւ սակայն, ինչ որ ալ պատահի, Ամերիկա ձեռնհաս կը նկատէ Ազգաժողովը այդ խնդրին միջամտելու:

Ազգաժողովին առաջին օրակարգը Քորէայի հարցն է: Եթէ զրաղի անով կրնայ բաւական ժամանակ առնել, որով Ֆրանսացիներն ու ամերիկեան նոր պատուիրակները ատեն պիտի ունենան իրարու հետ հասկցուելու: Սակայն, Այզընհաուըրի Քորէա այցելութեան հետեւանքով եթէ յետաձգուի Քորէան, անմիջապէս պիտի դրուի Թունուզի հարցը:

Ամէն պարագայի, այն ահուն որ Ազգաժողովը ձեռք առնէ զայն, Ֆրանսական պատուիրակութիւնը պիտի հեռանայ ժողովարահէն:

Անգլիա ուժ պիտի տայ Ֆրանսայի տեսակէտին:

ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ԿԸ ԿԱԶՄՈՒԻ

Արեւմտեան Գերմանիոյ ապահովութեան պետ Թէոտոր Պլանք ընդարձակ յայտարարութեան մը մէջ կ'ըսէ եւրոպական բանակին մաս կազմելիք գերման ուժերը պիտի կազմուի 500.000 հոգիէ, որոնց 80.000 փորձ զինուոր, 250 դնդապետ եւ 40 զօրավար:

Օտար թղթակիցներու տուած լուրերու համաձայն, հին Գերմանիան կ'արթննայ: Օրինակ, ամերիկեան բանակին մէջ կամաւոր մտած Գերմաններ որոնք իրենց թեւին վրայ «գերման» արձանագրութիւնը կը կրեն, սկսած են ինքզինքնին ցոյց տալ: Փողոցներուն մէջ շարք շարք կը քալեն զինուորական գնացքով եւ կ'երգեն նացիական ռազմական երգեր: Այս երեւոյթը մտահոգութիւն կը պատճառէ չափաւոր շրջանակներու:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ ինը նահանգներէն երեքը քուէարկութիւն կատարեցին ընտրելու համար 100.000 քաղաքապետութեան խորհրդական: Քուէարկողները 15 միլիոն, կէսը կը կազմեն ամբողջ Արեւմտեան Գերմանիոյ քուէարկուներուն: Առաջին արդիւնքները ցոյց կուտան Նոր Նացիներու յաջողութիւնը վարչապետ Ատընաուըրի կուսակցութեան դէմ:

ԹՈՒՐՔ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովի բացման առթիւ Հանրապետութեան Նախագահը Պայար երկար ուղերձով մը պարզած է ներքին եւ արտաքին կացութիւնը եւ շեշտած թէ «Թուրքիա Միջազգային մարզին մէջ հաշտութեան եւ կայունութեան ազդակ մըն է»: Ներքին ճակատին վրայ տենդագին աշխատանքի տարի մը եղաւ եւ սկսան արդիւնաւորուիլ տնտեսական միոցները: Իսկ յետադիմական մարզին մէջ մեկուսացած կարգ մը դէպքեր կարծուածէն աւելի չեն: Տարուէ տարի կ'աւելնայ բամպակի արտադրութիւնը 180 հազար թոն է ներկայիս, արմտիքի բերքը 12.280.000 թոնի հասած է: Եւ մէկուկէս թոն արմտիք պիտի կրնանք արտածել: Արտաքին առեւտուրը 1952ին հասած է երկու միլիառ 116 միլիոն ոսկիի: Արտաքին առեւտուրը բաց ունի: 1952ին ամուր ելեւմտական քաղաքականութեան մը գործադրութեան տարին եղաւ: Այս տարի ալ աշխատեցանք բանակը արդիական սարքաւորումով օժտել: Քորէայի մէջ ի գործ դրուող արդիական բանակի մեթոտը կ'ուսուցուի բանակին: Արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ զօրեղապէս կապուած ենք հաւաքական ապահովութեան դրութեան: Անցեալ Փետրուարէն ի վեր կ'անդամակցինք Ատլանտեանի ուխտի կազմակերպութեան: Կը մաղթենք որ կատարեալ հաւասարութեան պայմաններուն տակ փոխադարձ օժանդակութեան եւ հաւաքական պաշտպանութեան մասնակցին Միջին Արեւելքի պետութիւնները: Միջազգային գործակցութեան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՆԻՇԵՐ

ՓԱՐԻԶԷՆ ՀԱԼԷՊ

Գ.

Պտոյտ մը եւս կը կատարեմ Աղեքսանդրիոյ հին քաղաքամասին մէջ, տեսնելու համար Փարաւոնեան եւ Հռոմէական շրջանէն մնացած աւերակներ: Ահա Ռուսմանի 2000 (Ն. Ք.) թուականէն մնացած երկու անաղարտ արձաններ Ապլ Հօլ այր եւ կին, մարդու եւ կնոջ դիմագիծով, առիւծի մարմնով: Իրենց աստուածներն են :

Կրանիթեայ տասը մեթր բարձրութեամբ սիւն մը միակտուր, խոյակները անվթար : Ճիշդ տակը կը գտնուի տասնըհինգ աստիճան խորութեամբ գրադարան մը, գտնուած 452ին (Յ. Ք.) : Պատերուն մէջ խոռոչներ են որոնց քով գտնուած է Սրապիոնի եկեղեցին, Էճէլ Ապիսի - փարաւոններու աստուածներէն — աղօթատեղին: Այս աւերակներուն մէջ կան մանուածապատ նկուղներ, ուր ապրած եւ ուսած են հին Յոյներ, Հռովմէացիներ: Անոնց քաղաքակրթութեան հետքերը կը տեսնուին ամէն տեղ.— Կրանիթեայ սիւներու կտորներ, արձաններու մնացորդներ եւ խոյակներու քանդակազարդ մասեր, մասունքներ որոնք հիացում եւ սարսուռ կը պատճառեն այցելուներու :

Այս շրջանին մէջ գտնուած են Ամուար Սուվարի շրջանէն 27 կրանիթէ սիւներ, խոյակներ եւ զանազան զարդաքարեր, իբրեւ զարդարանք մեհեաններու :

Եւ կը յիշեմ հնադարեան Հայաստանի մեհեանները, Անիի հազարումէկ եկեղեցիները, հայկական ճարտարապետութեան հրաշալիքները որոնց տեսքէն անգամ զրկուած ենք, օտարութեան մէջ..

Մեկնումի սուլիչը կը դղրդէ քաղաքը, ու կը փնտռեմ Հայեր, սրտակից Հայեր քիչ մը սփոփուելու համար: Ո՞ւր չէ կարելի գտնել Հայեր, ցիրուցան աշխարհի չորս հովերէն:

Ահա ընտանիք մը եւ սեւաչեայ ճպլտուն ձագուկներ: Կը մօտենամ, կը ծանօթանանք: Ընկեր Նշան Նշանեան, Գահիրէէն: Կը հարցնեմ «Յուսաբեր»ի շէնքի մասին: Ոգեւորուած, հպարտօրէն կը խօսի հայ ժողովուրդի զոհաբերութեան, Հ.Յ. Դաշնակցութեան կազմակերպական եւ ազգային գործունէութեան մասին: Կը խօսի ընկերներու եւ բարեկամներու մասին: Ժամերը կ'անցնին հաճելի: Ծովը փոթորկած է, արաբական աշխարհի այս մասին նման Միջերկրականը միշտ խռովայոյզ է, սակայն որո՞ւ հոգն է : Թող փչէ հովը, թող նաւը պայքարի խելագար ալիքներուն հետ, մենք սիրտ սրտի տուած կը խօսինք անցեալէն, ներկայիս եւ մանաւանդ ապագայի վրայ աւելի քան հաւատաւոր :

Յուլիս 28.— Վերջապէս Լիբանանի բարձունքները կը նշմարուին մշուշապատ ու հրապուրիչ : Սարսուռ մը կը զգամ: Քսանութ տարուան հեռաւորութիւնը կասկած մը կ'արթնցնէ մէջս: Այդ օրերուն անապահով էր կեանքը: Դարաւոր թշնամիին եաթաղանին ձայնը տակաւին կ'արձագանգէր Հայուն ականջին : Ընկերս բարեբախտաբար չէ ապրած այդ դժնդակ օրերը :

Նաւը կը խարսխէ Պէյրութի առջեւ: Ճամբորդներու եւ բեռնակիրներու պոռչտուքին մէջ ամէն բան կը կորսուի: Վայրկեան առաջ ազատիլ կ'ուզեմ: Եւ ահա դիմացս կը ցցուի հին եւ սիրելի ծանօթ մը, Վիէննական միաբանութենէն Հ. Գրիգոր Հէպոյեան, միշտ խնդումերես, ուրախ ու համակրելի: Այլեւս մինակ չեմ: Պէյրութ մտած ատեն պահ մը կը կարծեմ դեռ Եւրոպա եմ: Փողոցները նեղ, հանրակառքերը կը խափանեն երթեւեկը: Աննկարագրելի ժխոր: Ինքնաշարժերը իրար կը հրմշտկեն: Փողոցի լաճերը ծոյլ ծոյլ կը շարժին, առանց վախնալու որ պիտի ճզմուին կառքերուն տակ :

Քաղաքին մէջ հայութեան թիւը այնքան մեծ չէ, սակայն տասը քայլ չառած կը լսուի հայրենի բարբառը :

Ամէն տեղ Հայը իր տանը մէջ է, արհեստաւոր, առեւտրական, բանուոր: Ցուցափեղկերուն վրայ կը ժպտին հայերէն տառերը: Ազատութեան աշխարհն է, խօսքի, գրչի, մտածումի եւ գործի ազատութիւն : Լիբանանեան հանրապետութեան հետ Հայը եղբայրացած է, կ'ապրի անոր լեռներու վեհութեան մէջ ազատ ու համարձակ : Հայկական ստեղծագործութիւնն ու ձեռներէցութիւնը թեւ առած են ազատ եւ անարգել:

Լիբանան առաւելապէս առեւտրական երկիր մըն է ու սահմանափակ: Կ'ապրի գլխաւորապէս օտարականներու այցելութեամբ եւ շնորհիւ իր նաւահանգիստին, որ Միջին Արեւելքի գլխաւոր կեդրոնն է: Ամէն ապրանք որ կը հասնի Եւրոպայէն եւ Ամերիկայէն, Պէյրութի միջոցաւ կը բաշխուի:

Ուրեմն մրցակցութիւնը մեծ է եւ ամէն մարդ կը ձգտի դրամ շահիլ: Փոքրիկ ծովուն մէջ մեծ ճիգ է պէտք թիավարելու համար :

Հայր իբրեւ եկուոր ժողովուրդ լաւ դիրք է ստեղծած առեւտրական տեսակէտով : Իբրեւ արհեստաւոր ալ կը փայլի : Գրեթէ լաւագոյն բանուորն ու վարպետ արհեստաւորն է այս երկրին մէջ: Ունի ձեռներէց ոգի եւ անզուգական ճաշակ: Առեւտուրը արեւելեան է, սակարկութիւնը՝ օրէնք: Մանաւանդ մանր առեւտրականներու քով պէտք է սակարկել: Մեծ առեւտրական տուները կ'աշխատին ընդհանրացնել եւրոպական ձեւը :

Յուլիս 30.— Պէյրութէն կը մեկնիմ: Այս հին քաղաքակրթութեանց ճամբաներէն անցած են Հռովմայեցիներ, Փիւնիկեցիներ, Հիթիթներ, Հայեր: Ամէն մէկը թողած է հետք մը այս երկրին մէջ:

Ինքնաշարժը կը սուրայ Լիբանանի գեղեցիկ եւ օդասուն լեռներն ի վեր, Պէյրութի ճնշող եւ խոնաւ տաքէն թեթեւցած լայնաթոք կը շնչենք : Մեքենան ճռնչելով մեծ ճիգ կը թափէ մագլցելու այս ցից ու օձապտոյտ ճամբաներէն :

Բնութեան գեղեցկութիւնը կը լրացնէ տեղացի շարքաշ եւ աշխատունակ ժողովուրդը ճաշակով եւ մանաւանդ մեծ եռանդով ու կորովով : Լիբանանցին հողագուրկ է, ահաւոր ճիգ կը թափէ թիզ մը հող եւ արօտավայր ունենալու համար:

Ճամբաները շինուած են ճարտարութեամբ, լայն եւ մաքուր: Եզերքները ուր որ վտանգաւոր են կամ ցանկապատուած եւ կամ ճերմակ ներկուած փոքր սիւներով, զգուշացնելու համար են կառավարները :

Ոլոր մոլոր միշտ կը բարձրանանք այդ խորխտ սարերը, որոնք շրջապատուած են բանջարանոցներով, պտղատու ծառերով, ձիթենիներով: Ինչ հերակլեան աշխատանք եւ ուղտի համբերութիւն, կամք եւ յարատեւութիւն կը պահանջեն ապրուստի հոգերը, այս լեռներուն մէջ:

Ց. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

«Մի լար, կ'անցնի...»

Նախկին Թագաւոր Ֆարուք իր յուշերուն մէջ կը գրէ. — «Վերջին պատերազմին, անգլիական կառավարութեան պնդումին վրայ, Եգիպտոս ընտրուեցաւ ճանչնալ Խորհրդային Միութիւնը : Այս առթիւ անգլիական դեսպանին հետ տեսակցութեան մը ընթացքին լացի»: Ու կ'աւելցնէ «Արեւելքցիները կուլան երբ անկեղծօրէն կը յուզուին »:

Անցեալ օր, ճափոնական ֆիլմի մը (Rasho - mon) ներկայացման ներկայ եղայ: Դերասանուհին (մէկ հատ միայն կար) միշտ կուլար, հազիւ մէկ քանի անգամ տեսայ խօսիլը, յարատեւ կուլար ու կը հեկեկար, եւ նոյն իսկ կնոջմէ լքուած դերասանն ալ մէկ անգամ հեկեկաց :

Մենք Արեւմուտքի մէջ վարժուած չենք այսպիսի տեսարաններու: Արեւմտեան ֆիլմերու մէջ՝ դերասանուհին, ամէնէն յուզիչ պարագաներու ատեն հազիւ աչքերը կը թրջին եւ արցունքի կաթիլներ կը հոսին այտերուն վրայ եւ այն ալ առանց լալու, կամ հեկեկալու: Իսկ դերասանները, հեկեկալ, բնաւ երբեք, անոնց ամէնէն սրտաճմլիկ պարագաներուն դէմքերուն մկանները կը պրկուին, դէմքերը կը խորշոմին, ակօսներ կը կազմուին, մէկ խօսքով դէմքին արտայայտութեան մէջ է որ կարտացոլայ իրենց ներքին վիճակը :

Լացը Արեւելքի մէջ միշտ ի պատուի եղած է: Հին դարերուն եղերամայրեր կային որոնց պաշտօնն էր լալ մեռելներուն վրայ: Այս մասին յիշատակութիւն մը կայ Աւետարանին մէջ:

Իսկ մենք Հայե՞րս: Հայն ալ իբրեւ Արեւելքցի լալը սիրած է: Հին ժամանակներ եւ մինչեւ անցեալ դարուն մեր մէջ կային «Գովք լալող»ներ, անոնք ծեր կիներ էին, դրամով վարձուած, որոնք մեռելներու վրայ հակած՝ լալով ու գոց ըրած բառերով ննջեցեալներուն ունեցած եւ չունեցած առաքինութիւնները քով քովի կը շարէին :

Կը յիշեմ մանկութեանս օրերուն, մեր քաղաքին մէջ, շատ անգամ, ննջեցեալը տունէն վերցնելու պահուն, կիներ պատուհաններէն կախուած իրենց մազերը ցիրուցան վայնասուն մը կը փրցնէին աղեխարշ ճիչեր արձակելով :

Տարիներ առաջ հիւանդանոցի մը մէջ, այցելութեան պահէն մէկ քանի վայրկեան առաջ, երիտասարդ մը մեռաւ: Անմիջապէս սաւանով մը ծածկեցին, այցելութիւններէն վերջ վերցնելու համար: Ճիշդ այդ պահուն կին մը ներս մտաւ սրահէն, ննջեցեալին քոյրը: Երբ տեսաւ եղբօրը մեռելը ճիչ մը արձակեց, վազելով մօտեցաւ, սաւանը վերցուց եւ մեռելին վրայ ինկած սկսաւ լալ: Ես զարմացայ կարծելով թէ Ֆրանսուհի մըն է, յետոյ իմացայ որ լեհացի Հրէուհի մըն է եղեր: Դարձեալ Արեւելք :

Գիտեմ «Յառաջ»ի ընթերցող տիկիններ պիտի ըսեն: «Ֆրանսուհիները չեն լար որովհետեւ քար - սիրտ են, չեն յուզուիր»: Այսպէս մտածողները չարաչար կը սխալին:

Ճիշդ է որ յուզուելու զգացումը անհատէ անհատ կը տարբերի, բայց ոչ թէ ազգէ ազգ: Աշխարհի ամէն կողմէ մարդը մարդ է: Գազանաբարոյ Թուրքն անգամ լալ գիտէ: Ապացոյց Թուրքերէն բազմաթիւ երգեր ու ասացուածքներ, որոնց մէջ շատ յաճախ լացի կը հանդիպինք :

Սակայն Արեւելքցիին եւ Արեւմուտքցիին տարբերութիւնը այն է որ, արեւմուտքցին գիտէ ինքզինքը զսպել, ան գիտէ սանձ մը դնել իր այդ ներքին պոռթկումին, ան կ'ըսէ. «Իմ ցաւս ինծի կը պատկանի, ես պէտք չունիմ ուրիշները իմ ցաւիս հաղորդակից ընել »: Ու կուլայ ներսէն, սրտէն առանց ուրիշներու գիտցնելու :

Բոլորդ ալ իմացաք Լիւսի ոճիրը, Անգլիացի ընտանիք մը, այր եւ կին եւ աղջնակ մը սպաննուած գտնուեցան առաւօտուն լուսաբացին :

Տեղական թերթի մը թղթակիցը Լոնտոնի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ աղջնակին մեծ մօրը հետ իր տանը մէջ: Թղթակիցը կ'ըսէ. «Ծերունի տիկինը գիտցաւ ինքզինքը զսպել ստոյիկօրէն, այսպէսով ապացոյցը տուաւ մեծ ազգի մը պատկանելուն »:

Թղթակիցին այս խօսքին մէջ ամբողջ փիլիսոփայութիւն մը կը պարփակուի :

Ցաւին դիմագրաւելը առանց աղմուկի մեծութեան նշան է, լալը հանրութեան մէջ թուլացում կը նշանակէ :

Ուրեմն սիրելի Հայուհիներ դուք ալ ջանացէք քաղաքակիրթ մեծ ազգերու կանանց օրինակին հետեւիլ :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

Հնարիչին իրաւունքը

Մօտ հինգ հարիւր տարի առաջ Եւրոպայի մէջ երեւան եկաւ արհեստաւորներու դասակարգ մը: Այս արհեստաւորներուն տրուեցան առանձնաշնորհներ եւ ապահարկութիւններ որոնք աննախընթաց էին: Այս տպարանատէրները եւ իրենց բանուորներն ափ մը մարդիկ էին Եւրոպայի ամէն մէկ երկրին մէջ, եւ սակայն այդ դարուն վեհապետները լիովին ըմբռնեցին տպագրութեան յեղափոխական կարեւորութիւնը, այն աստիճան որ թէ գործատէրը եւ թէ բանուորը ազատ հռչակուեցան զինուորութենէ եւ տուրքերէ: Ասկէ զատ պարտաւոր չէին զինուորներ պատսպարելու երբ կրնային սուր կրել ազնուականներու պէս: Թէեւ այս փոքր արհեստապետութեան անդամներէն ոչ մէկը հնարած էր տպագրութիւնը, ոչ իսկ բարելաւած՝ անոր գործածութեան եղանակը, բայց երբեք տուրք չէին վճարեր հնարիչին եւ բոլորն ալ խստօրէն կը պահէին գաղտնիքը :

Տպագրական գիրերը առաջին անգամ գործածուեցան Չինաստանի մէջ, սակայն Քորէացիներն էին որ 1400ին հնարեցին առաջին շարժական տառերը, զորս կաղապարի մը մէջ հալեցնելով կրնային բազմիցս գործածել տարբեր ձեռնարկներու համար: Ճշդուած չէ թէ ով տպեց առաջին գիրքը Եւրոպայի մէջ: Թերեւս Կիւթէնպէրկն էր, Մայանսի մէջ կամ Քոսթէրը՝ Հաարլէմի մէջ: Բայց գրեթէ ստոյգ է որ նիւթական որեւէ վարձատրութիւն չստացաւ: Կիւթէմպէրկ աղքատ ապրեցաւ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին : Իր հնարած շարժական մետաղեայ գիրերը ընդօրինակեցին իր ընկերները եւ բանուորները, որոնք յետագային հաստատուեցան տարբեր քաղաքներու մէջ: Ամէն տպագրիչ կ'աշխատէր պահել իր մենաշնորհը, այնպէս որ շատ երկար ժամանակ անցաւ տպագրութեան արուեստին տարածման համար: Կիւթէմպէրկ եւ Քոսթէր 1450ի ատենները կ'աշխատէին իրենց մամուլին վրայ, սակայն 1469ին էր միայն որ երեք Գերմաններ հաստատեցին առաջին տպարանը Փարիզի մէջ: Քէքսթըն սկսաւ տպագրել 1477ին Լոնտոնի մէջ, իսկ 1507ին երկու Սկովտիացիներ տպագրութեան մենաշնորհը ստացան Ճէյմս Ա. Թագաւորէն իրենց երկրին համար:

Շատ քիչ յառաջդիմութիւն կատարուեցաւ տպագրութեան մեթոտներուն մէջ, մինչեւ ԺԹ. դարուն սկիզբը, երբ Սթէնհոփի երկաթէ մամուլը վերջնապէս յաջորդեց փայտէ մամուլին :

Այսպէս, մերժելով հնարիչին վճարել իր հեղինակութեանց օրինաւոր շահը, ընկերութիւնը որեւէ օգուտ չէր քաղեր: Այսօր պաշտօնապէս արգիլուած է խլացնել գիւտի մը շահը, ի վնաս հնարիչին եւ ընկերութեան: Համաձայն Մարդու Իրաւունքներու տիեզերական յայտարարութեան 27րդ յօդուածին, «Ամէն մարդ իրաւունք ունի պաշտպանելու բարոյական եւ նիւթական շահերը որ եւ է գիտական արտադրութեան որուն հեղինակն է ինք»: Այդ միեւնոյն յօդուածը կը ճանչնայ ամէն մարդու «իրաւունքը... մասնակցելու գիտական յառաջդիմութեան եւ անկէ բխած բարիքներուն » :

Այս խնդիրը միշտ ալ գոյութիւն ունեցած է, բայց Կիւթէմպէրկի շրջանէն ի վեր, աւելի սուր հանգամանք ստացած է: Եթէ բնական է որ ընկերութիւնը օգտուի մարդկային հնարամտութենէն,

նոյնքան բնական է որ հնարիչն ալ օգտուի գիւտերէն, ինչպէս ուրիշներ կ'ապրին իրենց ձեռքի աշխատաքով: Մօտ երեք հարիւր տարիէ ի վեր, բազմաթիւ երկիրներու մէջ, լուսամիտ մարդիկ քննած են այս խնդիրը եւ ընդհանրապէս իրականացած է հաւասարակշռութիւնը անհատական եւ ընկերային շահերուն միջեւ: Ընկերութիւնը հնարիչին կուտայ արտօնագիր մը (պրըվէ) որ իրեն կ'ապահովէ իր սեփական իրաւունքներուն պաշտպանութիւնը, որոշ ժամանակաշրջանի մը համար: Յետոյ արտօնագիրը կը դառնայ հանրային սեփականութիւն:

Անգլիան առաջին երկիրն էր որ սկսաւ արտօնագիրներ տալ 1623ին: Անկէ առաջ թագաւորները սովորութիւն ունէին վարձատրելու իրենց պաշտպանեալները առանձնաշնորհներ տալով անոնց՝ կարգ մը ապրանքներու վաճառման կամ շինութեան համար:

Էլիզապէթ Թագուհին այնքան առատաձեռնօրէն կուտար այդ առանձնաշնորհները որ ծանր գեղծումներ յառաջ եկան: Մենաշնորհները կը տրուէին բազմաթիւ անհրաժեշտ պիտոյքներու համար, գինը կը բարձրանային եւ աղքատները նեղութեան կը մատնուէին:

Ճէյմս Ա. Թագաւորին օրով, արքայական յանձնախումբ մը նշանակուեցաւ շրջանին ամէնէն մեծ իրաւաբանին՝ Սըր Էտ. Քօքի գլխաւորութեամբ, քննելու համար այս խնդիրը: Յանձնախումբին եզրակացութեանց վրայ օրէնք մը հրատարակուեցաւ որ չեղեալ կը հռչակէր բնակիչներուն համար վնասակար որեւէ մենաշնորհ: Բայց պետական արտօնագիրներ կրնային տրուիլ «իսկական եւ Ա. հնարիչներուն եւ միայն առաջին նոր մեքենային գործածութեան կամ շինութեան համար, պայմանաւ որ ոչ մէկ բան հակասէր օրէնքին կամ դպչէր պետութեան ստացուածքին աւելցնելով գինները եւ վնասելով առեւտուրի»: Այսօր ալ այս սկզբունքին վրայ հիմնուած է գիւտերու արտօնագրի դրութիւնը:

Միայն 1791ին էր որ ուրիշ երկիր մը, Ֆրանսա օրէնք մը հրատարակեց արտօնագիրներու մասին: Բայց յաջորդ 30 տարիներուն բազմաթիւ ազգեր հետեւեցան այս օրինակին: Բոլոր արտօնագիրները կը խմբագրուին պայմանագրի մը ձեւով ընդմէջ հնարիչին եւ ընկերութեան, բայց մինչեւ այսօր ալ իրաւագէտները կը վիճին թէ այս վաւերագիրներուն մէջ նախապատուութիւնը հնարի՞չին թէ ընկերութեան շահերուն պէտք է տրուի:

Նոր գործիքի մը շինութեան համար տրուած արտօնագրին արձանագրութիւնը յաճախ դուռ կը բանայ աւելի օգտակար գիւտի մը: Այսպէս, Արքրայթ, թերեւս 1769ին չյաջողէր կատարելագործել իր մանելու մեքենան, խնայելով բազմաթիւ աշխատաւոր ձեռքեր, եթէ Հարկրիւս արդէն արձանագրած չըլլար իր մեքենան:

Իրականին մէջ, շատ բարդ խնդիր է հնարիչին իրաւունքներուն պաշտպանութիւնը, կարգ մը տեսակէտներով: Յաճախ անհրաժեշտ է մասնագէտի մը միջամտութիւնը, կեղծարարութիւնը խափանելու համար: Այսպէս, Փէժի չարելու մեքենային (Մ. Նահանգներ) նկարագրութիւնը կը բաղկանայ 18.000 կտորներէ պատկառելի հատոր մը կազմելով:

Տակաւին չկայ որեւէ միջազգային համաձայնութիւն հնարիչի իրաւունքին պաշտպանութեան տեւողութեան մասին: Երկրէ երկիր փոփոխական է ժամանակաշրջանը, — հինգէն 25 տարի: Զանազան ազգեր նախապէս քննութիւն կը կատարեն հաստատելու համար գիւտին ինքնատպութիւնը եւ օգտակարութիւնը: Այլուր, եւ մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ, արտօնագիրները կը տրուին առանց նախաքննութեան, շահն ու վնասը հնարիչին ձգելով: Կարգ մը երկիրներու մէջ, նկատի կ'առնեն գիւտի հանրօգուտ հանգամանքը եւն.:

Երբեմն արտօնագիր ստացողները չարաչար կը գործածեն իրենց համար ընծայուած պաշտպանութիւնը: 1907ին հրատարակուած անգլիական օրէնքի տրամադրութեամբ, արտօնագիր տրուելէ 4 տարի վերջ, եթէ օգտագործուած չըլլայ Անգլիոյ մէջ, չեղեալ կը համարուի: Տանըմարքայի եւ Աւստրալիոյ մէջ արտօնագիրները կրնան Պետութեան սեփականութիւնը դառնալ եթէ ընդհանուր շահը այդ կը պահանջէ:

Արտօնագրի ծախքերը կը տարբերին երկրէ երկիր, այնպէս որ շատ անգամ սուղի կը նստի աղքատ հնարիչին: 1884ի միջազգային պայմանագրին համաձայն, Պեռնի մէջ հաստատուած Արտօնագիրներու Գրասենեակը որոշ յառաջդիմութիւն կը ցուցնէ:

UNESCO

ԱՆԳԼ. ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾԻ ՄԱՍԻՆ

Լոնտոնէն թղթակից մը կը գրէ.—

Լոնտոնի Royal Central Asian Journal պարբերաթերթը, իր XXIX - Part II թիւին մէջ հրատարակեց բանասէր Պ. Նուպար Մազլումեանին մէկ մասնագիտական յօդուածը, Armenia as an Empire - The Career of Tigranes III (8 էջ):

Յօդուածագիրը յիշելով օտար կարեւոր պատմագէտներուն վկայութիւնները, կ'ապացուցանէ թէ Տիգրան Մեծ ու Հայկական կայսրութիւնը, արժէքով, տոհմային նկարագրով ու քաղաքակրթական որակով կը գերազանցէին Միհրդատ Եւպատոր Կիաքսար: Սարգոն ու Նաբուգոդոնոսոր տիեզերահռչակ վեհապետները ու իրենց հիմնած պետութիւնները: Կը բացատրէ հնագոյն Հայաստանի պետութիւնը եւ Արտաշէսեան հարստութեան կարեւոր դերը հելլենական քաղաքակրթութեան զանգուածային իւրացումին մէջ, եւ կը պարզէ այդ հարստութեան հիմնադիրին՝ Արտաշէս Ա.ի քաղաքականութիւնը ու իր ազատարար հիւրասիրութիւնը նշանաւոր Աննիբալին, Տիգրան Մեծին քաղաքակրթիչ ձեռնարկները ու յոյն ժամանակակից մեծ իմաստասէրներուն բրած հրաւէրը, որպէսզի ծաղկեցնէր իր կայսրութեան երկու մայրաքաղաքները (Արտաշատ ու Տիգրանակերտ):

Այս առթիւ գծած է Մերձաւոր Արեւելքին ու Հայկական հին Թագաւորութեան քարտէսը, նշանակելով նաեւ Ռ. Հայաստանի սահմանները:

Անգլ. թերթին խմբագրութիւնը շնորհաւորելով յօդուածագիրը, յայտնած է թէ իր ուսումնասիրութիւնը պիտի յանձնուի Լոնտոնի Encyclopoediaներուն, որպէսզի այդ կարեւոր ու շատերուն անծանօթ պատմագրութիւնը տարածուի համայնագիտարաններուն մէջ:

ԿԱՐՍԻ ՄԷՋ ԼՐՏԵՍ ՄԸ

Պոլսոյ թերթէն.— Քաղաքային ոստիկանութիւնը ձերբակալած է մէկ ռուս եւ երկու պուլկար լրտես, որոնք գաղթականի տարազին տակ մեր արեւելեան սահմանէն ներս մտած էին:

Տասնըհինգ օր առաջ Կարսի ոստիկանութիւնը կասկածելի մարդ մը կը գտնէ ծայրաթաղի մը մէջ: Ինքնութեան թուղթ չունէր եւ յայտնեց թէ ռուս է եւ փախած է Ռուսիայէն ու Թուրքիա ապաստանած: Հարցուցին թէ ինչո՞ւ երեք օրէ ի վեր ոստիկանութեան չէ դիմած: Ռուսը, որ կը կոչուի Փեթքօվ, պատասխանեց թէ նոր եկած է:

Ռուսը իբրեւ կասկածելի Իսթանպուլ ղրկուած է եւ հոս ալ նոյն յայտարարութիւնը ըրած: Սակայն հարցաքննութեան ընթացքին հակասութեան մէջ բռնուած է: Վերջապէս ոստիկանութիւնը խոր քննութենէ մը վերջ յաջողած է ստուգել որ Փեթքօվ Զեկայի գործակալներէն է:

Փեթքօվի ինքնութիւնը երեւան գալէ վերջ, իր հետապնդած նպատակն ալ հասկցուած է: Կարմիր գործակալը Իրանի մէջ պաշտօնի կոչուած էր, սակայն հրաման ստացած է նախ Թուրքիա մտնել ապա անցնիլ Իրան, աւելի դիւրութեամբ հոն աշխատելու համար:

Փէթքօվ շատ լաւ Թուրքերէն կը խօսի եւ իբրեւ Թուրք գաղթական ինքզինք պիտի քշէր Իրանի մէջ: Փէթքօվ խոստովանած է ամէն բան: Քանի մը օրէն զին. ատեանի պիտի յանձնուի: Փեթքօվ կարմիր բանակի մէջ հարիւրապետ եղած է:

× Ոստիկանութիւնը Պոլսոյ մէջ ձերբակալած է երկու պուլկար գաղթականներ, որոնք լրտեսութեամբ կ'ամբաստանուին: Սոյնցմէ մին տասը օր առաջ կասկած հրաւիրած էր երբ կը թափառէր Լէվէնտի շրջակայքը, հոն ուր անթելի եւ ռատարի արգիլեալ գօտիներ կան: Հարցաքննութեան պահուն ըսած էր թէ պարզապէս կը պտըտէր եւ չէր գիտեր թէ այդտեղ արգիլեալ գօտի է: Բայց երբ վրան խուզարկուած է, լուսանկարչական եւ այլ գործիքներ գտնուած էին: Երկու օր վերջ ալ նոյն տեղը ուրիշ պուլկար կասկածելի մը ձերբակալուած էր: Քննութիւններ առաջ կը տարուին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԿՕՍ, եռամսեայ հանդէս գրականութեան եւ արուեստի: 8րդ տարի թիւ 6, գրական — գեղարուեստական բովանդակութեամբ եւ ուսումնասիրութիւններով: Հրատ. Հայ Ճեմարանի Շրջ. Միութեան: Հասցէ.— B .P. 1245, Beyrouth (Liban):

ԾԻԾԱՂ

ՕՐԻՈՐԴԸ.— Տէր Հայր, այսօր հպարտութեան մեղք մը գործեցի:

ՔԱՀԱՆԱՆ.— Ի՞նչ ըրիր, աղջիկս:

ՕՐԻՈՐԴԸ.— Հայելիին մէջ նայեցայ, եւ հպարտացայ որ գեղեցիկ եմ:

ՔԱՀԱՆԱՆ.— Աղջիկս, ըրածդ հպարտութիւն չէ, սխալմունք է...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Է.— ՖՐՈՅԼԱՅՆԵՐ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Սէնտաունի մէջ ուշադրութիւն չգրաւեց, երբ Տիկին Օ'Կրէյտի առաւ մէկ կամ երկու վարձակալներ, աւելցնելու համար իր ամուսնոյն վտիտ հանգստեան թոշակը կամ խնայողութիւն մը ունենալու սեւ օրուան մը համար: Որ վարձակալները նացի զբօսաշրջիկներ էին, զարմանալի չէր այնպիսի ժամանակ մը, երբ, Kraft durch Freude (Ուժ՝ Ուրախութեան միջոցով) նշանանով, մեծ թիւով գերմանացի «արձակուրդ առնողներ» կ'այցելէին բրիտանական ծովեզերեայ օդափոխութեան վայրերը, լաւ վճարելով եւ գոհ մնալով բնակարանային համեստ միջոցներէն եւ պարզ սննդառութենէն: Կարելի էր խնդուք ունենալ մտածելով քառասուներկուքնոց կնոջ մը մասին, որ իր հաճոյքին համար կը զբաղէր գծագրութեամբ: Բայց ամէն մէկը ունի իր զուարճալի ճաշակը եւ գծագրելը, իրապէս, աւելի մասնայատուկ բան մը չէր, քան ձեռագործ բանիլը, կամ «պրիճ» եւ «քանասթա» խաղալը, եթէ կ'ուզէք...

Այսպէս կը մտածէին դրացիները եւ բնականաբար այսպէս կը մտածէր նաեւ իր ամուսինը:

Այս վերջինի մասին, պէտք է շեշտել, այն համոզումը գոյացաւ, որ բացարձակապէս տեղեկութիւն չունի իր կնոջ արհեստին շուրջ:

Յայտնօրէն, իր սեփական շահերով կլանուած մարդ մըն էր ան, որովհետեւ բնաւ չէր ուզած տեսնել գծագրութիւնները, զորս յաճախ իր կինը կ'ընէր նաւահանգիստին նայող բլուրներուն վրայ եւ կամ վարը, Վէնթնըր, ուր մարդիկ քանի մը անթելի մեծ աշտարակներ կը կառուցանէին: Ոչ ալ կինը իր գծածները կը ցուցնէր անոր:

Երբ պատերազմը պայթեցաւ, Պ. Օ'Կրէյտի, իբրեւ պահեստի հնոցպան, կամաւոր գրուեցաւ եւ գնաց երկրին ներքնամասը, մեծ քաղաք մը: Տիկ. Օ'Կրէյտի մնաց Սէնտաուն, պատահօրէն այցելելու Փորթսմութ, Սաութէմփթըն եւ Լոնտոն:

Ուայթ կղզին գլխաւոր կէտ մըն էր Փորթսմութի մեծ նաւաշինարաններու պաշտպանութեան համար: Սքոթլընտ Եարտի Մասնաւոր Ճիւղը հայրական աչքով մը կը հսկէր բնակիչներու երթեւեկին վրայ: Իր խորհրդաւոր ճամբորդութեանց ընթացքին տիկին Օ'Կրէյտի հետապնդուած էր եւ ճանչցուած էին իր յարաբերութիւնները: Այն ատեն տէթէքթիվները գործի անցան: Թէեւ ինք կրտսեր մէկ անդամն էր այն կազմակերպութեան, որ կը հարթէր՝ դէպի Լոնտոն եւ դէպի կեդրոնական Անգլիոյ ճարտարարուեստական կեդրոնները յառաջանալու համար կղզին եւ երկու մեծ նաւահանգիստները իրենց իբրեւ ոստումի կէտեր գործածելը ծրագրած տասնըմէկ նացիական զօրաբաժիններու ճամբան, այնու ամենայնիւ լաւ կատարած էր իր գործը, ինչպէս հաստատեցին հետախոյզները: Իր տան կարասիներու կերպասներուն եւ կաշիներուն մէջ ճարտարօրէն պահուած էին վաւերաթուղթեր եւ գծագրութիւններ, որոնք կապ ունէին՝ զօր. Մաք Նոթընի հրամանատարութեամբ այդ շրջանակին մէջ բանակած քանատական Ա. զօրաբաժնի պաշտպանութեանց ու դիրքերուն հետ:

Տիկին Օ'Կրէյտիի դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ դռնփակ՝ Հէմփշայրի ոճրադատ ատեանին առջեւ, Ուինչէսթըրի դղեակի մեծ սրահին մէջ, 17 Դեկտեմբեր 1940ին: Լրտեսական փոքրաթիւ դատավարութիւններէն մէկն էր ասիկա որ տեղի կ'ունենար Օլտ Պէյլիէն դուրս ուրիշ տեղ մը:

Հնօրեայ դղեակը, ռազմադաշտի յատուկ զգեստներ հագած եւ սուլիճները հրացաններուն անցուցած պահակ կեցող իր զինուորներով, շատ դատավարութիւններ տեսած է իր երկար պատմութեան ընթացքին: Անկէ առաջ անգամ մը, գըրեթէ նոյն կէտին վրայ կին մը կեցած էր դատուելու համար դաւաճանութեան մեղադրանքով: Ասիկա, 260 տարիներ առաջ էր, երբ Տիկին Ալիս Լիլ, ապստամբներ պատսպարած ըլլալուն համար, իր գլուխ փրկելու պայքար մղեց դատարանի նախագահ յոռի Ճէֆրիզի առջեւ:

«Քաջը Ռոզի Օ'Կրէյտի»ն — պէտք է ըսել ի պատիւ իրեն — քաջօրէն անդրդուելի մնաց ամբաստանեալի աթոռին վրայ, երբ ընդհ. դատախազը կը փորձէր ստուգել իր նախկին կեանքը: Մերժեց տալ որեւէ տեղեկութիւն: Կը թուէր, թէ իր ամուսինն անգամ փաստօրէն ոչինչ գիտէր՝ նախքան ամուսնութիւնը անոր անցուցած կեանքին մասին:

Թարգմ. Կ. Գ. — Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 11Ի (Զինադադար) ԱՌԹԻՒ «Յառաջ»ի յաջորդ թիւր լոյս կը տեսնէ Եշ. օր:

տարնթեր ամենացայտուն օրինակն է մեր մեծաւոււմ բարեկամին եւ դաշնակցին՝ Ամերիկայի հետ անկեղծ գործակցութիւնը: Սերտ են մեր յարաբերութիւնները Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ որ ոչ միայն Ատլանտեանի ուխտով այլեւ 1939ի դաշնադրով մեր զինակիցներն են : Նախագահը յետոյ յիշեց իրենց սիրալիր յարաբերութիւնները Անգլիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ հիւսիսարեւելեան թաղին մէջ շաբաթ օր կռիւ մը պատահեցաւ համայնավարներու եւ ֆաշական միութեան մը անդամներուն միջեւ : Կռիւը եղաւ քարերով, փտած գետնախնձորներով եւ կռուփներով: Ոստիկանութիւնը շատ դժուարով կրցաւ զանոնք ցրուել :

ՔԷՆԻԱՅԻ (Արեւելեան Ափրիկէ) մէջ խռովութիւնները քննելու համար Անգլիոյ Գաղթային Նախարարը հոն գացած եւ վերադարձած ըլլալով, երեսփ. ժողովին մէջ յայտնեց թէ այդ շարժումը տնտեսական ծագում չունի, այլ զուտ մոլեռանդական է: Մաու - Մաուները կ'ուզեն հեռացնել երկրէն բոլոր ճերմակներր եւ Ասիացիները եւ կը շարունակեն դեռ իրենց ահաբեկումները :

ՌՈՒՍԱԿԱՆ խորհրդային հանրապետութեան նախագահութիւնը պաշտօնէ արձակեց այդ հանրապետութեան նախարարաց խորհուրդինախագահ Չերնուսովը եւ անոր տեղ անցուց Բուզանովը որ վերջերս ընտրուած էր Կեդր. կոմիտէի անդամ :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ 900.000 արաբ տարագիրներուն համար 23 միլիոն տոլարի վարկ մր քուէարկեց Ազգ. ժողովը : Քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ առանց վիճաբանութեան, 48 թեր, վեց ձեռնպահ: Իրաքի պատուիրակը յայտարարեց թէ ձեռնպահ կը մնայ, անբաւական գտնելով տրամադրուած վարկը: Բանաձեւը ջերմապէս պաշտպանեցին Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները: Հազարաւոր տարագիրներ վրաններու տակ կ'ապրին 1948էն ի վեր, հարեւան երկիրներու մէջ : Նպաստի գումարը հաւաքուած է հանգանակութեամբ որուն մէջ Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի բաժինը կը կազմէ 90 % : Գումարը կը ծախսուի ուտեստի, պատսպարման, հագուստի եւ բժշկական խնամքի համար: Ազգ. ժողովին ուրիշ մէկ յանձնախումբը 200 միլիոն տոլարի վարկ մը կը նախատեսէ եռամեայ ծրագրով մը, տարագիրները արաբական երկիրներուն մէջ տեղաւորելու համար :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ հակառակորդ բանակը յարձակողականի մտաւ եւ տասը քիլոմեթր առաջացաւ: Ասոր վրայ Ֆրանսական բանակը ուժեղ հակայարձակումի մը սկսաւ օդմասայլերով եւ օդաչուներու զանգուածային գործողութիւններով :

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագեցան Հարաւային Ամերիկայի մէջ, անգլիական իշխանութեանց դէմ : Քիմբըրլէյ քաղաքին մէջ ամբոխները յարձակեցան քաղաքապետարանին վրայ եւ թալանեցին, քանդեցին սինեմա մը, հանդիսասրահ մը եւ թղթատարատունը, երեք բեռնաշարժ հրկիզուեցան: Ոստիկանութիւնը երբ հասաւ ամբոխը քարկոծեց զանոնք եւ անոնք ալ կրակ բացին: 12 մեռեալ եւ 39 վիրաւոր կան :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ հանրապետութեան նախագահ Տոքթ. Խայիմ Վայզման մեռաւ 78 տարեկան հասակին մէջ: Հանգուցեալը պետական մարդ եւ գիտուն ոգին էր Իսրայէլի կազմութեան որ կրցաւ «Աւետեաց երկիրը» բերել հարիւր հազարաւոր Հրեաներ: Մարմինը փաթաթուած աղօթքի ծածկոցով մը եւ հրէական ճերմակ - կապոյտ դրօշակով, ցուցադրուած է :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութեան եւ Վաֆթ կուսակցութեան միջեւ ձգտումը կը վերսկսի : Յայտնի է թէ կառավարութիւնը մերժած էր Նահաս փաշայի նախագահութիւնը այդ կուսակցութեան: Վաֆթի հիմնադիր ժողովը պատասխանելով կը մերժէ հեռացնել Նահաս փաշան :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ

Որ կը պարունակէ 1) ԵՐԱԶԱՀԱՆ, 3000է աւելի երազներու մեկնութիւն, վիճակացոյց - բախտացոյց: 2) ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՈՀԱՆՈՑ, զանազան կերակուրներու, անուշեղէններու եւն. տեսակներ : 3) ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ, ժամանցի խաղեր եւ կախարդական աճպարարութիւններ: 4) ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ:

640 էջնոց ստուար հատոր մը, անհրաժեշտ ամէն ընտանիքի:

Գին 1000 ֆրանք, առաքման ծախքով 1100 ֆր.:

LIBRAIRIE HRAND SAMUELIAN, 51, rue Mousieur le Prince, Paris (6). Chèque Postal: Paris: 1278-35:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին:

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Պատուոյ նախագահութեամբ երեսփոխան (Նախկին Նախարար) GASTON DEFERREի:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ F. LEENHARDT եւ J. MASSÉ եւ ընկերներ Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Կ'երգէ՝ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ա. Տէր Վարդանեան, Օր. Օր. Ա. Ակինեան, Արիստաքէսեան, Պ. Պ. Լ. Ղեւոնդեան, Ս. Սարգիսեան եւ Ժ. Մակարեան :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

×

Վալանսի մէջ

Կր տօնուի ուրբաթ, 14 Նոյեմբեր :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը խօսին Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ, ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

Կ'արտասանէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին:

Ժամը 3էն 11, Salle Gallemand :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Paul Mazurierի (Առնուվիլի քաղաքապետ եւ անդամ նահանգային խորհուրդի):

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՀՐԱՉ ԿՈԹՈՂԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ :

Երգ, արտասանութիւն, խնջոյք եւ պար, նըւագ: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Հաղորդակցութիւն.—

Gare du Nordէն 2.15ին, կամ Porte de la Chapelleէն 268 եւ իջնել Terminus :

×

Սէն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի :

Կը Նախագահէ ընկեր Տ. ԶԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ կ'երգէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

×

Սէնթ Էթիէնի մէջ

16 Նոյեմբեր, կիրակի :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Կ'արտասանէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ողբացեալ Այրի Տիկին Նարէնկիւլ Համալեանի (ծնեալ Տօնիկեան) տխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Անտիլլի ծերանոցին կը նուիրեն՝ Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Ներսէսեան հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Արմենակ Ալթունեան հազար, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Թոքաթլեան 200 ֆր: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի հինգերորդ թաղապետարանի գեղեցիկ սրահներուն մէջ (Պանթէոն):

Կիրակի Նոյ. 16ին, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր

Նուիրուած կովկասեան ժողովուրդներու փօլքլօրին, հայկական, վրացական, ատէրպէյճանեան եւ հիւսիսային Կովկասեան ճոխ եւ հետաքրքրական բաժիններով :

ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ ՊԱՐ

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր :

Տեղերու գինները՝ 300 եւ 200 ֆր.: Ուսանողներու եւ դպրոցականներու համար ոտքի տեղեր 150 ֆրանք :

Տոմսերը նախօրօք կարելի է ապահովել հայկական գրատուններէն :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս ուրբաթ ժամը 20ին, ընկերուհի Տիկին Ազատ Դաւիթեանի բնակարանը: Բացակաները նկատի պիտի առնուին: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաաէ սրճարանին վերնայարկը: Յայտնուած ընդհանուր փափաքին համաձայն պիտի շարունակուի շահեկան վիճաբանութիւնը «Մեր ազգային թերութիւններ» նիւթին շուրջ: Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Հայ Արիներու Միութեան տարեկան ցերեկոյթը: Կիրակի, 8 Մարտ 1953, կէսօրէն վերջ ժամը 14.30ին Salle de la Chimie:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը «Համազգային» Լսարանի, այս ուրբաթ ժամը 21ին Sociétés Savantesի (28 rue Serpente) թիւ 2 սրահը: Կը խօսի ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Նիւթ՝ բանաստեղծ Նիկողոս Սարաֆեանի գրականութիւնը եւ արուեստը :

Բանաստեղծէն քերթուածներ կ'արտասանէ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է :

ՏԻԿԻՆ Ա. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Համազգայինի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր անդամներէն Պ. Զպուքճեանի եւ պարագաներուն, Տիկին Ա. Զպուքճեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Պ. Զպուքճեանի իր կնոջ դառնաղէտ մահուան առթիւ : Նաեւ ընկեր Բիւզանդ Աճէմեան իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այս առթիւ ընկեր Զպուքճեանի եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ Հ.Յ.Դ. Տան Ֆոնտին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մրցումը տեղի կ'ունենայ 16 Նոյեմբերին, իր դաշտին վրայ (St. Julien) U. S. Lazaretի դէմ ժամը 15ին:

Պահեստին ժամը 10ին ընդդէմ Ֆէնիքսի St. Julien: Պատանիները ժամը 10ին ընդդէմ Rouetի Ռուէի դաշտին վրայ: Կրտսերները ժամը 10ին ընդդէմ Victor Hugoի, հակառակորդին դաշտին վըրայ :

ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Երկուշաբթի 17 Նոյեմբեր, ժամը 8.30ին, Cours Lafayette, Passage Costeի Union de la Jeunesse Chrétienneի սրահը: Նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Նոր Սերունդի եւ «Սիամանթօ» խումբին: Նիւթ՝ Միքայէլ Վարանդեան, կեանքն ու գործը : Մուտքը ազատ է: Նոյն դասախօսութիւնը երեքշաբթի 18 Նոյեմբեր, ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, ժամը 8.30ին:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր ժամը 3ին Պուա Քոլոմպի Սալ Մինիսիփալի մէջ (rue D'Estienne dOrves, կայարանի մօտ): Կը ներկայացնէ, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Ն. Մատոյեանի, Մ. Քէշիշեանի եւ Փարիզահայ դերասաններու, առաջին անգամ ըլլալով, մեծ յաջողութիւն գտած օփէրէթը՝

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ կամ

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ

7 գործ, հեղ. Թրագօշի: Արեւել. Նուագախումբ:

Տոմսերը կարելի է ստանալ հայ նպարավաճառներէ եւ առեւտրականներէ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 13 Novembre 1952 Հինգշաբթի 13 ՆՈՅԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6914-Նոր շրջան թիւ 2325 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՍՏՈՒԿ ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ուշադրութեամբ հետեւեցէք մեր հանրային կեանքին ու մամուլին, եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի տժգոյն պատկեր մը:

Խժալուր ժխոր մը ամէն ճակատի վրայ: Ժխոր մը որ աւելի լայն տեղ կը բռնէ քան իրական գործը:

«Կարծիք ցանողներ»ու բազմութիւն մը ամէն տեղ: Առանց աջ - ձախ նայելու: Կը բաւէ որ գիշերը երազ մը տեսած կամ ցերեկը «ազգ» հոլոված ըլլան:

Եւ բաղձանքներ ու պահանջներ: Առաջարկներ եւ ծրագիրներ: Նոյն իսկ հանճարե՛ղ գիւտեր:

Անշուշտ իրապէս բանիմաց եւ սրտցաւ տարրեր ալ չեն պակսիր: Բայց անոնց արտայայտութիւնը կը խեղդուի միւսներու խառնաձայն ժխորին մէջ:

Օ՛, այն միւսները: Տեսակէտ եւ բանաձեւ ունին ամէն հարցի մասին: Որեւէ ժամանակաշրջանի մէջ եւ տարուան բոլոր եղանակներուն:

Կը բաւէ որ տունէն դուրս չելլեն:

Կը նստին բազմոցի մը անկիւնը կամ թիկնաթոռի մը մէջ, ակնարկ մը կը նետեն պատուհանէն դուրս: Եւ արդէն պատրաստ է իրենց հեղինակաւոր կարծիքը:

— Եթէ այսպէս չարժած չըլլային, հետեւանքը տարբեր կ՚ըլլար ...

Մի հարցնէք, — Պարոն, ո՞ւր էիք դուք այն ատեն, երբ ճակատագրական խնդիրներ կը լուծուէին: Երբ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն անգամ սուր կ՚օրհնէր, ինչպէս այսօրուանը խաղաղութիւն կը քարոզէ:

Թողո՛ւնք անցեալը, եւ ամփոփուինք ներօրեայ իրականութեան վրայ:

Բովանդակ աշխարհ աննախընթաց ալեկոծութեան մը մատնուած է: Ցախուռն կամ ձախաւեր քայլ մը կրնայ վերիվայր շրջել ամէն բան:

Մենք ալ մաս կը կազմենք այս աշխարհին:

Ցիրուցան՝ անոր ամէնէն խոցելի ափերուն վրայ: Ենթակայ՝ հազարումէկ փորձութեանց եւ փորձանքներու: Մէջն ըլլալով հայրենիքը:

Արդ, ունի՞նք ընդհանուր ուղեգիծ մը, դաւադրան չարիքներ կանխելու համար:

Մենք Աստծու «ընտրեալ ժողովուրդը» չենք, որպէսզի բացառութիւն կազմենք որեւէ փոթորիկի ատեն:

Մնաց որ, այս տեսակ պարագաներու մէջ, Աստուած Մընրոյի վարդապետութեան կը հետեւի: Չի խառնուիր աշխարհի գործերուն:

Ուրեմն, ինչպէս ամէն ժողովուրդ, մենք ալ — եւ մանաւանդ մենք — ստիպուած ենք մեր գլխուն ճարը նայիլ:

Կարելի՞ է այդ ճարը գտնել, տունը նստելով եւ կարծիք յայտնելով: Թեր ու դէմ խօսելով, առանց մատը մոխիրը թաթխելու:

Եթէ նստուկ ազգասիրութիւնը արժանիք մը կազմէր, շատոնց կ՚ունենայինք ամբողջական հայրենիք մը, ազատ եւ անկախ:

Տարրական տրամաբանութիւնը կը թելադրէ պատասխանատուութիւններ, պարտականութիւններ ստանձնել, որեւէ տեսակէտ արժեցնելու համար:

Անհրաժեշտ է ասպարէզ նետուիլ ուղղակի կամ անուղղակի, եթէ կ՚ուզենք բարիք մը ապահովել կամ չարիք մը կանխել:

Ի՞նչ կ՚արժեն ամէնէն իմաստուն միտքերը, երբ ոչ անցուդարձէն տեղեկութիւն ունիս ոչ ալ տրամադրութիւն՝ պարտականութիւն մը ստանձնելու:

Անշուշտ մեր կամքէն կախուած չէ դէպքերու ընթացքը:

Բայց, գտնուելով Եւրոպայի պորտին վրայ, պարտաւոր ենք նախատեսել կարգ մը ծանրակշիռ պարագաներ:

Ո՞վ կրնայ երաշխաւորել թէ նոյնիսկ ապահովութեան եւ գոյութեան խնդիր պիտի չունենանք, ինչպէս նախորդ պատերազմին, երբ նստուկ ազգասիրութիւնը սեւ երազներ կը տեսնէր:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ Ի՞ՆՉ ՄԵՂՔ ՈՒՆԻ

Պէյրութի «Նայիրի» գրական շաբաթաթերթը, իր Նամակատուփի բաժնին մէջ, համառօտակի կը պատասխանէր երկու կենսական հարցերու, մամուլի լեզուն եւ մեր թերթերու արտատպումները:

Թէեւ երկուքը իրարմէ տարբեր խնդիրներ են եւ կարօտ՝ առանձին քննութեան, բայց «Նայիրի»ի ընթերցող — նամակագիրը երկուքը միասին շօշափած ըլլալով, թերթը պատասխանած էր երկուքին ալ:

Կ՚արժէ սակայն անդրադառնալ մէկին թէ միւսին, քիչ մը աւելի խորանալով:

Հայերէն թերթերու լեզուն: Ուրկէ՞ սկսիլ եւ ո՞ւր վերջացնել լեզուի մաքրութեան հարցը:

Հայաստանէ՞ն: Ինչ դժբախտ սկզբնաւորութիւն մը պիտի ըլլար մեր խեղճ մայրենիքին համար, որ իր այնքան հասուն կառուցուածքով, ճոխութեամբ եւ ինքնուրոյն զարգացումով տակաւին չի գոհացներ կարգ մը «պոլիտիկոս»ներ, Սեւանայ ափին բազմած եւ իրենց կռնակը տուած Հայոց Մասիսին:

Այդ Մասիսին անէ՞ծքն ալ չեն լսեր, երբ աշխարհի բոլոր լեզուները իրար խառնելով «սովետահայերէն» կը գրեն:

Աւելորդ է նմոյշներ շարել: Տարիներէ ի վեր կը կարդանք ու կը լսենք այդ չնաշխարհիկ հայերէնը «Հ. Ս. Ս. Ռ.» թերթերուն եւ գիրքերուն մէջ:

Իսկ արտասահմա՞նը: Գաղութէ գաղութ կը տարբերի անշուշտ, բայց ընդհանուր թափթփածութիւնը, անհարազատ (թրքաբանութիւն, ֆրանսաբանութիւն եւն.) արտայայտութիւնները, նախադասութիւններու սխալ դասաւորումները չեն կրնար արդարանալ օտար բառերու համեմատաբար նուազ գործածութեամբ:

Ճիշդ է որ արտասահմանի թերթերը շատ նեղը մնացած ատեն կը դիմեն օտարին, փոխ առնելով գիտական բառեր, կամ նոր հնարուած գործիքներու, նիւթերու եւն. անուններ: Թերեւս ժամանակի ընթացքին անոնք ալ պակսին: Բայց ինչ որ շատ մը թերթերու անհոգ խմբագիրները թուղթին կը յանձնեն իբրեւ հայերէն՝ ինքնին բաւական է աղաղակելու.

— Քիչ մը խիղճ, ի սէր ազգութեան: Ի՞նչ ոճիր գործած է մեր անմահ լեզուն որ կուրծքէն, կռնակէն թէ կողէն կը դաշունահարէք անխնայ ...

ՍՕՍԻ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՀԻՆԳ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ

Նոյեմբեր 3ին Անթիլիասի Կաթող. տեղապահ Խադ. արք. Աջապահեան նիստի հրաւիրած է Միաբանական ընդհ. ժողովը որուն մասնակցած են Միաբանութեան 11 անդամները, եւ պատրաստած կաթող. ընտրելիներուն հնգանուն ցանկը:

Գաղտնի քուէարկութեամբ պատրաստուած է ցանկը հետեւեալ եկեղեցականներէն.— Գարեգին արք. Խաչատուրեան, Խադ Արք. Աջապահեան, Տիրան արք. Ներսոյեան, Մամբրէ արք. Սիրունեան եւ Փառէն եպս. Մելքոնեան:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ ֆրանսական ուժերը կ՚առաջանան եւ յաջողած են կտրել հակառակորդին պարէնաւորման ճամբան ուրկէ ռուսական 150 բեռնատալլեր կ՚օժանդակէին անոնց: Ամերիկայի պաշտպանութեան նախարար Ֆօսթըր որ Ծայրագոյն Արեւելք գացած էր, վերադարձին յայտարարեց թէ Քորէայէ անմիջապէս ետքը՝ Հնդկաչինն է որ նախընտրաբար պիտի ընդունի ամերիկեան զէնքեր:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ փոխ վարչապետը հրաւիրեց Սարի գերմանասէրները բողոքել Նոյ. 30ի ընտրութեանց պահուն Սարի վարչապետին դէմ: Այս ընդդիմադիրները զիրար ճանչնալու համար սպիտակ գլուխով գնդասեղներ պիտի կրեն իրենց օձիքին ետեւի կողմը:

ԼՔԵԱԼ ԳՈՅՔԵՐՈՒ խնդիրը որ յարուցուած էր վերջերս Թուրքիոյ մէջ, որոշուեցաւ վերջացած համարել եւ թաղել զայն իր յարուցած անլուծելի դժուարութեանց պատճառով, կը գրեն Պոլսոյ թերթերը:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՇՈՒՄԱՆ ԵՒ ԻՏԸՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ.— ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻՆ ԱՆԿՆԿԱԼ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ.—

Նոյեմբեր 10 ընդհանուր նիստին մէջ, ինչպէս կը սպասուէր, Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պ. Շուման իր պատմական ճառը խօսեցաւ, մերժելու համար ազգաժողովին իրաւասութիւնը ափրիկեան խնդիրներու միջամտելու:

Պ. Շուման ծափերով ողջունուեցաւ երբ բեմ կ՚երթար: Արաբ-ասիական եւ խորհրդային պատուիրակները լուռ ու անշարժ էին:

Օրուան նախագահը Փիրսըն ժողովին բացման ատեն խօսք տուաւ Հնդկաստանի պատուիրակութեան Փանտիի որ առաջարկեց գոհացում տալ Թունուզի եւ Մարոքի ժողովուրդներուն ցանկութեանց:

Պ. Շուման 29 էջէ բաղկացած իր ճառը կարդաց յստակ եւ հաստատ շեշտով մը Ազգաժողովը «զգուշացնելու համար ապագայ վտանգներէ», քանի որ բոլոր ազգերը մեծ յոյսեր դրած են անոր վրայ եւ կարգ մը ազգեր կը դատուին իբրեւ անարդարութիւններ գործել տուող:

Պ. Շուման երկարօրէն պարզեց թէ ազգաժողովի դաշինքին հակառակ է քննութեան ենթարկել երկու երկիրներու միջեւ ազատօրէն կնքուած դաշնագիրը. եթէ այս սկզբունքը ընդունուի, բոլոր երկիրներու իրարու միջեւ կնքուած համաձայնութիւնները պէտք է հօս բերել վերաքննելու համար:

Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր մասերը.—

Ազգաժողովին պարտականութիւնն է իմաստուն կերպով գիտակցիլ իր պաշտօնին սահմաններուն եւ Պատմութեան առջեւ չառնել պատասխանատու քայլեր որոնց հետեւանքները անհաշուելի են:

Ֆրանսա Թունուզի կապուած է 1881ի Պարտոյի եւ 1883ին Մարսայի դաշնագիրներով, իսկ Մարոքի հետ 1912ի Ֆէզի դաշնագրով: Այս երկկողմանի դաշնագրերով մասնաւոր իրական դրութիւն մը կը հաստատուէր Ֆրանսայի եւ այդ երկիրներու վարչութեանց միջեւ: Այս երկկողմանի դաշինքներուն քննութիւնը դուրս է Ազգաժողովի դաշինքին՝ կնքուած Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ: Մէկ հաւանականութիւն կայ Ազգաժողովին միջամտելու, ըստ իր դաշինքին 7րդ յօդուածին, այն խնդիրներուն մէջ, երբ կայ «սպառնալիք խաղաղութեան դէմ, կայ խաղաղութեան խզում, կայ յարձակողական արարք մը»: Ոչ ոք, այս ժողովին մէջ կամ դուրսը որչափ ալ կողմնակալ ըլլայ, ոեւէ հիմնաւոր փաստով չի կրնար յաւակնիլ ըսելու թէ հիւսիսային Ափրիկէի մէջ արդի կացութիւնը սպառնալիք մըն է միջազգային խաղաղութեան:

Ֆրանսա իր բոլոր յանձնառութիւնները պիտի կատարէ Ազգաժողովին դաշինքին սահմաններուն մէջ, բայց անկէ անդին չի կրնար երթալ:

Գանգատողները միեւնոյն ազատութենէն չեն օգտուիր ամէն կողմ: Նոյնիսկ թերեւս չեն ալ գործադրեր իրենց երկիրներուն մէջ: Արտառոց է հօս գանգատիլ երկրի մը մասին ուր քննադատութիւնը ազատ է եւ չարժումը դիւրին եւ զայն հօս ամբաստանութեան տակ դնել, քան այն երկիրները ուր հակաճառութիւնն իսկ տեղ չունի: Ազգաժողովը տիեզերական դատարան մը չէ եւ ոչ ալ համաշխարհային կառավարութիւն մը:

Ֆրանսայի կատարած քաղաքակրթական ու մշակութային գործը հիւսիս — Ափրիկէի մէջ անսահման է, մեծ աշխատանքի ու զոհողութեանց արդիւնք: Մենք ընդունած ենք անոնց աստիճանական յառաջդիմութեան եւ ինքնապահութեան սկզբունքը: Այդ երկիրներուն մէջ մեր ձեռնարկած բարենորոգումները լրացնելուն մէջ, ո՞վ պիտի ճշդէ աստիճանները ու հանգրուանները որ Ֆրանսայի իրաւունքն են: Ո՞վ է որ այդ բանը պիտի որոշէ մեր տեղը: Ֆրանսա տեղի պիտի չտայ: Հանդիսաւորապէս եւ վճռականօրէն կ՚ապահովեմ այս բանը, բնիկ ժողովուրդներուն անհուն մեծամասնութեան համաձայնութեամբը: Անոնք լաւ գիտեն ոեւէ մէկէ աւելի որ Ֆրանսան անհրաժեշտ է իրենց համար եւ թէ ոչ ոք կրնայ օգտակարապէս բռնել անոր տեղը:

Թունուզի պէյին, մեր պատուիրակները ներկայացուցած են բարենորոգման մանրամասն ծրագիր մը որ կը կազմէ հանգրուան մը դէպի ներքին ինքնավարութիւն: Մենք կը ցանկանք որ տեղացիները, մանաւանդ երիտասարդներ մտնեն վարչութեանց մէջ եւ հետզհետէ աւելի լայն պատասխանատուութիւններ ստանձնեն:

Մարոքի մասին ալ նոյնն է: Ամրանցել զայն այնպիսի հաստատութիւններով, որ կարենայ պահպանել իր շահերը, արժեցնել իր աղբիւրները իբր ինքնավար պետութիւն եւ արքայական կառավարութիւն:

Իվերջոյ կը յայտարարեմ որ Ֆրանսա ոեւէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԱՒԱՍԱՐ ԵՆ, ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ...

Ռուսական գործերու [illegible] մասնագէտը, Անտուան Փիճո, շահեկան խնդիր մը կը քննէ Carrefour վերջին թիւին մէջ: Կը բացատրէ թէ Խ. Միութեան մէջ կիները այրերուն հաւասար իրաւունքներ վայելելով հանդերձ, դուրս ձգուած են կուսակցութեան գլխաւոր օրկաններէն:

Այսպէս, կիները կրնան վարել այրերուն սահմանուած բոլոր գործերը, նոյն իսկ ամէնէն տաժանելի աշխատանքները: Մոսկուայի մէջ անգամ, սաստկաշունչ ձմրան, կիները փողոցներուն ձիւները կ'աւլեն գիշերանց, 20 — 30 աստիճան ցուրտին տակ: Ուրիշներ երկաթեայ ձողեր կը կրեն իրենց ուսերուն վրայ, կայարաններուն մէջ, կքելով անոնց արտակարգ ծանրութեան տակ: Եւ վերջապէս կիներ կ'աշխատին ածխահանքերու խորը:

Քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային կեանքի մէջ ալ խորհրդային կիներուն սահմանուած է կարեւոր դեր մը: Աւելի քան 600.000 կիներ պատուանշաններ եւ շքանշաններ ստացած են, մօտ երկու հազար կիներ՝ «Աշխատանքի հերոս»ի տիտղոս, 70 կիներ՝ ամենամեծ շքանշանը՝ «Հերոս Խ. Միութեան»:

Խորհրդարանին մէջ (Գերագոյն Խորհուրդ), որ տարին մէկ շաբաթ ժողով կը գումարէ ելմտացոյցը քուէարկելու համար «միաձայնութեամբ», 1316 պատգամաւորներէն կամ երեսփոխաններէն (դեպուտատ!) 280ը կիներ են:

Մէկ խօսքով, կիները կը գործեն ամէն տեղ,— վարչութեանց, գործարաններու, համալսարաններու, կոլխոզներու եւ ուրիշ ամէն տեսակ հաստատութեանց մէջ: Բայց, նոյն հաւասարութիւնը չեն վայելեր կուսակցութեան մէջ, ստորադաս վիճակի մը մատնուելով:

Ինչպէս կը բացատրէ յօդուածագիրը, կիները կ'ընդունուին իբրեւ պարզ անդամներ կուսակցութեան խումբերուն մէջ, իրենց առջեւ գոց գտնելով ղեկավար դիրքերը: Վերջին ապացոյց՝ կուսակցութեան ԺԹ. Համագումարը, որ տեղի ունեցաւ անցեալ հոկտեմբերին:

Համագումարին կը մասնակցէին 1359 պատգամաւորներ (դելեգատ!), որոնց մէջ կիները կը կազմեն աննշան թիւ մը,— 147, այսինքն տասը առ հարիւրէն քիչ մը աւելի: Ասոնք ալ տեղական կոմիտէներու քարտուղարներ, կոլխոզներու նախագահներ եւ պետական հիմնարկներու քանի մը տեսչուհիներ էին (դիրեկտոր!): Համագումարի լիազօրութեանց յանձնախումբին տեղեկաբերը խոստովանեցաւ թէ կարգ մը շրջաններու մէջ յատկապէս դէրք բռնած են կիներուն դէմ: Սպիտակ Ռուսիոյ 28 պատգամաւորներէն երկուքը միայն կիներ էին, իսկ Քիեւի 20 պատգամաւորներէն միայն մէկը: Մոլտաւիոյ շրջանը ոեւէ կին պատգամաւոր չէր ղրկած:

Ինչպէս հաղորդեցինք ժամանակին, ԺԹ. Համագումարը ընտրեց ամէնէն բազմանդամ Կեդր. Կոմիտէն,— 125 իսկական անդամ, 110 թեկնածու: Արդ, այս 125 անդամներուն մէջ կը գտնուին միայն երկու կիներ, Կովրիկինա եւ Պանկրատովա, իսկ թեկնածուներուն մէջ՝ միայն չորս կիներ: Գալով Նախագահական մարմնին (պրեզիտիում), որ նախկին Քաղաք. Բիւրոյին դերը պիտի կատարէ, ոչ մէկ կնոջ տեղ տրուած է:

Յօդուածագիրը ուրիշ պարագայ մը եւս կը մատնանշէ, հաստատելու համար թէ կիները որքան հեռու կը պահուին կուսակցութեան ղեկավար դիրքերէն:

ԺԹ. Համագումարին մէջ 60 — 70 երեւելիներ ճառ խօսեցան, եւ միայն երկու կիներ այդ պատիւը վայելեցին,— Ֆուրցեւա (Մոսկուայէն), որ իր տեսակէտը յայտնեց կուսակցական կանոնագրի փոփոխման մասին եւ Լիկովա, որ խօսեցաւ հնգամեայ ծրագրի մասին, իբրեւ ներկայացուցիչը հիւսուածեղէնի հաստատութեան մը: Այդ շնորհն ալ ըրած էին անոր համար որ բանուորուհիները մեծամասնութիւն կը կազմեն Լիկովայի ներկայացուցած շրջանին մանարաններուն մէջ:

Եզրակացութիւն,— Համայնավար կուսակցութեան անդամուհիները նետուած են անկարեւոր դիրքերու վրայ: Իրենց առջեւ փակուած կուսակցութեան սպայակոյտը, ուր հիմնական որոշումներ կը տրուին գաղտնօրէն:

Պ. Անտուան Փիճո դիտել կու տայ թէ այսպէս չէր Լենինի ժամանակ: Իր կինը, Կրուպսկայա, միշտ կարեւոր դեր մը կը կատարէր, 1917ի յեղափոխութենէն առաջ թէ վերջը: Առաջին Մեծ Պատերազմի ընթացքին եւ Պրեստ — Լիտովսկի հաշտութեան բանակցութեանց ատեն, հռչակաւոր Տիկին Ալեքսանդրա Քոլոնթայը մօտէն կը հետեւէր բոլշեւիկ վարիչներուն քաղաքականութեան: Նոյն շրջանին Կեդր. Կոմիտէին անդամ էր ուրիշ կին մը, Ստասովա, որ կը պահէր ժողովներուն ատենագրութիւնը:

Կը թուի թէ Սթալին փոխած է ամէն բան:

Արդեօք անո՞ր համար որ արեւելեան նախապաշարումներ ունի կիներուն հանդէպ, իբրեւ Վրացի: Յօդուածագիրը կը դրէ թէ Սթալինի առաջին կինը, Նադիա Ալլուլիեւա, 1939ին ուզեց քաղաքականութեամբ զբաղիլ եւ միջամտել ընդդիմադիրներուն դէմ մղուած կատաղի պայքարին, բայց փորձանքի հանդիպեցաւ: Եւ մինչեւ այսօր ալ ոչ մէկը կրնայ ըսել թէ ի՛նչ եղերական վախճան ունեցաւ,— անձնասպա՞ն եղաւ թէ «մաքրուեցաւ» Չեկային կողմէ: Ամէն պարագայի մէջ, գաղտնիք մը մնաց իր կանխահաս մահը 1942 Նոյեմբերին, երբ հազիւ երեսուն տարեկան էր:

Թ. Ա. Թ.

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՆԻՇԵՐ

ՓԱՐԻԶԷՆ-ՀԱԼԷՊ

Դ.

Լիբանանը կը զարդանայ իր ժողովուրդին անխորտակելի կամքով: Իր ճամբաներուն վրայ ինքնաշարժները կը հոսին անդադար: Սարերու կողերուն վրայ նոր շէնքեր կը բարձրանան ուս ուսի: Ձիւնափայլ քարերը, փայլուն մարմարները նոր դարաշրջան մը կը բանան՝ ազատ Լիբանանին: Այս պատմական լեռներուն մէջ Հայուն շինարար ոգին եւ անվերապահ զոհողութիւնը կը բարձրացնեն հոյակապ շէնքեր, փարթամ պալատներ: Բնիկին հետ, Հայը իր վաստակը կը թափէ այս հայրենիքին ծոցը զոր կը սիրէ սրտագին: Այս հրաշք ժողովուրդը իր ազատ ու անկախ հայրենիքին մէջ, ինչե՞ր ընելու ատակ չէր: Մինչդեռ ահա օտար հողերու վրայ կը թափէ իր քրտինքն ու արիւնը:

Մեծ է արեւելքի ոգին, Հայն ալ անոր հարազատ ծնունդը: Իր ճարտարապետութեան հանճարը խառնած Լիբանանի խորհրդաւոր ստեղծագործութեան, ներդաշնակ եւ կատարելագործուած նոր ուղիներ կը բանայ ապագայ փառքերու: Ի՞նչպէս չհիանալ Ապրօեան ապարանքին վրայ: Պաալպէքի հին ճարտարապետութեան խորհուրդէն ազատուած, վսեմ ձգտում մը կայ անոր ոգին ու ճաշակը վերակենդանացնելու: Շէնքը 8 — 900 մեթր բարձրութեան վրայ կը տիրապետէ հոսող ջրվէժներուն եւ սարերուն: Ու այսպէս ձիւնափայլ շէնքեր կը բարձրանան շքեղ եւ անհաշիւ:

Այս լեռներուն մէջ Քրիստոսի ծառայողը իր յամառութեամբ կը տքնի մարդուն հետ՝ ամէնտեղ, քաղաքին, գիւղին ու լեռներու մէջ, բարձրանալով դանդաղ, սակայն յարտեւ ու անխոնջ:

Ճամբաներու երկայնքին շարուած են խանութներ, զովացուցիչներու զանազան տեսակներով: Ալէյ, անուշիկ գիւղաքաղաքն վերջ Համտուն, թառած լերան գլուխը, բնութեան ծոցին մէջ: Սիրուն բնակարաններ, պանդոկներ: Հոս ալ Հայը իր քրտինքն է խառնած: Կան հայ կալուածատէրեր: Իրենց բնակարանէն զատ վարձու կուտան տուներ օդափոխութեան համար: Լիբանանի մէջ տան վարձքերը տարապայման սուղ են: Երկու սենեակ եւ խոհանոց մը պէտք է հաշուել ոչ նուազ քան հարիւր հազար ֆրանք տարեկան: Տեղ տեղ չունին հոսուն ջուր, ոչ ալ օդային կազ: Բայց ամէն տուն լուսաւորուած է ելեկտրականութեամբ: Այս օդասուն եւ զմայլելի սարերուն վրայ շատ մը գիւղեր ջուրէ ու բնական աղբիւրէ զուրկ են, եւ ջուր կը ստանան հեռաւոր վայրերէ:

Լիբանանցին զուարթ ժողովուրդ է: ինչպէս բոլոր լեռնականները: Երգն ու նուագը իրենց անբաժան ընկերներն են: Դարերու ընթացքին յարատեւօրէն օտարներու հետ շփման մէջ ըլլալով, միշտ հաճոյակատար են եւ պատրաստ ծառայելու:

Այսպէս կը բարձրանանք անվերջ ու հին դարերու ստեղծագործ ձեռքերու սրբատաշ ու ներշնչող հետքերը կը նշմարուին ամէն տեղ: Էշերը պըտուղ կը փոխադրեն կողովներով: Յաւիտենական երգն ու երաժշտութիւնը կը սահին լեռ ու ձոր:

ՍՕՖԱՐ.— Ծառերու ամպհովանին կը յիշեցնէ Վէնսէնի ծառախիտ պողոտաները: Հոս բարձունքի մը վրայ կը թագաւորես թէ ծովուն եւ թէ լեռներուն: Հոն բանտարկուած ծառերու տակ տեսողութիւնդ կարճ է, իսկ հոս անծայրածիր հորիզոն անջրպետէն կախուած: Որչափ հեռուն նայիս հոգիդ կը մեծնայ: Հայ գիւղացին բնատուր բանաստեղծ, երաժիշտ էր, ի ծնէ խրոխտ ու քաջ: Հայրենի լեռներն էին կերտած զայն այդպէս:

Մարդկային հանճարը այս վայրենի լեռները ընտանեցուցած է, զարդարած է ծառ ու ծաղիկով, շոյած անոր կուրծքը, խոնարհեցուցած իր գոռոզութենէն եւ պուրակներ կազմած որպէսզի ապրի հոն ուրախ ու խաղաղ՝ կերտելով իր պապերուն փարթամ քաղաքակրթութիւնը:

Ամէն տեղ աչքի կը զարնէ Ֆրանսական ստեղծագործութեան վեհութիւնը: Ճամբաներ, երթեւեկի կանոններ, ցուցատախտակներ բոլորը Ֆրանսական դրութեամբ:

Սարերու կողերուն վրայ այծերն են որ կը խրտին: Հովիւը իր սրինգով կը լեցնէ անջրպետը:

Լիբանանցի լեռնականը իր դարերու հագուստէն չէ հրաժարած: Լայն շալվարներ, գլխուն խոշոր թաշկինակ մը ձգած, պաշտպանուելու համար տաքէն: Կիները երկայն շրջազգեստներուն մէջ աւելի սիրուն եւ հմայիչ են: Երանելի ժողովուրդ, փարած իր աւանդութեան:

ՏԱՀԸՐ ԷԼ ՊԷՏԱՐ.— Սարերու կողին շինուած ճամբաներու գագաթին ենք հասած: Վայրէջքը կը սկսինք: Ձմրան սաստ ձիւներէն օգտուելու համար շինուած են ձիւնի ամբարներ:

ՊՐԷՃԱՐ,— Ովասիս մը, կիրճերու մէջ մխրճուած ծառազարդ գիւղ մը: Կայտառ գիւղացին ուղտերը բեռցուցած բնութեան բարիքներով, կ'երթայ քաղաքացիին բաժնել իր աշխատանքին արդար պտուղը:

ՇԹՈՐԱ.— Գեղեցիկ, պուրակներով շրջապատուած գիւղ մը, Նիկոլ Աղբալեանի նուրբ ճաշակին ցոլացումը: Մայրենի լեզուին քաղցրահնչիւն նուագը կը լսեմ: Հայը իր հայրենի սարերուն քաղցրութիւնն է գտած, իր շինարար ոգին: Առեւտրական, հողագործ, արհեստաւոր տեղաւորուած են հոս: Կալերը կը փայլին ոսկի եւ արծաթ գոյներով: Շթորայի անմահական ջուրի աղբիւրները աւելի փայլ մըն են տուած այս յանկուցիչ օդով օժտուած գիւղին: Հրաշալի օդափոխութեան վայր մը, գրեթէ Զահլէի արուարձան:

ԶԱՀԼԷՆ գեղածիծաղ քաղաքը իր ճարտար շէնքերով, սրճարաններով այս շրջանի թագուհի քաղաքն է: Լերան կուրծքին բազմած Այնճար կը դիտէ հպարտ ու ինքզինքով յափշտակուած: Հոս ալ Հայը հաստատուած է ինքնագոհ եւ ուրախ:

Լիբանանի լեռները հոս իրարմէ կը հեռանան ընդարձակ դաշտ մը կազմելով: Սարերը կքած են, դաշտերը կը բացուին զալարաղեղ. ձմերուկի, սեխի դաշտեր: Այգիներ իրենց թեւերը տարածած, մայր հողին վրայ թուխս նստած պտուղներով բեռնաւոր:

ՌԱՅԱՔ.— Առատ ջուրերու, խիտ եւ երկնասլաց ծառերուն մէջ պահուըտած ոստան մը: Գրեթէ մինչեւ հոս Լիբանանը քրիստոնեաներով է լեցուած: Քրիստոնեայ եւ իսլամ եղբայրօրէն կ'ապրին: Քաղաքին մէջ մզկիթն ու եկեղեցին իրարու հաշտ աչքով կը նային, հաստատակամ հայրենիքին ի նպաստ կ'աշխատին: Ճամբուն երկայնքը քարակոփ, որմնադիր, մշակ եւ բանուոր ձեռք ձեռքի տուած նորանոր շէնքեր կը կանգնեն, երկիրը շէնցնելու, բարեզարդելու մոլեռանդ ճիգով մը բռնուած:

ՊԱԱԼՊԷՔ.— Հռովմէական եւ փիւնիկեան աւերակներու փարթամ քաղաքը: Մեհեաններու եւ հին պատմական բերդին սիւները, անոնց կառուցուածքը ամենավայրենի հոգիներն անգամ կը խոնարհեցնեն: Այցելուն պահ մը կը մտածէ — հազարաւոր տարիներ առաջ, ի՞նչ միջոցներով այդ հսկայ քարերը բարձրացուցած են այս սիւներուն վրայ, ի՞նչ ճարտարութեամբ յղկած, զարդարած են այդ սիւներն ու խոյակները, քանդակագործութիւն մը որ ներկայ դարուս անգամ մեծ ճիգ եւ զոհողութիւն կը պահանջէ: Լիբանանցին ի տես այս փառաւոր փարթամութեան կը ձգտի անոր հոգին գնել իր նոր արուեստին մէջ, անոր գեղեցկութեան քուէելով վերագինել իր սիրելի հայրենիքը:

Պաալպէքէն կը մեկնինք, դէպի Սուրիոյ սահմանը: Երկիրը կը փոխուի: Անապատային հով մը կը փչէ: Հեռուն կը տեսնուին ձիւնազարդ գագաթներով լեռներ: Ջուրը օձապտոյտ կ'իջնէ արեւէն խանձած դաշտերը ոռոգելու:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

«ՆԱՀԱՏԱԿ» ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Փարիզի կեդրոնին մէջ Հրեաներու «անծանօթ նահատակ»ին նուիրուած յուշարձան մը կանգնելու ծրագիրը կայ, խորհրդանշելու համար վերջին պատերազմի ընթացքին Գերմանիոյ մէջ մահացուած Հրեաներուն յիշատակը: Այս նպատակը իրագործելու համար մասնաւոր յանձնաժողով մըն ալ կազմուած է: Եւ սակայն ֆրանսական շրջանակներու մէջ այս ծրագրին դէմ արտայայտութիւններ եղած ըլլալով, «Լը Մոնտ» թերթը հարցարան մը բացած է: Եկած պատասխանները որոնց մէջ կան հրեայ անձնաւորութիւններու գիրերն ալ, նպատակայարմար չեն գտներ նման ձեռնարկ մը, որ կրնայ հակահրէական զգացումներ գրգռել: Կան ալ որ ջերմ կուսակից են:

×

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կաթոլիկ միսիոնարներու մէկ թերթը վիճակագրութիւն մը կը հրատարակէ որուն համաձայն 763 միլիոն 300.000 քրիստոնեաներու դէմ 1059 միլիոն ոչ քրիստոնեայ կան աշխարհի մէջ: Այս վերջիններէն 393 միլիոն Կոմփիւչիուսի կը հետեւին, 296 միլիոն իսլամ, 252 միլիոն պրահմանական եւ 118.000.000 պուտտայական: Գալով քրիստոնեաներուն՝ հետեւեալ կերպով կը բաժնուին, շուրջ 400 միլիոն կաթոլիկ, 202.000.000 բողոքական եւ 161 միլիոն 300000 օրթոտոքս: Կաթոլիկ միսիոնարութիւնը ունի 3132 դարմանատուն, 1115 հիւանդանոց, 174 բորոտանոց եւ 260 ծերանոց:

ՏՈՄՍԵՐ

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ ...

Քանի մը օր առաջ, Ֆիլատելֆիոյ մէջ, տեղի ունեցաւ կոփամարտի մեծ մրցում մը. «վերին ծանրութեան» ախոյեանին եւ նորեկի մը միջեւ: Առաջինը պարտուեցաւ եւ իր դափնեպսակը յանձնեց յաղթանակին:

Ներկայ գտնուեր են 40.379 հոգի... Ընդհանուր հասոյթ 504.645 տոլար... Պետական դանձին վճարուեր է 100.929 տոլար տուրք ... Նահանգային վարչութիւնը ստացեր է 40.373 տոլար... Թաղապետութիւնը՝ 18.167 տոլար... Զուտ հասոյթ 345-177 տոլար ...

Այս վերջին գումարին քառասուն առ հարիւրը — 138.070 տոլար — ստացեր է պարտուողը, իսկ քսան առ հարիւրը՝ — 69.035 տոլար — յաղթողը: Մնացեալ քառասուն առ հարիւրը, մտեր է, եթէ չեմ սխալիր, մրցումը կազմակերպող ընկերութեան դրպանը:

Աւելին:

Շարժանկարի ընկերութիւնները կոփամարտը պիտի ներկայացնեն եւ պիտի վճարեն 125.000 տոլար — պարտուողին՝ 50.000, յաղթողին 25.000: Մնացածը՝ ընկերութեան:

Ուրեմն, երկու երիտասարդներ առանձին, առանձին շահած պիտի ըլլան — առաջինը 188.077, երկրորդը 94.035: Եւ մէկ գիշերուան, աւելի ճիշդը մէկ, երկու ժամուան մէջ:

×

Թուաբանական այս հաշիւին ծանօթ մարդասէր ու հասարակ մահկանացու մը, կը հառաչէ.

— Եղբայր, այս ինչ անարդարութիւն է... Նախագահ Թրումընը երկու տարի, երեք ամիս աշխատելու է 180.000 շահելու համար... Խեղճ Այնշթայնը, եթէ տարեկան 5000 ալ շահի, գլխարկը վեր կը նետէ... Իսկ իմ վիճակս, բնաւ մի հարցներ... Քառասուն տարի է, ճակատագիր բռնած փորձանքը, առտու — իրիկուն քթիս, բերնիս բռունցքներ կ'իջեցնէ, եզան պէս կ'աշխատիմ, լուր օր, կիրակի օր, նորէն չաբաթական վաստակս յիսուն տոլարը չանցնիր... Ըսել է որ ինծի պէս մէկը, 188.000 տոլար շահելու համար, 72 տարի պէտք է քրտինք թափէ ...

— Բայց դուն կը դիմանա՞յիր այդ ծեծին...

— Սիրելիս, անանկ կը դիմանայի որ... Ամէն անգամ որ դիմացինս բռունցքը իջեցնէր, մտքէս կ'ըսէի — զարկ, տղաս, զարկ, հոգ չէ... վաղ առտու դրպանս յիսուն, հարիւր հազար տոլար պիտի մտնէ... Քիթս, բերանս ալ իրար անցած ըլլային, նորէն հոգս չէր ըլլար.. Հիմա իրար չեն անցեր՝ ի՞նչ եմ եղեր որ... ի՞նչ ունիմ ... Աւելին լաւ է որ կապիկի նմանիս եւ դրամատունը ունենաս քանի մը հարիւր հազար, քան թէ լուսնկային դէմքը ունենաս եւ դրպանդ ըլլայ ծակ... Առաջին պարագային, յարգ ու պատիւ կը վայելես եւ կը դառնաս «ազգային երեւելի անձնաւորութիւն» իսկ երկրորդ պարագային, քեզ կատուին տեղ ալ չեն դներ ....

×

Եթէ այսպէս կը մտածէ չաբաթը յիսուն տոլար վաստկողը, հապա ի՞նչ ըսեն Հայոց ազգին մտաւորականները, որոնց հաւաքական եկամուտին միջինը՝ չաբաթական 15 տոլարն ալ չանցնիր:

Եւ այդ դժբախտներն են որ ազգը ազգ կ'ընեն ... Անոնց ճակտին քրտինքին եւ աչքին լոյսին շնորհիւ է որ կը պարծենանք — մշակոյթ ունինք, գրականութիւն, արուեստ, գիտութիւն ...

Լեզուս վրայ չ'երթար, բայց ըսեմ.

— Հայոց ազգին բոլոր մտաւորականները մէկ կոփամարտիկ ալ չեն արժեր ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԶԱՆԱԶԱՆ

ԱԴԱՄԻ ՄԵՂՔԸ... ՄՈԼՈՐԱԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Վատիկան կ'ընդունի որ մեր երկրէն դուրս ուրիշ մոլորակներու մէջ ալ բնակութիւն կայ: Հարցլարծարծուած էճիզուիթներու թերթին մէջ, որ կը յայտարարէ թէ Կաթոլիկները ազատ են հաւատալու կամ ոչ ըստ իրենց հայեցողութեան թէ՝ մեր երկրէն դուրս միւս մոլորակներուն մէջ ալ բնակչութիւն կայ: Վերջին խօսքը, կ'աւելցնէ յօդուածը, կը պատկանի փորձառական գիտութեան: Աստուածաբանութիւնը սպասողական վիճակ մը կ'ընդգրկէ:

Կը կարծուի թէ այս յօդուածը արդիւնքն է երկար խորհրդակցութեանց, որ տեղի ունեցած է Պապին եւ իր գիտական խորհրդականներուն միջեւ:

Հարցը գիտնալուն մէջ է թէ մարդիկ կրնա՞ն արդեօք ապրիլ ուրիշ մոլորակներու մէջ:Իսկ այս խնդիրը խորհրդակցութեան առարկայ դարձաւ թուչող պնակներու առթիւ:Որոշ մասնագէտներ կը կարծենթէմարդիկ կային այս թուչողպնակներուն մէջ: Գիտութիւնն ալ կ'ընդունի թէ մեր երկրէն դուրս մարդկային կեանք կայ: Եթէ մարդկային կեանք կայ մոլորակներուն մէջ, անոնք Ադամի մեղքով չեն արատաւորուած, դոնէ Ադամի միջոցով չեն մեղանչած եւ չեն ալ փրկուած մեր Յիսուս — Քրիստոսին միջնորդութեամբ: Ուրեմն միւս աշխարհներու բնակիչները ենթակայ չեն Ադամի եւ իր սերունդին ճակատագրին:

Ճիզուիթներու թերթը կը վերջացնէ սապէս.

— «Կրօնական տեսակէտով արդիւնքներ պիտի ըլլայ մեր հանդիպումը միւս աշխարհներու մարդոց հետ: Տասը պատուիրանքները հասարակաց գետին մըպիտի ըլլան որով պիտի կրնանքգործակցիլ անոնց հետ, ծառայելու եւ փառաբանելու մեր բոլորին Ստեղծողը»:

×

ԵՐԿՈՒ ԽՂՃԱՀԱՐՆԵՐ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Մէջի զինուորական ատեանը դատեց «Եհովայի վկայ»ներէն երկու հոգի՝ Ալեքս Նիգելպէք եւ Փօլ Ժեպօրա, որովհետեւ անոնք մերժած էին զինուորական ծառայութիւնը կատարել իրենց խղճին դէմ համարելով զայն:

Նիգելպէք որ հաշուակալ է յայտարարեց թէ «Աստուծոյ թագաւորութեան դեսպանն է, երկրի վրայ եւ թէ չի կրնար դրժել Աստուծոյ հետ իր ունեցած համաձայնութիւնը:

Միւսը՝ Ժիպօրա երիտասարդ այգեպան մըն է որ 1948ին իր ծառայութիւնը կատարած էր, բայց այս տարի մերժած 17 օրուան փորձի շրջանը: Ինչո՞ւ այն ատեն կատարեցիր ինչ որ այժմ կը մերժես, հարցուց դատաւորը:

— 1948ին տակաւին լսած չէի Աստուծոյ կոչը: Այսօր որոշեցի չծառայել բնաւ այս աշխարհի բանակներուն մէջ, հնազանդելու համար Յիսուսի բազմաթիւ պատուէրներուն»:

Դատարանը զանոնք դատապարտեց 6 եւ 7 տարի բանտարկութեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ԸՄԲԻՇԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Նոյեմբեր 7, Ուրբաթ գիշեր Էլիզէ Մոնմարթրի սրահին մէջ, հետաքրքիր հանդիսականներու մեծ բազմութիւն մը: Կատարուեցան ըմբշամարտի (catch) մրցումներ, որոնց մէջ նաեւ Հայ catchի մասնագէտ Յակոբ Այվազեան եւ Fécci (Քորսիքացի):

Առաջին րաունտը սկսաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ եւ Այվազեան ուժգին հարուածով գետին զարկաւ Ֆէչչին:

Բ. եւ Գ. րաունտին վայրագ յարձակումներու հակառակ, Այվազեան իր երկու սրունքներուն մէջ առաւ հակառակորդին գլուխը, զայն խեղդելու չափ ուժով:

4րդ րաունտին Այվազեան դարձեալ ուժգին հարուածով գետին զարկաւ, Ֆէչչին, կռնակին վրայ եւ ոտքերովը սեղմեց զայն:

5րդ րաունտին, քորսիքացին անկանոն կերպով Այվազեանի մազերը քաշեց եւ օդին մէջէն ծունկերովը հարուածեց... եւ սակայն իրաւարարը Այվազեանը հռչակեց յաղթական:

L'Equipe մարզաթերթը, սիրալիր պատկառանք կը յանձնա — ցուց Այվազեանին, անոր Հայ ըլլալը յիշեցնելով:

Համակրելի երիտասարդ մըն է, կայտառ եւ հուժկու:

Սարգիս Չ.

ՊԷԼՎԻԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Պէլվիլի հայկական դպրոցին կրթական յանձնախումբը, որ կը գործէ Փարիզի Հայոց Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ, հրապարակային կոչ մը կ'ուղղէ Պէլվիլի հայրենակիցներուն, խնդրելով անոնց օժանդակութիւնը:

Յանձնախումբը վստահ է որ իւրաքանչիւրը իր կարելիութեան չափով պիտի պատասխանէ այս կոչին, երբ իր անդամները ներկայանան Պէլվիլի հայրենակիցներուն, ստանալու համար անոնց նիւթական մասնակցութիւնը:

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Պարոն Կիրակոսը, վստահ եմ, իր արիւնը անգամ կուտայ իր ազգին համար:

Բ.— Բայց ես ալ վստահ եմ՝ որ հինգ ֆրանք չի տար ազգային ձեռնարկի մը համար ... :

×

ԳՈՐԾԱՒՈՐ.— Այսօր վարչապետին հեռաձայնեցի:

ԿԻՆԸ.— (Հպարտ) Իրա՞ւ:

ԳՈՐԾԱՒՈՐԸ.— Այո, վարպետին պիտի հեռաձայնէի, թիւը սխալ ուղեր եմ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Է.— ՖՐՈՅԼԱՅՆՆԵՐ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Բայց կասկածէ դուրս էր, որ տիպիկ եւ միջին տարիքով տանտիկնոջ դէմքին ետեւը ծածկուած էր խորաթափանց եւ խորամանկ ուղեղ մը: Անիկա ոչ միայն լրտեսուհի մը, այլեւ խափանարար մըն էր: Մեղադրանքներէն երկուքը կը վերաբերէին՝ Ուայթ կղզին բուն երկրին հետ կապող հեռաձայնի գիծերու կտրուելուն:

Ռոզի չուրացաւ իր գործունէութիւնը: Երկար եւ պերճախօս ճառի մը մէջ ուրացաւ, որ իր ծրագրի որեւէ մէկ մասով կ'ուզէր օգնել թշնամիին: Ըսաւ պարզապէս, որ իր հաճոյքին համար դրամ մըն էր ըրածը: Հանրութեան արգիլուած էր մուտքը դատասրահէն ներս: Ներկայ էին միայն փաստաբաններ եւ Զինուորական Հետախուզութեան ու Գաղտնի Սպասարկութեան մարդիկը, — մեծապէս փորձառու անձեր, որոնք վարժուած էին լրտեսներու ձեւերուն ու թէքնիք գործերուն: Այնու ամենայնիւ կային շատեր, որոնք չարակամ հիացում մը ունէին այս գործունեայ ու խորամանկ կնոջ հանդէպ, որ յուսահատական պայքար կը մղէր իր կեանքին համար:

Իր զարմանալի պերճախօսութիւնը չփրկեց զինքը: Երդուեալները յանցաւոր գտան զայն բոլոր կէտերու մէջ եւ դատաւորը գլուխն անցուց իր սեւ գդակը(*): Ուղիղ կեցած երկու կին ոստիկաններու մէջտեղը, Օ'Կրէյտի, յուզման ոչ մէկ նշան ցոյց տուաւ: Ոճրագործ վճռաբեկ ատեանը, հետագային, մահավճիռը վերածեց տասնըչորս տարուան բանտարկութեան:

Երբ բանտին դռները բացուին իր առջեւ, պատերազմը մոռցուած պիտի ըլլայ:Եւ պատմութիւնը:

«Քաղցր Ռոզի Օ'Կրէյտի», այսուհանդերձ, փոքրիկ ձուկ մըն էր նացիական աւազանին մէջ: Բայց, գերմանական արշաւանքի ծրագիրներուն մօտալուտ յաջողութեան եւ Ջրանցքի վրայով ուրիշ աւելի ազդեցիկ լրտեսներու առաքման ապագայ հաւանական ծրագիրներու լոյսին տակ, պէտք չէ ստորագնահատել անոր խաղացած դերը:

Ը.— ԱՏՐԻԷՆ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

Ձմրան ցուրտ օր մըն էր 1948ի Նոյեմբերին: Նիւ Եորք, Էլլիզ Այլընտի մէջ, բարձրահասակ, նիհար գերմանացի գաղթական մը բաւ օրագրողներուն եւ ներգաղթի պաշտօնեաներուն.

— Չէք կարծեր աքսորել զիս: Ատիկա մահս պիտի նշանակէ: Ռուսերը պիտի սպաննեն զիս, կինս ու երկու զաւակներս:

Ներգաղթի պաշտօնեաները վարժուած են այսպիսի ջղային պոռթկումներու: Ոչ թէ անոր համար, որ քարսիրտ են եւ անհամակրելի, այլ որովհետեւ ունին իրենց հրամանները եւ պէտք է գործադրեն զանոնք:

Յուսահատօրէն գաղթականը, իր կոտրած անգլերէնով կոչ կ'ընէր.

— Ձեր կառավարութիւնը ապաստան խոստացաւ ինծի — պատերազմի ժամանակ էր, Թուրքիոյ մէջ:

— Այդ մասին մենք բան մը չենք գիտեր, պատասխանեց ներգաղթի քննիչ մը:

— Խնդրեմ, հաճեցէք հեռաձայնել նաւային կցորդ ձօրճ Հաուըրտ Ըրլին: Ֆիլատելֆիա կը բնակի:

Քննիչը տպաւորուած չէր:

— Այս երկիրը մտնելու համար վիզա կամ գրաւոր արտօնութիւն մը ունի՞ք:

— Ոչ, բայց պատերազմի ժամանակ էր եւ Ըրլ խոստացաւ օգնել ինծի: Ես նացի մըն էի եւ անոր յանձնեցի ունեցած բոլոր գերմանական փաստաթուղթերս: Պոլսոյ մէջ պատահեցաւ այդ:

Քննիչը յանկարծ շահագրգռուեցաւ:

— Եւ ձեր նաւային կցորդը խօսք տուաւ ինծի, որ պատերազմէն վերջ կրնամ Ամերիկա գալ իբրեւ քաղաքական տարագիր մը:

Գաղթական ընտանիքին ըսին, որ պէտք է սպասեն ... սպասեն ...

(*) Անգլիական դատարաններու մէջ, երբ դատաւորը, վճիռ յայտարարութենէն անմիջապէս առաջ գլխուն կ'անցընէ սեւ գդակը, այդ կը նշանակէ, որ մեղադրեալը մահավճիռ ստացած է:

(Ծանօթ. ԹՐԳՄ.)

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

վիճաբանութիւն չընդունիր ոչ իբր սկզբունք եւ ոչ իբր փոփոխութիւն :

Անով, Ազգաժողովին հանդէպ մեր ունեցած յարգանքին մէջ թերացած չենք ըլլար, եւ միջազգային բոլոր յանձնառութեանց հանդէպ մեր հաւատարմութենէն շեղած չենք ըլլար, երբ կը հարկադրուինք ծառանալ բանի մը հանդէպ զոր կը նկատենք մահացու սխալ մը եւ Ազգաժողովի հիմնական սկզբունքներուն համար վտանգաւոր ուրացում մը» :

Պ. Շումանի այս ճառը որ նոր խնդիր մը կը յարուցանէր Ազգաժողովի իրաւասութեանց մասին, ուժեղ հարուած մըն էր հակառակորդներուն: Արաբական խումբին կողմէ Իրաքի պատուիրակը ուզեց խօսիլ թէ Շուման դուրս ելած է վիճաբանութեան սահմանէն, բայց Նախագահը արգիլեց :

Պ. Վիշինսքի մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւէր եւ կը խորհրդակցէր Պ. Զօրինի՝ իր օգնականին հետ :

Նիստը փակուեցաւ եւ յաջորդ օրուան գումարման մէջ գլխաւոր խօսողը եղաւ Անգլիոյ արտաքին Նախարար, Պ. Իտըն որ ամբողջովին ուժ տուաւ Ֆրանսայի տեսակէտին :

«Երբեք նախատեսուած չէ որ, ըսաւ, Ազգաժողովը կազմակերպութիւն մըն է որ կոչուած է հակակշռելու իր անդամներուն ներքին քաղաքականութիւնը եւ կամ միջամտելու անոնց եւ այն հողամասերուն միջեւ անոնց համար միջազգային օրէնքներով պատասխանատուութիւն ստանձնած են: Մեր պարտականութիւնն է այդ ժողովուրդները պաշտպանել որ չըլլան միջազգային քաղաքականութեան խաղալիքները: Ոմանք մեզմէ կը պահանջեն հրաժարիլ այդ աշխատանքէն: Շատ յըստակ կ'ուզեմ ըլլալ. երբեք պիտի չհրաժարինք» :

× Այդ նիստին մէջ խորհրդային պատուիրակը կրկնեց իր բոլոր նախորդ առաջարկները Քորէայի մասին, որոնց մանրամասն պատասխանեց Իտըն, ամբաստանելով Ռուսիան որ միակ պատասխանատուն է բոլոր միջազգային անհամաձայնութեանց :

× Ազգաժողովը անակնկալի մը առջեւ գտնուեցաւ երբ իր ընդհ. քարտուղարը Թրիկվի Լի բեմ ելլելով կարդաց իր հրաժարականը, ուր կը յայտնէր պատճառները, որոնք են.— Խ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն կողմէ 1950էն ի վեր «պօյքօթ»ի ենթարկուած եմ: Ես կ'ուզէի հրաժարիլ հինգ տարուան շրջանս լրացնելէ վերջը, բայց ընդունեցի շարունակել միայն այն պատճառով որ Քորէայի յարձակողականը զիս կը ստիպէր գործի վրայ մնալու: Այժմ կը հրաժարիմ քանի որ Ազգաժողովը մերժած է Քորէայի յարձակումը եւ կարելի է զինադադար կնքել, եթէ Խ. Միութիւնը, համայնավար Չինաստան եւ հիւսիսային Քորէացիները անկեղծօրէն ուզեն զայն: Այս պայմաններուն մէջ, իմ յաջորդս որ պիտի ընտրուի հինգ մեծ պետութեանց միաձայնութեամբը, ինծմէ աւելի լաւապէս պիտի ծառայէ :

Ընդհ. քարտուղարին վիճակը այն է որ Ռուսեւը միշտ զայն պատասխանատու կը բռնէին Քորէայի մէջ ազգաժողովին միջամտութեան: Հիմա, խնդիրը այն է որ, ով որ ընտրուի իբր յաջորդ, կրնայ մերժուիլ հինգ մեծերուն ոեւէ մէկին «վէթօ»յովը, ինչ որ շատ կը դժուարացնէ ընտրութիւնը :

Հրաժարեալ ընդհ. քարտուղարը, որ 14.280 սթերլին տարեթոշակ ունէր ծախքերէն զատ, նորվեկիացի ատաղձագործի մը որդին է, 57 տարեկան: Երկու տարիէ ի վեր Խ. Միութիւնը թշնամական դիրք մը բռնած էր իրեն դէմ եւ ընդդիմացաւ իր վերընտրութեան, 1950ին: Այս պատճառով ալ Թրիկվի Լի, սովորաբար համբերատար, ջղագրգիռ վիճակ մը ստացած էր :

Այս պաշտօնէն առաջ, վարած էր զանազան նախարարութիւններ Նորվեկիոյ ընկերվարական դահլիճներուն մէջ: Երկրորդ աշխարհամարտին Լոնտոն գնաց Հաքոն թագաւորին հետ եւ նշանակուեցաւ արտաքին նախարար: Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարութեան թեկնածու առաջարկուեցաւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, 1946ին եւ ընտրուեցաւ: Անգլիա կը նախընտրէր Պելժիոյ ընկերվարական վարչապետը, Սփաք :

Թրիկվի Լի, ամերիկեան թելադրանքի վրայ, հեռացուցած էր իր պաշտօնեաներէն համայնավարները :

—

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 11ի զինադադարը տօնուեցաւ աւանդական արարողութեամբ եւ Էթուալի հրապարակին վրայ հանդիսաւոր զօրանցքով մը :

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ զօր. Այզընհաուըր հաղորդեց նախագահ Թրումընի թէ մինչեւ իր գործի անցնիլը պաշտօն յանձնած է Քէպըթ Լօճի եւ Տօճի որ զինքը ներկայացնեն կառավարութեան գործերուն մէջ:

ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Համօ Օհանջանեան Ակումբը : Ճոխ պիւֆէ, զանազան անակնկալներ: Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ համակիրները, Նոր Սերնդականները :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին:

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Պատուոյ Նախագահութեամբ երեսփոխան (Նախկին Նախարար) GASTON DEFERREի:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ F. LEENHARDT եւ J. MASSÉ եւ ընկերներ Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Կ'երգէ՝ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ա. Տէր Վարդանեան, Օր. Օր. Ա. Ակինեան, Արխտաֆէսեան, Պ. Պ. Լ. Ղեւոնդեան, Ս. Սարգիսեան եւ Ժ. Մակարեան :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

×

Վալանսի մէջ

Կը տօնուի ուրբաթ, 14 Նոյեմբեր :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը խօսին Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ, ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

Կ'արտասանէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

Սեն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի :

Կը նախագահէ ընկեր Տ. ՁԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ կ'երգէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժնին կը մասնակցին նաեւ Օրիորդներ Արշ. Սեդրակեան, Անահիտ Ստեփանեան, եւ Արմ. Ընտրիկեան (Նոր Սերունդէն): Հայկական եւ եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ Malian նուագախումբի :

Ճոխ պիւֆէ: Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

×

Սենթ Էթիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Այս Կիրակի ժամը 9ին Rue Pierre Curieի շքեղ սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր Տ. ՁԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկ. Ա. Բալուեան եւ տեղւոյս կարող ուժերը :

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի հինգերորդ թաղապետարանի գեղեցիկ սրահներուն մէջ (Պանթէոն):

Կիրակի Նոյ. 16ին, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր

Նուիրուած Կովկասեան ժողովուրդներու փօլքլորին, հայկական, վրացական, ատրպէյճանեան եւ հիւսիսային Կովկասեան ճոխ եւ հետաքրքրական բաժիններով :

ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ ՊԱՐ

Հայկական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Վ. Ծինճեան (դաշնակ), Օր. Մարի Կաուվարենց (երգ), Օր. Անահիտ Գաւէզեան (երգ), Պ. Պ. Գարեգին, Յովսէփ Յովհաննեան եւ Բենօ (նուագ), Կապոյտ Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Ալիս Գաւէզեանի եւ Նոր Սերունդի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղի նորակազմ պարախումբը (Հայ ժողովրդական պարեր բեմադրութեամբ Տիկ. Հ. Թորոսեանի) :

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր :

Orchestre M. Vartivanian:

Տեղերու գիները՝ 300 եւ 200 Ֆր. : Ուսանողներու եւ դպրոցականներու համար ոտքի տեղեր 150 Ֆրանք :

Տոմսերը նախօրօք կարելի է ապահովել Հայկական գրատուններէն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս ուրբաթ ժամը 20ին, ընկերուհի Տիկին Ազատ Դաւիթեանի բնակարանը: Բացակաները նկատի պիտի առնուին: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Հայ Արիներու Միութեան տարեկան ցերեկոյթը: Կիրակի, 8 Մարտ 1953, կէսօրէն վերջ ժամը 14.30ին Salle de la Chimie:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը «Համազգային» Լսարանի, այս ուրբաթ ժամը 21ին Sociétés Savantesի (28 rue Serpente) թիւ 2 սրահը: Կը խօսի ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Նիւթ՝ բանաստեղծ Նիկողոս Սարաֆեանի գրականութիւնը եւ արուեստը :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մրցումը տեղի կ'ունենայ 16 Նոյեմբերին, իր դաշտին վրայ (St. Julien) U. S. Lazaretի դէմ ժամը 15ին:

Պահեստին ժամը 10ին ընդդէմ Ֆէնիքսի St. Julien: Պատանիները ժամը 10ին ընդդէմ Rouetի Ռուէի դաշտին վրայ: Կրտսերները ժամը 10ին ընդդէմ Victor Hugoի, հակառակորդին դաշտին վրայ :

ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Երկուշաբթի 17 Նոյեմբեր, ժամը 8.30ին, Cours Lafayette, Passage Costeի Union de la Jeunesse Chrétienneի սրահը: Նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Նոր Սերունդի եւ «Սիամանթօ» խումբին: Նիւթ՝ Միքայէլ Վարանդեան, կեանքն ու գործը : Մուտքը ազատ է: Նոյն դասախօսութիւնը երեքշաբթի 18 Նոյեմբեր, ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, ժամը 8.30ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ ԱՐՔ.Ի

Սիւրմէեան արք.ի մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ, Էսկիշէհիրցիներու Հայր. Միութեան եւ իր նախկին աշակերտներուն կողմէ ի յարգանս իր յիշատակին Փէր Լաշէզ իր գերեզմանին այցելութիւն մը պիտի տրուի կիրակի 16 նոյեմբերին : Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն եւ փափաքողներէն հաւաքուիլ «Place Gambetta»ի հրապարակը ժամը 15ին, ուրկէ խմբովին պիտի ուղղուինք դէպի Փէր Լաշէզ :

Էսկիշէհիրցիներու Հայր. Միութիւն

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 14 Novembre 1952 Ուրբաթ 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6915-Նոր շրջան թիւ 2326

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐԿԱՅ - ԲԱՑԱԿԱՅ

Երկու գլխաւոր դասերու կը բաժնուին նըստուկ ազգասիրութեան ասպետները:

Առաջին՝ անոնք որ ազգի մասին կը խօսին, միշտ խուսափելով որեւէ ազգային ծառայութենէ:

Տնարոյս բանդէտներ են ասոնք: Ընդհանրապէս դատարկամիտ եւ ամուլ: Իրենց գիտելիքներն ալ՝ զանազան փշրանքներ: Մանրուքի վերածուած յանկերգներ:

Զախջախիչ մեծամասնութեամբ, ոչ իսկ հատոր մը կարդացած են մեր ժամանակակից պատմութենէն:

Եւ կամ եթէ պատահարար թղթատած են քանի մը գիրքեր, չեն սերտած:

Երկրորդ՝ անոնք որ կարծիքներ կը ցանեն, յայտնապէս դերազանցութեան մարզանքներ փորձելով:

Ասոնք ալ շատ բան չեն սորված ոչ ժամանակակից, ոչ ալ անցեալ պատմութենէն:

Իրենց մեծապատիւ ինքնահաւանութիւնը թոյլ չի տար որոշ աստիճանէ մը վար իջնել: Միշտ անջրպետ մը՝ իրենց եւ այն զանգուածին միջեւ որ կը կոչուի ժողովուրդ:

Այս երկու դասերէն դուրս կը մնայ «տէօմէ»-ներու, դասալիքներու եւ դաւագիրներու դիմակաւոր խառնիճաղանճը: Նորօրինակ աղանդ մը, լպրծուն բարոյականով:

Անհամար բազմութիւն մը կը կազմեն առաջին երկու դասերը, բոլոր գաղութներուն մէջ:

Այս պատճառով ալ, հետզհետէ կը դեղնի մեր հանրային կեանքը: Թէ բովանդակութեամբ եւ թէ գործունէութեամբ:

Ամէնէն փարթամ բազմանդամ գաղութին ամէնէն համեստին մէջ, անտարբերութեան, ծուլութեան խորշակը աւերներ կը գործէ տարիներէ ի վեր:

Բացակաները իրենց ետեւէն կը քաշեն ամբողջ զանգուածներ, ամայութեան սառնաշունչ գօտի մը կազմելով ներկաներուն շուրջը:

Անոնք որ ներկայ են ամէն տեղ, իրենց մտքով, սրտով ու աշխատանքով, անձկութեամբ կը դիտեն կարծիք ցանողներու բացակայութիւնը՝ որ եւ է ասպարէզի մէջ: Նոյնիսկ եղերական, ճակատագրական պարագաներու տակ:

Այս անողոք իրականութեան պերճախօս ապացոյցները կը տեսնենք ամենօրեայ կեանքին մէջ: Սկսելով մեր գաղութէն:

Կրնա՞ք ցոյց տալ տոկուն ճիգ մը, որ յոյս ներշնչէ վաղուան համար: Ի խնդիր լաւագոյն օրերու: Ցանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան:

Ամէն ինչ դարձած է ձեւականութիւն, նոյն ատեն միօրինակութեամբ:

Եկեղեցին՝ ինքն իր մէջ ամփոփուած, ոչինչ կը փորձէ գոնէ հաւատացեալներուն ոգի ներշնչելու համար:

Հայր. Միութիւնները իրարու կռնակ դարձուցած, իբրեւ հորիզոն ունին միայն իրենց երէկուան թաղը, գիւղը կամ քաղաքը:

Երիտ. Միութիւնները կը յաւակնին մշակոյթին եւ իրենց փրկութեան ծառայել, բազմապատկելով «պարանցիկ»ներուն թիւ:

Մշակոյթի նուիրուած կազմակերպութիւնները, իրենց առջեւ կը գտնեն նոյն «կոկիկ» հասարակութիւնը, որ միշտ կոտորակներու կը բաժնուի, հետզհետէ դառնալով զանցառելի քանակութիւն:

Տակաւին կրնայինք խօսիլ քաղաքական հոսանքներու մասին, իբրեւ առանձին խնդիր:

Երիտասարդներ, ամէնէն առաջ ձեզի համար է որ գրի կ'առնենք այս մռայլ խորհրդածութիւնները:

Ներկաներո՞ւն հետ էք թէ բացականերուն, ընկերներ եւ քաղաքացիներ:

Եւ ինչո՞վ կ'ապացուցանէք ձեր իսկ ներկայութիւնը: Ձեր առաւելութիւնը՝ հիներուն վրայ:

Ժամանակները աշխատանք, պայքար եւ չարժում կը պահանջեն:

Պատրա՞ստ էք յառաջ նետուելու, աշխուժացնելով հանրային գործունէութիւնը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՍԿ ԱՐՏԱՏՊՈՒՄՆԵ՞ՐԸ ...

Այս ցաւն ալ համաճարակի մը հանգամանքն առած է:

Պատճառներէն գլխաւորները երկուք են, — մտաւոր ուժերու նուազում եւ ծուլութիւն:

Ալ չեմ խօսիր անբարեխղճութեան մասին որ տուն տեղ եղած է քիչ մը ամէն հայերէն թերթի մէջ:

Իրականութիւն է որ հետզհետէ կը սպառին մեր մտքի աշխատաւորները, իսկ նորեր չեն գար լեցնել բաց մնացած տեղերը:

Եթէ բան գործ ընէք եւ հաշուէք պիտի տեսնէք որ ամէն տարի հետզհետէ կ'աճի առ յաւէտ մեկնողներու թիւը: Ի՛նչ թանկագին մտաւորականներ՝ գրագէտ, հրապարակագիր ու արուեստագէտ դէմքեր անհետացան իրարու ետեւէ: Քանի՞ նորեր եկան փոխարինել զանոնք ...

Ասպարէզը հրապոյր չունի: Տեղատուութիւնը աւերներ կը գործէ, նոյն իսկ հիներուն մէջ, իսկ այլասերումը հինցած բառ մը դարձած է այլեւս: Ուրեմն դժուար է լեցնել թերթերուն սիւնակները առանց արտատպումի:

Բայց ո՞ւր կը սկսի եւ ո՞ւր կը վերջանայ այս «անհրաժեշտութիւնը»:

Առ մկրատը, նստէ թերթի — կոյտի մը վրայ — փառք Տիրոջ սով չունինք այդ ապրանքին համար — կտրէ եւ փակցուր: Մէկ թերթէն յաճախ երկու երեք յօդուածը միասին, ինքնագիր թէ թարգմանութիւն, սխալներն իսկ չսրբագրելով: Այսինքն առանց կարդալու: Գաղափարի, սկզբունքի, տեսակէտի խնդիր ալ չի մնար, երբ թերթը լեցնելու մասին է խօսքը:

Իսկ աղբիւրը յիշել, թերթին անունը գոնէ արձանագրել աւելորդ պերճանք է շատերուն համար:

Անշուշտ կարելի չէ խուսափիլ կարգ մը արտատպումներէ, բայց գութ ունեցէք սիրելի խմբագիրներ: Եւ մանաւանդ քիչ մը ճաշակ, եւ բարեխղճութիւն:

ՍՕՍԻ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», նորէն կը յիշեցնէ թէ երկու ամբաստանեալները, Մարթի եւ Թիյոն, տակաւին չեն ներկայացուցած իրենց ինքնաքննադատութիւնը, հակառակ տրուած խոստումներուն: Այս առթիւ նոր մեղադրանքներ կ'ուղղէ երկու ամբաստանեալներուն դէմ, ըսելով թէ Թիյոն կոփամարտի բռնուեր է ուրիշ գործօն անդամի մը հետ, թէ Մարթի մերժած է բաժնուիլ իր եղբօրմէն «որ մասոն է եւ կապեր ունի ոստիկանական շրջանակներուն հետ», թէ «ճաշի գացած է կասկածելի մարդու մը տունը» եւն.: Իրազեկներ կը կարծեն թէ այլ եւս անխուսափելի է երկու ականաւոր ամբաստանեալներուն արտաքսումը: — Անցեալ շաբթու կուսակցութեան շարքերէն վտարուեցաւ Լիմոժի համայնավար քաղքապետը, Կէնկուէն, այն ամբաստանութեամբ թէ ուղիղ գիծէն շեղած եւ դրամական զեղծումներ կատարած է: Վտարեալը, Դիմադրական ճակատի հերոս մը, չուզեր համակերպիլ, սպառնալով շնդալից յայտնութիւններ կատարել:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ որ այս ամսու վերջ պիտի երթայ Քորէա, վերադարձին պիտի այցելէ նաեւ Եւրոպա: Այս առթիւ խնդիր կայ թէ նախագահ մը իրաւո՞ւնք ունի ճամբորդելու առանց Խորհրդարանին հաւանութեան: Այզընհաուըր կը խորհրդակցի այս պահուս բազմաթիւ ազդեցիկ անձնաւորութեանց հետ եւ պիտի տեսակցի Թրումընի հետ ամսոյս 18ին: Ազգաժողովին մէջ մտահոգ են Այզընհաուըրի բռնելիք դիրքին մասին Քորէայի մէջ եւ նորընտիր նախագահին լռութիւնը ազգաժողովին այս պահուս անցուցած տագնապին մասին, աւելի կը չփոթէ կացութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ գործավարներու խորհուրդը ընդունելով Ազգ. պաշտպանութեան նախարար Հուլուսի Քէօյմէնի հրաժարականը անոր յաջորդ նարդեց հաղորդակցութեան գործավար Սէյֆի Գուրթպէքը: Կառավարութիւնը ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ Ազգ. ժողովին Ծերակոյտ մը հաստատելու համար:

╳ Նախագահ Ճէլալ Պայար Նոյեմբեր 26ին Յունաստան կ'երթայ փոխադարձ այցելութեան:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԱՐԱԲ – ԱՍԻԱԿԱՆ ՀԱԿԱՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Ազգաժողովին Զորեքշաբթի ընդհ. ժողովին մէջ արաբ-ասիական պատուիրակները իրենց հակայարձակումը կատարեցին Պ. Շումանի ճառին, յարուցանելով Հիւսիսային ու Հարաւային Ափրիկէի մէջ ճնշուած ժողովուրդներու դատը եւ յայտարարելով որ Թունուզի ու Մարոքի հարցերը սպառնալիք մըն են խաղաղութեան: Եգիպտոսի արտաքին նախարար Ահմէտ Ֆարաճ մասնաւորապէս շեշտեց որ այդ հարցերը ուղղակի կը խանգարեն Մօտաւոր Արեւելքի խաղաղութիւնը եւ որպէսզի անոնք տիրանան իրենց անկախութեան, Ազգաժողովը պէտք է օգնէ: Ֆրանսայի ներկայացուցիչը պարզեց իր կառավարութեան անկարողութիւնը ճանչնալու այդ հերոսական ժողովուրդներուն բնական իրաւունքները: Իր ճառը ոեւէ ծառայութիւն չի բերեր խաղաղութեան դատին: Ազգաժողովը պէտք է նկատի առնէ եւ որոշում տայ այն սկզբունքին համաձայն որ ազգերը իրաւունք ունին որոշելու իրենց ճակատագիրը:

Փաքիստանի արտաքին նախարար Սըր Մոհամմէտ Զաֆրուլլահ խան յայտարարեց թէ «ժողովուրդի մը վրայ քաղաքական տիրապետութիւնը ուրիշ ժողովուրդի մը կողմէ այսօրվան դաւոր ժամավրէպ մըն է եւ վէճի ծանր հունտեր կը պարունակէ: Պէտք է փութացնել անկախութիւնը առանց մտաւոր վերապահութեան եւ երկու կողմերու բարեկամական գործակցութիւնը:

Տիկին Փանտի ալ Հարաւ. Ափրիկէի առթիւ յայտարարեց. — Մարդկային տոկունութիւնը սահման մը ունի եւ այդ սահմանը հասած է արդէն Հարաւ. Ափրիկեան Միութեան մէջ»:

Ուրիշ պատուիրակներ ալ նոյն ձեւով արտայայտուեցան, նոյնիսկ առաջարկեցին որ հրաւիրուին Թունուզի պէյը եւ Մարոքի սուլթանը զանոնք լսելու համար:

╳ Ազգաժողովին համար շատ ծանրակշիռ հարց մըն է գտնել հրաժարեալ ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լիի յաջորդը, քանի որ ընտրելի անձը պէտք է հինգ մեծերու միաձայն հաւանութեան արժանանայ: Խորհրդային պետութիւնները միշտ անհաշտ են մնացեալներուն հետ, եւ այս կացութիւնը նոյնիսկ Ազգաժողովի գոյութեան սպառնալիք մը կը նկատեն ոմանք:

ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Իւնէսքօյի (Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը կրթութեան, գիտութեան եւ մշակոյթի համար) ընդհ. ժողովը առջի օր բացուեցաւ Փարիզ, Աէրօ Քլիւպի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ 65 ազգերու: Թէեւ 65 դրօշներ պարզուած էին, բայց ներկայ էին միայն 59 պատուիրակներ: Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա եւ Հունգարիան կը մերժեն մասնակցիլ առարկելով թէ խորհրդային Չինաստանի թեկնածութիւնը մերժուած էր:

Նախագահ ընտրուեցաւ Հնդկաստանի փոխ նախագահ Տոքթ. Ռատաքրիշնան որ վերջերս Մոսկուայի դեսպան էր:

Անցնելէ առաջ սովորական օրակարգին՝ որ է պիւտճէի պատրաստութիւն, մշակութային վարկեր եւայլն, օրակարգի անցաւ Սպանիոյ մասնակցութեան խնդիրը: Այս անդամակցութիւնը բաւական յուզումնալից պիտի ըլլայ, որովհետեւ հակառակ մեծերուն կողմնակցութեան՝ որոշ չկամութիւն կայ Ֆրանքօյի կառավարութեան մասնակցութեան: Թէեւ, սպանիական անպաշտօն պատուիրակութիւն մը եկած է՝ ժողովին ընդունելութեան վրայ անմիջապէս ներս մտնելու համար:

ԵՐԲ ՄՈՍԿՈՒԱ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԳՈՐԾԷ...

Մ. Նահանգներու օդանաւային նախարարը, Ֆինլէթըր, յայտարարեց թէ անմիջապէս հիւլէական ռումբերու տեղատարափ մը պիտի թափեն Միութեան ռազմական կէտերուն վրայ, եթէ Մոսկուա յարձակում գործէ Ամերիկայի կամ Ատլանտեանի զինակիցներուն վրայ: Նախարարը այս ճառը խօսեցաւ Նոյեմբեր 11ի զինադադարի օրը, պարզելով օդանաւային հրամանատարութեան պարտականութիւնը: Այս առթիւ բացատրեց թէ «ռատար»ներու ցանց մը պատրաստած են, որուն շնորհիւ պիտի կրնան երեւան հանել թշնամի օդանաւերը, մղոններով հեռուէն: Եւ եզրակացուց. — «Խաղաղութեան համար աշխատելով հանդերձ, պէտք է պատրաստ ըլլանք ուժին ուժով պատասխանելու: Եթէ Սովետները վստահ ըլլան թէ պիտի յաղթեն, անմիջապէս պիտի գործածեն իրենց ռազմական ահագին ուժը, հարուածելու համար Արեւմուտքը: Պէտք է այնպէս շարժինք որ երբեք չունենան այդ վստահութիւնը»:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԷՅԻՆ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ

Ֆրանսական մամուլը պաշտօնանքով կը հրատարակէ Թունուզի պէյին մէկ նամակը ուղղուած Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին: Այս նամակը պէյը հրատարակութեան տուած էր երբ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՆՈՐ ԱՌԱԿԱԽՕՍ ՄԸ

Առակի զարգացման գլխաւոր պատճառներէն մէկը այն է որ հեգնանք եւ երգիծանք ունի: Ծագում առած է բարոյախօսական պատումէն եւ յետագային դարձած պայքարող սեռ: Բացի ընդհանուր բարոյախօսական — խրատական գաղափարներէն, առակը ռուս տաղանդաւոր Կռիլովի գրչին տակ դարձած է ուժեղ զէնք եւ պայքարած է ցարական եւ ճորտատիրական կարգերու դէմ :

Առակը ժողովրդ. սեռ է: Ժողովուրդը կը սիրէ զայն իր պարզ այլաբանութիւններուն, կենդանի կերպարներուն, հեգնանքին եւ սրամտութեանց համար: Թէեւ առակը չէ պահած իր այսրովանդակութիւնն ու ձեւը: Այժմ միմիայն գերազանցապէս բանակռուի եւ երգիծական բնոյթ կը կրէ : Պահելով հին առակի քանի մը բնորոշ հանգամանքները, աւանդական կենդանիները, գազանները, իրերը, ինչպէս եւ մարդիկ, որոշ պայմանական վիճակներու մէջ, բարոյախօսական եզրակացութիւնները, այժմեան առակը դուրս կուգայ իր բանահիւսական ձեւէն եւ կ'ընդունի կարգ մը նորամոյծ այլ տարրեր՝ պարսաւ, խեղկատակութիւն եւայլն: Փոխուած է նաեւ առակի լեզուն, ոճը, մօտենալով թերթօնի եւ պարսաւագրի լեզուին ու ոճին : Հրատապ բնոյթը, կեանքին շատ մօտիկութիւնը, ընկերային — քաղաքական սրութիւնը այս օրուան առակին բնորոշ գիծերն են :

Հայ հին գրականութեան մէջ յայտնի են Գոշի, Վարդան Այգեկցիի եւ ուրիշներու առակները: Շատ առակներ գրած են Խ. Աբովեան, Խնկօ Ապերը, որոնք դուրս եկած չեն կենցաղային բարոյախօսական սահմաններէն: Քաղաքական նիւթով առակի հիմքը նոր կը դրուի սովետահայ գրականութեան մէջ: Այս գրական տեսակի մշակման մէջ աչքի կը զարնէ Արշաւիր Դարբինի առակները , որուն ժողովածուն հրատարակուած է ռուսերէն, Գինզբուրգի թարգմանութեամբ :

Արշաւիր Դարբինի այս ժողովածուի առաջին առաւելութիւնը քաղաքական եւ գաղափարական նպատակասլացութիւնն է , որ իր առակներուն կուտայ հրատապ բնոյթ եւ սուր հանգամանք: Մեր ընկերութեան մէջ տակաւին գոյութիւն ունեցող առանձին արատաւոր տիպարներու դէմ ուղղուած ծաղրի կողքին հեղինակը սուր խայթոցները կ'ուղղէ անգլեւամերիկեան հակազդեցութեան դէմ : Հոս մանաւանդ հեղինակը կը դրսեւորէ երգիծական յուզում: Լուն, ամերիկեան Քոնկրէսին մէջ կը ստանայ ամերիկեան քաղաքացիի իրաւունք ու պատիւ, գող մուկը տաճարին մէջ, որով կը ծաղրուի Վատիկանը եւ հոգեւորականութիւնը, ամերիկեան ծերակուտականը, որ կարմիր գոյնի դէմ իր ունեցած կատաղութեամբ կը նոյնանայ ցուլի հետ , գորտը, որ գոմէշի եղջիւրի վրայ նստած՝ ման կուգայ աշխարհի մէջ ոչ մէկ բանի չի հաւնիր, բացի իր ճահիճէն եւ ի վերջոյ ամբողջ աշխարհը կը վերածէ ճահիճի: Ասոնք տիպարներ են որ դրուած են ամենայարմար դրութեան մէջ, ծաղրուած դիպուկ կերպով եւ մերկացուած կեղծիքի, թալանի, եւայլնի մէջ :

Արշաւիր Դարբին ունի երեւակայութիւն, եւ կրնայ ստեղծել բարդ մանրամասնութիւններ: Առակներու նիւթը կազմած ատեն, իր խօսքը կ'աշխուժացնէ ,անսպասելիօրէն իրարու մօտենելով անյարիր յատկութիւններ, որով կը ստեղծէ անբունազբօսիկ եւ սուր հեգնանք :

« Պարուհի ուղտը եկեր էր անտառ գաստրոլների», հոս հեղինակը պէտք չունի երկար բացատրութիւններու, որպէսզի ընթերցողը դրդէ ծիծաղի: Մէկ անգամէն կը պատկերացնենք ուղտի եւ անճոռնիութիւնը, եւ պարելու լիակատար անշնորհքութիւնը, Արջը մօտեցաւ եւ բրդոտ թաթը ուղտին երկարեց.— Մերսի :

Այս բառերը եւ կը բնորոշեն եւ ծիծաղելի դրութեան մէջ կը դնեն առակի հերոսները, միանգամայն հեռացնելով զանոնք այն նպատակներէն որոնց կը ձգտին: Ո՛ւր ուղտը եւ ուր պարելու նուրբ արուեստը, ուր արջը եւ ուր մերսին»: «

«Խլուրդի ձեռնարկը» այս տեսակէտէն ամէնէն յաջողուածներէն է: Խլուրդը որ կոյր է կ'ապրի որջին մէջ, գիշերը դուրս կուգայ, երբ թռչունները քնացած են, թռչելու արուեստի ձեռնարկ կը դնէ թեւաւորներու համար: Իրեն հանդիպող սոխակին կը պատասխանէ, որ «Ծիտհրատում» ունի ծանօթ մը, որ կը հրատարակէ իր ձեռնակը: Այս սպանիչ հեգնանքով կը տրուի մարդոց ընդունակութիւններու եւ անոնց արարքներու հակասութիւնը, բարոյական կանոններու խախտումը :

Արշաւիր Դարբինին նիւթը բաւական բազմազան է, թէեւ հին առակի անձերը յաճախ հանդէս կուգան իր գործին մէջ, սակայն հեղինակը ընդարձակած է իր նիւթը, հարստացուցած իր նորբերանդները եւ գաղափարական բովանդակութիւնը: Ձեւի տեսակէտէն, Արշաւիր շատ ընելիքներ ունի հակիրճութեան հասնելու համար:

Արշաւիր Դարբին իր առակի նիւթը կը մշակէ ինքնուրոյն արուեստով եւ կարգ մը պարագաներու մէջ կը հասնի երգիծանքի :

Դարբին կը գրէ գրական լեզուով, ցոյց տալով որ կարելի է չդիմել բարբառային դարձուածքներու եւ բառերու՝ երգիծանքի լեզու ստեղծելու համար: Լեզուն բռնազբօսիկ չէ այլ կենդանի է , որուն կը նպաստէ նաեւ տաղաչափութեան բազմազանութիւնը: Անոնց հետ միասին ունի թերութիւններ: Նիւթի մշակման ատեն տարուելով բարդ կառուցուածքէ, անսպասելի դրութիւններ ստեղծելու ձգտումէն ,նիւթը կը դառնէ մանուածապատ, խրթին: Կ'այլաբանէ հերոսը բազմաթիւ կողմերով, կ'իյնայ մանրամասնութեանց ետեւէն եւ կը ստեղծէ բարդ, յաճախ բռնազբօսիկ փոխաբերութիւններով ծանրաբեռնուած մեքենականութիւն մը: Օրինակ «Քծնողի նախանձը», «Ագռաւի պանիրը»: Անոր որոշ առակները երկարաբան են ,բացատրութիւնները և տպաւորութիւնները ձգձգուած, եւ կը թուլցնեն տպաւորութիւնը: Ինք ռուսերէնի թարգմանութիւնը կատարած է մեծ բարեխղճութեամբ եւ արուեստով, ռուս թարգմանիչի հետ ջանադիր մշակած է բնագիրը :

Դ. ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

(Ս. Հայաստան)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Գիսաւորները

Միացեալ Նահանգներու Սինսինաթիի դիտարանէն կը տեղեկացնեն թէ Փոնս Պրուքս գիսաւորը կը վերադառնայ արեւային դրութեան մօտ եւ 1954 Մայիս 27ի գիշերը ամէն մարդ պիտի կրնայ զայն տեսնել հիւսիսային երկնակամարի Հերակլէս եւ Քնար համաստեղութեանց մէջ , հինգերորդ կամ չորրորդ մեծութեամբ աստղի մը փայլով : Պարզ աչքով երեք ամիս պիտի տեւէ իր երեւումը: Իսկ յաջորդ ամիսներուն կարելի պիտի ըլլայ հետեւիլ իր շարժումներուն զօրաւոր հեռադիտակներու միջոցաւ: Այժմ այս գիսաւորը 19րդ մեծութեամբ կը ներկայանայ: Այսինքն, այնքան փոքր է տակաւին իր հեռաւորութեան պատճառաւ որ , միայն զօրաւոր դիտարաններէ կարելի է զայն գտնել: Յառաջիկայ Յունիսին 18րդ մեծութեամբ պիտի երեւայ որ նոյնպէս անտեսանելի է հասարակ աչքով :

Այս գիսաւորը գտնուած է 1812ին Ֆրանսացի գիտուն Լուի Փոնսի կողմէ : 71 տարի ետք դարձեալ գտնուած է, այս անգամ անգլիացի աստղագէտ Պրուքսի կողմէ ու զայն կոչած են այս երկու գիտուններուն անուններով: Ոչ մէկ լուսանկար կայ գիսաւորէն :

Գիսաւորները ամէն երկրի մէջ ալ չարագուշակ համբաւ մը հանած են: Ժամանակին ժողովուրդները կը հաւատային անոնց կործանարար ազդեցութեանց: Գիսաւորի մը երեւումը ահուսարսափի կը մատնէր ժողովուրդը: Անոր կը վերագրուէին մահեր, պատերազմներ, համաճարակ հիւանդութիւններ, երկրաշարժներ, ողողումներ, երաշտ ու սով, վերջապէս ամէն տեսակի դժբախտութիւններ: Հին նկարներ գիսաւորը կը ներկայացնեն սուրի մը ձեւով, կախուած երկինքէն՝ մարդկութեան գլխուն :

Ժողովրդային այս աւելորդապաշտութիւնը ծիծաղելի ու անհեթեթ երեւակայութեանց ծնունդ կուտար: Ամէն միջոցի կը դիմէին պատուհասը չէզոքացնելու համար: 1532ին Կղեմէս Է. Պապը, նոյն տարին երեւցած գիսաւորը կոչեց «Սատանի թուք» ու զայն ... բանադրեց: Իր համոզումով քրիստոնեաները զերծ պիտի մնային չարիքներէ, իսկ ամբողջ պատուհասը պիտի թափէր Թուրքերու գլխուն...: Հատորներ կարելի է լեցնել դարերու ընթացքին գիսաւորներու վերագրուած աղէտները թուելու համար: Այս առթիւ գրականութիւն մըն ալ մշակուած էր ուր Շիլլէր եւս կ'երեւայ գեղեցիկ նմոյշով մը :

Իրականութեան մէջ, գիսաւորները տիեզերքի անհունութեան մէջ հաստատուած անհամար համաստեղութեանց մաս կը կազմեն եւ ոչ մէկ կապ ունին մարդկային երեւակայութենէ բխած դէպքերու եւ զանազան դժբախտութեանց հետ:

Այս լուսաւորեալ դարուն իսկ շատեր հաւանական կը նկատեն գիսաւորի մը բախումը մեր երկրագունդին: Երկար դարեր շարունակ այնպէս կ'ենթադրուէր թէ գիսաւորներ կը թափառին ամէն ուղղութեամբ առանց որոշ ծիրի: Ընդհակառակն այժմ որոշ է որ անոնք եւս ունին իրենց կանոնաւոր ծիրը: Կան գիսաւորներ որոնք իրենց ծիրի շրջանը կը լրացնեն միլիոնաւոր տարիներու թաւալումով: Այդ խոշոր գիսաւորները հազուագիւտ են: Իսկ փոքրեր՝ որոնց ծիրի շրջագայութիւնը աւելի կարճ է, բազմաթիւ են :

1680ի գիսաւորը որ նեղ ու երկար պոչ մը ունեցած է այնքան մօտեցած է արեւին որ իր պոչը գրեթէ հպած է անոր: Իսկ իր ծիրին ամենահեռաւոր կէտը կը հաւասարի արեւուն մենահեռաւոր մոլորակին՝ Պղուտոնի հեռաւորութեան մօտաւորապէս 22 անգամին: Գիտնալով այս մոլորակին հեռաւորութիւնը, որ մօտաւոր թուով 6000 միլիոն քիլոմեթր է, կարելի է երեւակայել այն հսկայական ծիրը որ կը գծէ այդ գիսաւորը: 8800 տարիներ պէտք են իրեն այդ ճամբորդութիւնը կատարելու համար: 1744ի գիսաւորը տեսանելի եղած է նոյնիսկ ցերեկին: Հովահարի մը տեսքով իր փայլուն պոչին երկայնութիւնը գնահատուած է 52 միլիոն քիլոմեթր: Այսինքն՝ մեր երկրագունդէն մինչեւ Արուսեակ հեռաւորութիւնը :

1811ի գիսաւորի երեւումը կը զուգադիպէր ալեկոծ Եւրոպայի մը՝ եւ Նափոլէոնեան արշաւանքներու շրջանին, ինչ որ առիթ ստեղծեց զարմանազան գուշակութեանց: Աստղաբաշխները լայնօրէն ժամանակ ունեցան ուսումնասիրելու այդ գիսաւորը, իր երեւումը տեւած ըլլալով 511 օր : 1812 Օգոստոսի կիսուն միայն անհետացաւ ան տիեզերքի աղջամուղջին մէջ: Իր պոչը որ նախապէս 110 միլիոն քիլոմեթրի երկարութիւն մը ցոյց կուտար, հետզհետէ կարճցաւ մինչեւ իր անհետանալը : Այս գիսաւորը իր շրջանը կ'ընէ 3000 տարիէն :

1843ին երեւցած է շատ փայլուն գիսաւոր մը, որուն լոյսը՝ արեւէն ու լուսինէն վերջ ամէնէն զօրաւորը եղած է: Պահ մը անոր կորիզը մթագնած է, իսկ ընդհակառակն իր 250 միլիոն քիլոմեթր երկայն պոչը լուսարձակի մը շողերուն նման ակօսած է երկնակամարը :

1858ի գիսաւորը, գտնուած իտալացի Տօնաթիի կողմէ, ամէնէն շահեկան ու հետաքրքրականը եղած է: Երբ արեւին մօտեցած է, իր կորիզէն ժայթքած են վարսաթել ճաճանչումներ: Դարձեալ պիտի երեւայ 2000 թուականի մօտ : Յիշատակելի է նոյնպէս 1882ի գիսաւորը իր գեղեցիկ փայլով :

Պատմական թուականներէն հազարաւոր գիսաւորներ այցելած են արեւային դրութեան: Անոնց մէջ ամէնէն շատ ուսումնասիրուած էHalleyի գիսաւորը :

Գիսաւորները կը բաղկանան երկու մասէ՝ կորիզէն ու իրենց պոչէն: Այդ պատճառով կոչուած են նաեւ պոչաւոր աստղեր: Կորիզը, կը ներկայացնէ ժայռի կտորուածքներու, փոշիի հատիկներու, երկնային մարմիններու զանգուած մը : Իսկ պոչին կերտուածքը այնքան աննիւթական է որ ոչ մէկ կազային մարմին ունի նման նրբութիւն :

Ի՞նչպէս յառաջ եկած են գիսաւորները : Չէ ճշդուած տակաւին: Թեր ու դէմ կարծիքներ շատ կան: Աննշան ծանրութեամբ կազմութիւն մը եւ տկար ձգողական ուժ մը ունենալով, անոնք ենթակայ են մեծ աստղերու կամ մոլորակներու կեդրոնաձիգ ուժերուն ազդեցութեանց: Մեր արեւային դրութիւնը ունի բազմաթիւ գիսաւորներ: Անոնց մէջ՝ Enckeի գիսաւորը արեւուն շուրջ կը դառնայ 3 տարի 104օրէն: Biélaի գիսաւորը 6 տարի 3 քառորդէն: Այս վերջինը երբ 1845ին երեւցաւ, զարմանալի երեւոյթ մը պարզուեցաւ : Իր զանգուածը տկարացած էր եւ հետզհետէ կ'երկարէր : Ի վերջոյ բաժնուեցաւ երկու մասի: 1852ին երկու անջատ մասերը իրարմէ հեռացած էին երկուքուկէս միլիոն քիլոմեթր: Իսկ 1859ին եւ 1866ին չերեւցաւ: Կարծուեցաւ թէ կորսուած է ի սպառ: 1872ի Հոկտեմբերին կրկին երեւցաւ եւ յանկարծ Նոյ. 27ի գիշերը գեղեցիկ տեսարան մը պարզեց: Միլիոնաւոր փոքր աստղեր երկինքը կ'ակօսէին ժամեր շարունակ: 1885ին դարձեալ Նոյ. 27ին գիշերը նոյն երեւոյթը կրկնուեցաւ :

Այսպիսի երեւոյթներ կը պարզուին որոշ շրջաններուն, թերեւս իբրեւ արդիւնք անհետացած գիսաւորներու մնացորդներուն :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՈՅԱՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԸ սարքած է Համազգային Միութեան Գահիրէի մասնաճիւղը , ի յարգանս հայ վարժարաններու դաստիարակներուն, նախագահութեամբ Տիկին Ռ. Օհանջանեանի: Ան ըսած է թէ Թարգմանչաց տօնին առթիւ կը տրուի այս թէյասեղանը ի պատիւ մեր դաստիարակներուն, որոնք կը շարունակեն Թարգմանիչներուն գործը :

Բժ. Վ. Օհանջանեան խօսած է եւ թուած դաստիարակներուն ազգաշունչ գործը եւ ցաւ յայտնած որ արժանի գնահատանքը չընծայուիր անոնց: Գահիրէի ազգ. վարժարանի տնօրէն Տիգրան Պապիկեան շնորհակալութիւն յայտնելով գնահատական խօսքեր ըրած՝ «Համազգային»ի գործունէութեան համար եւ փափաք յայտնած որ հայ մշակոյթին նուիրուած բոլոր միութիւնները միասնաբար եւ համերաշխաբար գործեն եւ սատար հանդիսանան հայ կրթական գործին ու գործիչին : Նուպարեան Ազգ. վարժարանի տնօրէն Բիւրատ Վարժապետեան շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ շեշտած է թէ Թարգմանչաց տօնը մեր ազգային մեծագոյն տօնն է եւ ըսած է թէ ցաւով կը տեսնէ որ ժողովուրդը այդ տօնին հանդէպ ան-

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՆԻՇԵՐ

ՓԱՐԻԶԷՆ ՀԱԼԷՊ

Ե.

Ահա Սուրիա : Համայնապատկերը կը փոխուի : Գիւղական տուներ հողաշէն եւ արեւակէզ, ընդարձակ, ծովածաւալ դաշտեր, արօտավայրեր : Հողերուն մեծ մասը մշակուած : Տարիներ առաջ, երկրագործը այս երկրին մէջ եզով, էշով, ջորիով եւ ձիով կ'աշխատէր : Այսօր մեքենական արօրը, հնձողն ու կամնողը ամէն տեղ են : Ժողովուրդը աշխուժացած, շինարար աշխատանքի է լծուած : Դաշտերը կը խնդան, արօտավայրերը կը ծաղկին : Ամէն տեղ կեանք եւ աշխատանք : Ճամբաները, տեղ տեղանխնամ, հետզհետէ կը վերաշինուին : Ինքնաշարժը կը թաւալի տաք օդը ճեղքելով : Իր արագութեամբ կը ստեղծէ չնչելի եւ նոյնիսկ հաճելի օդ եւ տրամադրութիւն :

Հոմս.— Հողէ շինուած կոնաձեւ խրճիթներուն մէջէն բարձրացած են քարաշէն գեղեցիկ արդիական պալատներ եւ ապարանքներ : Ուշագրաւ են լայն պողոտաները, որոնք եւրոպական քաղաքի մը տպաւորութիւնը կը գործեն : Աչքի կը զարնէ զրկուած դասի մը խեղճութիւնը :

ՀԱՄԱ.— Այս քաղաքը դեռ չէ արթնցած, հակառակ առատ ջուրերուն : Կան ընդարձակ բամպակի արտեր, եգիպտացորենի եւ ձմերուկի դաշտեր, սակայն չի տեսնուիր այն ճիգը որ կ'երեւայ այլուր :

Մեր վազքը դէպի Հալէպ կ'արագացնենք, արեւամուտէն առաջ հասնելու համար :

Քանի քաղաքին կը մօտենանք այնքան կը զգացուին բարեյաւման հետքերը, սիրտս կը տրոփէ : Տարիներու կարօտս պիտի հանեմ : Տիրան Ադամեան կը խօսի նոր կեանքի մասին, Տիրան մեր կառավարն է, երթեւեկի գործը մեծ մասով Հայերու ձեռքն է : Անոնք կազմակերպած են ամէն ուղղութեամբ գիծեր, փոխադրութիւնը դիւրացնելու համար : Ունին ամերիկեան 40—50 հոգինոց հանգստաւէտ կառքեր, երկաթուղիէն աժան եւ հաճելի պայմաններով : Ահա Հայերու առաջին ձեռներէցութիւնը կը տեսնեմ Սուրիոյ մէջ, դեռ Հալէպ չհասած :

ՀԱԼԷՊ.— Ճամբան լայն եւ մաքուր, վառելանիւթի եւ կառքերու իւղի վաճառատեղի, կառատուներ վերջին դրութեամբ : Ահա եւ քաղաքը, որչափ ընդարձակուած : Նոր եւ մաքուր շէնքեր, արդիական ճաշակով պալատներ կը բարձրանան ամէն տեղ : Բայց ճամբաները կը նեղնան, երբ 28 տարի առաջուան հին Հալէպը կը մտնենք : Փողոցները նեղ եւ աղտոտ, էշեր, ջորիներ եւ ձիեր իրարու հետ մրցակցութեան ելած : Ժողովուրդը փողոցներուն մէջտեղէն կը քալէ, խճողում, պոռշտուք, հրմշտուք : Պապ էլ Ֆարաճի հրապարակը որ երեւակայութեանս մէջ ընդարձակ, լայնատարած տեղ մըն էր, հիմա հազիւ քանի մը կառքի տեղ կրնայ տալ : Կառք եւ ինքնաշարժ անհամեմատ բազմացած են : Ձիու կառքերը նուազած են, քաղաքը իր դիմագիծը փոխելու վրայ է :

Օգոստ. 1.— Քաղաք կ'իջնեմ : Ի՛նչ զարմանք եւ ոգեւորութիւն : Ամէն տեղ հայերէնը կը լսուի : Երիտասարդներ այնքան վայելչօրէն կը խօսին որ պահ մը կը մտածեմ Լորտ Պայրընին խօսքը — « Աստուծոյ հետ խօսելու համար պէտք է հայերէն գիտնալ » : Տարիներով աշխատանք են թափած, հոս հասնելու համար : Պատիւ հայ լեզուի մշակներուն : Եւրոպա եւ Ամերիկաները բնակող Հայը վերանորոգուելու, հոգեպէս, կազդուրուելու համար, պէտք է Հալէպ այցի գոնէ մէկ ամիս :

Նոր Գիւղը որ քաղաքին հիւսիսային կողմն է երկու քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, ամբողջովին Հայնոց մըն է, աւելի քան հազար տուն : Հիմա սակաւաթիւ խալամ Արաբներ ալ կան :

Կը պատմեն թէ 1947ի ներգաղթին հետեւանքով, շատ մը Հայեր նախընտրած են իրենց տուները ծախել Արաբներու : Այդ թուականէն առաջ եղած է զուտ հայկական ոստան մը :

Նոր Գիւղացիները նախկին թիթեղաշէն խրճիթներու բնակիչներն են, շատերը սեփական քարաշէն տուներ ունին : Այլեւս ոչ մէկ թիթեղեայ խրճիթ :

Հնադարեան Հալէպի մէջ, Հայը անցած է դարերու ընթացքին բազմաթիւ անդամներ, կռուած, արիւն քրտինք թափած, ժամանակ մըն ալ տիրապետած : Ան երկար ատեններէ ի վեր արմատ է ձգած այս քաղաքին մէջ : Հոն կը գտնենք արձանագրութիւններ, հայերէն թէ արաբերէն՝ փորագրուած, տուներու մէջ :

Հայը գոհ է իր վիճակէն, գոհ է արաբ ժողովուրդէն եւ արդարադատ եւ ուղղամիտ կառավարութենէն : Կը սիրէ Սուրիան իբրեւ իր հայրենիքը, կը ծառայէ անոր տնտեսապէս եւ բարոյապէս :

Հայը՝ հոն արհեստաւոր է, առեւտրական :

Հալէպի մէջ սերունդ մըն է հասած, կայտառ, աշխոյժ եւ մանուանդ խորապէս Հայ : Մայրենի լեզուն, մասունք է իր բերնին մէջ : Թիլէլ փողոցին վրայ Ակումբ մը կայ, ամէն երեկոյ (ցերեկներն ալ) հոն հաւաքուած կ'ըլլայ երիտասարդ, պատանի եւ տարէց հասարակութիւն մը : Հոն են Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Սուրիոյ Օգնութեան Միութիւնը (Կ. Խաչ), Պատանեկան Միութիւնը եւ ճոխ գրադարան մը : Արեւե՛լք, Արեւելք, ոչ մէկ քաղաքակրթութիւն, ոչ մէկ աճարկու ուժ չի կրնար խորտակել հոգին :

Ակումբին մէջ, մեծին հանդէպ յարգանքը անմիջապէս օտարականին աչքին կը զարնէ : Ամէն դասակարգ անկիւն մըն է հաւաքուած : Տարէցներ կը խօսին օրուան քաղաքական անցուդարձի մասին, երիտասարդ պատանիներ կը վիճին մարդկան եւ սկաուտական խնդիրներու շուրջ : Ուրիշներ նարտին մէջ մխրճուած կը զուարճանան :

Նոր Գիւղէն քիչ անդին, բարձունքներու վրայ թափուած են հայկ. գիւղեր.— Խորթլաղ գիւղ, Բոլշեւիկ Տաղի, Սուրեան Տաղի եւն., բոլորն ալ ծառազարդ, կանանչներու մէջ թաղուած, բոլորը քարաշէն : Ամէնքն ալ ինքնապահ, ոչ մէկ մուրացկան հայ քաղաքին կամ գիւղերուն մէջ : Երկու տասնեակ տարիներ առաջուան թշուառութիւնը անհետացած է :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ԱՅՆՃԱՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՇԹՈՐԱ, 4 Նոյմեբեր (Լիբանան).— Այնճարի «Յառաջ» Ազգ. վարժարանը Մուսա Լերան Հայ Մանուկին հոգեղէն հայրենիքն է :

Դպրոցի մը կոչումը աւելի լաւ ըմբռնելու համար, պէտք է լրջօրէն ճանչնալ, կեանքի պահանջները : Ուսուցիչը միայն մտաւոր սերունդի դաստիարակը չէ, այլ յաճախ՝ չափահասներու ալ :

Հոկտեմբեր 30ին կ'այցելեմ «Յառաջ» վարժարանը : Ներկայ տարեշրջանին աշակերտներու ճշգրիտ թիւն է մանկապարտէզ 28 մանչ, 27 աղջիկ : Նախակրթարան՝ որ այժմ ունի եօթներորդ դասարան մըն ալ, 44 մանչ եւ 34 աղջիկ : Նախակրթարանի բաժին՝ վեց ուսուցիչ մնայուն, մէկ ուսուցիչ այցելու : Մանկապարտէզի բաժնին մէջ երկու ուսուցչուհի : Բոլորն ալ տեղացիներ են : Ոմանք տեսած են բարձրագոյն կրթութիւն, ոմանք միջնակարգ :

Իրենց մէջ ապրող մը շուտով կը համոզուի որ հոս ուսուցչութիւնը ոչ ապրուստի միջոց է, ոչ ալ փառասիրութիւն, այլ ծառայութիւն եւ նուիրում : Անոնք չեն ստանար նոյնիսկ գոհացուցիչ տարեթոշակ, չունին ներկայանալի զգեստ եւ սակայն նուիրուած են իրենց գաղափարականին :

Երեք տարի իբրեւ տնօրէն իրենց կսկծալի օրերուն մնացած եմ իրենց մէջ եւ օգտակար եղած այդ հերոս ժողովուրդի զաւակներուն : Երբեմն կ'այցելեմ իրենց եւ կը տեսնեմ որ բոլորն ալ երախտապարտ են «Յառաջ»ի եւ Ֆրանսահայ գաղութին ցոյց տուած գուրգուրանքին եւ օժանդակութեան համար : «Յառաջ» վարժարանի թաղ. խորհուրդը եւ ուսուցչական կազմը իրենց աչքերը յառած են «Յառաջ»ին, որովհետեւ դպրոցը հասոյթի տեւական աղբիւր չունի : Պէքաայի շրջանին մէջ «Յառաջ» եւ «Արբալեան» դպրոցներով (Շթորա) կը տրուի հայեցի դաստիարակութիւն :

Երկու դպրոցներն ալ դժբախտաբար չունին իրագիտական պատկերներ եւ բնագիտական գործիքներ : Արկածով մը Յունիս 7ին հրկիզուած էր մանկապարտէզի շէնքը որ կը ծառայէ նաեւ իբրեւ մատուռ, շնորհիւ բարեպաշտ ժողովուրդի աջակցութեան շինուեցաւ զարձեալ աղիւսով : 1947 Յունիս 8ին արկածի մը զոհ գացած էին ընկերներ տօքթ. Ռէթէոս Գույումճեան, Գէորգ Գալուստեան, Խաչիկ Ադամեան, Սարգիս Շէրպէթճեան, Գառնիկ Ցակոբեան : Յունիս 8ին հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենար, շէնքին հրկիզումը եկաւ աւելի տաղել ամբողջ ժողովուրդին եւ մեր երիտասարդ ընկերներու պարագաներուն հոգիները :

Գ. Գ. ԳՈՒՑՈՒԼԵԱՆ

տարբեր է : Այդ տօնին օրը եկեղեցին պարապ էր բացի քանի մը կիներէ եւ դրօշակիրներէ : Կը թերանանք մեր յարգանքին մէջ անոնց հանդէպ, որոնք մեր ազգային գոյութիւնը ամուր հիմերու վրայ դրին եւ մեր գրականութիւնը ծաղկեցուցին» : Այս խօսք տրուած է Պ. Գ. Լազեանի որ ըսած է թէ արժանի գնահատանքը չի տրուիր մեր ուսուցիչներուն, որոնք շատ համեստ են, կ'ուզէի որ քիչ մը անհամեստ ըլլային եւ արժեցնէին իրենք զիրենք : Այս գաղութն ալ որ բարեկեցիկ է, նուազ կը վարձատրէ մեր կրթական մշակները : Գաւառներուն մէջ կը յարգուէին անոնք, եւ հանդէսներուն մէջ պատուոյ տեղը անոնց կը տրուէր : Ամէնէն վերջ խօսած է Մեսրոպ քհնյ. Ամրիկեան որ փառաբանանքը ըրած է Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ը.— ԱՏՐԻԷՆ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

Ներգաղթի պաշտօնատունը պաշտօնեայ մը ղրկեց տեսնելու Փենսիլվանիոյ նախկին կառավարիչ Ճորճ Էրլը, որ նաւային կցորդ եղած էր Թուրքիա, պատերազմի ընթացքին : Ճի՞շդ էր, որ Պ. Էրլ այդպիսի խոստում մը տուած էր եւ արտօնուա՞ծ էր ընելու զայն :

Նախկին նաւային կցորդը երկընտրանքի մէջ էր : Գիտէր, որ իր ձեռքը չէր յարգել այդպիսի խոստում մը, բայց պատերազմի պահանջները անհրաժեշտ դարձուցած էին այդ : Այդ ժամանակ, ան լրտեսական ցանց մը կազմակերպելու վրայ էր Պալքաններու մէջ : Իր լրտեսներէն շատերուն համար, Ամերիկա մտնելու վիզա մը դրամէն աւելի արժէք ունէր :

Հարցաքննութիւնը ջղագրգռեց կառավարիչ Էրլը : Ժամանակին, Նախագահ Րուզվէլթին հիացող մըն էր, բայց հիմա հակառակ էր անոր տնտեսական եւ ընկերային բարեկարգութեանց : Կառավարութիւնը կտրած էր ամէն կապ անոր հետ շնչդալից ճառէ մը վերջ, ուր յայտարարած էր, թէ Ամերիկա պէտք է հիւլէական ռումբով ռմբակոծէ Կրեմլինը եւ վերջ մը տայ բոլշեւիզմին անմիջապէս : Կառավարութեան անդամները յարձակած էին անոր վրայ կատաղօրէն եւ կոչած էին զայն ամէն տեսակ անուններով : Եւ հիմա, կառավարութիւնն էր, որ կ'ուզար իր մօտ տեղեկութիւններ ուղելու :

Տուաւ այդ տեղեկութիւնները : Յայտարարեց, որ գաղթական ընտանիքը նախ աշխատած էր Հիթլէրի եւ ապա իրեն ու Ամերիկայի համար, որ արժէքաւոր ծառայութիւն է մատուցած եւ որ նոյն իսկ գիտէ ամէն ինչ Ատրիէնի մասին :

— Ատրիէ՞ն, զարմացաւ ներգաղթի պաշտօնեան : Ա՞ն ով է :

Բայց նախկին կցորդը լուռ մնաց :

— Ատիկա ձեր պաշտօնատան գործը չէ, ըսաւ :

Երկարատեւ բանակցութիւններէ եւ շատ մը հարցափորձերէ վերջ, գաղթականներուն թոյլատրուեցաւ մնալ Միացեալ Նահանգները : Բայց Ատրիէնի պարագան գաղտնիք մը մնաց : Եւ որովհետեւ, ինչպէս կ'երեւայ, գաղտնիքը շարունակելու մէջ պատճառ մը չկայ, գրենք Ատրիէնին պատմութիւնը եւ տեսնենք, թէ ինչպէս, ան, երկրորդ համաշխարհային պատերազմին, պալքանեան ամէնէն ճարպիկ լրտեսուհին էր, որուն ոչ ոք կրնար հաւասարիլ :

1940ի Ապրիլին, Ատրիէն անունով ճանչցուած պարուհի մը հսկայական յաջողութիւններ ունէր Պուքրէշի նշանաւոր «քապարէ»ին, «Փափա — կալոյ»ի մէջ : Նոյն այդ ամսուն Պուքրէշ ժամանեց՝ Պուլկարիոյ համար Նախագահ Րուզվէլթի նշանակած նոր դեսպանը, Ճորճ Հաուըրտ Էրլ :

Ատրիէն, սեւ մազերով, սեւ աչքերով պալքանեան գեղեցկուհի մը, սուր եւ արթուն մտքով, հրաշալի ընդունակութիւն մը ունէր լեզուներու համար : Իր հայրը եղբայրն էր Մատամ Լուփէսքոյի (հետագային՝ Ռումանիոյ նախկին Քարոլ թագաւորին կինը), Մատամ Լուփէսքոյի նման, Ատրիէնի հայրն ալ Եաշէն էր : Ապրած էր Մոնթէ Գարլօ, Պուքրէշ, Պուտափէշթ, բայց առաւելապէս Փարիզ, Քարթիէ Լաթէն : Կենցաղավար էր եւ հրապուրիչ, աշխարհիկ մարդ մը եւ հրաշալի պատմող մը : Աղջիկը մեծցաւ գեղեցիկ եւ իմաստութեամբ — եւ գտնուեցաւ Պ. Էրլի կողմէ :

Գտնուեցաւ այնպէս, ինչպէս զինուորականները կը գտնեն,— համփանեայով, սիրաբանութեամբ, ծաղկեփունջերով, դրամով, երաժշտութեամբ եւ աւելի դրամով Փենսիլվանիոյ նախկին կառավարիչը գտած էր իր Մաթա Հարին,— աղջիկ մը, որ կը ճանչնար բոլոր ռումանացի ֆաշիստները, հիանալի կապեր ունէր բոլոր կարեւոր մարդոց հետ, կը մտնէր ընկերութիւններու մէջ եւ կրնար տեղեկութիւններ քաղել :

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ԶԻՆԿԸՐ

Ազգաժողովին առջեւ պիտի դրուէր հիւսիս․ Ափրիկէի հարցը ։

Պէյը յիշատակելով կնքուած համաձայնութիւնները, կը մեղադրէ Ֆրանսական իշխանութիւնները որ կը ձգձգեն բանակցութիւնները եւ երբեք չեն ուզած լսել իր խորհուրդները որ պիտի պայծառացնէին մթնոլորտը, բռնի միջոցներու դիմած են եւ ձերբակալած բանտարկած նախարարներ որ իրեն վստահելիներն էին ։

Պէյը կը հրատարկէ նաեւ բարենորոգումները քննող Թունուզեան յանձնաժողովին տեղեկագիրը որ անբաւական կը գտնէ Ֆրանսայի առաջարկները եւ ոեւէ իրական գոհացում չտար Թունուզի արդար ցանկութիւններուն ։

Այս առթիւ կը հրապարակուի նաեւ Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին պատասխանը ուր կը մեղադրուի պէյը որ փոխանակ լսելու խոհական խորհուրդներ, խնդիրը հրապարակային քննադատութեան նիւթ կը դարձնէ ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ համայնավար նախագահը յայտարարութեամբ մը կ՚ըսէ թէ «գերման ժողովրդավար հանրապետութիւնը պիտի չհանդուրժէ բնաւ որ Գերմանիոյ կողմէ պատերազմ կատարուի Ֆրանսայի ժողովուրդին դէմ »։ Թերթերը քարոզութեան նոր բանաձեւ մը կը նկատեն այս բանը՝ Ֆրանսայի ժողովուրդը պառակտելու համար ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ կառավարութիւնը մտադիր է վաւերացնելու Իսրայէլի հետ կնքուած հատուցումներու պայմանագիրը հակառակ արաբական պետութեանց բողոքին ։ Միւս կողմէ Եգիպտոսի վարչապետը քանիցս տեսակցեցաւ Գահիրէի գերման դեսպանին հետ ։ Արաբ երկիրները կ՚ուզեն խզել իրենց առեւտրական յարաբերութիւնները Գերմանիոյ հետ, ինչ որ մտահոգիչ է գերման տնտեսութեան համար ։ Արաբական լիկան որոշեց «պոյքոթի» ենթարկել գերման ապրանքները ։

× Միւնիխէն կը հեռագրեն թէ Պաւերիոյ խորհրդարանին կրթական յանձնաժողովը միաձայնութեամբ ընդունեց ազատական կուսակցութեան մէկ առաջարկը, որու համաձայն բոլոր դպրոցներուն մէջ պիտի երգուի հին երգը՝ «Գերմանիա ամէն բանէ վեր» ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

23 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30-էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի Խրիմեան սրահը ։

Նախագահութեամբ Հայր Քիլէրճեանի ։

Կը խօսի Պ․ Երուանդ Քոչեան

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին դերասան Ա․ Գմբէթեան, Օր․ Աստղիկ Քէօսէեան (երգ) ։ Տրամախօսութիւն, երգ, նուագ ։

Պիւֆէ խիստ մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուին Սեբաստացիները , ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները ։

Մուտքը ազատ է ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Հ․ Յ․ Դ․ «Անդրանիկ» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Ա․ Պօղէկեան եւ Կ․ Ե․ Համալեան ընտանիքներու իրենց զոքանչին եւ մօր մահուան առթիւ եւ 1500 ֆրանք կը նուիրէ Հ․ Յ․ Դ․ Տան հիմնադրամին։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի հինգերորդ Թաղապետարանի գեղեցիկ սրահներուն մէջ (Պանթէոն) ։

Կիրակի Նոյ․ 16ին, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր

Նուիրուած Կովկասեան ժողովուրդներու փոլքլորին, հայկական, վրացական, ատրպէյճանեան եւ հիւսիսային Կովկասեան ճոխ եւ հետաքրքրական բաժիններով ։

ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ ՊԱՐ

Հայկական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր․ Վ․ Ճինճեան (դաշնակ), Օր․ Մարի Կառվարենց (երգ), Օր․ Անահիտ Գալէզեան (երգ), Պ․ Պ․ Գարեգին, Յովսէփ Յովհաննեան եւ Բենօ (նուագ), Կապոյտ Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր․ Ալիս Գալէզեանի ։ Նոր Սերունդի Պանէէօ Քաջանի մասնաճիւղի նորակազմ պարախումբը (Հայ ժողովրդական պարեր բեմադրութեամբ Տիկ. Հ․ Թորոսեանի) ։

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր ։

Orchestre M. Vartivanian:

Տեղերու գիները՝ 300 եւ 200 Ֆր․։ Ուսանողներու եւ դպրոցականներու համար ոտքի տեղեր 150 ֆրանք ։

Տոմսերը նախօրօք կարելի է ապահովել Հայկական գրատուններէն ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ․ Կոմիտէին ։

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia ։

Պատուոյ նախագահութեամբ երեսփոխան (նախկին նախարար) GASTON DEFERREի ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ․ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ F. LEENHARDT եւ J. MASSÉ եւ ընկերներ Ս․ ՍԻՍԼԵԱՆ եւ Յ․ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ։

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

×

Վալանսի մէջ

Կը տօնուի ուրբաթ, 14 նոյեմբեր, ժամը 9ին ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ։

Սալ տէ Ֆէթի մէջ ։

Կը խօսին Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ, ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ ։

Կ՚արտասանէ Տիկին Ա․ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

×

Սեն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Վարուժան » կոմիտէի , մասնակցութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ․ Խաչի ։

Կը նախագահէ ընկեր Տ․ ՁէՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ․ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ կ՚երգէ Տիկին Ա․ ԲԱԼՈՒԵԱՆ ։

×

Սենթ Էթիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ։

Այս Կիրակի ժամը 9ին Rue Pierre Curieի շքեղ սրահը ։

Կը նախագահէ ընկեր Տ․ ՁէՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկ․Ա․Բալուեան եւ տեղւոյս կարող ուժերը ։

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Վարդան ենթակոմիտէին , մասնակցութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Շանթ» թատերախումբին։

Ժամը 3էն 11, Salle Gallemand ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Paul Mazurierի (Առնուվիլի քաղաքապետ եւ անդամ նահանգային խորհուրդի) ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՀՐԱՉ ԿՈԹՈՂԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿէՕԶԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ ։

Երգ, արտասանութիւն, խնջոյք եւ պար, նըւագ ։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Հաղորդակցութիւն.—

Gare du Nordէն 2.15ին, կամ Porte de la Chapelleէն 268 եւ իջնել Terminus ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ․ ԵՐԻՏ․ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տարեկան պարահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ եւ ճոխ գեղարուեստական բաժինով ։

ՆՈՅ․ 30Ի ԿԻՐԱԿԻՆ, Salle Voltaire

Մանրամասնութիւնները քանի մը օրէն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ․ Կարապետ Աբրահամեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին յետ պատարագի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍԱՌԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ․ Յ․ Դ․ Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Պ․ Զպուքճեանի իր կնոջ Տիկին Ա․ Զպուքճեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ ընկեր Կարապետ Յովսէփեանի (Զարսանճաքցի) Մանուկ Տինկճեանի (Ֆօն տը Շէրիւ) մահուան առթիւ ։

ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ․ Կ․ Խաչի մասնաճիւղին ։ Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Համօ Օհանջանեան Ակումբը ։ Ճոխ պիւֆէ, զանազան անակնկալներ ։ Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ համակիրները, Նոր Սերնդականները ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ․ Յ․ Դ․ «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները , այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ․ Յ․ Դ․ Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ․ Կ․ Խաչի վարչութիւնը ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս ուրբաթ ժամը 20ին, ընկերուհի Տիկին Ազատ Դաւիթեանի բնակարանը ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կեդր․ վարչութեան ներկայացուցիչը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Հայ Արիներու Միութեան տարեկան ցերեկոյթը ։ Կիրակի, 8 Մարտ 1953 , կէսօրէն վերջ ժամը 14.30ին Salle de la Chimie:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ․ Կ․ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը, «Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, 20 Դեկտ․ ժամը 10ին մինչեւ լոյս ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը «Համազգային » Լսարանի, այս ուրբաթ ժամը 21ին Sociétés Savantesի (28 rue Serpente) թիւ 2 սրահը ։ Կը խօսի ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ։ Նիւթ՝ բանաստեղծ Նիկողոս Սարաֆեանի գրականութիւնը եւ արուեստը ։

Կ՚արտասանէ Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան ։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի մրցումը տեղի կ՚ունենայ 16 Նոյեմբերին, իր դաշտին վրայ (St. Julien) U. S. Lazaretի դէմ ժամը 15ին ։

Պահեստին ժամը 10ին ընդդէմ Ֆէնիքսի St. Julien: Պատանիները ժամը 10ին ընդդէմ Rouetի Ռուէի դաշտին վրայ ։ Կրտսերները ժամը 10ին ընդդէմ Victor Hugoի ,հակառակորդին դաշտին վըրայ ։

ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Երկուշաբթի 17 Նոյեմբեր, ժամը 8.30ին, Cours Lafayette, Passage Costeի Union de la Jeunesse Chrétienneի սրահը ։ Նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Նոր Սերունդի եւ «Սիամանթօ» խումբին ։ Նիւթ՝ Միքայէլ Վարանդեան, կեանքն ու գործը ։ Մուտքը ազատ է ։ Նոյն դասախօսութիւնը երեքշաբթի 18 Նոյեմբեր, ՏԷՍԻՆԻ Հ․ Յ․ Դ․ Տան մէջ, ժամը 8.30ին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կեսարիոյ եւ շրջակայքի 1895ի դէպքի եւ 1915ի ընդհ․ տեղահանութեան ընթացքին նահատակուող եւ Կեսարիոյ մէջ կախաղան բարձրացող մեր 52 հայրենակիցներու յիշատակին պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ ։

Կը հրաւիրուին բոլոր մեր հայրենակիցները որ ներկայ ըլլան այս պաշտամունքին, յարգելու համար անմոռաց յիշատակը մեր ծննդավայրի զաւակներուն ։

Կեսարիոյ եւ Շրջակայից Հայր․ Միութիւն

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կին մը տնական աշխատանքներ կը փնտռէ Փարիզի մէջ, ամբողջ օրուան համար, մնայուն գործ ։ Դիմել՝ Թերթիս վարչութեան ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 15 Novembre 1952 Շաբաթ 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6916-Նոր շրջան թիւ 2327

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏՕՆԵԼ ԵՒ ՄԵՐՏԵԼ

Այս շաբթու կը վերջանան Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութիւնները:

Երէկ, ուրբաթ, Վալանսի կարգն էր: Այսօր, Շաբաթ, կը տօնեն Մարսէյլի եւ Սէն Շամոնի մէջ: Իսկ վաղը՝ Առնուվիլի (Փարիզ) եւ Սէնթ Էթիէնի մէջ:

Կեդր. Կոմիտէն կարելին փորձած էր, որպէսզի ամէնէն համեստ շրջանն ալ ունենայ բանախօս մը: Տեղ - տեղ՝ մէկէ աւելի: Օրինակ, Մարսէյլի մէջ, որ բազմապահանջ շրջան մըն է, իր ծաւալուն կազմակերպութեամբ:

Քանի մը տարիէ ի վեր, Նոր ուժեր կ'երեւան բեմերու վրայ, իբրեւ բանախօս:

Ամէն տեղ ալ, հասարակութիւնը խանդաղատանքով կ'ողջունէ այս նորահասները, որոնք աստիճանաբար կը զարգանան, ջանալով լեցնել Թափուր դիրքերը:

Ի՜նչքան մեծ եւ անփոխարինելի կորուստներ ունեցանք, վերջին տասնամեակի ընթացքին: Այստեղ եւ ամէն տեղ...

Նոր ուժերու երեւման առթիւ, ամէնէն կազդուրիչ պարագան այն է որ, ոչ մէկը ասպարէզին համար պատրաստուած էր Նախապէս:

Մեծ մասով անտուն բեկորներ կամ որբեր, անոնց իւրաքանչիւրը Նախ ապրելու հոգն ունէր: Եւ ի՜նչ տաժանելի պայմաններու մէջ: Իբրեւ հասարակ բանուոր կամ արհեստաւոր:

Եւ սակայն դիմացան: Ե՛ւ ապրուստ ճարեցին ճակտի քրտինքով, ե՛ւ տուն - տեղ եղան, աշխատանքի բաժին մըն ալ տրամադրելով հանրային ծառայութեան:

Կուսակցութիւնը կը ներշնչէր եւ ճամբայ կը ցուցնէր: Իսկ իւրաքանչիւրը ճակատի մր կը նուիրուէր համաձայն իր ընդունակութեան եւ հընարաւորութեան:

Անշուշտ արդիւնքը շատ աւելի շօշափելի պիտի ըլլար, եթէ նիւթական միջոցներ չպակսէին:

... Հիմա որ տօնակատարութիւնները կը վերջանան, կ'ուզէինք անգամ մը եւս յիշեցնել կարգ մը տարրական պարտականութիւններ:

Երբ Դաշնակցութեան Օրը հաստատուեցաւ 1925ին, գլխաւոր նպատակներէն մէկն էր ոչ միայն ազատագրութեան պայքարը ոգեկոչել, այլեւ տեսակ մը վերաքաղ կատարել:

Արդարեւ, չի բաւեր խանդավառութեան ալիքներ բարձրացնել քանի մը ժամուան համար:

Անհրաժեշտ է նաեւ տեւական հետքեր ձգել, մէկ տարիէն միւսը: Սերտել, քննել, դատել: Վերլուծելով երէկը, ի հարկին դասեր քաղել այսօրուան եւ վաղուան համար:

Որ եւ է գործօն կազմակերպութիւն չի կրնար գոհացնել օրուան պահանջները, եթէ անցեալ փառքերով օրօրուի:

Անցեալի պանծացումը ներշնչման աղբիւր է: Բայց, ամէնէն առաջ հերոսները իրենք պիտի տրտնջային, եթէ չփորձէինք նոր աղբիւրներ հոսեցնել, յարատեւ գործունէութեամբ:

Եթէ Դաշնակցութիւնը կրցաւ կանգուն մնալ եւ գործել աւելի քան վաթսուն տարի, հակառակ դղրդալին փոթորիկներու եւ բազմակողմանի դաւերու, պատճառր շատ պարզ է,— մշտանորոգ երիտասարդացում:

Ամբողջ նշանախօսք մըն է այս բառը:

Երիտասարդացում՝ սրտով, մտքով եւ գործքով: Աշխուժացում՝ սերունդէ սերունդ: Միշտ նոր երկունք եւ յարաճուն վաստակ՝ ամէն ճակատի վրայ:

Դաշնակցութիւնը ինք Թմրած բազմութեանց երիտասարդացման ճամբան կը հարթէր 1890ին, անհնարին յանդգնութեամբ եւ անձնուիրութեամբ: Աւիշ կը ներարկէր, բանալով աչքերը եւ Թեւերր:

Այսօր ալ այդ ոգին է որ պիտի ամրապնդէ մեր կամքը, ի խնդիր նոր նուաճումներու:

Մանաւանդ որ, ժամանակները փոխուած են եւ նոր պահանջներ կը դնեն մեր ուսերուն վրայ, օտարութեան մէջ:

Տարի մր կորսնցուցած պիտի ըլլանք, եթէ ամէն տարեդարձ առաւելութիւն մը չարձանագրէ համրանքով եւ բովանդակութեամբ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երկու տեսակ փնտռտուքի կր հանդիպիք հայերէն բոլոր Թերթերու մէջ: Խօսքս արտասահմանի Թերթերուն համար է:

Մէկը, ալ դասական դարձած է 1915էն ի վեր: Ընտանիքէն կորսուած անդամներ, կը փնտռուին տարիներէ ի վեր, մի զարմանաք որ 37 տարի վերջըն ալ իրենց զաւակը գտնող մայրեր եղան:

Միւս «փնտռտուքը» նոյնքան յատկանշական է,— Ուսուցիչ, քահանայացու եւ նոյնիսկ... Ժամկոչ կը փնտռեն Թերթերու միջոցով: Երեք ասպարէզներ, որոնց առաջին երկուքին համար վախ կայ որ պատմութեան անցնին:

Ուսուցիչ ըլլալու համար անհրաժեշտ է հայերէն գիտնալը: Պայման է բազմանդամ ընտանիք չունենալ, սակաւապէտ ըլլալ եւ քիչ մըն ալ անօթի մնալու վարժուած: Անոնք որ այս տարրական պայմանները կը լրացնեն հետզհետէ կը պակսին կամ իրենց «վարժութիւնը» կորսնցուցած ըլլալով կր հեռանան ասպարէզէն:

Իրենց յաջորդները բոլորովին աւելորդ կը գտնեն մայրենի լեզուն: Ի՞նչ բանի պէտք պիտի ըլլայ, վարժապե՞տ դառնալու allons donc!...

Գալով «քահանայացու»ի, աս ալ անհրապոյր եւ շատ համեստ ասպարէզ է:

Մարդիկ կր մտածեն — «եթէ հոգեւորական պիտի դառնամ, վարդապետ կ'ըլլամ: Նախ դպրեվանք մը կ'երթամ եւ ձրի կր կարդամ: Երբ 25 տարեկան ըլլամ, արդէն եպիսկոպոս եմ, իսկ ամէնէն ուշը 35—40ին «արքութեան» աստիճանը պատրաստ է: Կայ պատրիարք, կաթողիկոս, ըլլալու հաւանականութիւնը: Աշխատանքը դժուար չէ հիմա, մանաւանդ առաջնորդական Թեմերը սակաւաթիւ են: Ամէնէն բանուկ պաշտօնն է մեռել Թաղել, հարսնիք ընել կամ անկապ ու անհամ քարոզներ խօսիլ:

Եկուր քահանայացու գտիր այս պայմաններու մէջ:

Ժամկոչի տագնապ գոնէ չունէինք: Պոլսոյ եւ Գահիրէի Թերթերուն մէջ այդ ալ տեսանք:

Միայն տիրացուն է որ չի պակսիր առ այժմ:

ՍՕՍԻ

Դաշնակցութեան Օրը

Կր տօնուի այսօր Շաբաթ ՄԱՐՍԷՅԼԻ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ:

Վաղը Կիրակի՝ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ եւ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեսնել Դ. էջ:

ԻՏԱԼԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ՀՈՎԻՒԸ

ՄԻԼԱՆ.— Իտալիոյ եւ մասնաւորապէս Միլանոյի հայ համայնքը, որ կը բաղկանայ շուրջ հարիւր ընտանիքներէ, ունեցաւ իր մնայուն հոգեւոր հովիւը, շնորհիւ կարգ մը հայրենակիցներու դրական աջակցութեան:

Նոյեմբեր 6ին Մ. Նահանգներէն Ճենովա հասնելով, Միլան առաջնորդուեցաւ Զգօն Ծ. Վ. Տ. Յակոբեան, մասնաւոր պատգամաւորութեան մը միջոցաւ: Վարդապետը պաշտօնապէս ընդունուեցաւ հոգաբարձութեան եւ գաղութի ներկայացուցիչներէն Պ. Պ. Յակոբ Ալեքսանեանի, Ճօն Յովհաննէսեանի եւ Պ. Ստեփան Պայպուրթլեանի կողմէ Օթէլ Թերմինուսի մէջ: Յաջորդ օրը շարունակուեցան բարի գալուստի այցելութիւններր:

Նոյեմբեր 9ին, կիրակի օր, Զգօն Վ. Հոգաբարձութեան ատենապետ Պ. Յակոբ Ալեքսանեանի հետ ներկայ եղաւ Անկլիքան եկեղեցւոյ մէջ կատարուած արարողութիւններուն՝ ի յիշատակ անցեալ եւ ներկայ պատերազմներու ընթացքին ինկած զինուորներուն: Այս առիթով՝ Հոգեւոր Հովիւը ներկայացուեցաւ ամերիկեան եւ անգլիական հիւպատոսներուն, որոնք մասնաւոր յարգանք եւ գոհունակութիւն յայտնեցին: Արարողութեանց միջոցին, Վարդապետը իր հայկական տարազով կարդաց ու երգեց երկու աղօթք ննջեցեալներուն հոգւոյն: — Յ. Յ. Ա.

ՊԱՅՔԱՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱ ՄԻՇՏ ԿԸ ՄԵՐԺԷ

Ազգժողովին մէջ Թունուզի եւ Մարոքի խընդիրներուն շուրջ վիճաբանութիւնը կը շարունակուի: Եգիպտոսի եւ Փաքիստանի պատուիրակները համեմատաբար չափաւոր էին՝ բաղդատելով Սուրիոյ արտաքին Նախարար Զաֆէր էլ Րիֆայի ելոյթին որ դատապարտեց գաղթային քաղաքականութիւնը, անհամապատասխան գտնելով զայն արդի իրաւական եւ քաղաքակրթական ըմբռնումներուն: Ֆրանսա, ըսաւ, արդար գործ մը կատարած պիտի ըլլայ կատարեալ անկախութիւն տալով Թունուզի եւ Մարոքի՝ ինչպէս եղաւ Սուրիոյ համար: Սուրիա այն օրէն որ իր ճակատագրին տէր եղաւ մեծ յառաջդիմութիւններ իրագործեց եւ զարգացուց մշակութային կապերը Ֆրանսայի հետ, որուն գաղափարականը կը գնահատէ եւ ոչ մէկ օտար իշխանութիւն Ֆրանսայի տեղը բռնեց: Ֆրանսա պէտք չէ արիւնի մէջ խեղդէ այդ երկիրներուն անկախութեան պայքարը:

Քաղաքական յանձնաժողովին մէջ առաջարկ բերուեցաւ յատուկ մարմին մր կազմելու որ ուսումնասիրէ ափրիկեան հարցը: Բայց Ֆրանսական պատուիրակը մերժեց ժողովին իրաւասութիւնը:

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թունուզի պէյին հրապարակ իջնելէն յետոյ, Մարոքի Սուլթանն ալ կը խօսի ամերիկացի լրագրողի մը: Եղած հարցումներուն հետեւեալ պատասխանը տուաւ Սիտի Մոհամմէտ.—

Մարոք իրաւական քանակ մըն է միջազգային տեսակէտով: Անոր գերիշխանութիւնն ու ամբողջականութիւնը երաշխաւորուած են միջազգային դաշնագիրներով: 1912ի դաշինքը չէ ջնջած անոր այս նկարագիրը: Պաշտպանութեան դաշինքին ջնջումով Մարոքի կառավարութեան կը վերադարձուին կարգ մը իրաւասութիւններ որ յանձնուած էին պաշտպան պետութեան: Մարոք երբ անկախութիւն ստանայ, իր արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի հիմնէ աշխատակցութեանը վրայ բոլոր այն երկիրներուն հետ, որ կ'աշխատին ժողովուրդներու եղբայրակցութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան պահպանման: Անկախ Մարոքի մէջ պիտի ընդունինք ընդհանուր քուէարկութիւնը որ ոչ միայն արդար է, այլ աւելի հաւատարմօրէն կը պարզէ հանրային կարծիքը:

ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգաժողովին պատկանեալ յանձնաժողովը օրակարգէ անցուց Թրիկվի Լիի տեղ նոր ընդհ. քարտուղարին ընտրութեան գործը, որ ինչպէս յայտնի է, շատ կնճռոտ խնդիր մըն է, նկատի ունենալով հինգ մեծերուն հակառակութիւնը: Արդէն քանի մը թեկնածուներու անուն կը տրուի, որոց կարգին Իրանի ամերիկեան նախկին դեսպան Էնթազամի:

Թրիկվի Լիի հրաժարման վրայ պիտի հրաժարին նաեւ իրեն Դիւանին պատկանող բարձր պաշտօնատարներ: Իր իրաւագէտ - խորհրդականը՝ Աբրահամ Ֆէլլըր իր յարկաբաժնին պատուհանէն վար նետուելով անձնասպան եղած է: 47 տարեկան էր եւ կը տառապէր ջղային սպառումէ: Թրիկվի Լի զեկոյց մը հրատարակեց թէ անձնասպանութիւնը կապ չունի այն ամբաստանութեանց հետ, որուն համաձայն Ազգաժողովը «կասկածելի» տարրեր (համայնավար կամ համակիր) կը պահէ իր կազմին մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՅ. 11Ը ԵՒ ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅԵՐԸ

Վալանսէն մեզի կը հաղորդեն թէ Նոյ. 11ի զինադադարին հայ գաղութն ալ մասնակցած է բազմութեամբ, սքանչելի եռագոյն ծաղկեպսակ մը դնելով Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ: Տեղական իշխանութիւնները, որոնց գլուխը կը գտնուէր Տրոմի նահանգապետը, Պ. Perreau Pradier, մեծապէս գնահատած են Հայերու հաւատարմութիւնը իրենց երկրորդ հայրենիքին: Գերեզմանատան մէջ, ուրիշ գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը դրած է Ազգ. Միութեան քարտուղարը, Պ. Կարապետեան: Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին Պապիկեան քահանայ, Հ. Պապեան վարդապետ, պատուելի Աբրահամեան, Ազգ. Միութեան նախագահը՝ Գ. Սինապեան եւ ուրիշ անդամներ:

ՑԱՐՈՒՔԻ դէմ դատ բացած է Փարիզեան մեծ գոհարավաճառ մը որ աշխարհի ամենափոքր ժամացոյցը 450.000 ֆրանք արժէքով Թողած էր 340.000 ֆրանքի: Այս ժամացոյցը պաշտօնեայի մր ձեռքով Եգիպտոս ղրկուած էր եւ Ցարուք ընտացագիր մը տուած էր միայն: Քանի մը անգամ պահանջուած է, բայց Ցարուք ոեւէ պատասխան չէ տուած:

ԻԲՐԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Շաբաթ չանցնիր, որ նամակ մը կամ երկու չստանանք հեռաւոր հայրենակցէ մը, ուղղուած մեր հասցէին, իբրեւ [illegible] այս ափերուն վրայ լոյս տեսնող հայերէն թերթ:

Այս նամակները գրողները կարելի է բաժնել երկու մասի :

Առաջին՝ անոնք, որ մեզմէ կը խնդրեն միջնորդել տեղական իշխանութեան մօտ եւ դիւրացնել իրենց մուտքը այս երկրէն ներս:

Երկրորդ՝ անոնք, որ մեզի հարցումներ կ'ընեն եւ տեղեկութիւններ կ'ուզեն այս շրջաններու տնտեսական կեանքի մասին, կամ կուտան ծանօթութիւններ իրենց ունեցած մասնագիտութեան, արհեստի եւայլնի շուրջ:

Եւ որովհետեւ, հակառակ մեր ցանկութեան, միշտ ի վիճակի չենք եղած իւրաքանչիւր դիմումի առանձին պատասխանել դրեթէ նոյնիմաստ գրութիւններով, կը փորձենք հաւաքական պատասխան մը տալ բոլորին :

Առաջին կարգի հարցեր տուող մեր հայրենակիցներուն կ'ըսենք, որ դժբախտաբար ի վիճակի չենք գոհացում տալու իրենց փափաքին: Արժանթին մուտքի համար կայ տրամադրութիւն մը, որ թոյլ կուտայ ներգաղթը անոնց, որոնք ազգականական կապեր ունին երաշխաւորող անձին հետ, կամ յանձնառու կ'ըլլան եկուոր անձին գործ հայթայթելու :

Օրինական այս դժուարութիւնները հարթել շատ դժուար է, երբ այդ պայմանները չեն լրացուիր :

Երկրորդ տեսակի հարցերը եւս կը կարօտին մասնաւոր լուսաբանութեան եւ կ'ենթադրեն պատասխանատուութիւն մը անոր կողմէ, որ կ'ուզէ օգտակար ըլլալ իրեն դիմող հեռաւոր ուրիշ հայրենակիցի մը :

Նախ ըսենք, որ Արժանթինի մէջ ըլլայ թէ Հարաւային Ամերիկայի որեւէ այլ հանրապետութեան, իրենց մասնագիտութիւնը կիրարկելու իրաւունք չունին բժիշկներ, դեղագործներ եւ իրաւաբաններ: Այս պահուս քանի մը ծանօթ բժիշկներ կը համրէ արժանթինահայութիւնը իր մէջ, որոնք արտօնուած չեն իրենց մասնագիտութեամբ զբաղելու: Այդ իրաւունքը ունենալու համար ենթական պարտի առնուազն եօթը ութ տարի յաճախել բժշկական համալսարան: Եւ ատիկա այն ատեն սակայն, երբ ի վիճակի է սպաներէն լեզուով դասաւանդութիւնները իւրացնելու :

Ցարդ Արժանթինը մէկն էր մատի վրայ հաշուող այն երկիրներէն, ուր առեւտրական կեանքը անսովոր թափով կը զարգանար :

Հակառակ անոր, որ ամէն շաբաթ հազարաւոր գաղթականներ կը թափէին այս ափերուն վրայ, երկիրը ամէնուն ալ գործ կը հայթայթէր եւ ամէն եկուոր կը ստեղծէր իրեն համար գոհացուցիչ տնտեսութիւն մը:

Ներկայիս այլ է պատկերը սակայն :

Նախ՝ իշխանութեանց կողմէ ի գործ դրուած խիստ հակակշիռ մը սանձեց անյագ ախորժակը առեւտրականներու, որոնք չեն կրնար իրենց ուզած գիներով վաճառել իրենց մթերած ապրանքները :

Երկրորդ՝ արգիլուեցաւ միաժամանակ մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ առեւտուրի եղանակը : Այս սանձումով դրեթէ կիսուեցաւ շահը այն վաճառականներուն, որոնք երկու ձեւով կ'աշխատէին :

Երրորդ՝ իբրեւ հետեւանք գերարտադրութեան եւ կեանքի սղութեան, կայուն վիճակ մը տիրեց առեւտրական հրապարակին վրայ, ինչպէս քիչ մը ամէն տեղ այս պահուս :

Ապրուստի սղութեան իբրեւ բնական հետեւանք, կանգ առաւ սպառումը այն տեսակ ապրանքներու, որոնք անհրաժեշտ չեն նկատուիր :

Չենք խօսիր այլեւս պերճանք նկատուած ապրանքներու մասին, որոնց գնորդները մատի վրայ կը հաշուըուին :

Անբնական եւ արտակարգ ոչինչ կայ այս բոլորին մէջ :

Նոյնն է երեւոյթը, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Յունաստանի եւ այլ երկիրներու մէջ :

Իբրեւ հետեւանք դարձեալ գերարտադրութեան, գործարաններ ակամայ պիտի գեղչեն իրենց աշխատաւորներու քանակը· ատկէ՝ արտադրող ձեռքերու համար գործի պակաս :

Այս պայմաններուն մէջ, կասկածելի կը դառնայ նոր ժամանողներու արագ յաջողութիւնը : Կայ բնակարանի անհամեմատ տագնապ մը եւս, որ կրնայ յուսահատութեան մատնել անոնք, որ ամէն ինչ ծախած՝ ստիպուած են օրը օրին իրենց ապրուստին մասին մտածել եւ իրենց վաստակածին երեք քառորդը յատկացնել բնակարանի :

Այս պարմաններուն մէջ, կասկածելի կը դառնան էին մեզի :

Ազատ այս հանրապետութիւնը, ուրախ ենք ըսելու, որ առեւտուրի եւ գործի մէջ օտարի եւ տեղացի խտրութիւն չի դներ: Ամէն մարդ ազատ է այս երկիրը մտած օրն իսկ գործի սկսելու· իրաւունք մը, որմէ զուրկ են, օրինակ, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ օտարականները :

Եւ որովհետեւ աւելի քան վեց ամիսէ ի վեր առեւտրական հրապարակը ամէն տեղի պէս կը բոլորէ լուրջ տագնապ մը, կ'ուզէինք որ հոս գալու տրամադիր ամէն հայրենակից հաշուի առնէր տոկալու իր միջոցները :

Գրեթէ նոյնն է, կամ աւելի ծանր, կացութիւնը Չիլիի եւ Ուրուկուայի մէջ, ուր յաճախակի գործադուլներ կը ստեղծեն տնտեսականին զուգընթաց ընկերային տագնապներ եւս, երեւոյթ, որմէ զերծ է բարեբախտաբար Արժանթին, շնորհիւ իր իշխանութեան շրջահայեցութեան :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՆՈՐ ՄՈՎՍԷՍԸ

Վայզման

Իսրայէլի նախագահ Խայիմ Վայզման, որ յանկարծամահ եղաւ Նոյեմբեր 10ին, զաւակն էր ատաղձի վաճառականի մը, որ 15 զաւակ ունէր :

Ծնած 1874 Նոյեմբեր 27ին, ռուսական Կրոտնօ նահանգին մէջ, ատեն մը տեղական դպրոցը յաճախելէ վերջ մտաւ գերմանական, յետոյ անգլիական համալսարաններ: Մասնաւորաբար հետեւեցաւ քիմիական գիտութեանց :

Զգալով որ իրեն ապագայ չկայ Ռուսիոյ մէջ, իբրեւ Հրեայ, երիտասարդ շրջանաւարտը պաշտօն մը ստացաւ Ժընեւի համալսարանին մէջ, նշանակուելով դասախօս քիմիագիտութեան: 1904ին Անգլիա գնաց իբրեւ կենսաբանութեան դասախօս, Մանչեսթըրի համալսարանին մէջ: Երկու տարի վերջ ամուսնացաւ եւ ունեցաւ երկու զաւակ, մէկը Բենիամին՝ հօրը հետեւեցաւ իբրեւ քիմիագէտ, երկրորդը Միքայէլ որ օդաչու էր սպաննուեցաւ 1948ին, երբ ռումբ մը կը փորձէր :

Խայիմ Վայզման շատ կանուխէն նուիրուած էր հրէական դատին :

« Դաւիթի տապանակը դուրս պիտի բերեմ աւերակներու մէջէն եւ պիտի վերաշինեմ զայն այնպէս ինչպէս որ առաջ էր » : Ամովսի մարգարէութիւնն էր որ իրականացուց ան:

Իր գլխաւոր ճիգը եղաւ միացնել ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հրէութիւնը եւ ազգային տուն մը հաստատել Պաղեստինի մէջ: Իր վրայ մեծապէս ազդած էին ցարական Ռուսաստանի պարբերական ջարդերը եւ խանդավառութեամբ հետեւեցաւ Սիոնական շարժման որուն հիմնադիրը, Աւստրիացի հրեայ Թէոտոր Հերցլ ասպարէզ նետուած էր քանի մը տարի առաջ:

1915ին Անգլիոյ ռազմական ճարտարարուեստը ծանր տագնապի մը մատնուած էր «ասեթոնի» նուազման հետեւանքով: Այս նիւթը, որ անհրաժեշտ է պայթուցիկներու շինութեան համար, մինչեւ այն ատեն կը ճարուէր Գերմանիոյ միջոցաւ: Խայիմ Վայզման որ այն ատեն Մանչեսթըրի համալսարանը կը գտնուէր, յաջողեցաւ արուեստական «ասեթոն» հնարել: Այս գիւտը այնքան մեծ արժէք ունէր Անգլիոյ համար որ, Լոյտ Ճորճ յայտարարեց երեսփ. ժողովի մէջ.— « Վայզման տառապէս փրկեց բրիտանական բանակը տագնապալի պահու մը» :

Անգլ. կառավարութիւնը ուզեց վարձատրել գիւտը մեծ պատիւներով եւ պարգեւներով, բայց Վայզման, ինչպէս Մովսէս, մերժելով ամէն պատիւ խնդրեց միայն մէկ շնորհ.— « Տուն մը տուէք իմ ժողովուրդիս »:

Այս յայտարարութեան վրայ Լորտ Պալֆըր 1917 Նոյեմբեր 2ին Լորտ Ռոչիլտի կ'ուղղէր հռչակաւոր նամակը.— « Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը համաձայն է Պաղեստինի մէջ հաստատելու Ազգ. տուն մը հրեայ ժողովուրդին համար եւ ամէն ճիգ պիտի թափէ այս ծրագրին գործադրութիւնը դիւրացնելու համար »:

Ահաւասիկ այս վարձատրութիւնն էր որ նոր յոյսեր կը ներշնչէր Հրեայ ժողովուրդին:

Պալֆըրի յայտարարութիւնը 1920ին հաստատուեցաւ դաշնակից գլխաւոր պետութեանց կողմէ: Սակայն 1914—18ի պատերազմին Անգլիա խորապէս խրած էր Արեւելքի մէջ եւ գործնապէս օգնած արաբական ազգայնականութեան : Արաբները այժմ աւելի քան երբեք կը պահանջէին դադրեցնել Հրեաներու ներգաղթը դէպի Պաղեստին :

Հրեաները իբրեւ պատասխան ցոյց կուտային իրենց հաստատած բարգաւաճ գաղութները, իրենց չորցուցած ճահիճները, բացուած դպրոցները, ջրաբաշխական ծրագիրները, Երուսաղէմի եբրայական համալսարանը, Տոքթ. Վայզմանի ղեկավարութեամբ կատարուած գիտական հետազօտութիւններ եւն. :

Կիրքերը բորբոքեցան երկու կողմէն ալ եւ հակառակ Վայզմանի հրամաններուն եւ կոչերուն, զինեալ Հրեաներ ոչ միայն յարձակեցան Արաբներուն վրայ, այլեւ ջլատեցին Անգլիոյ ձեռք առած միջոցները բարեկարգութիւնը պահպանելու համար :

1937ին անգլիական մասնաւոր յանձնախումբ մը Պաղեստինը կը բաժնէր բրիտանական, հրէական եւ արաբական վարչութեանց: Վայզման տրամադիր էր սկզբունքով ընդունելու այս առաջարկը հակառակ իր հայրենակիցներու կամքին, սակայն ծրագիրը մէկդի դրուեցաւ: Երկու տարի վերջը Անգլիա առաջարկեց Հրեաներու ներգաղթը սահմանափակել 75.000ի յառաջիկայ հինգ տարիներու համար: Անկէ վերջը պիտի դադրէր :

Այս դէպքերը ծանր ազդեցին Վայզմանի վրայ որ զանոնք կը նկատէր ժխտում Պալֆըրի յայտարարութեան եւ դրեթէ մահացու հարուած մը Հրեաներուն համար: Բայց եւ այնպէս 1944ին Վայզման դաձեալ իր ծառայութիւնը տրամադրեց Անգլիոյ եւ Դաշնակիցներուն, երբ կը կռուէին Գերմանիոյ դէմ: Միացեալ Նահանգներու փոխ նախագահը իր երկրին երախտագիտութիւնը յայտնեց Վայզմանի գիտական աջակցութեան համար :

Երբ պատերազմը վերջացաւ, Վայզման վերսկսաւ իր պայքարը նշանակելի կորով մը ցոյց տալով, հակառակ իր տարիքին : 1946ին անգլօ-ամերիկեան յանձնաժողովին առջեւ անգամ մը եւս կրկնեց թէ Հրեաները եւ Արաբները կրնան խաղաղութեամբ ապրիլ այն երկրին մէջ որ սուրբ է երկուքին համար ալ: «Եւրոպան այլեւս չի կրնար հայրենիք դառնալ Հրեաներուն համար», կ'ըսէր միշտ, եզրակացնելով թէ անհրաժեշտ է հրէական պետութիւն մը ստեղծել Պաղեստինի մէջ :

1948ին թեկնածու նշանակուեցաւ Իսրայէլի անժամեայ նախագահութեան համար: Նոյն տարուան մայիսին միաձայնութեամբ ընտրուեցաւ առաջնորդ այն պետութեան որուն ստեղծման նուիրած էր իր ամբողջ կեանքը :

Վայզմանի գլխաւոր արժանիքներէն մէկը եղաւ ըմբռնել արաբական վերածնունդը եւ հաշտեցնել եբրայական ազգայնականութիւնը արաբականին հետ: Իր ջանքերուն շնորհիւ էր որ արաբեւհրէական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Յորդանանի հետ :

Վերջերս հրատարակուեցաւ իր ինքնակենսագրութիւնը « Փորձեր եւ վրիպումներ»: Վայզման այս գիրքին մէջ կը նկարագրէ իր ժողովուրդին երկարատեւ եւ տաժանելի ճիգը դէպի անկախութիւն:

Հանգուցեալ նախագահը իր գիտական գործերէն զատ ձգած է աշխատութիւններ որոնք խոր հմտութիւն կ'ապացուցանեն :

Կը խօսէր ռուսերէն, անգլերէն, գերմաներէն, իտալերէն եւ անշուշտ եբրայերէն: Իր բնակարանը՝ Ռեհովոթ ուր թաղուեցաւ, վառարան մըն էր գիտութեան եւ մշակոյթի: Աշխարհի ամէն կողմէն ականաւոր անձեր ուխտի կ'երթային, խօսելու համար այս մեծ մարդուն հետ որ ֆիզիքապէս շատ կը նմանէր Լենինի, իսկ բարոյապէս Կանտի: Հակառակորդներն անգամ կը յարգէին զինքը եւ մեռած օրը Յորդանանի արաբական կարեւոր թերթերէն մէկը երկար յօդուած մը նուիրեց իրեն :

Ս. Յակոբեանց վանքին

ՁԵՌԱԳԻՐ ԳԱՆՁԵՐԸ

Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանքին ձեռագրական հաւաքածոն իր թիւով եւ արժէքով կը գրաւէ երկրորդ տեղը, հայկական բոլոր հաւաքումներու մէջ: Ան կը պարունակէ այսօր աւելի քան 3700 հին եւ նոր ձեռագիրներ: Այս պատկառելի թիւին մեծագոյն կէսը գոյացած է վերջին հարիւր տարուան ընթացքին :

Ս. Յակոբեանց Վանքին ձեռագիրները առաջին անգամ ցուցակագրած է Տիգրան Սաւալանեան 1860ական թուականներուն: Այդ ցուցակին մէջ նկարագրուած են 1742 գրչագիր մատեաններ, աւելի կամ նուազ ընդարձակութեամբ, ըստ կարեւորութեան. այնպէս որ ձեւացած է 971 մեծադիր էջերէ բաղկացած հատոր մը :

Իրմէ 30 տարի վերջ, աւելի ընդարձակ ծրագրով, այսինքն Տաշեանի եւ Սարգիսեանի դրութեամբ, գործի սկսած է Խապայեան Սահակ եպիսկոպոս, իր ցուցակը խմբագրելով գիրքերու տեսակներուն համաձայն: Ան ցուցակագրած է 2000 ձեռագիրներ, յառաջանալով մինչեւ 2673 թիւը, միջանկեալ դուրս թողլով մօտ 700 հատորներ: Աւելի ուշ, իր կաթողիկոսութեան շրջանին ան ձեռնարկած է նոր խմբագրութեան մը, համաձայն թիւերու կարգին, որ սակայն կանգ առած է 260ի վրայ: Շատ մը ձեռագիրներ ալ սրխալմամբ երկիցս ցուցակագրուած են : Այնպէս որ մեծ ու պզտիկ 90 տետրակներու մէջ շուրջ 7700 էջ գիր տողած է Խապայեան :

Բացի ասոնցմէ, թէ Սաւալանեան եւ թէ Խապայեան պատրաստած են նաեւ ուրիշ ցուցակ մը,

որուն մէջ նշանակուած են, այբուբենական կարգով, հեղինակներու անունները եւ անոնց երկերը:

Սաւալանեանի եւ Խապայեանի կազմած, եւ ցարդ անտիպ մնացած, այս ցուցակներէն է, որ բանասէրները օգտուած են մինչեւ հիմա, աւելի կամ նուազ չափով:

Մեր օրերուն, Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, Երուսաղէմ իր այցելութեան ընթացքին, որոշ ժամանակ կը յատկացնէր վանքին ձեռագիրներուն ցուցակագրութեան, Ան մանրամասնօրէն ցուցակագրած է 164 ձեռագիրներ, եւ իր աշխատութեանց արդիւնքը ի լոյս ընծայեց 1948ին, Ս. Ղազարի Մխիթարեան տպարանէն: Ան թուահամարի կարգով ցուցակագրած է 140 ձեռագիրներ, իսկ մնացեալները ընտրովի առնուած են տարբեր առիթներով:

Արտաւազդ արք.ի այս երկը կը ներկայանայ առաջին հատորը Ս. Յակոբեանց վանքի հայերէն ձեռագրաց մայր ցուցակին: Այս իրողութիւնը թելադրիչ էր ինքնին, որ սկսուած գործը առաջ տարուէր:

Տողերս գրողը, մօտաւորապէս երեք տարի առաջ ձեռնարկած էր շարունակելու Արտաւազդ արք.ի թողուցած տեղէն, վերջերս առիթը ունեցաւ իր ծրագիրը պարզելու յայտնի գիտուն Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի, երբ ան Երուսաղէմ կը գտնուէր: Օրիորդը ուրախութեամբ լսեց մեր փափաքը եւ խոստացաւ օժանդակել մեր ցուցակին հրատարակութեան, եւ, իբրեւ այդ նպատակին յատկացուելիք հիմնադրամի առաջին գումար, նուիրեց հարիւր տոլար: Նոյն օրերուն ուխտաւորաբար քաղաքս գտնուող պէյրութաբնակ ազգայիններէն Պ. Լեւոն Նազարեան եւ Տիկ. Ա. Դաւիթեան եւս նոյն նպատակին նուիրեցին առաջինը 10 յորդանանեան տինար, եւ երկրորդը 50 տոլար: Քաջալերուած այս յուսադրիչ սկզբնաւորութենէն, եւ վստահ ըլլալով, որ նուիրատուներու այս շարքը պիտի ճոխանայ արժանաւոր ազգակիցներու նորանոր անուններով, փութացինք գնել թուղթը եւ սկսիլ տպագրութեան: Երկրորդ հատորի առաջին չորս պրակները արդէն իսկ տպուած են եւ գործը ուղիղ ճամբու մէջ է:

Այս տողերը յանձնելով մեր ազնիւ եւ մշակութասէր ազգակիցներու ուշադրութեան, կը սիրենք յուսալ որ մեր ակնկալութիւնները ի դերեւ պիտի չելլեն եւ սկսուած գործը պիտի շարունակուի կանոնաւոր կերպով:

Տեսուչ Ս. Յակոբեանց ձեռագրատան,
«Սիոն» ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ.

ԾԻԾԱՂ

ՄՈՒՐԱՑԿԱՆԸ. — Ողորմութիւն մը տուէք, Աստուած ձեր կեանքին օրերը երկարէ:

ՀԱՐՈՒՍՏԸ. — Հիմա դրամարկղս պարապ է, աղօթէ որ լեցուի, եւ այն ատեն եկուր...:

×

ԶԻՆՈՒՈՐԸ. — Հարիւրապետ, այս երկաթեայ դիմակը ինծի համար շատ մեծ է:

ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏԸ. — Կրնայ ըլլալ, բայց կոյրգլուխ հնազանդութիւնդ աւելի մեծ պէտք է ըլլայ...:

Ուսանողներու դասադուլը

Փարիզի շրջակաները բնակարան գտնելու խնդիրը հետզհետէ դժուարանալով, 5000 ուսանողներ առանց բնակարանի մնացած են: Ֆրանսացի Ուսանողներու Ազգ. Միութիւնը չափազանց մտահոգ այս կացութենէն կը մտածէ բոլոր ուժերով հանրային իշխանութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրել:

Ուսանողները գլխաւորաբար կը բողոքեն 8 միլիոն ֆրանքի նպաստին ջնջման առթիւ, որով կարելի պիտի ըլլար 4000 սենեակ շինել ուսանողներ պատսպարելու համար: Ինչպէս եւ տասը ճաշարաններ:

Ուսանողները դժուարութեամբ տեղ կը գտնեն համալսարանական ճաշարաններուն մէջ, իբրեւ հետեւանք իրենց նիւթական դժուարութեանց: Իսկ միւս կողմէ ուսանողական բազմաթիւ ճաշարաններ փակուելու վտանգին տակ են:

Ասոր դէմ իբրեւ ցոյց, ուսանողները կը մտածեն դասադուլ ընել մինչեւ տասը օր, թէեւ ծածուկ կը պահեն ճիշդ թուականը:

Ֆրանսայի Ուսանողներու Ազգային Միութեան կեդրոնատեղիին առջեւ Րիւ Սուֆլօ ամէն օր տասնեակ մը աշակերտուհիներ եւ աշակերտներ կը սպասեն կարգի որ համալսարանական ճաշարաններու արձանագրութիւն կատարեն: Վախնալով որ չեն ընդունուիր ճաշարաններուն մէջ, ամբողջ գիշերը կը սպասեն սանդուխներու վրայ, տեղ գտնելուն վստահ ըլլալու համար:

Ամէն տարի 4000 ուսանող կ'աւելնայ, չորս տարիէ ի վեր: Ներկայիս աւելի քան 60 հազար ուսանող եւ ուսանողուհի կան մայրաքաղաքին մէջ, մօտաւորապէս կէսը Ֆրանսայի ընդհանուր թիւին:

Հետզհետէ կ'աւելնան նաեւ ամուսնացած ուսանողներու թիւը, ոմանք մինչեւ իսկ բնտանիքի հայր են եւ ստեղծած են մանկատածարան ուսանողներու զաւակներուն համար: Բազմաթիւ ուսանողներ կուգան նաեւ Ֆրանսայի գաղթավայրերէն, որոնց համար բնակարան գտնելը շատ դժուար է, որովհետեւ անոնք Ամերիկացիներուն, Անգլիացիներուն, Պելժիացիներուն, Հոլանտացիներուն նման հաստատութիւններ չունին պանդոկներու մէջ տեղաւորուելու համար:

Ուսանողները իբրեւ բնակավայր ունին Սիթէ Իւնիվէրսիթէր, որ տարեկան կ'ընդունի 4000 ուսանող եւ ուսանողուհի: Ասկէ զատ կայ ի նպաստ ուսանողներու Փարիզեան Կոմիտէն որ ուսանողներու տրամադրութեան տակ կը դնէ 5600 սենեակ, որու վրայ կ'աւելնայ 650 սենեակներ 32 հաւաքական գրաւուած տուներու մէջ:

Անոնցմէ զատ կան բարեգործական հաստատութիւններու կողմէ վերապահուած պանդոկներ, 300 սենեակներով: Կան տակաւին կահաւորուած տուներ որոնք մինչեւ ամսական 10 հազար ֆրանք կը պահանջեն, ինչպէս եւ մասնաւոր տուներ որոնք իրենց մեծ բնակարաններուն մէջ սենեակներ կուտան ուսանողներու:

Ֆրանսայի Ազգ. Ուս. Միութիւնը կը պահանջէ նաեւ որ համալսարանական ճաշարաններու բացը գոցուի 15 ֆրանքի աւելի նպաստ մը տալով անոնց ճաշ գլուխ: Անցեալ տարի ճաշարանները հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէին, ճաշ գլուխ 115 ֆրանք, որուն 55 ֆրանքը պետութիւնը կը ստանձնէր: Այս տարի ուսանողին բաժինը 75 ֆրանք է եւ պետութիւնը կը շարունակէ տալ 55 ֆրանք: Անցեալ տարի 80 միլիոն բաց մը ունեցաւ այս ճաշարաններուն վրայ, որ գոցուեցաւ Կրթական նախարարութեան յաւելուածական վարկով:

▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 3 Նոյ. (Յառաջ). — Երեք ամսուան յապաղումէ մը վերջ հոկտեմբեր 30ին հոս հասաւ կաթող. պատուիրակ Սիոն եպիսկ.: Մինչեւ օդակայան դիմաւորելու գացած էին Երուսաղէմի նուիրակ եւ Փարիզի կաթող. պատուիրակ Սերովբէ վրդ., փոխանորդը Յարութիւն վրդ. Մուշեան, քահանաներ եւ վարչութեան անդամները, մամուլի եւ զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ:

Եպիսկոպոսը որ մէկ տարի առաջ եկած էր իբրեւ այցելու հովիւ, այս անգամ կը վերադառնայ իբրեւ մնայուն առաջնորդ: Իր ժամանումէն շատ առաջ Մայր եկեղեցւոյն մէջ եւ շուրջը հաւաքուած էր խուռն բազմութիւն մը, մինչեւ հեռաւոր արուարձաններէն: Մուտքը կոխած էր երբ հասան դիմաւորողներու առաջին ինքնաշարժները: Կաթող. պատուիրակը եկեղեցւոյ յարակից սենեակին մէջ ողջատաւորուելով առաջնորդուեցաւ դէպի խորան:

Նոյ. 2ի կիրակի օրը խուռն բազմութիւն մը հաւաքուած էր մայր եկեղեցին, ուր պատարագեց նորընտիր առաջնորդը: Այս առթիւ կարդացուեցաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կոնդակը որ գրուած էր Փետր. 2ին եւ որով Սիոն եպիսկ. կաթող. պատուիրակ կը նշանակուէր Հարաւ. Ամերիկայի (Արժանթին, Ուրուկուէյ եւ Պրազիլիա): Կոնդակը հրահանգներ կուտար գաղութին կազմակերպութեան, մշակոյթի եւ հայապահպանման մասին: Կոնդակին ընթերցումէն վերջ Սիոն Եպիս. խօսեցաւ գեղեցիկ քարոզ մը պարզելով իր ծրագիրները եւ յառաջիկայ աշխատանքները:

Կաթող. պատուիրակին առաջին այցելութեան առթիւ հաստատուածհամերաշխութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Կը յուսանք թէ իր ներկայ պաշտօնավարութեամբ աւելի պիտի զօրանան գործակցութեան կապերը:

× Աւելի քան երեք ամիսէ ի վեր այստեղ կը գտնուի Սերովբէ վրդ. որ եկած է հանգանակութիւն կատարելու ի նպաստ Երուսաղէմի վանքին: Վարդապետը իր քարոզներով եւ համեստ բնաւորութեամբ յաջողեցաւ բաւական կարեւոր գումար մը հանգանակել: Ամէնքն ալ առանց դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան տուին իրենց բաժինը: Այս առթիւ գնահատելի է նաեւ հանգանակիչ յանձնախումբին աշխատանքը: Գաղութը եւ մանաւանդ վասպուրականցի հայրենակիցները ցաւով կը բաժնուին Սերովբէ վարդապետէն: Բազմաթիւ սեղաններ սարքուած էին ի պատիւ իրեն: Միջանկեալ ըսեմ որ Երուսաղէմի ներկայ վեց — եօթը եպիսկոպոսները կամ վարդապետները Վանի մօտակայ գիւղերէն են:

Մաղթենք որ միշտ ներշնչուին Խրիմեան Հայրիկի օրինակելի կեանքէն: Սերովբէ վրդ. դարձեալ հանգանակութեան համար կը մեկնի Մոնթէվիտէօ: Սան Փաւլօ (Պրազիլիա) եւս հանգիպելէ վերջ, պիտի վերադառնայ Երուսաղէմ եւ ապա Փարիզ, իր պաշտօնատեղին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԸՆՔԵՐՔԻ ՇՔԱՆՇԱՆԸ

Կը խնդրենք բոլոր Հայ Նախկին Ռազմիկներէն որոնք մասնակցած են Dunkerqueի հերոսամարտին, որ առաջ Միութեանս գրկել իրենց անունը, մականունը, հասցէն, ծննդեան թուականը, զինուորական միաւորին (unité) անունը եւ fiche de démobilisationին պատճէնը (copie) որպէսզի իրենց համար ստանանք վերոյիշեալ շքանշանը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԽԱՉ:

Նոյնպէս այն բոլոր ռազմիկները, որոնք վիրաւորուած են 1939 — 1945ի պատերազմին եւ դեռ պատուանշան ստացած չեն, եթէ մեզի գրկեն վերոյիշեալ տեղեկութիւնները, իրենց վիրաւորման զինուորական վաւերաթուղթերուն հետ, կրնան նոյնպէս պատուանշան ստանալ:

Վարչութիւն

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ը. — ԱՏՐԻԷՆ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

Ասկէ զատ, հաճելի էր, զուրեկան, գեղեցկադէմ եւ բոլորովին տարբեր այն կիներէն, զորս ճանչցած էր Քուէյքըրներու (*) Քաղաքին մէջ:

Ճորճ Հաուըրտ Էրլ ծնած էր 1890ին: Շաքար զտող մը Ֆիլատէլֆիոյ մէջ, մեծապէս նպաստած էր Րոզվէլթի ընտրական պայքարին: Ամերիկեան դեսպան նշանակուեցաւ 1933ին Աւստրիոյ մէջ: Իսկ 1940ին, անոր վստահուեցաւ դեսպանի կարեւոր պաշտօնը Պուլկարիոյ մէջ:

Ատրիէն, ժամանակ մը ապրեցաւ Սոֆիա, «Պուլկարիա» պանդոկը: Աւելի վերջը, Էրլ անոր տուն մը գտաւ քաղաքային պարտէզին մօտերը: Հոն կ'ընդունէր ան պատահական այցելութիւնները Տիէլլօ անունով ենթադրեալ ալպանացի օրագրողի մը: Ինքն ալ կը ճամբորդէր մինչեւ Օխրիտ լիճը, — արձակուրդի համար, ինչպէս կ'ըսէր: Լիճին քովը քանիցս տեսնուած էր ալպանացիի ընկերակցութեամբ:

Պ. Էրլ մեծ յաջողութիւն մը չունեցաւ Սոփիայի մէջ: Երբ պուլկարական կառավարութիւնը յայտնեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան, թէ առարկութիւն մը չունի փոխելու համար դեսպանները, Էրլ ստիպուած էր կապել իր իրերը: 1943ի Յունուարին, նաւային կցորդ նշանակուեցաւ Թուրքիոյ մէջ եւ մեկնեցաւ Իսթանպուլ:

Բայց ի՞նչ պիտի ընէր Ատրիէնը: Կ'ուզէր սերտ կապի մէջ ըլլալ անոր հետ: Շատ կարեւոր եւ շատ ալ վտանգաւոր լրտեսուհի մըն էր, զոր կարելի չէր աչքէ հեռացնել: Երբ հսկողութեան տակ չըլլար եւ շատ դրամ տրուէր, կրնար դասալիք դառնալ եւ անցնիլ Քալթընպրուներրի Գերման Հետախուզական Սպասարկութեան կամ Ռուսերուն: Ասկէ զատ, այդ օրերուն, Ատրիէն օգտակար տեղեկութիւններ կը հաղորդէր՝ Եուկոսլաւիոյ եւ Ռումանիոյ նկատմամբ ռուսական ծրագիրներու շուրջ: Եւ Էրլ կ'ատէր Սովետները:

Պէտք էր ձեւ մը գտնէր Ատրիէնը Թուրքիա տանելու համար եւ գտնէր՝ առանց ուշադրութիւն գրաւելու կամ գայթակղութիւն մը ստեղծելու: Շատ քիչ բան պէտք է դիւանագիտական մարմնին բամբասանքի նիւթ հայթայթելու համար: Էրլ ոչ մէկ բանով կապուած էր աղջկան հետ: Անիկա մէկն էր Պալքաններու շատ մը սիրուն կիներէն, բայց մէկն էր, որ պատահօրէն՝ օգտակար կ'ըլլար իրեն: Ամբողջ եղածը այս էր: Բայց մարդիկ պիտի հասկնայի՞ն: Ամերիկուհի մը չըլլալով, յանդուգն բան մը պիտի ըլլար գործի առնել զայն պաշտօնապէս:

(*) Կրօնական աղանդ մը, հիմնուած 1650ին Մ. Նահանգներու մէջ: Քաղաքը՝ Ֆիլատէլփիան է:

Թարգմ. Կ. Գ. — Տանօթ. Թրգմ. — Ք. ԶԻՆԿԸՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

Իրանի նոր առաջարկը Անգլիոյ

Քարիւղի խնդիրը կարգադրելու համար Իրան նոր առաջարկ մը ուղղեց Անգլիոյ։ Ազգաժողովին տնտեսական յանձնաժողովին մէկ նիստին մէջ, Իրանի ներկայացուցիչ Տոքթ. Ալի Կուլի Արտալան յայտնեց անգլիական պատուիրակ Սըր Քլիֆորտ Նորթընի թէ Իրանի կառավարութիւնը կ՚ուզէ հատուցում տալ Անգլօ-Իրանեան քարիւղի ընկերութեան այն ձեւով որ Անգլիա կատարեց իր ազգայնացուած հաստատութեանց։ Անգլ. պատուիրակը խոստացաւ պատասխանել զալ շաբթու :

Միւս կողմէ Ամերիկայի մէջ կ՚աշխատին լուծման ձեւ մը գտնել այս վէճին : Իտըն եւ Էչիսըն կը խօսակցին։ Ամերիկացիները կ՚ուզեն որ Իրանի տրամադրուի բաւականաչափ դրամ որպէսզի ան կարենայ շահագործել իր հանքերը եւ գնել անոնց արտադրութիւնը։ Բայց Անգլիա կ՚ուզէ նախ հատուցման հարցը լուծել :

ԻՆՉ Է ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիական շաբաթաթերթ մը կը հաղորդէ որ մարեշալ Պուլկանինի նախագահութեամբ Ջեխոսլովաքիոյ մէջ տեղի ունեցած գաղտնի հաւաքոյթի մը ընթացքին պարզուած է Խ. Միութեան քաղաքականութեան գլխաւոր գիծերը որոնք են. —

Ա. — Պաղ պատերազմ Եւրոպայի մէջ :

Բ. — Տաք պատերազմ Ասիոյ մէջ։

Գ. — Յեղափոխութիւն Միջին Արեւելքի մէջ :

Պուլկանին մասնաւորապէս շեշտեր է Կրեմլինի նպատակը՝ «իրենց ճիգերը կեդրոնացնել Եւրոպայի մէջ քաղաքական ու հոգեբանական պատերազմին վրայ» :

Միշտ նոյն յօդուածագրին ըսելով Մոսկուա կը հաւատայ առաջանալ մինչեւ Պիրէնեաններ, բայց յողնութիւնը պիտի ստիպէ համայնավար բանակները հանգչելու, որու ընթացքին Ամերիկա եւ Անգլիա կրնան վերահաստատել հաւասարակշռութիւնը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ զօր. Ռիճուէյի այցելութիւնները առիթ բռնելով Մոսկուայի պաշտօնաթերթը «Փրաւտա» կը գրէ. — Ամերիկացի բարձր անձնաւորութեանց յաճախակի այցելութիւնները կ՚ապացուցանեն որ Ուաշինկթընի մէջ նոր արկածախնդրութիւններ կը պատրաստուին։ Անոնք Թրակիոյ եւ Յունաստանի մէջ Թրքական զօրքեր տեղաւորելով կ՚ուզեն այդ երկիրը իրենց թաթին տակ պահել։ Այս է ահա Ռիճուէյի ծրագիրը։ Ամերիկացիներուն արդի դիրքը Թուրքերուն հանդէպ կը նմանի հին Հռոմի բռնած դիրքին՝ բարբարոս ցեղերու հանդէպ, զանոնք իբր վարձկաններ առնելու համար իր բանակներուն մէջ։ Ռիճուէյ կ՚ուզէ նաեւ որ Թուրքերը նոր ուժեր ղրկեն Քորէա :

ԶԻՆՈՒՈ՞Ր ԹԷ ԽՈԶ. — Պոլսոյ թերթերը անցեալ օր մեծատառ հրատարակեցին թէ պուլկար զինուորներ սահմանը անցնելով յարձակած են Թրքական պահականոցի մը վրայ, Թուրքերը կրակած ըլլալով Պուլկարները փախած են։ Բայց օր մը վերջը, երբ կը սպասուէր Թուրքեւպուլկար յարաբերութեանց խզման լուրի մը, Անգարայէն թղթակից մը կը հաղորդէ թէ սահմանը անցնողները ոչ թէ զինուորներ են, այլ խոզի երամակներ որոնք մութին մէջ թշնամի կարծուելով կրակի ենթարկուած են։ Առտուն Թուրքերը գտած են 5 խոզերու դիակներ միայն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եմտացոյցին վիճաբանութիւնը կը շարունակուի Ազգ. ժողովին մէջ եւ ընդդիմադիրները նեղը կը դնեն կառավարութիւնը, իրենց պահանջներով։ Բացը գոցելու համար Պ. Փինէ ծրագրած է նոր փոխառութիւն մը հրապարակ հանել։ Միւս կողմէ տուրքերու բարեփոխման կառավարութեան ծրագիրը դարձեալ մերժուեցաւ Ելմտական յանձնաժողովին կողմէ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետ զօր. Նեկիպի լիազօրութիւն տրուեցաւ վեց ամսուան պայմանաժամով «պահպանելու համար Յուլիս 23ի յեղափոխութիւնը» :

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հինգերորդ Թաղապետարանի գեղեցիկ սրահներուն մէջ (Պանթէոն) :

Կիրակի Նոյ. 16ին, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր

Նուիրուած Կովկասեան ժողովուրդներու փոլքլորին, հայկական, վրացական, ատէրպէյճանեան եւ հիւսիսային Կովկասեան ճոխ եւ հետաքրքրական բաժիններով :

ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ ՊԱՐ

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր :

Orchestre M. Vartivanian:

Տեղերու գիները՝ 300 եւ 200 Ֆր.։ Ուսանողներու եւ դպրոցականներու համար ոտքի տեղեր 150 ֆրանք :

Տոմսերը նախօրօք կարելի է ապահովել հայկական գրատուններէն :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին :

Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Պատուոյ Նախագահութեամբ երեսփոխան (Նախկին Նախարար) GASTON DEFERREի :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ F. LEENHARDT եւ J. MASSÉ եւ ընկերներ Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Կ՚երգէ՝ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ա. Տէր Վարդանեան, Օր. Օր. Ա. Ակինեան, Արիստաքէսեան, Պ. Պ. Լ. Ղեւոնդեան, Ս. Սարգիսեան եւ Ժ. Մակարեան :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

×

Սէն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 15ին շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի եւ Կապ. Խաչի :

Կը նախագահէ ընկեր Տ. ՉէՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ կ՚երգէ Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ։

×

Սէնթ Էթիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Այս Կիրակի ժամը 9ին Rue Pierre Curieի շքեղ սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր Տ. ՉէՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկ. Ա. Բալուեան եւ տեղւոյս կարող ուժերը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժնին կը մասնակցին նաեւ Օրիորդներ Արշ. Սեդրակեան, Անահիտ Ստեփանեան, եւ Արմ. Ընտրիկեան (Նոր Սերունդէն)։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ Malian նուագախումբի :

Ճոխ պիւֆէ։ Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

×

Առնուվիլի մէջ

Նոյեմբեր 16ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շանթ» Թատերախումբին։

Ժամը 3էն 11, Salle Gallemand :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Paul Mazurierի (Առնուվիլի քաղաքապետ եւ անդամ Նահանգային խորհուրդի) :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՀՐԱՉ ԿՈԹՈՂԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿէՕԶԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏՍԱՒՈՐԵԱՆ :

Երգ, արտասանութիւն, խնջոյք եւ պար, նուագ։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Հաղորդակցութիւն. —

Gare du Nordէն 2.15ին, կամ Porte de la Chapelleէն 268 եւ իջնել Terminus :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Կարապետ Աբրահամեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին յետ պատարագի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍԱՌԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԿՌՓԱՄԱՐՏ. — Այս կիրակի երիտասարդ կռփամարտիկ ՓԻԷՌ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, 22 տարեկան, առաջին անգամ պիտի մրցի իբրեւ փռօֆէսիօնէլ, ծանօթ կռփամարտիկ Babolinի դէմ։ Սարգիսեան պօքսի սկսած է 1946ին, եւ 59 ամաթէօր մրցումներու մէջ 45 յաղթանակ տարած է, որուն 17ը նօք - աութով։ Մրցումը տեղի կ՚ունենայ Միւթիւալիթէի սրահին մէջ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 Ֆր. այրի տիկին Ա. Վարդանեանէ իր սիրելի ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլորին ներկայութիւնը եւ ճշդապահութիւնը կը խնդրուի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Հայ Արիներու Միութեան տարեկան ցերեկոյթը։ Կիրակի, 8 Մարտ 1953, կէսօրէն վերջ ժամը 14.30ին Salle de la Chimie:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը, «Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, 20 Դեկտ. ժամը 10ին մինչեւ լոյս :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մրցումը տեղի կ՚ունենայ 16 Նոյեմբերին, իր դաշտին վրայ (St. Julien) U. S. Lazaretի դէմ ժամը 15ին։

Պահեստին ժամը 10ին ընդդէմ Ֆէնիքսի St. Julien։ Պատանիները ժամը 10ին ընդդէմ Rouetի Ռուէի դաշտին վրայ։ Կրտսերները ժամը 10ին ընդդէմ Victor Hugoի, հակառակորդին դաշտին վրայ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Կեսարիոյ եւ շրջակայքի 1895ի դէպքի եւ 1915ի ընդհ. տեղահանութեան ընթացքին նահատակուող եւ Կեսարիոյ մէջ կախաղան բարձրացող մեր 52 հայրենակիցներու յիշատակին պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր մեր հայրենակիցները որ ներկայ ըլլան այս պաշտամունքին, յարգելու համար անմոռաց յիշատակը մեր ծննդավայրի զաւակներուն :

Կեսարիոյ եւ Շրջակայից Հայր. Միութիւն

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ ԱՐՔ.Ի

Սիւրմէեան արք.ի մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ, Էսկիշէհիրցիներու Հայր. Միութեան եւ իր նախկին աշակերտներուն կողմէ ի յարգանս իր յիշատակին Փէրլաշէզ իր գերեզմանին այցելութիւն մը պիտի տրուի կիրակի 16 նոյեմբերին : Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն եւ փափաքողներէն հաւաքուիլ «Place Gambetta»ի հրապարակը ժամը 15ին, ուրկէ խմբովին պիտի ուղղուինք դէպի Փէր Լաշէզ :

Էսկիշէհիրցիներու Հայր. Միութիւն

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ՚ուզէք ունենալ դերձակի վերաբերեալ ապրանքներ, աժան մաքուր եւ դիւրամատչելի գիներով, դիմեցէք՝ «ՄԱԿԱԶԷՆ - ԷՔՍՓՐԷՍ» վաճառատունը, 20 rue Consolat, Marseille :

Վստահ ենք որ գոհ մնալով պիտի ըլլաք մեր տեւական յաճախորդը :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 16 Novembre 1952 Կիրակի 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6917-Նոր շրջանի թիւ 2328

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՈ՞Ւ ՀԱՄԱՐ ԵՆ ԴԱՍԵՐԸ

Տեսա՞ծ էք որեւէ հայերէն թերթ կամ քիչ-չատ ծանօթ յօդուածագիր, որ դաս չտայ արդի լրագրութեան եւ լեզուի մասին:

Եթէ մասնաւոր դասընթացք մը բացուէր իւրաքանչիւր հայաշատ գաղութի մէջ, անկասկած դասատուները աւելի շատ պիտի ըլլային քան աշակերտները :

Եւ մեր անտէր մայրենիքն ու մամուլը պիտի դառնային կատարեալ Արշակաւան :

Ո՞ր մէկ անտիրութիւնը արձանագրել: Եւ ո՞ր ճակատէն սկսիլ: Արեւմտեա՞քէն, արեւելքէ՞ն թէ հարաւէն :

Հազուադէպ է գտնել թերթ մը կամ խմբագիր մը որ բարեհաճէր գոնէ օգտուիլ տարիներու ընթացքին տրուած դասերէն:

Ընդհանրապէս անիշխանութիւնը կը սկսի տունէն: Մինչեւ անգամ այն թերթերէն որ մատնանշած են ծուռն ու շիտակը :

Խմբագիրներ, յօդուածագիրներ կան որոնք յաճախ կարօտով կը յիշեն եւ կը յիշեցնեն Պոլսոյ երբեմնի մամուլը,— Մասիս, Արեւելք, Հայրենիք, Բիւզանդիոն, Ազատամարտ, Ճակատամարտ եւն.: Կը յիշեցնեն իբրեւ օրինակ բարեխղճութեան: Լեզուի մաքրութեան եւ ճոխութեան: Նա՛եւ ճաշակի եւ հմտութեան :

Հարցուցէք այդ յուշարարներուն թէ որեւէ փորձ կատարա՞ծ են, եթէ ոչ անոնց զարգացման հասնելու, գոնէ կարգ մը տարրական գիտելիքներ սորվելու համար :

Անհրաժեշտ չէ որ երթան հաւաքածոները թղթատեն :

Ահաւասիկ երեսուն տարի է որ ազգովին արտասահման փոխադրուած ենք մեր հին ու նոր գիտելիքներով:

Տարիներէ ի վեր ունինք հատընտիր մամուլ մը, որ կը ջանայ օգտագործել անցեալ մշակոյթին ժառանգութիւնը :

Տարագրութեան տարիներու ընթացքին, լրագրական թէ գրական լեզուն հասաւ բարձրութեան մը որ երազ կը թուէր երէկ :

Բազմաթիւ միտքեր եւ ձեռքեր փութացին ոչ միայն անընդհատ յղկել, մշակել, ճոխացնել եւ արդիացնել մամուլի լեզուն, այլ եւ ոճեր ստեղծել: Նոյն իսկ հասարակ թարգմանութեանց մէջ :

Անոնք բան-գործ ըրին միանգամ ընդ միշտ վտարել սերունդէ սերունդ փոխադրուած թրքաբանութիւններն ու ֆրանսաբանութիւնները: Մինչեւ անգամ լուր մը թարգմանած կամ խմբագրած ատեն :

Միեւնոյն ատեն դասընթացքներ հաստատուեցան առաջնորդութեամբ հեղինակաւոր դէմքերու: Ամբողջ ծրագիր մը կը ներկայացնէ «Յառաջ»ի «Ի պէտս զարգացելոց»ը (Տարազ) :

Ուղեցոյց-գիրքեր ալ հրատարակուեցան ,— « Մի գրէք, գրեցէք ...» :

Եւ վերջապէս, մինչեւ այսօր, անոնք որ քիչ մը աւելի բան գիտեն, կը ջանան օրը օրին մատնանշել աններելի վրիպումները եւ կոպիտ սխալները : Քերականութեան, շարադրութեան տարրական պահանջները: Ուղղագրութեան կանոնները :

Այդ պարտականութիւնը կատարած ատեն, անոնք ուշադրութեամբ կը հետեւին, որպէսզի սխալներ չգործեն: Եւ միշտ նոր բաներ սորվին :

Մտքի եւ գրչի մարդը յաւիտենական ուսանող մըն է, որ պարտի անընդհատ սերտել: Մշակել եւ նորոգուիլ: Ինքնաքննութեան փորձեր կատարել:

Այս տարրական պահանջը այժմ հին ազգաց պատմութիւն կը համարուի մեր մամուլին համար :

Ամէնէն համբակն ալ հեղինակութիւն մըն է ինքն իր մէջ: Շտեմարան՝ պիտանի եւ անպիտան գիտելեաց: Կը բաւէ որ քիչ-շատ սորված ըլլայ թուղթ մրոտելու արհեստը :

Իրեն համար չեն ոչ անհրաժեշտ գիտելիքները, ոչ ալ պարբերական դասերը :

Յաճախ ինքն ալ դասեր կուտայ: Եւ կ'ողբա՛յ լրագրական ու լեզուական անտիրութեան վրայ :

Բայց, միշտ ի հաշիւ ուրիշին:

Ինչ շրջանաւարտ է ասպարէզ նետուած օտէն ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԻՐՔ ՃԱՐԵՑԷՔ

Յաճախ գրած ենք Հալէպի «Քառէն Եփփէ» ճեմարանի մասին, որ ճշմարիտ օրհնութիւն մըն է ամբողջ շրջանին համար:

Յաջորդ համարով այլապէս չահեկան տեղեկութիւններ պիտի կարդաք, ականատեսի մը վկայութեամբ:

Հաստատուած՝ Դանիական ընկերութեան ընդարձակ հողին վրայ, շատ համեստ միջոցներով, ճեմարանը Ե. տարին կը բոլորէ յարաճուն յաջողութեամբ:

Տեղացիները իրենց կարելի աջակցութիւնը կ'ընծայեն: Լայն բաժին մըն ալ ստանձնած են Ամերիկայի Հայերը, զանազան ձեւերով :

Լսեցի՞ք որ մեր գաղութն ալ քանի մը սան որդեգրած, եղբայրական օգնութիւն մը տրամադրած կամ յանձնառութիւն մը ստանձնած ըլլայ :

Այս գաղութին մէջ հազարաւորներ կան որոնք այդ ճամբաներէն անցան, 1915 — 20ին, աքսորականի կամ որբի տառապանքով :

Որեւէ յիշատակ չի՞ խլրտիր իրենց սրտին մէջ, հիմա որ դիրք շինած, տուն-տեղ են եղած:

Դժուա՞ր է գոնէ գիրքեր տրամադրել, ճոխացնելու համար ճեմարանին նորահաստատ Մատենադարանը :

« Յառաջ»ի խմբագրութիւնը յանձն առած է սնտուկ մը հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրք նուիրել, իր անձնական գրադարանէն :

Եւ ահաւասիկ հրապարակային կոչ մը կ'ուղղէ, որպէսզի ուրիշներ ալ մասնակցին :

Արդէն կարդացիք յայտարարութիւն մը, որով աշխատակից մը յանձն կ'առնէ գիրքերու առաքման հոգը :

Ուրեմն դէպի գործ:

Կրնաք ձեր տրամադրելի գիրքերուն ցանկը հաղորդել խմբագրութեան, որպէսզի կարելի ըլլայ ընտրութիւն մը կատարել :

Ուրիշ թելադրութիւններ ալ, ըստ կարգի :

ՎԱՀԷ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊԻ

ԳԱՀԻՐԷ, 12 Նոյ. (Յառաջ).— Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրէ արք. Նոյ. 11ին այցելեց վարչապետ զօր. Նեկիպի, ընկերակցութեամբ Քաղաք. ժողովի ատենապետ Տոքթ. Խ. Սողիկեանի :

Վարչապետը անմիջապէս յիշեց թէ Տոքթ. Սողիկեանը կը ճանչնար Սուտանէն, երբ ան կը պաշտօնավարէր իբրեւ բժիշկ :

Առաջնորդը խօսք առնելով ըսաւ.

« Ուրախ եմ, որ գեղեցիկ պատեհութիւնն ունիմ իմ եւ իմ ժողովուրդիս անունով ձեզի ներկայացնելու, սիրելի Զօրավար, մեր շնորհաւորութիւնները այն փրկարար շարժումին համար ,որուն վախճանական նպատակն է պանծացումը հայրենիքին եւ երջանկութիւնն ու յառաջդիմութիւնը եգիպտացի ժողովուրդին: Դուք, սիրելի Զօրավար, դուք այս շարժումը վարեցիք այնքան իմաստութեամբ, խոհականութեամբ եւ քաջութեամբ, որ հիացում պատճառեցիք աշխարհին : Նոր եւ փառաւոր դարագլուխ մը բացիք, սիրելի Զօրավար, եգիպտական պատմութեան մէջ, որուն ճակատը եգիպտացի ժողովուրդը պիտի կարդայ, երախտախառն յուզումով, Զօրավար Մոհամէտ Նեկիպ» :

Այս առթիւ առաջնորդը ջերմագին մաղթանքներ ըրաւ Եգիպտոսի բարգաւաճման, եգիպտացի ժողովուրդին բարօրութեան եւ յառաջդիմութեան, ինչպէս նաեւ վարչապետ զօրավար Մոհամէտ Նեկիպի արեւշատութեան համար :

Վարչապետ զօրավար Նեկիպ, զգածուած առաջնորդին շնորհաւորական խօսքերէն ու մաղթանքներէն, պատասխանելով ըսաւ.

—« Բառ կը պակսի ինծի ձեր Սրբազնութեան յայտնելու իմ սրտագին շնորհակալութիւններս նախ ձեր այցելութեան եւ մանաւանդ ձեր շնորհաւորական խօսքերուն եւ սրտագին մաղթանքներուն համար» :

Առաջնորդը զօրավարին ուշադրութեանը յանձնեց Ս. Գրքէն հետեւեալ հատուածը.

«Զարերուն յաջողութիւնը ժամանակաւոր է, բարիներն են, որ պիտի ժառանգեն երկիրը»: «Եւ որովհետեւ դուք այդ բարիներու շարքին մէջ էք, սիրելի զօրավար, ուրեմն Աստուած ձեզի հետ է, ձեր առաջնորդն է եւ հետեւաբար յաջողութեամբ պիտի պսակուին ձեր բոլոր յոյսերն ու ծրագիրները» :

Մամբրէ արք. հրաւիրեց վարչապետը ներկայ ըլլալ յառաջիկայ կիրակի օր Տարանդալի եկեղեցին, ուր տեղի պիտի ունենայ գոհաբանական աղօթք Եգիպտոսի ամբողջական պահպանութեան, եգիպտացի ժողովուրդի ազգ. բաղձանքներուն իրականացման եւ զօրավարին արեւշատութեան համար, եւ աւելցուց որ իր ներկայութիւնը Հայոց եկեղեցիին եւ Առաջնորդարանին մէջ ոչ միայն պատիւ մը պիտի ըլլայ մեր ժողովուրդին համար, այլ մանաւանդ ամէնուն սիրելի զօրավարը անձամբ տեսնելու եւ վայելելու գեղեցիկ պատեհութիւն մը :

Զօրավար Նեկիպ սիրով ընդունեց Առաջնորդին հրաւէրը:

Տեսակցութիւնը տեւեց քսան վայրկեան : Վարչապետը իր հիւրերուն ընկերացաւ մինչեւ ընդունելութեան սրահին արտաքին դուռը, խնդրելով առաջնորդէն իր շնորհակալութիւնները յայտնել հայ գաղութին :

× Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ առաջնորդարանները ձեռնարկած են նուիրահաւաքութեան մը, ի նպաստ Եգիպտոսի հաշմանդամ զինուորներուն:

Կիրակի օր, 16 Նոյեմբեր (այսօր), Համազգայինի Աղեքսանդրիոյ երդչախումբը մեծ համերգ մը սարքած է «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ, ի նպաստ նոյն հաշմանդամ զինուորներուն, հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ զօր. Նեկիպի:

ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ԳԱՂՏՆԻ ԹՂԹԱԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ՑԱՆՑՆՈՒՄ

Երեքշաբթի օր կէսօրէ վերջը նոր նախագահ Այզընհաուըր պիտի այցելէ Թրումընի, ստանալու համար անոր «քաղաքական կտակը»: Այս տեսակցութիւնը երկու ժամէն աւելի պիտի չտեւէ : Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ արտաքին նախարար Էչիսըն :

Խօսակցութեան հիմը պիտի կազմեն երեք խնդիրներ.—

Ա.— Քորէայի պատերազմը: Իբր զինուորական հարց, պիտի զբաղին հարաւային Քորէացիներէն նոր բանակ մը կազմելու, դաշնակիցներու օժանդակութեան եւ Ազգաժողովի դերին մասին: Թրումըն պիտի յանձնարարէ իր յաջորդին անհաշտ մնալ գերիներու փոխանակութեան մասին, քանի որ անոնց բռնի վերադարձը իրենց երկիրները պիտի վարկաբեկէ որչափ Ամերիկան նոյնքան Ազգաժողովը: Թրումըն, պատերազմին շարունակութեան պարագային, պիտի թելադրէ չտարածել յարձակումի սահմանները , բայց ջանալ վճռական յաղթանակ մը ձեռք բերել :

Բ) Գերմանական հարց.— Կը կարծուի թէ Թրումըն պիտի պնդէ եւրոպական բանակի մը պէտքին վրայ, քանի որ դայն փոխարինող ուրիշ որեւէ բան չկայ :

Գ) Ատլանտեանի դաշինք.— Թրումըն եւ Էչիսըն պիտի առաջարկեն եղեր վերաքննել այդ կազմակերպութեան երկարատեւ յատակագիծերը : Եւրոպական տնտեսութեան արդի կացութեան մէջ կարելի չէ ունենալ ցամաքային 96 զօրաբաժիններէ բաղկացած բանակ մը: Ըստ անոնց, 60 լաւ զինուած եւ մեքենացուած զօրաբաժիններ բաւական են, ամերիկեան օդանաւային ուժեղ կազմակերպութեամբ մը որ իր խարիսխները ունենայ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Հիւսիս Ափրիկէի, նոյնիսկ Սպանիոյ մէջ :

Այս տեսակցութենէն վերջը, պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի, ուր պիտի ըսուի թէ նկատելով կացութեան ծանրութիւնը, երկու նախագահները համաձայն են միանալու նոր նախագահին շուրջ «երրորդ համաշխարհային պատերազմ մը» արգիլելու համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կը լսենք մահը Սէնթ Անի հիւանդանոցին մէջ ՏԻԳՐԱՆ ՋԱՅԵԱՆԻ: Բնիկ Պոլսեցի, շաւաւիղն էր ազնուական գերդաստանի մը: Որդին Իլիաս Զայեանի եւ եղբայրը Դաշնակցական Յովհաննէս Զայեանի: Քաջ ֆրանսագէտ: Պաշտօնավարած է Պայր Ալլի մէջ: Զինադադարին խմբագիրը եղած է ֆրանսերէն Renaissance թերթին: Աթէնքի դեսպան եղած է Հայաստանի Հանրապետութեան: Փարիզ գալէ վերջ առեւտրական ձեռնարկներ կատարած է Նէվրուզի եւ Հանըմեանի հետ, միշտ մնալով Պատուիրակութեան կողքին եւ աջակցած է ամէն կարգի ձեռնարկներու: Ցուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԸ ՍԻՐԵՆ ԻՐԵՆՑ ԱՐՀԵՍՏԸ ԵՒ ՀՊԱՐՏ ԵՆ ԱՆՈՎ..

Ամենէ մը ի վեր, շատեր կը դանգատին մեր գրողներուն մասին: Իրենց կը թուի թէ հետզհետէ աւելի պահանջկոտ կը դառնան անոնք: Աւելի շատ ողբեր կ'արձակեն, կը մեղադրեն ժողովուրդը՝ որ անտարբեր է իրենց հանդէպ: Ու հպարտութեան պակաս մը կը տեսնեն գանգատողները, անիրաւութիւն մը կը տեսնեն գրողներուն այս ընթացքին մէջ :

Այս մասին էր որ կը մտածէի առաւօտ մը գործի ճամբուս վրայ :

Կը սուրար կառաշարը հողերուն խորէն: Կ'որոտար գետնուղին՝ խոր, երկար, ամայի նրբանցքի մը պէս: Կանգ կ'առնէինք մերթ ընդ մերթ, կայարանի մը առջեւ, ուր կ'երեւար միշտ, պատին վրայ, մեծադիր նկարը Շարլոյին: Շարլօ այն բացառիկ հարուստ արուեստագէտն է որ համաշխարհային համբաւ կը վայելէ եւ ընդունելութիւն կը գտնէ պալատներէն ներս: Բայց եւ այնպէս, նկարին մէջ, գլխիկոր՝ խռովիչ արտայայտութիւն մը ունէր: Կը հեծկլտար մարդոց աչքը փնտռած եւ չգտած, նախատուած, արհամարհուած, աղքատ մարդու մը պէս՝ որ բարի ու սրտաբաց, մանուկ մնացած է աշխարհի չարութեան առջեւ: Կառաշարը կը սուրէր կրկին կիսամութ նրբանցքին մէջ: Ու կամարները կ'որոտային կրկին: Եւ լաբիւրինթոսին մէջ աքսորուած Մինոտաւրոսի մը ողբը կը լսուէր: Մերթ ընդ մերթ՝ հեռուներէն :

Բազմութիւն մը կար շուրջս: Գործաւորներ, պաշտօնեաներ եւ Հալերը գնումի գացող մանր առեւտրականներ: Քունէն, երազէն նոր դուրս եկած մարդեր՝ ոտքի շատերը, իրարու սեղմուած: Կը կարդային առաւօտեան իրենց թերթը: Ոմանք կը խօսէին: Շատեր կր մնային լուռ, մտահոգ: Քրտնատ, տժգոյն դէմքեր, մարած նայուածքներ կ'երեւային հոս ու հոն :

Կը նայէի պատուհանէն դուրս: Կը հոսէր պատը: Երկաթէ գիծերն ու ելեկտրական հաստ թելերը ալիքներ կը գծէին: Ազդի մը խոշոր տառերը կ'անցնէին մերթ ընդ մերթ: Փլուզում մը կար, կը հոսէին հոսած, անցած տարիներս : Թաւալող ժայռի մը արձագանգը կուգար, կը յիշեցնէր առասպելական հերոսը որ դատապարտուած էր այդ ժայռը միշտ լեռն ի վեր տանելու անիմաստ ճիգին :

Բազմութիւն մը նաեւ ապակիին խորը: Կ'երեւային տեսլային կերպարանքներ: Կը կորսուէին պատին հեղեղին մէջ: Կ'այրուէին անցնող լոյսերէն: Բայց, թափանցելի ու թափանցող ոգիներու պէս, երեւան կուգային միշտ, կը վերակազմուէին, կը հետեւէին մեզի :

Մարդիկ ուրուականներ են միայն շուրջս՝ ամէն առաւօտ: Ուրուականներ՝ նաեւ իրարու համար: Աւելին չեն տեսներ իրարու մէջ: Բայց անմահութիւն մը կը վերադրուի այդ ուրուականներուն: Յոյս մը, հրաշալի վերանորոգում մը կայ մէջս՝ ամէն առաւօտ: Եւ մինչ կառաշարը կը սլանար, իր կրակներէն վերածնող, իր մոխիրները թօթափող հզօր փիւնիկ մը կը բարձրանար կարծէք: Պատուհանին առջեւէն, լոյսեր կ'անցնէին կրակէ թռչուններու նման եւ մեր կառքին լոյսը կը քալէր մեզի հետ, սահելով պատին եւ շուքերուն վրայէն՝ հոսանքն ի վեր: Կը նայէի ու կը մտածէի հայ գրողին վրայ :

Ճիշդ է: Գաղութներու հայ գրողը քիչ մը շատ կը պոռար իր տառապանքը, քիչ մը շատ բացայայտ էին իր պահանջները: Lamentationները շատ էին: Բայց այսպէս էր գրողը աշխարհի ամէն կողմ ալ: Օտար գրողներէն շատերը իրենց ցաւն ու դժգոհութիւնը կ'աղաղակէին: Կը մեղադրեն եւ կը հալածեն ժողովուրդը, որմէ դժգոհ են: Եւ որոշ իրաւունքներ ունի Հայը, եթէ միւս ժողովուրդներէն աւելի ողբացող եղած է :

Գաղութներու հայ գրողը շատ աւելի իրաւունք ունի դժգոհ ըլլալու: Շատ աւելի ծանր են իր պայմանները: Ուրացուած՝ իր հայրենիքէն, ուրացուած՝ նաեւ հակառակ հոսանքին մարդերէն, դատապարտուած է գոհանալու համակիրներու աննշան թիւով մը: Արտասահմանի հայ գրողը ճզմուած կ'զգայ ինքզինք պզտիկ ժողովուրդի մը պզտիկութենէն: Իր գիրքերը չեն ծախուիր, իր գրութիւնները չեն կարդացուիր: Բացակայ են յարգանքն ու համակրանքը : Հայ գրողը ստիպուած է իր հացը ճարել ուսուցչութեամբ, լրագրութեամբ, բանուորութեամբ: Ու չի գիտեր թէ ի՛նչ պիտի ըլլան այսօրուան զոհողութիւններով, զրկանքներով արտադրած իր ստեղծագործութիւնները: Աշխարհի վրայ չկայ գրող մը որ ունենայ հայ գրողին դառն ճակատագիրը: Ժողովուրդը, որ առատաձեռն է եկեղեցիին ու կրօնաւորներուն հանդէպ, դժուարութեամբ կուտայ իր դրամը մշակոյթին ծառաներուն: Գրողը յարգ չունի իր առջեւ: Ու երբ կուտայ, ողորմութիւն կուտայ, կարծէք ...

Այսպէս է որ տաղանդներ՝ դառնացած՝ հեռացան մենէ, սկսան տարբեր լեզուով գրել: Այսպէս է որ մնացողները, լռելեայն, իրաւունք կուտան հեռացողներուն: Հաճելի բան մը չէ պզտիկ, ցրուած ժողովուրդի մը գրողը ըլլալը եւ օտարութեան մէջ ծնած տղաքը շատ լաւ գիտեն այս ճշմարտութիւնը: Մեր լեզուն եւ մեր ազգը չեն հետաքրքրեր զիրենք: Հաճելի չէ նման դրամ մը ստանալը :

Գաղութներու հայ գրողը կը տառապի իր ազգով: Եւ վեհանձնութեան պակաս մը կր գտնէ իր գրչեղբայրներուն քով: Կը տառապին բոլորն ալ եւ իրարու դէմ են տակաւին յիմար գաղափարներով, ամէն մէկը շատ վստահ՝ իր ճշմարտութեան: Լծուած են նոյն կառքին եւ իրար ձգել կ'աշխատին :

Այս բոլորը կարելի է տեսնել օտար գրողներու մէջ ալ: Բայց անշնչելի մթնոլորտ մը կը ստեղծեն մեր մէջ: Պզտիկ է մեր տարածութիւնը : Հայ գրողը իրաւունք ունի դժգոհ ըլլալու, պոռալու: Անբախտ է ամէն կերպով :

Եւ սակայն արտասահմանի հայ գրող մը ըլլալէ աւելի մեծ բան չկայ: Աշխարհի վրայ չենք տեսներ գրող մը՝ որ ունենայ հայ գրողին նիւթին առատութիւնն ու մեծութիւնը: Ցեղին դարաւոր մաքառումը, գոյութեան պայքարը, հալածանքները, գաղթերը, վերջին եղեռնը, հերոսամարտները, մտաւորականներու նահատակութիւնները, աքսորն ու օտարութիւնը :

Հայաստանի վերածնունդն ու անոր խորհրդայնացումը՝ ըսելիքներ են որ, եթէ ըսուին պէտք եղած արուեստով եւ մտքով, կը մեծցնեն հայ գրողը՝ աշխարհի բոլոր գրողներէն աւելի: Ոչ ոք Հայուն չափ կը ճանչնայ մարդկութիւնը՝ իր անգթութեամբ, կեղծիքով, գազանութեամբ, ապիկարութեամբ, շահամոլութեամբ: Հայ գրողը շատ լաւ գիտէ թէ ինչ է Թուրքն ու մահմետականութիւնը, ինչ են քրիստոնեայ Եւրոպան, դրամատիրութիւնն ու համայնավարութիւնը:

Օտար գրողներէն շատերը տխուր, յուսահատական կը գտնեն մեր դարը, հիասթափ են: Մարդը, կ'ըսեն, անկարող է տիրելու իր հոգիին եւ չի կրնար տիրել աշխարհին՝ որ դէպի կործանում կ'երթայ՝ սանձարձակ արշաւով մը: Դժգոհ են ներկայէն եւ անձկութեամբ կը նային գալիքին: Հայը շատոնց է որ գիտէ այս բոլորը եւ շատոնց է որ մտահոգ է գալիքին համար: Դառնութեան, անձկութեան ոչ մէկ բաժակ պիտի հաւասարէր այն բաժակին զոր պիտի բարձրացնէր հայ գրողը: Իր դիրքը ահաւոր է գալիքին առջեւ ...

Օտար գրողներէն շատերը խաղաղութիւն, սէր եւ եղբայրութիւն կ'ըսեն: Հայ գրողն է դարձեալ որ այդ բառերը պիտի տար իրենց մեծութեամբ, գեղեցկութիւն մը դնելով նոյնիսկ մանկական միամտութեան մէջ՝ որով մեր նախորդ սերունդները ահաւոր պատրանքի մը առջեւ դրին մեզ: Սարթր յոյսի մասին կը խօսի: Յուսահատութեամբ կարելի է հասնիլ անոր, կ'ըսէ: Հայ գրողը պէտք չունի նման թշուառ յուսահատութիւններու: Զաւակն է ցեղի մը՝ որ երբեք չէ կորսնցուցած իր յոյսը, որովհետեւ երբեք չէ դադրած տառապելէ: Տառապած է եւ երբեք չէ ուզած մեռնիլ:

Այսպէս, անսահման հորիզոններ ունի հայ գրողը իր առջեւ: Հարուստ է իր աղքատութեան մէջ: Ան կրնայ հպարտ ըլլալ այս բոլորով: Ու մեծ հարստութիւն մը կը կորսնցնեն անոնք որ կը հեռանան մենէ, կը վերածուին իրենց կէսին՝ փայլելով հանդերձ օտար հրապարակներու վրայ: Հայ գրողը տրտնջալու փոխարէն, վհատելու տեղ, հպարտ պէտք է զգայ ինքզինք նման պայմաններու մէջ՝ ազգապահպանման իր ճակատագրով: Հայ գրողը ի հարկէ չկրցաւ բարձրացնել այդ բաժակը եւ իր դժգոհութիւնը տակէ կուգայ մասամբ: Պայմաններն ու անհրաժեշտ աջակցութիւնները չունեցաւ որպէսզի տար այն զոր կ'ուզէր տալ: Գրական առատ բերք մը ունինք այս ուղղութեամբ: Գրուեցան յուշեր: Տրուեցան գիրքեր: Բայց հայ գրողը, տաղանդաւոր նոյնիսկ, չկրցաւ տալ մեր տառապանքին լեռը: Ոմանք մեր անկումը ծաղրելով եւ հայհոյելով գոհացան: Ուրիշներ ուրացումներով: Հերոսամարտները երգողը գոհացաւ հայելիներ խաղցնելով: Քիչեր միայն յաջողեցան տալ ազգային գիտակցութիւնն ու ազգային զգացումները փափաքելի մեծութեամբ: Ցասման, դառնութեան աղաղակները խեղդուած դուրս եկան կոկորդներէն: Ու ժողովուրդէն ուզուած եւ ժողովուրդին գոհացում տալու ձգտող հայրենասիրական pathos մը կը տեսնենք առհասարակ ամէն կողմ, փքացեալ խօսքեր կը լսենք, մինչ օտարամոլութիւնը հետզհետէ աւելի կր թափանցէ մեր ոսկորներէն ներս, ստորագդայութիւնը նոյնպէս :

Բայց եւ այնպէս, հայ գրողը աշխատեցաւ, արտադրեց, տուաւ գործեր՝ զորս օտար գրողները պիտի չկրնային տալ նման պայմաններու մէջ: Ցեղը իրեն չէր ժառանգած իմացականութիւն եւ մշակոյթ, հայրենիք, որոնցմով է որ օտար մեծութիւնները մեծութիւն կ'ըլլան առհասարակ: Հայ գրողներէն շատերը համալսարան չեն տեսած, նոյնիսկ երկրորդական վարժարան: Անարդար է օտարներուն հետ բաղդատել զանոնք:

Այսպէս մեծութիւն մը կայ միշտ արտասահմանի գրողին մէջ: Դժբախտաբար մեր գրողը չանդրադառնար անոր եւ պէտք եղածին չափ հպարտ ու խրոխտ չերեւար: Իր բեռը ծանր է անկասկած: Բայց այդ բեռը քաղցր պէտք էր թուէր իրեն, պէտք էր քալէր առանց տրտնջալու եւ պահանջելու :

Կը նայէի պատուհանէն դուրս եւ կը մտածէի այս բոլորին: Կը խօսէր կողքիս նստող մարդը՝ դիմացինին հետ: Կը խօսէր տառապած, հիասթափ մարդու հեզ, հանդարտ ձայնով: Հանքահորերու մէջ աշխատող բանուոր մըն էր, Տիժոնէն Փարիզ եկած, բուժուելու համար: Պիտի վերադառնար կրկին իր գործին: Լեհ մը՝ հաւանաբար: Իր ձայնը անլսելի կը դառնար մերթ՝ երկաթէ գիծերուն զարնուող, թաւալող անիւներուն, ցնցուող ապակիներուն եւ մեզ տանող հեղեղին ժխորին մէջ: Ականջ չէի կախեր մերթ անոր, հեռուէն կը լսէի զայն: Բան չէի հասկնար: Բայց խօսքերէն մէկը եկաւ, գրաւեց ուշադրութիւնս, հորիզոններ բացաւ մտքիս մէջ:

— Տաժանակիր աշխատանք մըն է: Ու մահուան վտանգ կայ: Բայց ինչպէս ձկնորսները որ կը սիրեն իրենց արհեստը եւ հպարտ են անով, չեն լքեր զայն, հակառակ զոհերուն զորս կը խլէ ծովը, այնպէս են նաեւ հանքահորերու մէջ աշխատողները... Երբ արկած մը պատահի, մեռնողին զաւակը կը շարունակէ գործը ..

Յաճախ մտածած էի օդանաւորդներուն, ռազմիկներուն, լեռնախոյզներուն, մեր եւ օտար հերոսներուն, բոլոր անոնց վրայ որ կը նահատակուին իրենց երազին, ժողովուրդին կամ մարդկութեան համար, իրենց պարտականութեան ճամբուն վրայ: Բայց երբեք նման ուժգնութեամբ չէի անդրադարձած այս ճշմարտութեան :

— « Կը սիրեն իրենց արհեստը եւ հպարտ են անով ..» :

Արդարեւ, հայ գրողը կրնայ հոգեկան մեծութեան մը հասնիլ նման ճշմարտութիւնով: Կը սիրէ իր արուեստը: Մեծ հաճոյք մը կը պարգեւէ ան իրեն: Պէտք չունի տրտնջալու: Օտարութիւն, քայքայում, ապականութիւն՝ վտանգներ են որոնց առջեւ կրնայ հպարտ ըլլալ կուրծք տալով անոնց, առիթներ են: Գաղթահայ գրողը պէտք է համակերպի իր այս ճակատագրին հետ: Մեծութիւն մը կայ իր այդ թշուառութեան մէջ: Բոհեմներ եղած են առհասարակ աշխարհի բոլոր գրողներն ալ, մինչեւ որ համբաւի հասած են: Ֆրանսացի եւ ամերիկացի գրողներ տասը քսան արհեստներով ճարած են իրենց հացը: Այո՛, դրամը յորդած է համբաւէն վերջ, մինչ մեր մէջ, սիրուածներն ու յաջողածներն իսկ ալ չեն կրնար ապրիլ միայն իրենց գրիչով: Բայց հայ գրողը դարձեալ պէտք է հրաժարի ողբեր արձակելէ: Իր ժողովուրդէն աւելի չեն արժեր՝ միւս, աւելի հարուստ ժողովուրդները: Խրոխտ, հզօր, հպարտ ըլլալու իրաւունքներ ունի: Մեր գրողը նախընտրելի է որ երեւայ հզօր, խրոխտ եւ հպարտ :

Բանուորին ձայնը ականջիս մէջ է միշտ .

— Կը սիրեն իրենց արհեստը եւ հպարտ են անով ...

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ, ԻՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Է.

Մեր ներկայ յօդուածէն վերջ ընդհ. ակնարկ մըն ալ Գր. Օտեանի գրական աշխատութեանց վրայ՝ եւ կ'աւարտի այս ուսումնասիրութեան շարքը: Շուտով այս թերթին մէջ կը սկսինք նոր յօդուածաշարք մը, նուիրուած ուրիշ հայրենապաշտ Հայու մը՝ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանի հանրային գործունէութեան:

Ուրեմն 1875 թուականէն մինչեւ 1879ի դէպքերը, երբ Հայկական Դատը 16րդ եւ 61րդ յօդուածներով այլեւս միջազգային խնդիր կը դառնար, կը վերապահենք «Ներսէս Վարժապետեան» շարքին: Պարտականութիւն կը սեպեմ գրել այդ եղերաբախտ պատրիարքի մասին, որ միեւնոյն ատեն Պոլսոյ Կեդր. վարժարանին հիմնադիրն է եւ շուտով կը մօտենանք իր մահուան 70ամեակին:

Որպէսզի չընդհատուի ներկայ յօդուածաշարքին հետ կապուած կարգ մը դէպքերու լուսաբանութիւնը, ստիպուած ենք ուշադրութեան յանձնել քանի մը երեւոյթներ :

Երբ այսօր կորսնցուցած մեր ազգային խարիսխը, ինկեր ենք աշխարհի չորս հովերուն բերանը ու կը փնտռենք փլուզումին պատասխանատուները, սրճարանի դիւանագէտներ կ'ըսեն . — « Սկիզբէն եթէ համոզուած անգլիասէր, ռուսասէր եւ կամ Ֆրանսասէր ըլլայինք՝ այսպէս պիտի չըլլայինք» : Իրականին մէջ այդ 1875էն մինչեւ 1879ի կարճ ժամանակաշրջանին բոլոր աստուածներուն դռները զարնուեցան, զանազան քաղաքա-

կան կողմնացոյցեր չօշափուեցան, բայց կ'երեւի մեր բախտի հրեշտակին մէկ թեւը խորտակուած էր: Նախ, Թրքասէր եղանք՝ արդիւնք չտուաւ, անգլիասէր եղանք՝ անօգուտ, ռուսասէր եղանք՝ ապարդիւն, վերջապէս ինչ որ ըրինք արդիւնք չտուաւ: Խօսինք փաստերով:

1875ին երբ Պոսնա-Հէրսէք ըմբոստացաւ, անմիջապէս քաղաքական աշխարհահայեացք մը, համսլաւութիւնը ծնաւ Պալքաններու մէջ ու անմիջապէս ապստամբեցան Պուլկարիան ու Սերպիան: Համասլաւականութեան հակազդելու համար, Թուրքերն ալ հիմնեցին համիսլամութիւնը: Այսինքն խալիֆայութեան դրօշին կապեցին իսլամ աշխարհը: Դիրքեր ճշդելու օրեր էին: Այս խառնակութեան մէջ Թուրք կառավարութիւնը դիմեց Ներսէս պատրիարքին եւ Հայերու հաւատարմութիւնն ու օժանդակութիւնը պահանջեց: Այդ օրերուն Գր. Օտեան Լոնտոն կը գտնուէր: Գացած էր Օսմ. կառավարութեան կողմէ իբրեւ բանագնաց: Երբ վերադարձաւ, հայկ. կեանքը մտած էր լաբիւրինթոսի մը մէջ: Ներսէս պատրիարք կոնդակ մը հանած էր, պանծացնելով մեր ծայրագոյն հաւատարմութիւնը Օսմ. պետութեան: Գր. Արծրունին, Թիֆլիսի մէջ զայրացած՝ խստօրէն կ'այպանէր Վարժապետեանի այս քայլը:

Արդ, Ռուսեւթուրք պատերազմը հազիւ սկըսած, ռուսական բանակները հասեր էին Պոլսոյ դռներուն առջեւ: Քրիստոնեայ ժողովուրդներ անկախութիւն պիտի ստանային: Պոլսոյ Պատրիարքարանն ալ կը շարժէր: Ներսէս Վարժապետեանի յանձնարարութեամբ Ադրիանապոլսոյ մէջ Ռուսճուքլեան վրդ. ռուսական հրամանատարութեան կը ներկայանար: Բայց առաջին տեսակցութեան իսկ Իգնատիյեւ կ'ըսէր.— «Թրքահայերը պիտի չկրնան ստանալ Պուլկարներու ազատութիւնը, քանի որ Հայերը անպատրաստ գտնուեցան եւ դարձած են մեռեալ տարր մը Հայաստանի մէջ»:

Ասդին, Պոլսոյ մէջ, Ներսէս Վարժապետեան անգլիական դեսպանատունը կը դիմէր, եւ ըստ իրենց «Կապոյտ Գիրք»ի մէջ հրատարակուած պաշտօնական տեղեկագրին, ապստամբութեան խոստումներ կուտար, անշուշտ եթէ Մեծն Բրիտանիա օժանդակէր:

Մեր ղեկավար տարրերը ելք մը կը փնտռէին: Այդ օրերուն Պոլսոյ մէջ ստեղծուած էին չորս տեսակ քաղաքական հոսանքներ.— 1. Անգլիասէրները (բողոքական Հայերը, Հնդկահայերը, Խրիմեան Հայրիկ ու Գր. Օտեան): 2.— Ռուսասէրները (գլխաւորապէս Մատթէոս եպիսկ. Իզմիրլեան, Նար Պէյ եւ Արեւելահայերը, առաջնորդութեամբ Գր. Արծրունիի): 3.— Ֆրանսասէրներ (կաթողիկէ Հայերը, առաջնորդութեամբ Հասունեան պատրիարքին): Ու վերջապէս չորրորդ՝ Թրքասէրները, անոնք որ կը կարծէին թէ՝ — Օրմանեանի բառով — եթէ համախոհականութեան ճամբան բռնէին, աւելի նպաստաւոր պիտի ըլլար մեզի համար: (Հոս կը կեդրոնանային Թուրք կառավարութեան մօտ ծառայող հայ փաշաները, պէյերը եւ հարուստ պահպանողական դէմքերը):

Չորս հոսանքի բաժնուած մեր քաղաքական միտքը կը գործէր մէկ կողմէ Ներսէս Վարժապետեանի ղեկավարութեամբ եւ միւս կողմէ Գրիգոր Օտեանի ցուցմունքներով: Օտեանն էր Պերլինի Վեհաժողովին տրուած յուշագիրը խմբագրողը: Ինչպէս ըսինք, այդ փոթորկոտ օրերու մանրամասնութիւնները կը վերապահենք Վարժապետեանի նուիրելիք յօդուածաշարքին:

61րդ յօդուածի պատրաստութենէն ու միջազգային գետնի վրայ մեր կրած պարտութիւններէն ետք, իբրեւ ընդհ. եզրակացութիւն երկու տեսակէտներ մէջտեղ նետուեցան: Մէկը՝ Խրիմեան Հայրիկի հերիսային պատկերաւոր բացատրութիւնը, թէ՝ եթէ ուժ չունիս ոչինչ կը ստանաս: Իսկ միւսն ալ Ներսէս Վարժապետեանի արտասանած ճառը 1879ի վերջերը, Պոլսոյ Ազգ. Ժողովին մէջ. — «Միտքը կաղաց մեզ մօտ, ապագայ սերունդներ որպէսզի փորձառութիւն ունենան քաղաքական ասպարէզի մէջ, կ'առաջարկեմ Կեդր. վարժարան անունին տակ բարձրագոյն վարժարանի մը հիմնարկութիւնը»: Այսպէս փակուեցաւ մեր քաղաքական խարխափումներու շրջանը՝ հինգ տասը տարի վերջ ասպարէզ բանալով յեղափոխական կուսակցութեանց գործունէութեան:

1880էն վերջ մեր ղեկավար մտաւորականութիւնը ցրուեցաւ աջ ու ձախ: Ներսէս Վարժապետեանը Համիտի կարգադրութեամբ թունաւորուեցաւ: Մինաս Չերազ անցաւ Լոնտոն ու եւրոպական ուրիշ քաղաքներ: Իսկ Գրիգոր Օտեանն եկաւ Փարիզ ու ապաստանեցաւ Օթէօյլ, պանդոկի մը մէջ՝ ուրկէ գրական պատառիկներ կը հասցնէր պոլսահայ մամուլին: Այս տեղի կեանքը եղաւ միօրինակ ու տաղտկալի: Պոլսէն խսեան եւ ուրիշներ կ'օգնէին նիւթապէս: Ծանր յօդացաւով մը աւարտեց իր կեանքը ու թաղուեցաւ Փէռ Լաշէզ:

Յաջորդով իր գրականութիւնը:

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԵՐԳԸ

Մարդիկ կան որ կը կարծեն թէ խօսելուն քով երգելը աւելորդ է:

Երբ քաղաքակրթութիւնը մեզ կը մղէ ամէն բան շուտափոյթ ու համառօտ տնօրինելու, երբ ճամբաները կը կարճեցնենք ու հեռաւորութիւնները կը բառնանք, երբ երիտասարդութիւնը՝ իր կանխահաս զարգացումովը ու ճերմկած մազերովը՝ ծերութեան հետ կը շփոթուի եւ մարդկութիւնը՝ գլուխը ետին դարձնելու ատեն չունեցողի մը պէս կը վազէ, այս ընդհանուր արշաւին մէջ ո՞վ կրնայ երգր մտածել:

Եւ սակայն, ճիշդ այդ ճեպընթաց սուրացումին, այս կանուխ հասունցող ու մաշող հոգիներուն համար աւելի անհրաժեշտ չէ՞ դառնար կազդուրուելու պէտքը:

Այս գաղափարը ունեցած է այն Ֆրանսացին որ տասը հազար ֆրանք կտակած է Ֆրանս. Ակադեմիային, որպէսզի երկու տարին անգամ մը մրցանակ մը տրուի լաւագոյն երգի հեղինակին:

Որովհետեւ երգը այն հանդրուաններէն է ուր ամէն ոք կանգ կ'առնէ, իր յոգնութիւնը կը մոռնայ, կը կազդուրուի եւ յաջորդ օրուան կը պատրաստուի, ուրախ դէմքով դիմագրաւելու բախտին ձախորդութիւնները:

Յետոյ երգը այն միակ բանն է որ կը մօտեցնէ ու կը միացնէ իրարու, աղօթքին պէս ու արցունքին պէս, որոնք երգեր են անշուշտ, երգերուն գերագոյնները:

Եւ անկէ վերսկսելով, շարունակելով ճամբան որ վերջ չունի, որ ծայր չունի, այս անդուլ ուղեւորութիւնը կեանքին՝ նուազ դժնդակ ու աւելի տանելի բան մը կ'ըլլայ ալ:

×

Խոժոռ ճակատներու, մռայլամած դէմքերու, հաստ ու թաւ ձայներու լրջութիւնը՝ ճշմարիտ լրջութիւնը չէ:

Պարզ ու վճիտ ձայն մը, խնդուն երես մը միշտ աւելի հասկնալի, հետեւապէս աւելի օգտակար է, իր զուարթ երեւոյթն իսկ օգուտ մըն է ինքնին:

Ուրախութիւնը հիմա այն կայծն է որմէ շատ կանուխ կը կտրուի մարդկութիւնը իր առօրեայ հոգերովն ու մտմտուքներովը, եւ երգն է որ մանկութեան, անմեղութեան պատրանք կուտայ մեզի, որքան ա՛լ փաղանցուկ ըլլայ այդ պատրանքը:

Եւ որքան դեռ պէտք ունինք վերադառնալու հոն ուրկէ ճամբայ ինկած ենք: Ի՜նչ խրատներով ու խորհուրդներով լեցուն պէտք է ըլլայ մեզի համար այն ճամբան որուն շուրջը նայելու ատենչենք ունեցած մեր արշաւասոյր ընթացքին մէջ, եւ ամէն բանի վրայ սխալ գաղափարով ու սխալ համոզումով եկած ենք հոս, այն կառախումբին մեծ վագոնը ճամբորդող ուղեւորներուն պէս որոնց վրայ՝ հեռագիրի ցիցերը՝ շարունակուող պատի մը տպաւորութիւնը կը թողուն:

Երգը անհրաժեշտ աւելորդ զարդն է .ոչ այն աւելորդներէն մէկը զոր յափրացած քաղաքակրթութիւնը նորէ նոր կը ստեղծէ, այլ այն՝ զոր բնութիւնը տուած է մեզի իր անյեղլի օրէնքներով, երկու նուագի մէջ ամփոփելով մեր կեանքին երկու ծայրերը.— Նորածինի մը լացը ու ոգեվարին հռնդիւնը:

×

Մեր ժողովուրդը Արեւելքի բանաստեղծ ժողովուրդներուն պէս սիրած է միշտ երգը, գաւառները, գիւղերը՝ ամէն տեղ, երգը ամէնուն բերանն է. մշակը անով կը հերկէ իր արտը, հովիւը անով կ'արածէ իր ոչխարները, անով կը տօնեն նորածինին գալուստը եւ հարսի նարօտը անով կը կապեն:

Մեծ քաղաքներու մէջ է որ սխալ ըմբռնուած ծանօթութեան մը հետամտելով, երգերու սովորութիւնը՝ ծիծաղելի կամ ամօթալի բանի մը պէս վերնալու վրայ է քիչ քիչ: Մեր տղաքը պատանիները, կորաքամակ ծերուկներու պէս ծալապատիկ նստած, խօսելով կ'անցընեն ատեննին: Ժպիտ չկայ երեսնին, որովհետեւ կը վախնան որ տղայ կ'երեւան:

Այս պատանութիւնը թող վերադառնայ ուրախութեան, զուարթութեան կանոններուն, որոնք իր տարիքին կանոնները, գրեթէ պարտականութիւններն են:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ը.— ԱՏՐԻԷՆ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

Պուլկարական սահմանագլխուն վրայ տաղտուկի մատնուեցաւ: Չէզոք Թուրք Գաղտնի Սպասարկութիւնը հոտեր մը առած էր, որ Ատրիէն լրտեսուհի մըն էր, այնպէս որ սահմանագլուխի Թուրք պահակները մերժեցին զայն ներս առնել: Ոչ Ատրիէնի արցունքները, ոչ ալ Ըրլի Ջղագրգիռ բողոքները ազդեցին անոնց վրայ:

Ըրլ ստիպուած էր մինակը շարունակել ճամբան իր երեսունեւութ սնտուկներով ու պայուսակներով, երեք գորշ շուներով եւ չորս կատուներով: Եւ որովհետեւ Ատրիէն այլեւս տուն չունէր Սոֆիայի մէջ, գնաց Պուտափէշթ եւ ջանաց ձեւ մը գտնել Իսթանպուլ երթալու համար:

Մինչ այդ վերսկսաւ իր պարերուն «Փափակալոյ»ի մէջ: Իրիկուն մը, իր դերը լմնալէն վերջ, խարտեաշ երիտասարդ մը ներկայացաւ իր հագուելու սենեակը եւ հարցուց, թէ ինչու այդպէս տխուր է: Յայտնեց նաեւ, որ բարեկներ բերած է իրեն Տիէլլօ անունով ալպանացի պարոնէ մը, որ հիմա Թուրքիոյ մայրաքաղաքը, Անգարա կը գտնուի:

Խարտեաշ երիտասարդը, Քալթընպրուններ Պուտափէշթի գործակալներէն մէկն էր: Անոր ձեռքին տակը կ'աշխատէր Տիէլլօ անունով ճանչցուող ալպանացին, որ Ատրիէնը վարձած էր Ճորճ Հաուըրտ Ըրլը լրտեսելու համար: Աւելի վերջը Ատրիէն խոստովանեցաւ որ առաջին անգամն ըլլալով իր կեանքին մէջ, հոգւով-սրտով սիրահարուած էր հուժկու եւ վայելչակազմ ալպանացիին: Հանդիպած էր անոր առաջին անգամ Պուքրէշ, Աթէնէ Փալաս պանդոկին մէջ եւ ան անմիջապէս տեսած էր, որ Ատրիէն, մէկէ աւելի ձեւերով ծառայութիւններ պիտի կրնար մատուցանել իրեն:

Բայց հիմա, երբ խարտեաշ երիտասարդը բարեւներ բերաւ իրեն Տիէլլոյէն, Ատրիէն ուրիշ որ եւ է ժամանակէ աւելի տխրեցաւ: Կար ամերիկացի նաւային կցորդը, Ճորճ Ըրլ, որ իրեն կը սպասէր Վոսփորի մէջ: Ան խոստացած էր իրեն ամէն բան որ կ'ուզէր, նաեւ պատահական ճամբորդութիւն մը դէպի Ամերիկա:

Եւ հիմա ալպանացին ալ, որուն համար ամէն բան պիտի ընէր, կը գտնուէր Թուրքիա: Բայց ինչպէս պիտի կրնար հոն երթալ, երբ Թուրքերը կտրուկ կերպով մերժեցին ընդունիլ զինք իրենց երկիրը:

Այդ օրերուն լաւ էին Թուրքիոյ յարաբերութիւնները Գերմանիոյ հետ: Թուրքիոյ գերմանական դեսպանը Ֆրանց Ֆոն Փափէնն էր: Քալթընպրուններ Հետախուզական սպասարկութիւնը կ'ուզէր, որ Ատրիէն Իսթանպուլ երթայ, աչքը պահելու համար Գ. Ըրլի դիւանագիտական զաղտնիքներուն վրայ: Հետեւաբար, գերմանական Գաղտնի Սպասարկութիւնը ճնշում բանեցուց թրքական իշխանութեանց վրայ եւ հաճոյակատար սահմանապահ մը թոյլ տուաւ Ատրիէնին անցնիլ: Շատ ուրախացաւ, երբ առաջին անգամն ըլլալով տեսաւ Վոսփորը:

Ատրիէն գաղտնի հանդիպում մը ունեցաւ իր ալպանացիին հետ Իսթանպուլի մէջ եւ իմացաւ, որ ան, Անգարայի գերմանական դեսպանատան գլխաւոր խորհրդականին ծառան եղած է: Ասիկա գրեթէ անըմբռնելի էր Ատրիէնին համար: Եթէ ալպանացին գաղտնօրէն կ'աշխատէր Գերմանական Հետախուզութեան համար, ի՞նչ իմաստ ունէր գերմանացի պաշտօնատարի մը ծառայ դառնալը: Վերջ ի վերջոյ, խորհեցաւ ան, ինչ որ դեսպանատունը պիտի իմանայ, պիտի իմանայ նաեւ գերմանական կառավարութիւնը: Ինք անշուշտ անտեղեակ էր Գերմանիոյ ներքին պայմաններուն: Չէր գիտեր, որ Երրորդ Ռայխի պաշտօնատարներն ու անոր բազմաթիւ նախարարութեանց վարիչները աւելի անձկալից էին տեղեկութիւններ քաղելու իրարու մասին, քան թէ թշնամիէն:

Զիխըրհայթտինստ (*) վստահութիւն չունէր Ֆոն Փափէնի վրայ:

(*) Ապահովութեան Սպասարկութիւնը, որ Հիթլէրի ժամանակ կը գտնուէր Նացի կուսակցութեան հսկողութեան տակ եւ ծանօթ էր S. D. անունով,— միացեալ երկու բառերու սկզբնատառերով կազմուած: Ծանօթ Թարգմ.

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

✕ Այգընհաուըրի տեսակցութեան ընթացքին Թրումըն անոր պիտի յանձնէ գաղտնի թղթածրարներ, որոնք միշտ գաղտնի պիտի մնան եւ որոնք, թերեւս, պիտի հարկադրեն Նոր նախագահը զանոնք նկատի ունենալ իր գործունէութեան ընթացքին: Այս գաղտնի թղթածրարներուն մէջ կան որ Րոզվէլթի օրէն փոխանցուած են եւ ոչ ոք տեղեակ է անոնց պարունակութեան բացի Թրումընէ: Ծերակուտական Լօճ որ երկու նախագահներու միջեւ կապը կը պահէ, յայտնած է թէ արդէն իսկ կառավարութենէն ստացած է կարգ մը գաղտնի թղթածրարներ, յանձնելու համար նախագահ Այգընհուըրի :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՎԷՃԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ազգաժողովին մէջ Իսրայէլի պատուիրակ Ապպա Էպան քաղաքական յանձնաժողովին ներկայացուց տասնաբանեայ մը լուծելու համար Քորէայի վէճը:

Քանի որ մէկ կողմը կը պահանջէ հարկադիր վերադարձ գերիներուն իրենց երկիրը, իսկ միւս կողմը չուզեր արձակել այն գերիները որ կը մերժեն իրենց երկիրը դառնալ, Հրեայ պատուիրակը կ'առաջարկէ միջին ճամբայ մը, ջնջելով երկու կողմին պահանջած պարտադրութիւնը: Բոլոր գերիները պէտք է փոխադրուին չէզոք շրջան մը ուր գերիներր իրենք որոշեն իրենց ճակատագիրը. անոնք որ հայրենիք վերադառնալ ուզեն, թող դառնան, իսկ անոնք որ կը մերժեն, ազատ ըլլան երթալու իրենց փափաքած տեղը :

Այս իմաստով առաջարկ մըն ալ բերած է Հնդկաստանի պատուիրակը, իսկ Փաքիստանի պատուիրակը առաջարկեց անմիջապէս կրակը դադրեցնել, մինչեւ գերիներու խնդրին լուծումը: Բայց ամերիկեան պատուիրակը մերժեց այս առաջարկը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յունաստանի ժողովուրդը այսօր կիրակի, կը կատարէ իր քուէարկութիւնը իր նոր խորհրդարանին ընտրութեան համար: Երկու տարուան մէջ այս երրորդ ընտրութիւնն է որ կը կատարուի քանի որ, կուսակցական հակամարտութիւններու հետեւանքով հաստատ կառավարութիւն մը կազմել անկարելի կ'ըլլայ: Վենիզէլոսիարդի կառավարութեան դէմ ընդդիմադիր ուժ մը երեւան եկաւ զօր. Բարակոսի գլխաւորութեամբ: Համայնավար որոշ շարժում մըն ալ կայ երկրին մէջ, բայց անոնք ալ պառակտուած են: Որպէսզի քուէարկութիւնը գդալի արդիւնք մը տայ, ընտրութիւնը պիտի կատարուի մեծամասնական դրութեամբ եւ ոչ թէ համեմատականի ձեւով, ինչպէս էր ցարդ: 1.800-000 Հելլէններ պիտի քուէարկեն եւ կը կարծուի թէ Բաբակոս պիտի տանի յաղթանակը, Փլասթիրասի վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄԱՆ վէճը դարձեալ պիտի գայ Ազգ. ժողովին առջեւ: Վարչապետ Փինէ վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ որուն հետեւանքը կրնայ նախարարական տագնապ մը առաջ բերել:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ Ֆրանսական բանակը մէկ ճակատի վրայ կ'առաջանայ, իսկ ուրիշ ճակատի մը վրայ հակառակորդր ուժգին հակայարձակում մը կը գործէ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ դէմ ոստիկանական գործողութիւններ կը կատարուին Վառի նահանգին մէջ: Թուլոնի, Լա Սէյնի եւ Սէն Րաֆայէլի մէջ խուզարկուած են կարգ մը գլխաւոր համայնավարներու տուները :

ՎՐԱՍՏԱՆԻ մայրաքաղաք Թպիլիսիի (Թիֆլիս) մէջ համայնավարներու լիակատար մէկ հաւաքոյթին մէջ բուռն քննադատութիւններ ուղղուած են վրացի գիտուններու եւ գրագէտներու դէմ, կը գրէ «Փրավտա»: Վրաստանի կեդր. կոմիտէի առաջին քարտուղար Մկէլաձէ յայտարարած է թէ «այս գաղափարական շեղումները հաստատուած են գրական բազմաթիւ գործերու, մամուլին եւ նոյնիսկ գիտական կարգ մը հաստատութեանց մէջ »:

ՍԱՐԻ խնդրին կարգադրութեան մասին միշտ վէճ կայ Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Սարի կառավարութեան միջեւ: Սարի վարչապետը Հօֆման յայտարարեց որ լաւագոյն լուծումը այդ հողամասը միջազգայնացնելն է :

ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ ժողովին մէջ, նկատի առնելով յարուցուած ընդդիմութիւնները, որոշուեցաւ Սպանիոյ ընդունելութեան խնդիրը յետաձգել յառաջիկայ նստաշրջանին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. ԵՐԻՏ. ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տարեկան պարահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ եւ ճոխ գեղարուեստական բաժինով :

ՆՈՅ. 30Ի ԿԻՐԱԿԻՆ, Salle Voltaire

Մանրամասնութիւնները քանի մը օրէն :

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի հինգերորդ թաղապետարանի գեղեցիկ սրահներուն մէջ (Պանթէոն):

Կիրակի Նոյ. 16ին, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր

Նուիրուած կովկասեան ժողովուրդներու փոքրիկ, հայկական, վրացական, ատրպէյճանեան եւ հիւսիսային Կովկասեան ճոխ եւ հետաքրքրական բաժիններով :

ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ ՊԱՐ

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր :

Orchestre M. Vartivanian:

Տեղերու գիները՝ 300 եւ 200 ֆր.: Ուսանողներու եւ դպրոցականներու համար ոտքի տեղեր 150 ֆրանք :

Տոմսերը նախօրօք կարելի է ապահովել հայկական գրատուններէն :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

23 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30-էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի Խրիմեան սրահը :

Նախագահութեամբ Հայր Քիլէրճեանի :

Կը խօսի Պ. Երուանդ Քոչեան

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին դերասան Ա. Գմբէթեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ): Տրամախօսութիւն, երգ, նուագ :

Պիւֆէ խիստ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին Սեբաստացիները, ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները :

Մուտքը ազատ է :

ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Երկուշաբթի 17 Նոյեմբեր, ժամը 8.30ին, Cours Lafayette, Passage Costeի Union de la Jeunesse Chrétienneի սրահը: Նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Նոր Սերունդի եւ «Սիամանթօ» խումբին: Նիւթ՝ Միքայէլ Վարանդեան, կեանքն ու գործը : Մուտքը ազատ է: Նոյն դասախօսութիւնը երեքշաբթի 18 Նոյեմբեր, ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, ժամը 8.30ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տէսինէն ընկեր Սարգիս Առաքելեան եւ ընտանիքը, իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Պետրոս Զպուքճեանին, իր աւկնոջ ԱՂԱՒՆԻ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆի ցաւալի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրեն Տէսինի Ց. Կ. Խաչի դպրոցին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 30 Նոյեմբեր

Կիրակի, ժամը 16 — 24

HOTEL GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ՝

ՊԱՐՈՆ ԳԱՐԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

Défilé des mannequins — Maggy Rouf, Mendel

Attractions, 2 Օրքէսթր

Խճողումի եւ դժուարութեանց տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները, դիմելով՝

Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafeyette, Tél. PRO. 03-19:

Պ. Վահէ Չիլինկիրեանի, 24, rue Feydeau, Tél. CEN. 48-51:

Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue Rochambeau, Tél. TRU. 47-48:

SALLE D'IENA, 10 AVE. D'IENA, PARIS

Ժամը ճիշդ 20.30ին կը ներկայացուի

E. KALMANNի ծանօթ օփէրէթ՝

ՇԻՖԽԱՆՈՒՀԻ ՉԱՐՏԱՇԸ

(Ս Ի Լ Վ Ա)

Ռուսերէն լեզուով: Բեմադրութիւն՝ Իսա-Արտ-Ղուկասօֆ : Նուագախումբ ղեկավարութեամբ՝ ՔԱԼՄԱՆՆ որդիի, մասնակցութեամբ LUDMILLA REVENSKAYAի եւ G. DANIOUCHINEի :

Տոմսերու համար դիմել՝ ռուսական գրատունը՝ 2 rue Pierre le Grand et 77 rue Lourmel, Paris (15), ինչպէս նաեւ ներկայացման օրը թատրոնի կիչէն ժամը 19էն սկսեալ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ց. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը, «Օթէլ Ափլանտիտի մէջ, 20 Դեկտ. ժամը 10ին մինչեւ լոյս :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հայկ. երգչախումբի տարեկան պարահանդէսը 25 դեկտ. ժամը 16—24, Salons des Revoyantsի մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, 27 Դեկտ. շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Արաքի սրահին մէջ, 4 rue Basse Combalot :

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ - ԺՈՂՈՎ

Մարսէյլի Խարբերդ նահանգի նորակազմ Հայր. միութեան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի, 23 Նոյ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 105 rue de Rome, Մարսէյլ, Au Saillard սրճարանի սրահին մէջ: Այս առթիւ կը խնդրուի միութեանս բարեկամ հայրենասէր Խարբերդցիներէ ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին: Օրակարգ՝ Ա) Վարչութեան ընտրութիւն : Բ) Ծրագիր կանոնագրի մշակում :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպ. երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan :

FRANCIS SCOTTի Նուագախումբը :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Հայկական պարեր եւ անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով : Մուտք 300 ֆրանք

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն, 22 Նոյեմբեր, քաղաքապետական մեծ սրահին մէջ (Salle des Fêtes):

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր ժամը 3ին Պուա Քոլոմպի Սալ Մինիսիփալի մէջ (rue D'Estienne dOrves, կայարանի մօտ): Կը ներկայացնէ, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Ն. Մատոյեանի, Մ. Քէչիշեանի եւ Փարիզահայ դերասաններու, առաջին անգամ ըլլալով, մեծ յաջողութիւն գտած օփէրէթը՝ ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ կամ ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ

7 գործ, հեղ. Թրագօշի: Արեւել. Նուագախումբ:

Տոմսերը կարելի է ստանալ հայ նպարավաճառներէ եւ առեւտրականներէ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ընկերական հաւաքոյթը, կիրակի, 23 Նոյ. ժամը 16—24: Ազգային Տան մէջ, 32 rue Trévise:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 Ֆր.:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 18 Novembre 1952 Երեքշաբթի 18 ՆՈՅԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6918-Նոր շրջան թիւ 2329 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՔՆ ՈՒ ՊԱՂԸ

Միջազգային մամուլը «զգայացունց» լուր մը հաղորդեց անցեալ շաբթու:

Գաղտնի ժողովի մը մէջ, որուն կը նախագահէր մառեչալ Բուլկանին, բացատրած են թէ Խ. Միութիւնը կը հետապնդէ երեք հիմնական նպատակներ, — Պաղ պատերազմ Եւրոպայի մէջ: Տաք պատերազմ Ասիոյ մէջ: Յեղափոխութիւն Միջին Արեւելքի մէջ:

Օրուան իրականութիւնն ալ տարբեր բան չապացուցաներ :

«Պաղ»ին հետեւանքները կը տեսնենք ամէն օր, Եւրոպայի ամբողջ տարածութեան վրայ :

Համատարած անստուգութիւն : Տնտեսական տագնապ: Յարաճուն սղութիւն ապրուստի: Զինարշաւ՝ ծայրագոյն սաստկութեամբ: Ելեւմուտքի խանգարում գրեթէ ամէն երկրի մէջ :

Ապա նորանոր ծրագիրներ ու դաշինքներ՝ յանուն հաւաքական ապահովութեան: Արտակարգ ճիգեր՝ հաստատուած կարգուսարքը փրկելու վերահաս վտանգէն :

«Տաք»ը նոյն քստմնելի միօրինակութեամբ կը շարունակուի 1950 Յունիս 25էն ի վեր, Քորէայի մէջ :

Մէկ տարուան ճակատամարտի չափ ալ դինադադարի բանակցութիւնները տեւեցին, առանց ելքի մը յանգելու :

Ամէն անգամ որ համաձայնութեան գետին մը կը գտնուի, անակնկալ մը վերիվայր կը շրջէ ամիսներու աշխատանքը: Եւ հազարաւոր դիակներ իրարու վրայ կը դիզուին, դղրդագին փլուզումներով :

Նոյն ողբերգութիւնը՝ Հնդկաչինի մէջ, ուր արիւն կը հոսի հինգ տարիէ ի վեր:

Տաքն ու պաղը իրար խառնելով, Մոսկուան ստեղծած է լաբիւրինթոս մը, որ կը ծառայէ ջլատելու արեւմտեան ճակատին ուժերը : Խափանելու անոր վերազինման, Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ վերակազմութեան ծրագիրները :

Երբեք այսքան ծանր փորձի մը ենթարկուած չէր արեւմտեան ժողովրդապետութեանց համբերութիւնը :

Մանաւանդ որ, Ազգաժողովն ալ ամլութեան դատապարտուած է, ինչպէս երբեմնի Ազգերու Դաշնակցութիւնը:

Արեւմուտքը իր մեղքերն է որ կը քաւէ, Եալթայի, Թէհրանի եւ Փոցտամի ձախաւեր համաձայնութիւններով :

Ուրեմն պաղ պատերազմ՝ Եւրոպայի, տաք՝ Ասիոյ, եւ յեղափոխութիւն՝ Միջին Արեւելքի մէջ:

Բացատրութեան չի կարօտիր այս վերջին պարագան :

Վերջին քանի մը տարիներու դէպքերը հետեւանք են երկարատեւ խմորումներու:

Սխալ պիտի ըլլար ամէն խլրտում վերագրել բոլշեւիկեան ներշնչումներու :

Արեւելքի ամէնէն յետամնաց երկրին մէջ ալ հասունցած եւ ասպարէզ նետուած է սերունդ մը, որ կ'ուզէ թօթափել ամէն օտար լուծ, իսկական տանտէր դառնալով :

Միեւնոյն ատեն, այդ սերունդը կը փորձէ ներքին բարենորոգումներ կատարել, համաձայն օրուան պահանջներուն:

Ապացոյց՝ Սուրիոյ, Իրանի եւ Եգիպտոսի մէջ կատարուած արտակարգ յեղաշրջումները :

Արդ, Խ. Միութիւնը, որ չօշափուկներու ծաւալուն ցանց մը ունի ամէն տեղ, յայտնի կամ գաղտնի, վարպետօրէն կ'օգտագործէ որեւէ խմորում եւ խլրտում: Ի հաշիւ իր համաշխարհային տիրապետութեան :

Իր հիմնական ծրագիրն է խռովայոյզ մթնոլորտ մը ստեղծել ամէն տեղ: Ի հարկին սատանային հետ ալ կը զինակցի, խրախուսելով ամէնէն յետադիմական շարժումները: Յիշեցէք Բագուի տխրահռչակ համագումարը, 1920ին եւ ուրիշ ըմբոստացուցիչ իրողութիւններ :

Այս պարագաներէն կ'օգտուին զոյնզգոյն դիմակաւորներ, ամբոխին կեր ճարելու համար: Եւ ամէնէն բարեմոյն ժողովուրդն ալ կը դառնայ դիւրագրգիռ եւ կրքոտ, քաւութեան նոխազներ փնտռելով :

Ո՞վ պիտի հսկէ մեր ներքին ապահովութեան վրայ ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԻԳՐԱՆ ՉԱՅԵԱՆ

Արժէքաւոր դէմք մը որ ստուերի մէջ մնաց դժբախտաբար, դէպքերու բերումով :

Որքա՜ն այսպիսի տիպարներ ունէինք Պոլսոյ մէջ, տկուն պաշարով, բայց կորուած՝ ազգային կեանքէ :

Այսպէս չէ՞ր Պետրոս Հալաճեանն ալ :

Զուակը մեծահարուստ ընտանիքի մը, միջազգային հմտութեամբ, ապահովաբար պիտի մնար նոյն սահմանափակ միջավայրին մէջ, եթէ Դաշնակցութիւնը լայն ասպարէզ բացած չըլլար իր առջեւ, Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին :

Անծանօթ մըն էր ողբացեալ Տիգրան Չայեանը, մինչեւ Մեծ Պատերազմի զինադադարը, երբ խմբագրապետ նշանակուեցաւ հայանպաստ ֆրանսերէն օրաթերթի մը, La Renaissanceի :

Քաջ ֆրանսագէտ եւ ճկուն միտք, շուտով փայլեցաւ իբրեւ առաջնակարգ հրապարակագիր, գրաւելով դաշնակից իշխանութեանց ուշադրութիւնը :

Հակառակ իր ազնուապետական ծագումին եւ խոր հմտութեան, չափազանց համեստ էր եւ չարունակ տեղեկութիւններ կը քաղէր հայկական կեանքի, ազգային եւ քաղաքական պահանջներու մասին, որպէսզի կարենար տեսակէտ պաշտպանել տիրաբար եւ կատարեալ գիտակցութեամբ :

Պատրաստ ուժ մըն էր դիւանագիտական ասպարէզին համար: Շատ չանցած նշանակուեցաւ Աթէնքի դեսպան:

Այնուհետեւ դէպքերը գոհավիժեցան: Աղէտ աղէտի վրայ, եւ Տիգրան Չայեան եւս ինկաւ Փարիզ :

Ի՞նչպէս արժեցնէր իր պաշարը, այս միջազգային ծովուն մէջ:

Փորձեց զանազան գործեր: Նոյնիսկ ... մածունի գործարան մը բացին ողբացեալ Ա. Համբարեանի եւ Բժ. Նեւրուզի հետ, Վահան Խորասանճեանի նիւթական աջակցութեամբ: Դժբախտաբար մնացին կէս ճամբան :

Տարիներէ ի վեր կ'աշխատէր օտար դրասենեակի մը մէջ :

Վերջին անգամ տեսանք երկու տարի առաջ, երբ զօր. Շէքէրճեան Փարիզ եկած եւ զինքը փնտռած էր, Պոլսէն ծանօթ ըլլալով :

Ընկճուած էր եւ դժուար կ'արտայայտուէր :

Անցեալ տարի լսեցինք թէ հիւանդանոց փոխադրուած է, իբրեւ հետեւանք ջիղերու քայքայման :

Եւ աւհաւասիկ վախճանը, — անտէր «դարիպ»ի մը մահը օտարութեան մէջ... ՎԱՀԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ.— Անհատական նամակէ մը կ'իմանանք թէ Մ. Նահանգներու վերջին ընտրութեանց մէջ երեսփ. ժողովին անգամ ընտրուած է Հայ մը, Ստեփան Տէրունեան, որ հանրապետական կուսակցութեան ընտրելին էր: Շահած էր 180.000 քուէ, իսկ հակառակորդը, դեմոկրատ Հրեայ մը, շահած է միայն 50.000 քուէ: Տէրունեան ընտանիքը բնիկ Ադրիանապոլսեցի է, 1920էն ի վեր Նիւ Եորք հաստատուած

ԻՐԱՆԻ նախորդ վարչապետին՝ զօր. Ռազմարայի ահաբեկիչը, Խալիլ Թահմասեպի, որ 27 տարեկան է եւ ներում ստացած էր, բանտէն ելլելով ներկայացաւ կրօնապետ Էյաթոլլահ Քաշանիի եւ վարչապետ Մոսատեղի, շնորհակալութիւն յայտնելու համար: Վարչապետը հրամայեց լուծել Գերագոյն Ատեանը եւ նոր դատաւորներ նշանակել, հեռացնելով կասկածելիները:

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ փորձեր կատարուած են Նոյ. 2ին, Էնիւեթոքի մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնախումբը: Նոր ռումբը հազար անգամ աւելի զօրաւոր կը համարուի :

ՁԻՒՆ - ՁՄԵՌԸ հետզհետէ կը սաստկանայ Ֆրանսայի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ, խանգարելով հաղորդակցութիւնները՝ ծովու թէ ցամաքի վրայ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երեսփ. ընտրութեանց առաջին արդիւնքը նպաստաւոր է մառեչալ Փափագոսի համար, որ Ամերիկացիներուն թեկնածուն կը համարուի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Շաբաթ առաւօտէն մինչեւ կիրակի ժամը 9.30ին Ազգ. ժողովը քուէարկեց հինգ ելմտացոյցներ, քսան ժամ անընդհատ վիճաբանելէ ետք: Այս նախահաշիւները կը վերաբերին երկրորդական վարչութեանց եւ սակայն անոնց քուէարկումը յաջողութիւն մը կը համարուի Փինէի համար, որ կը սպառնար վստահութեան խնդիր յարուցանել :

Նոյն օրը յետաձգուեցաւ Նախկին ռազմիկներու Նախարարութեան ելմտացոյցին քննութիւնը, լուրջ դժուարութեանց հանդիպած ըլլալով :

Կառավարութեան ամէնէն մեծ հոգն է հարկային բարենորոգման օրինագիծը, որ եթէ քուէարկուի, հարիւր հազար գիւղացիներ եւս պիտի հարկադրուին թեթեւ տուրք մը վճարել: (Այժմ միայն հարիւր հազար հոգի ենթակայ են այդ տուրքին):

Ուրիշ ծանր հոգ մը եւս ունի վարչապետը: Զօր. տը Կոլի կուսակիցները եւ շատ մը պահպանողականներ եւ արմատականներ կ'ուզեն հեռացնել արտաքին նախարարը, Շուման : Ասոնք հակառակ են եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացման զոր կ'ուզէ փութացնել արտաքին նախարարը :

Ուրբաթ օր, Պ. Փինէ յաջողեցաւ երկու երեք շաբաթ շահիլ, հաւանելով ելմտական ծրագրին կցել հարկային բարենորոգման օրինագիծը : Իսկ Շումանի խնդիրը պիտի յուզուի Նոյ. 27ին, երբ քննուի արտաքին քաղաքականութեան ելմտացոյցը: Այս առթիւ պիտի արծարծուի նաեւ եւրոպական բանակի խնդիրը: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Պ. Փինէ պիտի խուսափի անոր վաւերացումը պահանջելէ, բայց իր հակառակորդները առիթէն պիտի օգտուին, դժուարութիւններ յարուցանելու համար արտաքին նախարարութեան ելեւմուտքի քննութեան ատեն: Եթէ անոնք հաստատեն կառավարութեան պահանջած վարկերը, անուղղակի վաւերացուցած պիտի ըլլան եւրոպական բանակի դաշնագիրը: Այս ծրագրին հակառակ են շատ մը չափաւորներ ալ, ինչպէս Ազգ. ժողովին նախագահը, Պ. Էռիօ եւ նախկին վարչապետ մը՝ Տալատիէ, երկուքն ալ արմատական:

ԵՏ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՍԱՐԸ

Կառավարութեան համար ծանր հոգ մըն է նաեւ Սարի խնդիրը: Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարը, Եակոբ Քայզէր, շաբաթ օր ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց .

— «Մենք կը պահանջենք Գերմանիոյ վերադարձնել Սարի շրջանը, կը պահանջենք նոյն վճռականութեամբ ինչպէս կ'ուզենք որ վերադարձուին խորհրդային շրջանին քսան միլիոն Գերմանները, վասնզի Սարը գերմանական է ինչպէս Պրանտէնպուրկը, Մեքլէնպուրկը, Սաքս — Անհալթը եւ Թուրինկէնը (արեւելեան Գերմանիա):

Նախարարը այս ճառը խօսեցաւ արեւմտեան Պերլինի ամերիկեան շրջանին ամ թելի կայանէն : Իր խօսքերը մասնաւորապէս ուղղուած էին արեւելեան Գերմանիոյ: Իր ճառը կը հակասէ վարչապետ Ատընաուըրի տեսակէտին, բայց կառավարութեան անդամները մեծ մասով համաձայն են որ Սարը Գերմանիոյ վերադարձուի եւ ոչ թէ դառնայ եւրոպական երկրամաս մը :

× Գերմանական մամուլը կծու խօսքեր կը հրատարակէ Ֆրանսայի դէմ, սահմանային միջադէպի մը առջեւ: Շեւրինի ֆրանսական ոստիկանգործքը թոյլ չէր տուած որ գերման մաքսային պաշտօնեաները քննեն ֆրանսական զինուորական բեռնակառք մը, երբ Ֆրանսա կ'երթար: Փարիզի մէջ գիտել կուտան թէ Դաշնակիցներու զինուորական կառքերը ենթակայ չեն որեւէ քննութեան: Գերման թերթերը ցաւ յայտնելով, կ'ըսեն թէ «Ֆրանսացիները կը ծաղրեն միացեալ Եւրոպա մը կազմելու ջանքերը» եւ թէ «չեն վարանիր գերման վարձկաններ զինուորագրել»:

× Թունուզի ըմբոստները յարձակում գործեցին զինուորական կառքերու վրայ, սպաննելով չորս Ֆրանսացի զինուորներ :

Ազգաժողովը կը ճգնի յուծել

Վերջին լուրերու համաձայն, Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները Ազգաժողովին քաղաքական յանձնախումբին առջեւ պիտի չգան մինչեւ տասը օր: Մինչ այս մինչ այն, արաբեւասիական պետութեանց ներկայացուցիչները կը շարունակեն ճառեր խօսիլ, ինչպէս եւ մասնաւոր բանակցութիւններ կատարել: Իրաքի ներկայացուցիչէն զատ, միւս պատուիրակները ոռոչ չափաւորութիւն կը ցուցնեն: Կը թուի թէ Մ. Նահանգները միջին բանաձեւ մը պիտի մշակեն, հաշտեցնելու համար Հիւս. Ափրիկէի ժողովուրդներուն պահանջները Ֆրանսայի դերքին հետ: Պ. Ռոպէր Շուման Փարիզ պիտի չվերադառնայ, մինչեւ որ Ազգաժողովը եզրակացութեան մը յանգի այս հարցի մասին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

✕ Հնդկաստանի պատուիրակը միջին բանաձեւ մը պատրաստած է, գերիներու խնդիրը լուծելու եւ Քորէայի զինադադարը յաջողցնելու համար :

Անհամբեր կը սպասուի Այզընհաուըրի այցելութեան : Մինչ այդ, դաշնակից ուժերու ընդհ. հրամանատարը, զօր. Քլարք օգնական զօրք պահանջած է, նոր եւ վճռական յարձակողականի մը ձեռնարկելու համար :

✕ Տակաւին չէ լուծուած Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին խնդիրը : Կ'ըսուի թէ Պ. Պ. Իտըն եւ Վիշինսկի յարմար կը նկատեն Իրանի պատուիրակը, Պ. Էնթէզամ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ գրագէտը, Շարլ Մոըաս, որ բանտէն արձակուելով հիւանդանոց մը փոխադրուած էր, մեռաւ կիրակի օր : 84 տարեկան էր եւ ամբողջ 60 տարի բուռն պայքար մղած է իբրեւ միապետական, հակահրեայ եւն. : Վարպետ մըն էր դասական գրականութեան :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ցոյց մը սարքեցին Ֆրէնի բանտին շուրջը, պահանջելով ազատ արձակել արհեստակցական Միութեան հինգ անդամները : Երեք հարիւր ոստիկաններ դիրք բռնած էին բանտին շուրջը : 42 հոգի ձերբակալուեցան :

ՌԸՆՈՅԻ հաստատութիւնը 40 ժամուան իջեցուց շաբաթական աշխատանքը :

ՀԱԿԱԲՈԼՇԵՒԻԿ ՌՈՒՍԵՐԸ երկուքի բաժնուեցան Մյունիխի մէջ : Ժողովի մը ընթացքին 130 նախկին կարմիր սպաներ առին քալեցին, փոքրամասնութեան մէջ ձգելով միւս խմբակը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դահլիճին մէջ փոփոխութիւններ կը կատարուին : Գրած էինք թէ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարը փոխուած էր արդէն : Պոլսոյ թերթերը կը հաղորդեն թէ ուրիշ փոփոխութիւններ ալ եղած են : Հրաժարեալներու տեղ դատական նախարար նշանակուեցաւ Անգարայի երեսփոխան Շէվքի Չիչէքտաղ, Աշխատանքի նախարար՝ Սամէտ Աղաօղլու որ փոխ-վարչապետ էր, եւ հաղորդակցութեանց նախարար՝ Պիլէճիկի երեսփոխան Զօր. Նիւմնիւ Իւրէսի :

✕ Կառավարութիւնը կը պատրաստէ օրինագիծ մը որու համաձայն կուսակալները ասկէ վերջը պիտի ընտրուին ժողովուրդին կողմէ : Առաջին անգամ 1953ին Պոլսոյ մէջ պիտի կատարուի կուսակալի ընտրութիւնը : Մինչեւ այդ քաղաքապետութիւնը պիտի բաժնուի կուսակալութենէն :

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻ ենթարկուեցաւ անցեալ օր հայ չարժավար մը, Փարիզ, Տուէ փողոցը բնակող 63 տարեկան Գրիգոր Գայըքճեան : Քօնքօրտի կողմը երիտասարդ զոյգ մը կեցնելով իր կառքը, խնդրեցին զիրենք տանիլ Նէօյյի, վիլլա Մաըրիտ : Երբ հասան այդ ամայի փողոցը՝ երիտասարդը հրացէն մը հանելով կոթովը հարուածեց շարժավարին գլուխը եւ սպառնաց կրակել եթէ թղթապանակը չյանձնէ : Գրիգոր յանձնեց 2000 ֆր. պարունակող քսակը եւ արիւնլուայ վիճակի մէջ գնաց ոստիկանատուն եւ ապա իր բնակարանը :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԳՐԱՏԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

Այբբենարան՝ Լեւոն Շանթի 250 լիբ. դահեկան, Մանկական աշխարհ Ա. տարի 250 լիբ. դահեկան, Բ. տարի 250, Գ. տարի 300, Դ. տարի 300 լիբ. դահեկան :

Գրաւոր դասեր Ա., Բ., Գ, եւ Դ. 150ական,

Հայրենի Աշխարհ Ա. գիրք 300, Բ. գիրք 350, Գ. գիրք 400, Դ. գիրք 400:

Քերականութիւն Ա. պրակ, Բ., Գ. եւ Դ. պրակ 200ական լիբ. դահեկան :

Բառակազմութիւն, հոլովում, խոնարհում

Թուաբանութիւն սկզբնական Ա. Յովհաննէսեանի 100, Ա. տարի 150, Բ. տարի 200, Գ. տարի 200 եւ Դ. տարի 300 լիբ. դահեկան :

Արեւմտահայ Արդի Գրականութիւն կ. Սասունի, Գրական Գոհարներ, կ. Սասունի, Պատմութիւն Մերձաւոր Արեւելքի եւ Հայաստանի Գ. Գիւզալեանի :

Մեծաքանակի համար հարիւրին 15 զեղչ :

Կը վաճառուին նաեւ Երան բառարան՝ անգլերէնէ հայերէն եւ հայերէնէ անգլերէն, «Իմ Յուշերը» Ա. եւ Բ. հատոր Վահան Փափազեանի, «Գէորգ Մարզպետունի» Մուրացանի, «Խնդալով» Յ. Պարոնեանի, «Պաղ Թագաւոր» Ս. Զօրեանի, «1915 Թուականը» Մինախորեանի, «Ապրուած օրեր» Արմէն Գարոյի :

Դիմել Հ. Սամուէլ գրատուն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— Տարօն Սասնոյ Զօրի Հայր. Միութեան պատի օրացոյցը, 1953ի համար : Այս տարի շատ սահմանափակ թիւով է տպագրուած, կողքը զարդարուած է Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի նկարով :

Ստանալու համար դիմել՝ Տիկին Աշխէն Պօղոսեանի, 4 Bld. de la Paix, Marseille :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 30 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 24, Salle des Fêtes, Rue Voltaire

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ R. BLEUSEի

U. J. A.ի Promotion d'Honneurի բարձրացման առթիւ կնքահայրութեամբ JACQUES HÉLIANի

Cabaret Le Jockeyի ամբողջական յայտագիրը :

Հայկական գեղարուեստական բաժին, Վարդիվանեան իր նուագախումբով (Փրանսական ձայնասփիւռէն) :

Պիւֆէ մատչելի գիներով : Զանազան խաղեր : Հաղորդակցութիւն.— Մեթրօ Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Rue de l'Union:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

23 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի Խրիմեան սրահը :

Նախագահութեամբ Հայր Քիլէրճեանի :

Կը խօսի Պ. Երուանդ Քոչեան

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին դերասան Ա. Գմբէթեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ) : Տրամախօսութիւն, երգ, նուագ :

Պիւֆէ խիստ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին Սեբաստացիները, ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները :

Մուտքը ազատ է :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ... ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 30 Նոյեմբեր

Կիրակի, ժամը 16 — 24

HOTEL GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ՝

ՊԱՐՈՆ ԳԱՐԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

Défilé des mannequins — Maggy Rouf, Mendel

Attractions, 2 Օրքէստր

Խճողումի եւ դժուարութեանց տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները, դիմելով՝

Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Tél. PRO. 03-19:

Պ. Վահէ Չիլինկիրեանի, 24, rue Feydeau, Tél. CEN. 48-51:

Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue Rochambeau, Tél. TRU. 47-48:

Ensemble Orchestral de Parisի հրաւէրով

Նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

22 Նոյեմբեր, 6 Դեկտ., 27 Դեկտ. 1952, 31 Յունուար եւ 21 փետրուար :

Կազմակերպիչ մարմինը հրապարակ հանած է 6 նուագահանդէսներու համար մուտքի զեղչեալ գին — բաժնեգին 1000 ֆրանքի :

Դիմել՝ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն եւ Պ. Գ. ԱՃԷՄԵԱՆԻ, 12 rue Cadet :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ

Որ կը պարունակէ 1) ԵՐԱԶԱՀԱՆ, 3000է աւելի երազներու մեկնութիւն, վիճակացոյց - բախտացոյց : 2) ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՈՀԱՆՈՑ, զանազան կերակուրներու, անուշեղէններու եւն. տեսակներ : 3) ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ, ժամանցի խաղեր եւ կախարդական աճպարարութիւններ : 4) ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ :

640 էջնոց ստուար հատոր մը, անհրաժեշտ ամէն ընտանիքի :

Գին 1000 ֆրանք, առաքման ծախքով 1100 ֆր. :

LIBRAIRIE HRAND SAMUELIAN, 51, rue Mousieur le Prince, Paris (6). Chèque Postal: Paris: 1278-35:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ընկերական հաւաքոյթը, կիրակի, 23 Նոյ. ժամը 16—24 : Ազգային Տան մէջ, 32 rue Trévise:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆր. :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը, «Օթէլ Սփլանտիտ» մէջ, 20 Դեկտ. ժամը 10էն մինչեւ լոյս :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հայկ. երգչախումբի տարեկան պարահանդէսը 25 դեկտ. ժամը 16—24, Salons des Revoyantsի մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, 27 Դեկտ. շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Արաքի սրահին մէջ, 4 rue Basse Combalot :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քաղէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. ՎԱՀԱՆ ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ «Ժառանգականութեան մասին տարակարծութիւնը Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ» : Մուտքը ազատ է :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպ. երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan :

FRANCIS SCOTTի նուագախումբը :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին : Հայկական պարեր եւ անակնկալներ : Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտք **300** ֆրանք

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն, 22 Նոյեմբեր, քաղաքապետական մեծ սրահին մէջ (Salle des Fêtes):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Սվազի Զիլէ քաղաքէն Տիկին Մարիցա Հարիկեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Յակոբ աղան, կնոջը անունը Ոսկի, տղոց անունը Մկրտիչ, Սամուէլ, Մարտիրոս, Տիրան եւ Հայկուհի, որոնք աքսորուած էին 1915ին : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի հաղորդել Պ. Ստեփան Զաքարեանի, 26 rue Goujon, Alfortville :

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Ստիպողաբար կը փնտռուի սենեակ մը երկու ուսանողներու համար:

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 19 Novembre 1952 Չորեքշաբթի 19 ՆՈՅ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6919-Նոր շրջանի թիւ 2330

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԱՐԹՆՑԵՐ ԵՆ

Քանի մը ամիս առաջ, ամերիկեան Boston Globe թերթին թղթակիցը, Ճան Նիք. Պուծ մտերմական զրոյց մը կ'ունենայ Թուրքիոյ արտաքին նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիի եւ ուրիշ երեւելիներու հետ :

Զրոյցի ընթացքին, նախարարը անուղղակի խօսած կ'ըլլայ նաեւ Թուրքիոյ «հողային չգոհացուած պահանջներու մասին» :

Թղթակցին վկայութեամբ, ուրիշներ հետեւեալ ձեւով բացատրած կ'ըլլան նախարարին միտքը.

— « Իբրեւ փոխարժէք արեւմտեան ժողովրդապետութեանց իր մատուցած ծառայութեան, Թուրքիա պիտի պահանջէ անատոլեան այն հողաշերտը որ կ'երկարի դէպի Կասպեան ծով, եթէ Ռուսիոյ հետ պատերազմին եւ շահին » :

Ձեռքի տակ չունենալով թղթակցութեան բնագիրը, ի վիճակի չենք խօսակցութեան լրիւ պատկերը տալու :

Թուրք նախարարը ինչպէս ալ արտայայտուած ըլլայ, իրականութիւն է որ Թուրքերը երբեք չեն հրաժարած Թուրանականութենէ (նոր բառով՝ Համաթրքութիւն) :

Անոնք տակաւին երազներ կը հիւսեն եւ դաւեր կ'որոճան, միացեալ ճակատ կազմելու համար գոնէ Կովկասի Թրքութեան հետ :

Այս հիմնական ծրագրի մասին կցկտուր բաներ գիտեն միայն մեր նստուկ ազգասէրները եւ դաւանափոխ գպիրները:

Այն աստիճան որ, դեռ նոր արթնցած եւ իբար անցած են ամերիկեան թերթին պատմութենէն: Եւ կրակ կը տեղան, բերանացի թէ գրաւոր :

Այս առթիւ ալ, նորէն բուռն սլաքներ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, Թրքավարի ատելութեամբ: Այնպիսի բառերով, որոնք ոչ միայն մաղձ, այլեւ արիւն կը հոտին:

— Քանի որ ձեր ուղեգիծը հիմնուած է ամերիկեան քաղաքականութեան վրայ. ուրեմն դաշնակից էք Թուրքիոյ: Հետեւաբար հայրենադաւ...

Դեռ աւելի յառաջ երթալով, կը փորձեն պատերազմի հրձիգ, խաղաղութեան թշնամի ներկայացնել Դաշնակցութիւնը, անոր դէմ լարելու համար ազգային եւ միջազգային կարծիքը :

Հայերէնը չի բաւեր, նոյն պղծութիւնները կը շարադրեն Ֆրանսերէն, անգլերէն, արաբերէն կամ պարսկերէն : Ամէն ուր որ քուրջի կտոր մը կամ վարձու սիւնակ մը գտնեն :

Եթէ այս փախուկներուն խելքին հետ յիշողութիւնն ալ ցամքած չըլլար, պիտի անդրադառնային թէ՝ առաջին անգամ Դաշնակցութիւնն էր որ ահազանգ հնչեցուց հրապարակաւ, Թուրանական վտանգի մասին :

Ո՞ւր էին իրենք, երբ շարք մը փաստացի ուսումնասիրութիւններ կը հրատարակուէին այստեղ եւ այլուր, Դաշնակցութեան միջոցաւ, որ մինչեւ այսօր առանց ռուսերէնի թարգմանեց զանոնք :

Դաշնակցութիւնը տարիներ առաջ ոչ միայն պերճախօս նիւթեր հաղորդած, այլ եւ ուղղակի պարզած է վտանգը Երեւանի ներկայացուցիչներուն :

Աւելի կարեւոր պարագայ մը :

Տարիներէ ի վեր, Դաշնակցութիւնը ներքին սահմաններու խնդիր կը յարուցանէ, յամառօրէն եւ պահանջելով բռնի դրացիներուն կցուած հողերը :

Այդ հայրենի ժառանգութեանց մէջ, բացառիկ տեղ մը կը գրաւեն Նախիջեւանի շրջանը եւ Սուրմալուի գաւառը :

Դասալիքներն ու կեղծարարները օր մը օրանց հարցուցա՞ծ են թէ ինչո՛ւ Նախիջեւանը, որ Երեւանի քթին տակ է, տարած կապած են հեռաւոր Ադրբէջանի: Ոչ միայն դաշոյն մը մխելով Հայաստանի կողին, այլեւ բաց թողլով ճամբան դէպի Թուրան :

Արդարեւ, Հայաստան կաշկանդուած, անզօրութեան դատապարտուած է, իբրեւ հետեւանք այդ ընդվզեցուցիչ անարդարութեան, որուն ամբողջ մեղքը կ'իյնայ Մոսկուայի վրայ :

Վերջին պատերազմի ջախջախիչ յաղթանակէն և Թուրքեւխորհրդային զինակցութեան խզումէն ետքն ալ, «Հանճարեղ»ը որեւէ փորձ չկատարեց, արդարութիւնը վերահաստատելու համար :

Ի՞նչ կ'ապացուցանէ այս մէկ հատիկ փաստը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ԲՈՒԺՈՒՄՆ ...

Անցեալ Հոկտ. 15ին, 16ին եւ 17ին կոկորդիլոսի պատմութիւն մը արձանագրած էի, հիմնուելով առակի մը եւ անձնական նամակի մը վրայ :

Խնդիրը կապ ունէր Ուսանողական Տան հետ: Չեմ գիտեր ինչո՛ւ անձնական նամակը ֆրանսերէնի ալ թարգմանուած էր, ինչ որ շրջաբերականի մը տպաւորութիւնը գործեց :

Նամակագիրը, Պ. Օննիկ Թադէոսեան, այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ «արդարադատութիւնը եւ ճշմարտասիրութիւնը ձեր խմբագրութեան վրայ պարտք կը դնէին բացատրութիւն կամ լուսաբանութիւն պահանջել ակնարկուած անձէն կամ հաստատութենէն », (Բարեգործական) :

Կարծեմ կատարած էի այդ պարտականութիւնը, հրապարակ դնելով «Բուն խնդիրը» եւ բացատրութիւն պահանջելով, հրապարակաւ :

Պ. Թադէոսեան կը յայտարարէ թէ «1946էն ի վեր իր գերագոյնը ըրած է, Փարիզի Մարի Նուպար համալսարանական Տունը հայ ուսանողներով լեցնելու, այդ ուսանողներուն իրաւունքները պաշտպանելու եւ անոնց ամէն կերպով օգտակար ըլլալու համար »:

Այս առթիւ վկայութեան կը կանչէ հայ ուսանողները, հաւաքական գրով մը :

Կը նշանակէ թէ «Այսօր»ի առակագիրը մութ հաշիւնե՞ր կը հետապնդէր, այլաբանական առակ մը հիւսելով :

Ամէն պարագայի մէջ, մեր ուզածը այն է որ բաժ - բաժները դադրին :

Մանաւանդ որ, Ուս. Ոստանին մէջ, հայկական Տունն ալ ենթակայ է նոյն պետական վարչութեան : Մեր իսկ շահը կը պահանջէ տաղտուկներ չպատճառել:

Ամէն տեղ ալ, միայն իրաւունքներ չունինք, այլեւ պարտականութիւններ :

ՎԱՀԷ

« ԴԺՈԽՔԻ ՌՈՒՄԲԸ »

Վերջնապէս կը հաստատուի թէ Ամերիկացիները ջրածին ռումբի փորձեր կատարած են Խաղաղականի մէջ, մեծ յաջողութեամբ: Մասնագէտները «ջրածին» բառին տեղ կը գործածեն զուտ գիտական բացատրութիւն մը, որ բան մը չի փոխեր իրականութենէն :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, նոր ռումբին պայթումը եղած է զարհուրելի, սարսելով մարդկային երեւակայութիւնը: Մասնաւոր նամակները բոլորն ալ կը հաստատեն այս պարագան, անշուշտ առանց մանրամասնութիւններ տալու : Պայթումը տեղի ունեցած է Նոյեմբեր 1ին :

Մասնագէտներ միշտ կը պնդեն թէ սովորական ռումբէն հազար անգամ աւելի զօրաւոր է նոր ռումբը :

Այս առթիւ իրագէկներ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգներու նոր նախագահը, Այզընհաուըր, շատ աւելի վճռական դիրք մը պիտի բռնէ Խ. Միութեան հանդէպ, հիմա որ ահարկու զէնք մը եւս ունի իր ձեռքին տակ : Ամերիկայի հիւլէական մասնագէտները կը կարծեն թէ Ստալին եւս կրնայ ջրածին ռումբ ունենալ ուշ - կանուխ :

Ճափոնցի գիտնական մը յայտարարեց թէ 50 թոն ջրածին ռումբը բաւական է մոխիրի վերածելու համար երկրագունդը :

× Երէկ տեղի ունեցաւ Այզընհաուըրի եւ Թրումընի առաջին պաշտօնական տեսակցութիւնը: Օրակարգի խնդիրներէն մէկն էր հիւլէական ռումբը, որ այժմ կը կոչուի «դժոխքի ռումբ»:

ՁԻՒՆ - ՁՄԵՌԸ կը շարունակուի Ֆրանսայի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Երէկ Փարիզի մէջ ալ ձիւն տեղաց: Կը կարծուի թէ հետզհետէ աւելի պիտի սաստկանայ ցուրտը :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ եւուկոսլաւ բսպայ մը եւ երեք Հունգարներ, Փեշթայի մէջ, իբրեւ լրտես :

ԷՎԷՐԷՍՏ ԼԵՐԱՆ գագաթը հասաւ — 45 մեթր տարբերութեամբ — զուիցերիացի յեռնագնաց Լամպէռ: Կատարին բարձրութիւնն է 8843 մեթր:

ԱԶԵՐԸ ԿԸ ՅԱՂԹԵՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՓԱՓԱՂՈՍ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԸ՞ ՊԻՏԻ ՀՌՉԱԿԷ

Հեռագիրները կը հաստատեն թէ մարեշալ Փափաղոսի կուսակցութիւնը ջախջախիչ յաղթանակ մը տարած է կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ, շահելով 238 աթոռ 300ի վրայ: Կեդրոնի խմբակցութիւնը, որուն վարիչներն էին զօր. Փլասթիրաս եւ Պ. Վենիզէլոս, միայն 62 աթոռ շահած են. իսկ ձախակողմեան (համայնավար) ճակատը ոչ իսկ մէկ աթոռ :

Ուրեմն նոր կառավարութիւնը պիտի կազմուի միայն մարեշալ Փափաղոսի կազմակերպութեան անդամներէն եւ հաւանական է որ երդումը կատարէ այսօր իսկ (չորեքշաբթի):

Ներքին Նախարարութեան տեղեկագրին համաձայն, Փափաղոսի կազմակերպութիւնը շահած է քուէներու 49.36 առ հարիւրը, կեդրոնի խմբակցութիւնը՝ 36.56 առ հարիւր, ձախակողմեան խմբակը՝ 10.42 առ հարիւր: Նախորդ կառավարութեան բոլոր նախարարները պարտուած են, բացի Վենիզէլոսէն, որուն կուսակցութիւնը (ազատական) միայն Կրետէի մէջ կրցած է յաղթել :

Ընտրութիւններէն վերջ, մարեշալ Փափաղոս յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ըսելով թէ « յառաջիկայ քառամեակը պիտի ըլլայ շինարար աշխատանքի շրջան մը: Յունաստան անգամ մը եւս պիտի պատասխանէ միւս ազատ ազգերու կոչին, յանուն ժողովրդապետութեան եւ ազատութեան : Իր կազմակերպութիւնը (Համախմբում) պիտի ջանայ բարձրացնել բանուորներու ապրուստի մակարդակը եւ դիւրացնել պետական մեքենային գործունէութիւնը »:

Համայնավարներու փախստական առաջնորդը, Զախարիատիս, ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղած էր Ռումանիայէն, մասնաւորապէս Աթէնքի, Սելանիկի, Լեռպոսի, Գավալայի բանուորներուն : Բայց քուէները շահած է Փափաղոսի կուսակցութիւնը :

× Մարեշալ Փափաղոս ազգային հերոս մը կը համարուի: 1935ի անարիւն յեղափոխութեան առաջին ինքն էր որ գնաց բերաւ աքսորական թագաւորը եւ գահուն ամէնէն հաւատարիմ նեցուկներէն մէկն եղաւ: Զօր. Մեթաքսասի սպայակոյտի պետն էր 1936ին, իսկ 1940 Հոկտ. 28ին նշանակուեցաւ ընդհ. հրամանատար յունական բանակին: Ինքն էր որ արիաբար կռուեցաւ Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ դէմ, մինչեւ 1941 Ապրիլ 27ի պարտութիւնը : Երկու տարի վերջ, 1943 Յունիսին աքսորուեցաւ Գերմանիա, մէկ արգելարանէն միւսը փոխադրուելով: Գերմանիոյ պարտութենէն ետք, Ամերիկացիներուն կողմէ ազատուելով, Յունաստան վերադարձաւ, եւ 1949ին յաղթական կռիւ մը մղեց համայնավարներուն դէմ: Սպարապետ էր մինչեւ 1951, բայց առտու մը հրաժարեցաւ, անհամաձայնութիւն մը ծագած ըլլալով թագաւորին հետ: Անկէ վերջն էր որ ստեղծեց իր նոր կազմակերպութիւնը, բայց չկրցաւ մեծամասնութիւն շահիլ 1951 Սեպտ.ի ընտրութեանց մէջ: Այդ օրէն ի վեր պայքար կը մղէր, մասնաւորապէս քաջալերուելով Ամերիկացիներուն կողմէ :

Կը կարծուի թէ զօրաւոր իշխանութիւն մը պիտի կազմէ, ի հարկին գործելով իբրեւ դիկտատոր: Ամէն պարագայի մէջ, նոր շրջան մը կը բացուի Յունաստանի պատմութեան մէջ, ներքին ապահովութեան տեսակէտով: Գալով արտաքին ճակատին, արակոյս չկայ թէ Ամերիկացիները նոր օգնութիւններ պիտի ընծայեն, զօրացնելու համար Յունաստանի ազգ. պաշտպանութիւնը եւ Միջերկրականեան ճակատը :

Այսպիսի ջախջախիչ յաղթանակ մըն ալ հանգուցեալ Վենիզելոսը շահած էր 1928ին :

Ֆրանսիացիներու վէճը

ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շումա, առջի օր ասուլիսի մը հրաւիրելով մամուլի ներկայացուցիչները, լուսաբանութիւններ հաղորդեց Սարի շրջանին ընտրութեանց, Հիւս. Ափրիկէի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին :

Սարի ընտրութեանց առթիւ բացատրեց թէ՝ ընտրութիւնները պիտի յետաձգուէին եթէ հաւաքական յայտարարութիւն մը հրատարակուէր Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ: Այդ յայտարարութիւնը չեղաւ: «Տոքթ. Ատընաուըր եւ ես չկրցանք համաձայնիլ: Եթէ ընտրութիւնները պիտի կատարուին Նոյ. 30ին, այդ չի նշանակեր թէ բանակցութիւնները պիտի չշարունակուին: Մնաց որ, Սարի խորհրդարանը եւ կառավարութիւնը յայտարարեցին թէ երբ կազմական կանոնագիր մը հաստատուի այդ երկրամասին համար, խորհրդարանը պիտի լուծուի եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին այդ սահմանադրութեան վրայ»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍԹԱԼԻՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ Կ'ՈՐ ՃԱՑ

Մոսկուայի համագումարին փակումէն ի վեր միջազգային մամուլը ուշադրաւ ուսումնասիրութիւններ կը հրատարակէ Սթալինի նոր ռազմավարութեան մասին:

Ինչպէս դիտել կու տան ռուսական գործերու մասնագէտներ, ոչ վիճաբանութիւն տեղի ունեցաւ համագումարին մէջ, ոչ ալ տեսակէտներու ընդհարում, այլ միայն կարգ մը յայտարարութիւններ որոնք կը հաստատէին ափ մը մարդոց կողմէ գաղտնօրէն տրուած որոշումները:

Թէ Մալենքովի երկարապատում զեկուցումէն եւ թէ Սթալինի նախապատրաստական յօդուածէն եւ հրաժեշտի խօսքէն յայտնապէս կ'երեւայ որ շատ կարեւոր որոշումներ տրուած են: Անշուշտ հասարակ մահկանացուներուն չիյնար գուշակել այդ որոշումները եւ միայն ժամանակի ընթացքին պիտի տեսնենք թէ ինչպէս պիտի գործադրուին:

Այս վերապահումը ընելով հանդերձ, իրազեկներ կը կարծեն թէ կուսակցութեան ընդհանուր ուղեգիծը անփոփոխ կը մնայ, բայց կարգ մը փոփոխութիւններ երեւան պիտի գան հետզհետէ:

Անոնց կարծիքով, ցորչափ Սթալին եւ իր պաշտօնակիցները համայնավար կը մնան, ընդհ. ուղեգիծը չի կրնար փոխուիլ: Այդ գիծը կը թելադրէ անողոք թշնամութիւն ամէն բանի դէմ որ համայնավար չէ: Բայց այս քաղաքականութիւնը վարելու եւ անոր վերջնական յաղթանակը ապահովելու միջոցները կրնան մեծապէս փոխուիլ: Ընդհ. ուղեգիծը այնպէս ինչպէս կրկին եւ կրկին յայտարարեց Սթալին, հետեւեալն է.— Աշխարհը անդարմանելի կերպով բաժնուած է երկու թշնամի ճակատներու եւ վերջնական յաղթանակը պիտի մնայ համայնավար ճակատին: Լենին կը սիրէր ցնծութեամբ աւետել շատ մը արիւնոտ պատերազմներ համայնավարներուն եւ աշխարհակալներուն միջեւ, իբրեւ գինը այս վերջնական յաղթանակին: Արդ, այսօր պատերազմը այն չէ ինչ որ էր Լենինի ժամանակ: Սթալին միշտ կը յիշեցնէ թէ հաւանական է որ աշխարհակալները յարձակին Խ. Միութեան վրայ, բայց շատ աւելի հաւանական կը գտնէ որ իրարու մէջ կռուին եւ իրար յօշոտեն, այնպէս որ ճամբան պիտի հարթուի համայնավարութեան առջեւ, նոր աշխարհ մը ստեղծելու համար անոնց աւերակներուն վրայ:

Այս դիրքը կը նշանակէ վերադարձ դէպի այն սպասողական ռազմավարութիւնը որ կը տիրապետէր 30ական թուականներուն «Ընկերվարութիւն մէկ երկրի մէջ» նշանախօսքով: Այժմ կարեւոր փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած է այս նշանախօսքին մէջ.— Ընկերվարութիւն աշխարհի կիսուն մէջ: Ուրեմն Մոսկուա կը նախընտրէ առայժմ ճանչնալ ներկայ գոյավիճակը: Խորհրդային ճակատը, որ կ'ընդգրկէ արեւելեան Եւրոպայի արբանեակները եւ Չինաստանը, պիտի ամրապնդէ իր դիրքը եւ պիտի բազմապատկէ իր նիւթական եւ բարոյական ուժը, մինչեւ որ հասնի անպարտելի աստիճանին: Միեւնոյն ատեն ամէն միջոց պիտի փորձուի սաստկացնելու համար հակամարտութիւնը թշնամի ճակատին մէջ, տկարացնելով անոր միութիւնը, վճռականութիւնը եւ նիւթական ուժը: Այս փորձերը պիտի շարունակուին Քորէայի պատերազմէն մինչեւ Ամերիկայի դէմ մղուած պայքարը, յետամնաց երկիրներու ազատագրական շարժումներէն մինչեւ հասարակ մահկանացուներու խաղաղասիրութիւնը, օտար համայնավար կուսակցութեանց ձեռնարկներէն մինչեւ ժողովրդական ճակատներու կազմութիւնը:

Ինչպէս դիտել կու տայ մասնագէտ մը, զօրավարները հաճոյքի համար չեն փոխեր իրենց ռազմավարութիւնը, այլ դէպքերու ճնշումին տակ: Սթալին հարկ դատած է փոխել իր ռազմավարութիւնը, յարձակողական պայքարէն անցնիլ հակառակորդները նեղութեան մատնելու, ջլատելու գործողութեան, նկատի առնելով Արեւմտեան դաշնակիցներուն յառաճուն զօրութիւնը եւ վճռականութիւնը: Հաւանական է նաեւ որ նկատի առած ըլլայ այն պարագան թէ իր իսկ ժողովուրդը եւ արբանեակ պետութեանց ժողովուրդները խորապէս կարօտ են քիչ մը շունչ առնելու:

Կարելի է ըսել թէ ներկայիս Սթալին չուզեր անձնատուր ըլլալ նոր արկածախնդրութեանց որոնք կրնան պատերազմի յանգիլ Արեւմուտքի հետ: Թէեւ ան հաւանաբար չի հաւատար թէ օրինակ Անգլիա եւ Ամերիկա պատերազմի պիտի բռնուին, բայց եւ այնպէս կը կարծէ թէ տնտեսական ծաւալման պայքարը ուշ կամ կանուխ պիտի խորտակէ Արեւմուտքի միութիւնը, եւ զինակցութիւնը:

Սթալինի նոր քաղաքականութեան գլխաւոր միտքն է շուան մը տալ Արեւմուտքի այն յոյսով թէ ինքզինքը պիտի կախէ: Գալով ներքին քաղաքականութեան, նոր ռազմավարութիւնը կը ձգտի հսկայական մաքրագործումի մը, ուրիշ խօսքով Մոսկուա կ'ուզէ կարգի դնել իր տունը, անընդհատ զարկ տալով ճարտարագործութեան:

Արդարեւ, նշանակալից է Խ. Միութեան ճարտարագործական ծաւալումը վերջին պատերազմէն ի վեր:

Այդ ճիգը պիտի շարունակուի յառաճուն թափով: Համագումարին մէջ մառեշալ Վասիլեւսքի յայտարարեց թէ 1955ին Խ. Միութիւնը ի վիճակի պիտի ըլլայ շատ աւելի մեծ քանակութեամբ հրասայլեր, թնդանօթներ եւ օդանաւեր արտադրելու:

Ուրիշ պարագայ մը եւս կը հաստատէ թէ Սթալին այժմ աւելի շատ կը զբաղի ներքին քան թէ միջազգային ճակատով: Ապացոյց՝ նոր Կեդր. Կոմիտէին կազմութիւնը: Անոր նոր անդամներուն մէջ կը գտնուին ճարտարարուեստի մեծ վարպետներ, ինչպէս Թեւոսեան (հայազգի) եւ Պերշուքին եւ մեծ զօրականներ ինչպէս Կոնիյեւ եւ Տիմոշէնկօ: Շատ մը պարագաներու մէջ քաղաքագէտները եւ մոլեռանդ կուսակցականները իրենց տեղը [illegible]ւած են գործի մարդոց: Տեսաբաններ որոնք կ'որոճան համաշխարհային յեղափոխութեան վրայ, քշուած են եւ իրենց յաջորդած են խորհրդային հայրենասէրներ որոնք աւելի կը հետաքրքրուին Խ. Միութեան մեծագոյն փառքով քան Էքուաթորի համայնավարական շարժումով: Ասիկա դիպուած մը չէ, այլ անբաժան մասը նոր քաղաքականութեան, եւ անխուսափելի: Կը նշանակէ թէ այս նոր տարրերը, որոնք պատասխանատու են Խ. Միութեան բարգաւաճման եւ որոնցմէ կախում ունի պետութեան ապագայ զարգացումը, զօրացած են, իրենց տեսակէտները արժեցնելու կամ կառավարութեան մասնակցելու համար:

Այս երեւոյթները պարզելէ վերջ, կարգ մը մասնագէտներ կ'եզրակացնեն թէ Լենինի կուսակցութիւնը շատ մը փոփոխութիւններ կրած է եւ դեռ պիտի կրէ: Այս անգամ իր անունն ալ փոխեց, նետելով «բոլշեւիկ» մակդիրը: «Օր մը կրնայ իր գոյնն ալ փոխել», — Կ'ըսէ մասնագէտ մը:

Բ. Ա. Բ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Փարաւոնի մը նոր գերեզմանը

1922ին երբ Թութանխամոնի ոսկեպատ գերեզմանը գտնուեցաւ, միջազգային մամուլը արձագանգ եղաւ այդ թանկագին գիւտին: Դժբախտ զուգադիպութեամբ մը, շատ չանցած պեղումները կատարող անգլիացի հնախոյզները իրարու ետեւէ մահացան:

Կարգ մը թղթակիցներ այդ մահերը վերագրեցին Փարաւոնին վրէժխնդրութեան՝ իր դարաւոր հանգիստը խանգարողներուն դէմ: Բարեբախտաբար, գիտունները չազդուեցան անհեթեթ ենթադրութիւններէ ու շարունակեցին իրենց համբերատար աշխատանքը, լոյս աշխարհ բերելու համար Եգիպտոսի անցեալ փառքերն ու պատմական եւ գեղարուեստական գանձերը:

Այս անգամ ալ նոյնքան թանկագին գերեզման մը երեւան հանուած է ֆրանսական խումբի մը կողմէ առաջնորդութեամբ եգիպտագէտ փրոֆ. Մոնթէի:

Անգնահատելի է Ֆրանսայի դերը հնախօսութեան ասպարէզին մէջ: Քսան տարիէ ի վեր փրոֆ. Մոնթէի հետազօտիչ խումբը կարեւոր պեղումներ կը կատարէ Տանիսի պատմական վայրը (այժմ Սան), հետեւելով Փարաւոններու ձգած հետքերուն, լուծելու համար նախկին Եգիպտոսի եւ Ասիոյ յարաբերութեանց հարցը: Այդ ուղղութեամբ պեղումներ կատարած է նաեւ Սուրիոյ մէջ Բիպլոսի (այժմ Ճէպէլ) շրջանը, ուր գտած է եգիպտական հետքեր: Այդ յարաբերութեանց ամէնէն յարմար կեդրոնը նկատուած է Տանիսը, որ եղած է Մենփիսէն եւ Թեպէէն վերջ, երրորդ մեծ քաղաքը եւ հանգստավայրը՝ Մեծն Ռամսէս Երկրորդի ու 21րդ հարստութեան միւս փարաւոններուն:

Ֆրանսայի հետաքրքրութիւնը Եգիպտոսի հնութիւններուն մասին կը սկսի Նափոլէոնի արշաւանքներէն: Այս մեծ աշխարհակալը թափանցելով հնութեանց թաքուն խորհուրդներուն, Եգիպտոս հրաւիրած էր խումբ մը գիտուններ, ուսումնասիրութեանց համար: Եւ այն օրէն, երբ ֆրանսացի հռչակաւոր հնախոյզը՝ Շամփոլիոն յաջողեցաւ գտնել մեհենագրերու բանալին, եգիպտական դարաւոր պատմութիւնը երեւան եկաւ իր ամբողջ վեհութեամբ:

Գտնուած գերեզմանը կը պատկանի Պսուսէննէս փարաւոնին, որուն հետ կը հանգչէին երեք թագաւորներու եւ զօրականի մը մարմինները:

Պսուսէննէս եւ Տանիսի միւս փարաւոնները խնամքով կրցած էին պահել իրենց գերեզմանը հետագայ հաւանական աւարառութեանց դէմ: Եգիպտոս այդ թուականներուն կը բոլորէր խաղաղ շրջան մը, վերջ տալով իր ներքին, քաղաքացիական երկար կռիւներուն, որոնց հետեւանքով Ռամսէս Բ.ի կառուցած այդ հրաշագեղ քաղաքը քանդուած էր: Պսուսէննէս դարձեալ վերականգնեց զայն ու իր գերեզմանին, մեհեաններուն եւ պալատներուն շուրջ աղիւսէ հաստ պատ մը կառուցանել տուաւ: Իր գերեզմանին մուտքը, ինչպէս ալ հասարակ միւս փարաւոններունը, գաղտնի կը պահուէր:

1931ին, փրոֆ. Մոնթէի ձեռնարկած պեղումներուն ընթացքին երկու մետր խորութեան վրայ գտնուած էր աշխատութեան սալաւ մը: Իսկ 1939ին երեւան ելաւ աղիւսի մէջ փորուած հոր մը որ Պսուսէննէսի յաւիտենական տան երդիքին կը հասնէր: Այս գերեզմանը անաղարտ մնացած էր կողոպուտէ, շնորհիւ հողի լայն խաւին որուն տակ թաղուած էր անյայտ: Դժբախտաբար գերեզմանը Նեղոսի մօտ՝ եւ անոր մակերեսէն ցած ըլլալով խոնաւութիւնը մեծ աւերներ գործած է փայտաշէն առարկաներու, կերպասեղէնի, ինչպէս նաեւ ժանգոտող մետաղներու վրայ: Նոյնիսկ կարգ մը քարեր փշրուած են: Միայն ոսկին էր որ կը պահէր իր բնական տեսքն ու փայլը:

Գերեզմանի մուտքին նրբանցք մը կ'առաջնորդէր դէպի նախասենեակ մը, որուն պատերուն արձանագրութիւնները կը յայտնեն թէ գերեզմանը կը պատկանի Պսուսէննէսի: Նկուղը կը բաղկանար երեք բաժանումներէ: Նախասենեակին մէջ պատուանդանի մը վրայ կը հանգչէր Շեշանկ թագաւորին զմռսուած մարմինը արծաթէ դամբանի մը մէջ: Այս թագաւորը մինչեւ այժմ անծանօթ մնացած էր: Հաւանաբար թագաւորած է Պսուսէննէսէն երկու դար վերջ: Դամբանին մէջ խոնաւութիւնը մումիան վերածած էր կմախքի եւ սեւորակ կպչուն ցեխի մը: Սակայն ոսկիէ դիմակը եւ ուրիշ զարդեղէններ անաղարտ մնացած էին:

Նախասենեակին խորը երկու մուտքեր՝ փակուած էին կրանիթեայ կոթողի միակտուր ժայռերով: Եգիպտացիները ատոնք զետեղած են անապղձէ գլաններու միջոցաւ, որոնք կը մնային ժայռերուն տակ եւ դարձեալ ծառայած են զանոնք դուրս քաշելու՝ պողպատէ պարաններով:

Պսուսէննէսի նկուղը նեղ սենեակ մըն էր եւ իր վարդագոյն կրանիթէ դամբանը կը բռնէր սենեակին խորը: Այդ քարադամբանին կափարիչին վրայ, քանդակուած էր թագաւորը պառկած վիճակով: Իր գլխուն վերեւ փոքր դիցուհի մը ծնրադիր՝ զինքը կը շոյէ: Թագաւորին կուրծքին վրայ գտնուած է ոսկեայ մշտիկ մը: Ինչպէս նախասենեակին մէջ, այստեղ ալ կային ամէն տեսակ ամաններ: Ասոնցմէ չորսին մէջ պահուած էին փարաւոնին փորոտիքը: Ոսկեայ հինգ սպասներ մուտքին մօտ հրաշալիքներ էին: Դամբանին կափարիչին ներքին երեսին վրայ քանդակուածէր Նուտ չաստուածին արձանը: Երկրորդ դագաղ մը սեւ կրանիթէ՝ ուր գտնուած են գանազան զէնքեր: Իսկ երրորդ դագաղը՝ արծաթէ, մումիան կը պարփակէր: Փարաւոնը իր ճակտին վրայ ունէր ոսկեայ ժապաւէն մը:

Դժբախտաբար, հոս ալ խոնաւութիւնը իր աւերիչ ազդեցութիւնը գործած է: Արծաթը դարձած է այնքան դիւրաբեկ որ երրորդ դագաղը կարելի չէ եղած անվթար դուրս հանել դամբանէն: Մումիային դէմքին վրայ ձգուած է ոսկեայ դիմակ մը: Իսկ մարմնի երկայնքը ծածկուած է բանուած ոսկեթերթով, դամբանին յատակը գտնուած են 22 ապարանջաններ, 20է աւելի մատանիներ, բոլորը ոսկիէ եւ թանկագին քարերով ագուցուած: Հազարաւոր մանր զարդեղէններ, ոսկիէ մարգարիտներ, լուզուարթէ վզնոցներ: Խոշոր ոսկիէ զարդեղէններ որոնց իւրաքանչիւրը 8 քիլոյէն պակաս չեն կշռեր: Ասոնց կարգին՝ վեց շարքանի ոսկի դրամներով շինուած վզնոցներ: Ոտքի եւ ձեռքի մատներուն ագուցուած ոսկեայ պատեաններ, ինչպէս նաեւ ոսկիէ հողաթափներ:

Նկուղին երկրորդ սենեակին մէջ գտնուած դամբանը Ամոնեմոպէ փարաւոնն էր որ Պսուսէննէսի յաջորդն է եղած: Այս դամբանը թէեւ նուազ ճոխ է եղած քան առաջինը, սակայն հոս ալ գտնուած են թանկագին իրեր: Նկուղին այս բաժանումը Պսուսէննէս յատկացուցած է իր մօրը, սակայն հետագային խեղճ թագուհին դուրս հանուած է իր յաւիտենական հանգստավայրէն եւ իր տեղը գրաւուած է վերոյիշեալ փարաւոնին կողմէ:

1940ին հնախոյզները հարց կու տային թէ արդեօք գերեզմանը իր ամբողջ գաղտնիքը պարզա՞ծ էր: Պատերազմի տարիներուն աւազակներ կողոպտած են փրոֆ. Մոնթէի փոքր թանգարանը եւ փորձած են գերեզմանը քանդել թանկարժէք առարկաներ գտնելու յոյսով: Բարեբախտաբար ոչ մէկ արդիւնք կրցած են ստանալ: Շատ չանցած պեղումներ երեւան հանեցին նկուղի չորրորդ բաժանում մը որ ոեւէ հաղորդակցութիւն չունէր նկուղին մնացեալ բաժանումներուն հետ: Հնախոյզները մտած են երդիքէն: Այս բաժանումը եւս շինուած էր Պսուսէննէսի կողմէ իր զօրականներէն Ունտէ Պաւնթէթի համար: Գեղեցիկ գծա—

գրութիւններ ու քանդակներ կը զարդարէին պատերը: Տեսարան մը կը ներկայացնէր զօրավարին պաշտամունքը Հալտոն չաստուածին՝ որ կովու մը կերպարանքով կ'իջնէ Արեւմուտքի լեռնէն: Այս զօրավարը գրուած է Ամէնհոտէպ անուն նշանաւոր կրօնաւորի մը քարադամբանը՝ վարդագոյն կրանիթէ շինուած: Ծեփել տուած է կրօնաւորին մասին ոսկեթերթի մը վրայ եղած արձանագրութիւնները: Սակայն դարերու աւերիչ ազդեցութիւնը երեւան հանած են թէ արձանագրութիւնները եւ թէ զօրավարի կեղծիքը: Նկուղին այս բաժանումն ալ թանգարան մըն է եղած իր պարունակած անգին զարդեղէններով, չաստուածներու արձանիկներով, զանազան զէնքերով, զաւազաններով, գեղեցիկ սպասներով եւ ուրիշ առարկաներով:

Այս բոլոր իրերը այժմ ցուցադրուած են Գահիրէի թանգարանին մէջ եւ կը ներկայացնեն Եգիպտոսի անցեալ փառքերուն վաւերական ապացոյցները: Պսուսէննէսի գերեզմանը մեզի կու տայ նաեւ պատմական բազմաթիւ վկայութիւններ անծանօթ մնացած թագաւորներու մասին, որոնք յարաբերութիւններ ունեցած են Դաւիթի, Սողոմոնի եւ Հրէաստանի այլ թագաւորներուն հետ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԼԻՈՆ.— Մեր ամէնուս սիրելի Մանուկը (Տինկճեան) շատ կանուխէն փակեց իր աչքերը, սուգի մատնելով մօտաւոր թէ հեռաւոր հայրենակիցները: Ծնած էր, Զարսանճագի Դամուտաղ գիւղը: Զաւակն է համեստ հողագործի մը: 1915ի Եղեռնին կորսնցնելով բազմանդամ ընտանիքը, կը մնայ թափառական Քիւրտի մը մօտ: 1917ի քրտական ապստամբութեան օրերուն դարձեալ կը զանուայ անտէր: Թափառելով անօթի ծարաւ կը հասնի Հայաստանի սահմանագլուխը: Բախտը նորէն չի ժպտիր եւ կը վերադառնայ ծննդավայրը, անկից կ'անցնի Խարբերդ 1918ին ու կը մտնէ ամերիկեան որբանոցը: Յետոյ կ'իջնայ Յունաստան եւ վերջապէս Ֆրանսա, Կարտանի ածխահանքին մէջ աշխատելու: 1927ին կուգայ Լիոն, սակայն բժշկական պատուէրով կը հաստատուի Իզէռի Պէլմոն գիւղը:

Յաջողած էր գործ մը ապահովել իբրեւ շրջիկ վաճառորդ, բայց օրէ օր կը տկարանար: Ամուսնացած էր եւ չորս զաւակի տէր: Կը սիրէր ուսումն ու ընթերցումը: «Յառաջ»ի բաժանորդ էր սկիզբէն ի վեր: Կը մասնակցէր ազգային բոլոր ձեռնարկներու եւ կը հաւատար Հայաստանի անկախութեան: Նոյեմբեր 8էն տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութիւնը մեծ բազմութեամբ: Պէլմոնի եւ Փօն տը Շէրիի հայ գաղութն ու տեղացիները ցաւով կը հետեւէին թափօրին: Քաղաքապետը անհուսաբար տրամադրած էր նուագախումբը որ կը հնչեցնէր մահերգը: Խորապէս յուզուած բլլալով չկրցայ երկու խօսք ըսել իր գերեզմանին վրայ: Հանգիստ ոսկորներուդ, սիրելի ընկեր եւ ցաւակցութիւն վշտաբեկ ընտանիքիդ:

Ա. Մարտիրոսեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Արենոյցներու եւ Արիններու հետ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անցեալ շաբթու Մարսէյլ եկաւ Բժ. Գ. Մեծատուրեան, Հայ Արիներու պետը, իր տիկնոջ հետ:

Նոյ. 1ին, կէսօրէն ետք բժիշկը նախագահեց խմբապետուհիներու ժողովին, լսելով անոնց զեկուցումները եւ մանրամասնօրէն ծանօթանալով կացութեան: Այս առթիւ կարգ մը հրահանգներ հաղորդեց:

Նոյն իրիկունը Պ. Գ. Շալճեանենց բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ Հովանաւոր Մարմնի խառն ժողովը, լսուեցան զեկուցումր եւ պետին բացատրութիւնները: Յետոյ սկսաւ խնջոյքը:

Նոյն իրիկունը քննուեցաւ նաեւ նորակազմ Արիներու երեք խմբապետներու պարագան եւ Ս. Թոքաթլեան, Կ. Յարութիւնեան եւ Բարայեանը խմբապետ նշանակուեցան: Խնջոյքը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը:

Կիրակի կէսօրին հիւրերը, Շրջ. խմբապետուհին եւ իր ամուսինը Գ. Շամիրեան հիւրասիրուեցան Հովանաւոր Մարմնի ատենապետ Պ. Տ. Զօրիկեանի բնակարանին մէջ, իսկ կէսօրէն վերջ տեղի ունեցաւ Մարսէյլ քաղաքի եւ արուարձաններու եւ Գայլիկներու ընդհանուր հաւաքոյթը՝ Նորմանտիի չքեղ սրահին մէջ: Խումբ խումբ զանազան կողմերէ կը հասնէին սեւաչեայ, վառվռուն տղաքներ եւ աղջիկներ, միօրինակ հագուած եւ խիստ մաքուր: Շատ չանցած 158 տղաք եւ աղջիկներ հաւաքոյթը բացին «Հայր մեր»ը երգելով: Շրջ. Խմբապետուհին ժողովին բացումը կատարելով խօսք տուաւ ընդհ. պետին, որ պարզեց Մարսէյլի մասնաճիւղին կազմութիւնն ու զարգացումը:

— 1947էն սկսեալ մեր Արենոյցները հակառակ անպաստ պայմաններու, յարատեւօրէն աշխատեցան, զբաղեցան ձեզմով, դաստիարակեցին ձեզ:

Շնորհիւ Արենոյցներու, այսօր կ'ողջունենք ձեր կազմը եւ պաշտօնապէս կը ճանչնանք ձեր խումբերը: Դուք ունիք Հովանաւոր Մարմին մը, խիստ յարգելի, ձեռնհաս եւ զոհաբերող անձերէ կազմուած: Ունիք զօրաւոր Նեցուկ մը, որուն շնորհիւ պիտի զօրանաք եւ աւելի նախանձելի վիճակի պիտի հասնիք: Ունիք ձեր խմբապետուհիները եւ խմբապետները: Ձեզի կը մնայ ըլլալ կարգապահ, աշխատասէր, խանդավառ եւ արժանաւոր սկաուտներ: Քսանեւհինգ տարի է որ մեր միութիւնը կը գործէ: Ձեզմէ կը պահանջուի սիրել մեր հայրենիքը, մայրենի լեզուն եւ մեր աւանդութիւնները: Մենք կ'ուզենք որ պատիւ բերէք այս երկրին եւ ձեր բուն հայրենիքին: Յառաջիկայ հանդիպումին, վստահ եմ որ ձեր թիւը, ձեր բարոյական արժէքը կրկնապատկուած պիտի ըլլան:

Սիրելի ծնողներ, բարեկամներ եւ Հովանաւորող Մարմին, մեր չարժումը համեստ է, բայց մեր բանակումները, մեր այցելութիւնները զանազան երկիրներ եւ մեր աշխատանքները կը ծառայեն ազգային նպատակի մը:

Մեր նշանաբանն է «Միշտ պատրաստ», ի հարկ է ի նպաստ մեր ազգային ընդհանուր շահերուն»:

Սրահը կը թնդար երգերով, նուագով եւ կեցցէներով: Սեղանապետը, Գ. Շալճեանը երկրորդ խօսքը տուաւ Միութեան բարեկամներէն Պ. Գ. Ծերիկեանի, որ պատմելով իր տարեկիցներուն կրած տառապանքները՝ Թուրքիոյ մէջ, յայտարարեց.

— Երբ դեռ սրահէն ներս մտած չէի, տեսայ խումբ — խումբ հոս եկող, ճըլըլացող այս տղաքը եւ աղջիկները, ու երբ լսեցի անոնց հայերէն երգն ու խօսքը, փառք քեզ Աստուած ըսի ու հրճուեցայ: Այս բոլորին վարպետը Մանուշն է, ամէնուն «քոյրիկ»ը որ սերունդ մը հասցուց: Սկիզբէն ի վեր ծանօթ եմ այս աղջիկներու եւ տղոց աշխատանքներուն եւ մեծ յառաջդիմութիւն ու յարատեւութիւն կը տեսնեմ»:

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, երգուեցաւ Ազգէն Մարտիրոսեանի «Գովերգ Մասիսին»ը: Յետոյ «Արագի Ափին», «Տալուորիկ», «Յառաջ նահատակ», ինչպէս եւ սկաուտական երգեր: Խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեան արտասանեց՝ «Գեղեցիկ են մեր հայրենի աղջիկներ»ը գեղեցիկ առոգանութեամբ եւ յուզումով: Օր. Ա. Ակինեան որուն հայրը Միութեան պատուակալ նախագահն է, դաշնակի վրայ նուագեց զանազան կտորներ, խորապէս տպաւորելով ունկնդիրները: Դաշնակի վրայ նուագեցին նաեւ Արենոյշ Ժօժէնի Թէլեան, Մ. Մարկոսեան եւ Օր. Արիստակէսեանը: Յետոյ կարդացուեցաւ յայտարարութիւն մը, որ կը պարզէր երկու օրերու ժողովներու արդիւնքը եւ ապագայ գործունէութեան ուղեգիծը: Արենոյշ Ալիս Շամիրեան յաջողութեամբ արտասանեց Ս. Կապուտիկեանէ «Մայրենի լեզուն», որմէ ետք երգուեցան Արենոյշներու կողմէ յօրինուած, իրենց խումբերուն նուիրուած երգեր: Թեւիկներու եւ Արիներու հայկական պարերէն վերջ, Արենոյշներն ալ իրենց չուրջպարերով կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը:

Հաւաքոյթի ընթացքին, խօսք տրուեցաւ նաեւ Տիկին Հայկուհի Շալճեանի, Պ. Պ. Յովհ. Հացագործեանի, Շ. Փիրանեանի, Գր. Փիլիկեանի եւ ուրիշներու: Ժողովէն վերջ Տէր եւ Տիկին Մեծատուրեան ընկերակցութեամբ Հով. Մարմնի անդամներու եւ խմբապետուհիներու հիւրասիրուեցան նախագահ Պ. Յովհ. Հացագործեանի բնակարանին մէջ:

ԴԻՏՈՂ

Գաղութէ գաղութ

Հ. ԲԵՆԻԿ ՇԱՄԱՆԱՃԵԱՆ

Պոլսոյ մէջ վախճանած է Հ. Բենիկ վրդ. Շամանաճեան, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութենէն: Մեծաւորն էր Պոլսոյ Վանատան: Ծնած է Անգորա 1881ին: Իր նախակրթութիւնը ստացած է Վենետիկի Ս. Ղազար վանքին մէջ եւ հոն կատարած քահանայական ուխտը: Վարդապետ ձեռնադրուած 1901ին: Եղած է վերին հսկիչ Գատըգիւղի կաթոլիկ Լեւոնեան վարժարանին: 48 տարի վարած է մատակարարութիւնը Պոլսոյ Մայրավանքին: 1936էն ի վեր Մեծաւոր կարգուած է Պոլսոյ Մխիթարեան Միաբանութեան վանատան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ը.— ԱՏՐԻԷՆ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

Ծառան բնականաբար պէտք չէր որ տեսնուէր գերմանացիի մը հետ, բայց քանի որ Ատրիէն, ենթադրօրէն, կ'աշխատէր ամերիկացիի մը հաշւոյն, ալպանացիին համար ապահով պիտի ըլլար անոր հետ տեսնուիլ:

Գերմանացիները հաղորդեցին ալպանացիին, թէ պատրաստ են ուզած գումարը վճարել տոլարով, եթէ,

1.— Որեւէ հրապարակային տեղեկութիւն ըլլար սպասուող խորհրդաժողովին մասին, քանի որ չէր կրնար յաւիտենապէս գաղտնի պահուիլ.

2.— Եթէ կրնաք ապացուցանել, թէ իրապէս պիտի յաջողիք տեղեկապահելմեզխորհրդաժողովի յառաջդիմութեան մասին:

Գերմանացիները զարմանքի մատնուեցան, երբ մարդը պատասխանեց ըսելով.

— Բանալի մը շինել տուած եմ դիւանագէտի թղթարկղին համար: Տան ներքին պայմանները թոյլ կուտան ինծի վերցնել թղթարկղէն հեռագիրներ եւ այլ վաւերաթուղթեր, ամէն օր, սահմանափակ ժամանակի մը համար: Անոնց ծածկագիրները քակուած են արդէն: Բայց պէտք է գանոնք թղթարկղը դնեմ նորէն, կարելի եղածին չափ շուտով:

Ըսուածը այնքան յիմարական թուեցաւ, որ Թուրքիա ղրկուած Գերմանացիները մերժեցին հաւատալ:

Ալպանացին աւելցուց, որ կ'ընդունէր իրենց առաջարկը՝ տեղեկութիւններ հաղորդելու իր կարողութիւնը փորձելու մասին: Թող պատրաստեն դրամը:

Երբ այս տեղեկագիրը ստացուեցաւ, ղրկեցին զայն ուղղակի Քալթընպրուններին: Կարդաց զայն բարձրաձայն, կէսօրուան ճաշին, զոր, շաբթուան օրերուն կ'ընէր միշտ Կէսթափոյի պետ Միւլլէրին եւ ոճրային ոստիկանութեան պետ Նէպէին հետ: Քալթընպրուննը եւ Միւլլէր ուրախացան փըռչին(*) պէս: Նէպէ թերահաւատ էր: Բրիտանացիները լաւ կը ճանչնար, ըսաւ ան:

Քալթընպրուննը եւ Նէպէ գրաւի բռնուեցան իրարու հետ: Ոճրային ոստիկանութեան պետը պէտք էր վճարէր գրաւը, որովհետեւ վերջապէս յաղթանակի վայրի առնող մը հասաւ Թուրքիայէն գաղտնի անթելով, երբ լրագրական զանազան ակնարկներ կը մատնանշէին Երեք Մեծերու սպասուած խորհրդաժողովին գումարումը: Ասոր իբրեւ վրադիր՝ ստացուեցաւ Ամերիկա գտնուող գործակալի մը մէկ տեղեկագիրը, որուն համաձայն, Բողվէլթ, ծովակալ Լէհի, Հէրրի Հոփքինսի եւ զինուորական մասնագէտներու մեծ խումբի մը հետ, «Այովա» մարտանաւով ճամբայ ելած են անծանօթ ուղղութեամբ մը:

Մինչ այդ, Անգարայի մէջ զետեղուած էին մեքենաներ, մանրանկարելու համար այն բոլոր վաւերաթուղթերը, զորս ալպանացին պիտի կըրնար բերել:

Տիէլլօ այժմ առատ դրամ կը ստանար: Ասիկա հակառակ էր սկզբնական համաձայնութեան, բայց Գահիրէէն գործակալներ տեղեկացուցած էին, թէ կարեւոր դաշնակից քաղաքագէտներ կը սպասուէին այդ քաղաքը եւ Գերմանացիները, մեծապէս ուրախ այս հաստատումին համար, որոշեր էին առատաձեռն ըլլալ: Ատրիէն տակաւին կամուրջն էր Քալթընպրուննըրի եւ ծառային միջեւ: Անհրաժեշտութիւն մըն էր ան այժմ Գերմանացիներուն Անգարայի մէջ եւ տոլարները անոր վրայ ալ կը թափէին միաժամանակ:

Գահիրէէն ստացուած առաջին հեռագիրները ցոյց կուտային, որ Չըրչիլ խստիւ կը հակառակէր՝ Ջրանցքի վրայով Ֆրանսա կատարուելիք արշաւանքին: Այս գործողութեան տրուած էր «Օվըրլորտ» ծածկագիր անունը եւ Չըրչիլ հակած էր զայն արգիլելու կողմը: Չըրչիլ ըսած էր.

— Պէտք է ուշադիր ըլլալ, որ ծովը չկարմրի Ամերիկայի եւ Բրիտանիոյ երիտասարդներուն արիւնովը եւ ծովեզերքին վրայ չդիզուին անոնց դիակները:

Գերմանացիները իմացան, որ Չըրչիլի հակառաջարկն էր Գերմանիոյ վրայ յարձակիլ Իտալիոյ եւ Պալքաններու «կակուղ որովայնէն»:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

(*) Փրնչ, խամաճիկ մը, որ կը յիշեցնէ թրքական Քարակէօզը: Ծանօթ. ԹՐԳՄ.

Ինչպէս գրած էինք երէկ, արեւմտեան Գեր-մանիոյ արտաքին նախարարը, Եակոբ Քայզէր, պահանջած էր պարզապէս Գերմանիոյ վերադար-ձնել Սարի շրջանը: Պատասխանելով այս առթիւ եղած հարցումի մը, Պ. Շուման ըսաւ թէ Տօքթ. Ատընաուըր այդպէս չի մտածեր:

Գալով Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրներուն, արտաքին նախարարը լաւատես կ'երեւայ: Իր կար-ծիքով, երբ վիճաբանութիւնը վերջանայ Ազգա-ժողովին առջեւ, միջոց մը պիտի գտնուի վերսկսե-լու բանակցութիւնները Ֆրանսայի եւ այդ երկու երկիրներու իրաւասու ներկայացուցիչներուն մի-ջեւ: «Մեր խօսակիցները կը սկսին հասկնալ թէ չեն կրնար որեւէ արդիւնք յուսալ Ֆրանսայէն դուրս որ պատրաստ է ազատօրէն բանակցելու: Միւս կողմէ, կը կարծեմ որ Ամերիկացիներու մտքին մէջ ալ փոփոխութիւն մը կատարուած է: Իմ ներկայացուցած փաստերս ազդեցութիւն գոր-ծած են անոնց վրայ որ բոլորովին հակառակ չեն ֆրանսական տեսակէտին»:

Եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերաց-ման մասին ալ խօսելով, Պ. Շուման ըսաւ թէ ա-միսներ կրնայ տեւել զանազան յանձնաժողովնե-րու քննութիւնը: Ինք դժուար կը գտնէ դաշնա-գրին ամբողջական վերաքննութիւնը, վասն զի այն ատեն միւս պետութիւններն ալ փոփոխութիւններ պիտի պահանջեն:

Գալով Քորէայի պատերազմին, Ֆրանսան հա-մամիտ է բրիտանական տեսակէտին,— Թոյլ չտալ որ կացութիւնը ծանրանայ:

ԹՈՒՐՔ ԼՐՏԵՍ ՄԸ ԵՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆ ?

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Անգարայի զին-ուորական ատեանը ցկեանս բանտարկութեան դա-տապարտեց Ապտուլլահ Զօրլու անուն Թուրք մը, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կա-տարէր ի հաշիւ Խ. Միութեան:

Այս առթիւ հետեւեալ պատմութիւնը կը հրա-տարակեն.—

Մոսկուայի դեսպան Մուզաֆֆէր Կէօքէր 1951ին կը ծանօթանայ Ապտուլլահի, որ Իսթանպուլի մէջ խոհարարութիւն կ'ընէր եւ անոր կ'առաջարկէ դեսպանատան խոհարարը դառնալ: Ապտուլլահ այս պաշտօնը ընդունելէ վերջ Իսթանպուլէն ա-ռանձին ճամբայ կ'ելլէ կառախումբով: Երբ Թիֆ-լիզի կայարանը կ'անցնի, Ապտուլլահի յարկաբա-ժինը կը մտնէ Լիտա անուն գեղանի Հայուհի մը: Շատ չանցած երկուքին միջեւ կը հաստատուի մը-տերմութիւն մը որ աստիճանաբար կը վերածուի լուրջ սիրոյ մը: Սիրահար զոյգը ամէն գիշեր Մոս-կուայի Նասիօնալ ճաշարանին մէջ կը սկսի ժա-մադրուիլ: Լիտա Ապտուլլահի կը ծանօթացնէ ռուս գաղտնի սպասարկութեան պաշտօնեաները, որոնք խոհարարին կիներուն հանդէպ ունեցած տկարու-թենէն օգտուելով, տեղեկութիւն կը քաղեն դես-պանատան անցուդարձերուն մասին: Ապտուլլահ կը ծանօթանայ նաեւ կազմակերպութեան պետե-րէն այծեմօրուս Վրացիի մը, որ խոհարարին լիա-ռատ դրամ կը խոստանայ եթէ Թուրքիա վերա-դառնալէ ետք ալ շարունակէ լրտեսութիւն ընել: Ապտուլլահ Թուրքիա վերադառնալէն ետք վերջա-պէս երեւան կ'ելլէ խնդիրը:

Ատեանը մահուան դատապարտեց Ապտուլլահ Զօրլուն, բայց նկատի առնելով որ ամբաստան-եալը խոստովանած է յանցանքը, ցկեանս բան-տարկութեան վեղչեց պատիժը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ առողջապահական գործավարու-թեան մէկ վիճակագրութեան համաձայն, երկրին մէջ ամէն տարի 800.000 մանկիկ կը ծնի բայց ա-նոնց 400.000ը կը մեռնին:

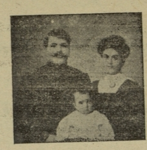
ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ կը սպառնան խզել ա-ռեւտրական եւ քաղաքական յարաբերութիւնները, արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, որ կը մերժէ չեղեալ համարիլ Իսրայէլի հետ կնքուած պայմանագիրը՝ հատուցումներու մասին: Յորդանանի ազգ. պաշտ-պանութեան նախարարը, Էնվէր Նուսեպի, առջի օր բացումը կատարեց զինուորական խորհուրդի մը որուն կը մասնակցին Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա: Այս առթիւ ըսաւ թէ Իսրայէլ խաղա-ղութեան խօսքեր արտասանելով հանդերձ, հա-րիւրաւոր հրասայլեր կը գնէ, եւ կ'երազէ հրէա-կան թագաւորութիւն մը հաստատել Նեղոսէն մին-չեւ Եփրատ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ մերժեց Հնդկաստանի նոր ծր-րագիրը՝ Քորէայի զինադադարի մասին: Կռիւնե-րը կը շարունակուին յարաճուն սաստկութեամբ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կուսակցական պաշտօնաթեր-թը, «Փրաւտա» գիտել կուտայ թէ խորհրդային գիտնականները առանձնաշնորհ մը կը վայելեն, խուսափելով քննադատութենէ եւ «խորտակելով նոր ուժերը»: Այս խմբագրականը յայտարար-ուեցաւ Մոսկուայի անթելին միջոցաւ:

ՔԱՆԱՏԱ որոշեց միայն հողագործներու եւ ատոնին ծառայողներու ներգաղթը արտօնել:

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետ ընտրուեցաւ Պ. Ռընէ Մօաթթի, անդամ զօր. տը Կոլի կազմակերպու-թեան:

ՀԵՐՈՍ ՄՈՒՐԱՏ,

ԻՐ ԿԻՆԸ ԵՒ ԶԱՒԱԿԸ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

23 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30-էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի Խրիմեան սրահը:

Նախագահութեամբ Հայր Քիլէրճեանի:

Կը խօսի Պ. Երուանդ Քոչեան

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին դե-րասան Ա. Գմբէթեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ): Տրամախօսութիւն, երգ, նուագ:

Պիւֆէ խիստ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին Սեբաստացիները, ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները:

Մուտքը ազատ է:

Ensemble Orchestral de Parisի հրաւէրով

Նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Այս շաբաթ ժամը 17.45ին Salle Gaveau, 45 rue la Boëtie:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— MOZART՝ Ouverture «Don Juan» եւ Concerto en mi bemol majeur.

HAYDN Symphonie «L'Horloge»

Soliste.— Bernard Flavigny:

Կազմակերպիչ մարմինը հրապարակ հանած է 6 նուագահանդէսներու համար մուտքի զեղչեալ գին — բաժնեգին 1000 ֆրանքի:

Դիմել՝ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն եւ Պ. Գ. ԱՃԷՄԵԱՆԻ, 12 rue Cadet:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

LA SECONDE CHANCE

Roman, par C. GHEORGHIU. Traduit du roumain par Livia Lamour. Librairie Plon, Paris. Գին 690 Ֆր.:

Ռումանացի մեծատաղանդ գրագէտին երկրորդ վէպն է այս, ժամանակակից կեանքէն, խռովիչ բովանդակութեամբ:

Առաջինը, La Vingt - cinquième heure, որուն մա-սին խօսած ենք ժամանակին, թարգմանուած է 20 երկիրներու մէջ: Հայերէն թարգմանութիւնն ալ հրատարակուեցաւ «Հայրենիք»ի եւ «Արեւելք»ի մէջ:

SALLE D'IENA, 10 AVE. D'IENA, PARIS

Այս շաբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին:

E. KALMANNի ծանօթ օփէրէթ՝

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՉԱՐՏԱՇԸ

(Ս Ի Լ Վ Ա)

Ռուսերէն լեզուով: Բեմադրութիւն՝ Իտա-Արտ-Ղուկասօֆ: Նուագախումբ ղեկավարութեամբ՝ ՔԱԼՄԱՆՆ որդիի, մասնակցութեամբ LUDMILLA REVENSKAYAի եւ G. DANIOUCHINEի:

Տոմսերու համար դիմել՝ ռուսական գրատու-նը՝ 2 rue Pierre le Grand et 77 rue Lourmel, Paris (15), ինչպէս նաեւ ներկայացման օրը թատրոնի կիչէն ժամը 19էն սկսեալ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ընկերական հաւաքոյթը, կիրակի, 23 Նոյ. ժամը 16—24: Ազգային Տան մէջ, 32 rue Trévise:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 Ֆր.:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահա-րոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբ-թի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Tré-vise: Կը խօսի ընկեր Հրանդ Բալուեան: Նիւթը՝ «Սփիւռքի ժամանակակից բանաստեղծութիւնը»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 20ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը, «Օ-թէլ Սփլանտիտ» մէջ, 20 Դեկտ. ժամը 10ին մին-չեւ լոյս:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մեծ պարահանդէս կազ-մակերպուած Համախորհրդային Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, 27 Դեկտ. շաբաթ ե-րեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Արաքսի սրահին մէջ, 4 rue Basse Combalot:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւա-քոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քա-տէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՎԱՀԱՆ ԶԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ «Ժառանգա-կանութեան մասին տարակարծութիւնը Արեւմուտ-քի եւ Արեւելքի միջեւ»: Մուտքը ազատ է:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպ. երկ-սեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան:

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan:

FRANCIS SCOTTի նուագախումբը:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Հայկական պարեր եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք 300 ֆրանք

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէ-սը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն, 22 Նոյեմբեր, քաղաքապետական մեծ սրահին մէջ (Salle des Fêtes):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Սվազի Զիլէ քաղաքէն Տի-կին Մարիցա Հարիկեան կը փնտռէ իր ազգական-ներէն Յակոբ աղան, կնոջը անունը Ոսկի, տղոց անունը Մկրտիչ, Սամուէլ, Մարտիրոս, Տիրան եւ Հայկուհի, որոնք աքսորուած էին 1915ին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի հաղորդել Պ. Ստեփան Զաքարեանի, 26 rue Goujon, Alfortville:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Նշան Պետ-րոսեան եւ զաւակները (Լիոն) եւ Այրի Տիկին Ֆիլոր Տինճեան եւ զաւակները (Շավանօզ - Պէլ-մօն) շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ցաւակցութիւն յայտնեցին, անձամբ կամ ծաղ-կեպսակով իրենց հօրը եւ քեռորդիին Պ. Մանուկ Տինճեանի մահուան առթիւ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր ժամը 3ին Պուա Քո-լոմպի Սալ Մինիսիփալի մէջ (rue D'Estienne dOr-ves, կայարանի մօտ): Կը ներկայացնէ, մասնակ-ցութեամբ՝ Օր. Օր. Ն. Մատոյեանի, Մ. Քէշիշ-եանի եւ Փարիզահայ դերասաններու, առաջին ան-գամ ըլլալով, մեծ յաջողութիւն գտած օփէրէթը՝

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ կամ

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ

7 գործ, հեղ. Թրագօշի: Արեւել. նուագախումբ:

Տոմսերը կարելի է ստանալ հայ նպարավա-ճառներէ եւ առեւտրականներէ:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Ստիպողաբար կը փնտռուի սենեակ մը երկու ուսանողներու համար:

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 20 Novembre 1952 Հինգշաբթի 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6920-Նոր շրջան թիւ 2331
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ԵՂԱՆԱԿ

Տնաբոյս քաղաքագէտներ եւ հասարակ բախտախնդիրներ կան, որոնք խժալուր աղմուկ մը կը յարուցանեն պարբերաբար, մթնոլորտը թունաւորելու համար :

Այս անպատիւ եւ զզուիչ խաչակրութիւնն ալ ուղղուած է Դաշնակցութեան դէմ :

«Հիթլէրական»ը մաշեցաւ: Անհրաժեշտ էր ուրիշ եղանակ մը ճարել :

Մանաւանդ որ, Մոսկուան ինք այժմ տիրաբար կ'օգտագործէ հիթլէրական երեւելիները, արեւելեան Գերմանիոյ մէջ եւ այլուր :

Նոր մարտակո՞չը — Դաշնակցութիւնը անգլեւսաքսոն ճակատին եւ մասնաւորապէս Ամերիկացիներուն հետ է :

Այս ճակատը իր պաշտպանութեան տակ առած ըլլալով Թուրքիան, Դաշնակցութիւնն ալ կը դառնայ զինակից Թուրքիոյ: Հետեւաբար ...

Եղկելիները գիտեն որ Ֆրանսան եւս կը պաշտպանէ Թուրքիան, մասնաւոր դաշինք մը կնքած ըլլալով Անգլիոյ հետ, դեռ 1939էն:

Գիտեն, բայց չգիտնալ կը ձեւացնեն :

Ինչպէս որ չլսելու կը զարնեն, երբ կը յիշեցնէք թէ այսօրուան Թուրքիան իր փրկութիւնը կը պարտի Մոսկուայի, շնորհիւ 25 տարուան եղբայրական զինակցութեան եւ տնտեսական գործակցութեան :

Դաշնակցութիւնը խսկապէս մե՞ղք մը գործած է, միանալով արեւմտեան ճակատին, որուն գլուխը կը գտնուին Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա: Ուրիշ խօսքով՝ ժողովրդապետութեան ներկայացուցիչները :

Եթէ անոնք, ուրիշ պետութեանց հետ, Թուրքիան ալ իրենց պաշտպանութեան տակ առած են, ի՞նչ կը թելադրէ այդ անողոք եւ վրդովիչ իրականութիւնը :

Կը թելադրէ տունը նստիլ, հառաչել, յօրանջել կամ Դաշնակցութեան մի՞ար ծամել, թէ արթուն կենալ: Ուշադրութեամբ հետեւիլ անցուդարձին, որպէսզի Նոր դաւեր չլարուին մեզի դէմ:

Դաշնակցութիւնը ամէն բանէ առաջ գործի կուսակցութիւն է: Ո՛ւր որ ալ գտնուի եւ ի՛նչ պարագաներ ալ ներկայանան :

Ուրիշներ կրնան մխիթարուիլ անփառունակ մեկուսացումով կամ երկդիմի, ծապլվարական մարզանքներով :

Դաշնակցութիւնը կը հաւատայ մէկ բանի, — Բացական իրաւունք չունի: Բացական դատապարտուած է շատ բան, երբեմն ալ ամէն բան կորսնցնելու :

Ներկայ պիտի ըլլաք ամէն տեղ եւ ամէնէն դժնդակ պարագաներուն մէջ: Աչք եւ ականջ պիտի լարէք, եթէ ոչ բարիք մը ապահովելու, գոնէ չարիքներ խափանելու համար :

Անշուշտ ձեռքին տակ ունենալով յստակ ուղեգիծ մը, չսայթաքելու համար :

Ի՞նչ օգուտ իմաստութեան զոհարներ թափել վառարանին առջեւ նստելով, երբ դուրսը փոթորիկ է: Երբ թշնամի թէ բարեկամ ծրագիրներ կ'որոճան եւ կը գործեն քու հայրենիքիդ ճամբաներուն վրայ : Նոյնիսկ ցիրուցան բազմութեանց գլխուն վերեւ :

Երբէք ալ այսպէս չէ՞ր, երբ ճակատագրական, օրհասական ճգնաժամի մը մատնուած էին փոքր ժողովուրդները :

Մենք ոչ հրաշքի կը հաւատանք, ոչ ալ հանդիսաւոր խոստումներու :

Ճակատները ինչպէս ալ դասաւորուած ըլլան, մենք յամառօրէն պիտի հետապնդենք մեր Դատը : «Միացեալ»ն ու մնացեալը: Անշուշտ համաձայն օրուան պահանջներուն :

Մենք դէմ ենք ամէն տեսակ բռնակալութեան: Կը պահանջենք ազատութիւն եւ խաղաղութիւն :

Այս ուղեգծին հետեւելով, կ'ուզենք ծառայել ոչ թէ այս կամ այն աշխարհակալութեան, այլեւ մեր իսկ շահերուն :

Ո՛վ որ կը խանգարէ կամ կը չարափոխէ այս ուղեգիծը, չի կրնար բարեկամ ըլլալ ոչ Հայրենիքին, ոչ ալ Հայ ժողովուրդին :

Պիտի ուզէինք որ ուրիշներ ալ նոյն յստակութեամբ ճշդէին իրենց դիրքը : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԶՏԻԿ ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

— Պ. խմբագիր բարեւ, ընթերցող հասարակութեան կը պատկանիմ :

— Շատ լա՛ւ, ուրախ ե՛նք, հրամեցէք :

— Այո՛, բայց ես եկած եմ գանգատելու ...

— Մտիկ կ'ընենք սիրով. անհոգ եղէք :

— Պ. խմբագիր, այս վերջերս յաջորդաբար կը կարդանք հարսնիքներու — անշուշտ մեծապատիւ տեսակէն — սեւնակ սեւնակ նկարագրականներ, յուղարկաւորութիւններու առթիւ խմբագրականներ, ամիսներ առաջ ուրիշ թերթերու մէջ տպուած լուրեր ...

— Բայց...

— «Բայց» չկայ, թոյլ տուէք որ խօսիմ, ասոր համար եկած եմ, վերջը բոլորին միասին կը պատասխանէք: Եթէ կ'ուզէք թարմացնեմ ձեր յիշողութիւնը, հարսնիքներր քահանաներով, տիրացուներով, խնամեաց դաստիարակութիւններով, ծաղկեփունջ - նուէրներով, դեռ քանի մը օր առաջ էր: Ըսէք խնդրեմ, ձեր ընթերցող հասարակութիւնր ինչո՞վ հետաքրքրուած է որ այսինչին աղջիկը «Թէյփէչէ»ով գլուխը կապեր է թէ պարզ նարնջածաղիկով : Աշխարհ պոմպ աթոմիքին վրայ նստած կ'եփի, դուք ըսէք Եգիպտոսէն, Պելժիքայէն հարսնիք կը խաղցնէք ...

— Խնդրեմ, սպասեցէք որ ճշդեմ ...

— Ո՛չ, վերջը կը ճշդէք: Մէկ անգամուան համար դուք գիս մտիկ ըրէք այսօր: Ծիծաղելի էք պարզապէս ձեր այդ ալա - փաշա, հնոտի լրագրութեամբ:

Եւրոպայի պորտին վրայ նստած, ամէն մեղքիս վրայ կուսակցութեան մըն ալ բերանն էք եւ քառասուն տարուան խմբագիր, ինչպէս ձեր խմբագրականին մէջ ալ յիշած էիք, ցաւ յայտնելով որ թերը եա գրկած են, փոխանակ շնորհակալութիւն յայտնելու: Չէ՞ք կարծեր որ այդ ջոջ աղան դաս մը տուած է ձեզի, այդ ձեւով ...

— Ինչո՞ւ չէք ուզեր որ պատասխանեմ :

— Որովհետեւ չվերջացուցի տակաւին: Քանի որ եկած եմ, ըսեմ նաեւ թէ ձեր Ֆրանսերէն բաժինն ալ մեր տղոցր ծիծաղը կը շարժէ: Տիկիններ եւ պարոններ թերթօններ գրեր են իրենց քաղաքը, Տրապիզոնի կամ Խարբերդի մայրապետներու քով սորված Ֆրանսերէնով: Մեր երիտասարդ սերունդը եթէ կարդայ իսկ լեզուն նկատի կ'առնէ եւ ոչ թէ բովանդակութիւնը: Ալ չեմ խօսիր Հայերէնի դասընթացքի մասին, որմէ կարծեմ միայն դուք կրնաք օգտուիլ: Հիմա ըրէք ձեր արդարացումը, խնդրեմ :

— Պարո՛ն, սիրով մտիկ ըրի ձեր ըսածները: Միայն թէ սխալ դուռ զարկած էք: Մենք ոչ հարսնիք նկարագրած ենք, ոչ յուղարկաւորութիւն, ոչ ալ Ֆրանսերէն բաժին ունինք: Պզտիկ շփոթութիւն մը կայ: Գիտէք անշուշտ որ ուրիշ Հայերէն թերթ մըն ալ կը հրատարակուի Փարիզի մէջ :

— Հա՛, ճիշդ է, ի՛նչպէս սխալեցայ: Հոգ չէ սակայն, դուք այս դիտողութիւններս գրեցէք, թող պարապ տեղը եկած չըլլամ, եւ հասկցողին իմ կողմէս բարեւ ըրէք : ՍՕՍԻ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՏԻԳՐԱՆ ՋԱՑԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ժամը 14ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Ֆրանսական զօրքը, որ ետ մղած էր ըմբոստ ուժերը, ետ քաշուած է Հանոյի շրջանին մէջ, վերակազմուելու համար : Զեկոյցը կ'ըսէ թէ ըմբոստ զինուորները կատաղօրէն կռուեցան ամբողջ հինգ ժամ, առ նուազն հազար հոգի կորսնցնելով :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՓՈԼ ԷԼԻՒԱՌ մեռաւ Գշ. օր : Երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր սուր լանջախտէ մը: 57 տարեկան էր, բուն անունով՝ Էօժէն Կռէնտէլ: Հիմնադիրներէն մէկն էր գերիրապաշտ դպրոցին, բայց յետոյ քաշուեցաւ: Վերջին պատերազմէն առաջ հակաֆաշիստական էր, բայց 1942ին միացաւ համայնավար կուսակցութեան: Գործնապէս մասնակցած է Դիմադրական Ճակատին : Ունի աւելի քան 70 հրատարակուած գիրքեր: Իրմէ թարգմանութիւններ կատարած է «Արածանի»ն: Պիտի խօսինք առանձին :

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԳԱՀԱՃԱՌԸ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Մարոքի Սուլթանը, Սիտի Մոհամմէտ Պէն Եուսուֆ, Նոյեմբեր 18ին ճառ մը խօսեցաւ իր գահակալութեան 25ամեակին առթիւ, անգամ մը եւս յիշեցնելով թէ ժամանակը եկած է կատարեալ գերիշխանութիւն տալու իր երկրին:

Մարոք, որ տարածութեամբ աւելի ընդարձակ է քան Քալիֆորնիան, ունի 8 միլիոն բնակիչ եւ կը գտնուի Ֆրանսայի թեւարկութեան տակ: Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, գահաճառին լեզուն չափաւոր է, բայց եւ այնպէս Սիտի Մոհամմէտ հաստատ կը մնայ իր տեսակէտին վրայ : Իր կարծիքով, Ֆրանսայի խոստացած բարենորոգումները այլեւս չեն համապատասխաներ ժամանակի պահանջներուն :

Սուլթանը կը բացատրէ թէ Ֆրանսայի մէջ կատարած այցելութենէն եւ 1947ի գահաճառէն վերջ առաջարկուած բարենորոգումները մերժուած էին մասնաւոր յանձնախումբերուն կողմէ, վասն զի կը ձգտէին «ամրապնդել ներկայ քաղաքականութիւնը, խախտել ազգային գերիշխանութիւնը եւ, միջամտել Մարոքի կառավարութեան իրաւունքներուն»: Երկու նոր յուշագիրներ յանձնուեցան 1950ին, պահանջելով փոխել թեւարկութեան դրութիւնը, բայց Ֆրանսայի պատասխանը կը ձգտէր պահել Ֆէսի դաշնագրով հաստատուած կարգուսարքը: Այնպէս որ, Ֆրանքեւմարոքեան յարաբերութիւնները վտանգաւոր աստիճանի մը հասան :

Այս կացութեան առջեւ, երրորդ յուշագիր մը ղրկուեցաւ Փարիզ 1952 Մարտ 14ին, շեշտելով թէ միայն թեւարկութեան փոփոխութիւնը կրնայ լուծել հարցը: Յուշագիրը կ'առաջարկէր վերցնել պաշարման վիճակը, վերահաստատել ազատութիւնը եւ մարոքեան առժամեայ կառավարութիւն մը հաստատել, բանակցութիւններ վարելու համար :

Միշտ համաձայն գահաճառին, Ֆրանսայի նոր պատասխանը կը պահէր Ֆրանսացիներու քաղաքական մասնակցութիւնը Մարոքի գործերուն մէջ: Այս պատճառով խորացան տեսակէտի տարբերութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ :

Եզրակացնելով, Սուլթանը կը յայտարարէ. — «Մենք համոզուած ենք թէ մեր ժողովուրդին անձերուն իրականացումը պիտի ամրապնդէ Ֆրանքեւմարոքեան բարեկամութիւնը: Մենք միութիւն, յարատեւութիւն եւ համբերութիւն կը յորդորենք մեր ժողովուրդին: Միասին գործեցէք, առանց նահանջականութեան եւ թուլութեան: Մի վիճիք իրարու հետ, վասն զի պիտի տկարացնէք եւ կորսնցնէք ձեր ուժը: Եղբայրաբար միացէք իբրեւ Աստուծոյ ծառաները իրաւունքի յաղթանակին համար » :

Գահաճառը դիտել կուտայ թէ «կարելի չէ անգիտանալ որ կը գտնուինք հաւասարութեան եւ ժողովրդապետութեան շրջանի մը մէջ»: Յետոյ կը բացատրէ թէ « Մարոքի պէս երկիր մը, որ օժտուած է աշխարհագրական անմնահատելիութեամբ մը, երբ վայելէ մեր առաջարկած կարգուսարքը, արժանի է կարեւոր դեր մը կատարելու ազատ ազգերու միջազգային գործակցութեան մէջ :

Սարի խնդիրը

Ո՞Վ Է ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԽԶՄԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ խորհրդարանի Նոյ. 18ի նիստին մէջ, պաշտօնապէս դիրք բռնելով Սարի երեսփ. ընտրութեանց դէմ որոնք տեղի պիտի ունենան Նոյ. 30ին: Յանուն կառավարութեան յայտարարեց թէ «չենք կրնար ազատ համարել այդ ընտրութիւնները, ոչ ալ հիմնուած ժողովրդապետութեան սկզբունքներուն վրայ : Չենք կրնար այդ ընտրութենէն բխած կառավարութիւնը համարել իբրեւ օրինաւոր ներկայացուցիչը Սարի ժողովուրդին »:

Վարչապետը յետոյ քննադատելով այն քաղաքական կարգուսարքը որ Սարի «պարտադրուեցաւ » 1947ին, բողոքելով գերման քաղաքական կուսակցութեանց մասին դրուած արգելքին դէմ, յայտարարեց, — « Կառավարութիւնը երբեք պիտի չդադրի ազատ ընտրութիւններ պահանջելէ »:

Չափաւոր լեզու մը գործածելով հանդերձ, Տոքթ. Ատընաուըր նորէն Ֆրանսայի վրայ ձգեց բանակցութեանց խզման պատասխանատուութիւնը: Բացատրեց թէ Սարի տնտեսական խնդիրները այնքան կարեւորութիւն ունին որ, Ֆրանսայի գերակշռութիւնը այդ գետնին վրայ՝ համազօր է քաղաքական գերակշռութեան»: Այս պարագան անընդունելի է մեզի համար»:

Վարչապետը համաձայն է ինքնավարութեան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ԱՄԲԱՐՏԱԿԸ

Իկտիրի մօտէն, Արաքսի հոսանքն ի վեր, հովիտ մը կ'երկարի մինչեւ Կողբ, որ հիմա Թուղլուճա կը կոչուի քարաղի հարուստ հանքերուն համար: Հովիտը 1920էն ասդին Թուրքերու ձեռքը կը գտնուի: Շրջանի տնտեսական զարգացման տեսակէտէն անհրաժեշտ նկատուած է կանոնաւորապէս ոռոգել հովիտը: Թուրք կառավարութիւնը Իկտիր - Թուղլուճա ղրկեր է մասնաւոր յանձնախումբ մը՝ ուսումնասիրելու համար ոռոգման գործը :

Թուրք թերթերէն կ'իմանանք, որ յանձնախումբը տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելէ վերջ բոլոր պայմաններն ու կարելիութիւնները, յանգած է այն եզրակացութեան, թէ ծրագրուած ոռոգումը հնարաւոր պիտի ըլլայ միայն Սարտարապատի ջուրերով :

1918ի Մայիսեան հերոսական կռիւներու շրջանին նշանաւոր դարձած Սարտարապատի մերձակայքը, Արաքսի ձախ ափին, խոշոր ամբարտակ մը կառուցուած է՝ ջուրի պաշար հաւաքելու համար: Կառուցումը կատարուած է տարիներ առաջ «Խորհրդային Հայաստանի կառավարութեան» կողմէ,— այս էր գէթ մեր գիտցածը: Կառուցման աշխատանքներու ամբողջ շրջանին, ինչպէս եւ կառուցումն աւարտելէ վերջ ամիսներ ու տարիներ շարունակ՝ սովետահայ թերթերն ու Երեւանի ձայնասփիւռը բերկրանքով ու պարծանքով կը յայտարարէին, թէ համայնավարական հրաշագործ կարգերու շնորհիւ միայն՝ շինարարական թափը Հայաստանի մէջ հասած է յաջողութիւններ, որոնց մասին հայութիւնը երազել անգամ՝ չէ կրցած նախասովետական շրջանին: Կը յայտարարէին, թէ ամբարտակին կառուցման համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթական միջոցները, բոլոր շինանիւթերը հոգացեր էր «Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի» կառավարութիւնը եւ թէ կառուցողները՝ Հայաստանի գործաւորներն էին, որոնք աշխատանքի անցեր էին «անհուն խանդավառութեամբ»:

Ամբարտակը՝ Հայաստանի հողին վրայ: Ծախսերն ընողը՝ Հայաստանի կառավարութիւնը: Հետեւաբար՝ իրական տէրն ու տիրականը այդ կարեւոր կառուցուածքին՝ Հայաստանը պէտք է ըլլար: Այդպէս խորհիլ կը թելադրէ տարրական տրամաբանութիւնը :

Բայց տրամաբանական ամէն թելադրանք ու մտածում կը կորսնցնեն ամէն կարեւորութիւն, երբ խնդիրը կուգայ համայնավարներուն : Ինչպէս բսինք, ոռոգման հարցն ուսումնասիրող Թուրք մասնագէտներու նախընտրանքը կանգ առած է Սարտարապատի ամբարտակին մէջ հաւաքուող առատ ջուրերուն վրայ: Անոնցմէ օգտուելով, Թուրք կառավարութիւնը կարող պիտի ըլլայ լաւապէս ոռոգել խնդրոյ առարկայ հովիտը եւ այդպիսով զարկ տալ անոր տնտեսական վերելքին: Բայց օգտուելու համար պայման էր որ Թուրքերը նիւթական որոշ հատուցում մը ընէին, այդպիսով իրենց ալ բաժին տուրքը տուած ըլլալու համար ի հաշիւ ամբարտակի շինութեան ծախքերուն: Թուրք կառավարութիւնը կ'ընդունի այդ պայմանը առանց ոեւէ առարկութեան: Միայն կը սկսի սակարկութեան՝ ըլլալիք հատուցման ձեւին շուրջ :

Եւ հոս մեր առջեւ կը պարզուի հետաքրքրական երեւոյթ մը: Ըստ դարձեալ Թուրք թերթերու, ամբարտակի ջուրերու մասին երկար ատենէ ի վեր բանակցութիւններ տեղի ունեցած են Թուրքիոյ Արտաքին Նախարարութեան եւ Անգարայի «խորհրդային դեսպանին միջեւ»: Այս պարագան է մեզի առաւելաբար հետաքրքրողը :

Գիտենք, հարկաւ, որ երկիրը, ստալինեան սահմանադրութեամբ՝ իբրեւ «անկախ» հանրապետութիւն հռչակուած ըլլալով հանդերձ, չունի ոչ մէկ արտօնութիւն՝ բանակցութեան մը մէջ մտնելու օտար ոեւէ պետութեան հետ: Մեր «Ռեսպուբլիկան» ունի, սոսկ ձեւի համար, իր արտաքին նախարարութիւնը: Դրսի աշխարհին հետ դիւանագիտական յարաբերութիւններ պահելու հոգը իր վրայ առած է Մոսկուան: Եւ որովհետեւ Անգարայի մէջ ոչ հայ դեսպան ոչ ալ հիւպատոս մը կայ՝ Հայկական «ռեսպուբլիկա»յի ներկայացուցչի հանգամանքով, հասկնալի է ինքնին, որ Անգարայի մէջ Սարտարապատի ամբարտակին վերաբերեալ բանակցութիւնները Երեւանի փոխարէն Մոսկուան վարած է Թուրքերուն հետ :

Անհասկնալի ու անընդունելի է, սակայն, երբ Ռուսերը կը պահանջեն Թուրքերէն, որ ամբարտակի ջուրերուն համար առնուելիք հատուցման գումարը վճարուի ոչ թէ Երեւանի մէջ ու Հայաստանի կառավարութեան, այլ Մոսկուայի մէջ եւ ուրեմն՝ ռուս կառավարութեան :

Ռուս — Թրքական բանագնացները քանի մը ամիս Անգարայի մէջ վիճելէ ետք, կը համաձայնին որ Թուրքիան վճարէ վերիվերոյ մէկ միլիոն թրքական ոսկի: Բայց չեն կրցած համաձայնիլ նաեւ այն հարցին վերաբերմամբ, թէ ուր պէտք է վճարուի դրամը՝ Անգարայի՞ թէ Մոսկուայի մէջ: Թուրքերը չեն ուզեր Մոսկուա տանիլ մէկ միլիոնը՝ Ռուսերուն յանձնելու համար, որովհետեւ հաշիւ ընելով՝ հասկցած են թէ այդպէսով իրենք պիտի վնասուին, դրամանիշի սակերուն տարբերութեան հետեւանքով :

Թուրքին կորուստը մեծ պիտի ըլլայ թէ պզտիկ, տարկա չէ մեզ զբաղեցնողը: Մեզի համար աւելի հետաքրքրականը այն է, որ Հայկական Սարտարապատի ամբարտակի ջուրը, որ տեսակ մը ազգային հարստութիւն կը համարուի, վաճառքի հանուեր, սակարկութեան առարկայ դարձեր է Ռուսերու կողմէ :

Ձենք զարմանար: Եւ արձանագրեցինք իրողութիւնը, որ նոր ապացոյց մը կ'ընձեռէ մեզի, թէ մեր «անկախ» ու «հայկական» ռեսպուբլիկայի մէջ տէր — տիրականը բնաւ Երեւանը չէ, այլ Մոսկուան :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Ամասիան երէկ եւ այսօր

« Յառաջ »ի 7 Նոյեմբեր թիւին մէջ զարմանքով կարդացի «Վաթան»ի թղթակցին տեսութիւնները Ամասիոյ մասին :

Թուրքիոյ դեմոկրատ կառավարութեան հաստատումէն ի վեր Թուրք թղթակիցներ յաճախ համարձակութիւնը կ'ունենան շատ մը քաղաքներու մասին իրենց տեսածը գրելու եւ անոնց կործանումը ողբալու: Ամէն տեղ աւերակներ, իբրեւ ուղղակի հետեւանք հայաջինջ քաղաքականութեան :

Ես Ամասիացի ըլլալով, պարտք սեպեցի լուսաբանել կարգ մը պարագաներ :

Ծիշդ է որ Ամասիան 4000 տարուան հնութիւններ ունի: Դեռ կան մեհեաններուն հետքերը: Միհրդատի բերդաքաղաքը, ուր հռովմէական մեծ բանակին դէմ կռուելով՝ Ամասիայէն 30 քիլոմեթր հեռու Զիլէի ճամբուն վրայ մեծ յաղթանակ մը տարաւ: Նոյն թուականին շինուած ջրուղին 15 քիլոմեթր երկայնութեամբ որ «Ֆերհատ արասը» կը կոչուի, դեռ մինչեւ այսօր գոյութիւն ունի: Բիւզանդական կայսրութեան ժամանակ շատ կարեւոր կեդրոն մը եղած է թէ զինուորական եւ թէ կրօնական: Դեռ կանգուն կը մնայ «Մետրոպօլիտ»ը (այժմ «Մետրէսէ»): Սուլթան Պայազիտի մայրաքաղաքը հոն էր եւ այսօր կանգուն կը մնայ իր շինած «Սուլթան Պայազիտ» մզկիթը հսկայ տարածութեան մը վրայ: Այս մզկիթը եղած է աստուածաբանութեան կեդրոն Թուրքերու, տալով մեծ «իւլէմաներ»: Յոյն մեծ պատմաբան Ստրաբոն, Ամիրտովլաթ հոն ծնած են:

Ամասիան 1914ին ունէր 6500—7000 տուն 36 հազար բնակիչով, որոնց 20 հազարը Թուրք, 16 հազարը Հայ էին, 400ը Յոյն: Վաճառականութիւնը եւ արհեստաւորութիւնը ամբողջովին Հայերուն ձեռքն էր: Մեծահամբաւ Իբրանոսեանը որ Թուրքիոյ կարեւոր քաղաքներուն մէջ իններուն մեծ վաճառատուներ ունէր, Ամասիացի էր: Ամասիան նոյնպէս ծանօթ էր իր ալիւրի տասնեակ գործարաններով, շնորհիւ երկու անձերու (Գրիգոր Մելքոնեան եւ Յակոբ Խաչիկեան), որոնք կրցան մրցիլ գերմանացի ճարտարագէտներու հետ, շինելով ալիւրի նոր գործարաններ, Սեբաստիա, Թոգատ, Բաբերդ, Երզնկա եւն.:

Ալիւրի գործը գրեթէ առաջնակարգ տեղը կը գրաւէր: Մինչեւ քանի մը հարիւր քիլոմեթր հեռաւորութեամբ քաղաքներէ ցորենը Ամասիա գալով՝ ալիւրի կը վերածուէր եւ հարիւրեակ մը հայ վաճառականներու միջոցաւ Սամսոն, Տրապիզոն եւ Սեւ Ծովու բոլոր նաւահանգիստները կը ղրկուէր :

Թուրք թղթակիցը կը հաստատէ թէ տարեկան 500.000 քիլօ խոզակ արտադրող քաղաք մը՝ ներկայիս 25.000 քիլօ կ'արտադրէ :

Ինչո՞ւ զարմանալ, քանի որ թէ շերամի եւ թէ մետաքսի թելեր եւ թէմետաքսէ նուրբ գործուածներու մէջ կ'աշխատէին հազարաւոր հայ այրեր եւ կիներ որոնք ջարդուեցան 1915ին :

Պամիայի արտադրութեան գործը գրեթէ ամբողջովին Թուրք պարտիզպաններու ձեռքն էր, մանաւանդ Զիարէ եւ Ենիճէ աւաններուն մէջ որոնք քաղաքէն 4 —5 քիլոմեթր հեռու կը գտնուէին — Անոնք մասնագէտ էին այդ գործին մէջ: Բայց արտածման գործը գրեթէ ամբողջովին Հայերուն ձեռքը կը գտնուէր: Կ'արտածէին մինչեւ Կ. Պոլիս եւ Եգիպտոս, նոյնպէս 95 առ հարիւր Հայերու ձեռքով կ'արտածուէր ափիոն, խաշխաշ, բուրդ, ճէհրի, կիթրէ, ընկուզի միջուկ, չոր սալոր, նշանաւոր խնձորը՝ «միսկէթ» եւն.: Այս ապրանքները նախնական միջոցաւ՝ ձիու կառքերով Սամսոնի նաւահանգիստը կը ղրկուէին, քանի որ դեռ երկաթուղի չկար այն ատեն:Այսօր երկաթուղի կայ, բայց աչ ապրանք եւ ոչ ալ արտածող : Ալիւրի գործարանները որոնք Հայերու կը պատկանէին, մոլեռանդներու ձեռքերու միջոցաւ հրկիզուեցան, ինչպէս որ անոնց տէրերը բնաջինջ եղան: Այսօրուան երկաթուղին շաբաթը միմիայն քանի մը անգամ կ'երթեւեկէ Սամսոն: Թուրք թղթակիցը կը գանգատի թէ չկայ ոչ հանգստաւէտ պանդոկ եւ ոչ ալ ճաշարան :

Չեմ գիտեր որ 1915ին (աքսորէն վերջ) մեծ հրդեհ մը քաղաքին երեք քառորդ մասը այրեցաւ: Ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ մեծ հրդեհներ պատահեցան, ինչպէս 1885ին եւ 1894ին, բայց այն ատեն Հայերու ճարպիկ բաղուկներու միջոցաւ աղէտը կը սահմանափակուէր եւ նոր շէնքեր կը շինուէին : 1915ին հրեհին չկային Հայեր որ օգնութեան հասնէին :

1915էն առաջ Խարբերդ, Մալաթիա, Սեբաստիա, Թոգատ, Ամասիա, Հաւզա, Սամսոն ապրանք փոխադրող կառքերը եւ Ամասիոյ տասնեակ պանդոկները ճամբորդներով լեցուն էին: Սամսոն գրեթէ ամէն օր շոգենաւեր կուգային Ֆրանսական, իտալական, աւստրիական, ռուսական, գերմանական ապրանքներ պարպելու եւ լեցնելու: Այսօր շաբաթը մէկ կամ երկու շոգենաւ միայն կուգայ :

Թղթակիցը կը յիշէ մեծ հայրենասէր եւ բանաստեղծ Զիա փաշան, որ 1860ին Ամասիա եկած է իբրեւ կառավարիչ: Մտերիմ ընկերը եղած է Սուլթան Ազիզին, Միտհատ փաշային եւ Գր. Օտեանին: Թղթակիցը կ'արձանագրէ Զիա փաշային մէկ խօսքը.— «Քրիստոնէից երկիրները պտտեցայ ըսքանչելիքներ եւ նոր նոր շէնքեր տեսայ, իսկ իսլամ երկիրներու մէջ աւերակներ միայն տեսայ» :

Անոր Ամասիա եկած ատենը Ամասիան շատ խեղճ եւ աղտոտ քաղաք է եղեր, ինչպէս Անատոլուի բոլոր քաղաքները: Եշիլ Ըրմագ կամ Ալիս գետը քաղաքին ճիշդ մէջտեղէն կ'անցնի: Այդ գետը ամէն գարնան ձիւնահալին կը յորդի, եւ քաղաքը շաբաթ կամ ամիսներով ջուրին մէջ կը մնայ եղեր: Իր առաջին գործը կ'ըլլայ գետին երկու ափերուն վրայ պարիսպներ շինել տալ: Երկրորդ պատուհասը.—քաղաքը լեռներով շրջապատուած ըլլալով, երբ սաստիկ անձրեւ գար, մեծ հեղեղներ ճամբուն վրայի տուները կը քանդէին: Այդ հեղեղները մեղմացնելու համար կը կառուցանէ մեծ թումբեր: Յետոյ քաղաքը կոյուղի չունէր: Լեռներէն վազող սքանչելի ջուրերը, Սօվուգ Փունար եւ Ձաքալլար եւ Աճէմալի, քաղաքին մէջ կը բաժնէ, եւ կը կառուցանէ շատ մը աղբիւրներ: Յետոյ քաղաքին ճիշդ կեդրոնի Թրքական գերեզմանատունը եւ խաղախորդարանը քանդելով, անոնց տեղ դպրոց եւ խանութներ կառուցանել կուտայ:

Իր վերջին գործը կ'ըլլայ հսկայ ժամացոյցի աշտարակը եւ կառավարական մեծ շէնքը: Շատ գեղեցիկ եւ ճաշակաւոր: Այդ շրջանին կառավարական պաշտօնատունը փոքր շէնք մըն է եղեր, բաղկացած դատարանէ մը: Երբ այդ հսկայ «գոնաք»ը կը սկսին շինել, ամէն մարդ կը զարմանայ, նոյնիսկ իր մտերիմները կը հարցնեն թէ ինչ պիտի ընեն այսքան մեծ շէնքը: Զիա փաշա կը պատասխանէ.— Օր մը այս շէնքը պզտիկ պիտի գայ եւ պիտի ստիպուինք աւելի մեծը շինելու: Արդարեւ, 1908ին այդ մեծ շէնքին քով ուրիշ մը շինուեցաւ: Այժմ այդ մեծ «գոնաք»ն ալ այրած է: Շէնքին շինութիւնը դեռ չլրացած Միտհատ փաշայի կողմանէ, Պոլիս կը կանչուի, Զիա չուզեր երթալ, բայց ստիպուած էր համակերպիլ: Իր մեկնումէն առաջ հրաժեշտի ճաշ մը կուտայ հրաւիրելով բոլոր երեւելիները: Իր գրած բանաստեղծութիւնները կուտայ աշուղներու որպէսզի երգեն: Այն ատեն կը սկսի լալ եւ կ'ըսէ.— «Ձկրցայ լրացնել ծրագիրս: Այս գետը որ կ'անցնի քաղաքէն, պէտք է նաւարկելի ըլլայ կապուած Սեւ Ծովուն: Այն ատեն պիտի զարգանայ այս երկիրը եւ դուք պիտի աղօթէք Աստուծոյ տուած բարիքներուն համար»: Ինք գնաց եւ իր ծրագիրը մնաց մինչեւ այսօր՝ 90 տարի անգործադրելի եւ քաղաքը սուրաց դէպի կործանում եւ աւերակ:

Եթէ Թուրքիան քանի մը հարիւր դաւանափոխ Սելանիկցիներու տեղ ունենար քանի մը տասնեակ Զիա փաշաներ, արդարամիտ, հայրենասէր եւ ազատամիտ, այսօր Թուրքիան դրախտ մը վերածուած պիտի ըլլար: Զիա փաշան կը պատկանէր Թուրքիոյ առաջին Սահմանադրութիւնը յօրինող Միտհատ փաշաներու դպրոցին : Զիա փաշային օրով Ամասիոյ Հայ եւ Թուրք բնակչութեան յարաբերութիւնը այնքան բարելաւուած էին որ առաջին Թուրք երեսփ. ժողովին պատգամաւորը Հայ մը եղած էր, Գէորգ էֆ. Փափազեան, նշանաւոր՝ իր մեծ ճառովը: Այդ ճառը մեծ տպաւորութիւն գործած էր ազատամիտ Թուրքերու վրայ, այնպէս որ 25 տարի վերջ Սեբաստիոյ կուսակալ Րէշիտ Աքիֆ փաշա, նոյնպէս ազատամիտ եւ արդարամիտ, երբ առիթով մը Ամասիա եկած էր, տեղեկութիւններ կ'ուզէ Գէորգ էֆ.ի մասին: Կը պատասխանեն թէ մեռած է: Այն ատեն կը հարցնէ իր ընտանիքին մասին եւ երբ կ'ըսեն թէ զաւակ մը ունի, կը կանչէ իր քով եւ մանաւոր մեծարանքներ կ'ընծայէ, յիշելով հօրը խօսած ճառը: Խեղճ Զիա փաշա աչքերդ բաց եւ ողբա հայրենիքիդ վրայ:

Մ. ՀԱՃԻՃԱՆԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ԻՍԻ .— Սիրելի «Յառաջ», Նոյեմբեր 9ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ տօնուեցաւ Դաշնակցութեան Օրը, նախաձեռնութեամբ Զաւարեան կոմիտէին :

Դաշնակցութեան ցանած սերմերը նոր նոր ծիլեր են հասցուցեր : Վկայ՝ այսօրուան տօնակատարութիւնը: Նախագահը երիտասարդ, բանախօսները երիտասարդներ, գեղարուեստական բաժնին մասնակցողները երիտասարդներ: Թող գան տեսնեն անոնք որ Դաշնակցութեան «հաշուեյարդարը» կը կատարեն ամէն տարի: Խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր ընդարձակ սրահը, յարգելու հազարաւոր յայտնի թէ անյայտ հերոսներու եւ մատուրականներու յիշատակը, լսելու Դաշնակցութեան խօսքը եւ գործունէութիւնը :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Նոր Սեբունդի երգչախումբին կողմէ «Մարսէյեէզ» եւ «Մշակ բանուոր» քայլերգներով, ղեկավարութեամբ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի, (որոշեալ ժամէն բաւական ուշ) : Օրուան խօսնակն էր Անդրանիկ Խորէնեան: Կը նախագահէր ընկեր Հրանտ Ակոնայեան որ պարզեց ազատագրական շարժման զանազան էջերը, մինչեւ 1890 երբ կը հիմնուէր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Այս առթիւ մեր պայքարը բաղդատեց Ֆրանսայի դիմադրական շարժումին հետ, օրինակներ յիշելով: «Այսօր Ֆրանսայի համար մեռնողդիմադրական մը երյուշարձանը ունի, իսկ Հայը չունի»: Ապա հրաւիրեց ժողովուրդը յոտընկայս յարգել բոլոր նահատակները, Դաշնակցական թէ ոչ Դաշնակցական: «Փառք Հ. Յ. Դ.եան, որ կրցաւ հազարաւոր հերոսներ մէջտեղ հանել եւ փառք հայ ժողովուրդին որ ծնունդ տըւաւ Դաշնակցութեան» :

Միջանկեալ երգեց Օր. Ծ. Պէնկեանը «Անդութ աղջիկ» եւ «Մէկ էլ տեսայ», դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Մեսումենցի: Առաջին բանախօսն էր ընկեր Ժ. Դատաւորեան որ խօսեցաւ ֆրանսերէն, պարզելով ընկերվարութեան հիմնական սկզբունքները,— Ա) Իրական հաւասարութիւն մարդոց միջեւ: Բ) Մարդկային մտքի գերագոյն եւ ազատ զարգացումը, եւն.: Այս սկզբունքներով ներշնչուած էին մեր երէցները որոնք հիմը դրին Հ. Յ. Դաշնակցութեան : Իրենց առաջին գործը եղաւ արթնցնել հայութիւնը իր դարաւոր թմրութենէն եւ լծել ազատագրական պայքարին: «Պիտի գայ վերջապէս այն օրը երբ միջազգային ընկերվարական ղեկավարութիւնը պիտի ճանչնայ հայ ժողովուրդին արդար իրաւունքները : Այդ պիտի ըլլայ Հ. Յ. Դ. Յաղթանակի Օրը » :

Արտասանեց Օր. Շահինեան (ֆրանսերէն) Parmi les Montagnes d'Arménie (Թարգմ. Յ. Թումանեանէ) : Անակնկալ մը եղաւ երեւումը խումբ մը երիտասարդներու, որոնք հայերէն եւ ֆրանսերէն երգեր երգեցին նուագելով, ղեկավարութեամբ Գրիգոր Գասպարեանի :

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Նուպար Նիկողոսեան, որ բացատրեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան պայքարը Թուրք եւ ռուս բռնակալութեան դէմ, ի խնդիր Ազգ. Դատի, խօսքի եւ անհատի ազատութեան, բանուորի ու գիւղացիի իրաւունքներու պաշտպանութեան : Եւ եզրակացուց թէ մեր դատը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՌՏՕ , 13 Նոյ.— Դաշնակցութեան օրը երկար ատէն այսպէս բազմամարդ չէր տօնուած մեր քաղաքին մէջ :

Պորտոյի հայութիւնը մասնաւորապէս եւ երիտասարդութիւնը յատկապէս եկած էր լսելու խօսքը մարտական կուսակցութեան որ 62 տարի է կը պայքարի յանուն ազատութեան:

Տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ 9 Նոյ. Կիրակի ժամը 15.30ին, Առեւտրական սենեակի ընդարձակ սրահը: Բեմին խորը զարդարուած էր Դաշնակցութեան զինանշանով, երրորդութեան եւ ուրիշ նկարներով :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Նոր Սեբունդի «Մշակ բանուոր» խմբերգով, որ ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս, ղեկավարութեամբ Օր. Ծ. Քէնտէրեանի: Օրուան նախագահը ընկեր Ա. Միքայէլեանի բացման խօսքէն վերջ «Անդրանիկ» թատերախաղէն պատկեր մը ներկայացուցին երեք նոր սերնդականներ, վայրկեան մը մեր միտքերը փոխադրելով Սասնոյ լեռները, ուր Անդրանիկի զէնքի ընկերը մահացու վիրաւոր, խրոխտաբար կը քաջալերէ իր ընկերները :

պիտի չահինք շնորհիւ յարատեւ գործունէութեան: Երգեցին Քիւփէլեան (Ալֆորվիլէն), «Հայաստան»ը եւ «Կարօտը», Մ. Գարակէօզեան՝ Կոմիտասի «Անտունին» եւ «Աղջիկ անստուած»ը : Արտասանեց ընկեր Եղօ Սերոբեան Ա. Ահարոնեանի Յարգամf fեզը: Բոլորն ալ ջերմապէս ծափահարուեցան: Յետոյ սիրուած երգչուհի Օր. Մարի Կաւվարենց, երգեց Կանաչեանի «Երազ»ը, Օհան Տուրեանի սիրերգը եւ Գ. Ալէմշահի «Իմ եարը», դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Եազըճեանի : Յաջորդաբար հայկական նուագ Պ. Պ. Սէյրանի, Յ. Օհանեանի եւ ընկեր Բենոյի կողմէ, « Զէյթունցիներ», «Կռունկ տղերք», «Լուսին չկար», «Կռունկը», «Սօս եւ Վարդիթեր»էն կտոր մը, «Ալագեազ բարձր սար է», Սայաթ Նովայէն եւն.:

Կարգը եկած էր Ֆ. Կապ. Խաչի պարախումբին, ղեկավարութեամբ Օր. Ա. Գավէզեանի, մենապար թէ խմբապար: Յաջողապէս պարեցին « Հայաստան »ը, «Նազպարը», «Հոյ Նազանըմ »: Կովկասեան եւ ուրիշ պարեր:Պարուհի Օրիորդներն էին Հաքիմեան, Սթատեան, Պարսամեան, Պէնկեան , Փօլատեան : Պարախումբին կ'ընկերանային Եղուարդ Գավէզեան դաշնակով, ընկեր Բենօ, դափով :

Սահեղծուած մթնոլորտէն խանդավառուած Կարօ Սարեանի եւրոպական պարերէն առաջ նուագեց քանի մը հայերէն կտորներ :

Ժողովուրդ չէր ուզեր բաժնուիլ: Ցարակից ընդարձակ սրահին բոլոր սեղանները դրաւուած են, կերուխումը կը սկսի: Բաժակներ կը պարպուին, մեներգ, խմբերգ, պար ու շուրջպար մինչեւ կէս գիշեր, սպառելով պէւֆէն :

Ն. ՀԱՄԱԶԱՍՊ

Մաս մը Նոր Սերնդականներ ճոխացուցին գեղարուեստական բաժինը իրենց արտասանութիւններով, երգերով եւ նուագով :

Օրուան բանախօսը, ընկեր Խ. Մկրտիչեան իմաստալից ճառով մը պարզեց Դաշնակցութեան բեղուն գործունէութիւնը, իր խօսքը յատկապէս ուղղելով երիտասարդութեան.—«Հայոց պատմութեան մէջ Մամիկոնեանց, Արշակունեանց եւ Բագրատունեանց գերդաստաններէն եթէ սպարապետներ եւ զօրավարներ դուրս եկան, Դաշնակցութիւնն ալ մեր նորագոյն պատմութեան ընթացքին համեստ եւ խոնարհ ընտանիքներէ այնպիսի հրամանատարներ, խմբապետներ եւ հայդուկներ ըստեղծեց որ հայութեան պարծանք եղան, անոր տալով հայրենիք մը: (Ծափեր) :

Հանդէսին պաշտօնական մասը փակուեցաւ « Թէ Թեւ ունէի» խմբերգով: Ժամը 6ին սկսաւ խնճոյքը, որ տեւեց մօտ չորս ժամ, հայկական երգերով, պարերով եւ եւրոպական պարերով:

ՉԱԼԿԱՐԱՑԻ

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Միութեան ներկայ վարչութիւնը կատարած է 1274 դիմումներ ,Հայ Նախկին Ռազմիկներուն քարթի , աշխատանքի , փանսիօնի թուղթերու կարգադրման, եւայլն խնդիրներու համար եւ մեծ մասով ստացած է դրական լուծում :

Միութեան կեդրոնը որոշեալ ժամերուն միշտ բաց է եւ կ'ընդունի բոլոր նախկին ռազմիկներուն բոլոր հայերու դիմումները, տրամադրելով իր եղբայրական աջակցութիւնը :

X Ռազմիկներու Միութիւնը 1917էն ի վեր անդամագրած է 3500ի մօտ հայ նախկին ռազմիկներ, որոնցմէ կարեւոր մաս մը տարիներէ ի վեր ոչ երեւցած եւ ոչ ալ անդամավճար տուած է: Նոյնպէս 40 —50 կեղծ résistant եւ կեղծ F.F.I.ներ կան, որոնք ամէն կերպ կը ջանան իբրեւ նախկին ռազմիկ ընդունուիլ :

Միութեան վարկին ու պատուին նախանձախնդիր անդամները միշտ կ'աշխատին յօգուտ կազմակերպութեան եւ հայ ժողովուրդին բարձրացման: Ամէն ընդհ. ժողովին Միութիւնը հազարներ կը ծախսէ անդամութենէ դադրած անձեր ժողովի հրաւիրելու համար: Ժողովի կը հրաւիրուին չատ յարգելի, նախկին ռազմիկ ընկերներ, որոնք եօթը տարիէ ի վեր ոչ ներկայացած եւ ոչ ալ վճարում կատարած են: Գործօն անդամութիւնը ներկայութիւն եւ անդամավճարը ժամանակին տալու հարց է ոչ կ'աւելցնէ, ոչ ալ կը պակսեցնէ Նախկին Ռազմիկի հանգամանքը, որ անկապտելի իրաւունք մըն է:

Երկու տարիներէ ի վեր վարչութիւնը ոչ մէկ զոհողութիւն խնայեց վերականգնելու համար Միութեան վարկն ու ազդեցութիւնը: Վարչութիւնս գիտէ որ բոլոր հայ նախկին ռազմիկներն անխտիր կ'ուզեն որ Միութիւնս մնայ իր զինուորական, ազգային եւ անկողմնակալ բարձրութեան վրայ :

Վարչութիւնը երբեք պիտի չթերանայ իր պարտականութիւնը կատարելու: — Վարչութիւն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ը.— ԱՏՐԻԷՆ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

Կ'ուզէր բրիտանական եւ ամերիկեան բոլոր ռազմական ուժերը կեդրոնացնել Միջերկրականի մէջ: Իտալական անելը պիտի փշրուէր, Կրետէն պիտի գրաւուէր, խուժում մը պիտի գործուէր Եուկոսլաւիայէն ներս եւ ցամաքահանում պիտի կատարուէր Երկոտասան Կղզիներու եւ Յունաստանի մէջ :

Ապա յաջորդեց տեղեկագիր մը, որ ելեկտրականացուց Պերլինը: Առանձին խօսակցութեան մը ընթացքին Չըրչիլ դիտել տուած էր, որ քաղաքական պատճառներ ալ կային Պալքանները իբրեւ ռազմական գործողութեանց վայր ընտրելուն մէջ: Այսպէս, պալքանեան երկիրները պիտի ձգուէին Ռուսերուն, թէ զինուորական եւ թէ քաղաքական գետիններու վրայ :

Երբ այս տեղեկագիրը ստացուեցաւ, ալպանացին դրամով ողողուեցաւ: Պերլինի լսել ուզածը աւելին էր: Ասիկա էր Գերմանական երազին իրականացումը: Առաջին տեղեկագիրն էր այս, որ կը մատնանշէր հնարաւոր պառակտում մը դաշնակիցներու միջեւ :

Այս ժամանակամիջոցին, հեղասահ ընթացող նացիական մեքենան ունեցաւ կարճատեւ խանգարում մը: Ամբողջ քառասուն ժամ, ալպանացին ոչ մէկ տեղեկութիւն հաղորդեց: Զլարգեց իր ժամադրութիւնները Ատրիէնի հետ: Ի վերջոյ մէջտեղ ելաւ նորէն եւ ըսաւ, որ պայմանները անկարելի դարձուցած էին իր դուրս ելլելը, առանց կասկած յարուցանելու: Ատկէ զատ կը խորհէր, թէ ինչ կրնայ պատահիլ իրեն, եթէ մէջտեղ ելլէին իր տեսած գործերը: Գերմանական գործակալներէն մէկը իմացուց Պերլին, թէ ալպանացին ըսկսած էր մտահոգուիլ :

Կը թուի թէ յանկարծ ըմբռնած էր իր գործին վտանգաւոր բնոյթը : Ատրիէնի տեղեկութեանց համաձայն, սկսած էր երկչոտ եւ ջղային դառնալ:

Գերմանացիները ստիպուած էին շարունակել տալ անոր գործը: Տոլարներ տեղացուցին անոր վրայ եւ ան, յաջորդ քանի մը օրերն ալ յանձնեց դարձեալ ճշդապահօրէն իր հեռագիրները: Տեղեկացուց, որ դէպի Թէհրան ուղեւորութեան ընթացքին, Չըրչիլ սուր վէճ մը ունեցած է Րուզվէլթի հետ, «Օվըրլորտ»ի մասին: Անոր ըսած է, որ ատիկա թոյլ պիտի տայ Ռուսերուն մտնել Կեդրոնական Եւրոպա: Բայց Րուզվէլթ, որ ուժգնօրէն կողմնակից էր «Օվըրլորտ»ին, պատրաստ էր զիջումներ ընելու Ռուսերուն: Ալպանացիի տեղեկագրին համաձայն, Չըրչիլ եւ Սթալին տակաւին անհամաձայն էին, երբ հանդիպում ունեցան Սթալինի հետ: Թէհրանի մէջ, Չըրչիլ անցած էր յարձակողականի եւ ուժգնօրէն պաշտպանած էր Հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի վրայ յարձակելու իր ծրագիրը: Սթալին բուռն կերպով հակառակած էր այդ մտքին: Ռուսին ու Բրիտանացիին սաստիկ կռիւներուն ընթացքին, Րուզվէլթ լուռ մտիկ կ'ընէր:

Սթալին, բացէ ի բաց ըսած էր, որ տակաւին կարելի էր Խ. Միութեան համար համաձայնիլ Գերմանիոյ հետ: Խ. Միութիւնը պիտի նախընտրէր նկատի առնել այդ կարելիութիւնը, քան թէ անգլեւամերիկեան բանակներու կողմէ գրաւուած տեսնել Պալքանները , որոնք ռուսական շրջանակ մըն են: Սթալին պահանջած էր հետեւաբար, որ յարձակումը կատարուի Ֆրանսայի վրայով, իբրեւ իրական երկրորդ ճակատ մը :

Այս լուրը խանդավառեց Գերմանացիները : Անոնք, որեւէ զինուորական եզրակացութիւն մը չհանեցին ատկէ .— կանխահաս պիտի ըլլար նման բան մը: «Կարեւորը մթնոլորտն է», դիտել տըւաւ Քալթընպրուները իր պաշտօնակիցներուն, ճաշի ընթացքին :

Յաջորդ քառասուն եւ ութ ժամերուն, լուր մը չկար Տիէլլոյէն :

Ապա Ատրիէն յայտնեց զմայլած Գերմաններուն, թէ այժմ Տիէլլօ այնպիսի կարեւոր նիւթեր ունի, որ կ'ուզէ անձամբ տեսնել Գերմանները, անշուշտ արտակարգ զգուշութիւններով: Կարգադրուեցաւ հանդիպում մը մեծ շրջահայեցութեամբ :

Այս հանդիպումին Ալպանացին ըսաւ Գերմաններուն, թէ հիմա ունէր իրենց ուզած բոլոր նիւթերը: Ունէր Թէհրանի խորհրդաժողովին վերջին արդիւնքները, զորս պիտի տար իրենց հարիւր հազար տոլարի փոխարէն :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԸՐ

մը, եթէ Ֆրանսա հաւանի վերաքննել իր տնտեսական դաշնագիրները Սարի մասին :

Այս ճառէն վերջ, բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները — բացի համայնավարներէն — որոշեցին կոչ մը ուղղել Սարի բնակիչներուն, որպէսզի չմասնակցին Նոյ. 30ի ընտրութեանց, քուէ չտալով կամ սպիտակ քուէ տալով: Ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը առաջարկեց կոչ մըն ալ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն ուղղել, որպէսզի միջամտեն :

X Նոյն օրը Երեսփ. Ժողովը 166ի դէմ 179 ձայնով մերժեց Նոյ. 26ին կատարել դաշնակիցներուն հետ կնքուած համաձայնութեանց քննութիւնը՝ երկրորդ եւ երրորդ ընթերցումով: (Դաշնագիրներէն մէկը եւրոպական բանակին կը վերաբերի): Տասնի չափ երեսփոխաններ, որոնք անդամ են կառավարական խմբակցութեան, միացան ծայրայեղներուն, ինչ որ պարտութիւն մը կը համարուի դահլիճին համար :

Կը կարծուի թէ կառավարութիւնը պիտի առաջարկէ Դեկտեմբերի առաջին շաբթուն կատարել համաձայնութեանց քննութիւնը եւ վաւերացումը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր վարչապետը, մառէշալ Փափաղոս, կազմեց իր դահլիճը որ խորհրդարանին պիտի ներկայանայ մօտերս: Մառէշալը առժամապէս պիտի վարէ նաեւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը : Արտաքին նախարարն է Ստեֆան Ստեֆանոփուլոս: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Փափաղոսի կազմակերպութիւնը շահած է 300 աթոռներէն 241ը, ինչ որ կը նշանակէ մէկի դէմ չորս :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԵՒ ԹՐՈՒՄԸՆԻ տեսակցութեան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Գչ. օր, պաշտօնական գործակցութիւն մը հաստատուեցաւ երկու նախագահներուն միջեւ: Թրումընի վարչութիւնը կը պահէ իր պատասխանատուութիւնները, մինչեւ որ նոր նախագահը իշխանութեան գլուխ անցնի, աւանդական երդումը կատարելով (Յունուար 20ին): Տեսակցութիւնը տեւեց միայն մէկ ժամ, պաշտօնական ձեւակերպութեամբ: Միակ լուսանկարիչը որ արտօնուած էր ներս մտնելու, կ'ըսէ թէ երկու նախագահները մռայլ արտայայտութիւն մը ունէին: Ուաշինկթընի ժողովուրդը խանդավառ ընդունելութիւն մը սարքած էր ի պատիւ Այզընհաուըրի :

ԱՌԱՋԻՆ ՁԻՒՆԸ, որ իյնալ սկսած էր Գչ. օր, շարունակուեցաւ ամբողջ գիշերը եւ երէկ, ծածկելով Փարիզի փողոցները: Առատ ձիւն տեղացած է Ֆրանսայի լեռնային շրջաններուն մէջ, Ալպեաններէն մինչեւ Ժիւռա: Շատ մը ճամբաներ փակուած են եւ ցուրտը հետզհետէ կը սաստկանայ : Ձիւն կը տեղայ նաեւ Անգլիոյ, Պելժիոյ, Իտալիոյ, Զուիցերիոյ, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ : Շատ կը վախցուի ձիւնակոյտերէ, մասնաւորապէս Աւստրիոյ մէջ :

ՍԹԱԼԻՆ — ՉԸՐՉԻԼ տեսակցութիւն մը սարքելու համար փորձեր կը կատարուին Ռուսերու կողմէ, համաձայն ամերիկեան աղբիւրի մը: Եթէ ճամբան հարթուի, Այզընհաուըրն ալ պիտի հրաւիրեն եղեր: Մաղթենք որ յաջողին :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ նախագահութիւնը առաջարկուած է հռչակաւոր գիտնական Այնշթայնի, վարչապետ Պէն Կիւրիոնի կողմէ: Այնշթայն մերժած է, յայտարարելով թէ «ինք օժտուած չէ մարդկային յարաբերութիւնները վարելու տաղանդով եւ կը նախընտրէ զբաղիլ բնութեան ուսումնասիրութեամբ» :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը առաջարկեց յետաձգել գերմանական այն ցուցահանդէսը որ պիտի սարքուէր Գահիրէի մէջ, յառաջիկայ յունուարին եւ փետրուարին: Զօրավարը կ'ուզէ որ նախ մթնոլորտը պարզուի արաբական երկիրներուն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ: (Արաբները կը պահանջեն ջնջել Իսրայէլի հետ կնքուած պայմանագիրը՝ հատուցումներու մասին):

ԹԷՀՐԱՆԻ անգլ. դեսպանատան պաշտօնեաները, 45 հոգի, Ֆրանսա հասան 300 սնտուկներով եւ 200 պայուսակներով: Կ'ըսեն թէ Իրան ծանր տագնապի մը մատնուած է տնտեսապէս, թէ Ապատանի քարիւղի արդիւնքը չափազանց սահմանափակ է եւն. :

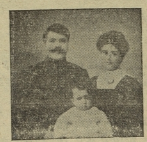
28 ԺԱՄՈՒԱՆ տեղատարափ անձրեւէ մը ետք, զինամթերքի մեծ շտեմարան մը գտնուեցաւ Եգիպտոսի արեւմտեան անապատին մէջ: Մասնագէտներ կը քննեն պայթուցիկները :

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ելմտացոյցին քննութիւնը յետաձգուեցաւ, տեղի տալով բուռն քննադատութեանց :— Կառավարութիւնը նոր դանձատոմսեր հրապարակ պիտի հանէ :

ԵՐԿՈՒ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐ իրարու ընդհարեցան Սէն Լազարի մեթրոյի կայարանին մէջ : Կառախումբերէն մէկը լեցուն էր, միւսը պարապ : Միայն հառավար մը ծունկէն վիրաւորուեցաւ :

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ փորձէն ի վեր գիտունները իրենք մտահոգութեան մատնուած են եւ կը խորհին դիմել Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն, որպէսզի խիստ հսկողութիւն մը հաստատեն, աշխարհասասան աղէտի մը առաջքը առնելու համար …

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ

ԽՆՋՈՅՔԸ

23 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի Խրիմեան սրահը :

Նախագահութեամբ Հայր Քիլէրճեանի :

Կը խօսի Պ. Երուանդ Քոչեան

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին դերասան Ա. Գմբէթեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ) : Տրամախօսութիւն, երգ, նուագ :

Պիւֆէ խիստ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին Սեբաստացիները, ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները :

Մուտքը ազատ է :

Ensemble Orchestral de Parisի հրաւէրով

Նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Այս շաբաթ ժամը 17.45ին Salle Gaveau, 45 rue la Boëtie :

ՅԱՅՏԱԳԻՐ .— MOZART՝ Ouverture «Don Juan» եւ Concerto en mi bemol majeur .

HAYDN Symphonie «L'Horloge»

Soliste.— Bernard Flavigny:

Կազմակերպիչ մարմինը հրապարակ հանած է 6 նուագահանդէսներու համար մուտքի զեղչեալ գին — բաժնեգին 1000 ֆրանքի :

Դիմել՝ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն եւ Պ. Գ. ԱՃԷՄԵԱՆԻ, 12 rue Cadet :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Նախկին Սամաթիացիներու միութեան վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որ իրենց ներկայութեամբ կամ աջակցութեամբ բարոյապէս եւ նիւթապէս սատարեցին Հոկտ. 26ի կիրակի օրուան առաջին պարահանդէսին յաջողութեան :

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ - ԺՈՂՈՎ

Մարսէյլի Խարբերդ նահանգի նորակազմ Հայր. միութեան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի, 23 Նոյ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 105 rue de Rome, Մարսէյլ, Au Saillard սրճարանի սրահին մէջ: Այս առթիւ կը խնդրուի միութեանս բարեկամ հայրենասէր Խարբերդցիներէ ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին: Օրակարգ՝ Ա) Վարչութեան ընտրութիւն : Բ) Ծրագիր կանոնագրի մշակում :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ընկերական հաւաքոյթը, կիրակի, 23 Նոյ. ժամը 16—24: Ազգային Տան մէջ, 32 rue Trévise:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 Ֆր. :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն, 22 Նոյեմբեր, քաղաքապետական մեծ սրահին մէջ (Salle des Fêtes):

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Ստիպողաբար կը փնտռուի սենեակ մը երկու ուսանողներու համար:

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ .— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise : Կը խօսի ընկեր Հրանդ Բալուեան : Նիւթը՝ «Սփիւռքի ժամանակակից բանաստեղծութիւնը» : Հայերէնի դասընթացք ժամը 20ին :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպ. երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan :

FRANCIS SCOTTի նուագախումբը :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Հայկական պարեր եւ անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով : Մուտք 300 ֆրանք

Ձեր սեղանները վերապահելու համար հեռաձայնել.— Պ. Յովհաննէս Հացագործեան, C.05.78 եւ Պ. Վարդան Պանտիկեան, C. 36.43.

Տոմսերու համար դիմել.— Պ. Յ. Հացագործեան, 15, rue Longue des Capucins, Պ. Վարդան Պանտիկեան, 27 rue d'Aubagne, Պ. Սիմոն Աւտոյեան, 7 Place d'Aix, Պ. Մեսրոպ Շահինեան, 26 rue des Petites Maries, Պ. Պետրոս Նազարեան 6 rue de la Palud, Պ. Արամ Հիւսեան 36 Bld. Rabatau, Պ. Մ. Մկրտիչեան 61 rue d'Aubagne :

Ապահովուած է անթերի սպասարկութիւն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ .— Սվազի Զիլէ քաղաքէն Տիկին Մարիցա Հարիկեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Յակոբ աղան, կնոջը անունը Ոսկի, տղոց անունը Մկրտիչ, Սամուէլ, Մարտիրոս, Տիրան եւ Հայկուհի, որոնք աքսորուած էին 1915ին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի հաղորդել Պ. Ստեփան Զաքարեանի, 26 rue Goujon, Alfortville :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր ժամը 3ին Պուա Քոլոմպի Սալ Միւնիսիփալի մէջ (rue D'Estienne dOrves, կայարանի մօտ): Կը ներկայացնէ, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Ն. Մատոյեանի, Մ. Քէշիշեանի եւ Փարիզահայ դերասաններու, առաջին անգամ ըլլալով, մեծ յաջողութիւն գտած օփէրէթը՝

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ կամ

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ

7 գործ, հեղ. Թրագօշի: Արեւել. նուագախումբ:

Տոմսերը կարելի է ստանալ հայ նպարավաճառներէ եւ առեւտրականներէ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 30 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 24, Salle des Fêtes, Rue Voltaire

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ R. BLEUSEի

U. J. A.ի Promotion d'Honneurի բարձրացման առթիւ կնքահայրութեամբ JACQUES HÉLIANի

Cabaret Le Jockeyի ամբողջական յայտագիրը :

Հայկական գեղարուեստական բաժին, Վարդիվանեան իր նուագախումբով (ֆրանսական ձայնասփիւռէն) :

Պիւֆէ մատչելի գիներով: Զանազան խաղեր: Հաղորդակցութիւն. — Մեթրօ Charenton Ecoles էն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Rue de l'Union:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 21 Novembre 1952 Ուրբաթ 21 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

23րդ ՏԱՐԻ - 28ᵉ Année No 6921-Նոր շրջանի թիւ 2332

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴՈՒՔ ՃԱՐԵՑԷՔ ԱՄԱԿԱՆԸ

Ուշադրութեամբ հետեւելով հանդերձ զանազան գաղութներու ներքին եւ լրագրական վէճերուն, կը խուսափինք մէկ ափէն միւսը փոխադրել զանոնք :

Բացառաբար կը զբաղինք, երբ ընդհանրական կամ հիմնական խնդիր մը կը շօշափեն: Երբ ուղղակի կամ անուղղակի կապ ունին տարադիր բազմութեանց ամենօրեայ կեանքին հետ :

Անցեալ Սեպտեմբեր — Հոկտեմբերին, բուռն բանավէճ մը ծագեցաւ «Յուսաբեր»ի եւ «Արեւ»ի միջեւ :

Գահիրէի ռամկավար պաշտօնաթերթը կարգ մը դուեհիկ ակնարկներ ուղղած ըլլալով, մեր պաշտօնակիցը բացատրութիւն պահանջեց ուժգնօրէն: Փաստերու տեղատարափով մը:

Այս առթիւ կը հարցնէր .

— « Ո՞ւր են Աթէնքի Միհրան Փափազեանը, իր կինը եւ զաւակը: Ո՞ւր են Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մեր եղերաբախտ ընկերները: Որո՞ւն հարցնել անոնց հաշւէն» :

Ի՞նչ կ'ուզէք որ պատասխանէ ռամկավար պաշտօնաթերթը.

— « Եթէ Յուսաբերի խմբագիրները մտածելու կարողութիւն ունենային, նման տողեր պիտի չգրէին երբեք: Իրենց քաղաքական արկածախնդրութիւնները կրնային իրենց «ո՞ւր»երուն եւ «որո՞ւն»ներուն տրոշ պատասխան տալ» : (Արեւ, 2 Հոկտեմբեր) :

Կը հասկնաք անշուշտ, — Դաշնակցութիւնը քաղաքական արկածախնդրութիւններ կատարեց, եւ հետեւանքը եղաւ իր ընկերներուն գնդակահարումը եւ անհետացումը :

Այս ոչինչ: Նոյն գրութեան մէջ, ռամկավար օրկանը սարէն ձորէն պատմութիւններ պատմելով, կուգայ կ'իյնայ մեր գաղութը : Եւ սեւով ճերմակի վրայ կ'արձանագրէ հետեւեալ քուութիւնը.

— « ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ ԱԼ, ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐՈՒՆ, ԵՐԲ ՆԱՑԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐԸ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆՕՐԷՆ ՀՐԱՑԱՆԱԶԱՐԿ Կ'ԸԼԼԱՅԻՆ, ՊԱՏՃԱՌ ՄԸ ՉԿԱՐ ՈՐ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆԵՐՈՒՄԻ ՄԸ ԱՐԺԱՆԱՆԱՅԻՆ » :

Ըսենք անմիջապէս որ բնագիրը գլխագիր է :

Այսպէս ուրեմն, երբ Դաշնակցութիւնը զոհեր կուտար Յունաստանի, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ, պատճառ չկար որ Ֆրանսայի մէջ ալ չտար :

Ի՛նչ դժբախտութիւն որ «Արեւ»ը եւ իր կուսակցութիւնը չտեսան այդ երանելի օրը, — գոնէ քանի մը Դաշնակցականներու գնդակահարումը Ֆրանսայի մէջ :

Ռամկավար պաշտօնաթերթը կը հարցնէ, արտառոց միամտութեամբ .

— « Այսօր, Ֆրանսայի Դաշնակցական ղեկավար տարրերը թող ըսեն Յուսաբերի մարդոց, թէ ռամկավարները մատնեցի՞ն զիրենք թէ ոչ» :

Քա՛ւ լիցի: Ռամկավարները ընդունակ չեն այդպիսի քաջագործութեանց: Ապացոյց՝ վերի նախադասութիւնը .

—«...Պատճառ մը չկար որ Դաշնակցականները մասնաւոր ներումի մը արժանանային » :

Մե՛ղք որ Ֆրանսայի արտակարգ եւ զինուորական ատեանները ժամանակին բախտ չեն ունեցած ռամկավարներուն հետ ծանօթանալու եւ անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները քաղելու :

... Ընթերցող, կը տեսնէք թէ ո՛րքան պարկեշտով արձանագրեցինք անցուդարձը, առանց գոյներ խտացնելու :

Կը խոստովանինք որ համապատասխան բառերը կը պակսին մեզի, որակելու համար ռամկավար կուսակցութեան եւ իր գլխաւոր պաշտօնաթերթին այս արարքը:

Ձեզի կը թողունք ճարել բուն ածականը :

Կրնաք արարքին գիտական վերլուծումն ալ կատարել, իբրեւ ախտաբանական երեւոյթ:

Անհրաժեշտ չէ որ գիտնաք բանավէճին մանրամասնութիւնները :

Ամբողջ պատկեր մըն է արտատպուած նախադասութիւնը: Եւ մանաւանդ անոր եզրակացութիւնը .—

ՊԱՏՃԱՌ ՉԿԱՐ ՈՐ... Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԱՄՈՒՐ ԿԵՑԷՔ »

Ամբողջ ճառ մը կ'արժեն այս զոյգ բառերը, զորս դեմոկրատներու նախագահական թեկնածուն, պարոն Էտլէյ Սթիվընսըն ուղղեց հայ ժողովուրդին՝ հայ լրագրողի մը միջոցաւ :

— Ամուր կեցէք, ինչպէս կեցած էք հազարաւոր տարիներէ ի վեր...

Ամուր կեցած ենք, գրեթէ միշտ, առանձին՝ սկսեալ հին օրերէն :

Ամուր կեցած ենք պաշտպանելու համար մեր ժառանգը — մեր կրօնքը, մեր լեզուն, մեր մշակոյթը, մեր ընտանիքը ու մասնաւորաբար, այն հոգեկան արժէքները որոնք իմաստ կուտան ժողովուրդի մը գոյութեան :

Համրանքը չկայ մեր թերութեանց :

Չկայ նաեւ համրանքը մեր ազգային առաքինութեանց, որոնց շնորհիւ էր միայն որ յաջողեցանք պատնէշէն վար չիջնել :

Ողբերգութիւն մը եղաւ մեր պատմութիւնը Տիգրանի օրերէն մինչեւ Մայիս 28ը: Մինչեւ դեկտեմբեր 2:

Ուրիշ որեւէ ժողովուրդ կէս ճամբան մնացած պիտի ըլլար ու բերդը պիտի յանձնէր իր թշնամիին :

Մենք պահեցինք ե՛ւ մեր հոգեկան արժէքները, եւ մեր մշակոյթը :

Այսօր ալ պատնէշին վրայ ենք, ազատ ու անկախ ապրելու մեր վճռականութեան մէջ անյողդողդ :

Այսօր ալ առանձին ենք եւ դժբախտաբար, չորս հովերուն անձնատուր, հեռու մեր Արարատէն, մեր Բարձրաւանդակէն :

Երէկ «հետաքրքրական նիւթ» էինք ու մեր բոլորտիքը կային բազմաթիւ բարեկամներ: Անոնց համար ալ կռուեցանք երկու անգամ: Բայց շուտով մոռցան եւ մեր հաւատարմութիւնը եւ մեր քաջութիւնը: Նոյնիսկ մեր անունը, զոր պատահաբար կը յիշեն, երբ կ'ուզեն բաղդատականը ընել Հիթլէրներու, Ստալիններու եւ Թալէաթներու կազմակերպած ջարդերուն :

Յոյս ունինք որ օրուան Մեծերը, պիտի յիշեն մեր ամէնէն գլխաւոր առաքինութիւնը — մենք պառտուիլ չենք գիտեր ու մեռնիլ չենք ուզեր :

Այո, ամուր պիտի մնանք, պիտի շարունակենք մեր պայքարը — որքան ալ անողոք ըլլան մեր պայմանները — յանուն ազատութեան իտէալին, որուն արժէքը միայն մենք կրնանք լիովին գնահատել :

Որովհետեւ, ոչ մէկ ազգ տեսաւ մեր արցունքը:

Մեր «նպատակը տկարութիւնը չի ճանչնար», ինչպէս կ'ըսէ հայ բանաստեղծը : ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ յաջողցնելու համար միջին բանաձեւ մը պատրաստուած է որ կը քննուի Ազգաժողովին կողմէ: Որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ :

ՓԱՐԻԶ - ՌԻՎԻԷՐԱ «Կապոյտ» ճեպընթացը, ուր կը գտնուէին Հանրապետութեան Նախագահին կինը եւ զաւակը, վաճառաբարձ կառախումբի մը զարնուեցաւ Վալանսի մօտերը: Երկու վակոններ գիծէն դուրս ելան: Ննջարանի մը սպասաւորը մեռաւ, 12 հոգի վիրաւորուեցան: Տիկին Օրիոլ եւ զաւակը որեւէ վնաս չկրեցին: Կառավարը եւ հնոցպանը ծանր այրուցքներ ստացած էին :

ՍՊԱՆԻԱ անդամ ընտրուեցաւ Իւնէսքոյի, 4ի դէմ 44 ձայնով: Ֆրանսա եւս համամտութիւն յայտնած էր: Քուէարկութեան արդիւնքը ծանուցուած ատեն, ունկնդիր երիտասարդներ թռուցիկներ նետեցին պատուիրակներուն վրայ, թշնամական աղաղակներով: Թռուցիկներէն մին կը ներկայացնէր Հիթլէրը եւ Ֆրանքօն, որոնք իրար կը շնորհաւորէին ժպտադէմ: Պատերէն տակ տպուած էր հետեւեալ նախադասութիւնը. — «Մոռցե՞ր էք: Մենք չենք մոռցած» :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Թրիկվի Լի, որ հրաժարական տուած է, վկայութեան հրաւիրուեցաւ ամերիկեան յանձնախումբի մը կողմէ, լուսաբանութիւններ հաղորդելու համար հասկածելի պաշտօնեաներու մասին: Պ. Լի մերժեց ներկայանալ :

ՆՈՐ ՕՐԷՆՔ ՄԸ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆՆԵՐԷ ԴՈՒՐՍ ՊԻՏԻ ՁԳՈՒԻՆ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ նոր օրինագիծ մը մշակուած է ներքին եւ դատական գործերու եւ պետական պաշտօնեաներու նախարարներուն կողմէ, յանուն երկրին ապահովութեան :

Այդ օրինագծին համաձայն, պատասխանատու դիրքերէ պիտի վտարուին համայնավարները եւ անոնց ուղեկիցները՝ պետական պաշտօններու, ազգայնացուած ճարտարագործութեանց եւ փոխադրութեանց մէջ:

Օրինագիծը կը քննուի կառավարութեան կողմէ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, բաւական ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ կառավարութիւնը վաւերացնէ օրինագիծը եւ Ազգ. Ժողովին յանձնէ : Տակաւին ճշդուած չէ հետեւեալ կէտը, — մաքրագործումի ենթակայ պիտի ըլլան բոլո՞ր պետական պաշտօնեաները, 962.000 հոգի, թէ միայն աւագ պաշտօնատարները, որոնց թիւը 50.000ի կը հասնի :

Իրազեկներ կը բացատրեն թէ պետական պաշտօնեայ մը համայնավար պիտի համարուի եթէ 1. — անդամ է համայնավար կուսակցութեան կամ անոր գլխաւոր մէկ կազմակերպութեան: 2.— Եթէ մասնակցեր է կառավարութեան կողմէ արգիլուած ցոյցի մը: 3.— Եթէ համայնավարական քարոզութիւն կատարած է լրագրական յօդուածներով կամ ճառերով :

Նոյն կանոնը պիտի գործադրուի ազգայնացուած ճարտարագործութեանց եւ փոխադրութեանց մէջ: Ստուգումներէ վերջ, համայնավար պաշտօնեաներուն պիտի առաջարկուի կա՛մ հրաժարիլ կուսակցութենէն եւ կամ քաշուիլ պետական պաշտօններէ : Անոնք որ կը մերժեն դադրեցնել իրենց համայնավարական գործունէութիւնը իրաւունք պիտի ունենան հատուցում եւ հանգստեան թոշակ ստանալու:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ գաղտնի հետապնդումներ պիտի չկատարուին. բայց թէ «կառավարութիւնը ամէն իրաւունք ունի ինքզինքը պաշտպանելու այն պաշտօնեաներուն դէմ որոնց պատկանած կուսակցութիւնը իր հրամանները կը ստանայ օտար պետութենէ մը եւ որ կը ջատագովէ ժողովրդավար կարգուսարքին տապալումը »:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, օրինագիծը պիտի չխախտէ խօսքի սահմանական ազատութիւնը: Միեւնոյն ատեն, կառավարութիւնը չի հանդուրժեր որ պետութեան վարկը եւ թոշակը վայելեն այնպիսի անձեր որոնք հաւատարմութիւն խոստացած են օտար պետութեան մը: Օրէնքին տրամադրութեանց ենթակայ պիտի ըլլան նաեւ բոլոր կրթական հաստատութիւնները, մանաւանդ համալսարաններ որոնց դասախօսներէն շատեր կապ ունին համայնավար կուսակցութեան հետ :

Համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», արձանագրելով այս տեղեկութիւնը, կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը «ծանրակշիռ տնօրինութիւն մը կը պատրաստէ» : Իր բացատրութեան համաձայն, «կարծիքի ազատութիւնն է որ խափանուի պետական պաշտօնեաներուն համար: Գրչի մէկ հարուածով պիտի ջնջուի սահմանադրութեան մէկ յօդուածը »:

Թերթը դիտել կուտայ թէ այս օրինագիծն ալ ամերիկեան ներշնչում է :

× Վարչապետը արտօնութիւն ստացաւ վըստահութեան խնդիր յարուցանելու ընտանեկան նըպաստներու եւ ծեր աշխատաւորներու յատկացուած վճարումներուն յաւելման առթիւ: Կառավարութիւնը կը մերժէ 12 առ հարիւր աւելցնել ընտանեկան նպաստները :

× Ազգ. Ժողովը կը շարունակէ պայքարիլ նոր ելմտացոյցին դէմ: Առջի օր մերժեց քննել գաղթավայրերու նախահաշիւը: Կառավարութեան համար ծանր տագնապ մը կը նախատեսուի մինչեւ Դեկտեմբեր 2:

Թուրքիա եւ Պալքանները

Այսօր, ուրբաթ, Անգարայէն զինուորական պատուիրակութիւն մը ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա, խորհրդակցելու համար երեք երկիրներուն հաւաքական պաշտպանութեան մասին :

Պատուիրակութիւնը, որուն գլուխը կը գտնուի զօր. Միտհաթ Աքչաքովա, պիտի շարունակէ այն խորհրդակցութիւնները որ կատարուեցան աւելի քան մէկ ամիս առաջ, երբ Եուկոսլաւիայէն զինուորական մարմին մը այցելեց Աթէնք եւ Անգարա :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ երեք երկիրներուն զինուորական մասնագէտները հաւաքական ծրագիր մը պիտի մշակեն, ի նախատեսութիւն յարձակման մը: Կարգ մը ռազմագէտներու կարծիքով, այն օրէն ի վեր որ Եուկոսլաւիա բաժ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՇԱՌԼ ՄՈՌԱՍ

Վտիտ ծերունի մըն էր, մօրուսաւոր եւ առանց ակռայի, Շառլ Մոռասը, որ մեռաւ Թուռի մէկ դարմանատան մէջ, Նոյեմբեր 14ին: 84 տարեկան էր:

Ֆրանսա խրմով կը կորսնցնէ իր քաղաքական պատմութեան ամէնէն փոթորկալից դէմքերէն մէկը, որ աւելի քան 60 տարի կը տիրապետէր գրական, քննադատական եւ քաղաքական հրապարակին վրայ:

Ունէր խիստ խայթող եւ պայքարող գրիչ: Իր ամբողջ կեանքը եղաւ «ատելութեան երգ» մը բոլոր անոնց դէմ որոնց հակառակ էր — Հրեաներ, Բողոքականներ, Բրիտանացիներ, Գերմաններ եւ բոլոր անոնց դէմ որ հակակաթոլիկ կամ հակամիապետական էին:

Ծնած էր Մարթիկի մէջ, Մարսէյլի մօտ, եւ զաւակն էր պաշտօնատարի մը: 17 տարեկան էր երբ Փարիզ եկաւ, եւ քաջալերուելով Անաթոլ Ֆրանսէն, նետուեցաւ գրականութեան եւ լրագրութեան ասպարէզը: Այդ թուականէն սկսաւ պայքարիլ ի նպաստ կաթոլիկութեան եւ ամէն միջոց փորձեց միապետութեան վերահաստատման համար:

Իր առաջին մեծ պայքարը Տրէյֆիւսի դատին շուրջ էր: Այս առթիւ այնքան բուռն կերպով յարձակեցաւ Էմիլ Զոլայի վրայ, որ վիպասանը ստիպուեցաւ Անգլիա ապաստանիլ:

Դարուս սկիզբը Շառլ, Մոռաս կը հիմնէր «Աքսիոն Ֆրանսէզ» արքայական շարժումը եւ 1908ին նոյնանուն թերթին կորովի հիմնադիր-խմբագիրը եղաւ, Լէոն Տոտէի հետ, աշխատակցութեամբ Անրի Վօժուայի, Մորիս Փիւժոյին եւ Ժաք Պենվիլի:

Թերթով, գիրքերով եւ ճառերով կը պայքարէր իր գաղափարներուն պաշտպանութեան համար, որոնք խոր ազդեցութիւն կը գործէին, ուրիշ ժողովուրդներուն կարգին, նորաբողբոջ Փաշական առաջնորդ Մուսոլինիի վրայ:

Իր գրական գործերը կը բաղկանան 140 հատորներէ եւ հազարաւոր յօդուածներէ, զորս օրը օրին կը գրէր «Աքսիոն Ֆրանսէզ»ի մէջ: Մինչեւ իսկ իր բանտի խցիկին մէջ գրած է տասը հատոր գիրք:

Գրականութեան մէջ կ'աշխատէր վերարծարծել դասական գրականութեան ոճը: Ունի բազմաթիւ գործեր, բանաստեղծութիւններ եւ արձակ, ԺԷ. դարու զուտ գրական ոճով եւ այս էր մանաւանդ որ իրեն ապահովեց Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամակցութիւնը, 1938ին: Բայց վերջին պատերազմէն ետք վտարուեցաւ իբրեւ գործակից Գերմանիոյ, հակառակ Ֆրանսացի գրական մեծ դէմքերու բողոքին:

Իր առաջին քննադատական գիրքը կը գրէր Մոռէասի մասին: Յունաստանէն վերադարձին, ուր գացած էր Ողիմպիական խաղերուն ներկայ գտնուելու, գրեց «Antineas»ը:

Բարեկամական սերտ կապեր հաստատած էր Մոռէասի, Անաթօլ Ֆրանսի եւ Լա Թայլէտի հետ: Խոր հիացողն էր Միսթրալին:

Քաղաքականութիւնը նոյնքան կը հետաքրքրէր զինք, որքան գրականութիւնը: 1894ին արդէն կ'աշխատակցէր Պառէսի «Լա Քօքարտ»ին, Տրիւմոնի La Libre Paroleին: 18 տարեկանին հրատարակած է իր առաջին յօդուածը Les Annales de la Philosophie Chretienneի մէջ:

Երկու մեծ դատավարութեանց ենթարկուած է Շառլ Մոռաս. մէկը Վատիկանի, միւսը զինուորական ատեանին կողմէ: Առաջինը պատիժը հոգեկան էր, տեւեց տասներկու տարի եւ վերջացաւ Պապին ներումով: Երկրորդը՝ դատը տեւեց չորս օր: Պատիժը՝ ցմահ բանտարկութիւն:

1908ին առաջին անգամ սկսաւ իր վէճը կաթոլիկ աշխարհին հետ, եպիսկոպոսներու բողոքով, որոնցմէ գերապայծառ Կիլլպէռ յուշագիր մը ղրկած էր «Հռոմ պահանջելով Action Françaiseի դատապարտութիւնը: Մոռասեան դրութիւնը ընկերային կարգին կուտար անյեղլի օրէնքներ, անտեսելով կրօնական սկզբունքները: Այս պարագան եպերելի թուեցաւ կրօնական իշխանութեանց: Պիոս Ժ. շատ իրար չանցաւ, որովհետեւ բսած էր Շառլ Մոռասի մասին թէ Վատիկանի եւ եկեղեցիին լաւագոյն պաշտպանն էր: Այսուհանդերձ տեղի տուաւ բազմաթիւ բողոքներուն, իրեն վերապահելով դատապարտութեան ձեւը: 1914ին Վատիկան միաձայնութեամբ կ'արգիլէ Շառլ Մոռասի եօթը գիրքերը եւ «Աքսիոն Ֆրանսէզ»ը: 1915 Ապրիլին հարցը նորէն արծարծուեցաւ Բենեդիկտոս ԺԵ.ի օրով: Ան եւս յարմար չի դատեր միաբանութեան արգելքը: «Աքսիոն Ֆրանսէզ»ի դերը ազդեցիկ կը թուի: Պիոս ԺԱ. կ'ըսէ.— «Քրիստոս օտար է անոր համար: Ան եկեղեցին դուրսէն կը տեսնէ, եւ ոչ թէ ներսէն: Քաղաքականութիւնը չէ որ կը պաշտպանէ կրօնքը: Կրօնքն է որ կը պաշտպանէ քաղաքականութիւնը»:

Բանավէճը երկար տեւեց: Մինչեւ 1935 երբ Փէէր Լամալ Պիոս ԺԱ.ի ներկայանալով, այս մասին ալ խօսեցաւ: Երբ Պապը կը հիւանդանայ, առողջութեան մաղթանքներով նամակ մը կը գրէ Մոռաս եւ 1939ին ներում կը շնորհուի հրամանագիրով մը:

Շառլ Մոռաս երկրորդ անգամ դատուեցաւ իբրեւ գործակից Գերմանիոյ եւ գլխաւոր խորհրդականը մարաջախտ Փէթէնի:

Կ'ամբաստանուէր նաեւ թէ հայրենասէրներ մատնած է:

Բանտարկութեան միջոցին բուռն յօդուածներ հրատարակեց, գրելով թէ կէս միլիոն Ֆրանսացիներ զոհ գացած են ազատագրութեան օրերու վրէժխնդրութեանց: Այս առթիւ դատական նախարար մը Մանթոնի գլուխը կը պահանջէր: Ձերբակալուեցաւ 1945ին: Իր պաշտպանողականին մէջ կ'ըսէր թէ շատ խօսուեցաւ Անգլիոյ, Գերմանիոյ մասին, բայց ոչ Ֆրանսայի, այն Ֆրանսային որուն նուիրեցի իմ բոլոր ճիգերս, մտածումս: Եթէ կարենայի տալ անոր իմ արիւնս, ոչ մէկ բան այնքան հաճելի եւ փառաւոր պիտի ըլլար ինծի:

Ցմահ բանտարկութեան վճիռէն ետք, երբ դատարանէն դուրս կ'ելլէր աղաղակեց.— «Տրէյֆիւսի խնդրին վրէժն է այս»:

Քլէավոյի բանտի իր խցիկէն իր դատին վերաքննութիւնը կը պահանջէր 211 էջ գրութիւնով մը: Միեւնոյն ատեն կարգ մը թերթեր եւ Aspects de la France կը պահանջէին վերաքննութիւնը:

1951 Օգոստոսին արձակուեցաւ բանտէն եւ փոխադրուեցաւ Թուռայի հիւանդանոցը, ստանալով ներում:

Մոռաս Մարաջախտ Փէթէնէն վերջ Ֆրանսայի ամէնէն ծեր բանտարկեալն էր:

Իր հիմնական դաւանանքն էր՝ La France Seule:

Բոլորովին խուլ, մեռնելէն քանի մը վայրկեան առաջ կ'ըսէր.— «Ձայն մը կը լսեմ, մէկը կուգայ»:

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՆՈՇԵՐ

ՓԱՐԻԶԷՆ ՀԱԼԷՊ

Է.— ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՊԷՅՐՈՒԹ

Սուրիոյ քաղաքական վիճակը ներկայիս կայուն է: Քանի մը պետական հարուածներէ ետք, այսօր զինուորական իշխանութեան ձեռքն են կեդրոնացած երկրին տնտեսական եւ վարչական գործերը: Զօր. Զիշէքլի տիրական դէմք է դարձած եւ նոր կուսակցութիւն մը կազմելու համար մեծ աշխատանքներ կը տանի: Ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէ: Կեանքը կ'ընթանայ իր բնականոն ընթացքով:

Հալէպի միակ օրաթերթը, «Արեւելք», տարածուած է ամէն տեղ: Գաղութին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը հետեւի անոր: Ունի իր սեփական խմբագրատունն ու տպարանը:

Օգոստոսէն ի վեր կը հրատարակուի «Արեւելք»ի յաւելուածը, «Վահագն», իբրեւ ամսագիր պատանիներու համար: Հայկական կեանքը կ'եփի Միջին Արեւելքի մէջ: Դժբախտաբար սակաւաթիւ են մտաւոր ուժերը, իր բազմակողմանի գործերուն համար: Ազգ. իշխանութիւնը, դպրոցական ցանցը, երիտասարդական, մարզական, մշակութային եւ հայրենակցական միութեանց համադրուած եւ ներդաշնակ գործակցութիւնը կը պահանջէ մեծ ճիգ եւ պատրաստուած ղեկավարութիւն:

Ջեռներէց դէմքեր չեն պակսիր, սակայն անբաւական կուգան:

Միջին Արեւելքի հոծ հայութեան ազգային մեծ դերն ու զարգացումը արժանի են ամբողջ գաղթաշխարհի գուրգուրանքին:

Իբրեւ կազմակերպուած ուժ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այստեղ ալ գործի փարած է մեծ հաւատքով եւ նուիրումով:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՊԷՅՐՈՒԹ.— Հալէպը կը ձգեմ, նորոգուած հայկականութեամբ, բայց սիրտս խոցուած, քանի որ պիտի բաժնուիմ, վերադառնալու համար Եւրոպա, համայնակուլ ձուլարան: Արեւելքի մէջ ցեղը իր ամբողջ թափով կը ծլի կը ծաղկի ու կ'ուռճանայ, Արեւմուտքի մէջ ամէն սրբութիւն կը հալի: Անտարբերութիւն ազգային աւանդութեանց, լեզուի եւ մշակոյթի հանդէպ:

Քաղաքին պորտին ցցուած, դարերու հնութիւնները դրկած, գուրգուրանքով ու հպարտութեամբ կը բարձրացնէ գլուխը Հալէպի բերդը՝ հիթիթեան, հռովմէական եւ արաբական յիշատակարաններով: Կը խոնարհիմ հին աշխարհի ստեղծագործութեանց առջեւ, խրելու համար նոր աշխարհի լաբիւրինթոսին մէջ:

Կը սուրանք խուսափելու համար այն վայրերէն ուր ցեղ մը ողջակիզուեցաւ իր ազատ ապրելու կամքին համար: Դասալիք, հիմա դարձեալ կը փախչիմ, սարսափահար անհամար զոհերու ուրուականէն, աչքերս փակ կը փախչիմ, հոգիս սարսուռէ մը բռնուած:

Ահաւոր բանդագուշանքներէն ազատուած աչքս կը բանամ, գեղեցիկ համայնապատկեր մըն է բացուած: Սարեր ձիւնասպիտակ գագաթներով, կը հսկեն դաշտերու բարութեանց վրայ: Ծառ ու ծաղիկ զարդարած են հովիտ մը, որ կարծես խուսափուկ դիրքով կը փախնայ արեւուն տաքէն: Արեւելք, արեւելք քանիեւութ տարուան սառոյցը հալեցուցիր, հոգիէս զատ մարմինս ալ կազդուրեցիր: Եւ տակաւին կան մարդիկ որոնք արեւէն կը սարսափին: Արեւը կը պատժէ այն անզգամները: Արեւապաշտները աւելի իմաստուն եւ իրապաշտ էին քան ներկայ «քաղաքակրթուած» ժողովուրդները:

Կը կտրենք Լիբանանը երկայնքէն: Օրերը կարճցած են: Մութը կը կոխէ, լեռներու գագաթն ենք: Ամպերէն վեր, թանձր պրիսմակի մը ետեւ կը փայփլին լոյսեր: Պահ մը կը կարծեմ թէ ծովուն մէջ նաւ մը իր լուսարձակները բացած մեզի հետ կը քալէ: Կամաց կամաց լոյսերը կը տարածուին ամէն կողմ: Լեռներու կուշտին կարգ կարգ շարուած լապտերներ: Ճամբորդներս իրարմէ կ'ուզենք հասկնալ թէ ինչ է այս հրավառութիւնը:

Ամբողջ Լիբանանը բռնկած է: Երբ քաղաքներու կը մօտենանք աւելի կը բորբոքի կրակը: Վերջապէս կ'իմանանք որ, Լիբանանցին կը տօնէ իր հանրապետութեան նախագահին Քամիլ Շամունի ընտրութիւնը: Խրախճանք, երգ ու պար ամէն կողմ: Ջահեր ու ջահեր, լեռներ հրդեհուած: Ազատութեան աստուածը կը սաւառնի: «Խաղաղութիւն ամենեցուն» հայրենիքի սրբազան պարգեւն է: Երանելի ժողովուրդ, զի արժանի ես այդ ազատութեան, արժէքը գիտցար, արժեցուր ու պինդ փարէ անոր: Հոգիդ անգամ եթէ զոհես՝ քիչ է հայրենիքիդ ազատութեան եւ անկախութեան համար, զի ապագայ սերունդներու եւ ցեղին յաւիտենականութեան անխորտակելի խարիսխն են: Վայ այն ժողովուրդին, որ ազատ ու անկախ հայրենիք չունի...

Պէյրութ լոյսերու մէջ կը լողայ, յաւերժահարս մըն է դարձած: Կը ծիծաղի բոլորին, ծովուն ու լեռներու հմայքով զարդարուած, անոնց վեհութեան ապաւինած կը հրճուի իր բոլոր գեղեցկութեամբ: Դիւթիչ հմայք մը ունի հեռուէն, յաղթանակ մը կ'աւետէ այսօր:

Սեպտեմբերի վերջն ենք, հեղձուցիչ ու խոնաւ տաքը տակաւին կը տիրապետէ Պէյրութի մէջ: Կապոյտ Միջերկրականը միշտ ծիծղուն ու խրոխտ, դարեր ցեղերու երթեւեկին ու մարտերու առջեւ կուրծքն է բացած: Փարաւոններ, Փիւնիկեցիներ, զօրաց Հռովմը ակօսած են անոր լայն ու անծայրածիր լանջերը: Պէյրութ տեսած է արշաւանքներ, արիւն ու աւեր, սակայն կը մնայ կանգուն եւ անսասան, սարերուն ապաւինած:

Քանի մը օրուան հոս ներկայութենէս կ'ուզեմ օգտուիլ, այցելելով Փալանճեան Ճեմարանը, Անթիլիասի վանքը եւ ազգային հաստատութիւններ:

Անակնկալօրէն կը լսեմ թէ իմ նախկին ուսուցիչս եւ շատ սիրելի հայրենակիցս՝ Միհրան Հերարդեանը Պէյրութ կը գտնուի: Դիւրաւ կը գտնեմ: Երկար կը խօսինք, անցեալի մասին, կը քրքրենք յիշատակներ Ուրֆայէն: Զրոյց Ուրֆացիներու վիճակին, ընդհ. հայութեան մասին: Երեսուն տարուան մեր կարօտը կ'առնենք ու կը բաժնուինք: Արդեօք երկրորդ անգամ բախտը պիտի ունենա՞նք իրար տեսնելու: Երանելի հայրենակից, դուն պատնէշին վրայ, ամբողջութեամբ նուիրուած սիրած ու պաշտած ժողովուրդիդ, իսկ ես ինքզինքս կը նկատեմ դասալիք:

Պէյրութ մտաւորական կեդրոն է դարձած: Հին Կ. Պոլիսը հոս է փոխադրուած: Հայը իր երեսփոխաններով, քաղաքական գործիչներով, մամուլով եւ դպրոցներով հոս ալ ոգեւորութիւն ստեղծած է:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ԳԱՆՁ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Իզմիրի Փասափորթ թաղին նախկին եկեղեցիի մը բակին մէջ աւելի քան 30 միլիոն ոսկիի գանձ մը կը փնտռուի, զոր թաղած են Հայ եւ յոյն գոհարավաճառներ, Թուրքերուն վերագրաւման օրերուն:

Գանձը պահած են եկեղեցիին դամբարանին մէջ եւ որպէսզի երեւան չելլէ սպաննած են դրամները փոխադրող բեռնակիրները, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը:

ԺՆԵՒԷՆ ԿԸ ԳՐԵՆ ՄԵԶԻ.— Ուրախութեամբ կը հաղորդեմ թէ ծանօթ ճարտարապետ Սարգիս Ճէվահիրճեան, որ այնքան հմտալից ուսումնասիրութիւններ հրատարակած է հայկական ճարտարապետութեան մասին, հայերէն եւ ֆրանսերէն, անդամ արձանագրուեցաւ Société Suisse d'Histoire et d'Archéologie ընկերութեան:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նոյեմբեր 14ին Sociétés Savanteի մէկ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Համազգային Լսարանի հերթական դասախօսութիւնը ։

Կը նախագահէր Տօքթ. Կիլիկեցի, որ խօսելով ընդհանրապէս բանաստեղծութեան եւ մասնաւորաբար հայ բանաստեղծութեան մասին, յուետես միտքեր արտայայտեց, ըսելով թէ ներկայիս սփիւռքի մէջ բացասական գիծերով կը ներկայանայ հայ բանաստեղծութիւնը։ Յետոյ խօսքը տրւաւ օրուան դասախօսին, Մկրտիչ Պարսամեանի, որուն նիւթն էր «բանաստեղծ Նիկողոս Սարաֆեանի գրականութիւնը եւ արուեստը»։ Դասախօսութեան ընթացքին Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան զգայուն կերպով կարդաց երեք յատկանշական քերթուածներ հեղինակէն,— « Ձայն մը սաղի » («Միջնաբերդէն»), «Առաջնորդող ոգին» («Տեղատուութիւն եւ մակընթացութիւն»էն) եւ «Արուեստին» («Միջնաբերդէն»)։

Դասախօսը իր նիւթին անցնելէ առաջ, յայտնեց թէ մեզ կը մեղադրեն որ աւելի շատ կը խօսինք անցեալ գրականութեան եւ գրագէտներուն մասին, անտեսելով գրեթէ արդի հայ գրականութիւնը եւ իր ներկայացուցիչները։ Արդար չգտաւ այս մեղադրանքը։ Բայց որպէսզի անցեալը կապենք ներկային եւ մեր աչքերը յառենք ապագային, ահաւասիկ այսօրուն նիւթը, Ն. Սարաֆեան ըլլալով արդի գրականութեան տաղանդաւոր ներկայացուցիչներէն մէկը ։

Դասախօսը իր նիւթը բաժնած էր քանի մը գլուխներու, բացի կենսագրական տեղեկութիւններէն։ Խօսելով Ն. Սարաֆեանի չորս քերթողական հատորներուն մասին («Անջրպետի մը գրաւումը» 1925—1927, «14 քերթուած», 1933, «Տեղատուութիւն եւ Մակընթացութիւն» 1931 — 1938 « Միջնաբերդ » 1946), համառօտակի հեւով վերլուծեց ամէն մէկ հատոր։ Պարզեց «Տարտամութեան եւ անորոշութեան» խուովքը, «խորհրդապաշտութիւնը», «Բանաստեղծին հոգեփոխութիւնը» (երբ՝ ազգային մշակոյթով հետաքրքրուիլ կը սկսի)։ Բանաստեղծին «ուրախ եւ տխուր պահերը», գիտուած «Երէկի եւ այսօր»ի գրական ըմբռնումներու հատուածակողմէն, եւ վերջապէս «Մայր երակը բանաստեղծին» որ արմութիւն եւ թախիծ է, միշտ արուեստի մտահոգութիւններով։ Այս գրական խղճամիտ վերլուծումը գնահատուեցաւ ներկաներէն, որոնցմէ ոմանք խօսք առին։ Խօսակցութիւններուն նիւթը բարձր ու անհասկնալի բանաստեղծութեան եւ գրականութեան մասին էր ընդհանրապէս։ Ներկաներէն Թ. Գասնիկ եւ Ե. Քոչեան բացատրեցին թէ Սարաֆեան իրապէս մեծ բանաստեղծ մըն է։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵՐԿՈՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ սպաներ Անդրանիկ Քիւրքճեան եւ Զօհրապ Այվազեան Թէհրանի մէջ պարգեւ ստացած են Շահէն։ Ա. Քիւրքճեան Սպայից դպրոցի պահեստի բաժնին մէջ իբրեւ առաջին աշակերտը եւ Զ. Այվազեան առաջին ելած է Սպայից դպրոցի պահեստի բաժնի հրետագօրի մասին մէջ, որուն սուր մը տուած է Շահը ։

ՏԱՐՕՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Թանկագին հայրենակիցներ, — Արդէն իսկ բաւական ազգուն մեր մնացորդացը որ Միութիւն մը ունէր, աշխարհասասան նոր պատերազմին նոր հարուած մըն ալ ստանալով տխուր շրջան մը բոլորեց ։

Հին ու միջին սերունդը աստիճանաբար հեռացաւ եւ մեզ թողուց հոգ ու ցաւ։ Իսկ նոր սերունդը, ինչպէս կը նախատեսէր մեր պանծալի հերոսը՝ Գէորգ Չաւուշ, 45 տարիներ առաջ, չկրցաւ բնութեան ու բռնութեան առթած բացը գոցել ։

Մեղադրանք չէ որ կ'ուղղենք մեր նորաբողբոջ սերունդին։ Իրեն կը պակսին հայրենի հողն ու ջուրը, մեր ազգային շունչն ու ոգին։ Բայց ստիպուած ենք երբեմն մատը թմրած վէրքին վրայ դնել ։

Քանի մը տարիներու ակամայ բացակայութենէն վերջ, միջին սերունդի ներկայացուցիչներս, թէեւ սակաւաթիւ, վերստին ստանձնեցինք սեպուհ պարտականութիւնը, սատարելու համար ուսման կարօտ մեր պատանիներուն, հացի ու արեւի կարօտ մեր ծերերին ու չքաւորին։ Արդ, կը խնդրենք ուրեմն Տարօն Տուրուբերանի վերապրողներէն համախմբուիլ Միութեանս շուրջը, ապրելու համար մեր անցեալի գեղեցիկ յիշատակներովը եւ կարելի եղածին չափ մօտէն հետեւելու մեր երախտաշատ պապերու լուսաւոր ուղիին ։

Միութիւնը զօրութիւն է, ձեր հոգուն մատաղ։

Վարչութիւն

Յ. Գ.— Վարչութեան ներկայ կազմն է.— Գէորգ Միրոյեան՝ նախագահ, Մարտիկ Տականեան՝ գանձապահ, Լեւոն Տօնիկեան՝ քարտուղար։ Հասցէ.— Léon Doniguian, 52 rue Gustave Courbet, Bagneux (Seine), France:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ Կիրակի, Նոյ. 9ին գումարուեցաւ Մոնշա — Վիլէօրպանի ծնողքներու ժողով մը, իր հովանաւորութեամբ հաստատելու համար երկութաղերումիացեալ դպրոց մը ։

Ներկայ էին Ազգ. վարչութեան դիւանը, Պ. Պ. Ա. Կիւլպէնկեան եւ Յակոբ Վարժապետեան։ Կազմուեցաւ տեղական կրթական մարմին մը հետեւեալներէ.— Պ. Պ. Յովհաննէս Նիկողոսեան, ատենապետ, Յակոբ Տէօքմէճեան՝ ատենադպիր, Գրիգոր՝ Հակոբեան գանձապետ։ Յակոբ Նիկողոսեան եւ Գրիգոր Թիւրքմէնեան խորհրդականներ ։

Խանդավառ մթնոլորտի մէջ նուէրներէ գոյացաւ կլոր գումար մը։ Ձեռնարկը պիտի շարունակուի։ Ստորեւ նուիրատուներուն առաջին ցանկը.— Յովհաննէս Նիկողոսեան 10000 ֆր., Հակոբեան եղբարք 10000 ֆր., Յակոբ Նիկողոսեան 5000, Աւետիս Քէշիշեան 1000, ամն 3 հարիւր, Թաշճեան 200 ֆրանք, Պալըսանեան, Տէօքմէճեան, Սաթըճեան, Տիկին Փափազեան, Պօճուռեան, Թիւրքմէնեան, ամն 500ական ֆրանք ։

Նորակազմ Կրթական Մարմինը ենթակայ եւ համարատու է Ազգ. Միութեան ։

Հայերէնի դասընթացքը՝ հինգշաբթի կէս օրէ վեր ժամը 2ին։ Կը հրաւիրենք ծնողները որպէսզի անխտիր ղրկեն իրենց զաւակները, հայերէնի դասերուն հետեւելու համար կանոնաւորապէս ։

Դպրոցի հասցէն.—149 Route de Genas, Villeurbanne:

Կազմենք մատենադարան

(Քառէն Եփփէ Ճեմարան)

Բոցավառ «Յառաջ»ի մէջ կարդալով Հալէպի Քառէն Եփփէ Մատենադարանին համար ուղղուած կոչը, կը նուիրեմ.—

1.— Շ. Նարդունիի «Ծաղկամատեան», «Կանանչ բաժակով» եւ «Մեղեդիներ» գիրքերը, նաեւ « Հայ - Բոյժ»ի թիւ 1էն 140 թիւերը եւ յաջորդական համարները ։

2.— Բժ. Լ. Գրիգորեանի «Բուժանք» պարբերաթերթին լման հաւաքածոն (47)

3.— Տոքթ. Ա. Բարսեղեանի «Արփի» մանկական եւ պատանեկան հանդէսին լման հաւաքածոն (65)։ — 4.— Հր. Բալուեանի «Զուարթնոց» տարեգիրքը։ 5.— ԶՕՄի «Երկունք»ը (11)։ 6.— Տէր Սահակեանի Գիտութիւն եւ Գիտելիք պատկերազարդ ամսագիրը (24)։ 7.— Գ. Լազեանի « Հայաստան եւ Հայկ. Դատը»։ 8.— Ա. Գիւլխանտանեանի « Հայ - Թաթարական ընդհարումները»։ 9.— Ն. Պէշիկթաշլեանի «Երգիծավէպերը» եւ ուրիշ կարգ մը գիրքեր ։

Նոյնպէս «Յառաջ»ի նոր շրջանի Ա. թիւէն մինչեւ այսօրուան թիւերը խնամքով դասաւորած եմ եւ յաջորդական թիւերն ալ կը տրամադրեմ մինչեւ մահս ։

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՏԸՄԵԱՆ

Յ. Գ.— Ստանալու համար ժամադրուիլ 3 Rue des Pyramides, Paris :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կիրակի, 16 Նոյեմբերին Mutualité սրահին մէջ տեղի ունեցան կռփամարտի մրցումներ։ Այս առթիւ փայլեցաւ թեթեւ ծանրութեան նորեկ Հայ Professionnel Փիէռ Սարգիսեան (22 տարեկան) եւ Babolinի դէմ (6×3)։ Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը ։

Ա. շրջանը (րաունտ) ժամը ճիշդ 15.15ին ըսկսաւ Պապոլէնի արագ եւ ճարպիկ ցուցադրութեամբ։ Սարգիսեան աւելի ազդեցիկ էր եւ գիտակից իր ուժին եւ հաւասար մնացին։

Բ. շրջանին Հայ կռփամարտիկը աւելի շեշտեց իր ուժին գիտակցութիւնը, խանդավառ ծափերու մէջ։

Գ. շրջանին հակառակորդը աւելի արագացուց իր ուժը կարգ մը հարուածներով։ Սարգիսեան դիմադրեց մեթոտիկ հարուածներով եւ հաւասար մնացին։ Դ. շրջանը վերջացաւ ի նպաստ հակառակորդին։ Ե. եւ Զ. շրջանին Սարգիսեան ուղղեց ուժեղ հարուածներ։ Հակառակորդը սկսաւ յոգնիլ ։

Վերջին պահուն Հայ կռփամարտիկը պիտի կր-

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Ը.— ԱՏՐԻԷՆ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

Պերլինի կարծիքը ուղղուեցաւ։ Տոլարները ղըրկուեցան օդանաւով։ Ալպանացին յարգեց իր խոստումը եւ յանձնեց Դաշնակիցներու ծրագրած յարձակողականին ընդարձակ նախագիծերը ։

Անկարելի է ըսել, թէ Տիէլլոյի ձեռքը անցած տեղեկագիրները «շինուած» չէին համոզելու համար Գերմանները եւ միեւնոյն ժամանակ շփոթութեան մատնելու զանոնք։ Առակի կարգ անցած է բրիտանական դիւանագիտութեան ճկունութիւնը եւ խնդրոյ առարկայ դիւանագէտը վարպետ մըն էր իր արուեստին մէջ ։

Ամէն պարագայի տակ, Գերմանները եզրակացուցին, թէ Չըրչիլ մէկզի պիտի դնէ «Օվըրլորտ»ի ծրագիրը եւ պիտի յարձակի Միջին Եւրոպայի մէջ։ Այդ պատճառով ալ տկար ուժեր միայն ձգեցին Նորմանտիի մէջ։ Նացիները յատկանշող կոպիտ սխալ մըն էր եղածը։ Տեղեկութիւններ բոտանալու համար քառորդ միլիոն տոլար ծախսելէ վերջ, չկրցան զանոնք օգտագործել ։

Ամբողջ պատահածին մէջ շահողները եղան Տիէլլօն եւ սիրուհին Ատրիէնը։ Գերման հետախուզական Սպասարկութեան մէջէն դուրս եկան ամենայն արդարութեամբ եւ կը կարծուի, թէ յաջողեցան հասնիլ Հարաւային Ամերիկա, իրենց շահոյթներուն մեծ մասը միասին տանելով ։

Ի՞նչ է ուրեմն կապը այս երկու լրտեսներուն եւ Նիւ Եորքի Ներգաղթի Պաշտօնատան մէջ մեր տեսած երկու գաղթականներուն միջեւ, որոնցմով բացուեցաւ այս գլուխը։ Կը տրուի հետեւեալ բացատրութիւնը. — Այս երկու անձերը կը ծառայէին Անգարայի գերմանական դեսպանատան մէջ այն ժամանակաշրջանին, երբ Տիէլլօ գործի վրայ էր։ Անոնք մօտեցեր էին կցորդ Ֆօրճ Ըըլին առաջարկելով մէջտեղ հանել այն գաղտնիքները, զորս Տիէլլօ կը տեղեկացնէր գերմանական դեսպանատան։ Բայց այն պահուն, երբ Ըըլ գործելու կը պատրաստուէր Տիէլլօ եւ Ատրիէն անհետացած էին ։

Ու հիմա, շատ տարիներ վերջը, գերմանական ամոլը հասած էր Ամերիկայի ծովեզերքը։ Երբ վար դրուեցան Նոր Աշխարհի մուտքի դրան առջեւ, անոնք անգամ մըն ալ յիշեցին ամերիկեան կցորդը, որուն հանդիպած էին Անգարայի մէջ պատերազմի ընթացքին։ Իվերջոյ, գաղթականներ ատաստան գտան Միացեալ Նահանգներու մէջ ։

Թ.— ՄԱԹԱ ՀԱՐԻԻ ԱՂՋԻԿԸ

Երբ Մարկարիտա Կէրթրուտ Ցէլլէ - Մաքլէոտ, աւելի յայտնի ծանօթ աշխարհին իբրեւ մատահարութեան Մաթա Հարի, գնդակահարուեցաւ իբրեւ լրտեսուհի մը, իր աղջիկը Պանտա, հազիւ 17 տարեկան էր։ Ան շատ քիչ բան գիտէր իր մօրը մասին եւ աւելի քիչ՝ իր հօրը մասին։ Մեծցաւ իր ազգականներուն մօտ, Պաթաւիոյ մէջ։ Հայրը « անյայտացած էր», ըսած էր անոր իր մօրաքոյրը։ Անպիտանին մէկն էր, խման մը, խաղամոլ մը, որուն բրտութիւնը ստիպեց իր կինը թոյլ տալ որ Հոլանտա մեկնի։ Ըսած էին անոր, որ իր մայրը պարուհի մըն էր եւ ուշ կամ կանուխ պիտի վերադառնար Ճաւա, տեսնելու զինքը։ Բայց առաջին համաշխարհային պատերազմը խանգարած էր իր ծրագիրները եւ ճամբորդութիւնը դժուար էր։ Աղջիկը պէտք էր սպասէր ։

Պանտա գեղեցիկ աղջիկ մըն էր, Եւրոպացիի եւ Ասիացիի խառնուրդով տիպար մը, որ բնաւ Հոլանտացիի չէր նմաներ։ Ունէր Մոնկոլի շեղ աչքեր, նիհարակազմ էր, մօտաւորապէս հինգ ոտք մէկ մատնաչափ հասակով եւ իր գեղեցկութեան եւ հմայքին գիտակցութիւնը ունէր ։

Նոյեմբերի օր մը, 1917ին, Պանտա ստացաւ իր մօրը վերջին նամակը, զոր երբեւիցէ գրած ըլլար ան։ Կուգար Վէնսէնէն, Ֆրանսա, ուր ան գնդակահարուած էր։ Նամակը հետեւեալն էր. —

Սիրելի աղջիկս,

Այնքան շատ բան պիտի ուզէի ըսել քեզի, բայց այնքան քիչ ունիմ ըսելու։ Ժամանակս կարճ է։ Սպանելու վրայ է։ Առաւօտ ժամը չորսն է եւ մէկ եւս մօտաւորապէս մէկ ժամէն, ես պիտի ըլլամ մեռեալներու մէջ, առանց անգամ մը եւս քեզ տեսնելու։ Դուն մանկիկ մըն էիր, երբ ձգեցի քեզ ։

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՑԻՆԿԸՐ

նար զգեստնել (նօք աուլթ) տասնեակ զօրաւոր հարուածներով, բայց նախընտրեց կէտերու առաւելութիւնը եւ իրաւարարները յաղթական հռչակեցին հայ ախոյեանը :

Սարգիսեան եւ իր ծնողքը կը բնակին Ժանթիյյի : Արհեստով կօշկակար է : Ունի մեծ եղբայր մը եւ քոյր մը : Հայրը կ'աշխատի Hachetteի տպարանը : Զինուորական ծառայութեան շրջանը լրացուցած է երկու ամիսէ ի վեր եւ կատարած է նաեւ երեք մրցումներ, մէկ յաղթական, մէկ հաւասար, մէկ պարտութիւն : — Սարգիս Զ.

նուեցաւ Մոսկուայի ճակատէն եւ սկսաւ գործակցիլ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հետ, աւելի զօրացած է Թրակիոյ պաշտպանութիւնը. վասնզի Թիթոյի բանակները կրնան կողէն զարնել Պուլկարիան :

Միւս կողմէ, զօր. Արնոլտ կը հերքէ Թրքական աղբիւրէ բխած այն լուրը թէ պիտի տեղափոխուի Թուրքիոյ ամերիկեան զինուորական պատուիրակութիւնը :

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պիտի գայ Փարիզ, Թուրքիոյ զինուորական պահանջները ներկայացնելու համար ՀԱԿին Հիւս. Ատլ. Կազմ.) : Վերջերս այդ կազմակերպութենէն շատ մը ականաւոր անդամներ Թուրքիա գացին, քննութիւններ կատարելու համար : Թուրք թերթերը կը կարծեն թէ նոր օգնութիւններ պիտի տրամադրուին Թուրքիոյ :

× Թուրք թերթերը յորդորներ կ'ուղղեն արաբական պետութեանց, որպէսզի միանան Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ձեռնարկին, յանուն իրենց ապահովութեան :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ԴԷՄ

Եւրոպական բանակի ծրագրին վաւերացման դէմ պայքարը հետզհետէ կը ծաւալի Փարիզի մէջ: Զօր. Պիյոթ, որ վերջերս բաժնուեցաւ տը Կոլի կազմակերպութենէն, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ առջի օր .

— Մեր խմբակցութիւնը (30 երեսփոխաններ) գրեթէ ամբողջութեամբ հակառակ է դաշնագրին վաւերացման՝ իր ներկայ ձեւին մէջ :

Կը նշանակէ թէ ծրագրին վաւերացումը պիտի դժուարանայ, հակառակ անոր որ զօր. տը Կոլի 121 երեսփոխաններէն 30 հոգի բաժնուած են : Այս երեսփոխանները, անջատականները եւ համայնավարները 215 հոգինոց ընդդիմադիր ճակատ մը կը կազմեն Ազգ. Ժողովին մէջ որ ունի 625 երեսփոխան : Այս թիւին վրայ կարելի է աւելցնել ուրիշ ընդդիմադիրներ.— անկախներ, գիւղացիներ եւ աջակողմեան արմատականներ, թերեւս 80 հոգի : Շատ մը ընկերվարականներ կը վարանին վաւերացնել ծրագիրը, այն մտավախութեամբ թէ Անգլիան կ'անջատուի կամ Գերմանիան կը վերազինուի :

Իրազեկներու կարծիքով, Ազգ. Ժողովի ներկայ տրամադրութեամբ դժուար է ապահովել վաւերացումը. բայց Ամերիկայի եւ Անգլիոյ հետ բանակցութիւններ կատարելով, կարելի է հարթել ճամբան : Սարի հարցին առթիւ Գերմանիոյ բռնած դիրքն ալ ազդած է միտքերու վրայ :

Զօր. տը Կոլէն անջատուած երեսփոխանները յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով կ'ըսեն թէ իրենց նպատակները չեն փոխած, բայց կ'ուզեն աւելի գործնական եւ շինարար ըլլալ: Իրենց կարծիքով, եթէ զօր. տը Կոլ խորհրդարանական պայքար մը մղէր իր 121 երեսփոխաններով, իշխանութեան գլուխ անցած կ'ըլլար, փոխանակ աւելի հեռանալու :

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՀՐԷՇՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Քանի մը օրէ ի վեր կը դատուին Փարիզի Փոմփ փողոցի Կեսթափոյին անդամները :

Ամբաստանեալներէն հինգը փախած են, — երկու Գերմաններ, երկու Իտալացիներ եւ Կովկասցի մը : Ուրիշ մը մեռած է Ֆրէնի բանտին մէջ, իսկ կին մը, Մատլէն Մաուշան, հիւանդ է : Ուրեմն կը դատուին 14 ամբաստանեալներ, որոնց մէկը կին, Տընիզ Տէլֆօ :

Առջի օրուան դատավարութեան մէջ, ահռելի մանրամասնութիւններ տրուեցան կատարուած բարբարոսութեանց մասին,— տանջարարները զոհերը կը չարչրկէին խարազաններով, եռացած ջուրի մը մէջ ձգելով, ձեռքերէն կամ ոտքերէն կախելով, մարմնին զանազան մասերը այրելով կամ քերթելով եւն. : Տիկին Տընիզ Տէլֆօ, որ իբրեւ քարտուղար կը ծառայէր, կը սղագրէր չարչարանքի այս տեսարանները: Եւ կը հրամայէր դահիճներուն .

— Շարունակեցէք: Տակաւին ամէն բան խոստովանած չէ:

Վկայութեանց ընթացքին, ամբաստանեալներէն Ժաք Ռէյմոն նուաղելով, հիւանդանոց փոխադրուեցաւ: Խումբին վարիչը փախած է եւ իբրեւ գլխաւոր ամբաստանեալ կը ներկայանայ Ժոռժ Կիչարտինի, որ անգամ մը ուզեր է այրել իր զոհերէն մէկուն աչքերը :

Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ հրէշներու այս կազմակերպութիւնը ձերբակալել տուած է 300, աքսորած՝ 160 հոգի: Գնդակահարուած են 42 կալանաւորներ :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ

ԽՆՋՈՅՔԸ

23 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի Խրիմեան սրահը :

Նախագահութեամբ Հայր Քիլէրճեանի :

Կը խօսի Պ. Երուանդ Քոչեան

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին դերասան Ա. Գմբէթեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ) : Տրամախօսութիւն, երգ, նուագ :

Պիւֆէ խիստ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին Սեբաստացիները, ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները :

Մուտքը ազատ է :

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ - ԺՈՂՈՎ

Մարսէյլի Խարբերդ նահանգի նորակազմ Հայր. միութեան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի, 23 Նոյ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 105 rue de Rome, Մարսէյլ, Au Saillard սրճարանի սրահին մէջ: Այս առթիւ կը խնդրուի միութեանս բարեկամ հայրենասէր Խարբերդցիներէ ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին: Օրակարգ՝ Ա) Վարչութեան ընտրութիւն : Բ) Ծրագիր կանոնագրի մշակում :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ընկերական հաւաքոյթը յետաձգուած է

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն, 22 Նոյեմբեր, քաղաքապետական մեծ սրահին մէջ (Salle des Fêtes):

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Ստիպողաբար կը փնտռուի սենեակ մը երկու ուսանողներու համար:

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Այսօր, ուրբաթ, ժամը 20.30ին Elysées Montmartre սրահին մէջ (մէթրօ Անվէրս), պիտի կատարուին ըմբշամարտի (catch) կարգ մը մրցումներ: Պիտի մասնակցի նաեւ Յակոբ Այվազեան, ծանօթ Romainի հետ: Հայ ըմբիշը յաղթած է բազմաթիւ հակառակորդներու :

× 1952 շրջանի դասաւորման մէջ՝ կը գտնուի ուրիշ հայ ըմբիշ մը, Յարութիւնեան որու մասին գովեստով կը խօսի Equipe :— Ս. Զ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Մարսէյլի Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Տիկին Կիւլա Զէթըրէ շնորհակալութեամբ նուէր տրուած է 6 կտոր թանկարժէք եկեղեցական զգեստներ, որոնց օծումին առիթով մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իր ընտանիքին ննջեցեալներուն յիշատակին, այս կիրակի օր :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Խաչիկ Ավճեանի եւ զաւակներու փափաքին համաձայն իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ՝

ԱՂԱՒՆԻ ԱՎՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, 23 Նոյեմբեր, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Շավիլի մատրան մէջ, ձեռամբ՝ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի, նաեւ Ավճեան, Գալէմեան, Քոստիկեան գերդաստաններու համայն ննջեցելոց համար: Կը հրաւիրուին ազգականներն ու բարեկամները ներկայ ըլլալ հոգահանգստի այս արարողութեան :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր դահլիճին կազմութենէն ետք, չորս ականաւոր զօրավարներ հանգստեան կոչուեցան :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը «Փրաւտա», ծանր ամբաստանութիւններ կ'ուղղէ շատ մը պաշտօնատարներուն դէմ, ըսելով թէ մսխումներ կատարած, կարգապահութիւնը խախտած, կեղծ վիճակագրութիւններ կազմած են եւն:

30.000 ՖՐ. ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապարտուեցաւ Մարսէլ Քաշէնի աղջիկը, Տիկին Հէրցոկ, որ իր թերթին մէջ անուանարկիչ լուրեր հրատարակած էր ոստիկանութեան դէմ :

Օր. ՄԱԹԻԼՏ ՈՍԿԱՆԵԱՆ
Պ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ս. Անն (Մարսէյլ Նշանուած 1952 Նոյ.

× Այս ուրախ առիթով Այրի Տիկին Ալմաս Փափազեան (խօսեցեալին մայրը, Խնուսցի), իսկ Պ. Խաչիկ Ոսկանեան (Օրիորդին եղբայրը) 2500ական Ֆր. նուիրեցին Ս. Աննի Նոր Սերունդի հայերէնի դասընթացքին :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Ն. Վալանս.— Առ այժմ թող մնայ :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպ. երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan :

FRANCIS SCOTTի նուագախումբը :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Հայկական պարեր եւ անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով : Մուտք **300** ֆրանք

Ձեր սեղանները վերապահելու համար հեռաձայնել.—Պ. Յովհաննէս Հացագործեան, C.05.78 եւ Պ. Վարդան Պանտիկեան, C. 36.43.

Տոմսերու համար դիմել.— Պ. Յ. Հացագործեան, 15, rue Longue des Capucins, Պ. Վարդան Պանտիկեան, 27 rue d'Aubagne, Պ. Սիմոն Աւտոյեան, 7 Place d'Aix, Պ. Մեսրոպ Շահինեան, 26 rue des Petites Maries, Պ. Պետրոս Նազարեան 6 rue de la Palud, Պ. Արամ Հիւսեան 36 Bld. Rabatau, Պ. Մ. Մկրտիչեան 61 rue d'Aubagne :

Ապահովուած է անթերի սպասարկութիւն :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր ժամը 3ին Պուա Քոլոմպի Սալ Միւնիսիփալի մէջ (rue D'Estienne dOrves, կայարանի մօտ) : Կը ներկայացնէ, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Ն. Մատոյեանի, Մ. Քէշիշեանի եւ Փարիզահայ դերասաններու, առաջին անգամ ըլլալով, մեծ յաջողութիւն գտած օփէրէթը՝

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ կամ

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ

7 գործ, հեղ. Թրագօշի: Արեւել. նուագախումբ:

Տոմսերը կարելի է ստանալ հայ նպարավաճառներէ եւ առեւտրականներէ :

SALLE D'IENA, 10 AVE. D'IENA, PARIS

Այս շաբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին :

E. KALMANNի ծանօթ օփէռէթ՝

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՉԱՐՏԱՇԸ

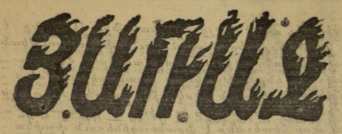
(Ս Ի Լ Վ Ա)

Ռուսերէն լեզուով: Բեմադրութիւն՝ Իտա -Արտ — Ղուկասօֆ : Նուագախումբ ղեկավարութեամբ՝ ՔԱԼՄԱՆՆ որդիի, մասնակցութեամբ LUDMILLA REVENSKAYAի եւ G. DANIOUCHINEի :

Տոմսերու համար դիմել՝ ռուսական գրատունը՝ 2 rue Pierre le Grand et 77 rue Lourmel, Paris (15), ինչպէս նաեւ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն ժամը 19էն սկսեալ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3600 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 22 Novembre 1952 Շաբաթ 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6922-Նոր շրջան թիւ 2333

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ԻՍԿ ՄԷԿ ԲԱՌ

Համբերութեամբ կարդացինք Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան ԺԶ. Համագումարին ատենագրութիւնները: Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին զեկուցումէն մինչեւ քննադատութիւններն ու վիճաբանութիւնները :

(Համագումարը բացուած էր Սեպտ. 21ին եւ վերջացաւ 22ին) :

«Սովետական Հայաստան» աւելի քան երբեք լայն էջեր յատկացուցած էր իւրաքանչիւրին, մանրատառ տպագրութեամբ եւ բոլշեւիկեան շարադրութեամբ: Այնպիսի լեզուով մը որ կրնայ ռուսերէնի թարգմանուիլ առանց մեծ դժուարութեան :

Բովանդակութի՞ւնը,— թունդ բոլշեւիկեան : Դպրոցէն, գրականութենէն, թատրոնէն մինչեւ կոլխոզը եւ սովխոզը:

Սեւնակներով տեղեկութիւններ՝ ճարտարագործական աշխատանքներու, գիւղատնտեսութեան, հաւաքածութեան, բամպակի կամ բուրդի մշակութեան, մետաղագործութեան, հանրօգուտ շինութեանց եւն. մասին:

Իմաստակներ միայն պիտի փորձէին հեգնել կամ ստորագնահատել նոր աշխատանքները եւ նուաճումները, որքան ալ չափազանցութիւններ պարունակեն :

Երեւակայեցէք որ ոչ միայն կովերու, եզներու, խոզերու, ոչխարներու, գառնուկներու, այծերու գլխաքանակը ճշդած, այլ եւ հաւերն ու վառեակները համրած են :

Եւ շրջանի մը ներկայացուցիչը ցաւով կը մատնանշէ թէ ճուտիկներու (վառեակ) 70 %ը մեռած են, անհոգութեան հետեւանքով :

Ուրիշ մը կը գանգատի.

— «1951 թւին մէկ կովից ստացւել է 585 լիտր կաթ 1200 լիտր պլանի դիմաց. իսկ 1952 թւի անցած ութ ամսում ստացւել է 575 լիտր, 900 լիտրի դիմաց» :

Այսքան մանրակրկիտ զեկուցումներ եւ քննադատութիւններ կարդացած ատեն, չէ՞ք փորձուիր հարցնել թէ Համագումարը զբաղա՞ծ է նաեւ ազգային - քաղաքական խնդիրներով:

Եւ կամ, գոնէ բաղձանքներ յայտնա՞ծ է, օրինակ, ներքին պահանջներու կամ տարագիր բազմութեանց մասին :

Ի զո՛ւր փնտռեցինք ո՛րեւէ ակնարկ՝ ուղղակի կամ անուղղակի: Եթէ ոչ պարզ աշխարհաբարով, գոնէ եզովբոսեան լեզուով :

Ոչ մէկ բառ՝ Հայկական Արտասահմանի մասին, որ նոյնպէս մէկ միլիոնի համրանք մը կը ներկայացնէ: Իբրեւ պահեստի ուժ՝ Հայրենիքին համար:

Համագումարին փակման առթիւ, հանդիսաւոր ուղերձ մը ղրկուած է Սթալինի, նոյն ոճով եւ միօրինակ, թխածոյ բովանդակութեամբ :

Կարճ խօսքով, կը խոստանան զարկ տալ համայնավարութեան զարգացման : Խանդավառութեամբ կատարել, գերակատարել նոր հնգամեակի «պլան»ները (ծրագիր): Եւայլն, եւայլն:

Վերէն վար կուսակցութիւն, «ռեւոլուցիոն տենդենց» եւ անսահման հաւատարմութիւն, առանց որեւէ ակնկալութեան :

Կարելի՞ էր ուրիշ բան սպասել այն կարգուսարքին տակ, որ խտրութիւն չի դներ միջոցներու մէջ, բազմութիւնները ահաբեկելու, տրորելու եւ հոգիները ցամքեցնելու համար :

Բայց եւ այնպէս, մեր հայրենիքն է այդ երկրամասը, եւ մենք ուրախութեամբ կ'արձանագրենք ժողովուրդի զաւակներուն կատարած նուաճումները :

Ամէն պարագայի մէջ, կը գտնուինք անողոք իրականութեան մը առջեւ :

Ի՞նչ կը թելադրէ այդ իրականութիւնը :

Հարցումին կը պատասխանենք յաջորդով :

Մինչ այդ, բարեկամական խորհուրդ մը բոլոր անոնց որ Հայրենիքի եւ Հայրենասիրութեան մասին կը խօսին ու կը գրեն.—

Ուշադրութեամբ կարդացէք Երեւանի թերթերն ու ամսագիրները: (Դուք աւելի դիւրութիւն ունիք զանոնք ճարելու):

Կարդացէք, սերտեցէք, եւ յետոյ թուղթ մրոտեցէք, նոր լերան քարոզներ հիւսելով : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԱՀԱՆ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆ

Պատահաբար ձեռք անցած նամակէ մը ցաւով կ'իմանամ թէ Սթալինի մէջ (Վառնա) մեռած է վաստակաւոր ընկեր մը, Վահան Մազմանեան:

Ութսունեւմէկ տարեկան էր :

Վերջին տարիներու ընթացքին իր կեանքը տաժանելի քաշքշուք մը եղած էր, իբրեւ հետեւանք ծերութեան, հիւանդութեան եւ նիւթական անձկութեան :

Բոլշեւիկեան բռնակալութիւնը թոյլ կու տա՞ր ազատ շարժիլ, կամ բաւարար օգնութիւն հասցնել արտասահմանէն :

Նոյն տագնապին մատնուած չե՞ն ուրիշ տասնեակներ, Պուլկարիոյ թէ Ռումանիոյ մէջ: Մանաւանդ այն կիները որոնց ամուսինները կամ նեցուկները աքսորուեցան առաւօտ մը, անծանօթ ուղղութեամբ...

Եթէ չեմ սխալիր, Վահան Մազմանեան վերջին մնացորդն է Դաշնակցութեան այն սերունդին որ նախանձելի բարձրութեան մը հասցուց Պալքանի շրջանը, սկսելով 1895 — 96էն:

Այն ատեն եւ մինչեւ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումը, Պուլկարիոյ մեր ընկերները իրաւամբ կը պարծենային,— «Պալքանի մեր Կեդր. Կոմիտէն ...» :

Ուրի՛շ օրեր էին:

Դաշնակցութիւնը զինուորական վարժարան մը բացած էր Վիտոշի ստորոտը, նախաձեռնութեամբ Ռոստոմի, մասնագէտ ռազմիկներ հասցնելով :

Այնտեղ կատարուած էր Երլտըզի ռումբին առաջին փորձը, որուն զոհ գացին Քրիստափոր եւ Վռամ Քէնտիրեան :

Այնտեղ թառած էր Անդրանիկ, լեռներէն իջած ատեն :

Եւ վերջապէս այնտեղ լոյս կը տեսնէր Ռ. Զարդարեանի «Ռազմիկ»ը:

Ինչպէս 1895 — 96ին, վերջին արտագաղթին ատեն ալ (1921 — 22), Պուլկարիան էր որ լայնօրէն բացաւ իր դուռները քանի հազար Հայերու առջեւ, շնորհիւ Դաշնակ — Մակեդոնական գործակցութեան :

Մազմանեան պատասխանատու պաշտօններ վարած է տարիներով, կուսակցութեան թէ ազգային կեանքի մէջ: Եղած է անդամ Կեդր. Կոմիտէի, պատգամաւոր՝ Ընդ. Ժողովներու, գործակից՝ ականաւոր դէմքերու որոնք պարբերաբար կ'այցելէին շրջանը :

Քանի մը տարի առաջ իր Յուշերը գրած էր «Հայրենիք»ի համար, բազմակողմանի բովանդակութեամբ :

Այսքանը իբրեւ ոգեկոչում՝ գոյժին անմիջական տպաւորութեան տակ ... ՎԱՀԷ

ՊՐՕՖ. ՏՕՏՕՄԵԱՆՑ ՄԵՐ ՄԷՋ

Մէկ շաբաթէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի պրոֆ. Վահան Տօտօմեանց :

Ծերունի վաստակաւորը, անցեալ տարի հրաւէրով ազատած էր Պուլկարիայէն եւ Հռոմ կը գտնուէր: Որոշած է Փարիզ հաստատուիլ, իր աշխատանքները շարունակելու համար : Յաջողութիւն:

ՏԻԳՐԱՆ ԶԱՅԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ ողբացեալ Տիգրան Զայեանի յուղարկաւորութիւնը: Դժբախտաբար անշուք էր յուղարկաւորներուն թիւը: Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը պատշաճ կարգադրութիւններն ըրած էր, հանգուցեալին յիշատակը յարգելու համար: Այս առթիւ դամբանական մը խօսեցաւ Պ. Քարեան :

ԶԻՒՆԸ, փոթորիկները եւ անձրեւները մեծ վնասներ պատճառեցին Ֆրանսայի զանազան մասերուն մէջ: Մարդկային զոհեր ալ կան: Օդը մեղմացած է Փարիզի մէջ:— Գետերը յորդեցան կեդր. Իտալիոյ մէջ, տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով: Կամուրջներ փլան, ելեկտրական ձողեր տապալեցան եւ հարիւրաւոր գիւղացիներ հաղորդակցութենէ զրկուեցան :

ՍԱՐԻ շրջանին հանքային սենտիքային նախագահը պաշտօնանկ եղաւ ոստիկանութեան կողմէ : — Գերման մամուլը կը շարունակէ պայքար մղել Նոյեմբեր 30ի ընտրութեանց դէմ :

ԵՐԷԿ ԱՉՔԻ ԼՈՅՍ ԱՅՍՕՐ ՀՐԷՇ

ՇՌՆԴԱԼԻՑ ԴԱՏ ՄԸ ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ.— ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ, ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԵՐԵՒԵԼԻՆԵՐ ԴԱՒԱՃԱՆ.— ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԿԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻՆ ...

Նոյեմբեր 20ին Փրակայի ժողովրդական ատեանը սկսաւ դատել 14 ամբաստանեալներ, որոնց գլուխը կը գտնուին կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Սլանսքի եւ Չեխոսլովաքիոյ նախկին արտաքին նախարարը, Վլատիմիր Քլեմանթիս:

Ռուտոլֆ Սլանսքի, 52 տարեկան, Հրեայ մըն է որ չեխերէն կը խօսի: Բուն անունն է Սալցման: Կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն էր եւ պատերազմի ընթացքին կը գտնուէր Մոսկուա : Սթալին իրեն յանձնած էր Սլովաքիոյ արձակազէններուն հրամանատարութիւնը: Սլանսքի կը համարուէր «Մոսկուայի մարդը»: Իր դիրքը այնքան կարեւոր կը նկատէին որքան կուսակցութեան եւ հանրապետութեան ներկայ նախագահին՝ Կոթվալտի դիրքը: Այնպէս որ, անակնկալ մը եղաւ երբ Կոթվալտ 1951ին կը ջնջէր ընդհ. քարտուղարի պաշտօնը :

Ամբաստանագիրը 14 մեղադրեալներուն կը վերագրէ թրոցքիականութիւն, թիթոյականութիւն եւ սիոնականութիւն: Կ'ըսէ թէ բոլորն ալ «քաղքենի ազգայնական դաւաճաններ էին, թշնամի Չեխոսլովաքիոյ ժողովուրդի եւ ընկերվարութեան: Անոնք ամերիկեան աշխարհակալներուն կը ծառայէին եւ արեւմտեան լրտեսական գործակալութեանց ղեկավարութեամբ հակապետական դաւադրութեան կեդրոն մը հաստատած էին խորտակելու համար Չեխոսլովաքիոյ ժողովրդապետութիւնը , ինչպէս եւ խանգարելու ընկերվարական վերաշինութիւնը եւ ազգային տնտեսութիւնը» :

Սլանսքի յատկապէս կ'ամբաստանուի նաեւ թէ դաւ մը սարքած էր նախագահ Կոթվալտի բժիշկներուն հետ, «անոր կեանքը կարճեցնելու համար»: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ Սլանսքի միեւնոյն ատեն կը ջանար խախտել ժողովրդային հանրապետութեան հիմերը, կազմալուծել տնտեսութիւնը, լրտեսութիւն կատարել եւ Չեխոսլովաքիան բաժնել խորհրդային ճակատէն :

Դատավարութեան առաջին օրը անցաւ ամբաստանագրին ընթերցումով: Մեղադրանքները մեծ մասով կը ծանրանային Սլանսքիի վրայ, «որ դեռ Սլովաքիոյ 1944ի ապստամբութեան միջոցին կ'ըգործէր ի հաշիւ Ամերիկացիներու: Չեխոսլովաքիոյ ազատագրումէն վերջ (1945), Սլանսքի իբրեւ ընդհ. քարտուղար իր շուրջը հաւաքած էր խումբ մը Փաշականներ եւ կը դաւադրէր ընկերվարական պետութեան եւ ժողովրդապետութեան կառուցման դէմ»: Օգտուելով իր դիրքէն, ան լրտեսներու ցանց մը հաստատած էր միւս ժողովրդական հանրապետութեանց մէջ եւ Փրակայի ամերիկեան դեսպանին կը հաղորդէր իր գործակալներուն տրուած տեղեկութիւնները: Յետոյ, ազգ. տնտեսութեան բարձր դիրքերուն վրայ դրած էր թշնամի տարրեր, կը պաշտպանէր Հրեաները, ինչպէս սիոնականները որոնք Չեխոսլովաքիոյ դէմ կը գործէին եւ կը դիւրացնէին թշնամիներուն մեկնումը:

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԻՆ «ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ»

Փրակայի անթելը հետեւեալ ձեւով կը հաղորդէ Սլանսքիի խոստովանութիւնը .

— «Ես թշնամի մը եղայ համայնավար կուսակցութեան եւ դաւադրական շարժում մը ստեղծեցի, կուսակցութիւնը պառակտելու համար : Նոյն ձեռնարկները կատարեցի բանակին մէջ: Այս գործունէութիւնս կը սկսի 1942ի չեխական ապստամբութենէն, երբ գործնապէս կը պայքարէի Խ. Միութեան շահերուն դէմ ի հաշիւ Պէնէշի վարչութեան: Ես յանցաւոր եմ իբրեւ պատասխանատու Եան Սվերմայի մահուան (համայնավար հերոս մը որ մեռաւ 1944ին): Ես երկերես մարդ մըն եմ: Իրականին մէջ, ես երբեք համայնավար եղած չեմ : Ընդհակառակն, 1927էն ի վեր կը հետեւէի Թրոցքիի վարդապետութեան եւ փորձեցի իմ գաղափարներս պարտադրել Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն : Ես պատեհապաշտ մըն էի 1935էն ի վեր: Իմ արարքներովս օգնեցի աշխարհակալութեան գործակալին՝ Պէնէշի»: Եւ դեռ ի՛նչ մեղքեր...

Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին Սլանսքիի փոխանորդը, արտաքին նախարարներու երկու փոխանորդներ, նախագահ Կոթվալտի նախկին տնտեսական խորհրդականը, արեւելեան Գերմանիոյ չեխական նախկին դեսպանը, ազգ. պաշտպանութեան նախկին օգնական նախարարը եւ զօրավար մը որ նոյն նախարարութեան խորհրդական եղած է, կուսակցութեան պաշտօնաթերթին խմբագիրը եւն. Անշուշտ բոլորն ալ կարգով պիտի խոստովանին իրենց մեղքերը :

Այս դատին կը սպասուէր մէկ տարիէ ի վեր:

Երկրորդ գլխաւոր ամբաստանեալը, նախկին նախարար Քլեմանթիս, ծնած է 1902ին եւ «մտա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

.•. «ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԵԱՆ ՀԵՔԵԱԹՆԵՐԷՆ»

Քառասունեւհինգ տարիներու անցեալ մը կը քրքրէ Ահմէտ Էմին Եալման, — «Վաթան»ի խմբագրապետը :

Ուրեմն, պէտք է երթալ մինչեւ 1907…

Մենք շատ աւելի առաջ կրնանք երթալ, հաստատելու համար թէ յաւիտենական պատմութիւն է ջարդի, հալածանքի եւ արժանապատուութեան կողոպուտի խնդիրը, Արեւելեան Նահանգներու մէջ :

Եալման, Թուրքերն ու Քիւրտերը կը յիշէ․ սակայն, կը մոռնայ Հայերը : Եթէ ուզէր յիշել, անշուշտ շատ աւելի բաբախուն օրինակներ պիտի կարենար մատուցանել իր ընթերցողներուն ու Թուրք հանրային կարծիքին, պարզելու համար դարաւոր խենէշութիւններն ու վայրագութիւնները …

Այն միակ օրինակը, զոր ինք կուտայ, ցոյց տալու համար թէ Թուրք իշխանութիւններ ինչ ձեւով վարուած են Արեւելեան Նահանգներու բնակչութեան հետ, բաւական է գաղափար կազմելու Թուրքին վարչական ըմբռնումին եւ արդարութեան զգացումին մասին :

Լսեցէք, ինչ որ կը պատմէ․

— « Գաղափար մը տուած ըլլալու համար ըմբոստական այն շարժումներու մասին, որոնք ծագեցան այս շրջաններուն մէջ, պիտի ուզեմ պատմել անոնցմէ մէկուն պատճառը : Պատմողը ներկայ եղած է դէպքին, ու արժանահաւատ աղբիւր է :

« Արեւելեան Նահանգներու քննիչ Տօքթ․ Իպրահիմ Թալիի քարտուղարներէն անփորձ երիտասարդ մը, Հասանքալէ կը ղրկուի, իբրեւ դեր — գաւառապետ : Հասանքալէի մէջ, տեղւոյն ոստիկան — զօրաց հրամանատարին հետ, … շատ գեղեցիկ կը գտնեն Հասանքալէի ջօջ գիւղացիներէն մէկուն կինը : Իրենց քով կը կանչեն մարդուկը, ու կ'ըսեն ․

— « Սահմանին այսինչ կողմը պիտի փութաս․ հոն, քեզի պիտի հանդիպի այսինչ մարդը, որուն պիտի ըսես այսինչ բանը : Այս փափուկ հարցը քեզի միայն կրնանք վստահիլ, ու կը սպասենք որ ընդունիս :

« Միամիտ մարդը, առանց որեւէ յետին մտածումի, հայրենիքին ծառայած ըլլալու հպարտութեամբ, կը վազէ ցոյց տրուած ուղղութեամբ, եւ նպատակով :

« Մարդը հազիւ հեռացած, հայրենակիցնե — րու պատիւը … պաշտպանելու պարտականութիւն ունեցող այս թշուառականները, յարձակում կը գործեն էնթակային կանանոցին վրայ, եւ կ'արատաւորեն անոր կնոջ պատիւը …

« Վերադարձին, մարդը կը տեղեկանայ եղելութեան․ կը սպաննէ ոստիկան զօրաց հրամանատարը, եւ կ'ապաստանի լեռ, իր մարդոց հետ : Ասոր վրայ, լուր կը հասնի Անգարա, թէ Արեւելեան Նահանգներու մէջ … ըմբոստութիւն ծագած է :

« Զինուորական ուժ կը ղրկուի : Լեռը կը պաշարուի : — Ցանկարծ, լերան գլուխէն սպիտակ դրօշ կը պարզուի : Խեղճուկ մարդը, հեկեկալով, զինուորներու հրամանատարին ոտքերուն կը փաթթուի ու կ'ըսէ․— Տէր հրամանատար, չեմ կրնար զէնք բարձրացնել իմ ազգիս զինուորներուն դէմ․ Թոյլ տուէք որ պատմեմ թէ ինչ պատահեցաւ … : Փորձեցէք ստուգել ճշմարտութիւնը ․․ Դուք ի՞նչ պիտի ընէիք, եթէ իմ տեղը ըլլայիք …

« Փառք Տիրոջ, այդ օրերը չենք ապրիր այսօր : Արեւելեան Նահանգները, ապահով ու անդորր են ներկայիս : Անոնք, որ Թրքական եւ քրդական հարց ստեղծել կ'ուզեն, երկրին մէջ չեն : Կը գործեն արտաքին ճակատներու վրայ : Իսկ անոնք, որ կը յամառին պնդել, թէ Արեւելեան Նահանգներու բնակչութիւնը կը զինուի, եւ թէ ապահովութիւնը վտանգուած է այդ շրջանին մէջ, պարզապէս անվստահութեան մթնոլորտ ստեղծելու կը ձգտին : Այն միակ վտանգը, որ գոյութիւն ունի այսօր, — կուսակցամոլ քինախնդրութիւնն է : Այս մոլեգնութիւնն է, որ կրնայ երկպառակութիւն ստեղծել Արեւելեան Նահանգներու մէջ, ինչ որ ամենամեծ դաւաճանութիւնը պիտի ըլլար հայրենիքին դէմ : — Պէտք չէ մոռնալ, որ թնդանօթն ու հրացանը բաւական չեն այս փափուկ շրջանը պաշտպանելու համար թշնամիներուն դէմ : Ամէն բանէ առաջ, անհրաժեշտ է որ սէր ու միութիւն ապահովուի այնտեղ … » :

Հոս կ'աւարտին Եալմանի վկայութիւններն ու խորհրդածութիւնները :

Թէ Արեւելեան Նահանգներու մէջ չեն զինուիր, կամ կը զինուին, — մենք ի վիճակի չենք եզրակացնելու՝ թէ ո՞վ իրաւունք ունի : Հայրենասէրներու յամառ պնդումն այն է, որ դժգոհութիւն եւ անապահովութիւն կը տիրէ Թուրքիոյ այս մասին մէջ : Միւս կողմէ, իրողութիւն է, որ բոլոր եկող — գացող կառավարութիւններ անտեսած են Արեւելեան Նահանգները, ու մինչեւ այսօր թշուառութիւնն ու խորթ ազգականի վերաբերումը աւեր կը գործեն այնտեղ : Պաշտօնեայ թէ պաշտօնատար, կը խուսափին Արեւելքի մէջ որեւէ պարտականութիւն կամ պաշտօն ստանձնելէ : Ու ասիկա ՓԱՍՏ է եւ կը վկայէ անհանդուրժելի պայմաններու մասին :

Իսկ թէ ի՞նչ ձեւով կամ արդարութեան ու պատասխանատուութեան ի՞նչ զգացումով կը գործեն Թուրք ղեկավարներ, այս շրջաններուն մէջ, Եալմանի պատմութիւնը բաւական պերճախօս է : Կրնանք վստահ ըլլալ, որ ԱՅՍՕՐ ԱԼ բան չէ փոխուած այդ վերաբերումին մէջ : Տակաւին քանի մը տարի առաջ, Ինէօնիւի օրով, անմեղներու սպանդ մը տեղի ունեցաւ այս շրջաններուն մէջ, զինուորական պատասխանատու դէմքերու հրահանգով :

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ամերիկեան խարիսխներ Մարոքի մէջ

Տեղական թերթերը չոնդալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Մարոքի ամերիկեան օդանաւային խարիսխներու շինութեան մասին :

1950ին Մ․ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի միջեւ, որոշ համաձայնութիւններէ վերջ, վճռուեցաւ որ ամերիկեան օդանաւային խարիսխներ շինուին Նուասէօրի, Սիտի — Սլիմանի, Պէնկերիրի Պուլհոյի եւ Ճէմա — Սահիմի մէջ : Ֆրանսա կ'արտօնէր որ օգտագործուին այս օդային խարիսխները եթէ «տագնապական պարագայ» զգացուի երկու կառավարութեանց կողմէ : Կարգադրուած էր նաեւ որ Ամերիկան պիտի չկրնար պահել 7500 զինուորէ աւելի խաղաղութեան ատեն :

Շինութիւնները սկսան 1951 ապրիլ — մայիսին, այսինքն Քորէայի պատերազմէն մօտ մէկ տարի վերջ : Պէտք էր ուրեմն աճապարել որպէսզի խարիսխները կարելի եղածին չափ շուտ գործածուէին :

Ներկայիս միայն Նուասէօրի եւ Սիտի — Սլիմանի խարիսխները գործածելի են : Պէնկէրիրիի մէջ, Աթլասի ստորոտը հինգերորդի մը շինութիւնը արդէն աւարտած է : Իսկ Պուլհոյի եւ Ճէմա — Սալէմի խարիսխներու մասին ծրագիրներ կազմելու եւ հողերը չափելու ուսումնասիրութիւնները կը շարունակուին :

Նախատեսուած ծրագրին յապաղումը ջղայնացուց Ամերիկայի հանրային կարծիքը : Մ․ Նահանգներ չէր ուզեր ծախսել երկու հարիւր միլիոն տոլարէ աւելի (70 միլիառ ֆրանք) բոլոր հինգ խարիսխներուն համար : Արդ, ոչ միայն այս թիւը գլած անցած էին, այլեւ պէտք էր աւելցնել առնուազն 600 միլիոն տոլար (210 միլիառ Ֆր․), վերջացնելու համար սկսուած աշխատանքը :

Հանրապետականները չմոռցան օգտագործել այս յապաղումը, իրենց ընտրական պայքարի միջոցին : Մսխումի եւ ապաւկանութեան համար խիստ ամբաստանութիւններ եղան խարիսխները շինողներու եւ ամերիկեան օդանաւային նախարարութեան դէմ : Թէեւ այս խնդրին առթիւ, մասնաւորաբար խոհեմ են ամերիկացի սպաները, իսկ երբ հարցում ուղղուեցաւ յիսուն միլիոն տոլարի մսխումի մասին, Նուասէօրի ճարտարապետներու պետին, «Ձեռ գիտեր» պատասխանեց :

Երբեմն Ֆրանսայի խորհրդաւոր լռութիւնը պատճառ կը համարեն յապաղումին : Ամերիկացիներու համաձայն Մարոքի ազգայնականներուն հետ բախումի մը վախն է պատճառը : Ամերիկեան զօրքին տեղաւորումը Նուասէօրի և Պուլհոյի մէջ, լուրջ հարց է : Այս երկու խարիսխները կը գտնուին շատ բարեբեր եւ խիտ բնակչութեամբ շրջաններու մէջ : Վեց հազար հեկտարը Նուասէօրի օդակայանի համար, պատճառ դարձած է որ վեց հազար բնիկ երկրագործներ տեղափոխուին : Ասկէ զատ անոնք կը մեղադրեն Ֆրանսացիները թէ կը հակառակին Պուլհոյի կառուցման ծրագրին, որպէսզի ամերիկեան զինուորական կեդրոնացումներ չըլլան Քազապլանքայի շուրջ :

Այս նպատակով է արդէն որ Նուասէօր յատկացուեցաւ «պահեստի» զինուորներու : Ռազմական օդանաւերը — ռմբաձիգ եւ որսորդ — կ'ուղղուին դէպի Սիտի — Սլիման, մինչ առաջին խարիսխը Մ․Նահանգներու օդային ուժի պարենաւորման ամէնէն մեծ կեդրոնը կը դառնայ, Եւրոպայի եւ Ափրիկէի մէջ :

« Օրինակէս մենք օտար երկրի մը մէջ ենք, բսած է ամերիկեան հրամանատարը : Թէեւ ամերիկեան դրամագլուխով շինուած է այս խարիսխը — ինչպէս միւս չորսը — սակայն ֆրանսական է եւ ֆրանսական ալ պիտի մնայ : Արդէն Ֆրանսան է որ կը հրամայէ, որովհետեւ տեսականին մէջ, ես Ֆրանսացի գնդ․ Այյէռթիի ենթակայ եմ : Այս օդակայանը կը կոչուի «Ֆրանսական օդային խարիսխ թիւ 200» : Բայց գործնականին մէջ մենք է որ կը հսկենք մեր օդանաւերու փոխադրութեան վրայ : Ապահովութեան պատճառներով մենք ըստիպուած ենք ենթարկուիլ ֆրանսական օդանաւային կանոններուն : Իսկ եթէ ամերիկեան դրօշը կը ծածանի Նուասէօրի եւ Սիտի — Սլիմանի վրայ այդ հետեւանք է Ֆրանսացիներուն փափկանկատութեան :

Այս աշխատանքները որ կը տեւեն, պիտի փոխեն Մարոքի դիմագիծը : Ձեռնարկած են 650 քմ․ երկարութեամբ նաւթուղիի մը շինութեան : Ծովափէն մեկնելով խողովակները պիտի միացնեն 5 օդակայանները իրարու հետ եւ վառելանիւթը ուղղակի պիտի հոսի :

Ասկէ զատ Նուասէօրի խարիսխը, իր 2700 բնակիչներով եւ 27 քմ․ շրջագիծով, իսկական քաղաք մըն է, ուր կարելի է ամէն բան գտնել : Ամերիկեան բանակը երբեք չապրիր երկրին բերքով : Տասը օրը անգամ մը 15 հազար թօն պարէն կը հասնի Նուասէօր : Ամերիկան ամէն բան կը ղրկէ, մինչեւ իսկ փայտէ տաղաւարներ, ուր կըրնան ուխտ հողի ապրիլ : Նուասէօրի եւ Սիտի — Սլիմանի ամերիկեան «Աթլաս Շինարարական Ընկերութիւնը» աչքի կը զարնէ իր սարքաւորումի ճոխութեամբ : Խարիսխներուն համար, Ամերիկան կը ճարէ 90 առ հարիւր գործածուած ապրանքին : Գերմանիան ալ ունի իր բաժինը այն թուականէն ի վեր որ «Աթլաս Շինարարական Ընկերութիւնը» գրասենեակներ բացաւ Ֆրանքֆորթի մէջ : Արդէն ծախած է 350 միլիոն ֆրանքի գամ, փայտ, ապլատուն եւ շաղախ : Բայց անոնց շաղախը լաւ չըլլալով, կրաղիւսի գործատուն մը բացուեցան Նուասէօրի մէջ :

Ֆրանսան ալ հայթայթիչներու ցանկին վրայ կը գտնուի : Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ Ֆրանսայի ճարտարարուեստները աւելի արագ յանձնէին եւ իջեցնէին իրենց գիները, աւելի շատ ապրանք պիտի ստանային :

Սիտի — Սլիմանը որ հիւսիս — արեւելքը կը գտնուի, Լիոթէ նաւահանգիստին մօտ է եւ Մարոքի երկրորդ մեծ օդանաւային խարիսխը : Մինչ Նուասէօրի օդակայանը Ամերիկայի արտասահմանի ամէնէն սուղ արժողն է ու կը պատսպարէ անգործածելի փոխադրական օդանաւեր որոնց դնդացիրներն անգամ հանուած են, Սիտի — Սլիմանի մէջ աւելի կենդանութիւն կ բռիրէ : Տասնեակ մը ռմբաձիգներ B.29 եւ որսորդանաւեր F.84 քով քովի կը գտնուին :

Պատերազմի ատեն B.29ներ երբեք մէկ անգամէն չեն կրնար ինը հազար քիլոմեթր կտրել Մարոքէն — Ռուսիա : Սակայն Ամերիկացիները կ'ապահովցնեն որ եթէ պատերազմը պայթի B.36ները անմիջապէս Մարոք կուգան :

Նուասէօր, Սիտի — Սլիման եւ Պէնկէրիրի դաշտերը այնպէս շինուած են որ կրնան հսկայական մեծ ռմբաձիգներ ընդունիլ : Նուասէօրինը որ 3800 մեթր երկայնութիւն ունի աշխարհի ամէնէն մեծն է եւ պիտի կրնայ ըլլալ Քազապլանքայի ոչ-ռազմական օդակայանը :

Եթէ ամերիկեան ծերակոյտը անհրաժեշտ վարկը տրամադրէ, Նուասէօր, Սիտի — Սլիման, Պէնկէրիր Պուլհօ եւ Ճէմա Սահիմ կարեւոր կայան մը պիտի ըլլայ Միջերկրականի աւազանին մէջ, մաս կազմելով հանդերձ Միջին Արեւելքի անգլիական խարիսխներուն եւ ափրիկեան Տրիպոլսոյ (Լիբիա) խարիսխին : Բացի իրենց մարտական դերէն, այս խարիսխները պիտի պարենաւորեն Եւրոպայի զօրքը եւ պաշտպանեն ամերիկեան զօրքը որ Ճիպրալթարի նեղուցէն կ'անցնի :

Թ․Ա․Թ․

Գաղութէ գաղութ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ « Զաւարեան » վարժարանը օժտուեցաւ սեփական շէնքով մը, ինչպէս կը գրէ Հալէպի Արեւելքը : Այս շէնքը գնելու համար տէր եւ տիկին Ճօրճ Մարտիկեան խոստացած էին արժէքին կէսը վճարել, եթէ միւս կէսը հայթայթուէր տեղական միջոցներով : Արդ, Դամասկոսի փոքրաթիւ գաղութը հանգանակելով անհրաժեշտ գումարը, միւս կէսն ալ ղրկած է Պ․ Ճօրճ Մարտիկեան : Շէնքը գնուելէ վերջ դպրոցը փոխադրըուած է իր սեփական շէնքին մէջ, որ կը գտնուի հայաշատ կեդրոնի մը մէջ :

ՔՄՇԿԱԾԱԳԻ հայրենակիցներու ընդհ․ տարեկան ժողովը գումարուած է Պոսթըն (Մ․Նահանգներ), Հոկտեմբեր 26ին : 1936էն ի վեր Միութիւնը նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւն կ'ընծայէ անխտիր բոլոր Քմշկածագցի թշուառներուն, ուր որ ըլլան : Միութիւնը կը պահէ նաեւ սաներ Պէյրութի Հայ Ճեմարանին եւ Հալէպի Քառէն Եփրէմ Ճեմարանին մէջ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՐՄԱՆԵԱՆ, ՀԻՆ ԳՐՔԻՆ ԼՈՅՍՈՎ՝ ՆՈՐ ՏԵՊԻՆ ԱՌԹԻՒ : Գրեց՝ Հ․ Ս․ Շ․ : Հայ Կաթողիկէ տպարան, Պէյրութ, 1952 : Գին մէկ լիր․ ոսկի :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

«ԱՆԿՈՂՆՈՅ ԾԱՌԱՅԵԼ »

Վահէ կը հարցնէ — « Ո՞վ հնարած է այս այլանդակ ոճը» ու կ'աւելցնէ «որքան գիտեմ Թուրքերն ալ չունին այսպիսի բացատրութիւն մը» :

Արդ, Թուրքերը ունին «չաւըր ֆիրաշ օլմաք » տառական թարգմանութեամբ « անկողնոյ գերի ըլլալ » :

Պետրոս Կարապետեանի սիրած ոճն էր այս : Իր «Նեվտէսթէ»ներուն (Թուրքերէն նամականի եւ պաշտօնական գրութեանց հաւաքածոյ) մէջ առատօրէն գործածած է եւ իր աշակերտներուն կը թարգմանէր — «անկողնոյ ծառայել»:

Նկատելով աշխարհաբարի կրած ազդեցութիւնը Թուրքերէնէն, յայտնի է որ հայերէնը Թուրքերէնին ընդօրինակութիւնն է, եւ այս փոփոխութիւնը ըրած են ականջի լաւ հնչելուն համար, առանց անդրադառնալու իմաստի այլանդակութեանը:

Հոն դերերը շրջուած են: Անկողինն է որ հիւանդին կը ծառայէ եւ ոչ թէ հիւանդը անկողինին: Ինչպէս որ հագուստն է որ մարդուն կը ծառայ եւ ոչ թէ մարդը հագուստին:

Թուրքերէնը աւելի տրամաբանական է.— Հիւանդը ստիպուած անկողնի գերի կ'ըլլայ, ինչպէս որ մարդը իր մոլութիւններուն գերին կ'ըլլայ :

Անշուշտ Թուրքերէնին մէջէն կ'երեւի արաբերէնը, բայց քանի ը Թուրքերը որդեգրած եւ մարսած են Թուրքերէն կը համարուի :

Անոնք որ ուրիշի քով բնաւ չեն ծառայած ատեն ատեն «անկողնոյ ծառայելով» Մարքս - Լենինեան հաւասարութիւնը գործադրած կ'ըլլան :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

Անցեալ կիրակի կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ, Կապոյտ Խաչի Փորթ Իթալիի եւ շրջանի մասնաճիւղին հանդէսը, իր Օրուան առթիւ, Իվրիի քաղաքապետարանի «Պէն Տուշ»ի սրահին մէջ :

Բացումը կատարեց մասնաճիւղի նախագահը, Տիկին Ագապի Խաչիկեան, կարդալով իրենց մէկ տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը: Յետոյ կոչ ուղղեց ողջէսզի Հայուհիները աւելի բազմութեամբ նուիրուին հանրային գործունէութեան :

Գեղարուեստական խնամուած բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Պ. Պ. Ա. Քիւփէլեան, Խ. Մինասեան, Ժ. Գրիգորեան եւ Տէկ. Լ. Ամիրայեան :

Օրուան բանախօսն էր Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, որ բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը, եւ Կապոյտ Խաչի դերը, օրինակներ բերելով Ամերիկայի Հ.Օ.Մ.ին արդիւնաւոր գործունէութենէն, եւ որմէ լիովին կ'օգտուին միւս գաղութները :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի Թատերական խումբը ներկայացուց Լ. Շանթի « Ճամբու վրայ» Թատերախաղը: Խաղացողները լաւ սորված էին իրենց դերերը եւ արժանի են մասնաւոր շնորհաւորութեան, ինչպէս իրենց առաջնորդը, ընկեր Գ. Կիւլեան : Թիւրիմացութեամբ ծանուցումին մէջ մոռցեր էին յիշել հեղինակին անունը :

Անոնք որ բացակայ էին եւ լսեցին Թատերախաղին նիւթը, շատ զղջացին:

Գնահատելի են Կ. Խաչուհիներ, եւ հանդէսին կազմակերպիչները, որոնք ճոխ եւ աժան «պիւֆէ» մը պատրաստած էին: Հանդիսականներ գոհունակութեամբ մեկնեցան գիշերը ուշ ատեն:

Ա. ՄԱՃԿԱԼ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Անցեալ կիրակի օր Առնուվիլն ալ հոծ բազմութեամբ տօնեց Դաշնակցութեան Օրը: Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով եւ « Մարսէյեէզ»ով: Ապա նախագահ ընկեր Հրաչ Կոթողեան ոգեկոչեց մեզմէ յաւէտ բաժնուած մեծ ընկերները որոնք կարելի եւ անկարելի բոլոր միջոցները փորձեցին ազատագրելու համար Հայութիւնն ու իր հայրենիքը: Հասարակութիւնը յոտնկայս յարգեց յիշատակը ազատագրութեան համար ինկած բոլոր զոհերուն :

Արտասանութիւններ ըրին Օրիորդներ Մ. Ճիհանշահեան, Օր. Խարեան, եւ Օր. Մառի Տարագճեան :

Օրուան բանախօսը ընկեր Երուանդ Ճանկէօզեան համառօտակի Թուեց Դաշնակցութեան կատարած գլխաւոր գործերը, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը: Եւ եզրակացուց.— Այսօր եւս Դաշնակցութիւնը կը մնայ իր դիրքերուն վրայ հակառակ բոլոր դաւադրութեանց ու խաչակրութեանց, միշտ պայքարելով հայ ժողովուրդի շահերու պաշտպանութեան համար, մինչեւ իր վերջնական ազատագրութիւնը բոլոր տեսակի բռնակալութիւններէն :

Համակրելի երգչուհի Օր. Մառի Կառվարենց երգեց երկու հատընտիր երգեր ջերմ ծափերումէջ:

Երկրորդ բանախօսը ընկեր Ժ. Դատաւորեան նախ հայերէն քանի մը խօսք ուղղեց նոր սերունդին, շեշտելով թէ Ֆրանսերէն զատահայակութիւն սատանալը երբեք արգելք մը չէ հայերէն խօսելու եւ գրելու: Յետոյ խօսք ուղղեց ներկայ Ֆրանսացի ընկերվարականներուն եւ բացատրեց թէ ինչ պայմաններու տակ մեր ժողովուրդը հարկադրուեցաւ ապաստանիլ ազատ Ֆրանսայի երկնքի տակ:

Այս ճառէն վերջ խօսք առին Առնուվիլի ընկերվարական քաղաքապետ ընկեր Բ. Մագուրիէն եւ իր օգնականը, գովելով մեր ժողովուրդի բարեմասնութիւնները եւ Ֆրանսայի համար հայ երիտասարդութեան օժանդակութիւնը՝ երբ Ֆրանսան ծանր օրեր կ'ապրէր:

Շավիլի Նոր Սերունդի «Շանթ» Թատերախումբը մեծ յաջողութեամբ ներկայացուց Լեւոն Շանթի «Ճամբու վրայ» Թատերգութիւնը, գրեթէ անթերի առողանութեամբ եւ յաջող խաղարկութեամբ, ինչ որ ջերմապէս գնահատուեցաւ: Կ'արժէ շնորհաւորել նաեւ խումբին վարիչը, ընկեր Գ. Կիւլեան :

Ներկայացումէն անմիջապէս վերջ սկսաւ խրախճանքը, հնչեց ճագր եւ զոյգերը սկսան դառնալ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ որ կը համեմուէր հայկական երգերով: Երեկոյթը տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր:

× Քաղաքապետ ընկեր Բ. Մագիւրէ երկար ատենէ ի վեր կը փափաքի Ֆրանքեւհայկական հանդէս մը սարքել: Ընկեր Ժ. Դատաւորեան պատասխանեց թէ պատրաստ ենք ընթացք տալու խիստ մօտ ատենէն :

Օ.Կ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յատուկ).— Նոյեմբեր 14ի գիշերը Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ հաւատաւոր բազմութիւն մը լեցուած էր քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահը :

Օրուան նախագահը ընկեր Ն. Թէպոյեան հանդէսը բացուած յայտարարելով հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս լսել երգչախումբին «Մարսէյեէզ»ը եւ «Մշակ բանուոր»ը ղեկավարութեամբ Նոր Սերունդէն Ռ. Մարգարեանի: Ընկեր նախագահը պարզելով Դաշնակցութեան մղած պայքարները եւ կրած զոհողութիւնները, յայտարարեց.— «Հակառակ բոլոր ձախողանքներուն, մենք չենք յուսահատիր եւ պայքարը պիտի շարունակենք մինչեւ մեր տենչերուն իրականացումը »:

Յայտագիրը ճոխ էր, արտասանութիւն, երգ, նուագ, ջութակ բոլորն ալ շատ յաջող: Վալանսի համար նորութիւն մը եղաւ Տիկին Ա. Բալուեանը որ այնքան յուզումով արտասանեց Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիրը» եւ Թումանեանէն կտոր մը, որոնք խորապէս յուզեցին ներկաները :

Առաջին խօսողն էր համակրելի Ֆրանսուհին Տիկին Օտէթ Միքայէլեանը, որ բացատրեց թէ Դաշնակցութիւնը որ միշտ պատնէշին վրայ է:«Կը հաւատամ, պիտի գայ այն օրը երբ հայ ժողովուրդը դարձեալ պիտի ունենայ իր ազատ եւ անկախ միացեալ Հայաստանը, կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կեցցէ հայ ժողովուրդը, կեցցէ Ֆրանսան: Բանախօս Տիկինը կ'ընդմիջուէր բուռն ծափերով:

Յաջորդաբար խօսք առին Պուրկ լէՎալանսի քաղաքապետը Պ. Վաչէն, եւ Պ. Էքսփիր փոխ քաղաքապետը ,որոնք ներբողեցին ընկերվարութիւնը : Երկուքն ալ քաջ ծանօթ էին Հայոց պատմութեան, ինչպէս եւ Դաշնակցութեան զոհողութեանց, «ոչ մէկը չի կրնար հաւատալ թէ բռնապետութիւնները յաւիտենական են, այս կացութիւնը չի կրնար երկար տեւել: Քաղաքակիրթ մարդկութիւնը ազատութիւն կը պահանջէ: Կը մաղթենք որ այդ օրը չուշանայ, որպէսզի դուք ալ տէրը դառնաք ձեր ազատ հայրենիքին, որուն համար այնքան արիւն թափած էք»:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Հր. Բալուեան, պանծացնելով Դաշնակցութեան բուռն հայրենասիրութիւնը եւ անկեղծութիւնը, գայն նմանցուց Սամսոնի եւ մաղթեց որ միշտ պահէ իր ուժը, յարատեւօրէն ծառայելու համար ժողովուրդին եւ հայրենիքին :

Վերջին բանախօսը, ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեան բացատրեց Դաշնակցութեան դերը: Թուեց զէնքի հերոսներ եւ միտքի եւ գրիչի մշակներ, որոնք ծառայեցին հայ ժողովուրդին Դաշնակցութեան միջոցաւ: «Աշխարհը փոթորկալից միճակ մը ունի: Հայ ժողովուրդը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պիտի շարունակեն իրենց պայքարը յանուն ազատութեան»: Հանդէսը մեկնեցաւ ժամը 11.45ին:

× Կիրակի օր Ա. Ահարոնեանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հրապարակային խնճոյք մը, խանդավառ, յեղափոխական եւ ազգային երգերով: Խօսեցան ընկերներ Յ. Կօշկարեան, Ե. Գասեան, Ն. Թէպոյեան: Նոր Սերունդի կողմէ Րաֆֆի Մարգարեան հրաւիրեց ներկաները որ իրենց ուսանները մատահեն Նոր Սերունդին: Այս առթիւ նոյն գումար մը նուիրուեցաւ ներկաներուն կողմէ: Յաջողութիւն :

Ն. Թ.

ՓԱՌԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄՕՐ

Ջոմունիք (Ալֆիլեան Սերունդ) ծրագրած են տօնել Հայ Մայրերու Օրը յառաջիկայ տարի Մայիս 24ին Մութիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, փառաշուք հանդէսով մը: Այժմէն արդէն պատրաստութիւն կը տեսնեն՝ հանդէսին տալու համար արժանի փայլը :

Այդ առթիւ առաջին անգամ պիտի երգուի Հայ Մօր Փառերգութիւնը (Gloria):

Ուստի, կը հրաւիրեն մեր հայ բանաստեղծները՝ մասնակցիլ մրցումին, յօրինելու համար 20 տողնոց, չափածոյ, փառաբանական երգ մը՝ հայ մօր նուիրեալ :

Ջոմունիք հինգ հազար ֆրանք յատկացուցած են այն երգին որ կ'արժանանայ առաջին մրցանակին, եւ երեք հազար ֆրանք՝ երկրորդ մրցանակին համար:

Երգը յետոյ պիտի դրենու [illegible] եղանակը հայ երաժիշտներու կողմէ :

Ժիւրին կազմը պիտի յայտարարուի յառաջիկային :

Մրցումին համար վերջին պայմանաժամ նշանակուած է 1 Փետրուար 1953:

Մրցումին համար յօրինուած երգերը ղրկել ...ներ անունով, ու միասին՝ հեղինակին իսկական ... պահարանով, հետեւեալ հասցէին.— Docteur A. Kitabdjian, 32 rue St. Mare, Paris (2): Կը խնդրուի ...ասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Թ.— ՄԱԹԱ ՀԱՐԻԻ ԱՂՋԻԿԸ

Հաւատա ինծի, ես ոչ մէկ սխալ գործեցի, բայց պատերազմը ունի իր սեփական կոպիտ օրէնքները: Ձեմ հաւատար, որ կը գթան ինծի, ոչ ալ քաղաքական բարեկամներ կրնան ինծի օգնել այս անգամ :

Լաւ եւ լեցուն կեանք մը ապրեցայ: Թերեւս երջանիկ կեանք մը չէր: Օհ, մենք զիրար այնքան քիչ կը ճանչնանք, բայց Ռոզ մօրաքոյրը միշտ ինծի կը ղրկէ քու նիշերուդ քարտը եւ միշտ կը գրէ, թէ ինչ նուրբ ու գեղեցիկ երիտասարդուհի մըն ես: Ունէի լուսանկարդ :

Փոքր էի, երբ Պալի եւ Ճաւա եկայ, շատ փոքրը՝ ատիկա գիտնալու համար : Սիրահարուեցայ հայրիկիդ հետ, որ սկիզբները լաւ մարդ դուրս եկաւ, բայց Հաւաարակածն ու ըմպելիները եւ մեր մանչ զաւկին մահը ըրին զայն այն՝ ինչ որ էր: Անգամ մը գրեթէ սպաննեց զիս: Այն ատեն է, որ ձգեցի զինքը: Հիմա ուրիշներն են, որ պիտի սպաննեն զիս: Գիտեմ, բնաւ պէտք չէր լքէի քեզ: Բայց թերեւս առանց ինծի ալ լաւագոյն կեանք մը կայ առջեւդ: Պիտի մեռնիմ քաջաբար, քու վրադ մտածելով: Իմ ամբողջ ունեցածս դուն էիր եւ ես քեզի հոգ չտարի: Դրամը միայն չէր բաւեր : Պիտի աղօթե՞ս ինծի համար, պիտի յիշե՞ս զիս իբրեւ կին մը, որ ուզեց ուղիղ գործել: Կեանքն ու պարագաները ինձմէ աւելի զօրաւոր էին:

Մնաս բարով, աղջիկս, գտիր երջանկութիւնդ կեանքին մէջ եւ գտիր զայն առանց զիս ատելու:— Մայրիկդ՝ Մարկարիտա Կէրթրուտ Ցէլլէ - Մաք-լէոտ :

Արցունք չկար Պանտայի աչքերուն մէջ: Մնաց ան անշարժ, քարի պէս անդամալուծուած: Կարդաց նամակը երկրորդ անգամ մըն ալ, դուրս ելաւ տունէն եւ գնաց եկեղեցի բռնելու համար վերջին աղօթքը մօր մը համար, որ համաշխարհային պատերազմը գրած էր արիւնով, մայր մը, որ մեծագոյն յոտեսուհին եղաւ Դալիլայէն ասդին.— Մաթա Հարի :

Զարմանալի էր հակադդեցութիւնը Պանտայի մօտ: Բնաւ չխօսեցաւ պատահածին մասին: Մօրաքրոջը տուն, որ հիմա բաւական մեծ էր եւ կրնար իր ճամբան գտնել: Ուզեց ըլլալ ուսուցչուհի մը, ուզեց իր սեփական կեանքը կազմել ազգականներէն հեռու: Քիչ մարդիկ ծանօթ էին այն ողբերգութեան, որ իրը եղած էր :

Պանտա դուրս թռաւ այդ գիշեր եւ գնաց ապրիլ միջին տարիքով հոլանտացի քաղաքային ծառայութեան պաշտօնատարի մը հետ, որ եղաւ իր հայրը, սիրականը եւ դաստիարակիչը: Հոլանտացին իրմէ քսան տարի աւելի մեծ էր: Սիրեց մատղաշ ... տարեկան այս մարդը եւ ըսաւ անոր, թէ քանի մը երջանիկ տարիներ իրեն հետ աւելի լաւ էր քան ամբողջ կեանք մը առանց սիրոյ:

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՑԻՆԿԻՐ

ւորական» համաչնավար մը կը համարուէր: Յաճախ կ'այցելէր արեւմտեան երկիրները: Լաւ անգլերէն եւ ֆրանսերէն գիտէ: Երբ Եան Մազարիք «անձնասպան եղաւ» 1948 Մարտին, ինք յաջորդեց անոր իբրեւ արտաքին նախարար:

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Տեղական թերթերը ծանրակշիռ լուրեր կը հրատարակեն Հնդկաչինի կացութեան մասին: Ըմհրատարակեն... Հնդկաչինի կացութեան մասին: Ըմբոստներ կը սպառնան ֆրանսական օդանաւային խարիսխին եւ պարենաւորման կեդրոնին: Աւելի քան 6000 ըմբոստներ կատաղի յարձակողականի մը ձեռնարկած են Սեւ գետին հարաւակողմը, հիւսիսային - արեւմտեան Հնդկաչինի մէջ, կարեւոր դիրքեր գրաւելով: Գիրկընդխառն կռիւներ տեղի կ'ունենան չամբուտներուն մէջ: Մասնաւոր գէտներ կը կարծեն թէ այսօր - վաղը վճռական ճակատամարտ մը պիտի մղուի 12.000նոց ֆրանսական զօրագունդի մը հետ:

Ֆրանսական հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ թշնամի զօրքին ճնշումը կ'աւելնայ եւ թէ կռիւները կը ծաւալին:

X Ազգ. Ժողովը կը շարունակէ դժուարութիւններ յարուցանել Փինէի կառավարութեան դէմ, եւրոպական բանակի քուէարկութեան առթիւ: Վարչապետը առ այժմ չուզեր վստահութեան խնդիր յարուցանել, սպասելով քաղաքական վիճաբանութեանց: Կարգ մը թերթեր կը կարծեն թէ նոր մեծամասնութեան մը պիտի կազմուի Ազգ. Ժողովին մէջ:

Պ. Փինէ կը ջանայ կարգ մը դժուարութիւններ հարթել մասնաւոր բանակցութիւններ կատարելով: Եւրոպական օրինագիծը պիտի քննուի Նոյ. 28ին կամ Դեկտ. 3ին: Ընկերվարականները, որոնք ցարդ բարեացակամ դիրք մը բռնած էին, հետզհետէ յարձակողական կը դառնան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նորընտիր նախագահը, Այզընհաուըր, նշանակեց իր կառավարութեան երեք կարեւոր անդամները,— արտաքին նախարար՝ Ֆոսթըր Տըլէս, ազգ. պաշտպանութեան՝ Ուիլսըն, Ճէյմըս Մոթըրս հասարակութեան նախագահը, ներքին գործերու՝ Տակլէս Մքէյ, Օրեկոնի կառավարիչը: — Արտաքին նախարարը համբաւաւոր մարդ մը կը համարուի: Կարգ մը լուրերու համաձայն, նոր կառավարութիւնը պիտի կրճատէ Եւրոպայի սահմանուած վարկերը, ի նպաստ Ասիոյ:— Այզընհաուըր կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ: — Թրումըն միութեան կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին:

ՔՈՐԷԱՅԻ ՔԻՆԱԴԱԴԱՐԻՆ յաջողութեան համար մասնաւորապէս կ'աշխատի Անգլիա, ուժ տալով Հնդկաստանի բանաձեւին: Պ. Իտըն յայտարարեց թէ այդ բանաձեւը «չինարար փորձ մըն է, ճիշդ ժամանակին պատրաստուած»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զօր. Նեկիպ, երկու ժամուան խօսակցութիւն մը ունեցաւ Գահիրէի անգլ. դեսպանին հետ, որ յանձնեց իր կառավարութեան պատասխանը՝ Սուտանի մասին: Տեսակցութենէն ետք միացեալ յայտարարութիւն մըհրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ որոշ յառաջդիմութիւն կատարուած է: Զօր. Նեկիպ տեսակցեցաւ նաեւ Սուտանի կառավարութեան ընդհ. քարտուղարին հետ (անգլիացի): — Գահիրէի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 132 Եգիպտացիներ որոնք վտանգաւոր կը համարուին հանրային ապահովութեան համար, ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյցը: Քաղաքին զինուորական հրամանատարը յանկարծ խուզարկեց աւելի քան 140 տուներ, Զէյթուն եւ Մաթարիա արուարձաններուն մէջ:— Մրցում բացուած է նոր քայլերգի մը համար:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, մառէշալ Փափակոս կոչ մը ուղղեց բանակին, ազդարարելով թէ պիտի չհանդուրժէ որեւէ չեզոք բանակի սկզբունքին, ոչ ալ որեւէ դանդաղութիւն կամ անհըմբերութիւն:

ԻՏԱԼԱՅԻ ՄԵԾ ՓԻԼԻՍՈՓԱՆ, Պենետիթթօ Քրոչէ, մեռաւ առջի օր: 86 տարեկան էր եւ համաշխարհային համբաւ կը վայելէր իբրեւ քննադատ եւ պատմագիր: Ուժգնօրէն պայքարած է ֆաշականութեան դէմ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— Տարօն Սասնոյ Զօրի Հայր. Միութեան պատի օրացոյցը, 1953ի համար: Այս տարի շատ սահմանափակ թիւով է տպագրուած, կողքը զարդարուած է Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի նկարով:

Ստանալու համար դիմել՝ Տիկին Աչխէն Պօղոսեանի, 4 Bld. de la Paix, Marseille:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՍ ՄՈՒՐԱՏ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

23 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30-էն մինչեւ կէս գիշեր, Խաի Խրիմեան սրահը:

Նախագահութեամբ Հայր Քիլէրճեանի:

Կը խօսի Պ. Երուանդ Քոչեան

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին դերասան Ա. Գմբէթեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ): Տրամախօսութիւն, երգ, նուագ:

Պիւֆէ խիստ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին Սեբաստացիները, ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները:

Մուտքը ազատ է:

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ - ԺՈՂՈՎ

Մարսէյլի Խարբերդ նահանգի նորակազմ Հայր. միութեան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի, 23 Նոյ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 105 rue de Rome, Մարսէյլ, Au Saillard սրճարանի սրահին մէջ: Այս առթիւ կը խնդրուի միութեանս բարեկամ հայրենասէր Խարբերդցիներէ ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին: Օրակարգ՝ Ա) Վարչութեան ընտրութիւն: Բ) Ծրագիր կանոնագրի մշակում:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն, 22 Նոյեմբեր, քաղաքապետական մեծ սրահին մէջ (Salle des Fêtes):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Մարսէյլի Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Տիկին Կիւլա Զեթըրէ շնորհակալութեամբ նուէր ստացած է 6 կտոր թանկարժէք եկեղեցական բազմաներ, որոնց օծումին առիթով մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իր ընտանիքին ննջեցեալներուն յիշատակին, այս կիրակի օր:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 30 Նոյեմբեր
կիրակի, ժամը 16 — 24
HOTEL GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ՝
ՊԱՐՈՆ ԳԱՐԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

Défilé des mannequins — Maggy Rouf, Mendel

Attractions, 2 Օրքէսթր

Խճողումի եւ դժուարութեանց տեղի չտալու համար կը խնդրուի ճանապարհէն ապահովել տոմսակները եւ սեղանները, դիմելով՝

Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Tél. PRO. 03-19:

Պ. Վահէ Զիլինկիրեանի, 24, rue Feydeau, Tél. CEN. 48-51:

Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue Rochambeau, Tél. TRU. 47-48:

Ensemble Orchestral de Parisի հրաւէրով

Նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Այս շաբաթ ժամը 17.30ին Salle Gaveau, 45 rue la Boëtie:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— MOZART՝ Ouverture «Don Juan» եւ Concerto en mi bemol majeur.
HAYDN Symphonie «L'Horloge»
Soliste.— Bernard Flavigny:

Կազմակերպիչ մարմինը հրապարակ հանած է 6 նուագահանդէսներու համար մուտքի զեղչեալ գին — բաժնեգին 1000 ֆրանքի:

Դիմել՝ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն եւ Պ. Գ. ԱՃԷՄԵԱՆԻ, 12 rue Cadet:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

LA SECONDE CHANCE

Roman, par C. GHEORGHIU. Traduit du roumain par Livia Lamour. Librairie Plon, Paris. Գին 690 ֆր.:

Ռումանացի մեծատաղանդ գրագէտին երկրորդ վէպն է այս, ժամանակակից կեանքէն, խռովիչ բովանդակութեամբ:

Առաջինը, La Vingt - cinquième heure, որուն մասին խօսած ենք ժամանակին, թարգմանուած է 20 երկիրներու մէջ: Հայերէն թարգմանութիւնն ալ հրատարակուեցաւ «Հայրենիք»ի եւ «Արեւելք»ի մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այսօր, շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպ. երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան:

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan:

FRANCIS SCOTTի նուագախումբը:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Հայկական պարեր եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք **300** ֆրանք

Ձեր սեղանները վերապահելու համար հեռաձայնել.— Պ. Յովհաննէս Հացագործեան, C.05.78 եւ Պ. Վարդան Պանտիկեան, C. 36.43.

ՀԱՑԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի 30 Նոյեմբեր, ժամը 10.30ին ԳԵՐԱ. ՊԱՑԾԱՌ Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ կը պատարագէ Engienի Ֆրանսական եկեղեցին:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 23 Novembre 1952 Կիրակի 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6923-Նոր շրջան թիւ 2334

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՑ ԱՉՔԵՐՈՎ

Սահմանափակ միտքեր կան որոնք օրն ի բուն կը ծամծմեն տարրական գիտելիք մը ,—

Հայրենիքն է իրական ապաւէնը ազգապահպանման: Հետեւաբար եւ տարագիր բազմութեանց փրկութեան :

Բարեմիտներուն հետ, նենգամիտներ ալ կը ծամեն այս ձիւթը: Տեսակ մը վարժութիւն կամ ժամանց :

Այս փոխասացները իրենք ալ գիտեն որ այդ ճշմարտութիւնը պարզապէս հողեշահ քարոզ է, ներկայ պարագաներուն մէջ :

Հայրենիք ունի՞նք: Հարցնելն անգամ վիրաւորանք է:

Մենք շատ աւելի ամուր փարած ենք անոր քան անոնք որ գայն կը հեգնէին երէկ, իբրեւ « ափ մը Երեւան »:

Այդ հողը ե՛ւ մեկնակէտ է ե՛ւ ներշնչարան :

Մենք անձկութեամբ կը հետեւինք անոր զարգացման եւ զօրացման :

Այո, ունինք տարբեր տեսակէտներ՝ անոր ներկայ իրաւակարգի մասին, որ երբեք չի համապատասխաներ հայ ժողովուրդի ամբողջական պահանջներուն: Անոր քաղաքական - ընկերային դաւանանքին :

Այդ չի նշանակեր ճակատ յարդարել Հայրենիքին դէմ, ինչպէս կը փսփսան դիմակաւոր կեղծաւորներ, դաւանափոխներ եւ դասալիքներ :

Արդ, այս Հայրենիքը կրնա՞յ կատարել իրեն ինկած դերը, իբրեւ իրական ապաւէն տարագիր բազմութեանց :

Կրնա՞նք այնտեղ երթալ ո՛րեւէ ատեն: Նոյնիսկ իբրեւ շրջիկ :

Կրնա՞նք օգտուիլ անոր մշակոյթէն : Եւ փոխադարձաբար :

Կրնա՞նք որեւէ բաղձանք յայտնել, իրենց մամուլին կամ իրաւասու անձերու միջոցաւ :

Կրնա՞նք պահանջել որ նկատի առնեն Հայկական Արտասահմանի տեսակէտները, գոնէ մշակոյթի վերաբերեալ հարցերու մէջ :

Ամէնէն մոլեռանդ «յառաջդիմական»ն ալ պիտի չկրնար հաստատական պատասխան տալ այս հարցումներուն :

Երեւանը տարագիր բազմութիւնները կը յիշէ միայն իբրեւ հում նիւթ: Այն ալ զանազան «կուլտուրական» միութեանց միջոցաւ: Գիտնալով հանդերձ անոնց համբանքն ու բարոյական արժէքը :

Ոչ մէկ ուղղակի կապ՝ որեւէ գաղութի ազգ. իշխանութեանց հետ :

Այդ հոգն ալ ձգած է Էջմիածնի, բանւոր հօտի մը տեղ դնելով մէկ միլիոն ժողովուրդ :

Ոչ մէկ բառ իր կուսակցական - պետական ժողովներուն եւ պաշտօնական մամուլին մէջ, ինչպէս կը բացատրէինք երէկ :

Երեւանը ունի միայն մէկ հեռանկար, ինչպէս Մոսկուան եւ միւս բոլոր արբանեակները,— Տասնապատկել աշխատանքը, զանազան « պլան »ներու գործադրութիւնը, փութացնելու համար համայնավարութեան ծաւալումը :

Այս անողոք իրականութեան առջեւ, տարրական իմաստութիւնը պիտի պահանջէր ուրիշ հիմնական միջոցներ փնտռել, ի խնդիր ազգապահպանման :

Ոչ թէ երես դարձնել Հայրենիքին, այլ կարելին փորձել, յանուն ինքնապաշտպանութեան :

Այս հիմնական մտահոգութեան առջեւ, քրէական յանցանք է օրօրներ կարդալ, փոխանակ բաց աչքերով եւ պարկեշտօրէն խոստովանելու թէ ճշմարիտ անելի մը մատնուած ենք :

Իսկ անոնք որ կը ճգնին ապացուցանել թէ Հայկական Արտասահմանն է պատասխանատուն այս ողբերգութեան, պարզապէս ապուշի կամ ստրուկի դեր կատարած կ'ըլլան:

Բաց աչքերով տեսնենք բուն իրականութիւնը, որպէսզի արգահատելի չդառնանք նոյնիսկ Երեւանի առջեւ :

Փոխանակ սարէն - ձորէն վկայութիւններ մուրալու, կը բաւէ ուշադրութեամբ հետեւիլ «Սով. Հայաստան»ին եւ ուրիշ հրատարակութեանց, ըմբռնելու համար կացութեան պահանջները :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԻՐԱՐ ԱՆՑԱԾ ԵՆ

« Ջգայացունց » պատմութիւն մը կը հրատարակեն Պոլսոյ Թուրք թերթերը :

Վերջերս մեծաքանակ վզնոցներ (էշարփ) կը ծախուէին Անգարայի պողոտաներուն վրայ, շրջուն վաճառորդներու միջոցաւ :

Վզնոցները կարմիր էին, բայց ճերմակ գիծեր կային բոլորտիքը :

Գինն ալ շատ աժան էր — 50 ղրուշ: Այնպէս որ, անմիջապէս կը սպառէին :

Մարդուն մէկը առեն մը գործածելէ վերջ, կը տեսնէ որ վզնոցը սկսած է գունատիլ, իսկ մէջտեղը... մուրճ - մանգաղ մը կ'երեւայ :

Անմիջապէս կը դիմէ ոստիկանութեան :

Քննութիւն : Հարցափորձ: Ի վերջոյ վզնոցը լուալով, կը տեսնեն որ փառաւոր մուրճ-մանգաղ մը երեւան կուգայ :

Քննութիւնները յառաջ տանելով, կը հաստատեն թէ այս վզնոցները Ռուսաստանէն եկած են Իտալիոյ ճամբով :

Հետապնդումները կը շարունակուին :

Կը զարմանամ որ այսքան իրար անցած են Անգարայի Ապահովութեան տեսչութիւնը, մամուլը եւ ժողովուրդը :

Մուրճ - մանգաղը նորութի՞ւն մըն է Թուրքիոյ համար:

Անոր շնորհիւ չէ՞ր որ փրկուեցան կործանումէ:

Ջախջախուեր էին առաջին Մեծ Պատերազմին : Ի զուր օգնութիւն կը խնդրէին Դաշնակիցներէն եւ Աստուծմէ, երբ օգնութեան հասաւ աշխարհի ամէնէն անաստուած ուժը, Մոսկուա :

Լման 25 տարի, մուրճ — մանգաղը ոչ թէ վզնոցներու մէջ կծկուած էր, այլ հանդիսաւորապէս կը փայլէր ամէն տեղ :

Նարօտ կապած էին կարմիր մահիկը եւ մուրճ-մանգաղը, ասպարէզ կարդալով յաղթականներուն: Դառնալով պատուհաս՝ փոքր ազգերու եւ մանաւանդ Հայաստանի գլխուն :

Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ ապերախտութիւնը երկրորդ բնութիւն դարձած է Թուրքերուն համար, ֆէսով պատին թէ գլխարկով : Միապետական կոչուին թէ հանրապետական :

ՎԱՀԷ

Եգիպտոսի վարչապետը

ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ ԵՒ « ՅՈՒՍԱԲԵՐ »Ի ՏԱՆ ՄԷՋ

« Յուսաբեր »ի վերջին թիւերէն (Նոյ. 17, 18 եւ 19) կ'իմանանք թէ Եգիպտոսի վարչապետը, զօր. Նեկիպ նոյեմբեր 16ի կիրակի առտուն իր հետեւորդներով այցելած է Գահիրէի Հայոց եկեղեցին եւ տասը վայրկեան մնալէ ետք, բարձրացած է Առաջնորդարանի դահլիճը, խանդավառ ցոյցերու մէջ :

Նոյն օրը ժամը 6.30ին զօր. Նեկիպ քաղաքական եւ զինուորական հետեւորդներով այցելած է « Յուսաբեր »ի Տունը, ուր համերգ մը սարքուած էր ի նպաստ եգիպտական բանակի հաշմանդամ զինուորներուն: Հազարաւոր բազմութիւն մը կը հետեւէր վարչապետական թափօրին : Համերգի միջոցին , զօր. Նեկիպ իմաստալից ճառ մը խօսած է, յիշելով հայ ժողովուրդին տառապանքը եւ մաղթելով որ ան տիրանայ իր ազատութեան : Այս ճառէն վերջ, հայ արիներու պետը վարչապետին յանձնած է իրենց հաւաքած գումարը ի նպաստ հաշմանդամներուն եւ զօրավարին վիզը անցուցած է սկաուտական խորհրդանշան - թաշկինակը:

Յետոյ զօր. Նեկիպ առաջնորդուած է «Յուսաբեր »ի տան հիւրանոցը, համակրանքի խօսքեր գրելով իր մեծադիր գունաւոր լուսանկարին տակ:

Եգիպտական մամուլը լայնօրէն կը նկարագրէ այս պատմական այցելութիւնները, որոնց լուսանկարներն ալ հրատարակած է «Յուսաբեր», իր երեք թիւերուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ձերբակալուեցան 30 ազգայնական պետեր, իբրեւ մեղսակից վերջին դէպքերու :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՀՐԱԺԱՐԻԼ

Կառավարութիւնը լուրջ տագնապ մը անցուց առջի օր: Վարչապետը զայրանալով ընդդիմադիրներու պատճառած դժուարութիւններէն, յայտարարեց Ազգ. Ժողովին մէջ թէ պիտի հրաժարի, եթէ երեսփոխանները շարունակեն պնդել ընտանեկան նպաստներու յաւելման վրայ, ելմտացոյցի քննութենէն առաջ :

Այս սպառնալիքը ազդեց երեսփոխաններուն վրայ եւ Ժողովրդական Շարժումը (M.R.P.) որ համաձայն է ընտանեկան նպաստներու յաւելման, օգնութեան հասաւ, կացութիւնը փրկելու համար: Ժողովը 214ի դէմ 304 ձայնով որոշեց յետաձգել ընտանեկան նպաստներու եւ ծեր աշխատաւորներու թոշակի յաւելման առաջարկները :

Եթէ այս բանաձեւը քուէարկուած չըլլար, գիշերը ուրիշ նիստ մը պիտի գումարուէր եւ յաւելումները պիտի ընդունուէին, վերիվայր հրջելով Պ. Փինէի ելմտացոյցը :

Քանի մը շաբաթէ ի վեր կը քաշքշուի ելմտացոյցին քննութիւնը : Երբ յաւելումներու մասին կը խօսէին, Պ. Փինէ ոտքի ելլելով յայտարարեց .

— «Կարելի չէ ելմտացոյց մը հաստատել, եթէ ժողովը շարունակէ վիճիլ զանազան ծրագիրներու վրայ որոնք նոր ծախքեր պիտի պատճառեն: Ելեւմուտքի քննութեան ատեն զանազան առաջարկներ եղան եւ մերժուեցան: Միլիառներով նոր ծախքեր պիտի ունենայինք եթէ քուէարկուէին այդ առաջարկները: Կը խնդրեմ այս հարցը չքննել գիշերային նիստի մը մէջ: Եթէ պնդէք, հրաժարականս պիտի ներկայացնեմ Հանրապետութեան նախագահին, այսօր իսկ :

Այս յայտարարութեան վրայ խմբակցութիւնները խորհրդակցութիւն մը կատարեցին եւ Ժողովրդական Շարժումի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ չուզեր կառավարական տագնապ մը յարուցանել: Զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն մէկը դիտել տուաւ թէ կառավարութիւնը վստահութեան խնդիր չէ դրած, այլ ռազմախաղ մը կը փորձէ :

Նախագահը երկու անգամ կարգի հրաւիրեց այս երեսփոխանը, որ հաշիւ կը պահանջէր կառավարութենէն :

Ընկերվարական խմբակցութեան ներկայացուցիչն ալ քննադատեց կառավարութիւնը, «որ խնայողութեանց մասին կը խօսի բայց ուշադրութիւն չըներ ուրիշ մեծագումար ծախքերու համար» : Համայնավար ներկայացուցիչն ալ ընդդիմախօսեց, բայց վարչապետը արդէն փրկած էր իր դիրքը :

× Վերջին լուրերը շատ աւելի ծանր կը դուցնեն զինուորական կացութիւնը Հնդկաչինի մէջ: Ֆրանսական հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ « անդադար կը զօրանայ թշնամի զօրքին ճնշումը. այնպէս որ հարկադրուեցան պարպել երկու կարեւոր դիրքեր: Ըմբոստները կը շարունակեն յառաջ խաղալ, սպառնալով շատ աւելի կարեւոր դիրքերու :

Ամէնքն ալ կը խոստովանին

« ՅԱՆՑԱՒՈՐ ԵՄ , ՈՃՐԱԳՈՐԾ ԵՄ »

Փրակայի դատավարութեան երկրորդ օրը , ատեանը լսեց Նախորդ արտաքին նախարար Քլեմանթիսի խոստովանութիւնները : Այս ամբաստանեալն ալ ,որ մտերիմ բարեկամն էր Նախագահ Կոթվալտի, սիրայօժա՛ր խոստովանեցաւ իրեն վերագրուած բոլոր մեղքերը,— դաւաճանութիւն, լրտեսութիւն, զանազան ոճիրներ, ինչպէս ըրած էր ընդհ. քարտուղարը, Սլանսքի: Ըսաւ թէ ինք Ֆրանսացիներու գործակալը եղած է 1939էն ի վեր, իսկ Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն ծառայած՝ 1945էն ի վեր :

— « Կը խոստովանիմ թէ ես Ֆրանսացիներու գործակալը եղայ 1939ին, երբ գիս բանտարկեցին իբրեւ համայնավար: Կը խոստովանիմ նաեւ թէ Չեխոսլովաքիա վերադառնալէ ետք, 1945ին , դարձայ կատարեալ գործակալ մը անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան դեսպաններուն: Կը խոստովանիմ թէ կանոնաւորապէս լրտեսական տեղեկութիւններ կը հաղորդէի անոնց: Կը խոստովանիմ թէ կամակատարն էի Նախորդ Նախագահ Պենէշի: Կը խոստովանիմ թէ Սլանսքիի յանձնարարութեամբ գործակցեցայ անգլիացի երեսփոխան Ջիլիաքըսի հետ, եւ միասին վարեցինք քաղաքականութիւն մը որուն նպատակն էր տապալել Ժողովրդային Հանրապետութիւնը եւ վերահաստատել դրամատիրութիւնը : Ես երբեք համայնավար եղած չեմ եւ երբեք սէր ունեցած չեմ հասարակ բանուորներու հանդէպ»:

Ամբաստանեալը «այո» կը պատասխանէր ի —

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՋԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Զ.

1951 Փետրուար 5ին տեղի ունեցաւ Հացկերոյթը ի պատիւ Ժան Պալարի եւ Լիւք - Անտրէ Մարսէլի, Hôtel Moderneի մէջ:

Մինչեւ վերջին վայրկեանը՝ նախագահ չունէր յանձնախումբը: Պաշտօն յանձնուած էր Մ. Գուլումճեանի՝ մեր ձեռնարկին կապել հայ մեծահարուստ մը իբրեւ նախագահ, ապահովելու համար ունեւոր դասակարգին օժանդակութիւնը:

Ժամերը կը սահին: Օտար հիւրեր եկած են, Հացկերոյթին մասնակցելու համար ժողովուրդը եւս սրահ մտած է արդէն, բայց կը զգուշանանք նստեցնելէ, վախնալով որ նախագահական պատուական կազմ մը կը հասնի վերջին պահուն եւ հարկ կ'ըլլայ տեղափոխութիւն կատարել աթոռներու:

Սրահը շքեղ էր, հայելապատ, ջահավառ եւ ընդարձակ, այնպէս որ ամէն ոք ժուռ կուգայ ինչպէս ճեմավայրի մը մէջ, բայց ահա սրահին վարչութիւնը կը գանգատի թէ չի կրնար սպասել աւելի, որովհետեւ դժուար է տաք պահել կերակուրները:

Ուշ, շատ ուշ, վերջապէս հասաւ ... նախագահը, Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան, ընկերակցութեամբ իր թիկնապահին՝ Պ. Ա. Աչճեանի:

Եկա՜ն, եկա՜ն Մոկաց խարսներ, Արահօ՜, արահօ՜...

Այս մե՜ծ յաջողութեան իբրեւ գնահատութիւն՝ Մ. Գուլումճեան հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Աչճեանի որ նախագահ մը կուտար մեզի... Յետոյ, իբրեւ սեղանապետ, անցաւ գործի: Ճառեր եւ երգեր եղան, անշուշտ: Գինի խմեցինք, փոր կշտացուցինք, կասկած չկայ: Եւ կեցցէ՛ հայ արուեստը: Բայց խնջոյքը աւարտեցաւ իբրեւ ... ժամանց, զբօսանք, առանց ծառայելու իր նպատակին, այն արդարացումով որ Պալար ժամանակ տուած չէր, հացկերոյթը կազմակերպուած էր հապճեպ, ու չէին եկած անոնք՝ որոնց կը սպասուէր:

Ուրեմն հացկերոյթը անցաւ ձախող:

Յանձնախումբը, դժգոհ՝ իր կարգին, յաջորդ օրերուն քանիցս փորձեց խորհրդակցութիւն մը կատարել նախագահին հետ, ապահովելու համար իր յանձնառութեանց կատարումը՝ այս անգամ տարբեր միջոցներով եւ ուղիներով: Բայց երբեք, au grand jamais ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիները, կարելի չեղաւ նախագահը բերել ժողովի մը կամ խորհրդակցութեան մը: Նոյնիսկ ըսին թէ նախագահը հացկերոյթին եկեր է ոչ թէ իր կամքով կամ մեր ձեռնարկէն խանդավառ, այլ միայն տեղի տալով իր թիկնապահին պնդումներուն:

Եւ ահա հարցում մը ինծի.

— Դո՞ւն ես որ սպառնացեր ես օդը հանել Հայ Թանգարանը:

— Օդը հանելու ծրագիր մը ծանօթ է ինծի, բայց Հայ Թանգարանը չէ, այլ Պանք Օթոմանը, ըսի:

Բայց ի՜նչ խեղկատակութիւն է ասիկա: Շատ բան վերագրուած է ինծի, ա՛ս էր պակաս: Ու կ'իմանամ թէ Թանգարան - սրահ մը հիմնուեր է Փարիզի Հայոց եկեղեցիին շրջափակին մէջ, ուր կ'ըսեն թէ կը ցուցադրուին հայկական հնութիւններ կամ «պզտիկ յիշատակներ»՝ ինչպէս կ'ըսեն Փարիզցիք: Նախագահութիւնը ստանձներ է Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան:

Այս նախագահութիւնը շա՞տ ծանր ըլլալուն համար, թանգարանը օդը հանելու սպառնալի՞ք մը վերագրուած ըլլալուն համար ինծի, չեմ գիտեր, Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան որեւէ օգտակարութիւն ցոյց չտուաւ մեր ձեռնարկին:

Եւ սակայն, մինչեւ այստեղ՝ Յանձնախումբը աշխոյժ էր, խանդավառ եւ աշխատունակ: Կը շարունակուէին խորհրդակցութիւնները, կ'ընդարձակուէր յանձնախումբին կազմը (Գէորգ Պաքըրճեան, Զարեհ Մութաֆեան, Հայկ Աղապէկեան, Աշոտ Տէր - Կարապետեան,— յետոյ աւելցուեցան նորեր):

Ահա այդ օրերուն, կը յայտարարուի թէ Զօպանեան դասախօսութիւն մը պիտի տայ «Համազգայինի», թարգմանական գործերու մասին:

— Տեսակ մը կողմնակի հարուած՝ ձեր ձեռնարկին դէմ, կ'ըսեն ինծի:

Կը նայիմ յայտարարութեան վրայ. «Հայ թարգմանածոյ բանաստեղծութիւնը Ֆրանսական գրականութեան մէջ»: Տեղի կ'ունենայ դասախօսութիւնը Մարտ 9ին,— տեղեկատուութիւնը կը հրատարակուի Մարտ 18ին, այս անգամ՝ «Հայկական բանաստեղծութիւնը Ֆրանսական գրականութեան մէջ» խորագրով: Յայտարարութիւնը անմեղ, տեղեկատուութիւնը անմեղ, իրականին մէջ՝ դասախօսութիւնը անմեղ չէր: Զախողեցնե՞լ կ'ուզեն մեր ձեռնարկը, — եղբա՛յր, թող ձախողի, օր առաջ ձախողի, ես ալ ազատիմ, իրենք ալ ազատին: Պայքարի ջիղս մեռած է:

Եւ սակայն, հիմա որ մեղք պիտի լուանք, կը հարցնեմ թէ ո՞րու վերագրել այդ դասախօսութեան մեղքը:

Զօպանեան չի կրնար դասախօսութիւն տալ այլեւս, որովհետեւ անկարող է աշխատելու: Ի յարգանս իր տարիքին՝ յաճախ ներկայ գտնուած եմ իր դասախօսութիւններուն, որպէսզի պարապ աթոռ մը պակաս տեսնուի, թէեւ Զօպանեան կարծես թէ կը հետեւի Սենեկայի խօսքին. «Satis sunt mihi pauci, satis est unus, satis est nullus» (Կը բաւէ ինծի ունենալ մի քանի ունկնդիր, կը բաւէ ինծի ունենալ միայն մէկ ունկնդիր, կը բաւէ ինծի նոյնիսկ ... բնաւ ունկնդիր չունենալ): Զօպանեան չի վախնար... պարապ աթոռներէն,, փորձով գիտեմ, բայց չի վախնար նաեւ ... լեցուն աթոռներէն, ա՛յս է ցաւալին: Խելացին սակայն այն է՝ որ կը վախնայ լեցուն աթոռներէն,— երբ դասախօս մը կը նշմարէ իր ունկնդիրներուն մէջ դէմքեր՝ որոնք յառաջապահ են, վերագնահատութեան դեւ մը ունին իրենց մէջ, կը հետեւին մարդկային մտքի նուաճումներուն, կը շարժին գրական ու փիլիսոփայական նորագոյն հոսանքներուն կշռոյթով, վա՜յ իրեն՝ եթէ գոհանայ պատմելով բաներ, որոնք գօսացած են 50 տարիէ ի վեր: Աւելի ծանր կը կշռէ յառաջապահներուն լռութիւնը քան խօսքը անոնց որ, յետ դասախօսութեան, մատ կը բարձրացնեն եւ բաներ մը կ'ըսեն՝ ժամանակ անցընելու, կամ իրենց կերած սոխը մարսելու համար միայն:

Արդ, Զօպանեան իր դասախօսութիւններր կը կատարէ՝ կարդալով ինչ որ գրած է 50 տարի առաջ: Ի՜նչ ռումբեր պայթեցան ուղեղներու մէջ, ի՜նչ թնդանօթներ որոտացին համալսարաններու մէջ, ի՜նչ փլատակներ դիզուեցան մտածման անդաստաններու մէջ, — Խապա՛ր չունի Զօպանեան: Բացէք հոգեբանութեան որեւէ դասագիրք՝ որ տպուած է 50 տարի առաջ, ու բացէք հոգեբանութեան դասագիրք մը՝ որ տպուած է այս մեր օրերուն, — տարբերութիւնը՝ բանջար ու հանճար, բայց հոգն իսկ չէ Զօպանեանի, որ չի կարդար, չի նորոգուիր, չի թարմանար, չի զարգանար, քանզի չի հետեւիր նոր հրատարակութիւններու: Զօպանեան ժամացոյց մըն է՝ որ կանգ առած է, (աւելորդ կը գտնեմ ըսել թէ ո՛ր ժամուն վրայ): Կը ցաւիմ որ ստիպուեցայ իրեն ըսել իրողութիւն մը՝ ամէնուն ծանօթ, նոյնիսկ բնական, ի կենդանութեան: Շաթօպրիան տարբեր ձեւով մը կ'ըսէ այս ճշմարտութիւնը,— qui vit trop meurt vivant, բայց Շաթօպրիան կը մոռնայ թէ յաւերժութեան մէջ անգամ կ'ապրի այն՝ որ կը քալէ ժամանակին հետ մինչեւ գերեզման: Ո՞վ չի լսեր ոտնաձայնը կամ մտքին զարկը անոր՝ որ իր իմացական antenneով կը հետեւի այն նուաճումներուն, որոնք յաւերժութիւն կուտան: Գոհութի՜ւն Աստուծոյ, որ առողջութիւն է տուեր Զօպանեանի, — այդ առողջութիւնը ի՜նչ աղուոր դրասանդներ կրնար կախել երկարակեցութեան սիւնէն: Սիւրմէեան արքեպ. կ'ըսէր ինծի, յոբելենական պատրաստութեանց ժամանակ՝ երբ ոմանք, փոխանակ հանգիստ ծերութիւն մը ապահովելու մասին խօսելու, կը թելադրէին միջոցներ ճարել... ստեղծագործելու համար.

— Զօպանեան, հիմա, միայն նամակ կը գրէ, միայն նամակ, եւ ոչ ուրիշ բան:

Արդ, կը հարցնեմ ես ինծի թէ «Համազգայինը» ի՞նչ կը սպասէր վաստակաւոր գրագէտէն, երբ դասախօսելու կը հրաւիրէր նիւթի մը մասին, որ կը պահանջէ երկարաշունչ ուսումնասիրութիւն:

Եւ տեսէք թէ ի՜նչ կը պատահի ծանօթ անմեղ տեղեկատուութեան վարագոյրին ետեւը. —

Զօպանեան կը մոռնայ նիւթը ու կը խօսի ... իր թարգմանութիւններուն մասին, առանց սակայն մոռնալու կարդալ օտար գրագէտներու կարծիքները իր աշխատանքներուն մասին: Յետոյ ծիծաղելի ձեւեր կ'առնէ՝ ներկաները խնդացնելու համար Լիւք - Անտրէ Մարսէլի թարգմանութիւններուն վրայ: Եւ երեւակայել, որ գրագէտ մարդ լուր իսկ չունէր, մինչեւ այդ օրը, թէ Արտօ Ա.—րիադնը գրող մըն է, տարեց գրող մը, եւ ոչ թէ... «սանկ անուն կ'ըլլա՞յ», «սանկ անունով մարդ կ'ըլլա՞յ» ըսելու առիթ մը:

Ունկնդիրներէն Մելիքեան, Վշտունի եւ ուրիշներ դժգոհութիւն կը յայտնեն ու դիտել կուտան թէ նիւթը... Լիւք - Անտրէ Մարսէլը չէր: Զօպանեան, ջղայնացած, կը պատասխանէ.— ի՞նչ ընեմ, ա՛յս էր ինծմէ ուզուածը:

Allons donc! Ի՞նչ հարկ «ուզուածին» մասին խօսելու, պէտք էր խօսիլ նիւթին մասին՝ ինչպէս յայտարարուած էր: Աւելորդ էր, ուրեմն, չարանալ «Համազգայինի» դէմ:

Լուր ունէի անշուշտ անցած - դարձածէն: Կարեւորութիւն չէի տար՝ ըսելով որ ծերունի գրագէտ մըն է, թող ընէ, ինչ որ կրնայ ընել: Եւ յետոյ, չէի ուզեր դիրք բռնել Զօպանեանի դէմ, իր յառաջացած տարիքին մէջ՝ երբ ամէն բան ներելի է, այն ձեւով՝ որ Զօհրապ եւ Արամ Անտոնեան դիրք բռնեցին Եղիա Տէմիրճիպաշեանի դէմ, կեանքին վերջին դժբախտ օրերուն:

— Իրաւ որ, ի՞նչ կրնար ընել Զօպանեան, եթէ աշխատէր յանձնախումբը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Դաշնակցութեան Օրը Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 18 Նոյ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան 62րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 15ին, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, նախկին «Գազա տ'Իթալիա»ի մէջ:

Ալժէ փողոցի այս ընդարձակ թատերասրահը, հակառակ քաղաքի կեդրոնէն հեռաւորութեան եւ կարգ մը այլ անյարմարութիւններու, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս կը յորդէր հաւատաւոր եւ ազատատենչ բազմութեամբ: Եկած էին ամէն դասակարգի հայրենակիցներ, առանց սեռի եւ տարիքի խտրութեան: Հոն էին առեւտրականը, արհեստաւորը եւ գործարանի վարձու աշխատաւորը: Եկած էին՝ բոլորն ալ՝ նախ իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու հայ ժողովուրդի մեծագոյն կազմակերպութեան, եւ ապա, լսելու Դաշնակցութեան սփոփարար խօսքը մեր քաղաքական եւ ազգային կենսական հարցերու մասին:

Հակառակ Դաշնակցութեան հակառակորդներու վայրահաջութեանց, այդ նոյն ժողովուրդը եկաւ անգամ մը եւս ապացուցանել թէ իր համակրանքը միշտ Դաշնակցութեան հետ է եւ թէ Դաշնակցական գաղափարներն ու պահանջները, Ազատ, Անկախ, Միացեալ Հայաստանի մասին՝ կը մնան հայ ժողովուրդի հիմնական մտահոգութիւնները:

Տօնակատարութեան փայլը աւելցնելու նախանձախնդրութեամբ, կազմակերպիչները մասնաւոր ջանք թափած էին բեմայարդարման: Վարագոյրը բացուելուն՝ ընդարձակ բեմին ճակատը կ'երեւար, լոյսերով շողշողուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան իւղաներկ մեծադիր զինանշանը՝ իբրեւ խորհրդանշան մտքի, աշխատանքի եւ ուժի համադրութեան, «Ազատութիւն կամ մահ» նշանաբանով, որուն իրականացման ճամբուն վրայ՝ հազար - հազարներ չխնայեցին զոհաբերելու իրենց թանկագին կեանքը: Ու, հակառակ ժամանակի թաւալումին եւ 62 տարիներու անջրպետին, Հ. Յ. Դ. զինանշանով արտայայտուած խորհուրդը այսօր ալ տակաւին կը պահէ իր թարմութիւնն ու կենդանութիւնը, եւ խանդավառութեան անսպառ աղբիւր կը հանդիսանայ ազատատենչ բազմութիւններուն համար: Զինանշանի աջ եւ ձախ կողմերը, Ֆրանսական եւ հայկական դրօշներու — եղբայրակցութեան մէջ, դրուած էին Հ. Յ. Դ. հիմնադիր երրորդութեան, Քրիստափորի, Զաւարեանի եւ Ռոստոմի մեծադիր նկարները, որոնց հոգիները՝ յաւիտենութեան մէջ, անգամ մը եւս խնդացին ի տես այն հաւատաւոր բազմութեան որ այսօր եկեր է փառաբանելու իրենց հրաշակերտ եւ հրաշափառ կազմակերպութիւնը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Հանդէսին պաշտօնական մասի բացումը կատարուեցաւ Ֆրանսական քայլերգով եւ «Մշակ բանուոր»ով, զոր դաշնակով նուագեց Օր. Ակինեան, ճարտարօրէն: Ժողովուրդը յոտնկայս ունկնդրեց երկու քայլերգներն ալ գիտակից երկիւղածութեամբ: Յետոյ՝ օրուան նախագահը՝ ընկեր Յ. Պատիկեան բեմ բարձրանալով՝ կատարեց տօնակատարութեան հանդիսաւոր բացումը՝ հետեւեալ խօսքերով.

— Հայ ժողովուրդի ազատագրութեան ճամբուն վրայ՝ Դաշնակցութիւնը տուած է բազմահազար զոհեր: Պատշաճութիւնը կը պահանջէ որ հայ ժողովուրդի վերապրող զաւակները յարգեն անոնց թանկագին յիշատակը՝ յոտնկայս՝ մէկ վայրկեանի լռութեամբ: (Ժողովուրդը ոտքի, երկիւղածութեամբ):

— «Այս հանդիսաւոր առիթով, Դաշնակցական մարդը ուր ալ գտնուի, տարին մէկ անգամ կ'ամփոփուի եւ կը մտածէ իր կուսակցութեան մասին: Դաշնակցութիւնը լծուեցաւ հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին և սորուց ժողովուրդին տուաւ արժանապատուութեան գիտակցութիւն: Ծանօթ են Դաշնակցութեան կատարած յեղափոխական ձեռնարկները,— Կուկունեանի արշաւանք, Խանասոր, Պանք Օթոմանի գրաւում, Սասնոյ ապստամբութիւն, եկեղեցապատկան կալուածներու բռնագրաւման դէմ պայքար, հայ - թաթարական կռիւներ, Ելտըզի մահափորձ, ֆետայական անհաւասար կռիւներ, պարսկական յեղափոխական շարժում, եւն. եւ վերջապէս Հայաստանի անկախութեան ստեղծումը՝ 1918 Մայիս 28ին: Հակառակ բազմազան ալեկոծումներուն, իբրեւ գիտակից, պարտաճանաչ եւ արթուն նաւապետ Դաշնակցութիւնը, երբեք չլքեց իր ժողովուրդը, անոր ձախորդ եւ ուրախ օրերուն: Այսօրը, մտածումի եւ հաշուետուութեան օր է մեզի համար: Հակառակ տարիներու թաւալումին եւ հակառակորդներու զարշելի պայքարին՝ Դաշնակցութիւնը այսօր նոյնքան ծաւալուն եւ կուռ է իբրեւ կազմակերպութիւն: Ապացոյց՝ Դաշնակցութեան օրուան խանդավառ տօնակատարութիւնները, ապացոյց նաեւ այս բազմամարդ սրահը:

«Դաշնակցութիւնը աւելի քան երբեք փարած է իր սկզբունքներուն եւ պայքարը պիտի շարունակէ՝ մինչեւ որ իրականանայ հայ ժողովուրդի

մեծ երազը՝ միացեալ եւ անկախ Հայաստանը » (ծափեր) :

Բացման խօսքէն վերջ՝ բեմ կը հրաւիրուի քաղաքիս երաժշտանոցէն առաջին մրցանակով պարգեւատրուած, ջութակահարը, Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան, որ ընկերակցութեամբ օր, Արիստակէսեանի դաշնակին, նուագեց «Երեւանի էթիւտ»ները (Սպենդիարեան) եւ Orientale (César Gui), արժանալով բուռն ծափերու եւ կրկնութեան: Կարգադիր յանձնախումբի կողմէ՝ երիտասարդ արուեստագէտին՝ նուիրուեցաւ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը:

Օրուան առաջին բանախօսը, ընկեր Ս. Սիսլեան (Կրդնոպլէն) պարզ եւ հասկնալի լեզուով մը՝ ըսաւ մօտաւորապէս հետեւեալը.

— « Կ՚ուզէինք Դաշնակցութեան յաջորդական երեք սերունդի ներկայացուցիչներով երեւալ ձեզի, բայց ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի անակնկալ հիւանդութեան պատճառով, այսօր երկու սերունդի ներկայացուցիչներով, միջին եւ նոր սերունդով միայն կը ներկայանանք»:

Ակնարկով մը ուրուագծելէ վերջ Դաշնակցութեան սկզբնական քայլերը, ընկերը շարունակեց.

— «Քաղաքական կուսակցութեան մը համար՝ կարելի չէր երեւակայել աւելի դժնդակ պայմաններ քան ինչ որ վիճակուած էր Դաշնակցութեան: Երեսուն տարի ազատագրական պայքար մղեց եւ յաջողեցաւ ստեղծել պետութիւն: Աւելի քան երեսուն տարի ալ տարագրութեան մէջ, խռթան եւ սատար հանդիսացաւ Հայկ. մշակոյթին: Հակառակորդներ կ՚ուզեն հաւատացնել թէ Դաշնակցութիւնը չեղած է իր բուն նպատակէն: Մենք կ՚ըսենք — ո՛չ եւ ո՛չ: Եթէ Դաշնակցութիւնը ապրած է 62 տարի, պատճառը այն է որ հայ ժողովուրդը ուզած է որ ան ապրի: Եթէ մեզի ձգեն սահմանել Դաշնակցութեան կեանքին գաղտնիքը, մենք կ՚ըսենք թէ ան ծնած է հայկական տառապանքէն եւ կը հանդիսանայ անոր իղձերուն հարազատ արտայայտիչը :

«Մեր գրականութեան լուսագոյն դէմքերէն Յ. Թումանեան, իր «Երկրում» բանաստեղծութեան մէջ կը պատմէ թէ՝ հազար գլխանի դեւը եկեր նստեր էր աղբիւրին գլուխը եւ կը խափանէր երկրին համար անհրաժեշտ ջուրը: Ողոքումները եւ ընծայաբերութիւնները օգուտ մը չունեցան: Դեւը կրցաւ, հայ ժողովուրդը վերջնական կորուստէ արինով: Բոլորն ալ կը սպասէին այն հրաշք տղուն որ պիտի գար եւ սպաննէր դեւը եւ ազատէր երկիրը իրական կորուստէ: Այդ հրաշք տղան Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր (ծափեր) որ ոչ միայն կրցաւ, հայ ժողովուրդը վերջնական կորուստէ փրկել, այլ եւ կերտեց մէկը միւսէն հրաշալի գործեր՝ ինչպիսին է Մայիս 28ը, Սեւրի դաշնագիր, յեղափոխական գործեր եւն.:

« Մեզ կը մեղադրեն թէ եռագոյն դրօշ կը պարզենք: Եռագոյնը պիտի մնայ նուիրական մեզի համար ցորչափ հայ ժողովուրդի կամքով անոր ուրիշ մը չէ փոխարինած: Մենք կը պարզենք եռագոյնը՝ որովհետեւ գիտենք թէ դրօշը խորհրդանշանն է երկրի մը Անկախութեան: Մենք հպարտ ենք, Մայիս 28ով, որովհետեւ անոր մէջ կը տեսնենք Հայաստանի անկախութեան գաղափարը: Մեզ կը մեղադրեն նաեւ թէ ինչո՞ւ Սովետեան դաշինքին դէմ չենք պայքարիր: Երզրումցիք պիտի ըսէին.—Խելքի աշեցէք: Մենք կը կասկածինք անոնց հայրենասիրութեան վրայ: Մենք կը հաւատանք Հ. Յ. Դաշնակցութեան լուսաւոր աստղին՝ որ կը կրէ բոցեղէն վերտառութիւն մը .— Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան»: (Երկարատեւ ծափեր) :

Օր. Արիստակէսեան որ նոր կ՚երեւայ հայկական հանդէսներու մէջ, դաշնակով նուագեց հաճելի կտոր մը :

Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ա Կ Ն

Վահան Գուլումճեանի յիշատակին

Ակն, Արեգին, Ձորակ, Նարվեր, Մուշեղկայ,
Արդէն վաղուց ոսկեճաճանչ անուններ,
Ձեր հնչումին մէջ՝ ուր պլպլուն է լացեր,
Բիւրեղացած անմահաքոյր վարդ մը կայ :

Ջուր է գինին բաժակներու մէջ ոսկեայ՝
Ուր Քուչակի սրտէն արիւն է կաթեր,
Դուք եղեր էք փըշուր քարեր, փլած տըներ,
Վայրող հաւքեր բոյն են դըրեր անոնց վրայ ...

Հովերուն մէջ Անտունիները նուլան ,
Երբ որ ձեզի բարեւ կուտայ Կռունկ լալան
Լինճը ձեզմով դարձեր է ծով արցունքի ,

Մինչդեռ կ՚իջնէ սանդուղներէն մարմարեայ
Սգաւոր հարսը գիշերին՝ որ կուգայ
Ձեր մոխիրէն առնել շուշան մը ոսկի ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

PAUL ELUARD ԻԲՐԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

Երեքշաբթի օր մեռաւ Ֆրանսացի արդի լաւագոյն բանաստեղծներէն մին՝ Փօլ Էլիւար:

Ծնած 1895ին, բուն անունով Eugène Grindel, Էլիւար համեստ ընտանիքի մը զաւակն էր, տկարակազմ: 1914 — 18ի պատերազմին վարակուած էր կազերէն եւ երբ վերադարձաւ, փտախտ մը գոյացած էր թոքին վրայ: Մեռաւ լանջախիթէ մը որ զինքը անկողին գամած էր երեք ամիսէ ի վեր :

Էլիւար գերիրապաշտ բանաստեղծ մըն է որ 1917ի առենները երբ մէջտեղ եկաւ Dada դպրոցը, աշխատած է Ցարայի, Արակոնի, Պօրթոնի հետ: Այդ թուականէն է իր առաջին գործը «Պարտականութիւնը եւ Մտահոգութիւնը» որուն կը յաջորդեն 1918ին «Poèmes pour la paix» երբ տակաւին զինուոր էր: Իր տատայական գործն է «Répetitions», լոյս տեսած 1923ին, այդ դպրոցին գլխաւոր տեսակէտն էր, բոլորովին բացասական, պարզել թէ կամայական է մտածումին եւ արտայայտութեան յարաբերութիւնը: «Կեանքը»ն գրած է 1937ին, երբ արդէն դիրք բռնած էր սպանիական պատերազմին առթիւ: Այդ շրջանէն եղած էր աւելի մարտունակ բանաստեղծ մը :

1940ին մտաւ Դիմադրական շարժումին մէջ, երկու տարի ետք պաշտօնապէս անդամակցելով համայնավար կուսակցութեան: Այդ շրջանին տրուած է իր ամէնէն մատչելի բանաստեղծութիւնները: Խորհրդաւոր մնալով հանդերձ, Էլիւար յստակ բանաստեղծ մը եղած է, հաւանաբար ամէնէն բանաստեղծը գերիրապաշտ դպրոցին: Իր կարեւոր գործերէն են նաեւ Donner à Voirը, Mourir de ne pas mourir, Au Rendez - vous Allemand, Les Mains Libres, Poesie ininterrompue, Dignes de Vivre, Une Leçon de Moral:

Dignes de Vivreին մէջ է իր նշանաւոր ոտանաւորը «Ազատութիւն» թարգմանուած Շ. Միսաքեանի կողմէ (Արածանի Բ. հատոր).

Դպրոցական տետրակներուս վրայ
Գրասեղանիս եւ ծառերուն վրայ
Ասազին եւ ձիւնին վրայ
Քու անունդ կը գրեմ
.. ..
Եւ մէկ բառի զօրութեամբ
Կը վերսկսիմ կեանքս ,
Ես ծնած եմ քեզ ճանչնալու
Քու անունդ տալու համար.

Ազատութիւն :

Իբրեւ իրաւ բանաստեղծ Էլիւար երգած է նաեւ սէրը, կինը: Je chante pour chanter, Je t'aime pour chanter :

Սկզբնական շրջանին ազդեցութիւն կրած է Ռէմպոյէն, Լոթրէամոնէն, յետոյ Ափոլինէրէն եւ Վիլտրաքէն: Վերջին շրջաններուն ինք է որ իր կարգին, իբրեւ վարպետ բանաստեղծ մեծապէս ազդած է երիտասարդ բանաստեղծներու վրայ, որոնց կարգին կարելի է յիշել նաեւ Ռ. Մելիքը:

Էլիւար բանաստեղծէ մը աւելի էր, բանաստեղծութիւնը խուկ էր: Թէեւ ունի, ինչպէս ամէն գերիրապաշտ, խորթ կտորներ (J'aime et mes rideaux sont blancs). բայց իրկանին մէջ անհրաժեշտ չէ հասկնալ, ինչպէս գիրաւ կը բացատրեն իրենք խուկ, այլ զգալ, եւ եթէ չզգանք յանցաւորը մենք ենք: Այս նոյն բացատրութիւնը ի զօրու է նաեւ Փիքասոյի վերջին գործերու եւ ընդհանրապէս արուեստի բոլոր անմատչելի ստեղծագործութեանց համար :

Հազուագիւտ երաժշտութիւն մը ունի Էլիւարի բանաստեղծութիւնը, հաճելի եւ հարուստ լեզու մը, նուրբ ձեւ մը, ուժեղ երբեմն անորոշ պատկերներ: Հաճելի են «գերմանական ժամադրութեան» մէջ «A celles dont ils rêvent»ը, «Comprenne qui voudra»ն, «Avis»ն եւն.:

1951ին լոյս տեսաւ «Pouvoir tout dire»ը, եւ կը պատրաստէր հաւաքածոյ մը արուեստի մասին որուն առաջին մասը նոր հրատարակուեցաւ «Les frères voyants»:

Ֆրանսան այսօր Էլիւարի մէջ կը յարգէ մեծ բանաստեղծ մը, երգիչ մը ճշմարտութեան, սիրոյ, գեղեցկութեան եւ կեանքին: Այս իսկ մեծութիւնն է հակահամայնավար տարրին որ իրատեսօրէն կրնայ նկատի առնել միայն արուեստագէտը եւ մարդը եւ ընծայել անոր արժանի գնահատանքը, առանց նախապաշարուելու անոր քաղաքական համոզումներէն: Դժբախտաբար դիմացի ճակատն ալ նոյն վերաբերումը չունի :

Մորիաք, որ Նոպէլի գրական մրցանակը շահեցաւ վերջերս, կ՚ըսէ. —

« Էլիւար բանաստեղծութիւնն իսկ էր, եւ անպայման լաւագոյն ներկայացուցիչը իր սերունդին: Չենք կրնար մոռնալ թէ Դիմադրական ճակատին՝ առեն իր ձայնը տուաւ մեր ամենախոր բաղձանքներուն: Կը յուսամ թէ իր ոտանաւորը, «Ազատութիւն», կը գտնուի ֆրանսական դպրոցներու բոլոր դասագրքերուն մէջ »:

Ունկարեթթի կ՚ըսէ.— «Ժամանակակից բանաստեղծութեան ամէնէն մաքուր եւ ամէնէն բարձր ձայներէն մէկն է որ կը մարի»:

Փիէռ Էմմանուէլ .— « ... Եթէ Ֆրանսան իրմով կորսնցուց ամենամեծ բանաստեղծը սիրահար մեր գրականութեան, մենք, իր բարեկամները, կը կորսնցնենք մին այն քանի մը մարդոցմէն, որ, այս շնորհազուրկ դարուն, սիրելու ժամանակ պիտի ունենային տակաւին »:

Ինք իսկ կ՚ըսէր մահուան մասին (Donner à voir).— « Մահը եկաւ մինակ, գնաց մինակ եւ ան որ կը սիրէր կեանքը մնաց մինակ »:

Էլիւարով Ֆրանսա կը կորսնցնէ մէկը որ բանաստեղծութիւնը վերածած էր երաժշտութեան եւ գեղեցկութեան :

« Յառաջ »ի աշխատակիցը, Կ. Փօլատեան, քանի մը տարի առաջ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ բանաստեղծին հետ, որ առիթ մը գտաւ Հայերու մասին ալ խօսելու: (Արեւմուտք):

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Թ.— ՄԱԹԱ ՀԱՐԻԻ ԱՂՋԻԿԸ

Տարօրինակ, բայց պարկեշտ տէր մըն էր այս՝ մանկամարդ աղջկան եւ աւելի տարիքոտ մարդուն միջեւ: Անոնք բնաւ չամուսնացան, որովհետեւ մարդը միշտ կ՚ըսէր.

— « Չեմ ուզեր որ խնամես զիս, երբ եօթանասուն տարեկան հիւանդ մէկը պիտի ըլլամ»: Աղջիկը աղաչեց, որ ամուսնանայ իրեն հետ, բայց ան մերժեց :

Պետական այս բարձր պաշտօնատարը զայն քոլէճ ղրկեց, — ուսուցչի մը հիմնած վարժարանը, ուր հոլանտացի վարչական պաշտօնատարներու եւ դիւանագէտներու զաւակները կը յաճախէին եւ ուր Պանտա ստացաւ համաշխարհիկ ու լայնախոհ սքանչելի կրթութիւն մը :

Պանտա ուսուցչուհի մը եղաւ: Բացաւ ան մէկ սենեակնոց դպրատուներ հոլանտական այս գաղութի բազմաթիւ կղզիներուն մէջ: Երջանիկ, չինիչ եւ բնականոն կեանք մըն էր մինչեւ այն օրը, երբ իր պաշտպանը, որ ընդհանուր կառավարիչին ամէնէն մօտիկ երեք մարդոցմէն մէկն էր, մեռաւ.

Ասիկա պատահեցաւ 1935ին, երբ Պանտա, երեսունեւհինգ տարեկան գեղեցիկ կին մըն էր : Պէտք չէր որ առանձին ապրէր: Բայց գոհ էր մանուկներու հետ իր աշխատանքէն: Կը սորվեցնէր անոնց կարդալ եւ գրել երկրի մը մէջ, ուր հոլանտացիները չէին կրցած յաջողապէս պայքարիլ անգրագիտութեան դէմ :

Պանտա, իր վարմունքով եւ համակրանքներով հոլանտուհի էր, թէեւ, եւրոպացիի եւ ասիացիի խառնուրդ մը ըլլալով յաճախ կը զարմանար, թէ ինչպէս կատարելապէս ընդունուած էր հոլանտական միջավայրի մէջ: Բայց իր զարգացումը, եւ ուշիմութիւնը մեծապէս աչքի կը զարնէր: Ժողովրդական մէկը դարձաւ Պաթաւեան ընկերութեան մէջ :

Կազմակերպեց զուարթ հաւաքոյթներ եւ գրական թէյասեղաններ, որոնց ներկայ կ՚ըլլային ամէն ազգութեանց պատկանող մարդիկ: Ցեղն ու դաւանանքը ոչ մէկ տարբերութիւն կ՚ընէր իրեն համար: Քառասուն տարեկանին՝ դեռ հրապուրիչ եւ գեղեցիկ կին մըն էր: Հարուստ կին մըն էր նաեւ, որովհետեւ իր պաշտպանը բաւական լաւ հարստութիւն մը ձգած էր իրեն :

Ու այսպէս անցուց տարիներ, երջանիկ եւ գոհ: Ապա, իր կեանքին մէջ ալ դէմ առ դէմ գտնուեցաւ իրականութեան հետ: Պատերազմը հռչակուած էր 1939ին, թէեւ Ճաւա տակաւին չէր մասնակցեր: Իր թէյասեղանները, այժմ, դարձած էին կեդրոնական կէտ մը դիւանագէտներու, լրտեսներու, օրագրողներու եւ ամէն անոնց համար, որոնք կ՚ուզէին լուրերուն ետեւի լուրերը երեւան հանել :

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՄ ՈՒ ՋԻՆ, քրտական ժողովրդական պատմուածք: Գրեց՝ Կ. Սիտալ: Տպ. Նիւ Եորք:

րեն ուղղուած հարցումներուն, ինչ մեղքեր ալ բարդէին իր վրայ :

— Ֆրանսա գտնուած ատեն ստորագրա՞ծ էք յայտարարութիւն մը որով յանձն կ՚առնէիք աշխատիլ Ազգ. Ապահովութեան համար: — Այո :

— Լրտեսական տեղեկագիրներ կը յանձնէի՞ք Փրակայի Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն: — Այո՛ :

Այս առթիւ րսաւ թէ 1948ին ամերիկեան դեսպանը երբ յանձնարարած էր բանակցութիւններ կատարել Պ. Ֆոսթըր Տըլէսի հետ : (Այս այն Ամերիկացին է որ աւջի օր արտաքին նախարար նըշանակուեցաւ Այզընհաուըրի կողմէ):

Ցետոյ կարգով հարցաքննուեցան միւս ամբաստանեալները, որոնք «ինքնաբերաբար» խոստովանեցան իրենց յանցանքը:

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ 14 ամբաստանեալներէն ինը Հրեաներ են եւ թէ կառավարութիւնը հակահրէական քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ, վարկաբեկելու համար Սիոնական շարժումը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ԱԼ կառավարական փոփոխութիւն մը կատարեց, ամբողջովին յարմարելու համար Խ. Միութեան կարգուսարքին, ինչպէս Ռումանիա եւ Պուլկարիա: Մոսկուայէն ղրկուած մարեչալը, Ռոկոսովսկի, որ 1949ին ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուած էր, պիտի վարէ նաեւ փոխ-վարչապետութիւնը: Նախորդ վարչապետին տեղ նշանակուեցաւ Հանրապետութեան նախագահը, Պիէրութ: Հանրապետութեան նախագահութիւնը պիտի վարէ պետական խորհուրդ մը որ կը բաղկանայ 15 անդամներէ :

ՔՈՐԷԱՅԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ մասին աւելի յուսալից լուրեր կը հաղորդեն վերջին հեռագիրները: Անգլիոյ արտաքին նախարարը յետաձգեց իր մեկնումը, որպէսզի կարենայ Ազգաժողովին առջեւ պաշտպանել Հնդկաստանի բանաձեւը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նորընտիր նախագահը, Այզընհաուըր, երեք նախարարներ եւս նշանակեց : Ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասեն Քորէա կատարելիք այցելութեան, յուսալով թէ կարելի պիտի ըլլայ դադրեցնել պատերազմը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը ազդարարութիւն մը ուղղեց, յայտնելով թէ կառավարութեան համբերութիւնը կը սպառեն անոնք որ սուտ լուրեր կը տարածեն: Խստորէն պիտի պատժուին վայրերան գրողները հեղինակները :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ զօրաւոր ցնցում մը զգացուեցաւ Պոլսէն 55 մղոն հեռու :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ զրոյց տարածուած էր թէ սպաննուած է գերման կուսակցութեան մէկ անդամը, Կեկէր, 70 տարեկան: Ցետոյ ճշդուեցաւ թէ յարձակում կրած է, բայց մահը հետեւանք է սրտի հիւանդութեան:— Պատ-Էմսի ազատական կուսակցութեան համագումարին մէջ դատական նախարարը բարձրաձայն յայտարարեց թէ Գերմանիա եւ Փրուսիա պէտք է անյապաղվերստանձնեն իրենց միջակոյթի առաքելութիւնը կեդր. Եւրոպայի մէջ: — Ընկերվարական առաջնորդն ալ ձայնասփիւռ ճառով մը յայտարարեց թէ Սարը գերմանական հող է :

65.000 ՀՐԵԱՆԵՐ աղերսագիր մը մատուցին հունգարական կառավարութեան, որպէսզի արտօնէ Իսրայէլ երթալու: 300.000 Հրեաներ կը գտնուին Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԳՐԱՏԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

Այբբենարան՝ Լեւոն Շանթի 250 լիբ. դահեկան, Մանկական աշխարհ Ա. տարի 250 լիբ. դահեկան, Բ. տարի 250, Գ. տարի 300, Դ. տարի 300 լիբ. դահեկան :

Գրաւոր դասեր Ա., Բ., Գ, եւ Դ. 150ական, Հայրենի Աշխարհ Ա. գիրք 300, Բ. գիրք 350, Գ. գիրք 400, Դ. գիրք 400:

Քերականութիւն Ա. պրակ, Բ., Գ. եւ Դ. պրակ 200ական լիբ. դահեկան :

Բառակազմութիւն, հոլովում, խոնարհում

Թուաբանութիւն սկզբնական Ա. Յովհաննէսեանի 100, Ա. տարի 150, Բ. տարի 200, Գ. տարի 200 եւ Դ. տարի 300 լիբ. դահեկան:

Արեւմտահայ Արդի Գրականութիւն Կ. Սասունի, Գրական Գոհարներ, Կ. Սասունի, Պատմութիւն Միջնադար Արեւելքի եւ Հայաստանի Գ. Գիւզալեանի :

Մեծաքանակի համար հարիւրին 15 զեղչ :

Կը վաճառուին նաեւ Երան բառարան՝ անգլերէնէ հայերէն եւ հայերէնէ անգլերէն, «Իմ Յուշերը» Ա. եւ Բ. հատոր Վահան Փափազեանի, «Գէորգ Մարզպետունի» Մուրացանի, «Խնդալով» Ց. Պարոնեանի, «Պապ Թագաւոր» Ս. Զօրեանի, «1915 Թուականը» Մինախորեանի, «Ապրուած օրեր» Արմէն Գարոյի :

Դիմել Հ. Սամուէլ գրատուն :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ՚ունենայ **30** Նոյեմբեր
կիրակի, ժամը **16 — 24**

HOTEL GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
Նախագահութեամբ՝
ՊԱՐՈՆ ԳԱՐԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

Défilé des mannequins — Maggy Rouf, Mendel
Attractions, 2 Օրքէստր

Խճողումի եւ դժուարութեանց տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները, դիմելով՝

Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Tél. PRO. 03-19:

Պ. Վահէ Զիլինկիրեանի, 24, rue Feydeau, Tél. CEN. 48-51:

Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue Rochambeau, Tél. TRU. 47-48:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սերովբէ Շիրինեան, հօրը անունը Զաքար, մօրը՝ Արմաւենի (Զառացի) : Կը կարծուի թէ Լիոն կը գտնուի: Տեղեկացնել իր քրոջ աղջկան Մարիամի Filor Uçaf Bayazit Suanaga mahalesi Schoban Basi sokak 20, Istanbul (Turquie):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ.— Տիկին Մուրատ Պօյաճեան, Տիգրան պէյ Զայեանի մահուան առթիւ 2000 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, փոխան ծաղկեպսակի :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ

Որ կը պարունակէ 1) ԵՐԱԶԱՀԱՆ, 3000է աւելի երազներու մեկնութիւն, վիճակացոյց-բախտացոյց: 2) ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՈՀԱՆՈՑ, զանազան կերակուրներու, անուշեղէններու եւն. տեսակներ : 3) ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ, ժամանցի խաղեր եւ կախարդական աճպարարութիւններ: 4) ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ:

640 էջնոց ստուար հատոր մը, անհրաժեշտ ամէն ընտանիքի:

Գին 1000 Ֆրանք, առաքման ծախքով 1100 Ֆր.:
LIBRAIRIE HRAND SAMUELIAN, 51, rue Mousieur le Prince, Paris (6). Chèque Postal: Paris: 1278-35:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հերոսամարտին 38րդ տարեդարձը Փարիզի մէջ, Կիրակի 10 Մայիս, 1953 :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի 30 Նոյեմբեր, ժամը 10.30ին ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ կը պատարագէ Enghienի Ֆրանսական St. Joseph եկեղեցին :
Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՕՐ. ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ (ԻԶՔԱԼԱՅԵԱՆ)
Փետրուար 20, 1953ին:
Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, **30** Նոյեմբեր, ժամը **15**էն **24, Salle des Fêtes, Rue Voltaire**

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ R. BLEUSEի

U. J. A.ի Promotion d'Honneurի բարձրացման առթիւ կնքահայրութեամբ JACQUES HÉLIANի

Cabaret Le Jockeyի ամբողջական յայտագիրը :

Հայկական գեղարուեստական բաժին, Վարդիվանեան իր նուագախումբով (Ֆրանսական ձայնասփիւռէն) :

Հաղորդակցութիւն. — Մեթրօ Charenton Ecoles l'Union:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 25 Novembre 1952 Երեքշաբթի 25 ՆՈՅԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6924-Նոր շրջանի թիւ 2335
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՄԱՍՏՈՒՆԸ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱԿԸ

Ապահովաբար շատ քիչեր անդրադարձան մանր լուրի մը, որ հրատարակուեցաւ անցեալ շաբթու:

Իսրայէլի վարչապետը նախագահութեան պաշտօնը առաջարկած է Այնշթայնի, բայց ան մերժեր է, պերճախօս պատճառաբանութեամբ մը.

— «Ես երբեք չեմ ստանձնած պաշտօն մը զոր պիտի չկրնայի կատարել բարեխղճօրէն»:

Աւելի պարզելով իր միտքը.

— Ես օժտուած չեմ մարդկային յարաբերութիւնները վարելու տաղանդով: Քիչ-շատ կը հասկնամ բնութեան եւ նիւթի աշխարհէն եւ կ'ուզեմ զբաղիլ այդ աշխարհին զննութեամբ»:

Ցայտարարութիւն մը, որ հարազատօրէն կը պատկերացնէ մարդն ու գիտունը:

Բաղդատեցէք այս կենդանի պատկերը՝ մեր տժգոյն իրականութեան հետ:

Պայման չէ որ մենք ալ Այնշթայն մը ունենանք, այս բարձրութեան հասնելու համար:

Քիչ մը ողջմտութիւն եւ տրամաբանութիւն, եւ պիտի տեսնէք որ այս ճակատին վրայ եւս ետ մնացած ենք:

Ո՜րքան ինքնահաւան իմաստակներ եւ համբակներ՝ մեր հանրային թէ մտաւոր կեանքին մէջ:

Վարժուած չենք արժանիքն ու արժանաւորը փնտռել այս կամ այն գործին համար:

— Աս չեղաւ, թող ան ըլլայ...

Տեսակ մը աւանդութիւն, որ սերունդէ սերունդ փոխանցուելով, կը ծառայէ լայն ասպարէզ բանալու միջակներուն եւ բանդէտներուն: Ծոյլերուն եւ բախտախնդիրներուն:

Ինչո՞ւ կը զարմանաք որ անտիրութիւնը աւերներ կը գործէ մեր հանրային կեանքին մէջ: Այս փարթամ գաղութէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ Ամերիկա:

Ուեւէ մէկը պատրաստ է ասպարէզ նետուելու ամէնէն պատասխանատու գործին համար: Կը բաւէ որ լեզուն բերնին մէջ դառնայ կամ թուղթ մրոտել գիտնայ:

Եւ ընդհանրապէս ամէնէն աղմկարարները անոնք են որ ոչ խելք ունին, ոչ ալ խիղճ: Ոչ պաշար, ոչ ալ աշխատելու տրամադրութիւն:

Հասարակ ընթերցումն անգամ տաղտուկ է իրենց համար: Աւելորդ յոգնութիւն:

Ինչ որ գիտեն, լիուլի կը բաւէ որեւէ գործի համար: Որեւէ միջավայրի մէջ:

Եթէ շատ մը ամբարտաւան եւ շուայլաբան տիպարներ Այնշթայնի պէս մտածէին, մեծապէս պայծառացած պիտի ըլլար մեր հանրային գործունէութեան հորիզոնը:

Ամէն պարագայի մէջ, պիտի պակսէր այն խժալուր ժխորը որ կը տիրապետէ քիչ մը ամէն տեղ:

Արդարեւ, քաղաքական թէ ազգային ճակատի վրայ, ամէնէն անտանելիները անոնք են որ երբեք փորձ մը կատարած չեն իրենց կարողութիւնը չափելու:

Անհատ ըլլան թէ հոսանք, այս կարգի տիպարները հմտութիւնը եւ իմաստութիւնը կը շփոթեն բանգիտութեան եւ իմաստակութեան հետ:

Ճիշդ ատոր համար ալ, եթէ նոյնիսկ անկեղծօրէն ծառայել ուզեն, կէս ճամբան կը մնան: Եւ կամ կը խանգարեն իրական աշխատանքը:

Ո՜ւր էր որ ամէն մէկը գիտնար իր չափն ու տեղը, որեւէ պատասխանատուութիւն ստանձնած ատեն:

Մանաւանդ երբ քաղաքական տեսութիւններ կը պարզէ, առանց մատը մուխը թաթխելու:

Մասնաւորապէս այս գետնին վրայ, շատ աւելի ետ գացած ենք, բաղդատելով նախապատերազմեան շրջանին հետ:

Ոչ Եւրոպան, ոչ ալ Ամերիկան բան մը սորվեցուցած է անոնց որ թուղթ կը մրոտեն տարիներէ ի վեր:

Կարելի՞ էր ուրիշ արդիւնք սպասել, երբ մարդիկ իրենց պատուհանէն կամ կրպակէն անդին չեն տեսներ:

Երբ ոչ մէկ փորձ կը կատարեն, իրենց պաշարը նորոգելու, կարդալով, սերտելով, վերլուծելով անընդհատ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐԿԱՑՈՒՄՆԵՐ ...

Անցեալ շաբթուընէ ի վեր «Իւմանիթէ» յօդուածաշարք մը սկսած է, — «Կուսակցութիւնը եւ ընկերներ Մարթիի եւ Թիյոնի հատուածական գործունէութիւնը»:

Կը յիշէք անշուշտ, — երկու ականաւոր դէմքերը յանցաւոր հռչակուելով, հրապարակաւ հրաւիրուեցան «ինքնաքննադատութիւն» կատարելու, բոլշեւիկեան դրութեամբ:

Երկուքն ալ քանի մը անգամ խոստացան եւ զանազան խոստովանութիւններ կատարեցին: Բայց, Կեդր. Կոմիտէն գոհ չմնաց: Նորէն սաստեց եւ հրաւիրեց որ անկեղծօրէն եւ լիովին խոստովանին իրենց մեղքերը:

Նոր յարձակողականին մէջ, երկու ամբաստանեալներու մասին խօսելով հանդերձ, համայնավար պաշտօնաթերթը մասնաւորապէս անխնայ կը ձաղկէ եւ կը խարանէ Անտրէ Մարթին:

Սեւ Ծովու երբեմնի հերոսը, որ անմատչելի եւ անձեռնմխելի կուռք մը կը համարուէր, դարձած է աչքի փուշ: Նշանակէտ՝ ամէն տեսակ յարձակումներու եւ մերկացումներու:

«Պիտի մերկացնե՛նք» — ազդարարեց «Իւմանիթէ»ն առաջին օրէն:

Եւ, ամէն օր ծալք մը կը բանայ, մրոտելու համար Կեդր. Կոմիտէի եւ Քաղաք. Բիւրոյի պաշտօնանկ անդամը, որ միեւնոյն ատեն երեսփոխան է:

Իւրաքանչիւր մեղադրանքի հետ հատընտիր ածականներ կը բարդուին, աւելի սեւցնելու համար Մարթին, — խուճապահար, տրամադիր՝ անձնատրութեան, երկերես, անպարկեշտ, ստախօս, կոշտ եւն.:

Ուրբաթ օրուան ամբաստանագրին մէջ, պաշտօնաթերթը կը շեշտէր.

— «Յեղափոխական երեւալու համար, իր ճառերուն մէջ Անտրէ Մարթի յաճախ կը գործածէր գռեհիկ լեզու մը, բարկաճայթ արտայայտութիւններով: Փոխանակ կրթելու, դաստիարակելու աշխատաւորները, այդ արտայայտութիւնները կը գռեհկացնէին, կը մանրացնէին զանոնք: Անտրէ Մարթիի այս վարժութիւնը միեւնոյն ատեն կ'արտայայտէր խոր արհամարհանք բանուորներու հանդէպ»:

Թերթը անքաւելի մեղքեր կը գտնէ նաեւ ամբաստանեալին անձնական յարաբերութեանց մէջ:

— Կապ կը պահէր իր եղբօր հետ որ կուսակցութեան թշնամի մըն է 1924էն ի վեր, եւ կապեր ունի ոստիկանական շրջանակներուն հետ»:

Եւ դեռ ինչե՜ր: Բայց կը բաւէ:

Տարակոյս չկայ թէ այս մերկացումները պիտի յանգին տրամաբանական վախճանին, — արտաքսում:

Իսկ եթէ Մոսկուա, Փրակա, Սոֆիա կամ Պուքրէշ գտնուէին...

ՎԱՀԷ

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ երկու ֆրանք պիտի աւելնայ Դեկտ. 1էն սկսեալ: Արտադրիչները անբաւական կը գտնեն այս յաւելումը:

ՕԴԸ բաղդատաբար մեղմացած է Ֆրանսայի եւ ուրիշ հարեւան երկիրներու մէջ, բայց առատ ձիւն կը տեղայ Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ մէջ: Կեդրոնական Իտալիոյ նահանգները ծանր վնասներ կրած են ողողումներէն եւ առ նուազն 500.000 սթերլին պէտք է, նորոգումներ կատարելու համար: Գիւղացիները կը խնդրեն յետաձգել տուրքերու վճարումը:

ՀԱՐԻՒՐ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ յանձն առած են բանտարկուիլ տօնական օրերուն, պատերազմի ոճրագործներուն տեղ, որպէսզի անոնք ալ հանգստանան քանի մը օր:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Փոլ Էլիւարի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ շաբաթ օր: Այս առթիւ ցաւակցական հեռագիր մը ուղղած էր նաեւ թուրք բանաստեղծ, Նազըմ Հիքմէթ, ըսելով թէ «իմ ձեռքիս մէջ տակաւին կը զգամ իր ձեռքին ջերմութիւնը»: Դամբանականներ խօսեցան Արակոն, Վերքօր եւ Լորան Քազանովա, յանուն համայնավար կուսակցութեան:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ կուսակիցներու համաժողովը բացուեցաւ կիրակի օր, Փորթ Վերսայլի մէջ, ի ներկայութեան հազարաւոր պատուիրակ-

Ներս 3

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

20.000 ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐ ԿՐԱԿԻ ԿՈՒՏԱՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ — ՍՊԱՐԱՊԵՏԸ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԶՄԵՑ. — ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ԱՄԲՈՂՋ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

Պաղտատէն կը հեռագրեն կիրակի օրուան թըւականով. —

Իրաքի սպայակոյտի պետը, զոր. Նուրէտտին Մահմուտ, յայտարարեց թէ նոր կառավարութիւն մը կազմած եւ պաշարման վիճակ հրատարակած է ամբողջ Պաղտատի նահանգին մէջ երկու օրուան խռովութեններէն վերջ: Զօրավարը ստանձնած է վարչապետութիւնը, ազգ. պաշտպանութեան եւ ներքին գործերու նախարարութիւնները: Դահլիճին միւս բոլոր անդամները ոչ-կուսակցական քաղաքացիներ են: Զօրավարը յայտարարեց թէ արտաքին նախարար կը մնայ Ֆատըլ Ճէմալի:

Զօրավարը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց եւ ըսաւ թէ խնամակալ իշխանը իրեն վստահած է դահլիճին կազմութիւնը, պահպանելու համար անդորրութիւնը եւ բարեկարգութիւնը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երկօրեայ խռովութիւններու հետեւանքով սպանուած են 11, վիրաւորուած՝ 52 հոգի: Բանակը օգնութեան հասաւ ոստիկանութեան: Ցուցարարներէն շատեր զինուած էին դանակներով, սուրերով եւ ատրճանակներով: Ցուցարարները, որոնց գլուխը անցած էին ուսանողները, շրջեցան Պաղտատի փողոցներուն մէջ, թշնամական կանչեր արձակելով Ամերիկացիներուն եւ Անգլիացիներուն դէմ: Հակառակ ստուարաթիւ ոստիկաններուն, որոնք դիրք բռնած էին անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանատուներու շուրջը, ցուցարարները նախ քարկոծեցին ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակը, յետոյ կրակի տուին զայն: Բոլոր թուղթերը, թերթերը եւ գիրքերը փողոց թափելով վառեցին: Ամբոխը թոյլ չէր տար որ հրշէջները մարեն կրակը: Մոխիր դարձան բոլոր կարասիները եւ ուրիշ ինչ որ կար հաստատութեան մէջ: Ապա ցուցարարները յարձակեցան Արաբական Լրատու գործակալութեան վրայ որ անգլիական հաստատութիւն մըն է եւ քարկոծեցին շէնքը: Միեւնոյն ատեն կրակի տրուած էին Պաղտատի միակ անգլերէն թերթին՝ «Իրաք Թայմզ»ի խմբագրատունը եւ տպարանը:

Կարգ մը թաղերու մէջ ամբոխը կրակի տուած էր նաեւ պահականոցներ: Իրաքի օդանաւային ընկերութեան գրասենեակն ալ քանդուեցաւ: Միայն քանի մը աթոռներ եւ գրասեղաններ անվնաս մնացած են այս հաստատութեան մէջ որ պետական է:

Ցուցարարները փողոցներուն մէջ կը շրջէին դրօշներով եւ նշանատախտակներով որոնց վրայ արձանագրուած էին հետեւեալ խօսքերը.

— Անկցի՛ն կեղծ ընտրութիւնները: Անկցի՛ն անգլօամերիկեան աշխարհակալները: Անկցի՛ անգլօիրաքեան դաշինքը:

Կ'ըսուի թէ ցոյցը սարքուած էր համայնավարներուն կողմէ եւ թէ ազգայնական ուսանողները միջամտեցին, ձեռնարկը խափանելու համար:

Խռովութեանց ընթացքին, բանակցութիւններ կը կատարուէին ստիպողաբար, նոր կառավարութիւն մը կազմելու համար: Խնամակալը նախ Ճէմիլ Մատֆայի առաջարկեց վարչապետութիւնը, բայց յետոյ նախընտրեց սպայակոյտին պետը, որ կառավարութիւնը կազմելով, հրամայեց զօրքին՝ բռնել քաղաքին գլխաւոր կէտերը եւ պաշտպանել բոլոր օտար հաստատութիւնները:

Կրթական նախարարը փակեց բոլոր դպրոցները, ցնոր տնօրինութիւն:

Խռովութեանց պատճառներէն մէկն ալ ընտրական օրէնքն է որուն դէմ կը բողոքէին չորս կուսակցութիւններ, պահանջելով ուղղակի ընտրել երեսփոխանները: Ցուցարարները հակառակ էին նաեւ անգլօամերիկեան քաղաքականութեան եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան դաշինքին:

Հնդկաչինի պատերազմը կը սաստկանայ

Հեռագիրները ծանրակշիռ լուրեր կը հաղորդեն Հնդկաչինի պատերազմի մասին, որ հետզհետէ կը սաստկանայ:

Կիրակի օր Ֆրանսացիները քաշուեցան Սոն Լայէն, որ իրենց գլխաւոր դիրքն էր Թայ նահանգին մէջ: Ֆրանսական զօրքը այժմ դիրք բռնած է Նա Սամ ամրոցին մէջ, սպասելով դէպքերու ընթացքին: Կը կարծուի թէ ամէնէն արիւնոտ ճակատամարտը պիտի մղուի այս դիրքերուն մէջ: Ֆրանսական սպայակոյտը գրաւած է բոլոր տրամադրելի օդանաւերը: Օգնական ուժեր կը փոխա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի մէջ

«Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՆԱՐ ՄԵՐ ՊԱՅԾԱՌ ԴԻՄԱԳԻԾԷՆ ԵԹԷ ՉԸԼԼԱՐ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ »

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ծափերու տեղատարափի մը տակ, բեմ ելաւ օրուան երկրորդ բանախօսը, երիտասարդ փաստաբան ընկեր Ցոլիկ Եղիազարեան (Փարիզէն) որ նախ անթերի ֆրանսերէնով մը պարզեց Դաշնակցութեան ծնունդը, անոր ընկերվարական եւ ընկերային ձգտումներուն յատկանշական կէտերը վեր հանելով եւ ծանրանալով Հայերու երախտագիտական զգացումներուն վրայ հանդէպ ասպնջական եւ հիւրընկալ Ֆրանսայի: Յետոյ՝ խօսեցաւ հայերէն գեղեցիկ ճառ մը, որուն ամփոփումը կը դժուարանամ տալ :

— « Հայեր, Դաշնակցականներ, յաւիտենութեան մէջ համախմբուած հերոսներն ու իշխաններ մտքի եւ բազուկի, կը խորհրդածէին: Հայկ կ'ըսէր.— Ես ուշիմ եւ աշխատասէր ազգ մը տուի աշխարհին, այսօր ան զրկուած է իր իմացականութեան եւ աշխատանքին արդիւնքը վայելելու հնարաւորութենէն: Տիգրան եւ Վահագն կ'ըսէին. — Մենք սուր մը դրինք անոր ձեռքերուն մէջ, այսօր ան զրկուած է ինքզինքը պաշտպանելու հնարաւորութենէն: Սահակ եւ Մեսրոպ կ'ըսէին. մենք գիր եւ գրականութիւն պարգեւեցինք անոր, այսօր ան չի կրնար ազատօրէն զարգացնել իր մշակոյթը : Այսպէս կը խորհրդածէին անոնք եւ կը սպասէին : Ջուր չանցաւ անոնց սպասումը: 1890ին ծնունդ առաւ ուժ մը որ արդարութեան եւ ազատութեան գաղափարներով լուսաւորեց հայկական կեանքի հորիզոնը: Այդ ուժը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր: Այս իրիկուն հաւաքուած ենք տօնելու յիշատակը հերոսութիւններու եւ հերոսներու որոնք Ազատութիւն կամ մահ նշանաբանով հպարտութեամբ ինկան ռազմադաշտին վրայ: Այս իրիկուն տօնն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան — պաշտպան հայ մշակոյթին, ղեկավար ազգ. քաղաքական դատին, արտայայտիչը հայ ժողովուրդի ընկերային ձգտումներուն: Ո՞վ պիտի բերէ Ազատութիւնը Հայկի հողերուն վրայ, եթէ ոչ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը : Ո՞վ պիտի համախմբէ աշխարհացրիւ հայութիւնը իր պատմական հողերուն վրայ՝ եթէ ոչ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Դաշնակցութեան շունչին եւ գործին ազդեցութիւնը չափելու համար, հարցուցէք,— ի՞նչ կը մնար մեր պայծառ դիմագծէն եթէ չըլլար Դաշնակցութիւնը: Հին հայ ոգին է որ կը վերածնի Դաշնակցութեան մէջ: Ան արտայայտիչն է հայ ժողովուրդի տենչերուն ինչպէս երէկ, նոյնպէս այսօր : Վաղը, ինչպէս այսօր, ազատութիւն պիտի պահանջէ հայ ժողովուրդին համար , եւ վստահ ենք որ պիտի բերէ :

Ան թոյլ պիտի չտայ, որ օտարոտի գաղափարներ խաթարեն մեր ժողովուրդի պայծառ դիմագիծը :

Պիտի բառնայ ընկերային անարդարութիւնները եւ հաւասարութիւն ու արդարութիւն պիտի բերէ հայութեան :

Պիտի կերտէ հայրենիքի մը ուր Հայը կ'ենթարկուի ազատօրէն իր քուէարկած իրաւակարգին :

Պիտի պահանջէ հայրենիք մը, ուր ամբողջացած ըլլան իր պապենական հողերը :

Քեզի հետ՝ քեզ համար կը գործէ Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը, ըսելով կ'ապրիմ, որպէսզի ապրիս Հայութիւն :

Դաշնակցութեան բոլոր ջանքերը կը ձգտին հայրենի հողերուն վրայ բարձրացնել լուսաճաճանչ տաճար մը, ուր Հայը կարենայ ապրիլ իբրեւ ազատ քաղաքացի :

Երիտասարդութիւնը գունդ առ գունդ կը դիմէ Դաշնակցութեան շարքերը, անոր միջոցով կերտելու Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը, որուն համար միշտ յառաջ, յառաջ անսասան, յառաջ անդեղեւ, դէպի յաղթանակ»:

Երկարատեւ ծափերը կը դղրդացնեն ընդարձակ սրահը, խանդավառութիւնը հասցնելով ծայրագոյն աստիճանին :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ մեր ընկերվարական բարեկամներէն, Jean Masse, անդամ նահանգային եւ քաղաքապետական խորհուրդի որ համեստաբար կը յայտարարէ թէ «ձեր այնքան փայլուն բանախօսի խօսքերէն վերջ, ինծի այլեւս ըսելիք չի մնար»: Կը հաղորդէ ընկերվարական կուսակցութեան ողջոյնները, ինչպէս նաեւ երեսփոխաններ Կ. Տըֆէրի եւ Լէնարի, որոնց մին իր անցուցած արկածին, իսկ միւսը ընկերվարական համագումարի նիստերուն մասնակցելուն, հարկադրուած էին բացակայիլ :

Գեղարուեստական բաժնին մէջ, գլխաւոր դերը վերապահուած էր Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած ծանօթ արուեստագիտուհի Օր. Առաքելեանի որ Օր. Ակինեանի դաշնակին ընկերակցութեամբ, երգեց «Միրանի ծառ»ը, (Կոմիտաս), « Մի խօսք ունեմ իլթիմազով» (Սայաթ Նովա), « Նազեր »ը Գ. Ալէմշահի եւ « Իմ երգը »: Օրիորդին հայերէն երգերը հայրենաբաղձութեան սարսուռով մը համակեցին ներկայ բազմութեան սիրտերը: Յանձնախումբը ծաղկեփունջով մը պատուեց Օր. Առաքելեանը :

Ընկերուհի Ն. Քիպրիթճեան հակիրճ խօսքերով անգամ մը եւս յայտնեց իր հաւատքն ու հիացումը մարդակերտ Դաշնակցութեան հանդէպ : Օր. Ակինեան դաշնակի վրայ նուագեց գեղեցիկ կտոր մը, արժանանալով ծաղկեփունջին: Պ. Լ. Ղեւոնդեան, ընկերակցութեամբ Օր. Արիստակէսեանի, ջութակով նուագեց հայրենաբաղձ «Կռունկ»ը :

Նախագահին շնորհակալութիւններէն եւ փակման խօսքէն վերջ, հանդէսի պաշտօնական մասը վերջացաւ կէս գիշերը անց: Յետոյ, մասնաւոր նուագախումբի ղեկավարութեամբ սկսան եւրոպական պարերը տեւելով մինչեւ լոյս :

Դաշնակցութեան այս տարուան տօնակատարութիւնը հայկական ձեռնարկներու յաջողագոյնը պէտք է նկատել :

Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Վանը երէկ եւ այսօր

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԵՆ ՈՍԿԵՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԱՐՀԵՍՏՆԵՐ

ԽՄԲ.— Թուրք մամուլը կը շարունակէ տեղեկութիւններ հաղորդել զանազան նահանգներու մասին :

Ահաւասիկ Վանը՝ շահեկան մանրամասնութիւններով. —

Վանայ կուսակալութիւնը կը գտնուի Թուրքիոյ արեւելեան կողմը, Վանայ լիճի եւ պարսկական սահմանի միջեւ, դաշտագետնի մը վրայ: Դէպի հարաւ — արեւելք եւ հիւսիս եթէ ընթանանք, այլեւս կը կորսուի դաշտը, ուր կը սկսին Վանայ կուսակալութեան լեռնային շրջանները :

Աղրը (Արարատ) լեռնէն բաժնուող լեռնաշղթան բնական սահման մը կը գծէ Պարսկաստանի եւ Վանի միջեւ եւ իրարմէ կը զատէ Րումիյէ (Ուրմիա) եւ Վանայ լիճերը: Այս լեռներն են հիւսիսէն դէպի հարաւ Սարըչիմէն, Տումանլը, Այ, Կէրիպէսան, Հէրավիլ եւ Սուրէթափ, որոնց բարձրութիւնները կը տարուբերին 2200 — 3800 մեթրի միջեւ: Վանայ ծովի հիւսիսակողմը շարուած են Նեմրութ, Սուփհան (Սիփան), Ալատաշ եւ Թէնտիւրէքտաղը կոչուած բարձրութիւններ, որոնք մարած հրաբուխներ են: Այս լեռներուն միջեւ կը հոսին Պէնտիմահի, Մեմէտիք, Հօշապ (Խօշապ) գետակները որոնց ընթացքը կանոնաւոր ըլլալով հողային ոռոգման համար կ'օգտագործուին :

Լիճին հարաւային կողմը կը վերջանայ Տաւրոսեան լեռնաշղթային արեւելեան ծայրը Արտոս, Կարճկան եւ Զաթաք (Շատախ) լեռներով որոնք ամբողջութեամբ ծածկուած են հարուստ անտառներով :

Կլիմայ.— Հակառակ լեռնադաշտ մը ըլլալուն՝ Վանայ մէջ չի տիրեր լեռնային կլիմայ: Այնտեղ երկու տեսակ կլիմայի կարելի է հանդիպիլ, մին՝ ծովէն շատ բարձր եւ լիճին ազդեցութենէն հեռու տեղերու մէջ ձմեռը զօրաւոր, իսկ ամառը գաղջ. միւսը՝ լիճին շրջակայքը վայրերու մէջ, որոնք միշտ ենթակայ կ'ըլլան լիճին ազդեցութեան եւ գարնան անձրեւոտ, ձմեռները նուազ խիստ, ամառներն ալ գաղջ կ'ըլլան :

Անձրեւը կը տեղայ գլխաւորաբար Մայիս, Հոկտեմբեր եւ Նոյեմբերին, իսկ ձիւնը բարձր տեղերը երկար ատեն կը մնայ :

Դաշտին վրայ ձիւնը չի հալիր տարուան 75-80 օրերու ընթացքին :

Կուսակալութիւնը վարչականօրէն կը բաժնուի հետեւեալ «գազա»ներուն, որոնց բնակչութեան թիւը նշանակուած է. —

Քաղաքային բնակիչ.— Վան 13.471, Պաշքալէ 1,681, Զաթաք (Շատախ) 427, Էրճիշ (Արճէշ) 5535, Կեվաշ (Գաւաշ) 2450, Կիւրփնար 495, Մուրատիէ 1109, Էօզալփ 705: Գումար 25,003 :

Գիւղերու բնակչութիւն.— Վան 20,843, Պաշքալէ 12,087, Զաթաք 8196, Էրճիշ 19,772, Կեվաշ 19,772, Կիւրփնար 13,175, Մուրատիէ 19,044, Էօզալփ 17,546: Գումար 118,077:

Վանայ կուսակալութեան հողային տարածութիւնն է 17759 քառ. քիլոմեթր, ամբողջ բնակչութիւնը՝ 143080 : Ուրեմն իւրաքանչիւր քառակուսի քիլոմեթրին կ'իյնայ միայն 8 բնակիչ: Այս համեմատութիւնը Պաշքալէի եւ Կիւրփնարի մէջ հազիւ 4 հոգի է :

Գալով բուն իսկ Վան քաղաքին՝ (որուն համար կ'ըսուի թէ ատեն մը որ 100.000 բնակիչ ունէր) Ա. ընդհ. պատերազմէն առաջ ունէր 28000 բնակիչ: Պատերազմէն վերջ աքսորի, գրաւման, հայ «չէթէ»ներուն կողմէ կատարուած ոչնչացման ձեռնարկներուն պատճառաւ ատեն մը գրեթէ պարպուած է: 1927ին 6981, 1937ին 9302, 1940ին 11785, 1945ին 14266, 1950ին 13471 բնակիչ ունէր:

Վանը չճանչցողներ անոր անունէն կը խրտչին : Չեմ գիտեր անշուշտ թէ անոնք ինչ տեսակ քաղաք մը կ'երեւակայեն Վան ըսելով : Բայց, անոր անունէն խրտչելով անարդարութիւն գործած կ'ըլլան :

Վանի համար եթէ ձեզի ըսեն թէ. «աքսորավայր է, ապրուելիք տեղ չէ», մի հաւատաք: Վան Արեւելքի դրախտն է: Եղած է կեդրոնը շատ մը քաղաքակրթութիւններու: Այսօր եւս Վանայ բերդը կը կրէ անցեալ քաղաքակրթութիւններուն հետքերը: Անցեալին մէջ, Վանի փարթամութիւնը յայտնելու համար կը գործածուէր հետեւեալ բացատրութիւնը .— «Տիւնեատա Վան, ահրէթտէ իման», (Աշխարհի մէջ Վան, անդենականի մէջ հաւատք) :

Թէեւ եղաւ ատեն մը երբ Վանը մահու ու կենաց եւ աղքատութեան օրեր ապրեցաւ, սակայն այսօր, Վան քաղաքի առջեւ կը բացուի նոր արշալոյս մը եւ «Վան իչինտէ խան» խօսքը կը պատշաճի նեղութեան եւ աղքատութեան օրերուն որոնք անցած են :

Շատոնց սկսած են քաղաքին բարեզարդութեան: Կուպրով ծածկուած է այն ճամբան որ Նոր ճամբան կը կապէ լիճին : Ճամբուն երկու կողմերը տնկուած են ծառեր : Քաղաքին ջուրը կուգայ «Ջէրնէպաթ» կոչուած ակէն որուն համար սկսած են շինել նոր ջրուղի մը: Թէեւ քաղաքը ելեկտրական լոյս ունի, սակայն անբաւական ըլլալով ծրագրուած է կառուցանել ջրաելեկտրակայան մը՝ օգտուելով Շամիրամի ջրանցքէն: Քաղաքապետութեան տարեկան եկամուտքն 300000 լիրա: Քաղաքային բնակչութեան պակսելով նուազած է նաեւ քաղաքապետութեան հասոյթները: Իրենց յոյսը դրած են քաղաքին մէջ եւ շրջակաները գետեղուելիք գաղթականներուն վրայ :

Ծրագրուած է նաեւ համալսարան մը կառուցանել Վանի մէջ:

Վանի մէջ կորսուած արհեստներ.— Նշանաւոր էին նախապէս Վանի ոսկերիչները : Այստեղ շինուած «սավաթլը» արծաթեղէն անօթները կը փնտռուէին երկրին ամէն կողմը, նոյն իսկ կ'արտածուէին: Այսօր իսկ յարգի են Վանի մէջ գործուած արծաթեղէնները, այս պատճառաւ Սպահանի մէջ շինուած անօթներուն վրայ կը դրոշմեն « Վանի » նշանը :

Այս արհեստը թէեւ Էրզրումի եւ Տրապիզոնի մէջ կը կատարելագործուի ներկայիս, սակայն Վանի մէջ հետքն անգամ չկայ :

Ա. ընդհ պատերազմէն առաջ Թուրք եւ Հայ հայրենակիցներու միջեւ թէեւ գոյութիւն ունէին լաւ դրացիութեան, չահրնկերութեան պէս յարաբերութիւններ, սակայն Վանի մէջ բոլորովին զատ էին Թուրքերու եւ Հայերու թաղերը եւ ոսկերչութեան արհեստը բոլորովին կեդրոնացած էր Հայոց թաղերուն մէջ եւ այս պատճառներով է որ Վանի մէջ կորսուած է ոսկերչութեան արհեստը :

Ա. ընդհ. պատերազմի թոհուբոհին մէջ միայն ոսկերչութիւնը չէ որ կորսուած է, կորած է նաեւ ոստայնակութիւնը եւ կարգ մը ուրիշ արհեստներ :

Հինէն, Վանի մէջ գործուած նուրբ կերպասներէն դատելով կը խորհինք թէ կ'արժէ վերակենդանացնել այդ արհեստները :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼՈՒՌ ՑԱՒԵՐ

Աշուն է, պատուհանիս առջեւ ծառ մը կայ որուն տերեւները դեղնած են :

Այսօր հովը աւելի դաժան եւ անխիղճ թափով մը եկած փաթթուած է ծառին: Կը հրէ ծառը արմատախիլ ընելու չափ անգութ : Ծառը կ'երերայ, իր ճիւղերը մրմունջով մը իրար կուգան տարուբեր եւ տեղի տալով փոթորիկին՝ հատիկ հատիկ դեղնած տերեւներ կեր կուտան հովին :

Աշուն է, բերքերը քաղուած են, ծառերը մերկացած :

Քիչ անդին տուն մը կայ, որուն մէկ սենեակին մէջ խենդ աղջիկ մը բանտարկուած է: Այդ սենեակին պատուհանին առջեւ երբեմն չոր ու տարեց մարդ մը կանգ առնելով ձեռքին գաւազանով կը ծեծէ պատուհանին փեղկերը եւ կը սաստէ աղջիկը, — հերիք է պոռաս :

Նոյն պատուհանին առջեւ կը գտնուի երկու պատերազմներու զոհերուն յիշատակարանը, ծաղիկներով շրջապատուած :

Յիշատակարանը ունի երկու ճակատ, զատ զատ երկու սրբատաշ մարմար քարերու վրայ արձանագրուած են նահատակներուն անունները :

Նախկին սրբատաշ մարմար քարին վրայ գըրուած է նաեւ խենդ աղջկան նահատակ հօրը անունը, 1918ի զինադադարէն առաջ, հազիւ քանի մը տարեկան, կարօտով կը սպասէ հօրը վերադարձին: 1920ին երբ մայրը երկրորդ ամուսնութիւն մը կը կնքէ, այս փոքրիկ եւ զգայուն աղջիկը վէրքը սրտին իր ուսումը կը շարունակէ: Տարիներ

«Անծծի ձեռագիր»

Աղեքսանդրիոյ յոյն — օրթոտոքս Պատրիարքութեան մատենադարանը Նոյեմբեր 16—18 տօնեց իր հաստատման հազարամեակը: Այս առթիւ անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ չկար իր ամենամեծ գանձերէն մէկը՝ «Քոտէքս - Ալէքսանդրինուս», որ ծանօթ է իբրեւ «Անէծքի Ձեռագիրը»:

Մինչեւ 300 տարի առաջ այս «Քոտեքս»ը մատենադարանին ամէնէն թանկագին գանձն էր, քրիստոնէական ամէնէն հին ձեռագիրներէն մէկը որ մնացած է Դ. դարէն եւ կը պարունակէ թէ Հին եւ թէ Նոր Կտակարանը: Համաձայն հին արձանագրութեանց այս ձեռագիրը գրուած էր եգիպտացի ազնուական կնոջ մը կողմէ (Թեքլա), Նիկիոյ ժողովէն քանի մը տարի վերջը: Ձեռագիրը Եգիպտոսէն այլուր փոխադրուեցաւ 1620ին եւ երբեք չվերադարձուեցաւ: Ուրիշ արժէքաւոր ձեռագիրներու հետ փոխադրուեցաւ Աղեքսանդրիոյ Կիւրեղ Լուքարիս պատրիարքին կողմէ երբ ան Պոլիս կը տեղափոխուէր:

Եօթը տարի վերջը Լուքարիս ձեռագիրը նուիրեց Բրիտանական դեսպանին խնդրելով որ Չարլզ Ա. Թագաւորին մատուցանէ: Այդպէս ալ եղաւ:

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ ձեռագիրը անէծք մը կը պարունակէր: Արդարեւ, Կիւրեղ պատրիարքը խեղդուեցաւ Սուլթան Մուրատի կողմէ 1639ին, իսկ տասը տարի վերջը Չարլզ Թագաւորը գլխատուեցաւ:

Ձեռագիրը Լոնտոնի Արքայական Մատենադարանը մնաց մինչեւ ԺԸ. դար, ապա փոխադրուեցաւ Բրիտանական Թանգարանը:

Աղեքսանդրիոյ պատրիարքարանին մատենադարանը կը պարունակէր ուրիշ թանկագին ձեռագիր մը, Ցօրի Գիրքը որ այժմ կը գտնուի Սթոքհոլմի Արքայական Մատենադարանին մէջ:

Հազարամեակին առթիւ կազմակերպիչները յայտնեցին թէ մատենադարանը հաստատուած է 952 թուականին, բայց մասնագէտներ գիտել կուտան թէ ան գոյութիւն ունէր այն օրէն ի վեր երբ հաստատուեցաւ Յոյն - Օրթոտոքս Պատրիարքու-

---

վերջ դպրոցը աւարտելով կը դառնայ ուսուցչուհի: Քանի մը տարի պաշտօնավարելէ ետք, օր մը սէր կը կապէ երիտասարդի մը հետ եւ կ'ուզէ ամուսնանալ, բայց իր խորթ հայրը կ'ընդդիմանայ: Կ'ըսեն թէ օր մը բուռն վէճ մը կ'ունենան եւ աղջիկը իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով կը խենդենայ:

Այժմ փակուած է: Առեն առեն բարկաճայթ ձայնը կ'իմանամ, կը զգամ թէ սրտին կուտակուած մաղձն է որ կը թափէ: Երբեմն կը կանգնի երկաթեայ պատուհանին փեղկերուն առջեւ եւ կ'երգէ միշտ մելամաղձոտ: Ձայնը շատ դզայուն է: Խելացի պահեր ունի եւ կ'արժէ մտիկ ընել, իսկ երբ շրթները սեղմած կուրծքը ծեծելով կուլայ, թափած արցունքը հեղեղի մը նման պղտոր է եւ անյատակ:

Աշուն է, հովը կը փչէ անխնայ մերկացնելով ծառերը, դեղնած տերեւներու հետ երբեմն կանանչ տերեւներ ալ կը փրցնէ...

ԱՐՍ. ՏԷՐ - ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

ՕՇԱԿԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ

Վերջերս հաղորդած էինք Օշական քահանայ Սայրեանի մահը Հալէպի մէջ:

«Արեւելք»էն կը քաղենք հետեւեալ կենսագրական տեղեկութիւնները. —

Օշական քհնյ. Սայրեան, աւազանի անունով Անդրանիկ, ծնած էր 1865ին, Մուշի մէջ: Մայրը, բարեպաշտ եւ կրթասէր հայ կին մը, իր ձայնեղ զաւակը կը նուիրէ Սուրբ Մարինէ Թաղի եկեղեցիին իբրեւ դպիր, ըսելով. — «Կարիմ ըզքու վարժատան, չանթէն, հագում ըզքու դալ շալվար, նախշիմ ըզքու կարմիր արաղչին, էրթաս վարժատուն, կարդաս մարդ էղնիս, ժամուն սեղնին զարդ էղնիս»:

Անդրանիկ, իր նախակրթական ուսումը լրացնելէ ետք կը հետեւի Մուշի միացեալ կեդրոնական վարժարանի բարձրագոյն դասընթացքին, Սարեանի տեսչութեան օրով: Աւարտական կարգի ամավերջի հանդէսին ներկայ կ'ըլլայ Խրիմեան Հայրիկ: Վերջին պահուն երբ վկայականներու բաշխումը կը կատարուի, Հայրիկ, վկայականը երկարած ատեն, իր հայրական օրհնութեան հետ, փոքր երկաթեայ խաչ մը կ'անցնէ պատանի Անդրանիկի վզին, ըսելով. — «Կարդեցի գքեղ առաքեալ

թիւնը Ս. Մարկոսի կողմէ. Քրիստոսի 64 թուականին:

Այժմ Մատենադարանը կրնայ համարուիլ ուղղակի յաջորդը Պտղոմէոսեան Մատենադարաններուն որոնք հաստատուեցան Մեծն Աղեքսանդրի յաջորդներուն կողմէ: Անոնք պաշտպաններ էին արուեստի եւ դպրութեանց եւ ուսման վառարանի մը վերածեր էին Աղեքսանդրիան:

Դարերու ընթացքին Մատենադարանը ելեւէջներ ունեցաւ համաձայն Եգիպտոսի եւ մասնաւորապէս Աղեքսանդրիոյ պատմութեան ընթացքին: Տասներորդ դարուն Մատենադարանը փոխադրուեցաւ Գահիրէ, այն տեղ մնաց եկեղեցւոյ անխնամ նկուղներուն մէջ մինչեւ 1928, երբ դարձեալ փոխադրուեցաւ Աղեքսանդրիոյ պատրիարքարանը:

Այսօր կը գրաւէ արդիական երկյարկանի շէնք մը Իպրահիմիէ արուարձանին մէջ:

Մատենադարանը ունի 525 հին ձեռագիրներ: Մեծ մասը անտիպ եկեղեցական ժամանակագրութիւններ եւ բժշկական գիրքեր են, որովհետեւ նախկին պատրիարքներէն շատեր միեւնոյն ատեն բժիշկներ էին: Կայ նաեւ գեղեցիկ հաւաքածոյ մը «ֆերման»ներու, չքեղօրէն գեղազարդուած մագաղաթներ որոնք Օսմանեան Սուլթաններու կողմէ շնորհուած են զանազան պատրիարքներու, իրենց ընտրութեան առթիւ:

Մատենադարանը կը պարունակէ նաեւ 2000 տպագիր գործեր զորս Արեւմուտքէն բերած են պատրիարքները իրենց այցելութեանց ատեն: Այս գիքերուն ամէնէն հինն է յունարէնի առաջին քերականութիւնը որ տպուած է 1477ին Մեսինայի մէջ:

Հազարամեակին առթիւ մատենադարանը ստացաւ աւելի քան հարիւր շնորհաւորական հեռագիրներ եւ կարգ մը թանկագին նուէրներ:

Տարօնոյ»: Այսինքն կը մկրտէր զայն, դառնալու ուսուցիչ կամ ազգային գործիչ Տարօն գաւառին:

Այսպէս իր առջեւ կը բացուի գործունէութեան դաշտը, Մուշ, Սասուն, Բիթլիս, Սղերդ, Պոթան եւ այլուր, վարելով թաղական վարժարաններու դպրապետ ուսուցչութիւնը: Ապա, Արմենակ Շահ Մուրատեանի Փարիզ մեկնումով, կը հրաւիրուի Կարին՝ դառնալու Մայր Եկեղեցւոյ դպրապետ եւ պաշտօնավարելու Սանասարեան, Հռիփսիմեան եւ Արծնեան վարժարաններու մէջ: Հոս է՝ որ կուսակցական իր բեղուն գործունէութիւնը թափ կը ստանայ, մինչեւ իսկ կը վտահուի իրեն կուսակցութեան զինամթերքի պահպանումը իր բնտանեկան յարկէն ներս:

Արմենական շարժման առաջին զինուորներէն կ'ըլլայ: Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմութեան կ'անցնի շարքերը, ընկեր ունենալով լեռներու Արծիւ Անդրանիկը, Վարդան Վարդապետը, Գէորգ Չաւուշը, Սեբոբ Աղբիւրը, Հրայրը, Պոլէի Մճոն, Կոտոյի Հաճին եւ Մախլութոյ Սմբատը: Լեռներու Անդրանիկի կողքին, կը դառնայ դաշտերու Անդրանիկը:

Փայլուն գործունէութեան այս օրերուն կը յաջորդեն տարագրութեան սեւ օրերը: Ընտանիքով կը տարագրուի Սամսատ գիւղ, Ուրֆա, ապա Բաղդադի անապատները:

Այնտեղ, ափ մը Հայերու խնդրանքին վրայ, կը հիմնէ հայկական նախակրթարան մը: Լեզու կը գտնէ տեղացի ժողովուրդին հետ: Կը ձեռնարկէ «Իմ յուշերը» գրքի պատրաստութեան, կ'աշխատակցի «Հայրենիք», «Տարօնի Արծիւ» գրական հանդէսներուն, «Ասպարէզ», «Ազդակ» եւ «Արեւելք» օրաթերթերուն: Նոյն ատեն, լուսահոգի Բարգէն կաթողիկոս, իմանալով Բաղդադի մէջ կատարած իր աղգօգուտ աշխատանքները, Արտաւազդ արք. ին քահանայ ձեռնադրել կուտայ 1935ին: Հինգ տարի Բաղդադ հովուած հովիւ կը մնայ մինչեւ 1940 թուականը, ապա կը փոխադրուի Հալէպ Ս. Գէորգ եկեղեցին, ուր պարբերաբար իր հայրենաշունչ քարոզներով խանդավառեց իրեն յանձնուած ժողովուրդը, հակառակ իր յառաջացած տարիքին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Թեսաղոնիկէի (Սելանիկ) հայ համայնքը դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու իր պարկեշտ, գործունեայ եւ զոհաբերող անդամներէն մին՝ ընկեր Երուանդ Հէքիմեան:

Տարաբախտ ընկերը, հակառակ իր սրտի հիւանդութեան, մնաց պատնէշին վրայ խղճմտօրէն կատարելով իրեն յանձնուած բոլոր պաշտօնները:

Երուանդը իբրեւ ազգ. իշխանութեան անդամ հանդիսացաւ անոր մեքենային շարժիչ ուժը, մասնաւորապէս կալուածական գործերու մէջ: Մեծ մասամբ իր անձնուէր ճիգերուն կը պարտինք ազգային շէնքին կառուցումը:

Մահուան մանգաղը կտրեց թելը իր օգտաշատ կեանքին, հազիւ 57 տարեկան հասակին մէջ, անմխիթար թողլով իր այրին, եղբայրներն ու քոյրերը եւ զաւակը:

Յուղարկաւորութեան առթիւ դամբանականներ խօսեցան ընկերներ Ռուբէն Գալֆայեան, եկեղեցւոյ մէջ՝ Ազգ. իշխանութեան կողմէ եւ բժ. Աբրահամ Աբրահամեան գերեզմանատան մէջ՝ Դաշնակցական ընկերներու կողմէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ՀՐՋԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Թ. — ՄԱԹԱ ՀԱՐԻԻ ԱՂՋԻԿԸ

Այնուհետեւ պայթեցաւ Փըրլ Հարպըրի դէպքը: Ճափոնցիները հարուածեցին: Կը թուէր թէ Բրիտանական կայսրութիւնը կը ճարճատէր: Հոլանտա գրաւուած էր Նացիներէն: Հրաշալի ու մեծ թագուհիի մը իշխանութեան ենթակայ այս ժողովրդապետութեան մնացած էին միայն հոլանտական գաղթավայրերը: Վաղեմի օրերու ընկինները հանդիսացան պարտուած կայսրութեան մը ողնայարը: Առանցքի յաջողութիւններով խթանուած, Ճափոնցիները, Խաղաղականի մէջ գրաւեցին մէկ կղզին միւսին ետեւէն, առանց հարցնելու, թէ ով էր սեփականատէրը, — Հոլանտացի՞ն, Բրիտանացի՞ն, Ֆրանսացի՞ն թէ Ամերիկացին: Կուզային մրրիկի մը պէս: Ինդոնեզիոյ մէջ, ցամաքահանումներ կատարեցին երեք վայրերու մէջ, — Ռէմպակ, Փալէմբանկ եւ Թանկէրանք: Անոնց յառաջխաղացման առջեւ սպիտակամորթները կը փախչէին: Եւրոպական եւ ասիական խառնուրդները սարսափած էին, իսկ ընիկներուն կը խոստացուէր աշխարհի բոլոր բարիքները — դրամ, անկախութիւն, ազատութիւն, սնունդ, ինքնավարութիւն: Ճաւացիները կ'ուզէին վստահիլ Ճափոնցիներուն:

1942ին էր որ Պանտա յիշեց դարձեալ, թէ իր մայրը բռնուած էր քաղաքական գործերու եւ գաղտնի սպասարկութեան մեքենայութեանց մէջ: Պանտա աւելի լաւ պիտի ապրէր եւ պիտի անցրնէր այս փոթորիկը: Իր մտածումով — եւ հոս, ան աւելի Ասիացի մըն էր — բռնակալները կուգան ու կ'երթան, բայց ժողովուրդը կը մնայ: Կը մնայ եւ աղքատութիւնը: Այս ժամանակաշրջանին, երբ շփոթութիւնն ու կատաղութիւնը, վախն ու վտանգը եկան Ինդոնեզիա, Պանտա ըսաւ դպրոցի աշակերտներուն, թէ «աշխարհը՝ դարձող հսկայ անիւ մը պէս է. գագաթը կը գտնուին ամենազօր ճնշողները, իսկ տակը՝ ճնշուողները, ժամանակը որ անցնի, անիւ կը դառնայ, ճնշողները կ'իջնեն անիւին տակը եւ այն ատեն նախկին գերիները կ'ելլեն գագաթը եւ կը դառնան ճնշողներ»:

Ճափոնցիները համաձայն չգտնուեցան այս — պիսի դաստիարակութեան մը եւ ըսին անոր, թէ պէտք է վերջ տայ: Միաժամանակ, իր հօրեղբայրներէն մէկը եկաւ իրեն այցելութեան: Թէեւ Հոլանտացի մըն էր, բայց ճափոնական համազգեստ հագած էր: Պանտա գիտէր, որ տասը տարիէ ի վեր, պատերազմը սկսելէ շատ առաջ, ճափոնական նաւատորմի խորհրդական մը եղած էր ան: Քիչերէն մէկն էր ան այն մարդոցմէն, որոնք իր մայրը կը ճանչնային: Պանտա շատ վախցաւ: Ի՞նչ ըներու եկած էր: Տասը տարիէ ի վեր տեսած չէր զայն:

Գիտէր, որ հօրեղբայրը մեծ վստահութիւն կը վայելէր Ճափոնցիներու մօտ եւ անկասկած պիտի ուզէր, որ ինքն ալ գործակցի: Ուզեց արդարեւ: Խնդրանք մը չէր ըրածը: Այլ պահանջ մը — ըսպառնալիք մը: Մաթա Հարիի աղջիկը կրնար հանդիսադրուիլ եւ խարանուիլ: Եթէ Պանտա կ'ուզէր որ իր գաղտնիքը պահուի, պէտք է վերաբանար իր թէյասեղանները, իր «քոքթէյլ»ի հաւաքոյթները, պէտք է հրաւիրէր իրեն ծանօթ բոլոր անձերը, ինչպէս նաեւ ճափոնցի նոր իշխանաւորներու կողմէ ընտրուած մարդիկը:

Ճափոնցիներն ու Ինդոնեզիացիները պէտք է խառնուէին: Կային նաեւ չէզոքները, — Զուիցերիացիները, Փորթուկալցիները եւ Շուէտացիները, որոնք պէտք է հարց ու փորձի ատարկայ դառնային: Պարզ «շանթաժ» մըն էր եղածը եւ Պանտա հասկցաւ զայն:

Ասկէ անդին, Պանտայի հաւաքոյթներուն մէջ խօսակցութիւններ կ'ըլլային Պղատոնի եւ Շոփէնհաուըրի, Տանթէի եւ Թակորի մասին: Այլեւս ընտանեկան կեանք ու հանգստութիւն չկար: Պաթաւիոյ իր բնակարանը բերնէ բերան լեցուեցաւ: Իր շատ մը ծառաները մինչեւ վերջը գրաւած էին: Կուգային ամէն տեսակ մարդիկ, — ճափոնցի սպաները, Ինդոնեզիացիներ, որոնք կը վստահէին Ճափոնցիներուն եւ անոնց աջակցութիւնը կ'ուզէին իրենց ազգային անկախութեան տիրանալու համար, ինչպէս նաեւ քաղաքի օտար դիւանագէտները: Այսպէս շարունակուեցաւ շատ մը ամիսներ եւ Ճափոնցիները մեծապէս գոհ էին:

Թարգմ. Կ. Գ. — Ք. ՁԻՆԿԸՐ

ղըրուին նոր դիրքերուն մէջ, օդանաւերու միջո - ցաւ :

Ֆրանսական նոր ամրոցը, որ 117 մղոն հեռու է Հանոյէն, կենսական արժէք ունի օդանաւային գործողութեանց համար : Այս պատճառով ալ նոր ամրութիւններ կը շինուին շողեպինդ եւ օդնական ուժեր կը ղրկուին չորս շաբաթէ ի վեր : Մասնա - գէտներու կարծիքով, եթէ ըմբոստները եւ ֆրան-սական բանակը վճռեն կռուիլ Նա Սամի հովիտին մէջ, հետեւանքը կրնայ մեծ ազդեցութիւն գործել Հնդկաչինի պատերազմին վրայ : Կը կարծուի թէ ըմբոստները աչք առած են ամէն կորուստ, գրաւե-լու համար Թայի ամբողջ նահանգը որ ինքնավար է : Ֆրանսացիները մեծ կարեւորութիւն չեն ընծա-յեր այդ շրջանին, տնտեսական թէ ռազմական տեսակէտով. բայց անոր կորուստը կը վնասէ Ֆրան-սայի վարկին, մինչնոյն ատեն ծանր կորուստներ պատճառելով :

Ֆրանսական հրամանատարութիւնը հարկադըր-ուեցաւ այլուր փոխադրել 15.000 քաղաքացիներ, որպէսզի ըմբոստներուն ձեռքը չանցնին եւ բռնի ծառայութեան չենթարկուին :

«Կախեցէք զիս»

« Խոստովանութիւնները » իրարու կը յաջոր-դեն Փրակայի ժողովրդական ատեանին առջեւ : Միեւնոյն ատեն կը շէշտուի դատավարութեան հակահրէական հանգամանքը : Կարծողներ կան թէ Մոսկուա կ'ուզէ սիրաշահիլ Արաբները, վարկա - բեկելով Հրեաները :

Կիրակի օրուան դատավարութեան ատեն, կու-սակցութեան նախկին ընդհ. քարտուղարին օգնա - կանը, Եոզէֆ Ֆրանք խոստովանեցաւ թէ յանցա-ւոր է իբրեւ դաւաճան, լրտես եւ ոճրագործ : Ը — սաւ թէ օգնած է Կեսթափոյին, Սլանսքիի հրամա-նով, թէ պատասխանատու է հերոս Ֆուչիկի ձեր-բակալութեան եւ սպանութեան համար :

Ուրիշ ամբաստանեալ մը, Տիկին Սվերնովա, 50 տարեկան, արտասուալից աչքերով խոստովա - նեցաւ թէ հոմանուհին եղած է ամբաստանեալ Սլինկի : Երկրորդ կին մը, Լիտա, նախկին նա— խարար Արթիւր Լոնտոնի կողակիցը, նամակով մը կ'ըսէր թէ «ինք եւ երեք զաւակները խոնարհաբար կը խնդրեն ամենախիստ պատիժը տալ իրենց ա — մուսնին եւ հօրը » :

Չեխական մամուլի ականաւոր ներկայացու - ցիչներէն Անտրէ Սիմոն, որ մտերիմ բարեկամը եղած է նախկին արտաքին նախարար Քլեման — թիսի, խնդրեց անմիջապէս կախել զինքը, վասն զի դաւաճանած է կուսակցութեան : Ահաւասիկ իր խօսքերը, համաձայն Փրակայի անթելին .

— « Իմ ոճիրներուս եւ դաւաճանութեանս պատմութիւնը թող դաս մը ըլլայ բոլորին հա — մար : Ես գիտեմ թէ արժանի եմ կախաղանի : Այո, արժանի եմ եւ ուրիշ որեւէ պատիժ չի կրնար երջանկացնել զիս» :

Ո՞ր մէկ ողբերգութիւնը յիշել ...

╳ Իսրայէլի կառավարութիւնը ժողով գումա-րեց առջի օր, այս դատավարութեան առթիւ : Կը կարծուի թէ բողոքագիր մը պիտի ուղղէ, Իսրա - յէլի եւ Սիոնականութեան մասին եղած մեղա - դրանքներուն դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ ընդհ. քարտուղարը, Թորէս Պո-տէ, հրաժարեցաւ, բողոքելով ելմտացոյցի կըր - ճատման դէմ : (Ինք պահանջած էր 2.500.000 տո - լար աւելցնել 1953 — 54ի նախահաշիւը) : Ուրիշ երկու բարձր պաշտօնատարներ եւս հրաժարեցան, ծանր տագնապ մը ստեղծելով այս միջազգային հաստատութեան մէջ որ Ազգաժողովին լրացուցիչ մասը կը համարուի : Կը կարծուի թէ ուրիշ պա - տասխանատու պաշտօնեաներ ալ պիտի հրաժա — րին : Ընդհ. քարտուղարը կը կարծէ թէ հաստա - տութիւնը եա կ'երթայ, փոխանակ աւելի յառաջ նետուելու յանուն խաղաղութեան :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարին մասին պատրաս — տուած հնդկական ծրագիրը փոփոխութեան են - թարկուեցաւ, անհամաձայնութիւն մը ծագած ըլ-լալով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ : — Մեծ պատրաստութիւններ Սէուլի մէջ, զոր. Այ - զընհաուըրի այցելութեան առթիւ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը ներում շնորհեց 17 քաղաքական յանցաւորներու, որոնք ձերբակալ - ուած էին երկու ամիս առաջ, ուրիշ 57 կասկա — ծելիներու հետ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Թրումըն, ե-րեք հատոր գաղտնի վաւերագիրներ յանձնեց իր յաջորդին, որպէսզի ամբողջական գաղափար մը կազմէ երկրին քաղաքականութեան մասին :

ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ընտրութեանց առթիւ պայ-քարը կը շարունակուի գերման մամուլին մէջ : Կ'ըսուի թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը ամերիկեան մարզպանին միջնորդութիւնը խնդ — րած, բայց ժխտական պատասխան ստացած է :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)

ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է այց մը: Pére Lachaiseի գերեզմանատունը, այս կիր. ժա - մը ճիշդ 3ին : Այս առթիւ պիտի այցելեն նաեւ Ահարոնեանի, Խատիսեանի, Անդրանիկի գերեզմա-մանները :

Այցելութենէն վերջ ժամը 4—6, մասնաւոր հա-ւաքոյթ Le Khideve սրճարանի սրահին մէջ, 9 Place Gambetta, métro Pére Lachaise :

Հաւաքոյթի ընթացքին յարգանքի խօսք՝ ող - բացեալ ընկերներու մասին :

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի՝ ընկերներն ու համակիրները :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

Հաւաքավայր Gambettaի մեծ դրան առջեւ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 30 Նոյեմբեր

Կիրակի, ժամը 16 — 24

HOTEL GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ՝

ՊԱՐՈՆ ԳԱՐԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

Défilé des mannequins — Maggy Rouf, Mendel

Attractions, 2 Օրքէսթր

Խճողումի եւ դժուարութեանց տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմ - սակները եւ սեղանները, դիմելով՝

Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Tél. PRO. 03-19:

Պ. Վահէ Ջիլինկիրեանի, 24, rue Feydeau, Tél. CEN. 48-51:

Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue Rocham - beau, Tél. TRU. 47-48:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սերովբէ Շիրինեան, հօրը ա — նունը Զաքար, մօրը՝ Արմաւենի (Զառացի) : Կը կարծուի թէ Լիոն կը գտնուի : Տեղեկացնել իր քրոջ աղջկան Մարիամի Filor Uçaf Bayazit Suanaga mahalesi Schoban Basi sokak 20, Istanbul (Turquie):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Օր. Անահիտ Զայեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ողբացեալ եղբօր՝ ՏԻԳՐԱՆ ԶԱՅԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼՈՆՏՈՆ. — Սրտագին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ բոլոր այն ազգակիցներուս որոնք իմ երկարատեւ հիւանդութեանս միջոցին հիւանդա - նոց այցելեցին կամ նամակներով, հեռաձայնով ա-պաքինում մաղթեցին :

Մասնաւոր շնորհակալութիւններս Պ. Խաչիկ Վաղարշակեանի եւ իր յարգելի տիկնոջը, Պ. Ա. Սաֆրաստեանին, Յովհ. Պասմաճեանին (Պաս - ման) եւ մեր մամային (Տիկին Տօնապետեան), Տոքթ. Ռ. Ստեփանեանին, տամնարոյժ Կորկոտ-եանին, Պարսկահայ մեր սիրելի ուսանողներուն, «Յուսաբեր»ի եւ «Հայրենիք»ի խմբագրութեան, եւ անհուն երախտագիտութիւններս բժիշկիս, Նուպար Տէրունեանին : Յովհ. Կ. ԶԱԼԸԳԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԻՆԱԿ ՈՒՆԻՆՔ ՄԻԱՅՆ

Մ. ԻՇԽԱՆԻ

« ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՅԵՐ »էն

Գին 200 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 230 ֆր. :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահա - րոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգ - շաբթի ժամը 9.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Tré-vise, մէթրօ Քատէ :: Դասախօս՝ ընկ. Աշոտ Իսահակեան : Նիւթը՝ «Հայաստանի ներկայ սահման — ները» :— Հայերէնի դասերը ժամը 8.15ին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւա-քոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քա-տէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. ԱՇՈՏ ՊԱՏՄԱԳՐԵԱՆ : Նիւթ՝ Հայ ժողովրդական երա - ժշտութիւնը : Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅԱՍՏԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի 30 նոյեմբեր, ժամը 10.30ին ԳԵՐԱ. — ՊԱՅԾԱՌ Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ կը պատարագէ Enghienի ֆրանսական St. Joseph եկեղեցին :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

Հաղորդակցութիւն՝ Gare du Nordէն 9.30ին կամ Porte Clignancourtէն 154 օթօպիւսը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Աղնիւ Զաւարեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին յետ պատարա-գի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի :

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ

եւ համայն ընտանիքի ննջեցեալներու, ինչպէս նաեւ վերջերս Փոփիտանսի մէջ վախճանած իր հօրեղբօր որդւոյն՝ ԿՆԵԱԶ Մուխսի Մուրատեանի եւ Մուխսի Մուրատեան ընտանիքի ննջեցեալներու յիշատակին :

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, **30** Նոյեմբեր, ժամը **15էն** **24, Salle des Fêtes, Rue Voltaire**

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ R. BLEUSEի

U. J. A.ի Promotion d'Honneurի բարձրացման առթիւ կնքահայրութեամբ JACQUES HÉLIANի

Cabaret Le Jockeyի ամբողջական յայտագիրը :

Հայկական գեղարուեստական բաժին, Վարդիվանեան իր նուագախումբով (ֆրանսական ձայ - նասփիւռէն) :

Հաղորդակցութիւն. — Մեթր. Charenton Ecoles l'Union:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 26 Novembre 1952 Չորեքշաբթի 26 Նոյ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6925-Նոր շրջան թիւ 2336 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Վերջերս որոշ աշխուժացում կը տիրէ Լիոնի շրջանին մէջ, համաձայն Ազգ. Միութեան զեկոյցներուն :

Յայտարարուեցաւ թէ ժողովներ գումարուած եւ դասընթացքներ բացուած են երկու արուարձաններու մէջ — Պրոն եւ Վիլէօրպան :

Հարեւան գաղութի մը, Վիէնի մէջ ալ փորձեր կատարուեցան ժողով գումարելու, բայց գործը մնաց կէս ճամբան: Լուսաբանութեան կը կարօտի այս պարագան :

Վիէն ընդհանրապէս եղած է բանիմաց եւ աշխոյժ գաղութ մը, 1200 — 1500 հայութեամբ, եւ աններելի է որ չունենայ ազգային իշխանութիւն մը :

Կապոյտ Խաչը երեք դասընթացքներ կը պահէ տարիներէ ի վեր : Մեր տղաքը ակումբ մը բացած են, կարելի յարմարութիւններով: Անշուշտ ուրիշ հոսանքներ ալ կը գործեն :

Արդ, ի՞նչն է որ «չի քալեր», չկամութեան հանդիպելով :

Կարելի էր Տէսինի պարագան ալ յիշել, այս առթիւ:

Մերոնք Տուն ունին, դպրոց ունին եւ զանազան հանրօգուտ աշխատանքներ կը կատարեն, կուսակցութեան եւ Կապոյտ Խաչի միջոցաւ: Կան ուրիշ կազմակերպութիւններ ալ :

Եւ սակայն, Տէսինն ալ չունի ազգ. միութիւն մը :

Որքան գիտենք, Վալանս եւ Կրընոպլ եւս աւելի շարժուն կ'երեւան այս տարի :

Առաջինը յաջողած էր միացնել դպրոցները, իսկ երկրորդին մէջ հայերէնի դասընթացքին հոգը կ'իյնայ Կապոյտ Խաչին վրայ :

Իջնելով դէպի Միջերկրականի ափերը, դժբախտաբար նոյն տժգոյն միօրինակութիւնը կը տեսնենք Մարսէյլի մէջ :

Նոր ընտրութեա՞նց կը սպասեն, թէ կաթող. պատուիրակի վերադարձին :

Մեր համոզումով, ոեւէ պատուիրակ եւ առաջնորդ չի կրնար հրաշքներ գործել, եթէ տեղացին ինք տէր չդառնայ իր ճակատագրին :

Ամէն պարագայի մէջ, եթէ յետաձգելի խնդիրներ կան, միայն կրթական հոգը բաւական էր շարժում ստեղծելու :

Գիտանի եւ տրամադրելի տարրե՞ր կը պակսին Մարսէյլի մէջ, նախաձեռնութիւն ստանձնելու համար, համախորհուրդ՝ ազգ. վարչութեան հետ:

Վերադառնալով Փարիզ, խոստովանինք թէ ստոյգ տեղեկութիւն չունինք ժամուն բակէն :

Գիտենք, միայն, որ անհամբեր կը սպասեն Սերովբէ վարդապետի վերադարձին, վերակազմութեան ձեռնարկելու համար :

Քանիցս գրուեցաւ թէ փոփոխութիւններ կատարուած են Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրին մէջ, և առաջնորդին հաւանութիւնը ստանալէ ետք, պիտի ներկայացնեն ընդհ. ժողովին :

Կատարուած փոփոխութեանց մասին ալ վաւերական տեղեկութիւններ կը պակսին :

Կ'ըսուի թէ վարչութեան անդամներուն թիւը կրճատուած է մէկ երրորդով,— ուրեմն միայն եօթը հոգի :

Միւս կողմէ, կը հաւաստեն թէ միջոցներ խորհուած են, որպէս զի ապագայ վարչութիւնը ունենայ ներկայացուցչական հանգամանք :

Այսպէս կամ այնպէս, կը թուի թէ բանկալին այս օրուան տէրերն ալ համոզուած են որ կարելի չէ անվերջ շարունակել ներկայ վիճակը :

Պիտի մաղթէինք որ, կանոնագրի բարեփոխման հետ, հոգեբանութեան մէջ ալ փոփոխութիւն մը կատարուած ըլլար, ճամբան հարթելու համար դէպի նոր կարգուսարք :

Եթէ Փարիզն է որ տիպար պիտի հանդիսանայ ընդհանուր, կեդրոնական կազմակերպութեան մը, տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէ թօթափել կանխակալ կարծիքները :

Չափազանց երկար տեւեցին հաւատաքննութիւնը: Եւ շերտաւորումները :

Ամէն գաղութի մէջ ալ, մեծէն մինչեւ փոքրը, պիտի ունենանք մէկ հիմնական հոգ,—

Ի՞նչպէս ընել որ ամրապնդուին տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան ցանցերը, առանց դաւանանքի խտրութեան :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՈՒՆԻ՞Ն

Երեւանի թերթեր վերջերս կը ծանուցանէին թէ Պետական Մատենադարանը ստացած է 236 կտոր Կոմիտաս վարդապետի երգերէն, ինչպէս եւ երկու պարերու ձեռագիրները :

Շատ չանցած պարզուեցաւ գաղտնիքը:

Փարիզի Կոմիտասեան Յանձնախումբը Պէյրութ՝ Պ. Պարսումեանի ղրկեր է այս երգերը, տպագրուելու համար :

Երկար ատեն սպասելէ ետք, օր մը կ'իմացուի թէ մեկենաս փոխանակ իր յանձնառութիւնը կատարելու, Դերենիկ եպիսկ.ի յանձներ է աւանդը:

Յանձնախումբը եւ կը պահանջէ թանկագին գանձը, բայց Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը կը պատասխանէ թէ Երեւան ղրկած է :

Յանձնախումբին քարտուղարը քանի մը շաբաթ առաջ հաստատելով այս պարագան, կը գանգատէր թէ «ոչ իսկ մէկ բառ» ստացած է Երեւանէն, ի պատասխան իր հարցումներուն :

Ի՛նչ սրտառուչ միամտութիւն, — Նամակի պատասխան սպասել Երեւանէն ...

Ծանօթ բանասէր Արշակ Ալպոյաճեան — Թունդ հակադաշնակցական — վերջերս երկու յօդուած հրատարակեց ռամկավար «Պայքար»ի մէջ, «Հայ ձեռագիրներ»: Կը պատմէ թէ ի՛նչպէս կարգ մը վանքեր չկամութիւն կը ցուցնեն, երբ դիմում կը կատարուի ձեռագիրներու քննութեան համար: (Երուսաղէմ, Վենետիկ, եւն.):

Այս առթիւ կը մեղադրէ նաեւ ... «Խ. Հայաստանի մատենադարաններու վարիչները որոնք բնաւ սովորութիւն չունին ոեւէ կերպով գոհացում տալու արտասահմանէն եղած խնդրանքներուն. »:

Յօդուածագիրը միջանկեալ յիշելով պրոֆ. Ա. Աբրահամեանի մէկ դիտողութիւնը, կը յայտարարէ, իր թափթփած շարադրութեամբ .

— «Այս տողերը պարզապէս ծիծաղելի են, քանի որ իրենց գրուած որեւէ նամակի պատասխան իսկ տալու տարրական կենցաղագիտութիւնը յարգելու սովորութիւն չունին Մայր - Հայրենիքի հայագէտները (7 Նոյ.):

Ա՛յ մարդ, կենցաղագիտութեան դաս տալէ առաջ չհարցնե՞ս թէ պատասխանելու, նամակ ղրկելու իրաւունք ունի՞ն :

Կ'ուզես որ փորձանքի՞ հանդիպին, յարաբերութիւն հաստատելով «ոչ - պրոգրեսիւ» տարրերու հետ :

ՎԱՀԷ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, ճակատամարտը սկսած է, Նա Սամի միջնաբերդը գրաւելու համար: **Ֆրանսական զօրքը եւ մղեց ըմբոստներու դիւերային յարձակումը**, ծանր կորուստներ պատճառելով: Երեք հազար ըմբոստներ առաջին յարձակումները կատարեցին, նախապատրաստելու համար վճռական ճակատամարտը: Ֆրանսական օդանաւերը կրակ կը տեղան թշնամի դիրքերուն վրայ :

× Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ հարկ է Ազգաժողովին մէջ քննել Հնդկաչինի պատերազմը եւ առ հասարակ Ծայր. Արեւելքի քաղաքականութիւնը: Իր կարծիքով, այս խնդիրները կապ ունին Ատլանտեանի դաշինքին հետ: Յետոյ բացատրեց .

— «Դժուար է ըսել թէ հարկ պիտի ըլլա՞յ որ Ֆրանսա քաշուի Հնդկաչինէն, ճնշուելով դրամի եւ զօրքի բեռին տակ: Սահմանը կրնամ ըսել թէ շատ ծանր է պատերազմի բեռը եւ Ֆրանսա չի կրնար մինակը տանիլ զայն » :

Ֆրանսայի գլխաւոր ճիգն է զօրաւոր բանակ մը կազմել տեղացիներէ: Եւրոպական բանակի մասին ալ խօսելով, Պ. Փլեւէն ըսաւ թէ Ֆրանսա 45000 զինուոր պակաս պիտի տրամադրէ, եթէ վարկերը կրճատեն: «Ֆրանսա այժմ զէնքի տակ ունի 905 հազար զինուոր, մինչ 1939ին ունէր միայն 875.000: 1949էն ի վեր, Քորէայի պատերազմէն առաջ աւելցած են 240.000 զինուորներ: Եթէ Մ. Նահանգները տրամադրեն 650 միլիոն տոլարի վարկը, զէնքի տակ պիտի ունենանք 950.000 զինուոր: Խնդիրն այն է թէ խորհրդարանը կ'ուզէ՞ վաւերացնել եւրոպական բանակի դաշինքը»:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ԼՈՒԾՈՒԻՆ.— 17 ԹԵՐԹԵՐ ԴԱԴԱՐՄԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ.— 150 ԿԱԱՆԿԱԾԵԼԻՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ.— ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Է

Պաղտատէն կը հեռագրեն Նոյ. 24 թուականով.

Կառավարութիւնը արգիլեց հինգ քաղաքական կուսակցութիւնները, եւ ձերբակալեց 150 հոգի, մեծ մասով համայնավարներ եւ «խաղաղութեան կուսակիցներ», իբրեւ հետեւանք անցեալ շաբթուան խռովութեանց: Վերջին լուրերու համաձայն սպաննուած են տասը, վիրաւորուած՝ 80 հոգի :

Ցուցարարները այսօր նորէն շրջեցան փողոցները, նշանախօսքեր արձակելով եւ դրօշներ պարզելով. բայց որեւէ դէպք չպատահեցաւ եւ ցոյցերը դադրեցան կէս օրէն ետք :

Նոր վարչապետը, զօր. Նուրէտտին Մահմուտ, Պաղտատի նահանգին զինուորական կառավարիչ նշանակեց զօր. Ապտիւլ Ամինը, որ անմիջապէս արգիլեց տուներէն դուրս ելլել իրիկուան ժամը 6էն մինչեւ առտուան 6ը եւ ձեռնարկեց կասկածելիներու ձերբակալութեան: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին նաեւ գլխաւոր անդամները երեք ազգայնական կուսակցութեանց — ծայրայեղ աջակողմեան Իսթիքլալ (անկախութիւն), ձախակողմեան եւ ազգային - յառաջդիմական միացեալ ճակատ: Զօրավարը լուծեց հինգ կուսակցութիւններ, մէջն ըլլալով նախկին վարչապետ Նուրի փաշա Սայիտի Սահմանադրական Միութիւնը որ մեծամասնութիւն ունէր խորհրդարանին մէջ եւ «Ումմա» ընկերվարական կուսակցութիւնը: Միեւնոյն ատեն դադարման դատապարտեց 17 թերթեր եւ պարբերականներ, որոնց մեծ մասը կապ ունին ընդդիմադիր կուսակցութեանց հետ: Քաղաքային օրէնքին տեղ ալ զինուորական օրէնք հաստատուեցաւ: Արգիլուած են բոլոր ցոյցերը եւ համախմբումները: Խստօրէն պիտի պատժուին անոնք որ զէնք ունին :

Հազարաւոր զինուորներ կը հսկեն բարեկարգութեան, գլխաւոր փողոցներուն մէջ, սուիններով եւ հրացաններով: Զրահապատ կառքեր ալ շարժման մէջ դրուած են :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, սպաննեալներէն չորսը ոստիկաններ են, վեցը ցուցարարներ: Վիրաւորներուն մէջ կան յիսուն ոստիկաններ եւ 30 ցուցարարներ :

Կառավարութիւնը 2000—3000 կը հաշուէ ցուցարարներուն թիւը, բայց կրնայ շատ աւելի ըլլալ, վասն զի բազմութիւնը փողոցները կը հոսէր ալիք — ալիք :

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ համայնավարները չյաջողեցան, որովհետեւ իրենց գլխաւոր վարիչները բանտարկուած էին եւ չէին կրնար օգնել՝ ցոյցը լաւ կազմակերպելու համար: Նախորդ վարչապետը, Մուսթաֆա էլ Ումարի, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք չէր առած, կարծելով թէ պարզապէս ուսանողական ցոյց մըն է եւ քաղաքական իմաստ չունի :

Նոր վարչապետը խոստացաւ նկատի առնել ընտրական օրէնքին բարեփոխումը : Ինք պաշտօնի վրայ պիտի մնայ մինչեւ ընտրութեանց կատարումը: Հինգ կուսակցութիւններէն չորսը կը պահանջէին բարեփոխել ընտրական օրէնքը եւ սահմանադրութիւնը, ինչպէս եւ հողային բարենորոգումներ հաստատել, յարեւնման Եգիպտոսի մէջ եղածին :

× Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ հարցումներ եղան Պաղտատի դէպքերու մասին: Կառավարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ ոեւէ Անգլիացի սպաննուած կամ վիրաւորուած չէ եւ թէ աննշան են նիւթական վնասները: Պաշտօնական շրջանակներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն չեն ընծայեր պատահած դէպքերուն եւ կը կարծեն թէ նոր կառավարութիւնը ի վիճակի է պահպանելու բարեկարգութիւնը :

× Նոր վարչապետը, զօր. Նուրէտտին Մահմուտ, Քիւրտ է, ծնած Մուսուլի մէջ, 1899ին: Իր կրթութիւնը ստացած է Պոլսոյ զինուորական վարժարանին մէջ: Առաջին մեծ պատերազմին կը ծառայէր Թրքական բանակին մէջ: 1921ին միացաւ Իրաքի նոր բանակին: 1948ին զօրավարութեան բարձրանալով նշանակուեցաւ ընդհ. հրամանատար Իրաքեւյորդանանեան ուժերուն, Պաղեստինի պատերազմին ատեն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ բարեկամներու միութիւնը առջի օր ժողով գումարեց Պ. Ն. Ֆրէնկեանի բնակարանին մէջ: Գլխաւոր օրակարգն էր շէնքի մը գնումը որ պիտի արժէ 45միլիոն ֆր. (տրամադրելի ունին միայն 8 միլիոն): Ներկայ էին կըրթական եւ առեւտրական նախարարները :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՈՒՂԵՐՁԸ
ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ԽՄԲ.— ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Նոյ. 16ին Եգիպտոսի վարչապետը՝ զօր. Նեկիպ այցելեց Գահիրէի Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ առաջնորդարանը, կէս օրէն վերջն ալ՝ Ցուսաբերի Տունը, ուր համերգ մը սարքուած էր եգիպտական բանակի հաշմանդամ զինուորներուն համար։

Վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները, այս պատմական այցելութեան առթիւ.—

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

Փոխադարձելով Թեմիս Առաջնորդ Գեր. Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեանի այցելութիւնը, վարչապետ եւ զինեալ ուժերու ընդհ. հրամանատար Լեւա Մոհամէտ Նեկիպ, Կիրակի առաւօտ, 16 Նոյեմբեր 1952, այցելեց Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ Ազգ. Առաջնորդարանը։

Կանուխէն, եկեղեցին եւ պարտէզը լեցուած էր հաւատացեալներու խուռներամ բազմութեամբ, որ անհամբեր կը սպասէր մեծանուն հիւրին։ Հոն էին Ազգ. Իշխանութեան անդամները, Գալուստեան եւ Նուպարեան Ազգ. վարժարաններու աշակերտութիւնն ու տնօրէնները եւ ուսուցչական կազմը։ Կարգապահութեան կը հսկէին հայ արիները եւ արենոյշները, օժանդակութեամբ ոստիկաններու։

Ժամը 11.30ին, իր հետեւորդներով կը հասնէր Լեւա Մոհամէտ Նեկիպ եւ կ'ընդունուէր Ազգ. Իշխանութեան անդամներէն, գլխաւորութեամբ Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Տոքթ. Խաչիկ Սողիկեանի, եւ ժողովրդային աննկարագրելի խանդավառութեան եւ ծափողջոյններու մէջ կը յառաջանար դէպի եկեղեցւոյ դուռը, ուր զինք կ'ողջունէր Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, շրջապատուած քահանայից դասէն։

Եւ մինչ զանգակները կը ղօղանջէին, եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենար սրբազան երգեցողութիւն եւ գոհաբանական աղօթք։ Դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Ղ. Ղազարոսեանի, ներդաշնակ կերպով կ'երգէր «Ուրախ լեր» գեղեցիկ շարականը, եւ քառաձայն «Հայր Մեր»ը, իսկ Սրբազան Հայրը կ'աղօթէր Եգիպտոսի եւ իր քաջարի բանակին, իր հայրենասէր ու իմաստուն ղեկավարին՝ վարչապետ Լեւա Մոհամէտ Նեկիպի համար։

Եկեղեցական այս արարողութենէն ետք, ոգեւորուած բազմութեան մէջէն Առաջնորդ Սրբազան Հայրը իր հիւրը եւ անոր հետեւորդները առաջնորդեց դէպի Ազգ. Առաջնորդարան, որուն դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն։ Հիւրերը մեծարուեցան օշարակով եւ անուշեղէններով։

Այս պատուասիրութեան ընթացքին Ս. Հայրը վարչապետ Լեւա Մոհամէտ Նեկիպի ներկայացուց Ազգ. Իշխանութեան անդամները եւ Քահանայից դասը։ Գալուստեան եւ Նուպարեան Ազգ. վարժարաններու երկու փոքրիկ աշակերտուհիները գեղեցիկ կերպով արտասանեցին արաբերէն ուղերձներ եւ ներկայացուցին երկու չքեղ ծաղկեփունջեր մեծանուն հիւրին։

Սրբ. Հայրը կարդաց հայերէն շնորհակալութեան եւ մաղթանքի գեղեցիկ ուղերձ մը, որ քանիցս ընդմիջուեցաւ ներկաներու խանդավառ ծափահարութիւններով։

ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՈՒՂԵՐՁԸ

— Սիրելի զօրավար, հաճոյքն ունիմ իմ եւ իմ ժողովուրդիս անունով ձեզ ներկայացնելու մեր երախտախառն շնորհակալութիւնները, որ, ձեզի յատուկ բարութեամբ, պատիւ ըրիք այսօր այցելելու նաեւ մեր եկեղեցիին եւ մեր պատրիարքարանը եւ անսահման խնդութեամբ լեցուցիք մեր հոգիները։

Անկեղծօրէն կը սիրենք ձեզ, սիրելի զօրավար, վասնզի դուք եղաք այն դիտող հոգին որ ձայն տուիք եւ ըսիք բոլոր տառապողներուն, բոլոր անիրաւուածներուն եւ թշուառներուն, թէ հնչած է արդարութեան եւ ազատութեան ժամը եւ դուք, անիրաւուածներ եւ տառապողներ, դուք ալ պիտի ապրիք իբրեւ մարդ եւ Աստուծոյ շնորհած բարիքներէն դուք ալ ձեր արդար բաժինը պիտի ունենաք կեանքի մէջ։

Ձեզ կը սիրենք անսահման սիրով, սիրելի զօրավար, վասնզի դուք՝ ճշմարտապէս հայրենասէր հոգի մը, ուզեցիք որ հայրենիքը, մեր ամէնուս սիրելի պատմական Եգիպտոսը եւ եգիպտացի ազնիւ ու վեհանձն ժողովուրդը իր արժանի տեղն ունենայ ապրող ազգերու եւ ժողովուրդներու շարքին մէջ։

Կը սիրենք ձեզ, սիրելի զօրավար, վասնզի մենք, այսինքն Հայոց ժողովուրդը, դարերով տառապած եւ նահատակուած՝ հայրենիքի եւ ազատութեան համար, եւ ձեռքը, օրհնեալ ձեռքը՝ որ կը բարձրանայ այսօր եգիպտական հայրենիքին ամբողջական ազատութեան համար, եւ ձայնը՝ որ կր հնչէ այսօր այնքան անոյշ, ճնշուածներուն եւ անիրաւուածներուն իրաւանց պաշտպանութեան համար, ուրախութեան եւ երախտագիտութեան արցունքներ կը խլեն մեր աչքերէն։ Հայրենիքի եւ ազատութեան համար պայքարողները միայն կը զգան ու կրնան ըստ արժանւոյն գնահատել արժէքը այն հոյակապ գործին, որուն աննմանդործաւորը եղաք դուք, սիրելի զօրավար։

Դուք, սիրելի զօրավար, բարի էք առ հասարակ ամէնուն հանդէպ եւ այդ իսկ պատճառաւ Աստուած ձեզի հետ պիտի ըլլայ միշտ եւ ձեր առաջնորդը պիտի ըլլայ կեանքի մէջ։

Եւ եթէ Աստուած է ձեր առաջնորդը, ուրեմն լուսաւոր են ձեր ճանապարհները, եւ ձեր պայքարը անկասկած պիտի պսակուի յաջողութեամբ եւ յաղթանակով։

Իմ եւ իմ ժողովուրդիս աղօթքները միշտ զօրավիգ պիտի կանգնին ձեզի, սիրելի զօրավար, եւ մեր ամէնուս անկեղծ մաղթանքները ձեզի հետ պիտի ըլլան միշտ, աննման զօրավար, աղօթքներ եւ մաղթանքներ ձեր բոլոր հայրենանուէր եւ ժողովրդանուէր ծրագիրներուն յաջողութեան համար։

Աստուած թող բազմապատկէ ձեր թանկագին կեանքին օրերը, վասնզի ձեր ներկայութիւնը, ձեր կեանքը առիթ մը եւ օրհնութիւն մը պիտի ըլլան Եգիպտոսի, եգիպտացի ժողովուրդին եւ մեզի ամէնուս համար։

Ձեր ներկայութիւնը հոս, մեր Պատրիարքարանին մէջ այսօր, անսահման խնդութեամբ կը լնու մեր սիրտերը այս պահուս եւ զձեզ անկեղծօրէն սիրող այդ սիրտերէն է, որ կուգան յորդահոս հեղեղումով մը հետեւեալ անկեղծ մաղթանքները.

Ապրի՛, շա՛տ ապրի Եգիպտոսի մեծ զաւակը՝ Լեւա Մոհամէտ Նեկիպ, ապրին իր ազնիւ գործակիցները եւ Եգիպտոսի քաջարի բանակը»։

Պ. Յովհաննէս Քէչիշեան կարդաց այս ուղերձին արաբերէն թարգմանութիւնը, որուն ի պատասխան Լեւա Մոհամէտ Նեկիպ, խորապէս զգածուած, արտայայտուեցաւ հետեւեալ կերպով.—

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՈՒՂԵՐՁԸ

— «Երջանիկ եմ, որ այսօր կ'այցելեմ ձեզի, եւ կը յուսամ կրկնել զայն յառաջիկային։ Կը բաղձամ, որ միշտ մնանք միաբան, որովհետեւ մեր նպատակն է ապահովել բարեկեցութիւն եւ երջանկութիւն հայրենիքին բոլոր զաւակներուն համար, ինչ կրօնքի որ պատկանին անոնք. Եգիպտոս ճանչցած չէ կրօնական մոլեռանդութիւն, ան իր դուռները միշտ լայն բացած եւ իր ծոցին մէջ ընդունած է անխտիր բոլոր օգտակար տարրերը, առանց կրօնական նախապաշարումի։

«Մեր շարժումը հիմնուած է միութիւն նշանաբանին վրայ եւ կ'անդիտանայ նման նախապաշարում. բոլոր անոնք, որ դիտումնաւոր կերպով կը տարածայնեն, թէ ազատագրութեան շարժումը ղեկավարուած է մոլեռանդութեան զգացումներով, կ'ընեն ատիկա, որպէսզի կասկած ներշնչեն եւ անմիաբանութիւն սերմանեն հայրենիքի զաւակներուն միջեւ. կը վստահեցնեմ ձեզ, Եգիպտոս կը փափաքի բոլորին բարօրութիւնը»։

Ցետոյ սրբազան Հայրը, ի նպաստ հաշմանդամներուն եւ հայրենիքի համար նահատակուածներու որբերուն, Լեւա Մոհմէտ Նեկիպի յանձնեց 100 ոսկինոց երկրորդ չէք մը (տեղական թերթերը սխալմամբ այս գումարը նշանակած էին 1000. «Յ.») ։

Եւ հանդիսականներու կեցցէներուն եւ խանդավառութեան արտայայտութիւններուն մէջ, Եգիպտոսի մեծանուն վարչապետ - զօրավարը իր հետեւորդներով առաջնորդուեցաւ դէպի Առաջնորդարանի արտաքին դուռը։

Պարտէզին մէջ խռնուած ժողովուրդը անօրինակ ցոյցերով եւ կեցէներով կ'ողջունէր Եգիպտոսի իմաստուն ղեկավարը, մինչ վարչապետը կը գրկէր փոքրիկները, կը սիրէր ու կը համբուրէր զանոնք ճշմարիտ հօր մը սիրով եւ գորովանքով կը սեղմէր չորս կողմէ իրեն երկարած ձեռքերը եւ առանց դժկամակութեան կը ստորագրէր իրեն մատուցուած յուշատետրիկները։ Ժողովրդային համակրանքի եւ սիրոյ արտայայտութեան եւ ծափերու մէջէն Առաջնորդ Սրբազանը եւ Ազգ. Իշխանութեան անդամները առաջնորդեցին իրենց մեծանուն հիւրը դէպի արտաքին դուռը, ուր ինքնաշարժ առնելէ առաջ վարչապետը իր գլխարկը վերցուց անգամ մը եւս շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն եղած փառաւոր ընդունելութեան համար եւ ըսաւ. «Ուրախ մտայ ձեր եկեղեցին եւ ուրախութեամբ կը մեկնիմ ձեր պատրիարքարանէն» եւ մեկնեցաւ, մինչ ժողովուրդը կը շարունակէր ծափահարել եւ կրկնել. «Կեցցէ Եգիպտոսի իմաստուն վարչապետը եւ արի զօրավարը՝ Լեւա Մոհամէտ Նեկիպ»։

ԽՄԲ.— Յաջորդով՝ վարչապետը կ'այցելէ Ցուսաբերի Տունը եւ ներկայ կ'ըլլայ համերգին։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ազգայնական վարիչներէն 60 հոգի աքսորուեցան հեռաւոր վայրեր։

Արշակ Չօպանեան Պէյրութի մէջ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 20 Նոյեմբեր (Ցառաջ).— Մէկ ամիսէ աւելի է, որ մեր մէջ կը գտնուի հայ գրագէտներու նահապետը, Արշակ Չօպանեան։ Հիւրն է Անթիլիասի կաթողիկոսարանին եւ հոն ալ կը բնակի։ Կը նշանակէ՝ եկած է Միաբանութեան հրաւէրով։ Իսկ հրաւէրը եղած է՝ գրագէտի ներկայութեան իսկ տօնակատարելու անոր գրական վաստակին 65ամեայ յոբելեանը (ի բացակայութեան անգամ մը տօնուած է արդէն)։

Չօպանեանի ժամանումը հաղորդուեցաւ միայն ռամկավարներու «Զարթօնք» թերթին կողմէ։ Միւս թերթերը ետքը իմացան։ Ոչ իսկ Անթիլիասը նախօրօք տեղեակ պահեց Պէյրութի հայ գրական շրջանակները։ «Նայիրի» գրական շաբաթաթերթը արդարօրէն ձաղկեց Անթիլիասի այս անուշադրութիւնը։ Եւ դիտել տուաւ միաժամանակ, որ «պիտի չուզէինք «Զարթօնք»էն իմանալ «ընկեր» Չօպանեանի ժամանումը»։ Եթէ կ'ուզէին համազգային գոյն տալ յոբելեանին, գրագէտի անունին առջեւ պիտի չդրուէր կուսակցականի պիտակը։ Այս դիտողութեան վրայ ալ ռամկավար թերթը զգաստացաւ եւ այնուհետեւ գրագէտը կոչուեցաւ իբրեւ Արշակ կամ Պ. Արշակ Չօպանեան։

Մեղքը, սակայն, ռամկավար թերթինը չէր միայն։ Ինքը, յոբելեարն ալ չկրցաւ իր կուսակցականի, աւելի ճիշդ հակադաշնակցականի շապիկը ձգել Պէյրութի մաքսատան մէջ եւ ապա ոտք կոխել Անթիլիասէն ներս։ Նախապատրաստական աշխատանքներու յատկացուած սուլիխի մը ընթացքին, Չօպանեան, ի ներկայութեան Դաշնակցական ընկերներու սկսաւ փչել Դաշնակցութեան եւ... «Ցառաջ»ի դէմ (Չօպանեանի քաղաքական յամեցած մարդանքները քննադատող խմբագրականներու շարքի մը հրատարակութեան առթիւ)։ Ու այսպէս, յոբելեանի կազմակերպութիւնը, առջի մէկ օրէն դրուեցաւ ծախող հիմերու վրայ։

Անթիլիասի Միաբանութիւնը, օգտուելով Չօպանեանի ներկայութենէն, նախ քան յոբելենական բուն հանդէսի կազմակերպումը, ձեռնարկեց շարք մը հրապարակային դասախօսութեանց։ Հատ մը՝ Անթիլիասի մէջ, երկրորդը՝ օտար ունկնդիրներու համար եւ ֆրանսերէն լեզուով՝ լիբանանեան ակումբի մը (Cénacle Libanais) սրահին մէջ։ Երրորդ մը՝ Պէյրութի քաղաքային հայութեան համար՝ բողոքականներու ժողովարահին մէջ։ Եւ վերջապէս բուն յոբելենական հանդէսը, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 16ին։ Պէտք է ըսել, որ բոլոր հաւաքոյթներուն ալ ներկայ եղաւ հոծ բազմութիւն մը։ Ժողովուրդը չխնայեց իր յարգանքը բազմավաստակ գրագէտին հանդէպ։

Պէտք է սակայն ցաւով յայտնեմ այստեղ, թէ դասախօսութիւնները կատարեալ ձախողանք մը եղան եւ դժգոհ ձգեցին ընդհանրապէս բոլոր ունկնդիրները։ Առաջին դասախօսութեան, Չօպանեան, բեմը ազատ գտաւ՝ ի միջի այլոց եւ իր կեանքին ու գործին փառաբանանքը ընելու ըստ սովորականին, մէկիկ մէկիկ թուելով օտարներէն ստացած գնահատանքները։ Հայ ունկնդիրներու յատկացուած երկրորդ դասախօսութիւնը դպրոցական պարզ դասընթացք մըն էր «ի պէտս անգիտաց կամ զարգացելոց»։ Տաղտկալի եւ միօրինակ, իբրեւ նախատարերք հայ գրականութեան պատմութեան։

Մեծագոյն «ֆիասքօն» էր, սակայն, ֆրանսերէն լեզուով, օտար ակումբի մը մէջ եւ օտարներու համար կազմակերպուած «քոնֆէրանս»ը։ Նիւթը լաւ ընտրուած էր եւ կրնար խոր տպաւորութիւն ձգել, եթէ ներկայացուէր քննական — վերլուծական ձեւով։ Անախորժ ազդեցութիւն մը գործեց, սակայն, երբ Չօպանեան, ունկնդիրները դըրաւ դպրոցական աշակերտներու տեղ եւ Հայոց մշակոյթին համաշխարհային քաղաքակրթութեան բերած նպաստին շուրջ խօսեցաւ անցքերու եւ անուններու չոր ու տափակ յիշատակութիւններ միայն ընելով։ Մանաւանդ որ ժամանակագրական կապ ալ չէր պահեր երբեմն եւ դարէ դար կ'ոստոստէր եւ ետ ու առաջ կ'երթար, դէպքերու եւ դէմքերու անյարիր դասաւորումով մը։ Հայ ունկնդիրներու համար շատ սովորական բաներ էին ըսածները։ Մեր մշակոյթի պատմութեան քիչ թէ շատ ծանօթ օտարներն անգամ զարմացան, որ վեթերան հայ գրագէտ մը, այսքան տարրական — վարժապետական ձեւով կը խօսի՝ բովանդակութեամբ այնքան հարուստ նիւթի մը շուրջ։

Բարեբախտաբար կար տարիքի արդարացում մը։ Ապա թէ ոչ ձախողանքը պիտի մնար աներացատրելի օտարներու համար։ Ու դարձեալ, բարեբախտաբար, մեծ թիւ մը չէին կազմեր օտար ունկնդիրները եւ սրահը, աւելի քան երեք չորրորդով լեցուած էր Հայերով։ Այսպէս, նուաստացումը պիտի դառնար աւելի լայն շրջանակներու սեփականութիւնը, Պէյրութի մէջ։

Ամէն պարագայի տակ, յոբելենական հանդէսին ներկայ ունկնդիրներու համրանքը եկաւ հաստատել թէ հայ ժողովուրդը, իր բոլոր խաւերով ու հոսանքներով, գիտէ գնահատել վաստակաւոր

յոբելեարը, նկատի ունենալով անոր անցեալն ու մատուցած ծառայութիւնները :

Այժմ, Զօպանեան կը պատրաստուի ճամբորդել Դամասկոս եւ Հալէպ, ուր եւս կազմակերպուած են յոբելենական հանդիսութիւններ :

Կր տեղեկանամ, թէ Պէյրութի ձեռնարկին նիւթական կողմն ալ եղած է գոհացուցիչ : Միեւնոյն յաջողութիւնը կ'ակնկալուի Սուրիոյ երկու քաղաքներուն մէջ :

Ընելիք չունիմ, եթէ յոբելենական այս հանդիսութեանց նախաձեռնարկ մարմինները կամ անձերը, այս եղանակով, հայ ժողովուրդի բարոյական գնահատանքն ու յարգանքը կ'ուզեն արտայայտել ալեւոր դրագէտին հանդէպ : Այդ գնահատանքին ու յարգանքին արժանի է ան, ինչ որ ալ ըլլան կարգ մը վերապահութեանց չարժառիթները : Բայց, եթէ այս ձեռնարկները կ'ըլլան նաեւ ապահովելու անոր ապրուստը, իր ծերութեան այս օրերուն, ընդվզում միայն կրնայ պատճառել այն մտածումը, թէ կարելի է ութսունամեայ դըրագէտ մը բեմէ բեմ գլորել հինդ, տասը եւ աւելի անգամներ, միշտ հասնելու սահմանուած դրամը դրպանէն անպակաս ընելու համար :

Ո՞ւր է աղա - փաշա Բարեգործականը : Ո՞ւր են ազգին հարուստ ջոջերը : Չէ՞ն կրնար հանգստեան բաւարար կենսաթոշակ մը սահմանել ծերունի վաստակաւորին, որպէսզի անոր ի պատիւ կազմակերպուած այս հանդիսութիւնները մնան իրենց բարոյական բարձրութեան վրայ, փոխանակ դառնալու հրապարակային հանգանակութեան ձեռնարկներ : Նուաստացուցիչ եւ վիրաւորիչ, միանգամայն, թէ՛ յոբելեարին եւ թէ՛ հայ ժողովուրդի վարկին ու արժանապատուութեան համար :

КԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԹՈՇԱԿԸ

Միացեալ Նահանգներու Նախագահին տարեկան թոշակն է 35 միլիոն 714.000 Ֆրանք, նաեւ 18 միլիոն Ֆր. իր ծախքերուն եւ 14 միլիոն ճամբորդութիւններուն եւ ընդունելութեան համար : Իսկ նախագահութեան պաշտօնատեղիին՝ Սպիտակ Տունին պաշտօնէութեան թոշակներուն եւ միւս ծախքերուն յատկացուած է 681 միլիոն :

Նախագահի փոփոխութեամբ վարիչ շրջանակի բարձր պաշտօնեաները միայն, մօտաւորապէս 2000, կը դադրին գործելէ, մինչ Ամերիկա ունի 2 միլիոն 600.000 պաշտօնեայ :

Ամերիկեան պաշտօնեաները ուէէ հանգստեան թոշակ չունին :Թրումըն քաշուելէ ետք իբրեւ հանգստեան կոչուած գնդապետպիտիտանայամիսը95 տոլար : Բայց կրնայ միլիոններ շահիլ երբ ընդունի իր յիշատակները գրել : Նաեւ Թէքսասի գլխարկի մեծ գործարան մը առաջարկած է անոր փոխնախագահի եւ վաճառումներու հակակշիռի պաշտօնը իբրեւ նախագահ իր շահած թոշակին չափ թոշակ վճարելով :

Արտաքին Նախարար Էչիսըն պիտի քաշուի իր ագարակը եւ պիտի զբաղի հոն իր սիրած արհեստով, աաղձագործութեամբ, կամ պիտի վերսկսի իր փաստաբանական ասպարէզը :

Վահան Տոտոմեանց

Լոյսի հաղիւ բարակ շող մը դէպի իմացականութիւնը կը տանի իրերը, մարդերու դէմքերն ու գիրերը : Սակայն առանց դժգոհութեան եւ համակերպած այդ շատ քիչ լոյսին հետ ալ, կը շարունակէ աշխատիլ «համագործակցականի» տեսութեան հայ միակ եւ մեծանուն մասնագէտը :

Ձեխոսլովաքիայէն վերջ Պուլկարիա, անկէ ալ Իտալիա՝ Հռոմ, կը քաշքշտէր տաժանելի կեանք մը վերջին տարիները, երկրէ երկիր իր կնոջ եւ զաւակին հետ : Դժնդակ մանաւանդ մտաւորականի մը համար, երբ ամէն անգամ կը խանգարուի գործը :

Հռոմի մէջ, իր ընտանիքին հետ քաշուած Մըխիթարեաններու վանքին մէջ, կր շարունակէր իր աշխատանքները :

Լուիճի Լուծծաթի կ'ըսէր Տոտոմեանցին համար է որ ի գործերը ծանօթեն ոչ թէ թարգմանութեան բոլոր կարեւոր լեզուներով, տտոր համար է որի գործերը ծանօթ են ոչ թէ թարգմանութիւններով այլ իրենց բնագիրներով : Անթոնի Մաֆի զայն կը կոչէ «հանդարտ եւ բարի, ինչպէս բոլոր ուժեղ մարդիկը » :

Վահան Տոտոմեանց ծնած է Աստրախան 1875-ին : Բարձրագոյն ուսումը ստացած է Գերմանիա եւ Զուիցերիա : Հետեւելով ընկերային գիտութեանց, վկայուած է Պրիւքսէլի համալսարանէն 1898ին :

Վերադառնալով հայրենիք նուիրուած է Համագործակցականի ուսումնասիրութեանց, միշտ պահելով իր կապերը արտասահմանի հետ :

«Համագործակցութեան եւ տնտեսագիտութեան դասախօս եղած է Թիֆլիսի եւ Փեթերսպուրկի բարձրագոյն դպրոցներու մէջ :

Իր գլխաւոր գործերն են «Puissance de la Cooperation» (1899), Histoire de la Cooperation եւ Théorie de la Coopération :

Դասախօս եղած է Պերլինի առեւրական բարձրագոյն վարժարանին եւ Փրակայի համալսարանին մէջ, ինչպէս եւ Լուիճի Լուծծաթիի հիմնած «Համագործակցութեան ազատ համալսարանին» մէջ :

1921ին պատուոյ անդամ ընտրուեցաւ «Միջազգային համագործակցական դաշնակցութեան » :

Իտալերէն լեզուով գրած է «Համագործակցութիւնը Ռուսիոյ մէջ» (1919), «Հայաստան տնտեսական տեսակէտով» (1919), «Տնտեսական եւ ընկերային վարդապետութեանց պատմութիւնը » (1922), Միջազգային համագործակցական կազմակերպութեան սկզբունքը եւ պատմութիւնը :

Անցեալ տարի Իտալացի հրատարակիչներ հրատարակեցին իր Cooperazioneգիրքը : Այս առթիւ գնահատական տողեր երեւցան Իտալական մամուլին մէջ իր կեանքի եւ համագործակցականներու մէջ իր ունեցած դերի մասին :

Անխոնջ ծերունին որ այժմ փոխադրուած է Փարիզ, պիտի շարունակէ «Համագործակցականի» մասին իր յօդուածները Ֆրանսական թերթերու մէջ ալ : Խոստացաւ վերսկսիլ իր աշխատակցութիւնը «Յառաջ»ին : (ընդհատած էր վերջին պատերազմէն ի վեր, դէպքերու բերումով)

Բարի գալուստ, ուժ եւ կորով կը մաղթենք մեր վաստակաւոր բարեկամին :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հակառակ աննպաստ օդին կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր սրահը :

Օրուան նախագահը, ընկեր Ջէքեան բացուած յայտարարեց հանդէսը «Մշակ բանուորով», Նոր Սերունդի երգչախումբի կողմէ : Ընկերը նկարագրելով Դաշնակցութեան դերը, եզրակացուց թէ աւելի քան երբեք պարտաւոր ենք փարիլ մեր սրբութեանց : Օր. Ռ. Սեդրակեան յաջողութեամբ արտասանեց Գովք Հայաստանի (Եղիշէ Չարենց), Նոր Սերունդի կողմէ Օր. Ա. Ստեփանեան կարդաց ուղերձ մը սահուն կերպով : Օր. Ա. Սեդրակեան իր հարազատ ձայնով երգեց «Ծաղկոց մտայ» եւ «Քեզ եմ մնում», Տիկին Ա. Բալուեան իր յստակ առոգանութեամբ արտասանեց «Ամէնէն լաւ տունը» (Յ. Թումանեանի) եւ ջերմ ծափերու վրայ երգեց եւ արտասանեց քանի մը ուրիշ կտորներ :

Օրուան բանախօսը ընկեր Հ. Բալուեան բացատրեց թէ պարագաներու բերումով կուսակցութիւնը լծուած է խաղաղ եւ շինարար աշխատանքի ,սպասելով լաւագոյն օրերու ,առանց հրաժարելու իր հիմնական պահանջներէն :

Հանդէսը վերջացաւ «Յառաջ Նահատակ» խմբերգով :

Ն. Այտապիրեան

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Անցեալ Շաբաթ իրիկուն քաղաքապետարանի սրահին մէջ տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը : Տարեդարձ մը, որ մեր հեռաստին ժողովուրդին փառքն է, ներշնչման ջինջ աղբիւրը :

Բացումը տեղի ունեցաւ, «Մարսէյյէզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով : Նոր Սերունդի մեր տղաքն ու աղջիկները յաջողութեամբ երգեցին, ղեկավարութեամբ երիտասարդ Ս. Թիւթիւնճեանի : Կը նախագահէր ընկեր Տիգրան Ջէքեան, որ իր կարճ եւ գեղեցիկ ճառով մեծ տպաւորութիւն ձգեց ներկաներուն վրայ : «Հին սերունդը, պատմական թուականի մը փառքը կերտեց, յանուն յաւիտենական հայրենիքին : Այսօր տարագիր ենք, բայց հպարտ, քանի որ Դաշնակցութիւնը, հակառակ իր վէրքերուն, կը մնայ պատնէշին վրայ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Օր. Արշալոյս Սեդրակեան (Ս. Էթիէնէն) որ, իր երգերով մեր շրջանի հանդէսներուն փայլն է, Սէն Շամոնի գաղութին համար, անակնկալ մը եղաւ, Տիկին Արմենուհի Բալուեանի ներկայութիւնը :

Համակրելի Տիկինը իր գեղեցիկ ու քաղցր ձայնով, երգեց կտոր մը Մեսումենցէ, բոլորս տանելով հայրենի գաւառ : Խոր յուզումով արտասանեց Սիամանթոյի «Ա վմր մոխիր»ը, երգեց նաեւ Ս. Թիւթիւնճեան : Օրուան բանախօսը, ընկեր Հր. Բալուեան պատկերացուց զանազան դրուագներ, որոնք կր փաստէին թէ հայ ժողովուրդը գիտէ ոչ միայն մեռնիլ, այլ եւ մեռցնել : Թելադրեց որ գաղութներու հայ տարագիրները իրար սիրեն, իբրաւ նեցուկ հանդիսանան վաղուան անստոյգ օրերուն համար :

Հանդէսին պաշտօնական բաժինը լրացած ըլլալով, Malian նուագախումբը եւ երիտասարդու —

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Թ.— ՄԱԹԱ ՀԱՐԻԻ ԱՂՋԻԿԸ

Պանտա շատ ընկերական էր : Ճափոնցիներ եւ Ինդոնեզիացիները իրարու կը խառնուէին ու կը հաւաքուէին ընկերային գետնի վրայ :

Ծագող Արեւի զաւակները որոշած էին ստեղծել Ինդոնեզիական ներքին պահակազօրք մը, բայց կ'ուզէին վստահ ըլլալ, որ զինուորական այս կազմակերպութիւնը պիտի չըմբոստանար Ճափոնի դէմ : Առաջնորդներ կ'ընտրուէին եւ յաճախ կ'ընտրուէին Պանտայի տունը — ընկերային եղանակով :

Հոս էր որ Պանտայի կեանքին մէջ սկսաւ նոր գլուխ մը :

Կ'ուզէր սիրել եւ ուզուիլ : Իր հաւաքոյթներէն մէկուն մէջ տեսաւ այն մարդը, որ, գիտէր թէ պիտի փոխէր իր կեանքը : Ան նախ գնդակ խաղաց Ճափոնցիներու հետ եւ կազմակերպեց անոնց համար, անոնց ուզած Ինդոնեզիացիներու ներքին պահակազօրքը Իրակային մէջ, սակայն, անիկա, պահակազօրքը հայրենասէր շարժման առաջին եւ ամէնէն ակատորերկրեայ առաջնորդներէն էր : Կ'ուզէր, որ այս նոր Ինդոնեզեան ներքին պահակազօրքը կռուէր Ճափոնի դէմ, գործակցէր Հոլանտացիներուն եւ միւս դաշնակիցներու հետ, պարտութեան մատնելու համար Ճափոնը, եւ ետքը, տիրանալու Ինդոնեզիոյ նոր Միացեալ Նահանգներու կատարեալ անկախութեան : Խելացի մարդ մըն էր ,քաջ մարդ մը եւ աւելի երիտասարդ՝ քան Պանտան : Սիրուած էր իր երկրի երիտասարդութենէն եւ Ճափոնցիները կը թուէին երջանիկ ըլլալ զայն իրենց շարքերուն մէջ ունեցած ըլլալուն համար :

Վայրագ ու բուռն բան մը կար այս մարդուն եւ Պանտայի միջեւ : Կոչենք զայն Ապտուլ : Ապտուլ կը սիրէր զայն եւ յաճախ կը տեսնէր, բայց անոր միակ սէրը իր հայրենիքն էր : Հրապուրուած էր անոր գեղեցկութեամբ, ուշիմութեամբ եւ արթնամտութեամբ, բայց գիտէր, թէ շատ տարիքոտ էր : Եղածը ուրեմն պարզ գործ մըն էր իրեն համար, գեղեցիկ ու երջանկաւէտ գործ մը : Պանտայի համար սակայն, նոյն այդ եղածը խորունկ սէր մըն էր :

Ապտուլ կատարեալ վստահութիւն ունէր Պանտային վրայ : Պատմեց անոր իր ստորերկրեայ շարժման մասին : Պանտա միացաւ շարժման . միացան հազարաւոր Ինդոնեզիացիներ : Ճափոնցիները եկած էին իբրեւ ազատարարներ, բայց դարձած աւելի բռնակալներ քան Հոլանտացիները : Բարօրութիւն խոստացած էին, բայց Սինկափուրի, Հնդկաչինի, Պիրմանիոյ, եւ Փիլիփեաններու մէջ իրենց յաղթանակները մեծամոլ դարձուցած էին զիրենք : Խոստացան անկախութիւն, բայց երբեք չտուին : Երկրէն դուրս տարին իրենց գտած ամբողջ բրինձը, իւղը, ձգախէժը, քինինը, քարիւրան, հանքային նիւթերը : Տարին Ինդոնեզիացի աշխատաւորական բազմութիւններ ճամբաներ շինելու համար Մալայայի Սիամի, Նոր Կուինէայի եւ Սումաթրայի մէջ : Ինդոնեզիացիները գործածեցին իբրեւ գերիներ : Սով կար երկրին մէջ :

Պանտա այժմ կ'աշխատէր երկու կողմին համար ալ ,— — Ճափոնցիներուն եւ ստորերկրեայ շարժման : Ապտուլ, որ աւելի վերջը պիտի դառնար ազատ Ինդոնեզիոյ առաջնորդներէն մէկը, գաղտնօրէն ծրագրեց Ինդոնեզեան նոր բանակի մը կորիզը դարձնել Ինդոնեզեան ներքին պահակազօրքը : Իր յաջորդ քայլը եղաւ այս կազմակերպութիւնը տրամադրել՝ Առանցքին դէմ կռուող Հոլանտացիներուն եւ դաշնակիցներուն :

Ապտուլ դարձաւ հոգեւոր առաջնորդը այս նոր շարժումին, ազատելու համար Ասիոյ զանազան մասերը ճափոնական մենատիրութենէն : Գաղտնի կապեր ունէր Հնդիկ մեծ առաջնորդներկանտիի եւ Նեհրուի հետ : Կ'ուզէր Արեւմուտքի յաղթանակը եւ անկախ Ինդոնեզիա մը :

Պանտա դարձաւ իր լաւագոյն գործակալը : Մաթա Հարիի աղջիկը գերազանցեց իր մայրը : Ան էր որ երեւան հանեց ճափոնական ծրագիրներու Կուատալքանալի ճակատամարտին համար եւ ճափոնական ձեռքերու մէջ գտնուած մթերքներու քանակը : Տեղեկութիւն ունէր ան զինուորական կեդրոնացումներու, օդանաւային օդական ուժերու եւ նաւերու շարժումներու մասին :

Թարգմ. Կ. Գ.

Բ. ՋԻՆԿԸՐ

Յ « Յ Ա Ռ Ա Ջ »

[illegible]

թիւնը, մինչեւ առտու պարեցին, ու երգեցին : Ափսո՛ս որ, շատ շատեր զրկուեցան այս բացառիկ պատեհութենէն, մեր զմայլելի ժողովրդական երգերէն եւ հայրենասիրական արտասանութիւններէն, որոնք խոր տպաւորութիւն գործեցին բոլոր ներկաներուն վրայ :

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ

Մոսկուա նորէն ջուրը ձգեց

ՔՈՐԷԱՅԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ

Ազգաժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Վիշինսկի, որ միեւնոյն ատեն արտաքին նախարար է, նորէն ջուրը ձգեց Քորէայի զինադադարը, անընդունելի համարելով Հնդկաստանի ծրագիրը :

Եւ որովհետեւ ամէն չարիք բարիք կը ծնի, այս մերժումն ալ պատճառ եղաւ որ մեղմանայ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ ծագած տարակարծութիւնը՝ նոյն ծրագրի մասին :

Վիշինսկի յայտարարեց թէ Հնդկաստանի բանաձեւը որեւէ գործնական արժէք չունի, պատերազմը վերջացնելու համար : Հետզհետէ աւելի տաքնալով, մեղադրեց Մ. Նահանգներուն բռնած դիրքը, որ թոյլ չի տար գերիները վերադարձնել բռնութեամբ : Եւ նորէն կրկնեց թէ համայնավար գերիները խոշտանգուած են, թէ Ամերիկացիները չեն ուզեր դադրեցնել պատերազմը, թէ ամերիկեան տեսակէտը կը հակասէ Ժընեւի պայմանագրին եւն. : Հնդկաստանի հետ բարեկամ ըլլալով հանդերձ, Վիշինսկի հեգնական խօսքեր ուղղեց նաեւ հնդիկ պատուիրակին : Միեւնոյն ատեն մերժեց Մեքսիկայի եւ Փերուի բանաձեւերը, եւ պահանջեց անմիջապէս դադրեցնել պատերազմը, համաձայն լեհական ծրագրին :

✕ Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին պետը, զօր. Պրէտլի, յայտարարեց թէ զօր. Այզընհաուըր Քորէա գացած ատեն պիտի այցելէ ռազմաղաշտին մինչեւ առաջին գիծերը, խօսելու համար զինուորներուն հետ : Հիւլէական զէնքերու գործածութեան մասին ալ խօսելով, զօրավարը բսաւ.

— «Անոնց գործածութիւնը չարդարանար ռազմագիտական տեսակէտով, որովհետեւ բուն նշանակէտները Քորէայի կամ Չինաստանի մէջ չեն գտնուիր, այլ Ռուսիոյ մէջ, իսկ մենք պատերազմ չենք մղեր Խ. Միութեան դէմ : Ռազմավարական տեսակէտով, պէտք է ունենանք նշանակէտ մը որ արժէ : Առ այժմ դժուար է գտնել այդպիսի նշանակէտ մը : Եթէ թըշնամին մեր զօրքին դէմ համախմբուի վճռական յարձակումի մը համար, այն ատեն կարելի է փորձուիլ հիւլէական զէնքերը գործածելու :

✕ Հարաւ. Քորէայի նախագահը, Սինգման Ռի, յայտարարեց թէ պիտի առաջարկէ զօր. Այզընհաուըրի երկու միլիոննոց բանակ մը կազմել, մինչեւ Եալու քշելու համար թշնամին : Աւելի յառաջ երթալով, նախագահը բսաւ.— «Միայն Մոսկուան ամբակոծելով կրնանք վերջացնել պատերազմը» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՔՐԷՇԻ վերաշինութեան համար ծրագիր մը մշակուած է որ կը նախատեսէ նաեւ ստորերկրեայ երկաթուղի մը (մեթրօ) : Այս առթիւ մըրցումի ելած են Ռումանիոյ երաժշտագէտներն ու երգահանները, չարունակ նոր երգեր յօրինելու համար :

ՓՐԱԿԱՅԻ դատավարութեան Բչ. օրուան նիստին մէջ, 39 տարեկան Հրեայ մը, Ռուտոլֆ Մարկոլիուս, որ արտաքին առեւտուրի փոխ-նախարար եղած է, «խոստովանեցաւ» թէ մեծագումար չահեր դիզած է ի նպաստ Իսրայէլի եւ Հրեաներու, Չեխոսլովաքիա բնակին թէ դուրսը : Ուրիշ Հրեայ մը եւս, Լոպէլ, նոյնպէս փոխ-նախարար, հաստատեց թէ երկուքը միասին առեւտրական գործառնութիւններ կատարած էին ի վնաս չեխ ժողովուրդին, թէ դաւ մը սարքուած էր, խարդախութիւններ գործելու համար Խ. Միութեան դէմ, ի շահ Իսրայէլի : — Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը բուռն խմբագրական մը հրատարակեց Սիոնականութեան դէմ, ձաղկելով զայն «իբրեւ գործիք ամերիկեան աշխարհակալութեան : Ամերիկացիները նախայարձակման խարիսխի մը վերածած են Իսրայէլը, ընդդէմ խաղաղութեան ճակատին եւ չղթայակապ արաբ ազգերուն» :

ՓԱՐԻԶԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ընդհ. գործադուլ մը սարքած են վաղը, հինգշաբթի ժամը 10էն 16: Ուսանողական ճաշարաններն ալ պիտի փակուին :

ՖՐԷՆԻ ԲԱՆՏԻՆ մէջ 90 դատապարտեալներ կամաւոր ծոմ կատարել սկսան անցեալ հինգշաբթի, իբրեւ բողոք զանազան կանոնադրութեանց դէմ : Երեսունը կը շարունակեն ծոմը :

ԾԱՆՐ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ պատահեցան Պոլոնյի եւ ուրիշ կարգ մը քաղաքներու մէջ, իբրեւ հետեւանք տեղատարափ անձրեւներու :

ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է այց մը: Pére Lachaiseի գերեզմանատունը, այս կիր. ժամը ճիշդ 3ին : Այս առթիւ պիտի այցելեն նաեւ Ախարոնեանի, Խատիսեանի, Անդրանիկի գերեզմանները :

Այցելութենէն վերջ ժամը 4—6, մասնաւոր հաւաքոյթ Le Khideve սրճարանի սրահին մէջ, 9 Place Gambetta, métro Pére Lachaise :

Հաւաքոյթի ընթացքին յարգանքի խօսք՝ ողբացեալ ընկերներու մասին :

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի՝ ընկերներն ու համակիրները :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

Հաւաքավայր Gambettaի մեծ դրան առջեւ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 30 Նոյեմբեր

Կիրակի, ժամը 16 — 24

HOTEL GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ՝

ՊԱՐՈՆ ԳԱՐԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

Défilé des mannequins — Maggy Rouf, Mendel

Attractions, 2 Օրքէսթր

Խճողումի եւ դժուարութեանց տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները, դիմելով՝

Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Tél. PRO. 03-19:

Պ. Վահէ Չիլինկիրեանի, 24, rue Feydeau, Tél. CEN. 48-51:

Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue Rochambeau, Tél. TRU. 47-48:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Պ. Արշակ Մկրեան 5000 ֆր. կը նուիրէ Անտիլլի ծերանոցին իր զոքանչին՝ ապաքինման առթիւ : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի 30 նոյեմբեր, ժամը 10.30ին ԳԵՐԱ. ՊԱՅԾԱՌ Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ կը պատարագէ Enghienի ֆրանսական St. Joseph եկեղեցին :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

Հաղորդակցութիւն՝ Gare du Nordէն 9.30ին կամ Porte Clignancourtէն 154 օթօպիւսը:

Վերի հասցէով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, մէթրօ Քատէ:: Դասախօս՝ ընկ. Աշոտ Խաչիկեան : Նիւթը՝ «Հայաստանի ներկայ սահմանները» :— Հայերէնի դասերը ժամը 8.15ին :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԱՇՈՏ ՊԱՏՄԱԳՐԵԱՆ : Նիւթ՝ Հայ ժողովրդական երաժշտութիւնը : Մուտքը ազատ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 30 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 24, **Salle des Fêtes, Rue Voltaire**

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ R. BLEUSEի

U. J. A.ի Promotion d'Honneurի բարձրացման առթիւ կնքահայրութեամբ JACQUES HÉLIANի

Cabaret Le Jockeyի ամբողջական յայտագիրը :

Հայկական գեղարուեստական բաժին, Վարդիվանեան իր նուագախումբով (ֆրանսական ճայնասփիւռէն) :

Հաղորդակցութիւն. — Մեթրօ Charenton Ecoles l'Union:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 27 Novembre 1952 Հինգշաբթի 27 ՆՈՅԵՄԲ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6926-Նոր շրջան թիւ 2337 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒԲԷՆԸ

Այսօր, 27 Նոյեմբեր, առաջին տարելիցն է ողբացեալ Ռուբէնի մահուան:

Երկու օր ետքն ալ, Նոյ. 29ին, Լեւոն Շանթը պիտի կորսնցնէինք:

Տակաւին երկար պիտի գրուի այս անփոխարինելի կորուստներու մասին, որոնց համբանքն անգամ սարսուռ կ'ազդէ, եթէ միայն վերջին տարիները հաշուենք ...

Պատահաբար կ'արձանագրենք շարք մը ծանօթ անուններ, — Վարանդեան, Ահարոնեան, Սեպուհ, Ջամալեան, Խատիսեան, Ա. Համբարձումեան, Գիւլխանդանեան, Օհանջանեան, Աղբալեան, Բժ. Տէր Դաւթեան, Լ. Նազարեանց, Գ. Իփէկեան:

Ամէն մէկը օժտուած՝ բազմակողմանի արժանիքներով: Իւրաքանչիւրը իր արիւնը քամած՝ բազմազան ասպարէզներու մէջ: Մարտական յեղափոխականէն մինչեւ մտաւոր վաստակը:

Ամէն ինչ «ի լինելութեան» էր մեր մէջ: Է՛ տակաւին:

Ո՛վ որ հանրութեան ծառայելու կամք, պայքարելու կորով ունէր, կրակը նետուեցաւ ինքնաբերաբար:

Անգէտ օրէնք մը կը թելադրէր որ իւրաքանչիւրը ի հարկին տասնապատկուի, գոհացնելու համար օրուան պահանջները:

Այս «բազմապատկութեան» ամէնէն յատկանշական տիպարը կը ներկայացնէ Ռուբէն Տէր Մինասեան:

Բախտաւոր բնատուրքի զաւակ, տոտու մը կ'արհամարհէ ամէն վայելք եւ ապագայ, լեռ բարձրանալու համար:

Առաջին օրէն իսկ, իր վրայ խորապէս ազդած էր «Կարմիր հնոցը», զոր վարպետի գրչով կը նկարագրէ իր Յուշերուն մէջ:

Կը դառնայ հասարակ զինուոր, զէնքեր եւ բեռներ փոխադրելով սարէ սար: Ձիւն - ձմրան կամ հրակէզ արեւուն տակ:

Ի բնէ ուշիմ եւ աշխոյժ, շուտով աչքի կը զարնէ իբրեւ առաջնակարգ ռազմիկ եւ ղեկավար:

Տարիներ ետք, Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, բացառիկ յատկութիւններ կը ցուցնէ իբրեւ քաղաքական միտք:

Նոյն յատկութիւնները շատ աւելի բիւրեղացած, հասունցած էին Հայաստանի հանրապետութեան շրջանին եւ տարագրութեան մէջ, երբ կը գործէր իբրեւ անդամ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գերագոյն մարմնին: Եւ իբրեւ Նախարար:

Չէ եղած քաղաքական ձեռնարկ մը, ուր Ռուբէն տիրական դեր մը կատարած չըլլայ, իր սրատեսութեամբ եւ հմտութեամբը:

Գիտական միտքը եւ անողոք տրամաբանութիւնն էին որ կը գործէին իր մէջ, որեւէ հարցի լուծման առեն:

Ոչ ոք իրեն չափ խորապէս ուսումնասիրած էր Հայաստանի եւ հարեւան երկիրներու աշխարհագրութիւնը: Քաղաքականէն մինչեւ ռազմականը: Տնտեսականէն մինչեւ ջրագրականը:

Թանկագին մենագրութիւններ են իր ուսումնասիրութիւնները՝ Վասպուրականի, Տարօնի, Բագրեւանդի եւ Կովկասեան Հայաստանի մասին:

Իր մէկ հատորը, «Հայաստանը Միջ - ցամաքային ուղիներու վրայ» որ հրատարակուեցաւ 1948ին, առաջին ձեռնարկն է իր տեսակին մէջ:

Անշուշտ անոր լրացուցիչ մասը կը կազմէ «Կիլիկիա»ն, որ կը մնայ ձեռագիր:

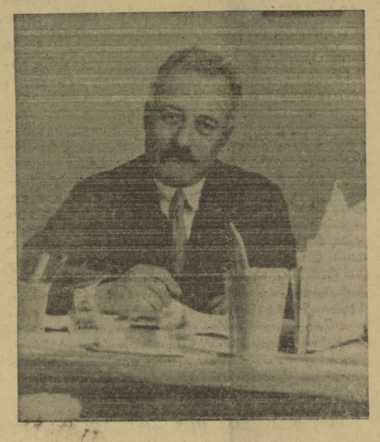
Այս բոլորը, իր անմահ «Յուշեր»ով, կը կազմեն գանձարան մը որ կրնայ ամբողջ սերունդներ թրծել: Ոչ միայն իբրեւ ներշնչարան, այլ եւ իբրեւ պատրաստ պաշար: Մատչելի բոլորին համար: Առանց դաւանանքի խտրութեան:

Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ Ռուբէնն ալ օր մը պիտի դառնայ առաջնակարգ հեղինակ, — ինք որ յաճախ կը հեգնէր «գրողները», իբրեւ պատասխանատու շատ մը չարիքներու ...

Ինչպէս քաղաքական կեանքի մէջ, այս ճակատին վրայ եւս մնաց ինքնատիպ: Իր մտածումներով, լեզուով եւ արտայայտութեամբ:

Իր յուշերուն եւ վերլուծումներուն մէջ պատկերներ, էջեր կան որոնց առջեւ պիտի խոնարհէր վաւերական գրագէտ մը:

Շ.

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
որուն մահուան Ա. տարելիցն է այսօր, 27 Նոյ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՋՆՈՒԱԿԱՆ ՄՐՑԱԿԻՑՆԵՐ

Զօրավարը յաղթեց, կառավարիչը պարտուեցաւ: Առաջինը, երկու ամիսէն կը գրաւէ Միացեալ Նահանգներու նախագահական աթոռը: Երկրորդը, հաւանաբար, քաշուի իր նահանգը եւ քաղաքական գործերով չզբաղի:

Կատաղի պայքար մըն էր, որ տեղի ունեցաւ: Շատ ծանր մեղադրանքներ եղան երկու կողմէն:

Հանրապետականները ամէն անպատեհ երեւոյթի, ամէն օժրախտութեան պատասխանատու հռչակեցին դիմացի կուսակցութիւնը.

— Եթէ կարմիրները կը վխտան պետական պաշտօնատուներէն ներս, յանցաւորը Թրումընն է: Եթէ ապականութիւն եւ սանձարձակ կաշառակերութիւն կան Ուաշինկթընի մէջ՝ մեղաւորը օրուան կառավարութիւնն է: Եթէ պատերազմ կայ Քորէայի մէջ, կը նշանակէ թէ արտաքին նախարարը անճարակ է ...

Եւ ուրիշ ինչե՛ր, ինչե՛ր...

Դեմոկրատները յայտարարեցին թէ հակառակորդները սուտ կը խօսին, իրենց առաջնորդները կը պատկանին «հին գլուխ» յետադիմականներու պահակախումբին: Որոշ ծրագիր ու քաղաք. — տնտեսական ուղեգիծ չունին: Երբ անոնք գործի գլուխ անցնին, պիտի պայթի երրորդ աշխարհասասան պատերազմ մը ...

Ռամկավար թեկնածուն քուէարկութեան արդիւնքը հազիւ լսած էր, երբ իր ջերմ շնորհաւորութիւնները հեռագրեց յաղթական զօրավարին ու յետոյ յայտարարեց.

— Այզընհաուըր մեծ զինուորական մըն է: Ներկայ ընտրական պայքարին մէջ, եղաւ շատ եռանդուն ու անվեհեր հակառակորդ մը: Գիտեմ որ իր այդ առաքինութիւններով պիտի առաջնորդէ մեզ՝ յառաջիկայ չորս տարիներուն: Հիմա պէտք է խտացնենք մեր շարքերը: Այն խնդիրը, որ մեզ բոլորս կը միացնէ, աւելի մեծ է քան այն կռիւը, որ մեզ կը բաժնէր ...

Զօրավար Այզընհաուըր պատասխանեց կառավարիչին.

— Շնորհակալութիւն՝ ձեր յարգալիր ու վեհանձն մաղթանքներուն համար ...

Երկուքն ալ եղան ազնուական մրցակիցներ ու, արեւը չծագած, մոռցան բոլոր քէները՝ յանուն հայրենիքին գերագոյն շահերուն:

Մե՞նք ինչ պիտի ընէինք:

Տասնեակ պատասխանը սխալ կը թուի ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑ ՄԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր բուռն տեսարաններ պարզուեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, ընդհ. ներման օրինագծին վիճաբանութեան առթիւ:

Օրինագիծը որմէ պիտի օգտուին 23.000 «գործակիցներ», կը քուէարկուի յօդուած առ յօդուած, ձախերու ընդդիմութեան հանդիպելով:

Երեքշաբթի օր ունկնդիրներու սրահին մէջ ընդունուած էին խումբ մը Դիմադրականներ, եւ երկու միջադէպեր պատահեցան: Դադարի պահուն, երբ երեսփոխանները դուրս կ'ելլէին, Դիմադրականները սկսան թնդացնել «Արձակաղէններու երգը» եւ «Մարսէյեէզ»ը: Քանի մը համայնավար երեսփոխաններ ծափահարեցին, «կեցցէ Դիմադրական ճակատը» եւ «Անկցին գործակիցները» աղաղակելով:

Երկրորդ միջադէպը ծագեցաւ կէս օրէն ետք, երբ չափաւոր երեսփոխան մը, Սեւ, բողոքեց այս ցոյցին դէմ, «անթոյլատրելի» գտնելով:

— Ո՞ւր կ'երթանք այսպէս, եթէ ամէն մէկս իր բարեկամները հրաւիրէ, անձնական զգացումներ յայտնելու համար: Ես ալ կրնամ հարիւր հոգի բերել որոնք Վէրտէօնի շքանշան ստացած են:

Համայնավար երեսփոխան մը սկսաւ խնդալ, բացագանչելով. — Այո, կրնաք միայն «քոլլապօ»ներ (գործակից) բերել:

Ուրիշ համայնավար երեսփոխան մը, Քանփէն, աւելի ծանր լուտանքներ արձակեց.

— Օրինագծին քննութեան սկիզբէն ի վեր զարշելի եւ նողկալի եղաւ ձեր դիրքը, Պ. Սեւ: Երբ ուրիշներ կը տառապէին չարաչար, դուք Յուդայի արծաթները կը ժողվէիք, հայրենասէրներու արեան մէջ թաթախուած դրամները...

Մինչ կարմիրները կը ծափահարէին, Նախագահ Էռիօ կարգի հրաւիրեց Քանփէնը: Զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն Վալոն պաշտպանեց անարգուած երեսփոխանը, որ իր դերութեան ընկերն եղած է: Նախագահը բողոքեց նաեւ տատուան ցոյցերուն դէմ, դիտել տալով թէ կը հակասեն խորհրդարանի ազատութեան: Այդ պահուն դարձեալ միջադէպ մը ծագեցաւ ծայրագոյն ձախին եւ ծայրագոյն աջին միջեւ: Կոլեան երեսփոխան մը ակնարկներ ուղղեց համայնավարներու պառակտումի մասին, յիշելով Մարթի — Թիյոն խնդիրը: Համայնավար տիկին մը «անկի'րթ» պոռաց: Կոլեան երեսփոխանն ալ իր կարգին կծու խօսք մը ուղղեց:

Նախկին վարչապետ Ժոռժ Պիտօ խօսք առնելով, բողոքեց այն բոլոր արտայայտութեանց դէմ որոնք բռնութեան կ'առաջնորդեն: Այս առթիւ կարդաց հետեւեալ խօսքերը, Aspects de la France թերթէն 1952 Նոյեմբեր 14ի թիւէն.

— «Շումանի ծրագիրը պիտի չվաւերացուի: Անոնք որ պիտի վաւերացնեն զայն, մեր կողմէ պիտի անարգուին, պիտի խոշտանգուին, սպասելով որ գնդակահարուին:

× Օրինագծին երկու առաջին յօդուածները ներում կը շնորհեն անոնց որ հինգ տարի կամ պակաս բանտարկութեան եւ 200.000 ֆրանք կամ պակաս տուգանքի մը դատապարտած են կամ որոնց պատիժը լրացած է 1952 Յունուար 1ին: Ներումէն կը զրկուին անոնք որ սպանութիւն, բռնաբարում, մատնութիւն կատարած են կամ իրենց գրութիւններով եւ արարքներով գիտակցօրէն չարչարանքի, աքսորի, մահուան ենթարկած են քաղաքացիները:

× Վարչապետը նոյն օրը նոր յաջողութիւն մը շահեցաւ, երբ կը պատրաստուէր հրաժարական տալու: Ազգ. Ժողովը 289ի դէմ 318 ձայնով քուէարկեց կառավարութեան առաջարկը՝ օրակարգի խնդիրներու քննութեան մասին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ ԱՉՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

«Հայրենիք»ի վերջին թիւերէն կ'իմանանք թէ ընկեր Սիմոն Վրացեան աչքերու վիրաբուժական գործողութեան մը ենթարկուած է Նիւ Եորքի աչքի դարմանատան մը մէջ, Հոկտ. 27ին: Գործողութիւնը յաջողապէս կատարած է աչքի վիրաբոյժ տոքթ. Gereld B. Kara (Պերճ Գարակէօզեան): Ընկեր Վրացեան արդէն ելած է հիւանդանոցէն:

Երիտասարդ վիրաբոյժը, որ զաւակն է ողբացեալ ընկեր Բժ. Միհրան Գարակէօզեանի, մեծ համբաւի տիրացած է Նիւ Եորքի մէջ եւ մօտերս Եւրոպա պիտի գայ, ուսումնասիրական պտոյտ մը կատարելու համար:

× Դարձեալ «Հայրենիք»էն կ'իմանանք թէ ընկեր Տիրան Փաշալեան (Տէթրոյիթ), ծանրապէս հիւանդացած ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրուած է:

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋ ՄԸ ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԶԷՆՔԵՐՆ ՈՒ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

1893էն սկսած ռուսական Մոսին հրացանները, Դաշնակցութեան գործարաններու մէջ կը կազմաւորուէին եւ անոր զինանշանով դրոշմուած «մարդասիրական» անուան տակ, կը դերակայէին Թուրքական Մարտինի հրացանները :

Ոչ ոք չէ գրած այդ ապերախտ աշխատանքներու մասին : Դերակատարները մեռած, սպաննուած են, եւ անոնց արժէքը անորոշ մնացած է : Միայն Քիւրտերն էին, որ կ'երգէին ըստ իրենց սովորութեան :

«Անոնք սեւ երկար հագուստներ ունէին վարպետներու նման ,
Գլուխներուն փոչ — փոչ փափախներ, ոտքերուն ճզման .
Մեծ մեծ ժայռեր կը շալկէին եւ Դերիկի շուրջը պատեր կը քաշէին ,
Սազը կը զարնէին եւ Դըմդըմի պէս Ալլահ կը կանչէին » :

Այս հատուածով երգիչը տպաւորուած է Սաքոյի չէրքէզքէն եւ անոր չանդուէն :

« Անոնց մեծաւոր Ինճիլն ու Ղուրան բացած նստած է օրուջի (ծոմապահութիւն) մէջ է.
Անոր երեսը ոչ խնդում ունի եւ ոչ ալ ցաւում.
Սրա ֆիլլան կողքին՝ հրաման կ'ընէ.
« Դերիկի մուտքը արգիլուած է ,
Մինչեւ Ինճիլն ու Ղուրան քոյր եղբայր չդառնան
Դումանի կռիւ սարսափելի է » :

Այս հատուածով երգիչը տպաւորուած է Նիկոլի հասկացողութիւններով եւ անոր դիմագծով, որ հարազատ է անոր եւ կախարդական Թասակը (սրաքիլլան) անոր կուտայ :

Անոնք հրացան ունին, որ ձայն չունին,
կը կրակեն, բայց ծուխ չունին .
Գնդակ որ նետեն, որքան հեռու լինիս ,
միշտ կը պտտի եւ մինչեւ իր
Ուզած մարդուն չծակէ, գետին չի ընկնի :
Ոչ արիւն կը հանէ եւ ոչ վէրք,
Բայց տեղն ու տեղը հոգին կ'առանէ :
Այս հրացանէն եւ ոչ ոք ունի» :

Ջաֆար աղան միևր նուէր ունի :

Երգիչի երեւակայութիւնը իրաւացիօրէն բորբոքուած է Ֆետայիներու հրացանով :

Մեր գործարաններու մէջ սարքաւորուած «մարդասիրական» հրացանները, ոչ այլ ինչ էին, բայց եթէ ռուսական Մոսինները, որոնց գնդակի հեռաւորութիւնը կը հասնէր 2700 մեթրի, ընդդէմ՝ նոյն ժամանակի Մարթին, Ղափալըլի, Բեռդան հրացաններուն, որոնք կը գործածուէին Թուրքերու եւ Քիւրտերու կողմէ առաւելագոյն հեռաւորութեամբ 800—1200 մեթրի : Մինչ Դերիկի մէջ հրացանները սպանիչ էին 800—1200 մեթր հեռաւորութեան վրայ, անոր վրայ եկողներունը սպանիչ էին 200 — 400 մեթրի վրայ : Մինչ Դերիկի կռուողներուն հրացանները կարճ, սուր ճըլըստ ձայն կը հանէին եւ ծուխ չունէին, անոր վրայ եկողներուն հրացաններ կը գոռային եւ ծուխ հանելով՝ հրացան նետողի տեղը կը մատնէին : Այսպիսով մէկ կողմը՝ Թշնամու տեղը կը տեսնէր եւ հեռուէն կր սպաննէր, միւս կողմը՝ տեղը անկարող էր ճշդորոշել եւ առանց հասնելու անոր՝ կը սպաննուէր :

Զէնքի կարողութեան այս անհաւասարութիւնը առասպել կը դառնար մէկ կողմին համար եւ անկարողութեան կը դատապարտէր զայն : Այդ հրաշք մըն էր, որ իրագործուեցաւ Վարդանի ու Նիկոլի ծրագրով եւ իրենց մասնակցութեամբ : Բարձրանալ Զագռոշի լեռներ, մտնել անոր ոլորտներուն մէջ, ուր Ճարան բերդը պահակ էր կանգնած, ուր կը գտնուէր Աւտոյի Ջաֆար աղան (Սըմկոյի հայրը), որուն երկիրը ոչ Պարսիկը եւ ոչ Թուրքը չէին կրցած մտնել, մտան բուռ մը Ֆետայիներ եւ հաստատուեցան աւերակ վանքի մը մէջ : Ասիկա հրաշքի պէս բան մըն էր : Շուրջ 40 քիլոմեթր առաջ տանիլ Երկրի կապին դիծը եւ շրջապատուած լինել Քիւրտերով, որոնք գայլի պէս կը հետեւէին, անհաւատալի էր ուղղակի : Բայց այդ իրականութիւն էր :

1909ին, երբ Նիկոլի հետ Վանն էինք, ես անոր ըսի .

« Բոլոր քու արկածներուդ եւ գործերուդ մէջ, ամէնէն բեղնաւոր, ամէնէն յանդուգնը Դերիկի մէջ հաստատուիլն էր : Բայց չեմ հասկցեր յաջողութեան պատճառը » :

Ան շատ գոհ եւ երջանիկ ըսաւ : «Ոչ ոք այդ ռնահատումը չունի,— ըսաւ ան, — ես եւս այդ համոզման եմ : Բայց դու ինչո՞ւ այդպէս կը կարծես » :

—Դերիկի դիրքէն եւ պատմուած առասպելներէն,— պատասխանեցի :

— Դու հիւրդ ես, ինչպէս եւ պատմած առասպելները : Ականջիդ օղ արա . երբ ոչ թիւ, ոչ ուժ ունես, թշնամուդ մի զարնէ, հարուածդ տուր՝ նրա երեւակայութիւնը բորբոքելու համար : Քո վրայ նետուող գազանի աչքերին նայիր, նա պոչը կր քաշէ, ոչխար կը դառնայ : Այս է գաղտնիքը Դերիկի յաջողութեան :

Նիկոլի այս մտքերի մէջ էր անոր ունեցած հրաշքներուն գաղտնիքը :

Ինչպէս Դերիկի, նոյնպէս Բողազքեասեանի, Բագուի կռիւներուն մէջ : Բայց աւելի լրիւ կը լինէր անոր բանաձեւումը, եթէ ըսուէր . «Եթէ չունիս ոչ թիւ, ոչ ուժ, բայց ունիս որակ, այնպէս համարձակ նայիր գազանի աչքին եւ այնպէս անսպասելի մի ոստում արա, որ նա չուարի, ապշի : Եթէ չունիս թիւ, թշնամուդ հաւասար զէնքով, մի կռուի, մի զէնք ունեցիր որ նա չունի եւ առաւել լինի : Այդ զէնքն է, որ թիւին կը յաղթէ » :

Այդ զէնքը Դերիկը ունէր յանձինս մոսին « մարդասիրական» հրացանի, որուն հռչակը բռնած էր աշխարհը եւ գերած ոչ միայն Քիւրտը , այլեւ Հայը :

Աւելորդ կր համարիմ նկարագրութիւնը տալ այն բազմաթիւ հռմերական կռիւներուն, արկածներուն, որոնք եղան Պարսից եւ Թուրքաց սահմանագլուխներու, Դերիկի վրայ : Ատոնք կ'երգուին Քիւրտերուն կողմէ : Անոնց մասին կցկտուր գրրուածքներ ալ կան : Այստեղ այսքանը կր բաւէ ըսել, որ այդ վայրի մէջ բոյն դրած Նիկոլն ու Վարդանը, Սաքոն եւ Խաչոն, Փոխիկն ու Դարմօն, Ջաթօն եւ Շէրօն, Գրէն ու Սահակը (Ասորիներ) եւ անոնց ընկերները սկիզբը օր չէր անցներ որ կռիւ չունենային : Այդ կռիւները, ի վերջոյ, յանգեցան Ֆետայիներու ազատ երթեւեկին Դիլմանէն — Դերիկ, ինչ որ եւ մերոնց նպատակն էր :

Այս բոլորը ըսի՝ ոչ թէ ներկայացնելու համար Պարսկաստանի մէջ եղած աշխատանքները, այլ ցոյց տալու համար անոնց գործնական հետեւանքները Վասպուրականի վրայ :

×

ՏԵՐՈՐՆԵՐԸ (ԿԱՐՍԻ ՀՆՈՑԻՆ ՄԷՋ)

... Զափազանցութիւն չլինի, եթէ ըսեմ թէ 1903 — 4 Թուերուն եւ ոչ մէկ Հայ կար բառին բուն իմաստով դաւաճան, մատնիչ : Եւ այդ ախտահանումը նախ եւ առաջ պարտական էինք ըստեղծուած մթնոլորտին : Հազիւ թէ ամէն ազդէ 8 տերոր կատարուած էր ամբողջ նահանգի մէջ 5 տարուայ ընթացքին : Բայց ամբողջ բնակչութիւնը, մէջն առնելով եւ բանակը, կ'ապրէր տերորի մղձաւանջին մէջ : Ան չէր ըմբռներ, թէ այդ սարսափը տերորիստներու եւ պատժի խստութեան մէջ չէր, այլ իր հոգեբանութեան, իր երեւակայութեան մէջն էր : Ան կը սարսափէր երեւակայելով, թէ չլինի՞ ինքն ալ դաւաճան դառնայ եւ արդար լինի պատժի :

Ահա թէ ինչու ահաբեկման գործողութիւնը դիւրին եւ բնական կը համարուէր բոլորին կողմէ : Գաբրիէլ հրեշտակն էր ահաբեկիչը որուն ընդդիմանալը անբնական էր : Ան ոչ մէկ յանցանք չունէր, ան վերին կամքի գործադրողն էր միայն : Անոր պէտք էր օգնել : Ան աներեւոյթ եւ անխոցելի էր : Անոր «ձեռները դալար» էին նոյնիսկ : Այդ պայմաններու մէջ աւելի դժուար էր մարդոց համար ոչխար մը սպանել, քան ահաբեկիչին համար՝ հազարապետ մը իր զօրքին աչքերուն առջեւ կամ դաւաճան մը իր դրան շեմքին, բոլորի առջեւ եւ մնալ անյայտ, առանց ձերբակալման եւ առանց բողոքի :

Այս պատճառով էր ահա, որ ոչ մէկ տերորիստ ունէինք ձերբակալուած : Բոլորն ալ անյայտ կը մնային, բայց բոլորի մասին ալ ամէնքը գիտէին, պատկառանքով կը ճաշէին անոնց հետ, առանց խօսելու անցածի մասին :

Ահաբեկիչի գործողութեան առեն բոլոր դռները բաց պէտք է լինէին , զայն հետապնդումէ ազատելու համար ճամբայ պէտք է ցոյց տային , անոր ծպտուելու համար հագուստ պէտք է տային : Եթէ ոստիկան էր տեսնողը, պէտք է մոլորցնէր միւսը եւ վրիպեցնէր հետապնդումը եւ պէտք է լռէր անոր ինքնութեան մասին : Պատասխանատու կը համարուէին անոնք, որ չէին օժանդակած, իսկ իշխանութեան օժանդակողները տեղն ու տեղը կրնային սպաննուիլ եւ կամ պէտք է ինքնասպան լինէին, ահաբեկիչի ձեռքը չիյնալու համար :

Քանի մը խօսք ալ տերորիստներու ընտրութեան մասին :

Թուրք կամ ռուս դատարաններու կամ գրրուածքներու մէջ յաճախ ըսուած է, թէ ահաբեկիչները կ'ընտրուէին վիճակով կամ «կոմիտէի» հրահանգով : Այդ կը նշանակէ թէ՝ անոնք չէին հասկնար, որ «չունը ծեծելով գայլը չի խեղդուիր» եւ որ վիճակով կամ հրամանով ահաբեկման գնացողը կրնար ձախողեցնել այդ նրբին գործը :

Ահաբեկման գնացողը, նախ, պէտք է վճռած լինէր, որ տրուած գործը անպայման պէտք էր յաջողցնել, երկրորդ՝ ան պէտք չէ ձերբակալուէր , ոչ վիրաւոր եւ ոչ ալ անվնաս : Երրորդ՝ պէտք է կարողանար ազատուել՝ առանց իր հետքը ձգելու : Չորրորդ՝ եթէ այդ բոլորը չկարողանար , անպայման պէտք է մեռնէր :

Ասկէ պարզ է, որ ահաբեկիչը, բացի քաջու—

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏԱՆ ՄԷՋ

«Շատ տառապեցայ դուք»

ԽՄԲ .— Ինչպէս գրած էինք, Եգիպտոսի վարչապետը եւ զինեալ ուժերու հրամանատարը, զօր. Նեկիպ նոյ . 16ի կիրակի կէս օրէն վերջ այցելեց «Յուսաբեր»ի Տունը, որուն թատերասրահին մէջ համերգ մը սարքուած էր, ի նպաստ եգիպտական բանակի հաշմանդամ զինուորներուն :

Հազարաւոր բազմութիւն մը խռնուած էր Յուսաբերի շէնքին առջեւի հրապարակը, ուր խելայեղ ծափերով դիմաւորուեցաւ վարչապետը :

Համերգը սկսաւ եգիպտական քայլերգով : Երգուեցաւ համբաւաւոր երաժշտագէտ Ապտէլ Վահապի «Նաշիտ էլ Հռտտեյա»ն (Ազատութեան քայլերգը) : Հեղինակը, որ ներկայ էր, ջերմապէս գնահատեց Աղեքսանդրիոյ Համազգայինի երգչախումբը (ղեկավար՝ Կարպիս Աֆրիկեան) : Կարգով երգուեցան Կոմիտասի «Զիդ տու», «Գարնան գութան», «Անձրեւ եկաւ» եւն ., վարչապետը հետեւեալ ճառը խօսեցաւ .

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՈՒՂԵՐՁԸ

— « Յարգելի հայրենակիցներս, հայ գաղութի զաւակներ,

Այսօր շատ երջանիկ կը զգամ ինքզինքս, գտնուելուս համար ձեր մէջ :

Շատ պիտի փափաքէի այս երեկոյթը անցընել ձեզի հետ, որովհետեւ ասիկա առիթ մըն է ինծի համար, ամենաերջանիկ առիթներէն, սակայն տրուած ըլլալով, որ ժամադրուած եմ երկու տեղ , հրամանատարութեան ժողովին եւ Նախարարաց խորհուրդին, ուստի կը ցաւիմ, որ պիտի չկրնամ ներկայ ըլլալ մինչեւ հանդէսին աւարտումը եւ կը խնդրեմ ներողամիտ ըլլալ ինծի : Կը կրկնեմ հոս անգամ մը եւս, ինչպէս յայտարարեցի այս առաւօտ ձեր եկեղեցիին մէջ, թէ հայ գաղութը կը կազմէ անբաժան մէկ մասը եգիպտացի ժողովուրդին, որուն կարգ մը հայրենակիցները ըստանձնեցին պատուաւորապէս պետական բարձր պաշտօններ, անոնց կարգին՝ Նուպար (փաշա) եւ ուրիշներ, եւ կը կրկնեմ, որ տարբերութիւն չկայ քրիստոնեայի եւ մահմետականի միջեւ, ամէնքս ալ հաւասար ենք :

Հայ ժողովուրդը ճանչցուած է իբրեւ տոկուն, ազնիւ եւ նուիրաբերող ժողովուրդ մը, որ միշտ կը կանխէ ուրիշները բարեսիրական ձեռնարկներու մէջ :

Պատերազմի վիրաւորները ձեզմէ են :

Շնորհակալ եմ բանակի չարժման հանդէպ ձեր տածած բարձր գնահատանքին եւ այն խրախուսութեան համար, որ զօրավիգ կանգնեցաք անոր :

Հայեր, ճանչցուած էք իբրեւ ազատութիւնը գընահատող եւ սիրող ժողովուրդ :

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

թենէն, բան մըն ալ աւելի պէտք է ունենար : Ան անպայման յաջողելու վստահութիւնը պէտք է ունենար, եւ իր ազատման կամ հաստատ մահուան հարցը երկրորդական պէտք է լինէր անոր համար : Այս յատկութիւնը միայն ահաբեկիչն ինքը կրնար որոշել, եւ երկրորդ անձի հրամանը կամ խորհուրդը կամ վիճակով պարտադրանքը, բացի վնասէն, օգուտ չէր կրնար բերել :

Ընտրութիւնը ընդհանրապէս հետեւեալ ձեւով կը լինէր .—

Կ . Կոմիտէի կողմէն մէկը իր մօտ կր կանչէր այն անձը, որ յարմար կը նկատուէր որոշուած տերորի համար եւ կ'առաջարկէր : — Պատասխանատու մի ծանր գործ կայ իրագործելու, որի յաջողութեան պատասխանատուն մէկ անձ պիտի լինի եւ այդ անձն 90 առ հարիւրով ինքը պիտի վընասուի եւ 10 առ հարիւրը յոյս պիտի ունենայ ձեռք չանցնելու եւ, եթէ վիրաւոր ձեռք անցնի , այդ կր լինի աղէտ, ինքն իրեն պէտք է սպանէ : Կարո՞ղ ես նման գործ ստանձնել :

Միւս օրը միայն այդ առաջարկին պատասխանը պէտք է տրուէր : Երբ դրական լինէր պատասխանը, գիշերը անցուցած տագնապէն վերջը, այդ ատեն միայն Կ . Կոմիտէի ներկայացուցիչը կը պարզէր գործի էութիւնը , պէտք եղած ծանօթութիւնները եւ դիւրութիւնները կուտար եւ, եթէ առարկութիւն չլսէր, կարճ ժամանակ կուտար իրագործելու յանձնարարութիւնը եւ ճամբու կը դնէր «կամ յաջողութիւն կամ քու դիակը» խօսքերով :

Ընդհանրապէս ահաբեկիչներ իրենց վրայ դըրուած պարտականութիւնը անթերի կր կատարէին, իսկ Կարսի մէջ միշտ, որովհետեւ ժողովուրդը ահաբեկիչին կ'օգնէր :

Տերորիստներու յաջողութեան գլխաւոր պատճառն այն էր, որ ոչ պաշտօնը, ոչ փառքը, ոչ մասնաւոր նիւթական հարցերը անոր մղիչ ազդակներն էին, այլ միայն ու միայն մէկ մտասեւեռում՝ ոչնչացնել չարիք մը, որ կր վտանգէ հանրութիւնը, եւ հաստատ մահ կամ ազատում՝ առանց հետքի, որպէսզի հանրութիւնը չվտանգուի :

ՌՈՒԲԷՆ

Կարդալ եւ հասկնալ

Ռուբէնի մահուան առաջին տարեդարձն է :

Տարի մը առաջ, երբ ես ձեզ դիմեցի, հայերէն կարդալ չէի գիտեր: Այսօր ես կարդում եմ, բնագրին մէջ, այն Յուշերը զոր ան մեզ ձգել է իբրեւ իր կտակը :

Այդ մասին չեմ խօսում գովեստներ վաստըկելու համար: Դա մի ուխտ է որ միայն ինձ կը վերաբերի: Իմ փափաքս է միայն ապացուցանել անոնց որ հայերէն կարդալ չեն գիտեր, կամ անոնց որ սովորութիւն չունին հայերէն կարդալու՝ թէ քանի մը ամսուան ճիգը բաւական է: Եւ բոլոր անոնք որ այդ ճիգը կը փորձեն՝ լայնօրէն պիտի վարձատրուին :

Ռուբէնի Յուշերուն մէջ, անոնք պիտի գտնեն Հայոց պայքարի աւանդութիւնը, առասպելն ու պատմութիւնը: Հոն պիտի գտնեն անձեր, իրենց արժանիքներով ու պակասութիւններով, լինի յայտնի թէ մոռացուած զինուորներ: Հոն պիտի հանդիպին Ռուբէնին, իր սառն դատողութեամբ ու տաք սրտով, Ռուբէնին՝ ինչպէս որ էր իր զինակիցների հետ, Հայոց լեռներու մէջ, Ռուբէնին, որ միշտ կ'ուզէր շուքի տակ մնալ :

— Ազգային զարթօնքի թաւալն՝ Դաշնակցութիւնն էր: Ես անոր պաղ կոթն էի միայն »:

Մեռնելէն առաջ՝ Ռուբէն ըսած էր մէկ ընկերոջ .

— « Ես հիմա զբաղած եմ մեռելները ապրեցնելով»:

Հիմա ձեր կարգն է ապրեցնելու մէկը որ ընդմիշտ միացած է իր ընկերներուն: Միակ պայմանը Ռուբէնի յիշատակը պահպանելու եւ յարգելու՝ գիրքը կարդալն է, եւ հասկնալ :

ԱՆՆԱ ՏԷՐ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Շատ տառապեցաք դուք Թուրքերու եւ ուրիշներու ձեռքին տակ :

Բանակի շարժումը եկաւ բարձր բռնելու ազատութեան դրօշակը ,որուն կը հետեւիք դուք :

Ուրեմն մէկ սիրտ, մէկ հոգի ենք մենք եւ այսպէս ալ պիտի մնանք, շնորհիւ Աստուծոյ :

Պէտք փափաքէի , որ ձեզմէ իւրաքանչիւրը այնպէս զգար, թէ զինք կ'ողջունեմ առանձինն եւ կը յայտնեմ իմ խորին շնորհակալութիւններս »:

Համերգի առաջին բաժինին ներկայ ըլլալէ ետք, վարչապետը հիւրասիրուեցաւ «Յուսաբեր»ի Տան հիւրանոցին մէջ, ուր հետեւեալ յիշատակի տողը գրեց իր մեծադիր զունաւոր նկարին տակ .—

« Իմ սիրելի հայրենակիցներուս՝ Հայ համայնքի աղնիւ զաւակներուն կ'ուղղեմ իմ ամենաբարձր գնահատանքս եւ լաւագոյն բարեմաղթութիւններս :

Վարչապետը եւ զինեալ ուժերու ընդհ. հրամանատար Լեւա Մոհամէտ Նեկիպ »:

«Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան կողմէ Պ. Կարպիս Թորիկեան կարդաց հետեւեալ արաբերէն ճառը.

Յարգելի վարչապետ, Տիկիններ եւ Պարոններ,

« Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութիւնը կ'օգտուի այս երջանիկ պատեհութենէն, յայտնելու իր սրտագին շնորհակալութիւնը ձեզի, որ ոչ միայն ընդունեցիք հովանաւորել այս հանդէսը , այլեւ պատուեցիք զայն ձեր ներկայութեամբ, առիթը տալով մեզի՝ մեր խոնարհ բաժինը բերել պատերազմի հաշմանդամներու պաշտպանութեան եւ նահատակներու զաւակաց օգնութեան ֆոնտին:

Այս առթիւ ձեզի կը ներկայացնէ քանի մը նմոյշներ հայ երաժշտութեան արուեստէն, որ իր մասնաւոր դրոշմը կը կրէ:

Այս ընկերակցութիւնը հիմնուած է , սիրելի վարչապետ, վառ պահելու համար հայ մշակոյթը եւ ծանօթացնելու զայն եգիպտացի ազնիւ ժողովուրդին, ինչպէս մեր զաւակներուն, նաեւ ծանօթացնելու եւ տարածելու արաբական մշակոյթը ընդհանուր առմամբ եւ եգիպտականը մասնաւորապէս, ի խնդիր հայ եւ եգիպտացի ժողովուրդներու բարեկամութեան ամրապնդման :

Յարգելի վարչապետ ,

Բանակի օրհնաբեր շարժումը ընդունեցինք հրճուանքով եւ խանդավառութեամբ, որովհետեւ ան ռատում մըն էր ի խնդիր ժողովուրդի վերելքին ու յառաջդիմութեան եւ մեր սիրելի հայրենիքի փառքին :

Այս օրհնաբեր յեղափոխութիւնը, որուն ձեռնարկեց Եգիպտոսի քաջարի բանակը, բաղձանքն էր ամէն եգիպտացիի: Եւ մենք ոչ միայն զօրավիգ կը կանգնինք այս շարժման ,այլ նաեւ կը մաղթենք կատարեալ յաջողութիւն՝ հասնելու իր նպատակներուն, որպէսզի Եգիպտոս կարենայ վայելել շարժման պտուղը :

Շարժման ղեկավարները, առաջնորդութեամբ ընդհ. հրամանատար զօր. Մոհամէտ Նեկիպի, վարանեցան առաջին օրէն իսկ յայտարարելու, թէ շարժումը կուգար ժողովուրդէն, ժողովուրդին համար, աւելին, ան պաշտպան կը հանդիսանար սկզբունքներու, եւ ոչ թէ անհատական ձըգտումներու :

Պատմութիւնը փառահեղ էջ մը վերապահած է ձեզի՝ այն անթիւ զոհաբերութեանց համար, զորս յանձն առիք հայրենիքի սիրոյն, ի խնդիր անոր յառաջդիմութեան եւ վերելքին :

Յարգելի վարչապետ,

Այն ազգերը ,որոնք ըմպեցին տառապանքի դառն բաժակը ,որոնց կարգին հայ ժողովուրդը՝ իր արիւնոտ պատմութեան ընթացքին, իր սեփական հայրենիքին մէջ, կը զգան ստրկութեան եւ բռնութեան պատճառած դառն կսկիծը :

Այս զգացումով եւ գնահատանքով, կ'ողջունենք յիշատակը մեր հերոս նահատակներուն, որոնք զոհեցին իրենց անգին կեանքը, ազատելու համար հայրենիքի օրհնաբեր հողը իրենց անմեղ արիւնով :

Կ'ողջունենք, անկեղծօրէն եւ սրտագին, մեր սիրեցեալ Եգիպտոսի զարթօնքը, որուն անբաժանելի մաս կը կազմենք մենք՝ Հայերս, եւ կը գոչենք մեր սրտի խորերէն.

«Կեցցեն յաւերժական Եգիպտոսը եւ եգիպտացի ազնիւ ժողովուրդը :

Կեցցէ վերածնող Եգիպտոսի ժողովրդային յեղափոխութիւնը :

Կեցցէ Եգիպտոսի յաղթապանծ բանակը :

Կեցցէ վարչապետ եւ ընդհանուր հրամանատար զօր. Մոհամէտ Նեկիպ»:

X

— « Յուսաբեր »ի հիւրանոցին մէջ Ընկերակցութեան անդամները եւ բարեկամները ներկայացուեցան զօրավարին: Հայ տիկիններ եւ օրիորդներ օշարակով հիւրասիրեցին վարչապետը եւ իր հետեւորդները: Ընկերակցութեան կողմէ իբրեւ յիշատակ վարչապետին տրուեցաւ ոսկեզօծ կազմով Գ. Աստարճեանի «Հայոց պատմութիւն»ը արաբերէն լեզուով: Ապա զօրավարը հետեւեալը արձանագրեց «Յուսաբեր» Հայ Մշակութային Ընկերակցութեան Ոսկեմատեանին մէջ.

— « Բախտն ունեցայ այցելելու Հայ Մշակութային Ընկերակցութեան «Յուսաբեր» Տունը, ուր գտայ օրինակելի տիպար մը նման հաստատութիւններուն մէջ: Սրտագին շնորհակալութիւններս կ'ուղղեմ իմ Հայ հայրենակիցներուս՝ իրենց սրտագեղ ընդունելութեան համար: Կը գնահատեմ իրենց մասնակցութիւնը ի նպաստ պատերազմի հաշմանդամներու եւ նահատակներու զաւակաց օգնութեան գործին: Հայերը ապացոյցը տուին , թէ միշտ կը գիտակցին իրենց պարտականութեանց՝ հանդէպ իրենց հայրենիքին, եւ իրենցմէ բոլոր անոնց, ուր որ ալ ըլլան անոնք, կը կրկեմ շնորհակալութիւններս :— (Ստորագրութիւն)

ԱՄԵՐԻԿԱ ՄՏՆԵԼՈՒ համար նախապատուութիւն պիտի վայելեն այն օտարականները որոնք հոն հաստատուած ազգականներ ունին: Այս լուրը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ դատական նախարարութեան կողմէ: Նոր օրէնքը պիտի հրատարակուի Դեկտ. 14ին :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« ՅԱՌԱՋ » Ը

Վանը երէկ եւ այսօր

2.— « ՈՒՏԵԼԻՔ ՈՒՆԻ՞Ք » = Ո՛Չ

Արեւելեան նահանգները թէեւ զուրկ են շատ մը քաղաքակրթական միջոցներէ, սակայն ամէնէն գլխաւոր պակասն է ճամբաներու չգոյութիւնը :

Արեւելեան նահանգներէն հինգին (Աղրը ,Մուշ, Պիթլիս, Վան, Հէքքեարի եւ Բղտըր (գազա) մէջ գտնուող 1325 քիլոմեթր ուղիէն միայն հարիւրին 27ին վրայէն կ[...]ան անցնիլ փոխադրական միջոցները :

Հէքքեարիի ճամբուն շինութիւնը յետաձգուած է, նկատելով որ տասը միլիոն ոսկիի կը կարօտ : Ձեռնարկուած է Աղրըէն դէպի Վան երկարող ճամբուն շինութեան եւ լրացած է մինչեւ Թութաք :

Մօտերս պիտի շինուի նաեւ մինչեւ Դատուան երկաթուղի մը եւս, որուն ճամբորդները Վան պիտի փոխադրուին շոգեմակոյկներով եւ նաւերով:

Լոյս աչքով Վանը տեսնելու, ճամբան առատ լուսանկար կարենալ հանելու համար թէեւ որոշած էինք Քարաքէօսէէն առտուն մեկնիլ, բայց կարգ մը պատճառներով անկարելի եղաւ , հազիւ կրցանք կէս օրին մեկնիլ :

Մինչեւ Թութաք, կանոնաւոր ճամբուն վրայէն եւ արագօրէն հասանք այն կիրճը, ուրկէ առնօք անցնիլ ուղող ճամբորդները իրենց սիրելիներէն հրաժեշտ կ'առնէին, քանի որ յաճախ աւազակները այդ կիրճին մէջ դարանակալ կը սպասէին անցորդներու, զանոնք կը կողոպտէին կամ կը սպաննէին: Մինչդեռ՝ մենք այնտեղ բազմաթիւ լուսանկարներ առինք ու շարունակեցինք մեր ուղին, մինչեւ Թութաք: Անկէ մինչեւ Փաթնոս երկարող ճամբան շինուելու վրայ է :

Ստիպուած շեղեցանք եւ տարբեր ուղիով շարունակեցինք մեր ճամբան, մերթ տատանելով աջ ու ձախ, մերթ փոսերը մտնելով ու ելլելով հասանք Էրճէյիշ, (Արճէշ): Էրճէյիշէ Վան երկարող ճամբան բաւական կանոնաւոր էր: Ճամբաներուն այլադանութեան պատճառաւ ժամերն ու հեռաւորութիւնները նշանակութիւն չեն կրնար ունենալ մեզի համար, որովհետեւ կարգ մը տեղեր, ուր ճամբան լաւ է, 11 քիլոմեթր 8 վայրկեանէն կտրեցինք եւ կարգ մը տեղեր ալ մէկ ժամէն :

Վերջապէս հեռուէն երեւցաւ Վանը ... :

Այս տաժանելի ճամբորդութենէն վերջ, բոլորս ալ պարտասած եւ անօթեցած, ուզեցինք ճաշել, մտանք առաջին ճաշարանը որ կը գտնուէր քաղաքին կեդրոնը: Խոհարարը պատասխանեց .

— Ուտելիք փշրանք մը իսկ չկայ :

— Իւղ, հաւկիթ եւն.:

— Ոչ ,ոչ մէկ բան :

Ծարահատ ծաղարան մը մտանք: Այնտեղ բախտը ունեցանք հանդիպելու ճարտարապետ Նուրէտտին Աթալայի որ կրկին մեզ ճաշարան տարաւ, ուր այս անգամ կարելի եղաւ գտնել հաց մը: Ճարտարապետը իր տունէն պանիր ալ բերել տուաւ: Երբ կշտացանք, ըսաւ .

— Պանդոկի մասին լաւատես մի ըլլաք, թէեւ քաղաքին մէջ կարգ մը նոր պանդոկներ շինուած են, սակայն բոլորն ալ լեցուն են: Ես ու միւս երկու ճարտարապետ ընկերներս կը բնակինք Ջրաբաշխութեան տեսչութեան շէնքին մէջ: Այսօր ընկերներէս մին պաշտօնով կը բացակայի եւ իր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Թ.— ՄԱԹԱ ՀԱՐԻԻ ԱՂՋԻԿԸ

Միաժամանակ օգնեց Ապտուլին, որպէսզի սուրհանդակներ ղրկէ բոլոր կղզիները, աւելի եւ աւելի շատ թիւով ինդոնեզիացի երիտասարդներ առնելու համար ազգայնական նոր շարժման մէջ:

Բրիտանական եւ Միացեալ Նահանգներու հետախուզական սպասարկութիւնները լսած էին Պանտայի մասին: Այդ ժամանակ չէին գիտեր, որ ան Մաթա Հարիի աղջիկն է, բայց գիտէին, որ Ապտուլ լաւագոյն տեղեկութիւններըկը հաղորդէր Հոլանտացիներուն Խաղաղականի մասին եւ Պանտան իր աղջիկն էր :

Ճափոնցիները , մինչեւ վերջն ալ չկասկածեցան Պանտայէն: Կասկածեցան Ապտուլէն, բայց խորհեցան, որ աւելի լաւ է պահել անոր բարեկամութիւնը , քան թէ բաց ապստամբութեան մը մէջ զայն իրենց դէմը ունենալ: Ի վերջոյ բրիտանացիները ցամաք ելան: Ազատագրեցին իր քաղաքներ Ճաւայի մէջ եւ Ճափոնցիները ձգեցին մէկ կղզին միւսին ետեւէն, այն արագութեամբ, որով եկած էին:

Տարին 1945 էր: Կը տեսնուէր ահաւոր պատերազմին վախճանը: Ապտուլ եւ իր բարեկամները կը ղեկավարէին այժմ ինդոնեզեան ներքին պահակազօրքը, նոր բանակը, բայց արդեօ՞ք Բրիտանացիները երկրին անկախութիւն պիտի տային կամ արդեօք հոլանտացի իշխողները պիտի վերադառնային: Մօտ էր դաղթային վարչակարգի տապալումը : Ճափոնցիները տուած էին վճռական հարուածը հին կառուցուածքներուն ու ձեւերուն: Անոնք վարուած էին բարբարոսներու պէս: Ինդոնեզիա բաւական թիւով օտար իշխողներ ունեցած էր: Այս պահուն էր, որ հրապարակով հռչակուեցաւ Աշրամա Ինդոնեզիա Մէրտէքան — Ազատ Ինդոնեզիոյ Ընկերակցութիւնը :

Ինդոնեզիա պատրաստ էր: Ժողովուրդը դրաւեց ձայնասփիւռի կայանը: Հազարաւոր երիտասարդներ եւ կիներ պատրաստ էին ըսելու Ճափոնցիներուն, Բրիտանացիներուն, Հոլանտացիներուն եւ ամբողջ աշխարհին, թէ Ինդոնեզիա ազատ պէտք է ըլլայ: Եւ հռչակուեցաւ Ինդոնեզիոյ Միացեալ Նահանգներու նոր հանրապետութիւնը :

Այս բոլորը սակայն չէին համապատասխաներ հոլանտական ծրագիրներուն: Իսկ բրիտանացի ապստամբները բնաւ մէջտեղ չելան դէպքերու այս դարձուածքին առջեւ: Անոնք կ'ուզէին կռուիլ ոչ թէ Ինդոնեզիացիներու, այլ Ճափոնցիներու դէմ: Միւս կողմէ, Հոլանտացիները կը յուսային նորէն գրաւել Ինդոնեզիան իբրեւ իրենց գաղթավայրը :

Հոլանտացիները վերադարձան եւ մանր բախումները սկսան :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՑԻՆԿԸՐ

տեղը պարապ է. Հետեւաբար կրնանք ձեր մէջէն մէկը հիւրասիրել: Երբ նախընտրեցինք բոլորս ալ միասին մնալ, ճարտարապետը պատեցաւ բոլոր պանդոկները եւ ձեռնունայն վերադարձաւ: Ծարահատ, մէկը պարապ անկողնին մէջ, միւսը տախտակէ նստարանի մը վրայ, ես ալ գետինը տարածուած վրանի մը վրայ երկնցանք:

Զարմանալի պարագայ մը եւս: Մինչ մենք ստիպուած կը քնանայինք տախտակներուն վրայ, բող մը չեղաւ թէ Վանի քաղաքապետին տունը կից էր այդ շէնքին եւ մեզ հիւրասիրելու չափ անկողին կը գտնուէր իր տունը: (Շար.)

Ըմբոստութիւն Լեհաստանի մէջ

« Տէյլի Մէյլ » կը գրէ թէ Սթոքհոլմ հասած լուրերու համաձայն, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, ռուս մարեշալ Ռոկոսովսկի, որ վեր — ջերս փոխ - վարչապետ նշանակուեցաւ, շարժման մէջ դրած է բանակը, խորտակելու համար Լե — հաստանի զանազան շրջաններու մէջ ծագած ըմ - բոստութիւնը:

Մասնաւոր զօրամասեր դրուած են ռուս սպաներու հրամանատարութեան տակ, աջակցելու համար ապահովութեան պահակներուն եւ սահմանապահ զօրքին, որպէսզի հետապնդեն « ժողովուրդի թշնամիները» (այսպէս կը կոչուին Լեհաստանի ըմբոստները = Դիմադրական): Ապահովութեան տեսչութիւնը եւ սահմանապահ ուժերը միասին ունին հարիւր հազար զինուոր: Երկուքին մէջ ալ բարձրաստիճան սպաներէն շատերը Ռուսեր են: Զինուորներէն անոնք որ կարեւոր ծառայութիւններ կը մատուցանեն Քաջութեան շքանշան պիտի ստանան:

Վաւերական տեղեկութեանց համաձայն, ե — րեք տեսակ ըմբոստներ կան,— 1. Անոնք որ կը գործեն անտառային կամ լեռնային շրջաններու մէջ, ցերեկը պահուելով եւ գիշերը մէջտեղ ելլե - լով.— 2. Անոնք որ կը գործեն քաղաքներու մէջ եւ երկաթուղիներու վրայ, մասնաւորապէս ռուս պաշտօնեաներու դէմ.— 3. «Պիքինի»ները, որոնք ծագրելի կը դարձնեն համայնավարները, զա — նազան ձեւերով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ անդորրութիւնը վերահաստատուած է: Վարչապետը խոստացաւ փութացնել բարենորոգումները, — տուրքերու թեթեւացում, ձրի ուսում համալսարանական ուսանողներու, ընտրական օրէնքի բարեփոխում եւն:

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԴԱՍԱԴՈՒԼԸ, որ տեղի պիտի ունենար այսօր, հինգշաբթի, յետաձգուեցաւ: Կրթական նախարարը խոստացած է գոհացում տալ կարգ մը պահանջներու:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ պատուիրակութիւնը գիր մը ուղ - ղելով Ազգաժողովին, անգամ մը եւս յիշեցուց թէ Միջին Արեւելքի խաղաղութիւնը կախում ունի արաբ տարագիրներու հարցին կարգադրութենէն: Պատուիրակութիւնը դիտել կուտայ թէ Հրեանե - րու տեւական ներգաղթը երկու հետեւանքներ պիտի ունենայ, — խափանել արաբ տարագիրներու վերադարձը եւ զարկ տալ Իսրայէլի ծաւալման:

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր նաւթուղին որ ունի 890 քիլո - մեթր երկայնութիւն եւ որ Իրաքի քարիւղը կը փոխադրէ Միջերկրականի Պանիաս նաւահանգիս - տը, պաշտօնապէս բացուեցաւ տօնի օր: Այս առթիւ Իրաքի քարիւղի ընկերութեան նախագահը, ծովակալ Ֆրէյզըր (Անգլիացի), յայտարարեց թէ ընկերութիւնը 50.000 սթերլին կը տրամադրէ մարդասիրական գործերու համար եւ թէ արտօնութիւն խնդրած է բուժարան մը շինելու Պանիասի մէջ, իբրեւ նուէր:

ՓՈՄՓ ՓՈՂՈՑԻ ԿԷՍԹԱՓՈՅԻՆ 14 ամբաստանեալներուն հարցաքննութիւնը վերջացաւ: Վերջին նիստին մէջ նախագահը յիշեցուց թէ ինչպէս գնդակահարուեցան 42 հայրենասէրներ 1944 Օգոստոս 16ին: (Եօթը հոգի՝ Լրուս փողոցին մէջ, 34 հոգի՝ Պուա տը Պուլոնյը, վերջինն ալ, բժիշկ Պլանշէ, Փոմփ փողոցին մէջ): Ամբաստանեալները ամէն բան կ'ուրանան:

ԾԽԱԽՈՏԻ մաքսանենգութեան միջազգային կազմակերպութիւն մը երեւան հանուեցաւ Մի — ջերկրականի ափերուն վրայ: Հոկտ. 10ին բռնուած էր հոլանտական նաւ մը, երբ 27 թոն ամերիկեան ծխախոտ կը փոխադրէր (Թանճէրի եւ Քորսիքայի միջեւ): Նոյ. 5ին չորս անգլիացի նաւաստիներ ձերբակալուելով, խոստովանեցան թէ մաքսանենգութիւն կը կատարէին Ամերիկացիի մը սպառնալիքներուն տակ: Նոյ. 17ին ուրիշ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Նիսի եւ Անթիպի մէջ, եւ աչագին քանակութեամբ ծխախոտ բռնուեցաւ: Մասնագէտները կ'ըսեն թէ Ֆրանսա 60 միլիոն ֆրանք կը կորսնցնէ այս մաքսանենգութեանց հետեւանքով:

ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ Պելվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է այց մը: Pére Lachaiseի գերեզմանատունը, այս կիր. ժամը ճիշդ 3ին: Այս առթիւ պիտի այցելեն նաեւ Ահարոնեանի, Խատիսեանի, Անդրանիկի գերեզմանները:

Այցելութենէն վերջ ժամը 4—6, մասնաւոր հաւաքոյթ Le Khideve սրճարանի սրահին մէջ, 9 Place Gambetta, métro Pére Lachaise:

Հաւաքոյթի ընթացքին յարգանքի խօսք՝ ողբացեալ ընկերներու մասին:

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի՝ ընկերներն ու համակիրները:

Ծախքերու մասնակցութիւն:

Հաւաքավայր Gambettaի մեծ դրան առջեւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԵՒ «ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»Ի ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Տիւտիւք - ճեանէ (Քոլոմպ) հազարական ֆրանք «Յառաջ»ի եւ «Հայ — Բոյժ»ի տարածման համար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Աղնիւ Զաւարեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի:

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ

եւ համայն ընտանիքի ննջեցեալներու, ինչպէս նաեւ վերջերս Փրովիտանսի մէջ վախճանած իր հօրեղբօր որդւոյն՝ ԿՆԵԱԶ Մուխսի Մուրատեանի եւ Մուխսի Մուրատեան ընտանիքի ննջեցեալներու յիշատակին:

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի 30 նոյեմբեր, ժամը 10.30ին ԳԵՐԱ — ՊԱՅԾԱՌ Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ կը պատարագէ Enghienի ֆրանսական St. Joseph եկեղեցին:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

Հաղորդակցութիւն՝ Gare du Nordէն 9.30ին կամ Porte Clignancourtէն 154 օթօպիւսը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ովսաննա Քիլէճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ ԳԷՈՐԳ ՔԻԼԷՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տէր եւ Տիկին Հրանդ Ակոնայեան 2000 ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Աղաւնի Պ. Զպուքճեանի եւ Պ. Արամ Վանեցեանի մահուան առթիւ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆր. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Վարդանեանէ 5000 ֆր. իր ամուսնոյն Հայկ Վարդանեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

Ֆ. Կապ. Խաչի կեդր. վարչութիւնը Մանուկներու Օրուան առթիւ որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 30ին, շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Կարօ Սարեանէ 100 ինքնահոս մատիտներ Կ. Խաչի վերտառութեամբ եւ 1953ի մաղթանքներով:

✕ Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը եւ Փարիզի մասնաճիւղը իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Պ. Պ. Զպուքճեանի եւ ընտանիքին Տիկ. Աղաւնի Զպուքճեանի մահուան առթիւ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, մէթրօ Քատէ:: Դասախօս՝ ընկ. Աշոտ Խաչիկեան: Նիւթը՝ «Հայաստանի ներկայ սահմանները» :— Հայերէնի դասերը ժամը 8.15ին:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աւետիս Աղպիկեան եւ այրի Տիկին Մաքրուհի Մանծիկեան կը յայտնեն որ այս կիրակի ժամը 11ին Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօնական պատարագ, իրենց նորոգ հանգուցեալ եղբօր ԵՂԻԱ ԱԶՊԻԿԵԱՆԻ յիշատակին համար: (Թաղումը տեղի ունեցաւ Քարտիֆ, Անգլիա):

Ծախու է

Fonds de Commerce մը նպարավաճառ եւ հաւելէն, Քոլոմպի բանուկ փողոցի մը վրայ՝
83 RUE ST. DENIS

Ունի խոհանոց, ճաշարան եւ 5 սենեակ բնակութեան համար, բակ, մառան եւ կառատուն (կառաժ), նաեւ սառի մեքենայ, բոլորովին նոր Peugeot camionnette մը 203, մէկ camionnette ալ B15 Citroën 9 cv., 3 ինքնագործ կշիռի մեքենայ, մէկ caisse մարմար, մէկ սեղան վրան մարմար, երկու comptoirs chêne:

Դիմել տեղւոյն վրայ: Այցելութիւն ամէն օր ժամը 13էն 16, կիրակի 9—14: Tél. Cha. 04-93:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Վստահելի եւ լուրջ հայրենակից մը գործ կը փնտռէ որեւէ հաստատութեան կամ խանութի մը մէջ, իբրեւ գիշերապահ կամ ցորեկուան դռնապան: Պատրաստ է ի հարկին քուրս ընելու:

Դիմել «Յառաջ»ի միջոցաւ (Գ. Մ.):

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 30 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 24, Salle des Fêtes, Rue Voltaire

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ R. BLEUSEի

U. J. A.ի Promotion d'Honneurի բարձրացման առթիւ կնքահայրութեամբ JACQUES HÉLIANի

Cabaret Le Jockeyի ամբողջական յայտագիրը:

Հայկական գեղարուեստական բաժին, Վարդի վանեան իր նուագախումբով (ֆրանսական ձայնասփիւռէն):

Հաղորդակցութիւն. — Մեթր• Charenton Ecoles l'Union:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S.376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 28 Novembre 1952 Ուրբաթ 28 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6927-Նոր շրջան թիւ 2338

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՆՐԱՑԱՆ, ՄԱՆՐԱՑԱ՛Ն

Չէզոք ընթերցող մը գրել կուտայ.

— Զարմացայ որ այնքան մեղմօրէն արտայայտուած էիք Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթին հետեւեալ գրգռիչ բանսարկութեան առթիւ.

— « ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ ԱԼ, ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԵՐՈՒՆ, ԵՐԲ ՆԱՑԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐԸ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆՕՐԷՆ ՀՐԱՑԱՆԱԶԱՐԿ Կ'ԸԼԼԱՅԻՆ, ՊԱՏՃԱՌ ՄԸ ՉԿԱՐ ՈՐ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆԵՐՈՒՄԻ ԱՐԺԱՆԱՆԱՅԻՆ» (Արեւ, 2 Հոկտ., ընդգիծը ալ գըլխագիր) :

Այո, ուզեցինք անցուղարձը արձանագրել կատարեալ պաղարիւնով :

Որեւէ մեկնութեան կը կարօտի՞ արտադրուած քուեթիւնը, որպէսզի ածականներ շարէինք : Եւ կամ բացատրութիւն պահանջէինք :

Համատարած ապականութեան մը պատկերագարդ տպագրութիւնն է այս ալ : Հատընտիր նմոյշ մը՝ եղբայրադաւ բանսարկութեան եւ մատնութեան որ մասնագիտութեան վերածուած է հակադաշնակցական մամուլին մէջ :

Ո՞ր մէկ պղծութիւնը յիշել, օրինակներ բերելով ռամկավար, «յառաջդիմական» կամ դիմակաւոր թերթերէ եւ ճառերէ :

Այդ օրինակներուն մէջ իրար կը հրմշտկեն գարշահոտութիւնն ու լրտեսութիւնը : Նոյն իսկ արիւնածարաւ գրգռութիւնը :

Հասարակ խաչագողներ, լրտեսներ կամ սեւ շուկացիներ այնքան յառաջ գացին որ, գրեցին թէ Դաշնակցութիւնը կը ցնծար, երբ այս երկիրը լուծի տակ էր...

Եւ կր պատմեն ու կը գրեն մինչեւ այսօր ալ— Մենք պաշտպանեցինք այս երկիրը, դուք դաւեցիք, միանալով թշնամի ճակատին :

Դիմադրական պայքարն անգամ դրամագլուխ մը դարձաւ իրենց համար, քնարեր առասպելներ հիւսելու համար :

Կարծեցին թէ միայն իրենք ներկայ էին, իսկ ուրիշները բացակայ :

Զուզեցին ըմբռնել թէ բուն դիմադրական պայքարը Դաշնակցութիւնը կը մղէր, յանուն ժողովուրդին ապահովութեան :

Մոռցա՛ն թէ ափ մը վաւերական, գաղափարական հերոսներու շուքը չի կրնար պարտկել շարք մը բախտախնդիրներու թրքավարի շահատակութիւնները՝ դրամական թէ քրէական :

Դեռ վերջերս Ռազմիկներու Միութիւնը պաշտօնապէս կը ծանուցանէր թէ «40 —50 կեղծ Résistant եւ կեղծ F. F. I.ներ կան որոնք ամէն կերպ կը ջանան իբրեւ նախկին ռազմիկ ընդունուիլ »: (20 Նոյեմբեր) :

Ֆրանսական արդարադատութիւնը ո՛րքան այդպիսի կեղծիքներ երեւան հանեց, դատելով եւ պատժելով յանցաւորները :

Դատապարտուեցան նոյնիսկ իրական ռազմիկներ որոնք չարաչար գործածած էին Դիմադրական ճակատին հմայքը, քրէական ոճիրներ գործելով եւ անմեղ արիւն թափելով :

Եւ դեռ շարքը չէ վերջացած :

Իսկ մեր անխելք եւ սեւերես թշուառականները փոխանակ անդրադառնալու այս պարագաներուն, կը ճգնին մթնոլորտ ստեղծել, ի հաշիւ ապագայ քաջագործութեանց : Սպասելով նոր պատեհութեանց :

Եւ ողջամի՛տ ռամկավարներն ալ կամ սուտ, խենդ կը ձեւանան, եւ կամ կը ճայնակցին նոյն սանձարձակ անբարոյականութեամբ :

Վկայ՝ « Արեւ »ի գարշելի «ժուռնալ»ը ,— « Պատճառ չկայ որ ...» :

Մանրացա՛ն, մանրացա՛ն, խրելով փոսի մը մէջ ուր միայն թունաւոր սունկեր կը բուսնին :

Յովհ. Պլուզ, կը գրէր ԺԳ. դարուն.

— « ... Տգէտ մարդն օձուն նման հանապազ դմառ կու խօսէ » :

Միամի՛տ Պլուզ : Ի՞նչ «տգէտներ» կան որ նետասարի, բարոյականի դասեր կրնան տալ շատ մը դաս - բոզերու ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ԶՈՒՐ ԿԸ ՎԻՃԻՆ

Աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր, «Հայրենիք» օրաթերթը նորութիւն մը կը փորձէ, — «արտաքին նախարար»ի վերածել «պետական քարտուղար»ը (Secretary of State) :

Նոյն տրամաբանութեամբ, «արտաքին գործերու նախարարութիւն» կամ պաշտօնատուն կը թարգմանէ հուչակաւոր«պետական բաժանմունք»ը (State Department) :

Անշուշտ միւս «քարտուղար»ներն ալ կը թարգմանուին նախարար (ազգ. պաշտպանութեան, աշխատանքի եւն.) :

« Ցառաջ » տարիներ առաջ եւ բազմիցս բացատրած է այս պարագան. բայց անօգուտ:

Հիմա որ բառերուն իմաստը կը շտկուի, նորէն դժգոհ են :

Ընկեր Ճէյմս Մանտալեան, անգլերէն «Հայրենիք»ի խմբագիրը եւ բազմաթիւ արժէքաւոր գործերու առաջնակարգ թարգմանիչը, դառնօրէն կը բողոքէ, նամակ մը ուղղելով խմբագրութեան :

Կը բացատրէ թէ Մ. Նահանգներուն մէջ նախարարներ չկան, այլ կան միայն «քարտուղարներ» :

Եւ սահմանադրական գիտելիքներ ալ կը յիշէ, բաղդատելով Եւրոպայի նախարարներուն եւ Մ. Նահանգներու քարտուղարներուն իրաւասութիւնները :

Եզրակացութիւն,— վերահաստատել «Պետական Քարտուղարը որ չիտակ ձեւն է» :

Ի զուր կը վիճիք, սիրելի ընկեր Մանտալեան :

Այս հարցին մէջ սահմանադրութեան տրամադրութիւնները չեն որ արժէք ունին, այլ պաշտօնին, բառին իմաստը :

Դուք որեւէ եւրոպական թերթ չէ՞ք տեսած :

Բոլորն ալ թէ Secrétaire d'Etat կը գրեն եւ թէ արտաքին գործերու նախարար :

Նոյն իսկ թուրքերէն թերթերը այդպէս կը թարգմանեն (Խարիճիյէ նազըրը) :

Ի՞նչ կը նշանակէ «պետական քարտուղար» կամ « պետական բաժանմունք » :

Միւս քարտուղարութիւններն ալ (նախարարութիւն) պետական չե՞ն, իրենց «բաժանմունքներով » :

Թարգմանութեան սխալ մը նաեւ այս «բաժանմունք»ը : Departmentի այստեղ կը նշանակէ պաշտօնատուն :

Ամերիկահայ մամուլը բան մը չի կորսնցներ, քիչ մը ուշադրութեամբ հետեւելով այն լրագրական յառաջադիմութեանց որոնք մշակուած են հարիւր յիսուն տարուան տքնութեամբ : ՎԱՀԷ

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ խնդիրը անելի մը մատնուած է նորէն : Վիշինսքի նոր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Չինաստան չընդունիր Հնդկաստանի բանաձեւը : Ձերբակալութիւններ կատարուեցան Սէուլի մէջ , Այզընհաուըրի այցելութեան առթիւ :

ՍՎԷՆ ՀԷՏԻՆ, շուէտացի երկրախոյզը որ աշխարհ պտտած եւ առաջին անգամ Թիպէթ մտած է, մեռաւ Նոյեմբեր 26ին : 87 տարեկան էր : Գրած է «Բեւեռէ Բեւեռ» եւ ուրիշ գիրքեր :

ԻՐԱՔԻ նոր դահլիճը հինգ հոգինոց յանձնախումբ մը կազմեց, որպէսզի օրինագիծ մը յօրինէ ուղղակի ընտրութեանց համար : Սովորական կեանքը վերսկսած է Պաղտատի մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ռազմանիւթի երեք վակոններ պայթեցան Շալոն սիւռ Մառնի կայարանին մէջ : Ոչ մէկ զոհ, շնորհիւ քանի մը քաջարի բանուորներու , որոնք յաջողած էին անջատել եւ հեռացնել ուրիշ երեք վակոններ :

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ հերոսը, Մարթի, նոր փորձանքի մը հանդիպած է : Թերթերը կը գրեն թէ կինը տունէն հեռացած է Նոյ. 16էն ի վեր :

ԹԻՖԼԻՍԻ թերթերը կը գրեն թէ Վրաստանի Կեդր. Կոմիտէն շարք մը զեղծումներ երեւան հանած է ոստիկանութեան եւ դատական վարչութեան մէջ :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ձերբակալուած է այն թուրքը որ վիրաւորած էր Պոլսոյ « Վաթան » թերթին տնօրէնը, Մալաթիոյ մէջ :

14 ԿԱԽԱՂԱՆ

ԱՅՍ ՊԱՏԻԺԸ ՊԱՀԱՆՋԵՑ ՓՐԱԿԱՅԻ ԸՆԴՀ. ԴԱՏԱԽԱԶԸ

Փրակայի ժողովրդային ատեանին ընդհ. դատախազը, Տոքթ. Եոզէֆ Ուրվալէք, Նոյ. 26ին կախաղան պահանջեց այն 14 կարմիրներուն համար որոնք կը դատուին մէկ շաբաթէ ի վեր :

Ինչպէս գիտէք, բոլորն ալ «խոստովանած են» իրենց մեղքերը, իբրեւ դաւաճան, լրտես, ոճրագործ եւն. : Ընդհ. դատախազը իր ճառին մէջ շեշտեց թէ կուսակցութեան նախորդ ընդհ. քարտուղարը , Ռուտոլֆ Սլանսքի իր 13 մեղսակիցներուն հետ ծրագրած էր խորտակել ներկայ իշխանութիւնը եւ նոր մը հիմնել Թիթոյի պէս : Տասնըչորսէն ոչ մէկը ձայն հանեց, ինչպէս կ'ըսէ Փրակայի անթէլը :

Տոքթ. Ուրվալէք ըսաւ թէ «մեր երկրին մէջ Սլանսքին կը ներկայացնէր Իսրայէլը եւ Մ. Նահանգները : Ամբաստանեալներէն 11ը Սիոնական ներ են : Այս կազմակերպութիւնը կը գործէ դրամատիրութեան հետ : Սիոնականութեան ներկայացուցիչն է Իսրայէլ : Բայց մենք պիտի յաղթենք : Երբեք այսպիսի դատ մը տեսնուած չէ չեխական ատեանի մը առջեւ : Ո'վ որ կը փորձէ խզել մեր կապերը Խ. Միութեան հետ արեւմտեան գործակալ մըն է ինչպէս այս խմբակը : Տոքթ. Պենէշի տարագիր կառավարութիւնը աշխարհակալներու գործակալութիւն մըն էր 1939էն 1945, դէպի արեւմտեան փարախ քշելու համար արեւելեան պետութիւնները : Պոհեմիոյ եւ Սլովաքիոյ միութիւնը յաւիտեան պիտի տեւէ առաջնորդութեամբ մեր կուսակցութեան » :

Թիթօն եւ ուրիշներ ալ սեւցնելէ ետք, դատախազը նորէն շեշտեց թէ « Սիոնականութիւնը «աւելի մեծ վտանգ մըն է այսօր, որովհետեւ կա՛յ Իսրայէլի անկախ պետութիւն մը որուն ետին կրծկուած է : Թրումըն գաղտնի համաձայնութիւն մը կնքած է Պէն Կիւրեոնի հետ, ամերիկեան խարիսխի մը վերածելով Իսրայէլը» :

Եզրակացնելով, Տոքթ. Ուրվալէք ոչ միայն լրտես եւ դաւաճան կոչեց 14 մահապարտները , այլեւ «մուկեր, օձեր եւ մարդակերներ» : Եւ շեշտեց.

— « Ընկեր դատաւորներ, ձեր վճիռը այս օձերու բոյնին վրայ պէտք է իջնէ իբրեւ երկաթեայ բռունցք մը» :

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ հրեայ երեւելի մը, Թիպոր Քովաչ, անձնասպան եղած է Պրաթիսլաւայի մէջ, լսելով 14ի դատին ելքը : Անձնասպան եղած է նաեւ Լոնտոնի չեխական նախորդ դեսպանը, Պիսթենքի, որ ետ կանչուած էր 1951ին :

Կ'ըսուի թէ տակաւին երկու միլիոն հրեաներ կը գտնուին Լեհաստանի, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ եւ թէ հակահրէական ցոյցեր տեղի ունեցած են Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

✕ Այս դատը մեծ յուզում պատճառեց Իսրայէլի մէջ : Բուռն վիճաբանութիւններէ ետք, երեսփ. ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց որ կը ձաղկէ դատը, իբրեւ «հակահրէական եւ հակասիոնական» ցոյց : Միան կարմիրները դէմ քուէարկեցին :

✕ Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ կաւիճով նշաններ դրուած են Չեխոսլովաքիոյ մէջ հրեաներու տուներուն վրայ, շեշտելով — « Հրեաներ կը բընակին հոս» : Կ'ըսուի թէ անձնասպան եղած են նաեւ Փրակայի հրեայ համայնքին ընդհ. քարտուղարը եւ կինը, իսկ դատէն առաջ՝ քանի մը հրեայ սպաներ :

Ֆրանսայի ներքին խօսքեր

Ազգ. ժողովը կը շարունակէ իր ընդդիմութիւնը Պ. Փինէի ելմտական օրինագծին դէմ : Ընկերվարաբականները պարսաւանք կը պահանջեն : Ուրիշներ ալ ժխտական դիրք բռնած են : Հարցապնդումները պիտի լսուին Գշ. օր :

✕ Դահլիճը սկզբունքով վաւերացուց այն օրինագիծը որ կ'արգիլէ բոլշեւիկներու պաշտօնավարութիւնը պետական գործերու մէջ :

✕ Դահլիճը որոշեց վերաքննել Սարի տնտեսական պայմանագիրները, որոշ զիջումներ կատարելով :

✕ Հնդկաչինի Ֆրանս. օդանաւերը անխնայ կը ռմբակոծեն ըմբոստներու դիրքերը : Վճռական կռիւներու կը սպասուի այսօր-վաղը :

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհին ստորագրեց այն հրովարտակը որ կը ծանուցանէ նոր դրամներու շրջաբերութիւնը իր պատկերով : Շատեր դիտել կուտան թէ դէմքը լաւ չէ գծուած :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը Աթէնք հասաւ երէկ : Փառաւոր ընդունելութիւն մը սարքուած էր :

ԿՈՄԻՏԱՍ... ԾՆԱԾ ՉԷ

« Ցիսուն տարիէ ի վեր հայ եկեղեցական երաժշտութեան հետեւած» ըլլալով հանդերձ, միշտ «նոր բան մը սորվելու» չափ համեստ՝ գեղարուեստի բարեկամ մը, տեղական թերթի մը մէջ, կը գրէ «գեղարուեստի սիրոյն»․

1.— « Թէ ոչ մէկ երգ ,—նոյնիսկ մանկական— չեմ գիտեր հեղինակութիւն Կոմիտասի » :

2.— « Չեմ գիտեր թէ Կոմիտաս վարդապետ պատարագ մը գրած է» :

3.— Հետեւաբար «սխալ է ըսել Կոմիտասի պատարագ կամ Կոմիտասի Կռունկ, մանաւանդ որ «Կոմիտաս վարդապետ դեռ գոյութիւն չունեցած՝ գոյութիւն ունէր Կռունկը » :

Գեղարուեստի բարեկամը եթէ ըսել կ'ուզէ թէ կռունկ թռչունը գոյութիւն ունէր՝ երբ տակաւին ծնած չէր Կոմիտաս, ճիշդ է : Ուրեմն կը խնդրեմ որ սրբագրեն իրենց սխալը ամէն անոնք որ կը կարծեն թէ Աստուած ստեղծեց կռունկ թռչունը՝ Կոմիտասի ծնունդէն ետքը :

Բայց թէ ունինք «Կռունկ» կոչուած երգի եղանակ մը, որ տարբեր է «Կռունկ» կոչուած բազմաթիւ ուրիշ եղանակներէ , — մին՝ մեծ - մայրս ալ կ'երգէր ,— եւ ծանօթ է Կոմիտասի անունով, կը խնդրեմ որ թոյլ տրուի ինծ յայտարարել՝ համարիտ եւ ստոյգ, որքան ալ հետեւած ըլլամ հայ երաժշտութեան, յիսուն տարիէ ի վեր :

Այստեղ փակագիծի մէջ, արձանագրենք նոյնպէս թէ մեր բարեկամը սխալ կը գտնէ նաեւ ըսել Շահմուրատեանի «Հայաստանը» , անոր համար որ Շահմուրատեան տակաւին չծնած՝ կա՛ր արդէն « Հայաստան »ը :

Եթէ ըսել կ'ուզէ թէ Հայաստան աշխարհը գոյութիւն ունէր՝ երբ տակաւին չէր ծնած Շահմուրատեան, ատիկա պատմական եւ աշխարհագրական իրողութիւն մըն է, որուն չեն հաւատար միայն... Թուրքերը: Մենք կը հաւատանք սակայն: Իսկ եթէ կը կարծէ թէ «Հայաստան» երգը, որ ծանօթ էր Կոմիտասէն ալ առաջ, զոր «դաշնաւորեց» Կոմիտաս յետ Սահմանադրութեան, եւ որ վերջապէս տիսքի վրայ անմահացաւ Շահմուրատեանի ձայնով, սխալ է կոչել Շահմուրատեանի «Հայաստան»ը, հարկ կը դառնայ խնդրել իրմէ՝ որ ինք սրբագրէ իր սխալը, այս անգամ: Վասնզի Կոմիտասի դաշնաւորած «Հայաստան»ը երգած եւ տիսքի վրայ առած են նաեւ ուրիշներ, այնպէս որ տարբեր ձեւ մը չկայ Շահմուրատեանի «տիսք»ը զանազանելու այլ երգիչներու «տիսք»երէն, նոյնիսկ հետեւելով հանդերձ հայ երաժշտութեան, յիսուն տարիէ ի վեր: Ասոնք զուտ երաժշտագիտական խնդիրներ չեն սակայն:

Գալով այն պնդումին թէ Կոմիտասէն ծանօթ չէ իրեն ոչ մէկ երգ, կը խնդրեմ որ ըսէ ինծի թէ, — մէկ հատ միայն կ'ըսեմ՝ չյոգնեցնելու համար զինք, — որո՞ւ կը պատկանի Քէլէր ցօլէր երգը, այսինքն՝

1.— Ո՞ր գաւառին կամ տաղասացին կը պատկանին բառերը:

2.— Ո՞ր գաւառին կամ երգահանին կը պատկանի սկզբնական եղանակը :

Ասպարէ՛զ այն երաժշտագէտներուն, որոնք « դաշնաւորող ի զպրոց» մը հաստատեցին վերջին երեսուն տարիներուն, copisteի չնորհքը արդարացնելու համար՝ դիտմամբ քիչ մը չատ հաւատք ընծայելով Կոմիտասի հրաշագեղ mystificationներուն: Ատեն է, սակայն, որ հրապարակ գայ պարկեշտ երաժշտագէտ մը, ապացուցանելու համար թէ Կոմիտաս, իր համբաւաւոր «դաշնաւորեց» տարազով՝ վերամշակման խաբկանք կուտար նաեւ իր բազմաթիւ հեղինակութիւններուն, ճիշդ ինչպէս Փիէր Լույիս (Պիլիթիսի երգերը), ճիշդ ինչպէս Մաքֆէրսըն (Օսիան):

Երբ մեր տաղասաց կաթողիկոսները եւ վարդապետները գտեր էին դիւրին ձեւ մը ներքին դողեր պատմելու՝ սոխակին ու պլպուլին երգով կամ Աստուածածին կոյսին գովերգով, ինչո՞ւ չմտածել թէ Կոմիտաս ,իր կարգին ,նախընտրեց արուեստագէտի իր հոգին պարպել ժողովուրդին վերագրուած երգերու մէջ :

Ըստ իմ քննական եղանակներուս, սակայն , այնքան ատեն որ չէք կրնար հաստատել թէ սոխը կապ ունի տողանին հետ ստուգաբանական խնամութեամբ, սոխը կը մնայ սոխ եւ սկիզբէն իսկ հայերէն՝ հակառակ հնչաբանական իր հանդիտութեան :

Ահա թէ ինչո՛ւ սկզբնական երգ ու եղանակ կը պահանջեմ անոնցմէ՝ որոնք calqueurի վարպետութիւն կը վերագրեն Կոմիտասի :

Բայց չմոռնանք երկու կարեւոր հարցում.—

1.— Ֆաուսթը ժողովրդական légende մըն է, (հսկայական գրականութիւն կայ, Ֆրանսերէն ու գերմաներէն), զոր օգտագործած են բազմաթիւ գրագէտներ, ինչպէս եւ Կէօթէ: Կրնա՞նք ըսել թէ սխալ է Կէօթէի Ֆաուսթ կոչել... Ներողութիւն ... Կէօթէի Ֆաուսթը : Ի դէպ, սխա՞լ է արդեօք ըսել նաեւ Կունոյի Ֆաուսթը, նոյնիսկ Շումանի Ֆաուսթը կամ Պէռլիոզի Ֆաուսթը :

2.— Ապահովաբար, Տրէնտէի եկեղեցական ժողովէն առաջ՝ գոյութիւն ունէին բազմաթիւ Պատարագներ, ոմանք «մաքուր կամ սրբաչունչ», որոնց երգեցողութիւնը արտօնուած էր եկեղեցիներու մէջ, ոմանք «պիղծ եւ լկտի», որովհետեւ աշխարհիկ թեմաներով «արատաւորուած», որոնց երգեցողութիւնը արգիլուած էր եկեղեցիներու մէջ (1562), — արդ, Տրէնտէի եկեղեցական ժողովին նուիրագործած պատարագներէն ետքը՝ երաժիշտները, սկսեալ Փալէսթրինայէն, (որուն պատարագը այնքան ալ «կաթոլիկ» չի թուիր շատերուն), իրաւունք ունէի՞ն պատարագ յօրինելու իրենց կամ այլոց անուններով, իբրեւ ինքնուրոյն գործ: Թեմաներու ազատութի՞ւնը կամ նորութի՞ւնը կուտայ այդ իրաւունքը, ուրեմն կը նշանակէ թէ Կոմիտաս գերի՞ էր հին թեմային: Ատոր համար հեղինակութեան կամ ինքնատպութեան չնորհքէն զրկուա՞ծ :

Կը խոստովանիմ, որ բա՛ն չեմ հասկնար, երբ գեղարուեստի մեր բարեկամը կը գրէ թէ Մէհ — թէրեանի «Տէր ողորմեա»ն հեղինակութիւն է , « գէչ կամ աղէկ », բայց հեղինակութիւն չէ Կոմիտասի «Տէր ողորմեա»ն, ոչ իսկ «գէշ» ըսելու չափ:

Ի՞նչ է մեր բարեկամին գնահատութեան criteriumը .— Ինքնատիպ կամ ինքնուրոյն գործ գտնալու, հեղինակութիւն կոչուելու համար ի՞նչ կը պահանջուի պատարագէն :

Մեր եկեղեցական երաժշտութիւնը կարելի է նմանցնել հին հանքի մը, որու երակները քննած են — չեմ յիշեր մերոնք — Վիլօթօ, Շրէօյտէր (այս վերջինը սքանչելի բանասէր, բայց ոչ երաժիշտ) եւ ուրիշներ: Արդ, այդ հին հանքին հաւատարիմ մնալը կապա՞նք մըն է արդեօք, որ կը խափանէ ամէն խոյանք դէպի ինքնատպութիւն: Ատո՞ր համար, արդեօք, Կոմիտաս չկրցաւ դառնալ «հեղինակ» ինքնուրոյն պատարագի: Մարդկային ձայնին օգտագործումը, հաւատարմութեամբ նաեւ խօսքին, կ'արգիլէ՞ արդեօք հեռանալ հին թեմաներէն: Բայց նուագարանային ձայնին օգտագործումն ալ, որ սովորական է օտարներու մօտ, միշտ յարգած է պատարագին ծանօթ հինգ դրուագներուն թեմաթիք բովանդակութիւնը, առանց երաժիշտին ինքնատպութիւնը մեղադրանքի տակ ձգելու (*) :

Հետեւաբար, ի՞նչ ըսել կ'ուզէ գեղարուեստի մեր բարեկամը :

Կոմիտաս, վերջերը, չատ կը դրաղէր հայ երաժշտական հին խազերու որոնումով,— տակաւին չէր յաջողած լուծել «մանրուսում» կոչուած հայկական խազերուն գաղտնիքը,— բայց գտումի եւ մաքրագործումի իր փորձը ապացոյց չէ՞ր ինքնատպութեան սուրբ տենդի մը, գէթ որոշ չափով, ամէն անոնց համար որ կը հետեւին հայ եկեղեցական երաժշտութեան, յիսուն տարիէ ի վեր :

Բաց խօսինք :

Ի վերջոյ, ինծի կը թուի թէ Կոմիտաս չա՛տ կը նեղէ մեր երաժշտական հրապարակը, այնքան որ փորձեր կ'ըլլան տապալելու իր արձանը՝ օր առաջ: Ատոր համար՝ ոմանց ըսելը թէ հաւաքող մըն է, բանագող մըն է, ի գիր առնող մըն է, ֆոլքլորի՛ստ է միայն, բայց երբեք հեղինակ կամ ստեղծագործ: (Թուրքերն ալ ըսին թէ... գողցած է Թրքական արուեստը): Այս ամէնը գիտէ՞ք թէ ի՛նչ կը յիշեցնէ ինծի: Գրոց – բրոցներուն ծանօթ է անշուշտ Ֆրանսերէն գիրք մը, որ հազար ակէ ջուր կը բերէ եւ ի վերջոյ կ'եզրակացնէ թէ comme quoi Napoléon n'a pas existé ,— այդպէս ալ է գիրքին խորագիրը: Երբ, այսպէս, դիւրին է հաստատել թէ Նափոլէոն գոյութիւն չէ ունեցած, ա՛լ որքա՛ն դիւրին է տապալել Քէօթահիոյ հանճարեղ որբը, այսօր այնքան անպաշտպան՝ որքան իր մանկութեան, նախ արհամարհելով՝ օր մը իբրեւ երգհաւաքող, օր մըն ալ իբրեւ գրի առնող, յետոյ զրկելով զայն ստեղծագործի իր չնորհքներէն, ի վերջոյ յայտարարելու համար թէ Կոմիտաս անունով երաժիշտ չէ ունեցած հայ ժողովուրդը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Դիտել կուտամ բարեկամիս թէ շատ գէշ խմբագրուած էր իր կարճլիկ յօդուածը, այսինքն լեզուն խեցբեկ էր բոլորովին, կարգ մը նախադասութիւններ՝ անհասկնալի: Այսքան դիտողութիւն՝ հասկցածիս մասին, ուրեմն: Իսկ եթէ իմ ալ այս յօդուածս անհասկնալի թուի, կը խնդրեմ շնորհ ընել եւ կարդալ նաեւ իմ մէկ ուրիշ յօդուածս (Յառաջ, 6 Ապրիլ) : Շ.Ն.

(*) Ո՞ւր կը սկսի ինքնատպութիւնը եւ ո՞ւր կը վերջանայ, հարց մըն է որ դժուար է լուծել: Ծանօթ է, երաժշտութեան պատմութեան մէջ, Հէնտէլի բանագողութեանց վէճը, որ այնքան մեծ աղմուկ հանեց Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ մէջ: Այս վէճին պատմութիւնը տալու ժամանակ, Ռոմէն Ռոլան կը գրէր վերջերս․ «Հէնտէլի կարծեցեալ բանագողութեանց հարցը կը հետաքրքրէ ոչ միայն այս երաժիշտին պատմութիւնը, այլեւ գեղեցկագիտութեան ամէնէն ծանր հարցերէն մին,—ինքնատպութիւնը արուեստի մէջ: Այդ հարցին քննութեամբ կարելի է թափանցել երաժշտական ստեղծագործութեան խորհուրդին մէջ»:

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՆԻՇԵՐ

ՓԱՐԻՋԷՆ ՀԱԼԷՊ

Ը.— ԱՆԹԻԼԻԱՍ ԵՒ ՋՄՄԱՌ

Կ'այցելեմ Համազգայինի Փալանճեան ճեմարանը, գեղեցիկ արմաւենիներով շրջապատուած ընդարձակ շէնք մը : Երկու յարկերը յարմար դասարաններու համար, լուսաւոր եւ արդիական կազմածներով: Ունի իր խաղավայրըն ու յարակից՝ «Ակօս» երկամսեայ թերթի տպարան եւ խմբագրատունը: Դժբախտաբար չկըրցայ լայն տեղեկութիւններ առնել: Օրը շաբաթ էր եւ օդը տաք: Ամէն մարդ լեռները քաշուած, նոյնը եւ Ս. Նշան եկեղեցիին համար :

« Ազդակ» օրաթերթը ամէնէն աւելի տարածուած է :Գնահատուած են նաեւ Ազդարար և Նայիրի շաբաթաթերթերը: «Ազդակ» երկօրեայի փոխարէն այժմ կը հրատարակուի մարզական շաբաթաթերթ մը, նոյն անունով:

Լիբանանի մէջ ալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսքն ու շունչն է տիրապետող ազգային եւ պետական շրջանակներու մէջ :

Կ'այցելենք Անթիլիաս, նախ եկեղեցին կը մտնենք ,ծունկ մը աղօթք ,մոմ մը մեռելներու հոգուն, եկեղեցիին մօտ ցոյց կուտան մատուռ մը : Ի՞նչ մատուռ, մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակարանն է : Երկիւղած ու ահաւոր սարսուռէ մը բռնուած ներս կը մտնեմ, տեղս գամուած կը մնամ: Ամէն մէկ դանկի փորուած աչքերը կարծես կը չանթահարեն զիս: Աչքիս առջեւ կը պատկերանան Ուրֆա, Թէլ Ապիատ, Այն էլ Արուս , Սալան , Սիկէրօ, Ռազզա, Տէր Զօր: Արդեօք ո՞ր ըլկուած, բզքտուած հայուհիին գանկն է, ո՞ր յօշոտուած հայորդիին մատաղատի ոսկորներն են, հազարաւորներու մէկ հատիկ արեւակէզ բազուկը կամ սրունքը:

Ոսկորներր կարգով են շարուած ինչպէս որ սպանդանոցին մէջ իրարու կապուած, ոչխարներու նման մորթուեցան, ահաւոր չարչարանքներու, եւ խէնէշութեանց ենթարկուելէ ետք: Ահա մէկը ակռաները փշրուած ,գանկոսկրը ճեղքուած, կարծես պիտի պոռայ, ցեղին ահաւոր բողոքն ու վրէժը կանչը շրթներուն վրայ սառած ...

Կ'երեւակայեմ մոմեր վառել իւրաքանչիւր մասունքի քով, որպէսզի անոնց բոցերը տարածուին իբրեւ բոցավառ վրէժ, խառնելով նախ օտարացած հայորդիներու սիրտը, յետոյ քաղաքակիրթ ազգերու խիղճը ...

Յուշարձանը կառուցուած է ճերմակ քարերով․ իբրեւ ցոլացում նահատակներու անմեղութեան, գագաթը մխրճուած անհունին մէջ , իբրեւ սրբազան բողոք Աստուծոյ դէմ ...

Կ'այցելենք վանքը, չքեղ խորհրդարան: Երկյարկանի դպրանոցը ընդարձակ ու օդասուն, դասարաններ, լոգարան, ննջասենեակ, խոհանոց , ճաշարահ, մատենադարան եւ լայն սրահ մը ընթերցանութեան: Շէնքին երկու կողմերէն լոյսն ու օդը կը ներխուժեն լայն պատուհաններէն՝ իրեն հետ բերելով նարնջենիներու եւ կիտրոններու անուշաբոյր հոտերը :

Վանքը շրջապատուած է խիտ ու մշտադալար ծառերով հոն պանանենին, նարնջենին, արմաւենին մրցումի են ելած: Արմաւենին իր թագաւորական բարձրութեամբ կը տիրապետէ բոլորին վրայ: Միջերկրականը իր հմայիչ տեսքով, մշտափոփոխ զեփիւռով միշտ կըփոխէ մթնոլորտը աւելի գրաւիչ դարձնելով համայնապատկերը :

Անթիլիաս օժտուած է արդիական տպարանով մը ուր կարելի է կատարել ամէն տեսակ տպագրական աշխատանքներ: Տպարանը բռնած է ամբողջ խորհրդարանի ներքնայարկը, ընդարձակ եւ օդաւէտ: Վանքը ունի բնակարաններ իր պաշտօնէութեան համար :

Այս բոլորին վերեւ կը սաւառնի Գարեգին կաթողիկոսի հոգին:

Մեր բոլոր հոգերով կը ցանկանք որ վանքը դառնայ ջահ մը՝ լուսաւորելու հայութեան տառապած հոգին:

Պէյրութի մէջ ինծի ընկերացաւ Հ. Գրիգոր Հեպոյեան, Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան այս երիտասարդ վարդապետը, որ յայտնի է իր մտաւոր եւ երաժշտական նուրբ յատկութեամբ: Զորս տարիէ ի վեր տնօրէնն էր Պէյրութի Մխիթարեան վարժարանին (անկէ առաջ՝ Փլովտիւ էր):

Սիրայօժար առաջնորդեց զիս դէպի Հարիսա, Զմմառի հայավանքը :

Ինքնաշարժը կը թաւալի, ճանկռտելով կը բարձրանայ դէպի ծիւնի: Հոս է Զմմառի վանքին ընդարձակ դպրանոցը, նախկին որբանոց: Կը բարձրանանք դարձ – դարձիկ ճամբաներով, մէկ կողմը բարձր սարեր, միւս կողմը վիհ մը որ կ'երթայ համբուրել ծովը :

Լեռներու կողերը՝ զարդարուած են տուներով , կանաչազարդ պարտէզներով: Ամէն տեղ քրիստոնէական խաչը կը բարձրանայ եկեղեցիներու վե —

րեւ: Բանջարանոցներ, պտղատու ծառեր, այգիներ եւ ծաղկազարդ պուրակներ կ'ապացուցանեն այս լեռնական ժողովուրդին շինարար ճիգն ու ոգին:

Վերջապէս հասած ենք 600 մեթր բարձրութեան մը: Սարահարթի մը գագաթը կ'երեւայ հսկայ կոթող մը, Հարիսայի ուխտատեղին, «Տիրամայր Լիբանանի» արձանը հինգ մեթր բարձր՝ երեսուն մեթր բարձրութեամբ ամուր, քառաչէն, պատուանդանի մը վրայ, սորոտր՝ մատուռ մը: Այս արձանը բերած են Իտալիայէն, գեղարուեստական գլուխ գործոց մը: «Լիբանանի Մայրը» կը փայլի փիփրադէզ ճերմակութեամբ, իր բազկատարած եւ խոնարհ արտայայտութիւնը այնքան յատկանշական է, որ անհաւատն անգամ պահ մը կը խոնարհի: Ըստ աւանդութեան, այս արձանը դէմքը դէպի Լիբանան է ուղղուած: Առաւօտ մը արձանը կը գտնեն դարձած դէպի ծով, տիրելու եւ պաշտպանելու համար ծովն ու Լիբանան աշխարհը:

Երբ պտըտելուն այս կոթողին գագաթն է հասած, խնքլինք քառսի մը, ահարկու վիհի մը առջեւ կը գտնէ:

«Տիրամայր Լիբանան»էն օգնութիւն խնդրելով կը շարունակենք մեր վերելքը դէպի Զմմառ:

Սարերու լանջերուն փակած կառքը կը մագլցի ահաւոր ճիգ թափելով, գրեթէ մաքառելով, ճռնչելով կը բարձրանանք: Միջին Լիբանանի Քէսրուան գաւառի սարահարթին վրայ ենք: Բարձունքէն կը բացուի հմայիչ, դիւթիչ համայնապատկեր մը: Ծիւնի լայն ծոցին վերեւ կեցած, առիւծի երախի մը նման բացուած է ձորը: Տիրող կանաչաւէտ սարերուն 1000 մեթր բարձրութեան վրայէն կ'երեւայ վիհ մը որ ծովուն կապտաւուն ալիքները կ'ողջունէ յաղթական հպարտ կեցուածքով: Այս դրաւիչ բարձունքին վրայ թառած է հոյակապ վանքը հայկական ոճով:

Զմմառի հիմնադիրները 1700 թուականներուն երկար դեգերած են բնութեան այս հրաշագեղ շրջանին մէջ եւ տքնաջան պրպտումներէն վերջ 1740 թուականին կը հաստատուին այս կոհակներու նման իրար օղակող լեռներու ծոցը, երկու ձորերով եզերուած սարերը գահավէժ կը հակին ու կը խոնարհին մինչեւ Ս. Գէորգ ընդարձակ ծոցը, որուն ծայրը՝ հեռուն, Միջերկրականի մէջ լոգանք կ'առնէ Պէյրութ քաղաքը:

Զմմառի հայավանքին մերձակայ կան Անտաքատ Ցդութեան քոյրերուն նորաշէն ամարանոց վանքն ու որբանոցը: Վանքին արեւելեան բարձունքին վրայ կայ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան ուսանողարանը, նորընծաներու դպրոց մը հիմնած են Վիէննաի Մխիթարեան վարդապետները՝ Զմմառի բլուրին հանդիպակաց Պիքֆայա գիւղին մէջ:

(Մնացեալը յաջորդով) Ց. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

ԿԻՆԸ.— Կեանքիդ մէջ առաջին անգամն է որ բարիք մը ըրիր ինծի:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Ի՞նչ ըրի:

ԿԻՆԸ.— Ածիլուելու ելեկտրական մեքենայ մը գնեցիր, որ շատ լաւ կը ծառայէ գետնախնձոր սոկելու համար...:

Վանի երկիր եւ այսօր

3.—ՎԱՆԱՅ ԼԻՃԸ, ԿՂԶԻՆԵՐԸ ԵՒ ՋՐՄՈՒՂՆԵՐԸ

Արեւելեան Անատոլուի լեռնադաշտին վրայ, բարձր լեռներու միջեւ եւ իր կապոյտ ջուրերով Վանայ լիճը ծովու մը պատրանքը կը թողու դիտողին վրան: Իր այս յատկութիւնովը ծովուն կարօտը քաշել չի տար Վանի բնակիչներուն կամ հոն գտնուող օտարներուն:

Մեր երկրին ամէնէն մեծ լիճն է, ունի 3600 քառ. քիլ. տարածութիւն, իր շրջագիծն է (բոլոր ծոցերն ու խորշերը միասին առնելով) 240 մղոն, խորութիւնը՝ գրեթէ 500 մեթր. ծովէն ունեցած բարձրութիւնը 1720 մեթր է: Հարաւային եզերքները լեռնային եւ ժայռոտ, արեւելեան, հիւսիսային եւ արեւմտեան եզերքները սովորաբար դիւրամատչելի են նաւերուն: Լիճին ջուրը կը պարունակէ սօտա եւ շատ դառն է:

Լիճ թափող գետակներու բերանները առատ ձուկ կը գտնուի, զոր կ'որսան եւ մէկ մասը թարմ, իսկ միւս մասը չորցնելով կը սպառեն: Լիճէն նախնական միջոցներով սօտա եւս կը հանեն:

Լիճին բնական գեղեցկութեան փայլ կուտան կղզիները: Ասոնք չորս հատ են, Աղթամար, Քուչ, Զարփանաք եւ Առըր (Աղթամար, Լիմ, Կտուց, Առտէր), որոնցմէ մի քանիին մէջ անոյշ ջուրի հորեր եւս կը գտնուին: Այս կղզիներուն տեւական բնակիչներն են հաւայուսն (փէլիքան) եւ մարթը (ճայ) կոչուած թռչունններն ու կարգ մը կենդանիներ:

Լիճին վրայ փոխադրութիւնը կը կատարուի շոգենաւերով, որոնք կը պատկանին Տէնիզպանքի: Այս շոգենաւերը Ախլաթի, Ատիլճէվազի, Էրճիշի, Էրճիսի, Էրնիսի, Վանի, Կէվաշի, Րէշատիէի եւ Թուղի նաւամատոյցներու միջեւ կը բանին:

Այս շրջանին մէջ բացի Վանայ լիճէն՝ կը գտնուին Էրսէք, Ագկէօլ, Արըն, Մէնթէշ, Սուլթան, Կէնճկէօլ, Սիճքէ, Տօնի անուամբ լիճեր:

ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Էրճիշի շրջանին մէջ գետնախնձոր, ցորեն եւ զանազան տեսակի առատ պտուղ կը հասնի: Իսկ զանազան շրջաններու մէջ ցորեն եւ զանազան տեսակի արմտիքներ, պտուղներ եւ բանջարեղէն կը հասցնեն:

Վանայ կուսակալութեան ընդհ. տարածութիւնը 3 միլիոն 65.500 հեքտար է որու հողագործութեան յատկացուած մասը շուրջ 250.000 հեքթար կը հասնի: Մնացեալ 450 հազարը լիճեր եւ ճահիճներ, 4350 հեքթարը անտառներ, 114.000ը արօտավայրեր են:

Մշակելի հողերէն միայն 97.000 հեքթարը կը ցանուի որմէ 1952ին ստացուած է 175 հազար թօն արմտիք:

Ոռոգման համար կ'օգտագործուին Շամիրամի ջրմուղը, լիճերը, «քէհրիզ»ները:

Ա.— Շամիրամի ջրմուղը որ իբր թէ շինուած է Շամիրամ թագուհիին կողմէ, 56 քիլոմեթր երկարութիւն ունի: Կ'ոռոգէ Կէյլէ, Հասան, Կէմ, Կէրմանիս, Էնիկ, Մէշկէյտէք, Իսհանի Քօմ (Իշխանի Գոմ), Հօր Գոմ, Քէօշք, Սուփարղան, Էարէմէտ (Արտամետ), Եէնիքէօյ Զըմխըթան, Քէչիչօղլու գիւղերու հողերը եւ կը մտնէ քաղաք:

Կայ նաեւ Պէյարքը կոչուող ջրուղին որ ունի 27 քիլոմեթր երկարութիւն: Այս ջրուղին ալ կ'ոռոգէ Հօսպ, Հըրչ, Քըզըլթաշ, Կօկանիս, Փիլթինիս, Միւլք, Մարս, Թիւրքիսին, Հօրէկանիս գիւղերու հողերը եւ կը թափի Վանայ լիճը:

Բ.— Ոռոգման համար կ'օգտագործուին Կէնիչ Կէօլ Տէօնի Սիհքէ: Այս լիճերուն վրայ շինուած են թումբեր եւ կարգ մը գետեղումներ:

Գ.— «Քէհրիզ»ներ.— Ասոնք շինուած են հին Պարսիկներու կողմէ: 15 — 20 մեթր խորութեան վրայ ձգուած ջրուղիներ են, որոնցմէ Վանի մէջ կը գտնուին 28 հատ: Ասոնցմէ 9 հատը ոռոգման համար կը գործածուի:

Բոլոր արեւելեան նահանգներուն պէս, Վանի բնակչութեան եւս գլխաւոր զբաղումներէն մին է անասնապահութիւնը: Ընդարձակ արօտավայրերուն վրայ այս պահուն կը գտնուի 620, 935 ոչխար, 141.292 այծ, 10.224 ձի, 2490 էշ, 10.778 գոմէշ, 92.500 գուար: Կրնանք ըսել թէ Վանի շրջանը կրնայ կերակրել այս թիւին գրեթէ երեք անգամը եւս: Ասոնց տարեկան հասոյթն է 25 միլիոն ոսկի:

Վանայ «գազա»ները.— Կիւրփինար եւ Մուրատիյէ.— Արեւելքի մէջ ամենափոքր «գազա»ի կեդրոններէն մին է «Կիւրփինար»ը: Ունի միայն չէնք չնորհք եօթը տուն. կառավարչատուն, ոստիկանատուն, մէկ սրճարան, երեք խանութ, մէկ մէսճիտ, մէկ նախակրթարան, ուրիշ քանի չափ տուններ եւ քանի վայրկեան հեռաւորութեամբ «Քասրի» գիւղը, որ ենթակայ է Կիւրփինարի, կեդրոնի բնակչութեան թիւն է 493, փոշի, ճաշարան չկայ հոն: Ժողովուրդը կը զբաղի կենդանաբուծութեամբ:

Կիւրփինար ունի իրեն ենթակայ Խօշապ, Հավասոր (Հաւաձոր), Նորտուս անուամբ երեք նահիյէ: Այս շրջանին մէջ կան կարգ մը գիւղեր որոնք ունին երկու կամ երեք տուն միայն:

Գալով Մուրատիյէին՝ ունի չորս թաղեր եւ բաժնուած 120 տունի: Ժողովուրդը առաւելապէս կը զբաղի անասնաբուծութեամբ, մշակութեամբ կամ իւղի եւ բուրդի արտադրութեամբ: Քաղաքը ելեկտրական լոյսէ զուրկ է: Ջուրը կը հայթայթուի Գիւմալէթ Չէշմէսի կոչուած ակէն:

Պաշքալէ.— Սահմանագլուխի վրայ կարեւոր կեդրոն մըն է: Ունի փոքր շուկայ մը, նոր կառավարչատուն մը, նոր զօրանոցներ եւ հողէ շինուած թաղ մը: Այս տեղ կը բնակի հրեայ գաղութ մը: 33 ընտանիքով որ շատ հինէն եկած հաստատուած է եւ կը զբաղի առեւտուրով:

Պաշքալէի ենթակայ են 106 գիւղեր: Բնակչութեան հարիւրին 35ը միայն գիտէ թուրքերէն խօսիլ:

Այստեղ չկան առողջապահական հաստատութիւններ. Թոքախտ, վեներական հիւանդութիւններ շատ քիչ կը պատահին: Եթէ պատահի որ մէկը հիւանդանայ, կը մեռնի անպայման: Այս բանին գլխաւոր պատճառներէն մին է ճամբու չգոյութիւնը: Քաղաքը կլիմայի խստութեան եւ ճամբու չգոյութեան պատճառաւ ամիսներով խզուած կը մնայ կուսակալութեան կեդրոնէն:

Քաղաքը ունի հինգ դասարանով նախակրթարան մը որուն մէջ կը պաշտօնավարեն երեք ուսուցիչներ: Չորս գիւղերու մէջ ալ կան մէկական ուսուցիչով վարժարաններ: Այս վարժարաններուն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Թ.— ՄԱԹԱ ՀԱՐԻԻ ԱՂՋԻԿԸ

Պանտայի «քօքթէյլ»ի հաւաքոյթներն ու թէյասեղանները շարունակուեցան: Կը թուէր, թէ իր վերակազմուած գաղտնի սպասարկութիւնը, ուրիշ որեւէ ժամանակէ աւելի գործունեայ էր: Հիմա այլեւս սիրոյ ժամանակ չկար: Ապտուլը չտեսաւ օրերով ու շաբաթներով, բայց միշտ կը ստանար նոր հրամանները: Պանտա պէտք էր երեւան հանէր Բրիտանացիներու եւ Հոլանտացիներու մըտածումները Ինտոնեզիոյ սահմաններուն եւ Հոլանտացիներու գաղթային քաղաքականութեան մասին, պէտք էր հսկէր հեռաձայնային խօսակցութեանց վրայ եւ գաղտնօրէն մտիկ ընէր զանոնք: Ապտուլ կ'ուզէր գիտնալ հազար ու մէկ բաներ:

Պանտա գտաւ բոլոր պատասխանները եւ անոնք ճիշդ էին: Ոչ մէկ սխալ: Ու տակաւին «քօքթէյլ»ի հաւաքոյթները շարունակուեցան: Իր այս հաւաքոյթներուն մէջ նախասիրած նոր մէկ դէմքը, Հոլանտացիներու քաղաքական խորհրդականներէն մէկն էր: Այնպէս որ կ'իմանար գրեթէ բոլոր ծրագիրները:

Անկէ վերջը Պանտա ինքզինքը գերազանցեց եւ գլեց անցաւ Ասիոյ մէջ գործած բոլոր լրտեսները: Տուաւ յարձակման ճիշդ ծրագիրը, Հոլանտական յարձակողականի յատակագիծը եւ այն գէրօ ժամը, երբ Հոլանտացիները պիտի իջեցնէին հարուածը:

Իր տեղեկատուներէն մէկն էր Մաթօ անունով քօրէացի մը, որ կ'աշխատէր Հոլանտացի կառավարչին պաշտօնատունը:

Դեկտեմբեր 19, 1948ին, Հոլանտական բանակը զարկաւ, յայտարարելով որ Ինտոնեզիացիները չէին կրնար իրենք զիրենք կառավարել, ոչ ալ օրէնքն ու կարգ կանոնը պահպանել:

Այդ գիշեր Ասիոյ մէջ սկսաւ ամէնէն արիւնալի բախումներէն մէկը, գաղթային պատերազմ մը, ի հեճուկս Մացեալ Ազգերուն:

Հոլանտացիները կոչեցին զայն «ոստիկանական գործողութիւն» մը: Այս սքանչելի, դեմոկրատիկ երկիրը պատրաստ չէ բռնակալին Ինտոնեզիոյ տալու իր անկախութիւնը

Ապտուլ, որ հիմա երեսուն եւ հինգ տարեկան էր, չէր կրնար պահել գաղտնիքը, թէ ամուսնանալու վրայ էր աղջկան մը հետ, որ նոյնպէս գործած էր ստորերկրեայ շարժման մէջ: Աղջիկը քսան տարեկան էր: Պանտայի տարիքը հիմա գրեթէ յիսուն էր:

Ու այսպէս, չորրորդ գլուխը սկսաւ Պանտայի կեանքին մէջ:

Պատերազմի տարիներուն, Պանտա փուլ գալու վրայ էր: Ցուցումնային իրադարձութիւններ, ստորերկրեայ շարժման վտանգները եւ հիմա, այս ամէնուն վրայ, գիտակցութիւնը, թէ Ապտուլի հանդէպ իր սէրը վերջ պէտք է գտնէ, փորձութեան մղեցին զայն: Բայց լսաւ ինքն իրեն, որ պարտականութիւններ ունէր Ամերիկայի մէջ: Եթէ բարիք գործէր, թերեւս քաւութիւն մը պիտի ըլլար մօրը համար: Մաթա Հարիի աղջիկը ըլլալու յանցապարտ գիտակցութիւնը երբեք չհեռացաւ իրմէ եւ պիտի մնար իր հետ, մինչեւ իր կեանքին վերջը:

Ու այսպէս, Պանտա Ամերիկա գնաց մասնաւոր առաքելութեամբ մը: Իր նիհար այլ վայելուչ կազմը, իր անսխալ անգլերէնը եւ հանդարտ խառնուածքը տպաւորութիւն մը ստեղծեցին, ուր որ գնաց: Դասախօսեց Ինտոնեզիոյ մասին, տեսակցութիւններ տուաւ, խօսեցաւ ձայնասփիւռին առջեւ, ճամբորդեց ու ճեղքեց երկիրը եւ ի վերջոյ հաստատուեցաւ Լոս Անճէլըսի մէջ: Հոն էր, որ ժրաջանօրէն սկսաւ զարգացնել այն ծրագիրը, զոր Ապտուլ հրահանգած էր իրեն գլուխ հանել: Ինտոնեզիոյ հանրապետականները դրամի ու զէնքի պէտք ունէին եւ Պանտան պէտք է աշխատէր ստանալ զանոնք:

Ապահովեց համակրելի չհաղորդութիւնը ադատասէր գործարանատէրի մը, որ, մեծապէս տպաւորուած ըլլալով Պանտայի խօսքերէն, խոստացաւ օգնել: Առանց վարձատրութեան յոյսի ալ չէր այս խոստումը, որովհետեւ Պանտա յայտնեց անոր, թէ Ինտոնեզիոյ մէջ տեղ մը պահուած է 750.000 տոլար արժէքով ոսկի, զոր ոչ Հոլանտացիները, ոչ ալ Ճափոնցիները կրնային գտնել:

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՑԻՆԿԸՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԻՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« ՅԱՌԱՋ » Ը

մէջ կ'ուսանին 244 աշակերտ որոնցմէ 122ը Պաշ-քալէի վարժարանին մէջ :

Հրեայ գաղութի մասին.— Չէինք յուսար թէ այս հեռաւոր քաղաքին մէջ կը հանդիպինք Հրեաներու :

Ա. Ընդհ. պատերազմէն առաջ երբ գաղթական Պարսկաստանէն եկած, հաստատուած են եւ կը զբաղին առեւտուրով :

Առօրեայ յարաբերութիւններու ընթացքին կը գործածեն Թուրքերէն լեզուն զոր կը խօսին լաւ տառադանութեամբ : Եբրայեցերէնը կը գործածուի ընտանեկան կեանքի մէջ: Ունին սինակոկ մը եւ մէկ խախամ: Անոնք լաւագոյնս յարմարած են իրենց միջավայրին եւ ընդգրկած են տեղական բարքերը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ովսաննա Քիլէճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ ԳԷՈՐԳ ՔԻԼԷՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ նամակ ունի Պ. Յակոբ Այվազեան (կափամարտիկ) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Մ. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Դեկտ. 28ին :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՋԵՐՄԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ՄԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՈՐ ԱՆՅԱՊԱՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ՂՐԿՈՒԱԾ MANDAT-CARTEԵՐՈՒՆ, ԴԻՒՐԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ :

ԱՅՍ ԱՌԹԻՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՆՈՆՑ ՈՐ ԱՐԴԷՆ ՓԱԿԱԾ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է այց մը: Pére Lachaiseի գերեզմանատունը, այս կիր. ժամը ճիշդ 3ին: Այս առթիւ պիտի այցելեն նաեւ Ախարոնեանի, Խատիսեանի, Անդրանիկի գերեզմանները :

Այցելութենէն վերջ ժամը 4—6, մասնաւոր հաւաքոյթ Le Khideve սրճարանի սրահին մէջ, 9 Place Gambetta, métro Pére Lachaise :

Հաւաքոյթի ընթացքին յարգանքի խօսք՝ ողբացեալ ընկերներու մասին :

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի՝ ընկերներն ու համակիրները :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

Հաւաքավայր Gambettaի մեծ դրան առջեւ :

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկ. Վերժին Գարանֆիլեան (Լիոն), Օր. Ալիս Գարանֆիլեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Պետրոս Գարանֆիլեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Գարանֆիլեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տոքթ. Թոնամեան եւ զաւակները (Լիոն), Պ. Պ. Տիգրան, Խորէն եւ Յարութիւն Թոնամեան եւ զաւակներր (Ամերիկա), Պ. Նշան Ֆուրունճեան (Լիոն), Այրի Տիկ. Թօմա եւ Օր. Լուսի Ֆուրունճեան (Լիոն), Տիկին Կատար Ֆրունճեան եւ զաւակները (Հալէպ), սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, եւ ազգականին

Պ. ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆԻ
(Տիգրանակերտցի)

որ տեղի ունեցաւ, երեքշաբթի գիշեր, 25 Նոյեմբեր, 73 rue Eugène Pons, իր բնակարանը, Լիոն, 4e. Croix Rousse:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, այսօր ուրբաթ, 28 Նոյեմբեր, առաւօտ ժամը 10-ին, St. Eucherի եկեղեցին: Ժամը 10.30ին, մարմինը պիտի թաղուի իր ընտանեկան դամբարանը, Քրուա Ռուսի Նոր գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայ իբր այդ ընդունիլ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ **30** Նոյեմբեր

Կիրակի, ժամը **16 — 24**

HOTEL GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ՝

ՊԱՐՈՆ ԳԱՐԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

Défilé des mannequins — Maggy Rouf, Mendel

Attractions, 2 Օրքէսթր

Խճողումի եւ դժուարութեանց տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները, դիմելով՝

Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Tél. PRO. 03-19:

Պ. Վահէ Զիլինկիրեանի, 24, rue Feydeau, Tél. CEN. 48-51:

Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue Rocham-beau, Tél. TRU. 47-48:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեօ Քաջանի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի ժամը 15ին, Դեկտ. 28, Պուռ Լա Րէն :

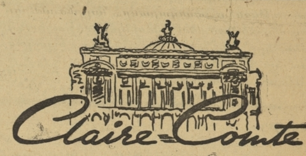
ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն (Անիէռ) իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Պետրոս Զպուքճեանի իր կնոջ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

× Տէր եւ Տիկ. Միհրդատ Ալիքսանեան 500 ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, ողբացեալ Պ. Յակոբ Ֆէրմանեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Վստահելի եւ լուրջ հայրենակից մը գործ կը փնտռէ որեւէ հաստատութեան կամ խանութի մը մէջ, իբրեւ գիշերապահ կամ ցորեկուան դռնապան: Պատրաստ է ի հարկին քուրս ընելու:

Դիմել «Յառաջ»ի միջոցաւ (Գ. Մ.):

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, **30** Նոյեմբեր, ժամը **15էն 24, Salle des Fêtes, Rue Voltaire**

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ R. BLEUSEի

U. J. A.ի Promotion d'Honneurի բարձրացման առթիւ կնքահայրութեամբ JACQUES HÉLIANի

Cabaret Le Jockeyի ամբողջական յայտագիրը :

Հայկական գեղարուեստական բաժին, Վարդիվանեան իր նուագախումբով (ֆրանսական ճայնասփիւռէն) :

Հաղորդակցութիւն. — Մեթրօ Charenton Ecoles l'Union:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր. , Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 29 Novembre 1952 Շաբաթ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6928-Նոր շրջան թիւ 2339 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

Ինքնաբերաբար «բազմապատկուած» դէմք մըն ալ՝ Շանթը, որուն մահուան առաջին տարեդարձն է այսօր, 29 Նոյեմբեր: (Մեռաւ Պէյրութի մէջ):

Ուսուցիչ - մանկավարժ, բանաստեղծ - վիպագիր եւ ապա թատերագիր: Երեք ասպարէզներուն մէջ ալ իր ետին ձգած պատկառելի վաստակ մը, որ կրնայ բացառիկ համարուիլ շատ մը տեսակէտներով:

Իր վրայ խորապէս ազդած էին երեք տարբեր միջավայրներ,— Պոլիսը, Թիֆլիսը, Եւրոպան:

Այլապէս, Պոլիս ծնած բանաստեղծը ո՞ւրկէ ուր պիտի երգէր «Մրտոյի Թոռը» եւ «Գիշերա-պահը»: Եւ կամ «Լերան Աղջիկը»:

— Լեռներ, սէգ լեռներ, ես կը սիրեմ ձեզ.

Եւ ի՞նչպէս, աւելի վերջը, վիպագրութեան անդաստանը պիտի մշակէր արդիական, եւրոպական իմաստով:

Օժտուած՝ բազմազան ընդունակութիւննե-րով, կրցաւ երեքէն ալ քաղել հարազատ ներշնչումներ եւ տոկուն պաշար:

Առաջին օրէն իսկ իր ստեղծագործութեանց մէջ կը յայտնէր ինքնուրոյն գիծ մը, որ չեշտուեցաւ տարիներու ընթացքին:

Մանկավարժական կամ հոգեբանական խրթին վերլուծումներու մէջ անգամ այդ գիծն է որ կը տիրապետէ:

Շանթ մնաց միշտ հաւատարիմ՝ իր հիմնական դաւանանքին.

— «Ազդէ՛լ, ներշնչէ՛լ, սիրե՛լ... Ուրիշները իր հոգեկան ուժի՛ն, իր ստեղծագործութեանը ենթարկելուն մէջն է գեղարուեստի էական հաճոյքը»:

Տարիներ վերջը, «գերիրապաշտ» Փօլ Էլիւառ ալ պիտի գրէր, մօտաւորապէս.

— Բանաստեղծը ոչ միայն պիտի ներշնչուի, այլ եւ պիտի ներշնչէ:

Ինչպէս իր բանաստեղծութեանց, նոյնպէս վէպակներուն եւ վէպերուն մէջ նորութեան, թարմութեան շունչն էր որ կը խլրտէր: Նորութիւն նիւթի եւ արուեստի: Հակառակ լեզուի անխնամութեան որ աւելի շատ հետեւանք էր մասնաւոր տեսակէտի մը:

Իրեն համար կեանքը իմաստ կ'առնէր յարատեւ աշխատանքով եւ ստեղծագործութեամբ:

— «Աշխատի՛լ, յոգնի՛լ, գրաղիլ չարունակ»:

Իր կեանքն եղաւ մարմնացեալ աշխատանք: Պատանութենէն մինչեւ խոր ծերութիւն:

Կ'որոճար, կը ներշնչէր, գրքի մը նիւթերը տուն կուտար նոյնիսկ հիւանդութեան տաժանելի պահերուն: Անողոք ախտի մը / ջղաձգութեանց տակ:

Շանթ իրեն յատուկ դպրոց մը հիմնած եղաւ ոչ միայն վիպագրութեամբ, այլեւ թատերական գրականութեամբ:

Երկուքին մէջ ալ, բացառիկ են իր յղացման, արտայայտութեան, մշակման եղանակները: Ծոր, աշխոյժ եւ արդիական:

Այսօր ալ հաճոյքով պիտի կարդաք իր «Դարձը», «Վերժին»ը, «Կին»ը, եւ վերջին վէպը՝ «Հոգիները ծարաւի»: Առանց հաշուելու միւս ամբողջական գործերը:

Իսկ իբրեւ թատերագիր, տակաւին չունեցանք ուրիշ հեղինակ մը որ կարենար գերազանցել Շանթը (Լեւոն Սեղբոսեան), թէ նիւթերու այլազանութեամբ եւ թէ անոնց մշակումով:

Միայն «Հին Աստուածները» եւ «Կայսրը» պիտի բաւէին իր փառքը հիւսելու:

Գալով մանկավարժին, կարելի՞ է քանի մը տողերու մէջ խտացնել աւելի քան վաթսուն տարիներու բազմարդիւն, չնչասպառ գործունէութիւնը, բանաւոր թէ գրաւոր:

Շարք - շարք դասագիրքեր՝ մանկապարտէզէն մինչեւ բարձրագոյն կարգերու համար: Եւ դեռ իր քսանամեայ տքնութիւնը Պէյրութի Ճեմարանին մէջ, Ն. Աղբալեանի հետ:

Ինը մեծադիր հատորներ կը կազմեն իր հրատարակուած գործերը: Իսկ ցիրուցան կամ ձեռագիր կը մնան դէզ մը գրական-գիտական, հոգեբանական ուսումնասիրութիւններ:

Տակաւին խօսէ՞ինք իր քաղաքական գործունէութեան մասին:

Շ.

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ
որուն մահուան առաջին տարելիցն է այսօր, 29 Նոյեմբեր:

ՄՐՏՈՅԻ ԹՈՌԸ

(Հատուած մը)

Հին խաչ մը մէջէն, զոյգ մը կեղտոտ մոմ,
Երկու խեղճ տէրտէր, ամբողջ օրը ծոմ,
Անոնց հետեւով ալ չորս պատռտուխտ խեղճուկ՝
Առեր կը տանին դագաղ մը անշուք:
Դագաղին մաշած քաւիշը մռմռոտ
Կ'երթայ ու կուգայ օդին մէջ տենդոտ,
Իսկ սուրբ հայրերը ըշտապ կը քալեն՝
Քիթերնուն տակէն բան մը երգելէն:

Ո՞վ է այդ դրժբախտ հանգուցեալն անտէր,
«Պէճեար» մ'է, բսաւ գիրուկ մի տէրտէր,
Խոր ողջոյն տալով պառաւ մի տիկնոջ,
Որ փընթփընթալով ժամ կուգայ դողդոջ:
«Դըրսեցի՛ մըն է» կ'ըսէր մի այլ ոք
Ու արտորալով վար կ'երթար անհոգ:
«Մրտոյի թոռն ի» հեծեց խուլալէն
Հուժկու համալ մը իր բեռան տակէն:

Մրտոյի թո՛ռը, ո՛վ թշուառ Մրտօ,
Գիտես ին չունի գոյժ պիտ' լսես մօտոյ,
Ծեռուբեան ճեցուկ թող ա՛լ չկայ,
Թէեւ դեռ երէկ ձեզ կը յիշէր նա,
Նա ձեզ կը յիշէր սիրով մը ճնճուշ
Ու առաստաղին կը նայէր անուժ,
Նա ձեզ կը նանչէր մինչեւ վերջին շունչ,
Իսկ հիմա շիրիմ կ'երթայ անտրտունջ:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ դէմ դիրք բռնած են Ազգ. Ժողովին անդամներէն 415ը, ինչպէս կը գրեն թերթերը: Պ. Փինէ վճռած է տեղի չտալ, պնդելով իր նմտական օրէնքին վրայ: Գչ. օր պիտի պարզուի մթնոլորտը:

ՍԱՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ առթիւ, (30 Նոյեմբեր կիրակի) գերման կուսակցութիւնները ամէն միջոցի կը դիմեն, թէեւ Փարիզ կարեւոր զիջումներ կատարեց: Վիճելի շրջանը ունի 95000 բնակիչ: Գերմանները պիտի փորձեն վիժեցնել քուէարկութիւնը: Ինչպէս կը յիշուի, 1935ին Նացիները շահեցան քուէներու 90 %, եւ Սարը կցուեցաւ Գերմանիոյ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ռումբեր պայթեցան առջի օր: Կ'ըսուի թէ մահափորձը ուղղուած էր պէյին 40 խորհրդականներուն դէմ: Ամէն օր նոր ռումբեր կը պայթին:

1914—1918ի «Զօրս Մեծերէն» վերջինը, Օրլանտօ, որ 92 տարեկան է, մեռաւ երէկ: Ջերմապէս կ'օգնէր Հայկ. Դատին, երբ Իտալիոյ վարչապետն էր:

11 ԿԱԽԱՂԱՆ

ԵՐԵՔ ՀՈԳԻ ԱԼ ՑԿԵԱՆՍ

Փրակայի ժողովրդային ատեանը Եչ. օր արձակեց իր վճիռը, կախաղանի դատապարտելով 14 ամբաստանեալներէն 11ը: Միւս երեքը դատապարտուեցան ցկեանս թիապարտութեան, եւ պիտի աշխատին իւրանիոմի հանքերուն մէջ:

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ խոնարհութեամբ ընդունեցան տրուած վճիռները: Իւրաքանչիւրին պաշտպան փաստաբանները իրարու ետեւէ ոտքի ելլելով յայտարարեցին թէ վերաքննութեան պիտի չդիմեն:

Մահապարտներն են.—

1) Ռուտոլֆ Սլանսքի, 51 տարեկան, Հրեայ, նախկին ընդհ. քարտուղար Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան եւ գլխաւոր ղեկավարը 1948 Փետրուարի դաւադրութեան, ինչպէս կ'ըսէ ամբաստանագիրը: Ձերբակալուած էր մէկ տարի առաջ, փոխ - վարչապետութեան բարձրանալէ ետք: Իր յանցանքը խոստովանած էր իբրեւ դաւաճան, լրտես, խափանարար եւն.: Ռուսաստան ապաստանած էր Միւնիխի համաձայնութենէն ետք: Խ. Միութեան ապայակոյտին համար կ'աշխատէր 1944ին եւ Սլովաքիոյ ապստամբութիւնը վարած էր նոյն թուականին:

2) Պետրիխ Կեմենտէր, 51 տարեկան, Հրեայ, Սլանսքիի նախկին փոխանորդը: Անձնական քարտուղարն էր Պուլկարիոյ վարչապետ Կէօրկի Տիմիթրովի, երբ ան կը վարէր Կոմինտէրնը: Յետոյ նշանակուեցաւ Չեխոսլովաքիոյ պատուիրակ Կոմինտէրնի մէջ:

3) Վլատիմիր Քլեմանթիս, 50 տարեկան, նախկին արտաքին նախարար եւ վաղեմի բոլշեւիկ: Ձերբակալուեցաւ 1951ի մաքրագործումներէն վերջ: 1949ին երբ Նիւ Եորք կը գտնուէր իբրեւ պատուիրակ Ազգաժողովին, իմացաւ թէ պիտի ձերբակալուի, եթէ Փրակա վերադառնայ: Կ'ըսուի թէ հաւաստիքներ ստացած էր նախագահ Կոթվալտէն, եւ նախընտրեց վերադառնալ: Սակայն պաշտօնանկ եղաւ 1950 Մարտին, յանցաւոր հռչակուելով կուսակցական ժողովներու մէջ: Իր ինքնաքննադատութիւնը չընդունելով հանդերձ, պաշտօն մը տուին ազգային դրամատան մէջ, մինչեւ 1951 Յունուար: Հանդուցեալ Եան Մազարիքի յաջորդած էր իբրեւ արտաքին նախարար:

4) Անտուէ Սիմոն, 57 տարեկան, Հրեայ, նախկին խմբագրապետ կուսակցութեան պաշտօնաթերթին: Ուղղափառ համայնավար, դատավարութեան ընթացքին յայտարարեց թէ արժանի է կախուելու:

5) Լուտվիկ Ֆրեյքա, 48 տարեկան, Հրեայ, նախկին տնտեսական խորհրդական նախագահ Կոթվալտի: Գլխաւոր հեղինակն էր երկամեայ եւ հնգամեայ ծրագիրներուն որոնց անյաջողութեան պատասխանատու կը համարուէր: Իր զաւակը, որ արեւելեան Գերմանիա կը գտնուի, պահանջած էր կախել «դաւաճան» հայրը:

6) Եոզէֆ Ֆրանք, 43 տարեկան, չեխ գիւղացի մը որ եղած է փոխանորդ Սլանսքիի եւ անդամ Քաղաք. Բիւրոյի: Դատավարութեան ատեն «խոստովանեցաւ» թէ պատասխանատու է Պուխընվալտի արգելարանին մէջ բանտարկուած շատ մը կալանաւորներու մահուան:

7) Ռուտոլֆ Մարկոլիուս, 39 տար., Հրեայ, նախկին փոխ - նախարար արտ. առեւտուրի: Ամբաստանուած էր թէ Ռուսերուն համար չորս անգամ աւելի բարձր գիներ կը նշանակէր, բաղդատելով արեւմտ. յաճախորդներուն հետ:

8) Օթթօ Ֆիշլ, 50 տարեկան, Հրեայ, նախկին փոխ - նախարար ելեւմուտքի եւ դեսպան արեւելեան Գերմանիոյ: Ելմտ. նախարարութեան մէջ եղած ատեն այնքան խիստ կը վարուէր Հրեայ տարագիրներուն հետ որ Իսրայէլի ահաբեկիչ կազմակերպութիւնը պարգեւ խոստացած էր իր գլուխը բերողին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԻՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

Ծանօթ ճարտարագէտ Պ. Նուպար Յովհաննէսեան Եչ. գիշեր ճաշի հրաւիրած էր 80 հայրենակիցներ, ամէն հոսանքէ, առաջնակարգ ճաշարանի մը մէջ:

Գեղեցիկ անակնկալ մը, այս առթիւ,— Սեղանակիցներուն բաժնուեցաւ մանկական թերթ մը, «Արաքս», ամբողջովին պատկերազարդ, ինչպէս Փարիզի նմանօրինակ թերթերը: Նիւթական հոգը ստանձնած է Պ. Յովհաննէսեան, իբրեւ տնօրէն, գծագրութիւնը կատարած է երիտասարդ արուեստագէտ մը, Պ. Ա. Փափազեան: Առ այժմ չորս էջ, «Արաքս»ի առաջին էջը կը բացուի Արայ - Շամիրամի պատմութեամբ:

Այս առթիւ խօսք առին աւելի քան 25 սեղանակիցներ, այր եւ կին, ջերմապէս շնորհաւորելով ձեռնարկը եւ յաջողութիւն մաղթելով:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԽՕՍՔԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ԿԸ ՅԱՋՈՐԴԷ ԳՈՐԾԻ ՇՐՋԱՆԸ

ԷՋ ՄԸ ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԷՆ (ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԺԹրդ. դարու ուԹսունական Թուականներուն էր, որ «բանը» կը սկսի մարմին առնել: Այնքան ժամանակ միահամուռ կերպով երազուած, քարոզուած, կանչուած ու փափաքուած ազատութեան ձգտումին կը յաջորդէ վերջապէս գործնական ձգտումը, ծայր կուտան Հայ յեղափոխական կազմակերպութիւններն ու շարժումները, Վանի, Էրզրումի, Զէյթունի, Սասունի ու Պոլսի քանի մը նախնական, տեղական շարժումներէն ու խարխափումներէն ետքը, կուգան Արմենական եւ Հնչակեան աւելի կազմակերպուած ցոյցերն ու խլրտումները եւ վերջապէս Կովկասէն, եւ շատ բնական կերպով Կովկասէն, հրապարակ կ'իջնէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը:

Մեր յեղափոխական շարժումներուն դէմ Թուրքերու յարուցած հալածանքներէն ու ճնշումներէն աղդուած, մանաւանդ վերջին տարիներու Հարիւր Հազարներու հաւաքական ու զազանային ջարդերէ ցնցուած՝ շատերը սկսան մեղադրել մեր երիտասարդութիւնը, որ իր անժամանակ եւ յախուռն ապստամբական ցոյցերով ու կռիւներով պատճառ եղաւ Հայ ժողովուրդի փճացման:

Նախ՝ միամիտ եւ չափազանց միամիտ են անոնք, որ կը կարծեն Թէ ազատութիւնը ձեռք կը բերուի առանց զոհի, առանց հալածանքներու, առանց արեան ու զազանութիւններու, ազատութեան տենչացողը այդ զոհողութայով պէտք է անցնի:

Երկրորդ՝ աւելի եւս միամիտ եւ խորապէս միամիտ են անոնք, որ կը կարծեն Թէ կարելի է տասնեակ տարիներով եւ հասարակութեան բոլոր ներկայացուցիչներու միջոցով, ճառերով, երգերով, ոտքերով եւ դպրոցներով շարունակ յեղափոխութիւն խաղալ, ազգային զգացումը հրահրել, անկախ կեանքի իտէալը դրոշմել նոր սերունդներու մտքին ու սրտին վրայ եւ ետքը նստիլ խելօքիկ մը առանց գործնական քայլ մը առնելու, մինչեւ որ ... մինչեւ որ ... ես ի՞նչ գիտեմ՝ մինչեւ երբ: Որովհետեւ, այդ խոհեմ մարդոց որ լսելու ըլլանք, երբեք այդ գործնական քայլը առնել կարելի պիտի չըլլայ, մինչ սպասելով հեռաւոր «պատեհ առիԹներու», որոնք ի հարկէ երբեք ալ գալու չեն, որովհետեւ այդ «պատեհ առիԹներն» ալ, ինչպէս ամէն բան, ձեռք կը բերուին երկար աշխատանքով, նախնական «խզուր» զոհերով ու պատրաստուԹեամբ: Այդ պատեհ առիԹները յանկարծակի չեն գար, ոչ ալ այնպէս պատահաբար: Երեսանց ու վայրի - վերոյ նայողը միայն այդպէս կը կարծէ:

Ա՛ն, ով կը ցանկայ, որ յեղափոխուԹիւնը մտած չըլլար մեր ժողովուրդին գիրկը, պէտք է անիծէ ամէնէն առաջ մեր դպրոցները, մեր դրագէտները, մեր պատրիարքներն ու ընկերուԹիւնները, ան պէտք է անիծէ Ռուսները, որ մտան Հայաստան պիտի անիծէ Եւրոպացիները, որ եկան Թուրքիա, քիչիկ մը կեանք, շարժում ու կոնտրոլ բերին, բերին գրքեր ու յիմար գաղափարներ:

Հա, այս բոլորը եԹէ եղած չըլլար, դուցէ եւ մեր ջարդերը տեղի չէին ունենար, ոչ ալ մեր յեղափոխական շարժումները եւ մեր ժողովուրդը մինչեւ հիմա կ'ապրէր Թուրքին ու Քիւրտին լուծին տակը խորովուելով մաղմաղ կրակի վրայ:

Իսկ ցանկալ, որ ժողովուրդ մը կրԹուի, եւրոպականանայ, իտէալներ ձեռք բերէ, տեսնէ Թէ ինչպէս կ'ապրին աշխարհիս երեսին ուրիշ ժողովուրդները, տեսնէ Թէ իրեն բախտակից միւս ժողովուրդները ինչպէս ազատուԹիւն ձեռք կը բերեն իրար ետեւէ, եւ ինքը հանդիստ ու լռիկ, խելօքիկ մը նստի, ասիկա պահանջելը ժողովուրդէ մը եւ անոր մտաւոր դասակարգէն կը նշանակէ անզգայ ու ապուշ երեւակայել այդ ժողովուրդը եզուրկ ամէն բնակուԹենէ ու կենսունակուԹենէ: Ասիկա ժողովուրդի մը համար ոչ Թէ խոհեմուԹեան եւ իմաստուԹեան նշան կը դառնար, այլ կ'ըլլար պարզապէս ծայրայեղ ստրկամտուԹիւն, անբնականուԹեան աստիճանին հասած կամքի ու Թռիչքի բացակայուԹիւն: Ոչ մէկ կենսունակ եւ ընդունակ ժողովուրդէ այդ տեսակի «իմաստուԹիւններ» ու «խոհեմուԹիւններ» կարելի չէ պահանջել, եւ այն պարզ պատճառով, որ անկարելի բաներ են անոնք:

Ամէն հանրային շարժում կը սկսի գաղափարով ու քարոզչուԹեամբ, բայց խօսքի շրջանին անխուսափելի կերպով կը յաջորդէ գործի շրջանը: Հին սերունդները կը բաւականան քարոզելով, երազելով, տենչալով: Բայց ահա քարոզն ու տենչը կը հասունան, այլեւս խօսքով բաւականանալ չեն կրնար: Ծիծաղելի կը դառնան հին երգերը, «Ա՜խ Հայաստան, վա՜խ Հայաստան», հին ճռճռան ճառերն ու օդեղէն անրջանքները մարդիկ կը նետուին առաջ ինչ գնով ալ որ ըլլայ իրագործելու այդ իտէալները եւ ձեռք բերելու իրենց ազատուԹիւնը:

Հին յափշտակուԹեան կը յաջորդէ նոր յափշտակուԹիւն, պզտիկները դպրոցէն կը փախչին «ֆետայի» երԹալու, գաղտնի հաւաքումները կը դառնան հմայք ու ոգեւորուԹիւն, եւ «երկիր» մտնելը՝ գերագոյն ցանկուԹիւնը երիտասարդի: Ու իրար ետեւէ կը շարժուի անվերջ շարանը, ձեռքը ռումբ ու հրացան, կ'երԹան կրակին բերանը, կը լեցուին բանտերը, կը ճօճին կախաղանները, մէկ իյնողին կը յաջորդեն երկուքը, երեքը: Կը մասնակցին ժողովուրդին բոլոր խաւերը, տէրտէրն ու վարդապետը կան մէջը, արհեստաւորներ ու վաճառականներ, մանր խանուԹպան ու վարժապետներ, բժիշկ, լրագրող, խոհարարն ու կօշկակարը, հողագործն ու հացագործը, եւ պաշտօնեաներ, բոլոր դիրքերը, բոլոր զբաղումները, գիւղացին ու քաղաքացին, լեռներէն ու եւրոպական մայրաքաղաքներէն, ապացոյց, Թէ ինչ աստիճան ժողովուրդի հոգիովն էր շարժումը, եւ ինչ աստիճան ժամանակի ու հանրուԹեան պահանջ: Յաջողեցա՞նք, Թէ տանուլ տուինք պատերազմը, ելքի՞ ճամբուն վրան ենք հիմա, Թէ անդունդի, Թող - նենք, որ պատասխանէ ժամանակը:

Այսքանը պարզ է մեզի, որ անխուսափելի էր բոլորը, բնական հետեւանք, բնական պատճառներու:

Զմոռնանք նաեւ, որ այդ «վիժած» ու «խեղագար» ճիգերն են, որ կրԹեր են ու կը կրԹեն մեր ժողովուրդին կամքը, կը բարձրացնեն անոր ինքնագիտակցուԹիւնը, կը հրահրեն երկար հպատակուԹեան միջոցին Թանձր մոխիրով ծածկուած հանրային զգացումները, դուրս կը քաշեն դարաւոր հալածանքի ու անտէրուԹեան տակ իրենց պատեաններուն մէջ կծկտած խխունջ հոգիները, եւ մեր հիւանդոտ եսականուԹիւնները կը մղեն անձնազոհուԹեան ու այլասիրուԹեան:

Մինչեւ որ ժողովուրդ մը չվարժուի անձնազոհուԹեան, չի ունենար իր ազատուԹիւնը, մինչեւ որ ժողովուրդ մը չվարժուի իր եսը ենԹարկելու հաւաքին, չի ունենար իր պետականուԹիւնը:

Մեր այս վերջին քառասուն - յիսուն տարիներու յեղափոխական շարժումները ոչ միայն յանցանք մը ու մեղադրանք մը չեն Հայուն համար, այլ անոր ամէնէն մեծ արժանիքը, եւ վերջապէս անոր ամէնէն մեծ յենարանը, ինչքան ալ կոյրերը տեսնել չուզենան:

Մեր Թշնամիները, ինչպէս եւ մեր «բարեկամ» պետուԹիւնները, ամէնէն առաջ եւ գլխաւորապէս մեր կամքի այդ գործնական արտայայտուԹիւնն է, որ հաշուի կ'առնեն, երբ մեր մասին կը խօսուի: Թուրքը Հայ ժողովուրդին հետ ի՞նչ ԹշնամուԹիւն ունի որ, ան հակառակ է միայն Դաշնակցական «խմբակ»ին, այսպէս կը յայտարարէին իրենք: Ցարերը ամբողջ «ԴաշնակցուԹիւնը» կ'ուզէին հանքել իրենց բանտերուն պատիւը աւելի բարձրացնելու համար. այսօր ալ Ռուսաստանի պոլշեւիկեան չէկաները Դաշնակցական որսալու վրայ են շարունակ:

Եւ զարմանալու ալ ոչինչ չկայ, քանի որ մինչեւ հիմա ԴաշնակցուԹիւնն է եղեր գլխաւորապէս զինական ու գործնական ներկայացուցիչը Հայ ժողովուրդի կամքին:

Լաւ աշխատող դրասատին եւ կԹան կովին ո՞վ բարեկամ չէ, անախորժ ամբակներն են ու կոտոշները. եւ կաԹը հանդիստ կԹելու համար նախ պէտք է կապուին այդ կոտոշները:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

Ընկերվարական համագումար

Փա՛ռք յաղԹուածներուն

«ՅաղԹուածները» ընկերվարական շարժման առաջին մարտիկներն են: Բոլոր անոնք որ ինկան մարդկուԹեան մեծագոյն զանգուածին՝ աշխատաւորուԹեան կեանքի պայմանները բարելաւելու, քիչ մը աւելի ազատուԹիւն եւ արդարուԹիւն տալու համար:

Երբ բաղդատուԹիւն մը կը փորձենք այսօրուան եւ երէկի միջեւ, հեռուները երԹալու պէտք չկայ: Հարիւր յիսուն տարուան յետադարձ ակնարկ մը լայնօրէն կը բաւէ:

Ի՞նչ էր աշխատաւոր դասակարգին վիճակը այդ շրջանին:

Հանքերու, նաւահանգիստներու, ճարտարարուեստի, արհեստներու, հողագործուԹեան, եւայլն մէջ մարդիկ կ'աշխատէին օրական 12 — 14 ժամ, յաճախ կին եւ զաւակներ միասին, ի հաշիւ նուազագոյն ապրուստի մը: ԱնգործուԹեան, արկածներու, հիւանդուԹեան դէմ ոչ մէկ ապահովուԹիւն:

Ճիշդ է, փաստօրէն ջնջուած էր ճորտուԹիւնը: Քաղաքական որոշ ազատուԹիւն եւ իրաւունքներ ձեռք բերուած էին, բայց, հաստատուած էր ստրկուԹեան նոր ձեւ մը՝ տնտեսականը, Թագաւորներու, ազնուականներու տեղը բռնած էր նոր դասակարգ մը՝ Քաղքենի — Դրամատէրը, որ իր հարստուԹեան ուժով կը շահագործէր ԱշխատաւորուԹիւնը: Նորէն անհատնում հարստուԹիւններ՝ պատնէշին մէկ կողմը, իսկ զանգուածային ԹշուառուԹիւն՝ միւս կողմը: Շահագործում՝ աւելի կազմակերպուած ձեւով:

Ճարտարարուեստական գլխաւոր երկիրներու Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Ռուսիոյ մէջ բանուորները կրկին կը պարզեն պայքարի դրօշը: Բարեշրջման դասական երկիրը՝ Անգլիան իսկ կը խռովի: 1839ին երբ Խորհրդարանը կը մերժէ քննել մէկ միլիոն բանուորներու ստորագրուԹիւնը կրող խնդրագիր մը, ոչ միայն կը սկսին զանգուածային գործադուլներ, այլեւ ծանր խռովուԹիւններ կը ծագին Նիւփորթի, Պիրմինկէմի, Նոթինկհեմի? մէջ: Ի վերջոյ յաղԹանակը կը տանի քաղքենի դասակարգը: Պարագլուխները կը դատապարտուին մահուան, աքսորի:

Մօտաւորապէս նոյն պատկերը Եւրոպայի միւս երկիրներուն մէջ, ուր պայքարը կը ստանայ աւելի սուր ձեւեր, որովհետեւ, համեմատաբար անգլիականին, տիրող դասակարգերը աւելի նեղմիտ էին, աւելի եսասէր:

Բանուորական շարժումներու պատմականը ընելու միտք չունիմ: Հ. Յ. ԴաշնակցուԹիւնը յայտնօրէն տուած է իր տուրքը այդ կռիւներուն: Մեր Թերթերու, մատենաշարներու հաւաքածոները կը բաւեն փաստելու ըսածներս, բայց, տեղը եկաւ՝ ըսեմ — , ատենէ մը ի վեր բաւարար չափով չենք ծանրանար ընկերային հարցերուն վրայ: Պէտք է Թարմացնել յիշողուԹիւնները, նոյնիսկ կրկնուԹիւններու գնով: Շատերը ոչ ժամանակ ունին, ոչ ալ դլուխ հաստափոր հատորներ կարդալու: Համառօտագրութեան դարը կ'ապրինք:

Հետեւեցէք Digestներու գտած յաջողուԹեան: Ցեղոյ, Հ. Յ. ԴաշնակցուԹեան ջախջախիչ զանգուածը աշխատաւորուԹիւնն է, եւ մեր համայնավար հակառակորդները երբ աշխատաւոր դասակարգի միակ պաշտպանի ծիծաղելի հովերը կ'առնեն, կը մոռնան որ (անշուշտ դիտակցաբար) ԴաշնակցուԹիւնը բանուորական պայքարներու առաջին գծին վրայ կը գտնուէր այն ատեն՝ երբ իրենք կաԹ կը ծծէին:

Այսօր պայմանները տարբեր են: Մեր երկրին մէջ չենք: Ընդհանրապէս հիւր քաղաքացի ըլլանք կամ ոչ, կը գտնուինք փափուկ կացուԹեան մէջ: Չենք ուզեր միջամտել տեղացիներուն գործերուն:

Բարեբախտաբար շատ մը ազատուԹիւններու կարգին ունինք նաեւ մամուլինը եւ ընկերային հարցերը կրնանք ուսումնասիրել՝ մեր ուզածին պէս:

Վերադառնալով մեր նիւԹին, կը տեսնենք որ այսօր, աշխատաւորին (մանաւանդ երիտասարդ) շատ բնական կը Թուի ուԹ ժամ աշխատանքը, տարեկան արձակուրդը, ընկերային ապահովագրուԹիւնը, գործադրկուԹեան նպաստը: Գործադուլի, մամուլի, ժողովներու ազատուԹիւնը, ընտրականի, անձի, նամակագրուԹեան անձեռնմխելիուԹիւնը: Թոշակի, երԹեւեկի միջոցներու, հիւանդանոցներու եւ ընդհանրապէս հանրօգուտ հաստատուԹիւններու պետականացումը: Պարտաւորիչ եւ ձրի նախակրԹուԹիւն ապահովող օրէնքները կը նկատէ Թերի:

Կը մոռնանք որ, քաղաքական եւ տնտեսական այս իրաւունքները խլուած են միլիոնաւոր զոհերու արիւնովն ու պայքարովը, իսկ այդ պայքարին յառաջապահներուն մէջ եղած են ընկերվարականները կամ իրենց գաղափարներուն համակիրները:

Ծիծաղելի պիտի ըլլար ըսել, Թէ՝ այլեւս դրախտի վերածուած է աշխարհը: Ո՛չ: Մեր խօսքը կը վերաբերի որոշ երկիրներու: Նոյնիսկ այդ երկիրներու մէջ, տակաւին իրականացած չեն քաղաքական եւ տնտեսական կատարեալ ազատուԹիւնն ու հաւասարուԹիւնը, բայց շնորհիւ ԸնկերվարուԹեան եւ ընկերվարական սկզբունքներու, այդ օրն ալ պիտի գայ անպայման:

Պիտի գայ ոչ միայն Եւրոպայի, հիւս. Ամերիկայի յառաջադէմ ազգերուն, այլ Ասիոյ, Ափրիկէի, Հարաւային Ամերիկայի ընկերային տեսակէտով մէկուկէս դար ետ մնացած ժողովուրդներուն համար:

Համառօտ եւ արագ այս յետադարձ ակնարկը անհրաժեշտ էր հասկնալու համար Ընկերվարական Միջազգայինի Միլանոյի համագումարին կարգ մը որոշումները:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Մտածումներ Շոլիէն

✕ Ամէն կեանք առաջորդ էակի միակ իմաստը իր կեանքը ապրիլ կարողանալն է :

✕ Ամէն մարդու հոգիին մէջ նուրբ ու ծածուկ զգացումներ կան՝ որ կշիռին սլաքը՝ զիտութեան ու կամքին հակառակ աւելի աջ կամ աւելի ձախ թեքուելուն կը նպաստեն :

✕ Ոչինչ եւ անարժէք բան մըն է կեանքը, երբ չկայ Աշխատանք, Մաքառում, Զգացումներ եւ Կիրք, Յուզում ու Ծրագիր : Առանց այս բոլոր կենդանի շարժման, առանց այս մշտական Հոգեկան Եռքին, միթէ մահը չէր աւելի իմաստալից ու արժէքաւոր չէ՞ :

✕ Աշխատանքը անփոխարինելի ուրախութիւն մըն է :

✕ Մինակ մտածող գլուխ մը ունեցող մարդը ինծի համար մարդու խօսալ չէ, մարդը տրամաբանական մեքենայ մը չէ, զգացում է պէտք մեզի :

✕ Այսպէս է կեանքը.— ծով մըն է — ալիքները կը զարնեն ու կը մօտեցնեն մարդիկը իրարու, կուզանքորէն ալիքները կը զարնեն ու կը զատեն մարդիկը իրարմէ :

✕ Նախանձը դէչ խորհրդական է եւ անարժան ընկեր մը՝ կայսր հոգիներու :

✕ Երջանկութեան չեն դպիր, կը ցնդի ... :

✕ Մեր սիրածն է միշտ որ բախտը կը պահանջէ մեզմէ անողոք կերպով : Եւ ի՞նչ արժէք ունի արդարութեան ոտքին չսիրածը զոհելը, ատիկա զոհ չէ, այլ սպանդ :

✕ Որ կողմն ալ որ դառնաս՝ կնոջ գործունէութեան իսկական առանցքը ընտանիքն է : Տանը տիրուհին, իր զաւակներուն մայրը, ամուսինին ուրախութիւնը, ատ է իր կոչումը, իր սուրբ, իր միակ կոչումը :

✕ Սէրը փոխադարձ նուէր մըն է միայն եւ ամենաթանկագին նուէրը, որ մարդ կրնայ ընել :

✕ Տաղանդը իր ճամբան կը բանայ, իսկական ուժը՝ պատնէշներ չի ճանչնար. տաղանդին դէմ արգելք չկայ :

✕ Ազգե՛լ, ներշնչե՛լ, սիրե՛լ, տուր ինչ անուն որ կ՚ուզես : Ուրիշները իր հոգեկան ուժին, եւ բանեղծագործութեանը ենթարկելու մէջն է գեղարուեստի էական հաճոյքը, եւ այդ իր ուժի գիտակցութենէն բխող հպարտութիւնն ալ իր գոյատեւումն է ու փառքը :

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ Գար. արք. Խաչատուրեան, Նոր Ուխտի Կտակարանը աշխարհաբարի վերածած է 1943ին : Ոչ Ամերիկայի եւ ոչ ալ Թուրքիոյ մէջ մեկենաս մը գտած չըլլալով, պատրիարքը հրաւիրած է Պոլսոյ քահանաները, թիւով 35, որպէսզի իւրաքանչիւրը հինգական ոսկիէն 50ական բաժանորդ ճարեն, եւ հաւաքուած 8750 ոսկիով ձեռնարկուի գրքին տպագրութեան :

ՍԻՆՈՊՑԻ հայ գաղթական ընտանիքի մը երեք անդամներուն, հօրը, մօրը եւ փոքրիկ աղջկան մկրտութիւնը տեղի ունեցած է Ղալաթիոյ եկեղեցին մէջ :

ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՅՐ եկեղեցին այցելած է անկլիքան երէց մը եւ յայտնած թէ առաջին անգամ կը հետեւի Հայ. Եկեղեցւոյ արարողութեանց : Շատ գոհ մնացած է սրբազան երաժշտութենէն եւ իր հիացումը յայտնած : Գողթան երգչախումբի անդամ Վարուժան Քէօսէեան բացատրութիւններ տուած է Կոմիտասի, Եկմալեանի եւ Մանասի մասին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ օտար եւ փոքրամասնութեանց վարժարաններու ուսուցիչներուն դասավարձքերը պիտի աւելցուին համաձայն կրթական գործավարին խոստումին : Նախակրթարանի ուսուցիչներուն դասավարձքերը 1.5 ոսկիէն 2.5ի, միջնակարգինը 2.5էն 3ի, լիսէի ուսուցիչներունը 3էն 3.5 ոսկիի պիտի բարձրացուին :

ՀԵՐՈՍ ՄՈՒՐԱՏԻ ՈՐԴԻՆ

«Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք.— Վերջերս Սեբաստիոյ Կովտուն գիւղացիներուն խորհրդակցական ժողովին մէջ ընտրուեցաւ յանձնախումբ մը, կազմակերպելու թէյասեղան մը Տիթրոյթի Հայ կեդրոնին մէջ ի պատիւ Մուրատի զաւկին եւ հարսին, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Խրիմեանի եւ Մուրատի քրոջ, Տիկին Սրբուհի Էլմասեանի որ վերջերս հասած էր Ֆրանսայէն :

Երկու տարիէ ի վեր Գէորգ կ՚ապրէր Տիթրոյթ իր կնոջ եւ երկու աղջիկ զաւակներուն հետ : Մտերմական մթնոլորտի մէջ ներկաները պատմեցին հին դրուագներ Կովտունի կեանքէն : Յանձնախումբին կողմէ Տիկ. Սաթենիկ Սրապեան բաած է.— «Երկու տարիէ ի վեր Գէորգ կ՚ապրէր մեր մէջ, Հայկ Խաչատուրեան անունով եւ այսօր իր հօրաքրոջ ժամանումէն ետք, հաստատուեցաւ իր ինքնութիւնը, ասկէ ետք ան կը ճանչցուի իր բուն անունով Գէորգ Խրիմեան : Գէորգ խօսելով շնորհակալութիւն յայտնած եւ ըսած է . «Առանց Աղատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայրենիքի, մենք չենք կրնար երջանիկ ապրիլ» :

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նոյեմբեր 16ին տեղի ունեցաւ կովկասեան հանդէսը, մասնակցութեամբ հայ, վրացի, ազերի եւ լեռնական արուեստագէտներու :

Ծրագիրը շատ ճոխ էր, խնամուած եւ այլազան : Առաջին անգամն էր, որ Փարիզի մէջ այսպիսի ձեռնարկ կ՚ըլլայ կովկասեան խմբակցութիւններու կողմէ, միասնաբար : Ձեռնարկը ջերմ արձագանգ գտաւ հասարակութեան մէջ եւ Ե. Թադապետարանի սրահը լեցուած էր ծայրէ ծայր բազմալեզու հասարակութեամբ :

Գեղարուեստական ծրագիրը մեծ հետաքրքրութիւն յառաջ բերաւ : Լաւագոյն համարները արժանացան բուռն եւ խանդավառ ծափերու :

Հայկական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Անահիտ Գավէզեան (երգ), Պ. Պ. Գարեգին եւ Բենօ (նուագ) : Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. Ալիս Գավէզեանի, Նոր Սերունդի Պանեճօ Քաչանի Նորակազմ պարախումբը (հայ ժողովրդական պարեր) եւ Պ. Հրայր Թորոսեան (մենապար) :

Վրացիներու եւ Լեռնականներու (Հիւս. Կովկասցիներ) կողմէ եղան գեղեցիկ պարեր, խմբական երգեր եւ մեներգ : Ազերիները սակաւաթիւ ըլլալով Փարիզի մէջ, դժբախտաբար չկրցան ներկայանալ իրենց սեփական ուժերով : Իրենց խնդրանքին վրայ, այս պակասը սիրայօժար լրացուց մեր Հայրենակիցներէն Պ. Սէյրան, նուագելով ազէրպէյճանեան կտորներ թառի վրայ :

Սրահին մէջ կը տիրէր ջերմ մթնոլորտ : Դարերով քով քովի ապրող կովկասեան ժողովուրդներու ներկայացուցիչները, պահ մը, մեծ գոհունակութեամբ վայելեցին մեր ժողովուրդներու մշակութային համագործակցութեան արտայայտութիւններէն մէկը :

Հանդէսէն առաջ կարդացուեցաւ յանձնախումբի կողմէ քանի մը խօսք բրաւ՝ կովկասեան ժողովուրդներու մշակոյթի մասին՝ Արեւելեան լեզուներու վարժարանի ուսուցիչներէն Պ. Թոփչիպաշեւ :

Գեղարուեստական ծրագրէն վերջ, տեղի ունեցան եւրոպական պարեր, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր :

Ներկայ մը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Վերջերս Փարիզի ախոյենական երկրորդ աստիճանի, ըմբշամարտի յունա - հռոմէական մրցում մը կազմակերպուած է, Վէնսէնի Սօսիթէ սրահին մէջ : Մասնակցած է նորեկ հայ ըմբշամարտիկ մը Նուրիճանեան, A .S .P. de Police ակումբէն, առաջին հանդիսանալով Փարիզի շրջանին երկրորդ կարգի դասաւորումին :

Ինչպէս գիտենք՝ հայ մարզիկներ ունինք նաեւ, Փարիզի ոստիկանական պաշտօնէութեան մէջ :

✕ Հայ ըմբիշ Այվազեան՝ որ Նոյ. 21ին պիտի մրցէր Elysée Montmartre սրահին մէջ, բացակայած է հիւանդութեան պատճառով :

✕ Նոյ. 20ին Պէյրութի Ռիվօլի սինէմայի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ կոփամարտի մրցում մը ժագ Հայրապետեան եւ Լիբանան - Սուրիոյ ախոյեան Հրանդ Ղազարեանի միջեւ :

Ժագ Հայրապետեան յաղթական հռչակուեցաւ կէտերու առաւելութեամբ :

Պոլսէն իրեն կ՚ընկերանային Պ. Պ. Վարդանեան եւ Յակոբ Գլավուզ, նիւթապէս աջակցելով :

✕ Միջազգային աթլէթ ժագ Տէրտէրեան (100 եւ 200 մեթր) արագ վազքի հայ ախոյեանը հրաժարած է Stade Françaisի ակումբէն, միանալով Asnières Sports ակումբին :

Նոյեմբեր 24ին Palais des Sports ընդարձակ սրահին մէջ կատարուեցան Pancrace ըմբշամարտի զօրաւոր մրցումներ որոնց կը մասնակցէր ծանօթ հայ երիտասարդ ըմբիշ Էտմոն Գօփարանեան :

Սկիզբը հակառակորդը , Deghom կատարեց կատաղի յարձակումներ որոնց ուժգնօրէն դիմադրեց մեր հայրենակիցը :

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր Deghom յաղթական պիտի հռչակուէր, բայց վերջին պահերուն Գօփարանեանի ուժգին յարձակումը իրաւարարներուն պարտադրեց հաւասար հռչակել խաղը :

Հայ ըմբիշը Պոլիս կը մեկնի Դեկտ. 12ին, կատարելու համար կարգ մը մրցումներ :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

✕

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Մարզականը (U. S. A.) 1952 — 53 տարեշրջանը սկսաւ իր ախոյենական եւ բարեկամական մրցումները, Օգոստոս 24ին : Այսօր կը սկսինք առաջին խումբէն, որ 1947էն ի վեր կը պահէ Promotion d'honneurի իր պատուոյ տեղը , իբրեւ միջին Ֆրանսայի միակ հայկ. խումբը : Թէ Վալանսի հայութիւնը, թէ Ֆրանսա ծնած եւ մեծցած միւս մարզիկները անկարելին կը փորձեն պահելու համար իրենց բարձրագոյն խումբին գոյութիւնը :

Ամէն կիրակի ժամը 7ին Ռատիոյի տեղեկատուութեանց մէջ տեղական ֆրանսական մեծ խումբերու շարքին միշտ կը յիշուի Վալանսի U. S. A. Ligue Lyonnaiseի , մարզական « քոմիւէ - ր»ը, U. S. A.ի բարձրագոյն խումբին անունը տեսնելով այս տարեշրջանի «փուլ»երուն մէջ, զարմացած է թէ ինչպէս տնտեսական եւ դանադան դժուարութիւններու հետեւանքով տասնեակներով տեղական խումբեր կը լուծուին, իսկ U.S.A. իր գոյութիւնը կը պահէ եւ 52—53 տարեշրջանին, ամենազօրաւոր փուլին մաս կը կազմէ եւ ընդհ. դասաւորման 5րդը կ՚ըլլայ :

Մեզ որ հանդիսականներու թիւր զգալապէս պակսած է :

✕ Այժմ տանք համառօտ մէկ պատկերը , բոլոր մրցումներուն այս եղանակին սկիզբէն :

St. Marcelin անուանի խումբին դէմ իրենց դաշտին վրայ, U. S. A. պարտուած, 1—0:

La Motte մեր դաշտին վրայ, U. S. A. շահած է 4 — 0 :

Venne մեր դաշտին վրայ հաւասար 0—0:

Nyons իրենց դաշտին վրայ հաւասար 1—1:

Gap մեր դաշտին վրայ հաւասար 0—0:

La Rogne մեր դաշտին վրայ U. S. A. շահած է 4 — 2:

✕ Այս բոլոր մրցումները, տեղական թերթերու մարզական բաժիններու մէջ տրուած են եռկար նկարագրութիւններով եւ մեր տղոց յուսանկարներով :

Նաւասարդ

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

Թէեւ տակաւին հինգ ամիս կայ Տօնավաճառին բացման (11—20 Ապրիլ, 1953), ընդարձակման աշխատանքները սակայն յառաջ կը տարուին մեծ թափով, որպէսզի աւելի բազմաթիւ առեւտրականներ կարենան մասնակցիլ :

Հիւսիսային հողամասը, 6300 քառ. մեթր, տարածութեամբ ընդարձակուած է նոր դարաստանով մը, ինքնաշարժերու parcին մէկ մասը դարձնելով ծածկուած կառատուն մը : Այս դարաստանին վրայ պիտի շինուի 3500 քառ. մեթր տարածութեամբ hall մը, ճարտարագործական կառքերու համար, մնացեալ մասը պիտի յատկացուի մաս մը շէնքերու եւ հանրօգուտ շինութեանց :

Ճարտարագործական կառքերու ներկայ տաղաւարը պիտի յատկացուի հիւսուածեղէնի որ այսպէսով 50 % ընդարձակուած պիտի ըլլայ :

Աւելցնենք որ նոր ճաշարան մը եւ զարեջրատուն մը եւս պիտի շինուի գոհացնելու համար գնորդներու պէտքերը :

Բայց եւ այնպէս, վերջնական յաւելումները գոհացում չեն տար յարաճուն դիմումներուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Թ.— ՄԱԹԱ ՀԱՐԻԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ի վերջոյ կապուեցաւ այս գործին՝ շնորհիւ իր կինը ըլլալիք շարժանկարի հանրածանօթ աստղի մը, որ սպառնաց լքել զինքը, եթէ չօգնէր : Տրամադրեց տոլարներու մեծ քանակութիւն մը : Երկրորդ ձեռքի օդանաւեր գնուեցան եւ ղրկուեցան Ինդոնեզիա ամերիկացի օդաչուներու միջոցով : Օդանաւերէն մէկը մասնաւորաբար յարմարցուած էր դուրս հանելու ոսկին Ինդոնեզիայէն :

Բայց երկրին կառավարութիւնը հոտ առաւ ծրագրէն եւ ծայր տուաւ զարմանալի հարայ-հրոց մը : Հանրապետականները մէկ տեղէն միւսը փոխադրեցին ոսկիի պահեստը, միշտ պաշտօնական հետապնդիչներու ճիշդ մէկ ոստում առջեւէն փախելով : Ճամբաներու, լեռներու եւ լիճերու վրայէն ոսկին փախցուեցաւ, մինչեւ որ վերջապէս դրուեցաւ օդանաւի մը վրայ եւ շատ չանցած տարուեցաւ Ֆիլիպեան կղզիները, ուր փոխանցուեցաւ չէզոք սեփականութեան մը : Եւքը գործածուեցաւ գնելու համար աւելի զէնք եւ զինամթերք՝ իրենց անկախութեան պատերազմը մղող Ինդոնեզիացիներուն :

Պանտա, իր առաքելութեան վերջանալուն, վերադարձաւ Ճաքարթա, որ Պաթաւիոյ նոր անունն էր : Իր գործարանատէր բարեկամին ու անոր կնոջը միջոցով օգնած էր ստեղծելու նոր հանրապետութիւնը :

Բայց իր ասպարէզը երբեք չէր վերջացած : Սկսելու վրայ էր իր կեանքին հինգերորդ եւ վերջին դրուագը:

Ամերիկայէն եկաւ բանադնաց մը, որ ուզեց Պանտան մասնաւոր առաքելութեան մը համար : Անհրաժեշտ մարդիկ իր կեանքին մէջ առաքելութիւններ ունեցած էին Պանտային համար :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

9) Օթթօ Սլինկ, 40 տարեկան, Հրեայ, որ կը մեղադրուէր իբրեւ լիրբ եւ պարծենկոտ :

10) Զօր. Քարել Շուապ, երբեմն փոխանորդ Ապահովութեան եւ պետ գաղտնի ոստիկանու-թեան:

11) Պետրիխ Ռեյին, 41, Հրեայ, 1943ին զին-ւոր Ռուսիոյ մէջ, փոխ-նախարար իր երկրին մէջ: Ինքն էր որ վերջնագիր կ'ուղղէր Պենէշի, 1948ին :

Միւս երեքն ալ (ցկեանս), Հրեաներ են եւ կարեւոր դէմքեր:

ՈՒՐԻՇ ԴԱՏԵ՞Ր ԱԼ

Ամենամեծ դատն է այս, վերին պատերազմէն ի վեր: 1949ին Ալպանիոյ մէջ հրացանի բռնեցին զօր. Քոչի Տոցէն: 1949 Սեպտեմբերին Հունգարիոյ մէջ կախեցին երեք երեւելիներ, որոնց մէկը նախարար Ռայք: 1950ին Սոֆիայի մէջ կախեցին ընդհ. քարտուղարը, Թրայքօ Քոսթով, (հինգ հոգի ալ 8—15 տարի բանտ) :

Կը կարծուի թէ մօտերս պիտի դատուին երբեմնի կուռքը, Տիկին Աննա Փաուքըր եւ ուրիշներ (Պուքրէշ), ինչպէս եւ լեհ երեւելիներ :

Տրուած վճիռներէն կը հետեւի թէ հետապնդումները պիտի շարունակուին :

Թուրքիոյ նախագահը Աթէնքի մէջ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Եչ. օր Աթէնք հասաւ Թուրքիոյ նախագահը, Ճէլալ Պայար : Շքեղ հանդիսութիւններ սարքուած են ի պատիւ հիւրին որ Աթէնքի պատուակալ քաղաքացի հռչակուեցաւ: Պիտի այցելէ Հին Կորնթոս եւ ուրիշ գեղեցիկ վայրեր: Ջերմ ընդունելութիւն մը պիտի գտնէ Սելանիկի եւ Սերէզի մէջ ալ, անձամբ տեսնելով Յունաստանի զինեալ ուժերը :

Քոմոթինիի մէջ (Կիւմիւլճինա) պիտի բացուի ճեմարան մը՝ Ճ. Պայարի անունով :

Աթէնքի թերթերը ջերմապէս ողջունելով հիւրը, կը չեշտեն երկու երկիրներուն գործակցութիւնը՝ ամէն գետնի վրայ : Թէեւ շատ մը խնդիրներ լուծման կը սպասեն, բայց երկու երկիրներու մէջ ալ գոհ են սերտ գործակցութենէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՑԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ մասին խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, Պ. Իտըն ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը միշտ խոչընդոտներ կը հանէ: Իր կարծիքով, Խ. Միութիւնը տեղի չի տար որովհետեւ Չինացիներն են որ կը կռուին ի շահ իրեն :

ՄԱԼԱԹԻՈՅ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ առթիւ, որ ուղղուած էր Թուրք խմբագիր Ա. Եալմանի դէմ, վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ կրօնամոլութիւնը կ'աճի եւ ուրիշ դէպքեր պիտի պատահին: Թուրք խմբագիրը մահուան դատապարտուած էր Ըլազիկի մէջ (Խարբերդ), 16 հոգինոց ժողովի մը կողմէ: Զէնքը ճարած է երեւելի մը : Մեծ յուզում կը տիրէ երկրին մէջ :

ԶԵՐԲԱԿԱՈՒԵՑԱՒ արեւել. Գերմանիոյ մէջ, նախկին երեւելի մը, Մերքեր, իբրեւ մեղսակից - լրտես :

ՓԱՐԻԶԻ ԼԵՀԱԿԱՆ երկու թերթերը արգիլուեցան ոստիկանութեան կողմէ: Լեհերը կը բողոքեն այս արգելքին դէմ :

ՓԱՐԻԶԻ Քաղաքապետ. խորհուրդին նախորդ նախագահը, Փոլ Քուառ, որ վտարուած էր զօր. տը Կոլի կողմէ, ծեծ կերաւ առջի օր, երբ կը փորձէր ճառ մը խօսիլ: Ծեծողներն ալ զօր. տը Կոլի կուսակիցներ էին :

ՄԱՐՈՔԻ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶԻ խնդիրները պիտի քննուին ՄԱԿի Քաղաք. Յանձնախումբին մէջ, ինչպէս կը հեռագրեն Նիւ Եորքէն :

ՍԹԱԼԻՆԻ տղան ծանրապէս վիրաւորուած է Թուրքէի մը պահուն, կը գրէ անգլ. թերթ մը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ովսաննա Քիլէճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ ԳԷՈՐԳ ՔԻԼԷՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ :Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Առաքել Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ (Վիէն) հանգուցեալի զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ղազար Կարապետեանի եւ բոլոր պարագաներուն: Հանգուցեալը ծնած էր Տարօն Պուլանուխի գաւառի Թեղուտ գիւղը, 1915ի Հայ Կամաւորական գունդերուն մէջ կատարած իր հայրենասիրական պարտականութիւնը: Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ կ'անցնի արտասահման ուր Վիէնի մէջ կը կնքէ իր մահկանացուն: (Կնիք)

ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է այց մը: Pére Lachaiseի գերեզմանատունը, այս կիր. ժամը ճիշդ 3ին: Այս առթիւ պիտի այցելեն նաեւ Ախարոնեանի, Խատիսեանի, Անդրանիկի գերեզմանները :

Այցելութենէն վերջ ժամը 4—6, մասնաւոր հաւաքոյթ Le Khideve սրճարանի սրահին մէջ, 9 Place Gambetta, métro Pére Lachaise :

Հաւաքոյթի ընթացքին յարգանքի խօսք՝ ողբացեալ ընկերներու մասին :

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի՝ ընկերներն ու համակիրները :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

Հաւաքավայր Gambettaի մեծ դրան առջեւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Մարսէյլէն Պ. Քոճակէօզեան իր զոքանչին՝ Տիկին Լուսին Աբեղեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դեկտ. 24ին Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Քրիստափոր խումբի ներկայացումը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաչանի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի ժամը 15ին, Դեկտ. 28, Պուռ Լա Րէն :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի 30 Նոյեմբեր, ժամը 10.30ին ԳԵՐԱ. ՊԱՑԾԱՌ Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ կը պատարագէ Enghienի ֆրանսական St. Joseph եկեղեցին :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

Հաղորդակցութիւն՝ Gare du Nordէն 9.30ին կամ Porte Clignancourtէն 154 օթօպիւսը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Ազնիւ Զաւարեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի :

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ

եւ համայն ընտանիքի ննջեցեալներու, ինչպէս նաեւ վերջերս Փրովիտանսի մէջ վախճանած իր հօրեղբօր որդւոյն՝ ԿՆԵԱԶ Մուխսի Մուրատեանի եւ Մուխսի Մուրատեան ընտանիքի ննջեցեալներու յիշատակին :

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՑՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 30 Novembre 1952 Կիրակի 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6929-Նոր շրջան թիւ 2340

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՒՐՏԸ ՕԳՆՈՒԹԵԱ՞Ն ԿԱՆՉԵՆՔ

Ի՜նչ երազներ կը հիւսէինք Մեծ Պատերազմէն առաջ, թեւ տալով մեր դիւրավառ երեւակայութեան:

Նոյն իսկ ծրագիրներ կ'որոճայինք Հարեւան Քիւրտերը հայացնելու, հայերէն սորվեցնելով եւ խնամութիւններ հաստատելով :

Պատերազմի փոթորիկներուն մէջ կորսնցուցինք Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը, իր հայրենի հողերով եւ յիշատակարաններով: Իր անհաշիւ եւ անփոխարինելի գանձերով :

Երբ թշնամին ջախջախուեցաւ եւ հայկական համրանքներ ու զինուորներ ներս խուժեցին, սկսանք բեկորներ փնտռել Թաքստոցներու, հաբէշներու, լեռներու եւ սպանդանոցներու մէջ:

Եւ օգնութեան կանչեցինք մարդասէր կամ շահախնդիր Քիւրտեր,— «Մէկ Հայր մէկ ոսկի ... »:

Ձեռնարկը պսակուեցաւ մեծ յաջողութեամբ : Վերջնական կորուստէ փրկուեցան բազմաթիւ բեկորներ: Ցիրուցան կայծեր՝ երբեմնի բուխերիկներէն :

Այնուհետեւ նոր շրջան մը բացուեցաւ մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Ունեցանք ափ մը հող, պետութեան մը հիմերը դնելու համար :

Նորէն վարդավառ երազներ, որոնց ազդեցութեան տակ աղաւնիներ կը թռցնէինք Սեւնեաց աշխարհէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը ...

Ափ մը հողը տէր փոխեց, բայց մնաց հիմնական կորիզ ամբողջական հայրենիքի: Խարխուխ եւ մեկնակէտ :

Առաջին օրէն իսկ փորձեր կատարուեցան, հայերէն սորվեցնելու համար մեր մանրանկար հայրենիքի քիւրտ բնակիչներուն:

Եթէ չենք սխալիր, այբբենարան - քերական ալ պատրաստած էին :

Կարգուսարքի փոփոխութենէն ետք, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, աւելի հիմնաւորուեցաւ այս աշխատանքը :

Եւ այսօր բազմաթիւ Քիւրտեր հայերէն կը խօսին, կը կարդան ու կը գրեն Հայաստանի մէջ :

Նոյն իսկ հայկաբան քիւրտ հեղինակներ կան:

Ինչո՞ւ գրի առինք այս տեղեկութիւնները, որոնք նորութիւն մը չեն պարունակեր :

Անգամ մը եւս յիշեցնելու համար թէ՝ Քիւրտէն ալ ետ մնացած ենք, իբրեւ հայախօս:

Այո, այս ճակատին վրայ եւս :

Խօսքը մասնաւորելով Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու տարագիր բազմութեանց վրայ, ի՞նչ կը տեսնենք, իբրեւ անողոք իրականութիւն :

Կորսնցուցե՛ր ենք ազգային գիտակցութեան, հպարտութեան, պատասխանդրութեան զգացումը:

Նոր սերունդը անխնայ կը տրորուի հարթիչ գլանին տակ, իսկ մենք անուշ-անուշ կը յօրանջենք:

Քիչ մը ամէն տուն դարձեր է ձուլարան մը, լրացնելով դպրոցին եւ փողոցին պակասը :

Գրոց - բրոց, արհեստաւոր, առեւտրական, բանուոր,— ամէնքն ալ բնական կը գտնեն որ իրենց զաւակները պիտանի և անպիտան բաներ սորվին, իսկ մայրենի խօսքն ու գիրը արհամարհեն իբրեւ աւելորդ բեռ :

Չէ՞ք ընդունիր թէ ժամանակը եկած է նորէն օգնութեան կանչելու Քիւրտը :

Այս անգամ ոչ թէ մէկ ոսկի խոստանալով մէկ Հայ բերելու, այլ ... հայերէն սորվեցնելու համար :

Կա՞յ ուրիշ ուժ մը որ խելքի կանչէ մեզ:

Ի՞նչ լեզու գործածենք, որպէսզի ցնցուին, սթափին գոնէ անոնք որ արիւնազանգ անապատէն անցան կամ Քիւրտերու միջոցաւ փրկուեցան :

Արդեօք մեր ազգային գիտակցութիւնը կարթնա՞յ, եթէ առտու մը...հայերէնը արգիլեն այս երկրին մէջ :

Եչ. օրուան ճաշասեղանին, մեր հայագէտ բարեկամը, Պ. Ֆէյտին ալ խօսք առնելով, անգամ մը եւս շեշտեց.

— Ան որ լաւ Հայ չէ, չի սորվիր իր մայրենի լեզուն եւ ազգ. պատմութիւնը, չի կրնար լաւ Ֆրանսացի ըլլալ :

Ծափե՛ր, ծափե՛ր: Բայց, քանի՞ հոգի դարձի եկան, եւ կամ յանձն առին դարձի բերել ուրիշները :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁՐՈՅՑ ԱՂՋԿԱՆ ՄԸ ՀԵՏ

— Միմոզա՛...

Ուրեմն ծաղկե՞ր են միմոզաները: Տե՛ս, փողոցին անկիւնը, աղջնակ մը, որուն կուրծքին վրայ դեղին փոշի կը ժայթքեն միմոզային փունջերը :

Դեղնած է նաեւ երեսը փոքրիկ ծաղկավաճառին: Ու մկոտ գոյն մը ունի շրջազգեստը :

— Աղջի՛կ'ս, միմոզա՞ կը ծախես:

— Այո՛ պարոն:

Եւ աչքերը անուշցան ջինջ ժպիտով մը :

— ... Այո՛, պարոն: Տե՛ս, այս փունջը, դեղձանիկի մը կը նմանի: Աւելի մեծ փունջ մը ունիմ, դեղին կատուի մը պէս, խանձած պեխերով: Անո՛ւն ալ դրեր եմ այս փունջին, կ'ուզե՞ս իմանալ, — «Սիրուհիս - չէկ - մազերով»: Գնէ՛ զայն անոր համար՝ որ քեզի կը սպասէ հիմա...

— Օ՛ միամտութիւն, զոր չունիմ այլեւս: Աղջի՛կս, մենք ալ, երբ դեռ շա՛տ փոքր էինք, լուցկի ու նարինջ կը ծախէինք փողոցներուն մէջ : Մեծցանք ու փոխուեցան մեր ծախու վաճառքները: Գիտե՞ս, աշխարհ կուգանք՝ բան ծախելու համար: Երջանիկ են անոնք որ միայն ծաղի՛կ կը ծախեն՝ ինչպէս դուն :

— Ուրիշ ի՞նչ կը ծախեն :

— Աղջիկս, կան որ նարինջ կը ծախեն, ու զանազան ուտելիքներ: Կան որ զարդեղէն կը ծախեն: Կան որ, դեռ, իրենց աշխատանքը կը ծախեն, — օ՛ տխրութիւնը թշուառ աղջիկներու, որոնք իրենց աչքին լոյսը կը սպառեն՝ զայն թափելով արիւն ցամքեցնող աշխատանքի մը մէջ: Բայց կան, որ կը ծախեն ...

— Ի՞նչ :

— Մի՛ ուզեր հասկնալ, աղջիկս: Տխո՛ւր բան է, եղերակա՛ն: Օ՛, անհամբեր ես, չէ՞ որ աղջիկ ես : Լա՛ւ, իմացի՛ր: Կան որ կը ծախեն իրենց արիւնը ...

— Արի՞ւնը ...

— Այո՛, փոքրի՛կս, իրենց արիւնը: Եւ մեր ժողովուրդը մեծցաւ՝ ծախելով իր արիւնը: Մենք տաճարներ հիմնեցինք՝ արիւն ծախելով, վանքեր հիմնեցինք՝ արիւն ծախելով, հրաշալի քաղաքակրթութեան մը ծաղկաստանը հիմնեցինք՝ արիւն ծախելով, լեզու եւ երաժշտութիւն ստեղծեցինք՝ արիւն ծախելով:Բարձրացնելու համար մեր ժողովուրդը չնաչող ժողովուրդներէն վեր, մինչեւ յաւերժութիւն, մինչեւ Աստուծոյ դռները, արի՛ւն ծախեցինք:

Արի՛ւն ծախեցին մեր հերոսները, որպէսզի ապրի՛ հայ ժողովուրդը՝ ստեղծագործելու համար իր տանը մէջ, երգով, աղօթքով եւ խանդավառութեամբ :

Տո՛ւր ինծի այս գլուխ մը ծաղկեփունջը, սա միմոզանե՛րը, որ կը նմանին խունկի ծուխի : Հիմա զայն պիտի տանիմ՝ դնելու համար շիրիմին վրայ մեր մեծ հերոսին, որ իր արիւնը ծախեց, այո՛, ծախեց իր արիւնը, որպէսզի ապրինք մեր տանը մէջ, մեր երկրին մէջ, մեր երգերով ու մեր խնճոյքով :

Բաժնուեցայ զարմանահար փոքրիկ ծաղկավաճառուհիէս, որ հիմա արցո՛ւնք կը ծախէ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ զինակիցները չեն կրցած լրացընել 1952ի յանձնառութիւնները, որով 50 զօրաբաժին պիտի ունենային: Գալով 1953ի, նոււազագոյն չափը պիտի որոշուի մարտին կամ ապրիլին:

ԵՕԹԸ ԱՂՋԻԿ ՄԷԿԷՆ ԾՆԱԾ ԵՆ Սանթիակոյի մէջ (Չիլի), այս չընդալից լուրը հաղորդուեցաւ առջի օր, իբրեւ ութերորդ հրաշք: Ցետոյ ճշդուեցաւ թէ ուսանողներու կողմէ սարքուած խաղ մըն է :

ՓՐԱԿԱՅԻ ԴԱՏԻՆ հետեւանքով, Փարիզի մէջ վտանգուած են քանի մը ծանօթ համայնավարներ, այր եւ կին, իբրեւ խնամի կամ մտերիմ մահապարտներուն : (Փառի Փռէս) :

ԻՏԱԼԻՈՅ երբեմնի թագուհին, Էլենա, որ Մոնփելիէ կը բնակէր, մեռած գտնուեցաւ անկողնին մէջ: 79 տարեկան էր եւ միշտ կը պահէր իր ինքնութիւնը, փողոց ելած ատեն :

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ

ԱՆՀԱՄԲԵՐ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ ՍԱՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԵԼՔԻՆ

Այսօր, կիրակի, տեղի կ'ունենան Սարի շըրջանին երեսփ. ընտրութիւնները : Ընտրողներուն թիւը կը հաշուեն աւելի քան 600.000, որոնց գլուխը կը գտնուին չորս կուսակցութիւններ: Գերմանիոյ կուսակիցները ամէն միջոց կը փորձեն, որպէսզի ընտրութիւնները ձախողին : Անոնք չեն ուզեր որ այդ շրջանը բաժնուի Գերմանիայէն :

1947ի ընտրութեանց մէջ քուէներու 51 %ը շահեցաւ նախագահ Հոֆման (քրիստոնեայ — ժողովրդական): Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ գերմանասէրներր սպառնալիքներ ալ ուղղած են : Ուրբաթ օր Պ. Հոֆման լրագրողներու ցոյց տուաւ իր կնոջը ուղղուած գիր մը, սեւ գիծերով, որ կ'ըսէր.

— « Եթէ ձեր ամուսինը անմիջապէս չյետաձգէ ընտրութիւնները, ձեր ամբողջ ընտանիքը պիտի բնաջնջուի » :

Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են Սարպրուքէնի մէջ, ուր կը գտնուին 2300 ոստիկաններ:

Հոֆման ըսաւ թէ սպառնալիքներ ղրկուած են իր բոլոր գործակիցներու կիներուն :

Գերմանասէր հոսանքներուն վարիչները կը տրտնջան թէ հետապնդումի ենթարկուած են : Հոֆմանի կարծիքով, Սարի 950.000 բնակիչներէն 650.000ը քուէարկելու իրաւունք ունին եւ 80—90 %ը պիտի մասնակցին: Այս առթիւ ըսաւ.

— «Եթէ ձգուած քուէներուն 50 %էն աւելին ապօրէն, ճերմակ եւ կամ կեղծ ըլլան, նոր ընտրութիւն պիտի որոշենք, ըստ ժողովրդապետութեան օրէնքին :

Այս ընտրութեանց առթիւ արգիլուած են երեք գերման կուսակցութիւններ, իբրեւ թշնամի սահմանադրութեան: Բոլշեւիկները ղրկուած չեն:

Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ ներկայ կարգուսարքին կուսակիցները պիտի յաղթեն ընտրութեանց մէջ: Այն ատեն անփոփոխ պիտի մնայ Սարի վարչաձեւը (ինքնօրինութիւն՝ տնտեսապէս ենթակայ Ֆրանսայի) :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՕՐԷՆՔԸ

Ազգ. ժողովը 205ի դէմ 405 ձայնով քուէարկեց ընդհ. ներման օրէնքին 16րդ յօդուածը, որով կը վերահաստատուին Փեթէնի կուսակիցներուն իրաւունքները :

Մինչեւ այսօր ընտրուելու իրաւունքէն զըրկուած էին բոլոր անոնք որ 1940 Յուլիս 10ին քուէ տուած էին Փեթէնի կամ մասնակցեր էին անոր ազգ. ժողովին եւ ուրիշ պաշտօններու :

Այս առթիւ ալ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան: Ի վերջոյ օրէնքին դէմ քուէարկեցին միայն կարմիրները եւ ընկերվարականները, բոլորովին տարբեր տեսակէտներով: Յանձնախումբին տեղեկաբերը, ծանօթ իրաւագէտ Մորօ Ժիաֆերի, դիտել տուաւ թէ Փեթէնի լիազօրութեանց օրինագիծը «Հանրապետութիւն» բառը կը պարունակէր, բայց երկու օր ետքը Լավալ փոխած էր բնագիրը, կոչելով «Ֆրանսական պետութիւն» :

Մինչ կարմիրները կը պարծենային թէ իրենք դիմադրական ճակատին գլուխը անցած էին, աջէն ձայնէն պոռացին.

— Դուք այն ատեն Հիթլէրի ընկերակիցներն էիք:

— Մենք բանտն էինք ձեր պատճառով :

— Այո, որովհետեւ կուսակից էիք գերմանեւխորհրդային դաշինքին որ պատերազմի առաջնորդեց մեզ :

Դ. Մայէր (ընկերվարական) եւս միջամտելով դիտել տուաւ.

— Համայնավարները մէկ տարի սխալ կը հաշուեն, երբ կ'ըսեն թէ կռիւր սկսած էին 1940-ին: Այո, բանտն էին որովհետեւ կուսակից էին գերմանեւխորհրդային դաշինքին :

✕ Ներման օրէնքէն պիտի օգտուին նաեւ անչափահասները, տնտեսական գործակիցները (մինչեւ որոշ գումար մը), դիմադրականներ եւն.:

30000 ՀՐԵԱՆԵՐ ահուղողի մատնուած են Չեխոսլովաքիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք Փրակայի դատին, ուր մահուան պատիժ տրուեցաւ 9 — 10 Հրեաներու: Կ'ըսուի թէ ուրիշ երկու խումբեր ալ պիտի դատուին :

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՅԻ նախագահը, Սինկման Ռի, անհամբեր կը սպասէ զօր. Այզընհաուըրի այցելութեան: Իր կարծիքով, ուժգին յարձակում մը միայն կրնայ վերջացնել կռիւը. ուստի զէնք եւ զինուոր կը պահանջէ: — Կարմիր Չինաստան ալ կը պահանջէ անխտիր վերադարձնել բոլոր գերիները, զինադուլ կնքելու համար :

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշարման վիճակը հետզհետէ կը թեթեւնայ: Դահլիճը որոշեց 200.000 սթեռլին բաժնել խառնուածութեանց զոհերուն:

ՎԷՃԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ն.

Կ'աշխատէ՞ր յանձնախումբը :

Ժան Պալար կը հեռախօսէ.

— Ի՞նչ կ'ընէք, կը շարժի՞ք :

— Քիչ մը սպասէ, աճապարելու պէտք չկայ, կը պատասխանէ Գուլումճեան :

— Ի՞նչ ...

Ուրեմն, Պալար բանակցութեան մէջ մտնէ ֆրանսացի մտաւորականներու հետ՝ ապահովելու համար անոնց աշխատակցութիւնը, գործը ձգէ՝ իրականացնելու համար մեծ ձեռնարկ մը, որ, այնպէս ինչպէս ներկայացուցի, կը պահանջէր մեր տալիք մէկուկէս միլիոնէն աւելին, ուրեմն յանձնառու ըլլայ նիւթական զոհողութիւններ եւս ընելու, բայց յանկարծ ըսեն իրեն.

— Աճապարելու պէտք չկայ, կամաց կամաց...

Հիմա երեւակայեցէք Ժան Պալարի կատաղութիւնը, ուրեմն, որո՞նց հետ էր իր գործը, որո՞նց յանձնառութիւն կուտար, որոնցմէ՞ յանձնառութիւն կը ստանար :

Սիրաշահելու համար՝ ըրինք, անշուշտ, ամէն բան : Եւ ես որ յանձնախումբին ընտրութենէն ետքը՝ կը խորհէի քաշուիլ, զբաղելու համար իմ ցաւերովս ու գործերովս, ստիպուեցայ դարձեալ շարժման մէջ դնել ընկերներս, աշխատիլ միասին : Եւ ի՜նչ աշխատանք :

Կառք ճարել, Ժան Պալարը, Լիւք - Անտրէ Մարսէլը, Cahiers du Sudի Փարիզի ներկայացուցիչը՝ հայ քանի մը մտաւորականներու հետ այցելութեան տանիլ Սեւրի Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը, ուր Գեղօնի փառաւոր հատոր մը նուէր տրուեցաւ Ժան Պալարի, յետոյ խմբանկարներ առնել, յետոյ այցելութիւն մը կարգադրել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, յետոյ «Այսօր»ի խմբագրատունը,— մինչեւ այդ օրը՝ գաղափար չունէի «Թուրիսթ»ի առաջնորդի իմ կարողութիւններուս մասին :

Բայց պէտք էր աճապարել այլեւս : Ուստի ժողով, ժողով, ժողով : Վազէ՛, ապուշ :

Այդ ժողովներէն մէկուն մէջ՝ Պաքըրճեան Գէորգ անկեղծօրէն յայտնեց թէ հաւատք չունի գործին յաջողութեան մասին, թէ չի կրնար ներկայ գտնուիլ ամէն ժողովի, բայց չի զլանար իր մասնակցութիւնը, եւ ձեռնարկին նուիրեց 25.000 ֆրանք: Նուպար Յովհաննէսեան եւս մասնակցեցաւ 25000 ֆրանքով: Սարգիս Տէօքմէճեան՝ 20000 ֆրանքով: Ներկայ չէին յանձնախումբին բոլոր անդամները, բայց ապահով էինք որ նոյնքան գումար մը ալ կարելի էր ստանալ միւսներէն :

Լա՛ւ, ի՞նչ պիտի տայ Նախագահը: Որոշուեցաւ դէթ մէկ անգամ ժողովի բերել Նախագահը : Դարձեալ չեկաւ: Միւս կողմէ, աւելցնեմ որ յանձնախումբն անգամ լիակատար նիստ չէր գումարած երբեք: Ցուսահատներուն թիւը աւելցաւ:

Ի վերջոյ, ժողովի մը մէջ լսեցինք հետեւեալ առաջարկը.

— Տնտեսական տագնապը այնքան ծանր է այս միջոցիս, որ չենք կրնար հաւաքել պահանջուած դրամը: Եւ որպէսզի չվշտացնենք Ժան Պալարն ու Լիւք - Անտրէ Մարսէլը, եկէք այնպիսի առաջարկներ ներկայացնենք, որ Ժան Պալար մերժէ եւ գործին ձախողութիւնը իյնայ Ժան Պալարի վրայ, իսկ Լիւք - Անտրէ Մարսէլին կուտանք նուէր մը :

Թէ ձեռնթափութիւնը ո՛րքան վարակած էր յանձնախումբը, կարդացէք նաեւ սա հնաշխարհիկ խօսքը .

— Եղբա՛յր, ձեռնարկներ ունինք, որոնց համար յաճախ կը դիմենք մեր ունեւոր բարեկամներուն օժանդակութեան : Այս ձեռնարկին համար եւս դիմելով՝ կը վնասենք մեր միւս ձեռնարկներուն :

Արդ, ի՞նչպէս կ'ուզէիք որ յաջողէր ձեռնարկը: Այսպիսի նախանձախնդիրներո՞վ :

Այս կացութեան մէջ, Յակոբ Տէր Յակոբեան քանիցս թելադրեց ինծի .

— Լուծէ՛ այս յանձնախումբը եւ ընտրէ նոր յանձնախումբ մը՝ առնելով ով որ ձեռնթափ չէ: Կը յաջողի այս ձեռնարկը եւ պատիւ կը բերէ մեր ժողովուրդին, օգտակար է ազգին, մի՛ լքեր:

Աւանակը, որ՝ յոգնած, հիւանդ, յուսահատ, կեանքի խանդավառութիւնն իսկ կորսնցուցեր է, մտիկ կ'ընէ՞ քեզի՝ երբ ըսես թէ մօտ է գիւղը, քիչ մըն ալ ճիգ ըրէ, քալէ՛:

Ես ուրիշի վրայ կ'ուզեմ նետել բեռը, Տէր Յակոբեան տարբեր բան կ'ըսէ ինծի: Ե՞րբ պիտի ազատիմ ես այս ժողովներէն, այս ժամադրութիւններէն, այս սրճարաններէն :

Նոր ժողովի մը մէջ՝ թելադրուեցաւ երթալ տեսնել Նախագահը եւ դէթ իմանալ թէ նիւթական ի՛նչ մասնակցութիւն կը բերէ՝ իր կողմէ, իր շրջանակին կողմէ: Ուրիշներ առաջարկեցին տեսնել նախ Ժան Պալարը: Եւ ... սակարկել: Պնդեցի՝ նախ տեսնել Նախագահը, յետոյ Պալարը, որովհետեւ երկրորդ առաջարկը կուգար նախանձախնդիրներուն կողմէ, — այն միտքով որ պատրուակ մը ստեղծուի եւ խզուի կապը Պալարի հետ: Ի վերջոյ Պալարի հետ տեսնուելու պաշտօնը տրուեցաւ Նուպար Յովհաննէսեանի,— ուժ տուի այս ընտրութեան, որովհետեւ Նուպար չի ձգձգեր, ժամադրութիւն կը յարգէ, օժտուած է գործնական միտքով : Նուպարի ճամբորդութիւնը ուշացուց այդ տեսակցութիւնը: Միւս կողմէ, Պալարի տրամադրութիւնները փոխուած ըլլալով՝ հարկ դարձած էր, դէթ ինծի համար, օր առաջ ճշդել նախագահին դիրքը վերջնապէս:

Տէր Յակոբեան եւս, որ դիւրաւ խանդավառուող մէկը չէ, կը թելադրէր շարունակ՝ երթալ տեսնել Նախագահը, նոյնիսկ յանձնախումբէն անկախ, եւ եթէ իրապէս օգուտ չկայ նախագահէն, ընտրել նոր նախագահ մը եւ հետապնդել գործը, — « Այս ձեռնարկը կը յաջողի, մի՛ լքեր» կը կրկնէր շարունակ: Զուզեցի գործ տեսնել Նուպարին գլխուն վրայէն, բայց այլեւս ժամանակը չէր բաւական հաշիւներու :

Ժամադրութիւն առինք, — ես, Տէր Յակոբեան ու Սարգիս Տէօքմէճեան գացինք նախագահին մօտ:

— Փարիզի մեր հարուստներուն ոչ անունը գիտեմ, ոչ ալ հասցէն: Ինչպէս անոնք ոչ իմ անունս լսած են, ոչ ալ տեղս գիտեն: Ձեզ շատ համակրելի գտայ եւ եկայ խօսելու ձեզի հետ, այլապէս իմ դասակարգս կամ նկարագիրս հեռու կը պահէ զիս մեծահարուստներէն :

— Ես հարուստ չեմ, ընդմիջեց :

— Ես ըսի՝ բաղդատելով իմ դասակարգիս հետ: Բայց թող չկարծուի թէ թշնամի եմ հարուստներուն: Նիւթական ու մտաւորական դրամագլուխներու միութիւնն է որ կր բարձրացնէ ազգ մը: Եւ մեր ձեռնարկը լաւագոյն պատեհութիւնն է՝ ցոյց տալու համար այդ միութիւնը :

Խուսափողական պատասխաններ տուաւ: Սարգիս Տէօքմէճեան խօսեցաւ թուղթերը բանալով .

— Ի՞նչ կուտաս դուն, մենք տուինք մեր տալիքը: Տալու կարգը քուկդ է հիմա:

— Բան մըն ալ չեմ կրնար տալ ... :

— Իբրեւ Նախագահ, գոնէ 100.000, գոնէ 50 հազար ...

— Բան մըն ալ չեմ կրնար տալ :

Յետոյ պատմեց թէ շատ տուած է, թէ շարունակ կ'ուզեն, թէ միշտ իրեն կը դիմեն, ի՞նչպէս հասնի բոլորին : Ի վերջոյ ըսաւ թէ շատ կարեւոր գործ մըն ալ չէ մեր ձեռնարկը, թէ Զօպանեան եւ հայ գրավաճառ մը ըսեր են իրեն թէ կարեւորութիւն տրուելիք գործ չէ, ոչ ալ կարեւորութիւն տրուելիք գրող մըն է Լիւք - Անտրէ Մարսէլը(*):

— Ո՞վ է այդ գրավաճառը, հարցուցի:

Անունը չուզեց տալ :

— Գալով Զօպանեանի, շարունակեցի, գրական - մշակութային գործի մը կարեւորութիւնը անոր չէն հարցներ այլեւս, նոր կշիռքներ ու նոր չափեր կան հիմա :

— Ինչ որ է, ես կուտամ անունս, գացէք ներկայացէք հայ հարուստներուն (անուններ տուաւ):

— Ամէնէն համակրելին՝ երբ այսպէս կ'ըսէ, միւսներուն պատասխանը ծանօթ է այլեւս ինծի :

Մեկնեցանք գրասենեակէն, մօտիկ սրճարան մը մտանք՝ ամփոփելու համար մեր տպաւորութիւնը :

— Այս գործը չի քալեր, ըսի, այլեւս բոլորովին յուսահատեցայ: Պէտք էր որ հարուստները կանգնէին աս գործին գլուխը: Մեր աշխատաւորները կրնան օժանդակել, բայց ուշ ու դժուար կը գոյանայ պահանջուած գումարը:

Շաբաթ մը ետքը, Նուպար Յովհաննէսեան կը բերէր իր տեղեկատուութիւնը. — Պալար խանդավառութիւն ցոյց չէ տուած, ու դէշ տրամադրուած էր Նուպար: Անշուշտ, Պալար պատճառներ ունէր շարժելու այն ձեւով, որով կը կանխէր անընդունելի պայմաններ ներկայացնելու մերոնց թելադրութիւնը :

Օր մը, Պալար կ'ըսէր ինծ.

— Ի՞նչ, անհպելի՞ (intouchable) է ձեր բանաստեղծութիւնը: Զօպանեանէ՞ն պէտք է ստանալ սրբագործութիւնը (purification) կամ հրամանը՝ մօտենալու համար ձեր բանաստեղծութեան:Դո՞ւք ինծի շնորհ կ'ընէք, թէ ես ձեզի Cahiers du Sudի հովանաւորութեան տակ դնելով ծրագիրը, զոր մշակեցինք միասին: Ինծի ըսէք թէ ձեր մէկուկէս միլիոնով՝ քանի՞ օրինակ կրնաք տպել, քանի՞ էջնոց հատոր մը, քլիշէներու ծախքը եւ աշխատակիցներու պատուագինը հաշուելով առանձին, ու կրնա՞ք հետաքրքրութիւն արթնցնել ֆրանսական մամուլին մէջ եւ մտաւորականներու մօտ: Եւ ո՞ր հրատարակչական Տունն է, որ, վերջապէս, կը հովանաւորէ ու կ'ապահովէ այս ամէնը:

Ու Պալար մինչեւ այսօր կը զարմանայ թէ Հայը, որ խելացի ժողովուրդ մըն է, ի՛նչպէս իր ծոցէն տուած է հարուստներ, որոնք խապար իսկ չունին թէ մշակութային արժէքներն են որ կը բարձրացնեն ազգը, քաղաքակրթական վկայութիւններն են որ ուժ կուտան ազգային դատին, նոյնիսկ անհատական ձեռնարկներու, այնքան որ կ'արժէր զոհողութիւն ընել՝ ցոյց տալու համար ցեղին պարծանքները :

Կրնայի՞նք Պալարի ըսել, սակայն, թէ մեր ազգային դատին համար, թերեւս, աւելի լաւ կ'ըլլար չունենալ հարուստ,— որովհետեւ, իրականին մէջ, մեր ժողովուրդն է միայն որ, գրեթէ միշտ, մեծ գործեր է տուեր իր լումաներով,— քան ունենալ միջազգային հռչակի հասած հարուստներ, որոնց հռչակը վնաս է բերած մեզի :

Յանձնախումբը չաշխատեցաւ այլեւս: Ըսինք թէ լաւ է սպասել յարմար ժամանակներու, մինչեւ որ պարզուի տնտեսական տագնապը: Սպասել՝ բայց չխզել կապը Պալարի հետ, չըսել վերջին խօսքը: Այս էր մեր վերջին որոշումը:

Յուսահատած չէր միայն Փօլատեան: Երբ Փարիզ եկաւ, պարզեցի կացութիւնը :

— Ընտրենք նոր նախագահ մը, ըսաւ:

Թելադրեցի տեսնել փրոֆ. Ա. Զաքըրեանը, որ մօտիկ կապեր ունի հայ հարուստներուն հետ : Արդարեւ փրոֆ. Զաքըրեան ժամադրութիւն կ'առնէ, կը խօսի, ու շաբաթ մը ետքը կը յայտնէ թէ Պ. Վ. Պարկէրճեան 50.000 ֆրանք կուտայ մեր ձեռնարկին, ընդունելով նախագահութիւնը :

— Ուրեմն, յուսահատական չէ կացութիւնը : 70.000 ֆր. արձանագրուած՝ յանձնախումբին անդամներուն կողմէ, նոյնքան եւս կարելի է ստանալ յանձնախումբին մնացեալ անդամներուն կողմէ, 50.000 ֆր. նախագահին կողմէ: 150 բաժանորդ կ'ապահովեմ Մարսէյլէն (հատորը 1500 ֆր.էն) : Զուիցերիայէն՝ Նիկոլեան կը խոստանայ 50 բաժանորդ (1500 ֆրանքէն): Արդէն կէս միլիոն: Հրապարակային բաժանորդագրութիւն մը կը բանանք, լաւագոյն ձեւն է, ու կը յաջողինք անպայման :

Այնքան յուսահատ էի, ընկճուած հոգեպէս ու ֆիզիքապէս, որ մերժեցի ստանձնել որեւէ պատասխանատուութիւն: Նորէն աշխատանք պիտի ունենամ, նորէն ժողո՛վ, ժողո՛վ, ժողո՛վ,— չեմ կրնար, ըսի :

Այսօր իսկ, այս յօդուածաշարքին հետեւողները կ'ըսեն ինծի թէ գովելի ծրագիր մըն է որ կազմեր էք, բանակցեր էք, խօսեր էք, գրեթէ յաջողելու վրայ՝ ձեռնթափ եղեր էք, դժուար չէ նորէն լծուիլ աշխատանքի, ու պէտք է աշխատիլ, կարելի է յաջողիլ, փորձե՛նք :

Այո՛, կարելի է յաջողիլ, կարելի է յաջողցնել, բայց կը ներէք, ես մէջը չեմ:

(Վերջը յաջորդով)

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Փօլատեան ամբաստանեց Զօպանեանը թէ նամակ ղրկած է Զուիցերիա, կրկնելով նոյն այս խօսքերը: Պարսամեան ուզեց ... հերքել: Հերքումը արժէք ունի՝ երբ կը կրէ Զօպանեանի ստորագրութիւնը, որպէսզի հերքումին պատասխանը եւս ստանայ իր ուժը: Վերի վկայութիւնը, որ կը մնայ անհերքելի, շատ բան կը խօսի արդէն եւ շատ բան կը հաստատէ:

Լեզուական մեղանչումներ

Երբ կ'երկարի, ահա, վրիպումներու յատուկ այս շարքը, եւ հետեւաբար, կը սկսի նաեւ ծանրանալ «մեղանչում» բառին գործածութիւնը, կը կարծեմ թէ հարկ է լուսաբանութիւն մը տալ այդ մասին այսօր :

Վասնզի, ինչո՞ւ չենթադրել, չհաւատալ եւ չընդունիլ, ի վերջոյ, որ «Յառաջ» եւս ունենայ, իր ընթերցողներուն մէջ դէթ քանի մը բարեպաշտ հոգիներ կամ չափաւորութեան զգացումին ուշադիր խառնուածքներ :

Իսկ այդպիսի պարագայի մը, անշուշտ, կարելի պիտի չըլլար անտարբեր մնալ: Եւ ընդհակառակն, պարտադրաբար, հոգածութեան առարկայ պիտի դառնար անոնց յարգելի դիւրազգածութիւնը :

Որովհետեւ, անտարակոյս, որոշ սահմանէ մը անդին, այդ անհատներուն գայթակղութիւնը այլ եւս պիտի չուզէր հանդուրժել համբերութեան որ եւ է թումբի, եւ բնականաբար, ընդվզումը վեհ կամ ազնուական գնացքով մտատանջուելու պագարինը պիտի կորսնցնէր իր արտայայտական ձեւերուն մէջ:

Արդ, փորձենք խոստովանանքի տանիլ ընտրուած վերնագիրը եւ ջանանք իմանալ թէ որչափ մեղաւոր է ան :

Յետին պառաւն անգամ գիտէ թէ, իր բուն իմաստին մէջ, մեղանչել կը նշանակէ մեղք գործել : Ի հարկէ ; եթէ ձեզ չգոհացնէ այդ սահմանումը, ան պիտի փութայ ընդլայնել զայն.

— Մեղանչած կ'ըլլանք , ամէն անգամ որ աստուածային օրէնքին դէմ կը գործենք կամ չենք հնազանդիր Աստուծոյ կամքին :

Ու եթէ տրամադրուիք զինքը քաջալերել ձեր ունկնդրութեամբը, ան ձեզի պիտի խօսի տակաւին ծանր ու թեթեւ, մեծ ու փոքր, ներելի եւ քաւելի մեղքերու մասին: Ու պիտի թուէ նոյնիսկ եօթը գլխաւոր մեղքերը ,— մեծամտութիւն, նա -

խանձ, ագահութիւն, բղջախոհութիւն, որկրամոլութիւն, բարկութիւն եւ ծուլութիւն :

Ան պիտի ըսէ այդ բոլորը առանց դիր եւ դպրոց ճանչցած ըլլալու:

Իսկ ամէն աշակերտ որ գիտէ բառարան գործածել, պիտի աւելցնէ թէ, իր փոխաբերական առումներով, մեղանչել կը նշանակէ նաեւ սխալիլ եւ վնասել :

Հոս կանգ պիտի չառնեմ եւ դեռ պիտի չաբունակեմ, առանց նկատի առնելու թէ տրուածը արդէն լիովին կ'արդարացնէ որդեգրուած վերնագիրը :

Ով որ կեանքը դիտելու եւ վերլուծելու ժամանակ ունի, ով որ կը ձգտի կարդալ եւ հասկնալ զայն, ով որ կը սիրէ խոկալ անոր այլեւայլ երեւոյթներուն վրայ, պէտք է գիտէ թէ, երբ մարդարարածը կ'անսաստէ կարգի եւ կանոնի, կը գործէ կամ կը վարուի կատարեալ սանձարձակութեամբ ու կը յամառի իր ազիտութեանը մէջ, փոխանակ սորվելու, անտարակելիօրէն մեղանչած կ'ըլլայ, որովհետեւ, իր այդ արարքներովը, նոյն իսկ միայն մտածումով, կը վնասէ ընտանիքին, համայնքին, ազգին եւ մարդկութեան:

Վստահաբար, հասկնալի է այլեւս թէ ինչու « Լեզուական Մեղանչումներ» կ'ըսեմ, փոխանակ, զոր օրինակ, «Լեզուական վրիպումներ»ու :

Եւ կարելի է դեռ աւելցնել, եթէ երկրորդը իրողութեան մը հաստատումն է սոսկ, առաջինը, բացի ատկէ, կ'ուզէ սահմանել նաեւ մեղադրանքի եւ դատապարտութեան հոգն ու ծառայութիւնը :

Վերջացած է դաղարը: Ուրեմն անցնինք մեր գործին :

Կարելի է անվարան ըղձունիլ թէ գրեթէ ոչ ոք կ'անդրադառնայ շեշտին (՛) կարեւորութեանը, գրեթէ ոչ մէկ գրիչ կը գնահատէ զայն ըստ արժանւոյն, եւ հետեւաբար, գրեթէ ոչ մէկ գրագէտ կամ հրապարակագիր կ'օգտուի այն բոլոր ծառայութիւններէն, որոնց մատուցման կոչումն ունի առոգանութեան այդ նշանը:

Շեշտը անգին բարիք մըն է մեր լեզուին յատուկ, եւ սակայն, նկատելի է որ, գրեթէ ամէն տպարան ու խմբագրութիւն կը հակակրին անոր եւ կը խուսափին անկէ:

Այսօր, ի հարկէ, պիտի չզբաղինք շեշտին այն գործածութիւններովը, զորս արդէն կանոնագրած են Քերականութիւնները: Այլ ակնարկ մը պիտի նետենք մասնաւոր պարագայի մը վրայ, որ ուշադրութիւնս գրաւած է քանմեակէ մը ի վեր:

Ձենք գիտեր ինչո՛ւ, մեր աշխարհաբարը իւրացուցած եւ նուիրագործած է օտարածին կարգ մը ասացուածքներ, մեղկ ու անարիւն, ծանր եւ անկորով, որոնց գործածութիւնը, դժբախտաբար, հետզհետէ աւելի կ'ընդհանրանայ: Մինչդեռ, եթէ ոչ միշտ, գոնէ յաճախ, դիւրաւ պիտի կարենայինք զանոնք փոխարինել հայկական յօրինուածքներո՛վ, սեղմ եւ ուժեղ, արագ ու աշխոյժ, շնորհիւ տոհմիկ մեր շեշտին, որուն ներկայութիւնը պէտք է արժեցնել, անշուշտ, ուղիղ եւ հարազատ առոգանութեամբ մը:

Ահաւասիկ մէկ քանի նմոյշներ այդ ասացուածքներէն ,զորս ամէն ոք կը գործածէ սովորաբար ·

— « Շատոնց էր որ կ'ուզէի գրել »:
Արդ, ինչո՞ւ չըսել պարզապէս ·

— « Շատո՛նց կ'ուզէի գրել»:
Եթէ գրէի·
— « Մեզի է որ կը խօսի »:
Պիտի չնախընտրէի՞ք հետեւեալ կտրուկ ձեւը·
— « Մեզի՛ կը խօսի»:
Ինչո՞ւ ըսել ·
— « Ես եմ որ կ'առաջնորդեմ»:
Երբ այնքա՛ն զօրեղ է սա խօսքը·
— « Ե՛ս կ'առաջնորդեմ»:
Ո՞վ կամ ի՞նչ բան կը պարտադրէ գրել·
— « Հոդ է որ պիտի փոխադրուին»:
Միթէ կարելի չէ՞ ըսել ·
— « Հո՛դ պիտի փոխադրուին»:
Խմբագրապետ մը գրեց ամիսներ առաջ·
— « Գրողները իրե՛նք է որ···»:

Ի հարկէ պիտի հարցնէք թէ՝ ինչո՞ւ չեշտաւոր է իրենք դերանունը, քանի որ ան բեռնակիրն է արդէն Է որ բառերուն, եւ յանուն ո՞ր քերականական կամ տրամաբանական կանոնին, բայը գործածուած է եզակի :

Ուստի պիտի ուղղէք ասացուածքը·
— « Գրողները իրենք են որ ···»:

Բայց ի՞նչ առարկութեան պիտի բախէինք, եթէ ըսէինք պարզապէս·
— « Գրողները իրե՛նք ···»:

Ուրեմն, ամէն պարագայի մէջ, կը կարծեմ թէ պէտք է գործածել ·
— « Դուն ես որ, մենք ենք որ, ես չեմ որ, եւայլն » :

Եւ ոչ թէ ·
— « Դուն է որ, մենք է որ, ես չէ որ, եւն·»:

Իսկ, ոչ մէկ տարակոյս որ, պիտի գերադասենք շեշտաւոր եւ կրճատեալ ձեւը, ըստ կարելւոյն :

Վստահաբար, եսապաշտականները այսուհետեւ պիտի որդեգրեն շեշտաւոր «Ե՛Ս»ը:

ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

«Ա՛Լ ՉԵՄ ԿՐՆԱՐ ԳՐԵԼ »

Լոնտոնի «Սընտէյ Թայմզ»ին մէջ կը կարդամ տեսակցութիւն մը , զոր շաբաթաթերթին աշխատակիցը ունեցած է Մայքըլ Արլընի, այլ անուամբ Տիգրան Գույումճեանի, հետ:

Մեր ժողովուրդը կը ճանչնայ զինքը, թէեւ ինք մասնաւոր ճիգ մը ըրած չէ հայ ժողովուրդը ճանչնալու: Շատ, շատ իմացած է որ քրիստոնեայ ենք, ունինք մեր եկեղեցին ու մեր լեզուն, ինչպէս նաեւ մեր ներքին վէճերը եւ քանի մը տարին անգամ մը կը ջարդուինք: Բայց, այդքա՞նն ալ լսած չըլլար, երբ Հայ էն Ե՛ւ իր հայրը եւ իր մայրը···

Մայքըր Արլըն գրելու շնորհք ունի: Իր անգլերէնը՝ անվիճելի, իր ոճը՝ շատ գեղեցիկ, իր սրամտութիւնն ու սրատեսութիւնը՝ գրեթէ անմրցելի, մանաւանդ ,երբ կը քաշքշէ Անգլիոյ լորտերն ու լորտուհիները, դուքսերն ու դքսուհիները:

Քսանական թուականներուն, մարդիկ շատ կը խօսէին իր մասին: Շատ ծափահարուեցաւ իր « Կանանչ Գլխարկը»: Ցետոյ, յանկարծ, մոռցան զինքը:

Անկէ ի վեր, տասը հատորներ, որոնք, բնականաբար, բան մը կ'աւելցնեն անգլիական գրականութեան վրայ, բայց կարելի չէ պնդել թէ մնայուն արժէք ներկայացնող աշխատութիւններ են:

Տարիներէ ի վեր, դադրեր նետած է իր գրիչը ,որովհետեւ տալիքը տուած եւ ըսելիքը ըսած է:

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հարցնէ իրեն·
— Ինչո՞ւ չէք գրեր ···
Եւ Արլըն կը պատասխանէ ·
— Որովհետեւ ես ձանձրացայ իմ գրածներէս եւ, անշուշտ, ընթերցողներս ալ ձանձրացած ըլլալու են: Ամէն գրող, քիչ մը մնափառ կ'ըլլայ: Եթէ ապահով ըլլայի թէ լաւ բան մը պիտի գրէի, ի հարկէ կը գրէի, բայց չեմ կրնար ···
— Չէ՞ք կրնար, կը զարմանայ թղթակիցը ·
— Ոչ, ոչ··· Դեռ նոր կարդացի Օլտըս Հաքսլիի վերջին գործը :

Աներեսութիւն պիտի ըլլար, եթէ ես ինքզինքս գրագէտի տեղ դնէի, երբ միտքս կը բերեմ Հաքսլիի ոճը, իր հմտութիւնը , պատմելու իր շնորհքը եւ փիլիսոփայելու իր տաղանդը: Ես բախտաւոր եղայ: Ճանչցուեցայ եւ ժողովրդականութիւն չահեցայ՝ շնորհիւ համեստ տաղանդի մը·· Հիմա , ամուսնացած եմ, ալ չեմ գրեր··· Իրիկունները կ'անցընեմ ընտանիքիս հետ, քիչ մը կը կարդամ, յետոյ, չիտակ, անկողին··

×

Չեմ կրնար երեւակայել որ մեր ժողովուրդին կիսկատար գրագէտներէն ու բանաստեղծներէն ո եւ է մէկը, այս ասուիճան խոնարհամիտ ըլլար ու յայտարարէր·

— Ըսելիքս ըսած եմ, նիւթս սպառած է, նորութիւն չունիմ··· Ձանձրացայ եւ, կարծեմ, ձանձրացուցի մեր ընթերցասէր հասարակութիւնը: Անցեալները, նորէն թղթատեցի Վարուժանն ու Մեծարենցը: Երկուքին ալ ոճը, լեզուն, նիւթը, մշակումը սքանչելի, հրաշալի··· Ե՞ս ով եմ եղբայր··· Չէ, չէ ալ իրաւունք չունիմ գրելու ..

— Ես ալ նոյն համոզման յանգեցայ, բարեկամ: Օշականին նոր ծանօթացայ: Րաֆֆին կարդացած չէի: Մինչեւ հիմա ջուր ծեծեր եմ, լուր չունէի: Ես, շատ, շատ քահանայ կրնամ ըլլալ : Որոշեցի, ալ վէպ պիտի չգրեմ···

Ե՞րբ «անկողին» պիտի երթան մեր «կիսկատար»ները ···

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

Բանաստեղծը

Ան կը բարձրանայ արեւին հետ վեր,
Բոցն իր երկնածիր անոր պէս վաւեր ··· :

Թռչունին նման կ'իջնէ երկիրէն,
Երգն իր սրտաբուխ շրթներէն անէն,
Կ'ուզէ ցրուել նէրս ամէն երդիքէն,
Շունչն ու հունչն առած անհունէն թեւեր···:

Բնութիւնն բրած իր հոգւոյն բազին,
Կը պատարագէ՝ այդ սուրբ կըրակին
Սիրտն ու իղձերն իիր, բոյրովը խունկին ···
Աչքերն առ յաւէտ գեղեցկին սեւեռ···:

ՉԱՐԵՀ ԳԱՋԱՋԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

Թ.— ՄԱԹԱ ՀԱՐԻԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ուռշինկթըն երեւան հանած էր Պանտայի ամբողջ գործունէութիւնը Ամերիկայի մէջ: Հետախուզական սպասարկութիւնը գիտէր, թէ ինչեր ըրած էր եւ նոյնիսկ գիտէին իր ծնողական զաղտնիքը :

Ու այսպէս, Մաթա Հարիի աղջիկը ճամբայ ելաւ իր վերջին արկածախնդրութեան համար: Մըտած՝ Մ· Նահանգներու ծառայութեան մէջ, ղըրկուեցաւ Չինաստան: Հոն, աշխատելով չինացի համայնավարներուն հետ, ձեռք ձգեց արժէքաւոր տեղեկութիւններ :

Տեղեկացուց Ամերիկայի, թէ յոյս չկար, որ Չանկ Քայ Շէք կարենար շահիլ եւ իր երկրին մէջ մնալ: Տեղեկութիւններ հաղորդեց համայնավար Չինաստանին եղած խորհրդային հայթայթումներու մասին : Մնաց դիկտատոր Մաօ Ցէ Թունկի բանակատեղին, մինչեւ որ հրահանգ ստացաւ անցնելու Քորէա :

Ասիկա կը պատահէր 1950ի Մարտին : Հաղորդեց այն ատեն, որ հիւսիսային Քորէացիները, խորհրդային եւ չինական օգնութեամբ, պիտի յարձակէին Հարաւ· Քորէայի հանրապետութեան վրայ: Տեղեկութիւնները կը թուէին ճիշդ ըլլալ, բայց կը պակսէր անոնց հաւատալու կամքը: « Պիտի չհամարձակին», կ'ըսէին քաղաքագէտները : Այնպէս որ հաշուի չառնուեցաւ Պանտայի ազդարարութիւնը: Քանի մը ամիս վերջը, պատերազմը սկսաւ Քորէայի մէջ :

Եւ, ատկէ շատ վերջը չէր, որ Մաթա Հարիի աղջիկը բռնուեցաւ դիպուածով: Ճակատագրի երկար թեւը հասաւ անոր :

Քորէայի մէջ նշանակուած բազմաթիւ համայնավար կոմիսարներէն մէկն ալ ուրիշ մէկը չէր, բայց եթէ Մաթօն, Պաթաւիոյ հոլանտացի կառավարչի պաշտօնեան, որ ժամանակին Պանտայէն վճարում կը ստանար: Ան էր, որ կառավարչի պաշտօնատունը ծառայելով, օգնած էր Ինդոնեզեան ազատագրական շարժումներուն: Երբ ճակատամարտը շահուած էր Ինդոնեզիոյ մէջ եւ կարմիրները հասկցած էին, որ ոչ թէ բոլշեւիկ, այլ ազգային յեղափոխութիւնն էր յաղթականը, Մաթօ հրաման ստացաւ վերադառնալու իր երկիրը, Քորէա: Նախկին լրտեսը կոմիսար դարձաւ կարմիր զօրամասերու մէջ: Եւ ճիշդ այս Մաթօն էր, որ ճանչցաւ Պանտան Քորէայի մէջ եւ վճռեց անոր մահը :

Պանտա ձերբակալուեցաւ: Եւ գնդակահարուեցաւ առանց դատավարութեան:Ժամը առաւօտեան 5.45ն էր, — ճիշդ այն ժամը, երբ իր մայրը, Մաթա Հարի գնդակահարուած էր···

—

Ժ.— ՊՐԱԽԱ - ԻՍՐԱՅԵԼԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Փոցտամէն վերջն էր: Ֆաշականութիւնը քայքայուած էր, բայց դիկտատորները կը մնային : Արեւմուտքը շահած էր պատերազմը: Արեւելքը յաջողցուցած էր բոլշեւիկ «խաղաղութիւն» մը : Աշխարհը շփոթի մէջ էր, քաոսի մէջ եւ անոր դիկտատորները զինուած էին իրենց ուժով: Ուժը, միշտ, Մետուզայի գլուխն պէս է: Մարդ երբ նայի անոր դէմքին, յաւիտենապէս կը մնայ անոր դիւթանքին տակ: Քաղաքագէտը, որ անգամ մը վայելած է՝ իր քաղաքացիներուն վրայ իշխելու թմնաւորումը, ոչ մէկ ատեն կրնայ միանգամ ընդմիշտ հրաժարիլ այդ վայելքէն: Ակնարկ մը նետեցէք համաշխարհային պատմութեան արիւնալի էջերուն վրայ, ուժէն՝ դեմոկրատիկ ոգիով մը եւ կամաւոր կերպով հրաժարելու օրինակներ գտնելու համար: Իզուր պիտի փնտռէք :

Գաղթային պետութիւններն ալ, անփոփոխ կերպով ի չարս գործածած են իրենց զօրութիւնը: Այս գաղթային պետութեանց մէջ, Մեծն Բրիտանիա, առաջին ակնարկով, պիտի թուի ըլլալ ուժէն կամաւոր կերպով հրաժարողի օրինակը: Եւ սակայն, քաղաքական մեքենայութիւնները, իշխելու քաղաքականութիւնը եւ բոլշեւիկ յարձակումը, այսօր, տանջանք մը եղած են Միացեալ Թագաւորութեան համար: Թէեւ, զուարթ դէմքով մը եւ հեշտագրգիռ անտարբերութեամբ մը , Բրիտանիա կը թուի խաղալ Սինսինաթոյի գաղափարապաշտ դերը արօրին վերադառնալով, բայց սխալ նաեւ, թէ ինչ կը նշանակէ գաղթավայրեր կորսնցնել :

Թարգմ· Կ· Գ·

Ք· ՋԻՆԿԸՐ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ զինակցութիւն մը կը նախատեսուի, վերջին այցելութեանց շնորհիւ :

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը օրինագիծ մը քուէարկեց որով կը ջնջուի պողպատի ազգայնացումը:

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ 1 — 2 փրանք պիտի իջնէ, շաքարն ալ՝ 2 փրանք, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ մեծ աւերներ գործած են միջին Ֆրանսայի մէջ: Բազմաթիւ ընտանիքներ տեղափոխուած են Լիոնի եւ ուրիշ շրջաններու մէջ : Ռոնը եւ Սոնը յորդած են: Հոթ Սավուայի մէջ, ֆրանքեւզուիցերիական սահմանին վրայ, ջուրերը քանդած են կարեւոր ճամբայ մը: Կամուրջ մըն ալ քշուած է, խզելով Փարիզ - Էվիան գիծը :

ԵՐԿԱՄԵԱՅ զինուորութիւնը պիտի պահուի Անգլիոյ մէջ, ինչպէս յայտնեց զինուորական նախարարը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ նոր սահմանադրութիւն մը պիտի հաստատուի: 100 հոգինոց յանձնաժողով մը կազմուած է, խնդիրը քննելու համար :— Զօր. Նեկիպ կոչ մը ուղղեց, որպէսզի օգնեն չքաւորներուն :

36—39 ՀՈԳԻ զոհ գացին օդանաւային արկածի մը, Թաքոմայի մէջ (Ուաշինկթըն):

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանս. ուժերը կրակ կը տեղան թշնամի դիրքերուն վրայ: Ըմբոստները գաղտնի ամրոցներ եւ փապուղիներ շինած են: Ժամէժամ կը սպասուի ընդհ. յարձակման :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ մէկ յանձնախումբը առջի օր պիտի քննէր Պաղեստինի խնդիրը: Ոչ մէկը ուզեց խօսիլ եւ ժողովը յետաձգուեցաւ :

ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ շէնքին կառուցման համար նոր գետին մը որոշուած է Փարիզի մէջ, զին. վարժարանին մօտ :

ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ մրցում մը սարքուած է, փառաբանելու համար Ն. Մինութիւնը եւ Ստալինը: Նմոյշ մը,— «Ո՛վ որ կը սիրէ Ն. Միութիւնը եւ մեծ Ստալինը, ուրիշ ամէն բանէ առաջ, կրնայ իրապէս սիրել իր ազգը» :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՋԵՐՄԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ՄԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՈՐ ԱՆՅԱՊԱՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ՂՐԿՈՒԱԾ MANDAT - CARTEԵՐՈՒՆ, ԴԻՒՐԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ :

ԱՅՍ ԱՌԹԻՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՆՈՆՑ ՈՐ ԱՐԴԷՆ ՓԱԿԱԾ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Մ. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Դեկտ. 28ին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԻՆԱԿ ՈՒՆԻՆՔ ՄԻԱՅՆ
Մ. ԻՇԽԱՆԻ
« ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՅԵՐ »էն
Գին 200 փրանք, Թղթատարի ծախքով 230 Ֆր. :
Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՕՐ. ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ (ԻՉՔԱԼԱՑԵԱՆ)
Փետրուար 20, 1953ին:
Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է այց մը: Pére Lachaiseի գերեզմանատունը, այս կիր. ժամը ճիշդ 3ին: Այս առթիւ պիտի այցելեն նաեւ Ախարոնեանի, Խատիսեանի, Անդրանիկի գերեզմանները :

Այցելութենէն վերջ ժամը 4—6, մասնաւոր հաւաքոյթ Le Khedive սրճարանի սրահին մէջ, 9 Place Gambetta, métro Pére Lachaise :

Հաւաքոյթի ընթացքին յարգանքի խօսք՝ ողբացեալ ընկերներու մասին :

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերներն ու համակիրները :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

Հաւաքավայր Gambettaի մեծ դրան առջեւ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 30 Նոյեմբեր
Կիրակի, ժամը 16 — 24
HOTEL GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
Նախագահութեամբ՝
ՊԱՐՈՆ ԳԱՐԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ
Défilé des mannequins — Maggy Rouf, Mendel
Attractions, 2 Օրքէստր

Խճողումի եւ դժուարութեանց տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս ապահովել տոմսակները եւ սեղանները, դիմելով՝

Պ. Արմենակ Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Tél. PRO. 03-19:

Պ. Վահէ Զիլինկիրեանի, 24, rue Feydeau, Tél. CEN. 48-51:

Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue Rochambeau, Tél. TRU. 47-48:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դեկտ. 24ին Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Քրիստափոր խումբի ներկայացումը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Օր. ՇՈՒՇԱՆ ՔԱԼԱՐԵԱՆ
ԱՐԱ ՊԻՊԷՌԵԱՆ
Ամուսնացած
Կնքահայրութեամբ Պ. Վահրամ Զօրմիսեանի
23 Նոյեմբեր, 1952 Փարիզ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. տան մէջ 32 rue de Trévise: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայկական ճարտարապետութեան շրջանները »: Հայերէնի դասերը 20.15ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաջանի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի ժամը 15ին, Դեկտ. 28, Պուռ Լա Րէն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Ազնիւ Զաւարեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի :

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ

եւ համայն ընտանիքի ննջեցեալներու, ինչպէս նաեւ վերջերս Փրովիտանսի մէջ վախճանած իր հօրեղբօր որդւոյն՝ ԿՆԵԱԶ Մուխսի Մուրատեանի եւ Մուխսի Մուրատեան ընտանիքի ննջեցեալներու յիշատակին :

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 30 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 24, Salle des Fêtes, Rue Voltaire

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ R. BLEUSEի

U. J. A.ի Promotion d'Honneurի բարձրացման առթիւ կնքահայրութեամբ JACQUES HÉLIANի Cabaret Le Jockeyի ամբողջական յայտագիրը :

Հայկական գեղարուեստական բաժին, Վարդի վանեան իր նուագախումբով (Ֆրանսական ձայնասփիւռէն: Պիւֆէ մատչելի գիներով: Զանազան խաղեր:

Հաղորդակցութիւն.— Մեթրօ Charenton Ecoles էն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Rue de l'Union: